

VIII. Ročník.

Leden 1933.

Číslo 1.

PŘÁTELÉ!

*L*etošním ročníkem měníme vydávání naší revue „Pax“ v tom smyslu, že bude nadále vycházet i měsíčně. Hlavní důvod spočívá v tom, že budeme Vás lépe moci zasvěcovati do krás liturgie podle církevního roku, což ve lhůtě dvouměsíční nebylo tak snadno možno. Cena předplatného však zůstává stejná.

Prosíme, abyste i v budoucnu pokládali rozšiřování naší revue za svou vlastní záležitost. Každý, kdo dovede počítat, lehce pozná, že nemůžeme mít z vydávání žádného hmotného prospěchu, že nás tedy k tomu nutí ideály nadpřirozené.

Benediktinské heslo „Operi Dei nihil praeponatur -- ničemu ať se nedává přednost před bohoslužbou“ je heslem Církve svaté a zřídlem veškeré horoucnosti náboženské. Pokud se toho věřící drželi, byl jejich poměr k Bohu správný, přirozený a zdravý, jak ukazují církevní dějiny prvních století.

I náš časopis chce v první řadě přivést lid nazpět do kostela, k oltáři a k Oběti mešní, která je duši a životem veškeré zbožnosti.

K laskavé spolupráci přizvali jsme všechny naše liturgické odborníky, čímž je zaručena odborná dokonalost a všestrannost naší revue.

Dej Bůh, aby čeští katolíci oživilí po příkladu jiných národů svou víru ze zřidel, jež pro ně v liturgii připravil Duch Svatý!

Redaktor.

LITURGICKÉ AKLAMACE.

V liturgii je řada krátkých formulí, volání — nejsou to ani antifony, ani responsoria, ani modlitby nebo exorcismy, nedají se vůbec zařaditi do obvyklých tříd textů liturgických. Sestávají z několika slov a vyjadřují nyní stručnou modlitbu, jindy pozdrav nebo přání, pak zas souhlas nebo odpor, často prostý praktický pokyn nebo povel. Nazýváme je aklamacemi.

Vyskytují se v životě profanním i sakrálním, u pohanů i křesťanů, ve Starém Zákoně i Novém, nejen v liturgii římské, nýbrž i v liturgiích jiných, východních a západních.

Tak volá celý lid israelský Saulovi, Šalomounovi, Joasovi: Vivat rex — ať žije král (1 Král. 10, 24; 3 Král. 1, 39) a tleská k tomu rukama (4 Král. 11, 12). Krále Nabuchodonosora pozdravují mágové: Rex in sempiternum vive (Dan. 6, 21), Daniel sám pak přeje perskému králi Dariovi: Rex, in aeternum vive (Dan. 6, 21). Mimoděk tu vzpomínáme na rouhání vojinů oproti Božskému Spasiteli: Ave rex Iudaeorum (Mat. 27, 29; Marek 15, 18; Jan 19, 3). Později při korunovaci císařů a králů slyšíme obdobné aklamace čili laudes solemnes, později zvané Laudes Hincmari. Týmiž nebo podobnými slovy jest oslavován papež nebo biskup.

V soukromém životě čteme na hrobech pohanů tisíce zbožných aklamací, z nichž mnohé očištěny a naplněny novým obsahem, přecházejí na hroby křesťanů, ano i do liturgie, na příklad: In pace — Pax tecum — Requiescat in pace — Ora, pete pro nobis. — Booz pozdravuje žence na poli slovy: Dominus vobiscum (Ruth 2, 4), jindy užívají v Starém Zákoně pozdravu: Pax tibi (1 Král. 2, 4; 1 Par. 12, 18), Pax vobis (Tob. 12, 7). Tento poslední pozdrav byl navždy posvěcen ústy vzkříšeného Spasitele (Jan 20, 19).

Setkáváme-li se s aklamacemi v kultu antickém, zvláště římském, tím častěji jich užívá liturgie starozákonní. Vzpomeňme jen na Amen — Alleluja. Taktéž praktické povely nebo volání k pořádku přešly buď ze Synagogy (2 Esdr. 8, 18) nebo z římské basiliky — tak *Ite missa est* — do basilik a bohoslužeb křesťanských.

Křesťanská liturgie svou povahou přímo povzbuzovala, aby zvyklé jinde aklamace, třeba i aliturgické, se uchovaly a nové se tvořily. Lidé se vždy modlili. Ale opravdově se

modlit nás naučil teprve Kristus. Utvořil především nutnou základnu; spojiv nás milostí svou s Bohem, učinil nás účastny přirozenosti Boží, dítkami Božími. Proto modlitba prvních dob křesťanských jest tak žhavá, tryská s živelnou téměř prudkostí z nitra zanícených křesťanů. I tato doba vylévá svůj rozhovor s Otcem, jenž jest na nebesích, v delších rozvláčných modlitbách, jak učinil i Kristus ve své velekněžské modlitbě. Ale často spojení s Bohem nabývá takové intensity, zbožné zanícení jest tak úchvatné, že se projevuje jen v přerývaných větách, v opravdových výkřicích duše. Odtud časté volání: Maranatha — Příklad, Pane (1 Kor. 16, 22), Pane Ježíši, příjď — Veni Domine Jesu (Zjev. 22, 20). Odtud extatické věty, spojené později v andělský chvalozpěv: Laudamus te. — Benedicimus tibi. — Adoramus te. — Glorificamus te. — Gratias agimus tibi. — Chválíme tě. Dobrořečíme tobě. Klaníme se tobě. Oslavujeme tě. Díky vzdáváme tobě. Stejného rázu jsou aklamace v Te Deum, v předmluvě k mešní prefaci, v litaniích.

Církev jest nadpřirozené společenství věřících pod hlavou, jíž je Kristus, zastoupený zde na zemi jeho náměstkem a celou hierarchií. Právě při společné oficiální modlitbě Církve, to jest v liturgii, se uplatňuje toto společenství nejintenzivněji. Jedno tělo mystické má jeden hlas, jenž jest hlasem všech a mezi nimi jest Kristus, představený viditelně a autoritativně liturgem, knězem. Proto se liturgické modlitby konají nahlas, společně nebo střídavě. Proto je neustálé spojení mezi oltářem a lodí chrámovou či chorem, mezi knězem a lidem. Toto spojení se vyjadřuje častými pozdravnými aklamacemi: Pax vobis — Dominus vobiscum, povzbuzováním: Oremus — Orate fratres. Lid na to odpovídá, nebo delší modlitby potvrzuje slovem: Amen. Při velkém shromáždění musí býti formule krátké.

Poněvadž i lid spolupůsobí při liturgii jako podstatná součást, proto se modlí věřící i samostatně. Tak povstávají liturgické aklamace: Kyrie eleison — Sanctus — Agnus Dei. Když kněz z určitých důvodů koná některé liturgické modlitby tiše, udržuje spojení s lidem občasnou ekfonésí, přerušením tiché modlitby hlasitým zvoláním, na něž věřící reaguji. Takovou ekfonésí po sekretě — Tiché modlitbě jsou aklamace před prefací, Per omnia saecula saeculorum — Nobis quoque peccatoribus.

Množství věřících na jedné straně a autoritativní konání kultu na straně druhé vyžaduje, aby uzákoněný postup liturgie byl označován a udržován pokyny, povely, které již svým účelem a pro důstojnost místa, kde se udělují, musí býti stručné. Zde jest původ celé řady aklamací, jako: *Flectamus genua — Levate — Humiliate capita vestra Deo — Procedamus in pace — Accedant, qui ordinandi sunt.*

Vznik těchto povelů vyplývajících již z povahy liturgie, jest podmíněn z velké části též zevními příčinami. Liturgie, která se teprve vyvíjela, při níž bylo stále mnoho nováčků, novokřtěnců, musila býti ve svém postupu řízena povely či aklamacemi. A pokud se v nejstarších dobách bohoslužby konaly v soukromých domech, v cemetériích, v Římě v katakombách, bylo třeba oznamovati dny a místa liturgických shromáždění a postup obřadů. Když pak po obdržení míru Církev přijala starou římskou basiliku za typ bohoslužebné místnosti, tu přešly i mnohé zvyky basilikální do basilik křesťanských, mezi nimi i aklamace, jimiž se oznamoval postup nebo konec úředního jednání, tak jak již sděleno, *Ite missa est.* Dokonce se vplížily z basilica forensis do basiliky křesťanské i zlořády; lidé se tam bavili, lomozili a tropili alotria. Vezmeme-li k tomu povahu lidí v jižních krajinách, pochopíme, že v starokřesťanské basilice i mezi liturgií bylo někdy dosti rušno, zajisté tam nepanoval klid jako v našich krajinách a časech. Vždyť se při kázání tleskalo a sv. Jan Chrysostom byl nešťasten, když mu nikdo neprojevoval souhlas. Proto napomínání k pořádku: *Stare cum silentio — Attendite* — bylo zcela na místě. Aklamace takto v liturgii dávno zavedené se zachovaly, i když jejich praktická potřeba přestala a vyprchal tedy i původní význam.

To jsou hlavní linie vzniku a historického vývoje liturgických aklamací. Mnohé jsou plny dogmatického obsahu nebo dýší vroucí zbožností prvních věků křesťanských. Jiné zase nám objasňují význam a společnou povahu liturgie nebo nám ukazují zajímavé kulturní prostředí a zvyky dávných dob. Mnohé z těchto aklamací z liturgie vymizely, jiné Církev ve svém konservatismu zachovala, i když lid nyní jim sotva rozumí anebo se alespoň podle nich neřídí. Všechny tyto důvody naznačují, že prospěje nemálo znalostí liturgie, pojednáme-li postupně o každé liturgické aklamaci zvlášť.

Emauzy.

Opat Arnošt Vykoukal.

LITURGICKÉ OBYČEJE O SVÁTKU ZJEVENÍ PÁNĚ.

Od pradávna připomíná se v katolické Církvi na západě o svátku Zjevení Páně trojí památná událost: Zjevení Božství Ježíše Krista mudrcům od východu, zjevení jeho Božství při křtu v řece Jordáně, kdy sám Otec s nebes prohlásil jej Božím Synem, a zjevení Božství Ježíšova při svatbě v Kaně Galilejské prvním zázrakem. S dvěma prvními událostmi souvisejí také sakramentální obyčeje tříkrálové, totiž svěcení vody, svěcení zlata, kadidla a myrhy, svěcení křídly, žehnání příbytků a někde ohlašování pohyblivých svátků toho roku.

Jak sv. Otcové častěji se vyslovují, byly všechny vody křtem Páně v řece Jordáně posvěceny. Na památku toho konalo se každoročně v Jerusalemě o svátku Zjevení Páně slavnostní svěcení vody, jak dosvědčují zprávy ze 6. stol.; ale svěcení to konalo se pravděpodobně již dříve, a to po celém Východě, zvláště svěcení vod Jordánu a Nilu. Na Východě objevují se první zprávy o svěcení vody tříkrálové v rukopise svatohavelském ze stol. 15. a v rituálu pražském z r. 1496. Formulář tohoto svěcení byl podoben formuláři užívanému na Východě. Zvláště bylo slavnostním aktem při tomto svěcení ponořování kříže do vody. Bylo to patrně symbolickým projevem, že se splnilo to, co bylo naznačeno kdys Israelským v poušti Sur (Ex. 15, 22—26). Když totiž Israelští strádali žízní, přišli k oase Mara, ale nemohli pít její vody, ježto byla hořká. Z rozkazu Hospodinova vložil Mojžíš kus dřeva do vody, a voda zesládla. Tak i smrtí Ježíše Krista na Kříži snata byla i s vod kletba hříchu dědičného a moc ďábla nad ní jako nad celou přírodou, a vody nyní se užívá při udělování svátosti křtu a při všech svěceních, jak dí také Církev při svěcení vody k *Asperges*: „*Maxima quaeque sacramenta in aquarum substantia condidisti*“. R. 1890 vydána však byla Kongregací obřadů nová světicí formule vody tříkrálové a vřaděna do Přídavku v římském rituálu. Vody této má se užívat ke kropení příbytků a žehnání nemocných.

Že se o svátku Zjevení Páně svěcí zlato, kadidlo a myrha, k tomu samozřejmě dala popud zpráva evangelií, že mudrci

od východu obětovali novorozenému Mesiáši tyto tři vzácné dary svých krajů. Při exorcismu nad těmito věcmi a v následující modlitbě prosí Církev, aby všichni, kdož budou mít tyto svěcené dary ve svých domech, příbytcích, nebo je budou nosit u sebe, chráněni byli všech chorob tělesných a duševních i všech nebezpečí a úrazů. Nepůsobí ovšem takové svěcené věci, jako nějaký talisman, nýbrž Bůh chrání na přímělu P. Marie, sv. Tří králů a na prosby Církyve toho, jenž je v důvěře v tuto pomoc a ve zbožném smýšlení nosí. Třeba si jen přát, aby katolíci dávali si hojně světití prsteny a jiné zlaté předměty, jež nosí, jakož i kadidlo, jímž by vykuřovali pak své příbytky. Vonný ten dým má jim připomínatí ctnost čistoty, sebezáporu (*victoriae virtus*), pokory, dobroty a vřidnosti, věrnost v zachovávaní příkázání a vděčnost k Bohu.

Svěcení křídly na svátek Zjevení Páně jest původu již novověkého. Světic křídly, prosí, Církev, aby Bůh chránil příbytků, na jejichž dveřích budou napsána jména sv. Kašpara, Melichara a Baltazara, a udělil obyvatelům příbytků těch zdraví těla a duše. Modlitba ta jest jedinou v katolické liturgii, v níž se výslovně jmenují sv. Tři králové.

Svěcenou vodou a svěceným kadidlem koná se na svátek Zjevení Páně též žehnání příbytků. Dnes koná se ono žehnání ponejvíce jen v domech duchovních. Po antifoně a za zpěvu Magnificat, kropí a okuřuje kněz příbytky, načech zpívá se responsorium: „*Illuminare, illuminare Jerusalem*“ atd. s modlitbou o požehnání, aby v příbytcích těch sídlily ctnosti shora jmenované a naznačené vonným dýmem kadidla. Dnes, kdy ctnosti ty jsou v domácnostech tak řídké, bylo by potřebí tím mocnější pobídky k nim, a tím vroucnější o ně prosby.

Caeremoniale episcoporum předpisuje o Zjevení Páně též ohlašování pohyblivých svátků běžného roku. Obyčej tento však zachovává se dnes již jen málokde, ač *Caeremoniale* dí, že se tak děje „*ex vetusto ecclesiae sanctae instituto*“. Původně byl ohlašován toho dne pouze termín svátků velikonočních, jak píše dějepisec Eusebius o listech Dionysia alexandrijského († 265).

Sv. Athanasius mluví výslovně ve svých „svátkových listech“ o ohlašování velikonoce v Alexandrii o svátku Zjevení Páně. Kasián dokonce se zmiňuje o tom, že listy patriarchů

alexandrijských o svátcích velikonočních čtly se po Ěgyptě nejen ve chrámech městských, nýbrž i v klášteřích. Na Západě lze z výkladu sv. Ambrože k evangeliu sv. Lukáše (4, 76), vyčísti, že i zde zachovával se obyčej ohlašovati svátky velikonoční. V Galii a ve Španělech předpisují synody v Orleansu (541) a v Auxerre (578) ohlašovati svátky v den zjevení Páně. Ohlašování toto dělo se zpěvem jednoduchým, podobným zpěvu „Exultet“.

Konečně slaví se ještě svátek Zjevení Páně v Římě jako „svátek řečí“. Na podnět ctih. sluhy Božího Vincence Pallotího († 1850) konají se ve chrámě Sant'Andrea della Valle po celou oktávu tříkrálovou služby Boží v různém ritu sjednocených katolíků. Tato slavnost římské Propagandy má za základ myšlenku svátkem oslavovanou, že skrze sv. Tři krále zjevil se Ježíš Kristus všem pohanům.

Olomouc.

Dr. Josef Foltynovský.

SVĚCENÍ VODY TŘÍKRÁLOVÉ.

K partikulárním liturgickým zvyklostem v naší vlasti patří svěcení vody ve svatvečer svátku Zjevení Páně, pořádané zejména na venkově, jako zvláštní liturgická slavnost. Obřad ten je původu východního, neboť ve východní církvi dne 6. ledna od nejstarších dob byla slavena vedle památky Narození Páně i památka jeho křtu v Jordáně, takže na východě byl tento den připojen, jako den slavného udílení křtu, k oněm dvěma obvyklým, na Bílou sobotu a v sobotu před Božím Hodem svatodušním. Vyvozovati však z existence této partikulární zvláštnosti liturgické u nás, že tento obřad je zbytkem staroslovanského obřadu sv. Metodějem zavedeného v Čechách (srov. na př. Dr. Josef Toman, Pastýřské bohosloví, str. 442), považuji za neodůvodněné, neboť zvyklost tato záhy zdomácněla i v liturgiích západních, v sousedním Německu, nebyla tedy ve st. IX. a X. už speciální zvláštností církve východní. Pro ritus v provincii praž-

ské, je pak mnoho rozhodující, že tento obřad dá se dokázat jako tradicionelní i v diecési řezenské, k níž Čechy po zlatinisování byly připojeny. A i když na západě vlivem zákroků římských papežů, byl to zejména Lev Vel. (440—461) proti biskupům sicilským, a před ním již Siricius (384—399) proti španělskému biskupu Himeriovi, svátek Zjevení Páně přestal býti dnem slavnostního udílení křtu, přec jen zvyk světití vodu se vztahem k tomuto svátku zůstával a obřad ten byl přenesen na svatvečer svátku.

Pro obřad svěcení vody ve svatvečer svátku Zjevení Páně je pro nás teď rozhodující „Collectio rituum particularium“ z r. 1872 (str. 53 a n.). Svěcení vody v týž den, pokud obřady obsahuje Rituale Romanum, vyd. 2. z r. 1926, je vyhrazeno Ordinario vel eius delegato, tedy Ordináři neb jeho zástupci, str. 624—646, a není u nás obvyklé. V dřívějších dobách byly obřady bohatší a v mnohém odchýlné. Podává je na př. vzacná památka inkunábulní, nejstarší tištěný rituál pražský z r. 1496. Důkladný popis tohoto rituálu vydal již v r. 1901, 1902, 1903 v Čas. katol. duch. Dr. Podlaha, jako příspěvek k dějinám liturgie v Čechách. Odkazují na tuto práci a chci na základě tohoto rituálu, jenž je uložen v církevním museu arc. semináře v Dejvicích, sebrati právě ony obřady svěcení vody tříkrálové, jež jsou nadepsány: *Salis et aque benedictio, que dumtaxat solita est fieri et observari in vigilia Epiphaniae domini.* (Svěcení soli a vody, jež je obvyklé a je zachováváno ve svatvečer Zjevení Páně.)

Podle závěrečné rubriky (*Post hoc fiat transitus ad cantandum nonas*) byl obřad konán dopoledne, a to po mši sv. Má v celkovém uspořádání velkou podobnost s obřady svěcení ratolestí na Květnou neděli a tím podobá se i typické formě bohoslužby ve dny aliturgické, kdy konána liturgie bez oběti eucharistické.

Ovšem obřady na Květnou neděli při svěcení ratolestí si zachovaly původnější formu (Orace po úvodní antifoně, graduál po epištole. Traktus po evangeliu není.). Svěcení vody tříkrálové mělo podle citovaného rituálu tyto části:

1. Úvodní verše se Sláva Otci a Aleluja na konci by odpovídaly antifoně s Aleluja při introitu. Pak následovaly 4 žalmy (3, 22, 28, 56). Obsahem všechny tyto žalmy vyjadřují důvěru v dobách pronásledování a zkoušek, 22 a 28,

mají alusi na vodu. Sláva Otci se přidává až k poslednímu, jako při původním introitu.

2. Místo orace je žehnání, vlastně zažehnávání (exorcismus) soli, úplně jiné, než nynější.

3. Potom bylo čtení ze 4. knihy král. (v orig. je citována II. podle hebr.) kap. 2, vv. 19–22 o uzdravení vod Jerišských pomocí soli, již do nich nasypal prorok Eliseus. (Sr. v nynějším exorcismu soli: „qui te per Eliseum profetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquae“. Nato hned zazpíváno v tónu feriálním obvyklým způsobem (Dominus, Sequentia, Gloria) evangelium podle sv. Jana 1, vv. 29–34. (V originále je, snad omylem, vynecháno ve v. 33 „A já jsem ho neznal“.)

4. Žehnání neb zažehnávání vody, jež pak následovalo, dávalo se tím, že kněz: a) zažehnal vodu modlitbou zcela odchylnou od nynější; b) žehnal ji dýchnutím v podobě kříže za dalších modliteb (sr. při svěcení vody křestní během preface také kněz „halat ter in aquam in modum crucis, dicens...“); c) rozstříkl trochu vody v podobě kříže do čtyř úhlů světových (sr. i v obřadu svěcení vody křestní, kde slova při tom jsou táž); d) přidána ještě jiná orace, na malé variace stejná s nynější: „Deus, qui ad salutem humani generis...“

5. Nové žehnání a zažehnávání soli dávalo se jednak modlitbou v začátku podobnou nynějšímu exorcismu soli, jednak žehnáním soli, nyní neužívaným.

6. Smíšení soli s vodou konáno také v podobě kříže jako nyní, ale slova při tom byla jiná, totiž: Hec commixtio salis et aque in nomine sancte Trinitatis salu + tifera efficiatur — Toto smíšení soli a vody ve jménu svaté Trojice, nechť se stane spásonosným“.

7. Pak dýchal znovu kněz do vody na způsob kříže a modlil se dvě orace, z nichž první obsahovala žehnání. Text těchto orací, jakož i všech jiných žehnání je uveřejněn v uvedených člancích dra Podlahy.

8. Následovala dlouhá preface, jež se podle rubriky měla zpívatí tónem feriálním. Je úplně odchylná od preface, zpívané při svěcení křestní vody, a při zpívání na dvou místech, při vyslovování tří Božských osob, kněz žehnal vodu. Na konci preface byla rubrika, že má býti zpíváno Sanctus usque ad finem cum nota feriali, tedy de feria.

9. Potom ještě několikrát žehnal vodu se solí. Je uvedeno celkem ještě 7 orací neb žehnání. Poněvadž před tímto oddílem obřadů je rubrika: *Benedictio salis et aquae* v *aliam orationem*, zdá se, že všech 7 uváděných žehnání nebylo obligátních, a že bylo ponecháno na vybranou žehnajícímu, pro kterou, neb které se rozhodl. Ze všech je nyní v užívání jen 5. „*Deus invictae virtutis auctor...*“

10. Nato kněz okouřil kadidlem vodu, pokropil sebe a kolem stojící klerus i lid, a zatím co přicházeli lidé a nabírali si vody té ke kropení domů (dalo se tedy vykropování domů soukromě. Rituál nemá zmínky o slavnostním vykropování domů na svátek Zjevení Páně, jak se mnohde teď dělá a je dovoleno i Rituálem římským), byla zpívána antifona „*Fontes aquarum sanctificati sunt...*“ Po rozdání vody zapívána orace. Antifonu intonoval kněz, jenž žehnal vodu. Musel také k vůli závěrečné oraci vytrvat až do konce. (Obdobně je tomu i u svěcení ratolestí a při všech bohoslužbách ve dny aliturgické).

Podle závěrečné rubriky se pak šlo k zpívání Nony.

Bylo by zajímavo srovnati tento ritus s pozdějším, jak jej má *Rituale Romano-pragense*, tištěné v Praze 1731 (tedy po reformách tridentských). Obsahuje mnohé orace shodné s rituálem z r. 1496, ale má o mnoho více ráz žehnání vody křestní. Tím ovšem zase svatvečer Zjevení Páně významem svým přiblížen Bílé sobotě a sobotě svatodušní, proti čemuž, jak bylo uvedeno, již ve IV. a V. století papežové bojovali. Vysvětlení toho podává Schüch, *Handbuch der Pastoraltheologie* (Vyd. 1910, str. 735.). V roce 1679 totiž vydal Petr Lucatello, kněz v Bergamu, nové vydání autent. (od Pavla V. z r. 1614) Rituálu řím., kamž úplně proti právu vsunul i tento obsáhlý ritus: „*Benedictio aquae, quae fit in Vigila Epiphaniae*“. Sám učený kardinál Prosper Lambertini, pozdější papež Benedikt XIV., považoval tento ritus za autentický, ale Sv. Kongr. *Indicis* rozhodnutím z 11. ledna 1725 tento formulář zakázala, a v novém vyd., jež týž Benedikt XIV. publikoval r. 1752, už nepřichází. V r. 1731 (6 let po rozhodnutí v Římě) byl v oficiálním vydání pražském ještě uveden.

Praha.

Dr. Josef Beran.

SV. JAN ZLATOÚSTÝ, BISKUP, VYZNAVAČ A UČITEL NÁBOŽENSTVÍ.

Narodil se kolem roku 345 v Antiochii. Po předčasné smrti otce, vyššího důstojníka vojenského, pečovala o jeho vychování zbožná matka Anthusa. Patřila k oněm vynikajícím ženám, o nichž řekl slavný pohanský retor Libanius: „Jak výborné jsou ženy mezi křesťany.“ Učitelem ve filosofii měl filosofa Andragathia, v řečnictví zmíněného Libania. Dokončiv vzdělání retorské, volil povolání veřejného obhájce. Než záhy se mu znechutily úskoky a lsti soudnic. Zaměniv roucho světské v šat mnišský, uchýlil se do samoty, kde věnoval se modlitbě a studiu Písma svatého. Pod vedením výborného mnišského vůdce Diodora snažil se dosáti křesťanské dokonalosti. S přítelem Basiliem a třemi druhy spojili se v duchovní družinu asketů. Když měl býti vysvěcen na kněze, jat byl posvátnou hrůzou a uprchl z Antiochie. V dobrovolném vyhnanství napsal svůj vynikající spis „O kněžství“, v němž pojednal o posvátnosti, povinnostech a obtížích stavu kněžského. Čtyři léta vedl strohý život v klášteře u Antiochie a dvě léta trávil na poušti v postu a rozjímáních. Tam v samotě rozvinul se jeho vzácný duchovní život, jemuž se dodnes podivujeme. Tuhými posty ochuravěl a nucen byl roku 380 vrátiti se do Antiochie, kde byl přes všechno pokorné zdráhání posvěcen roku 381 na jáhna a roku 386 na kněze. Patriarcha Flavian ustanovil jej kazatelem při hlavním chrámu (templum aureum). Na kazatelně ve východním velkoměstě, jež co do lidnatosti a bohatství bylo třetím městem světové říše římské, projevíly se neobyčejné duchovní schopnosti svatého kněze. Po deset let kázal téměř každý den, rozrýváje ohnivě srdce posluchačů. Nejslavnější z jeho homilií pocházejí vesměs z této doby. V Antiochii byl mu též dán čestný přídomek Chrysostomos (Zlatoústý). Věhlas jeho pronikl až do Cařihradu, a když roku 397 zemřel patriarcha cařihradský Nektarius, přáli si ho míti jak lid a klerus, tak i císař Arkadius Nektariovým nástupcem. Bylo však třeba lsti, aby pokorný světec byl přiveden do Cařihradu a na biskupa vysvěcen (roku 398). Posvátný úřad nastoupil za poměrů neutěšených. Císařský dvůr byl mravně zkažen, kázeň v duchovenstvu v úpadku a lid nábožensky zvlažnělý.

Sv. patriarcha horlil všemožně o nápravu. Nejen volal plamennými slovy k pokání, ale tuhé pokání sám konal. Vedl velmi přísný život. Rozprodal drahocenný nábytek po svém předchůdci a rozdal stržené peníze chudým. Spokojuje se s nejnужnějším, obracel důchod svůj na skutky milosrdenství. Podporoval nemocnice, chudobňce a domy pro poutníky, zakládal hospitály milosrdenství, sám živil, šatil a ošetřoval nuzné i nemocné. Nezdolně horlil o nápravu mravů. Neznaje bázně lidské, mluvil i velmožům neohroženě pravdu do očí. Avšak káráním zlořádů císařovny Eudoxie a jejího mocného komorníka Eutropia vzbudil si na dvoře císařském velkou nenávisť. Na nátlak císařovny byl na neoprávněně synodě „U dubu“ křivě obžalován, sesazen a od císaře do vyhnanství poslán. Poněvadž však lid se proto velmi bouřil a kromě toho Cařihrad prudkým zemětřesením byl navštíven, byl rychle zpět povolán a věřícími s jásotem uvítán. Když zakrátko opět rázně vystoupil proti polopohanským slavnostem u sochy císařovny před průčelím chrámu, byl znovu sesazen a přes protest papeže Inocence I. slabošským císařem opět do vyhnanství poslán (do Kukusu v Armenii). Ve vyhnanství rozvíjel neúnavnou činnost ve prospěch křesťanstva v Armenii, Persii, a Syrii. Lid ctíl jej jako světce. I z rodiště jeho vydali se antiošští křesťané na dalekou pouť za ním, aby svatého rodáka svého poctili. Též se stádcem svým v Cařihradě udržoval duchovní spojení částími listy. Marně naléhali papež Inocenc a císař Honorius na císaře Arkadia, aby svatý patriarcha byl na svůj stolec znovu dosazen. Na nový rozkaz císařův vypovězen byl roku 407 do Pithyu na východním břehu Černého moře. Útrapy daleké cesty (75 mil) přes hory a pustiny podlomily úplně jeho síly. Zlomen útrapami, zemřel v pontském městečku Komaně 14. září 407 se svým oblíbeným heslem na rtech: „Sláva Bohu za všecko.“ Po 31 letech byly kosti jeho přeneseny do Cařihradu a slavně uloženy v chrámě svatých apoštolů. Syn Arkadia a Eudoxie, císař Theodosius II., v slzách odprošoval světce za vinu svých rodičů.

Církev ctí sv. Jana Zlatoústého jako předního Učitele a duchovního řečníka. Spisy jeho jsou velmi obsáhlé (soubor čítá 13 foliových svazků). Hlavní činnost rozvíjel na poli praktické duchovní správy a především na kazatelně. Mezi duchovními řečníky křesťanského východu zaujímá místo

první a mezi homilety západu může s ním být srovnán jen sv. Augustin. Řečí svých nepsal; zachovali nám je pouze stenografové. Většina spisů sv. Jana Zlatoústého jsou výklady Písma ve formě homilí. K nim druží se traktáty apologetické a pojednání mravně-asketická a pastorální. Dochovaná korespondence čítá 242 listů. Vzděláním náleže škole antiošské a povahou kloně se k činnosti praktické, nejeví sv. Jan Zlatoústý ve svých spisech náklonnosti k spekulaci. Jest však velmi důležitým svědkem ryzí věrouky hlavně pro nauku o nejsv. Svátosti a oběti mše svaté, proto bývá často zván Učitelem Eucharistie.

Poněvadž v den jeho úmrtí (14. září) slavívala dříve liturgie římská památku mučedníků Kornelia a Cypriána a později vyhradila ten den oslavě Povýšení sv. Kříže, umístěna oslava jeho v liturgickém kalendáři na 27. ledna, ježto téhož dne přenešeny byly jeho ostatky do Cařihradu.

Mešní liturgie

dle formuláře Učitele Církve kromě kolekty a zpěvu stupňového.

Vstup.

Sir. 15, 5.

Uprostřed shromáždění (Církve) otevřel Pán ústa jeho a naplnil jej duchem moudrosti a rozumu; rouchem slávy přioděl jej. Aleluja, aleluja. Žalm 91, 2.

Sluší oslavovati Pána; jméno tvé opěvovati, Svrchovaný.

Velikého biskupa a mučedníka velebí Církve v liturgii především jako slavného Učitele. Pán otevřel ústa jeho uprostřed Církve a naplnil jej duchem moudrosti a rozumu. Kolik světla rozlila vůkol sebe tato plápolající pochodeň, rozžatá v domě Božím!

Jako hlasatel slova Božího patří k největším kazatelům všech dob. Nadevše miloval Písmo svaté. Většina jeho kázání jsou homilie biblické. Snad nikdo ještě nedovedl svaté texty tak důkladně, rozvážně a střízlivě a přece tak hluboce, všestranně a prakticky vyložití jako on. Jakou obrovskou práci představují jeho přesné výklady Písma svatého! V 67 homiliích vyložil první knihu Písma sv. (Genesi). Homileticky vyložil celý žaltář. Též z výkladů dalších knih staro-

zákonních dochovaly se nám zlomky. V 90 homiliích vyložil evangelium sv. Matouše, v 88 homiliích evangelium sv. Jana a v 55 homiliích Skutky apoštolské. Nejvelkolepěji však vyložil všechny listy sv. Pavla, jehož byl horoucím ctitelem a obdivovatelem. Isidor Pelusida napsal o jeho výkladu listu k Římanům: „Kdyby božský Pavel sám sebe byl chtěl vysvětlit, nemohl to jinak učiniti, než onen znamenitý mistr to učinil“ (Ep. 5, 32). K homiliím exegetickým poji se 8 homilií proti Židům (judaisujícím křesťanům), 12 homilií proti Anomeům, 9 homilií o pokání, 21 homilií o sochách k lidu antiošskému a 7 homilií o chválách sv. Pavla. Jako obránce hlavních článků víry vystoupil ve spisech: Proti Židům a pohanům, Proti Juliánovi a pohanům. Jako učitel askese proslavil se ve spise O panenství, ve dvou spisech O vdovství, v několika pojednáních O mnišském životě a pastýřských listech duchovenstvu. Důstojnost kněžství vylíčil nedostížitým způsobem ve spisu o kněžství. Připojme k tomu 242 epištol z druhého vyhnanství, plných nebeské moudrosti svatého pastýře a pochopíme, jak oprávněna jsou slova introitu z knihy Sirachovcovy i jak oprávněně děkuje Církev nebi slovy žalmu 91. za neskonané bohatství moudrostí, jež rozlil Bůh ústy tohoto Vyvolence.

Pán otevřel ústa jeho uprostřed Církve a dosud zaznívá hlas jeho v liturgii západu i východu. V homiliích brevife mluví k nám neustále svatý Zlatoústec a též liturgie východní po něm nazvaná dýše jeho duchem.

Kolekta.

Milost nebeská, prosíme, Pane, nechť obšťastňuje Církev tvou, kterou jsi chtěl osvětit slavnými zásluhami a naukami svatého Jana Zlatoústého, vyznavače tvého biskupa.

Sv. Jan Zlatoústý je chloubou Církve. Je ozdobou biskupů-vyznavačů. Zemřel útrapami vyhnanství. Je nekrvavým mučedníkem. Církev s radostným zanícením vzhlíží k tomuto velikému Světlu mezi světci, jež zrodila — dnes odloučená — větev východní. Římský svátek svatého patriarchy cařihradského, kterého Církev ctí jako předního svého Učitele, je tklivým dokladem někdejší jednoty. Se jménem sv. Jana Zlatoústého je spojeno kus památných dějin Církve. Památka svatého patriarchy připomíná, jak energicky hájili svo-

body křesťanského orientu i cti velkých biskupů východních římských papežové. Inocenc I. zaujal se rázně pronásledovaného svěťce a zavrhl nespravedlivý rozsudek, i když nemohl fysicky zlomiti kvůli císařského dvora cařihradského. Když svěťec podlehl útrapám vyhnanství, nařídil papež, aby jméno jeho bylo v Cařihradě zaneseno do biskupských Diphych, což rovnalo se dle tehdejších názorů kanonisaci.

Čtení z druhého listu sv. Pavla k Timoteovi 4,
1—8.

(Misál str. 48*.)

Tato vroucí epištola je skvělým komentářem životního díla sv. Jana Zlatoústého. Neohrožený, plamenný a neúnavný kazatel evangelia, snad největší všech dob, hrdinný biskup, nekrvavý mučedník za věrnost k svým pastýřským povinnostem, převedl slova Pavlova v skutky s takovým zápallem obětavosti a s takovým nezlomným hrdinstvím lásky, jako málokdo jiný. Byl zaníceným obdivovatelem sv. Pavla. Plakával láskou, když epištoly jeho čítal neb na kazatelně vykládal. Vssál do sebe dokonale jeho ducha. Apoštol národů ožil v tomto velikém svém žaku. Láska k evangeliu oprostila jej ode všech vazeb těla a světa. Když pro urážku majestátu nehodné císařovny Eudoxie byl pronesen nad ním nespravedlivý rozsudek a rozechvělý lid nahrnul se do chrámů, prohlásil sv. biskup s kazatelnou: „Vlny se zdviňají, ale já se nebojím, že utonu, neboť stojím na skále. Ať se bouří moře, skálou neotřese. Ať se dmou vlny, lodičky Kristovy nepohlí. Či myslí někdo, že se něčeho obávám? Čeho? Smrti? Mně živu býti Kristus jest a umřítí zisk. Vyhnanství? Celá země náleží Pánu, i vše, co na ní jest. Konfiskace majetku? Nic na svět jsme nepřinesli a nic nevezmeme s sebou se světa. Hrozbami světa pohrdám a svodím jeho se směji. Bohatství sobě nežádám, chudoby se neštítím, a smrti se nestrachuji Celý život můj patří jen spáse vaší.“

Stupňový zpěv.

Sir. 44, 16.

Nikdo nebyl nalezen, jenž by podobně jako on zachovával zákon Nejvyššího.

Liturgie spojuje dva texty, z nichž první (bez slov: Hle, velekněz) velebí spravedlivého Henocha a druhý Abrahama.

Jako by poukazovala, že v oslavovaném veleknězi snoubily se dva rysy neobyčejné bohabojnosti obou významných spravedlivců starozákonních.

Zpěv alelujový blahoslaví svatého trpitele, jenž vítězně přestál těžké zkoušky.

Aleluja, aleluja. Jan 1, 12: Blahoslavený muž, jenž snáší pokušení, neboť když bude zkušén, obdrží korunu života. Aleluja.

Traktus (po Devítíku) opěvá bohatství požehnání Božího, jež provází bohabojného milovníka zákona Božího.

Žalm 111, 1—3.

Blaze člověku, jenž se bojí Pána, jenž v příkázáních jeho libuje si velice. Mocné bude na zemi símě jeho; pokolení spravedlivých požehnáno bude. Sláva a bohatství v domě jeho zůstává na věky věkův.

Ze zásluh světců rozlévá se neskonale požehnání. Pomodleme se celý žalm 111, jenž velebí štěstí spravedlivých po návratu ze zajetí babylonského (v liturgii — po návratu z vyhnanství pozemského).

Slova sv. evangelia podle Matouše 5, 13—19.

(Misál str. 50*.)

Sv. Jan Zlatoústý byl dokonalým učedníkem Páně. Splnil věrně všechno, co požaduje Pán na představených Církve a učitelích zjevené pravdy. V slovech Kristových se všecek život jeho obráží. Byl solí, která chránila před hnilobou mravní a dodávala chuti k dobrému. Byl světlem, které duchovně osvěžovalo, zahřívalo a oživovalo. Světlo je učitel. Ukazuje věci v pravé podobě, odhaluje jejich krásu i nicotu, ukazuje oku, jaké skutečně jsou. Světlo je vůdce. Osvětluje cestu, ukazuje nebezpečí, vystříhá před propastí, zjevuje kámen úrazu. Světlo jest těšitel. Vnáší útěchu do chmur bolu a stísněnosti. Světlo léčí. Světlo oživuje.

Svatý učitel byl svící, kterou roznítil Pán a postavil na vysoký svícen vznešeného úřadu.

Věrně činil a učil tomu, co hlásají zákony Boží a neodchýlil se ani v nejmenším od zjevené Pravdy. Proto jest velikým v království Božím.

V zpěvu k obětování jako by doznívala ozvěna posledních slov perikopy.

Žalm 91, 13.

Spravedlivý jako palma pokvete, jako cedr na Libanu poroste.

Tichá modlitba.

Svatého Jana, biskupa tvého a Učitele, dobrotvá ať nám neschází modlitba, jež by dary naše tobě přijemnila a tvé nám odpuštění vždycky vymohla.

Sv. Jan Zlatoústý sloužil mši sv. s takovou nábožností, že rozechvíval a kajícími naplňoval všechny přítomné. Pomněme jeho příkladu a prosme, by svými přímlyvami zvroučňoval naši zbožnost i zkroušenost při slavení svatých tajemství.

Prosíme, by přímlyva světcova odpuštění nám vymohla. Sv. patriarcha zažil pusté zneuctění chrámu a bohoslužby. Při liturgii veliké noci ze soboty na neděli r. 404 byl po svém nespravedlivému sesazení násilně vypuzen vojskem ze svatyně. Žoldnéři zranili i katechumeny, takže křestní voda krví byla zbarvena.

Zpěv k sv. přijímání.

Luk. 12, 42.

Věrný služebník a opatrný, jež ustanovil Pán nad čeledí svou, aby jim dával včas míru pšenice.

Sv. biskup byl věrným pastýřem, který neobyčejně vynikal láskou k Eucharistii a horlivě pečoval, by často sytil své stádece krmí oltární.

Po sv. přijímání.

Abý nám, Pane, tvé oběti přinesly spásu, nechť sv. Jan biskup tvůj a Učitel výborným jest přímlyvcem.

„Učitel Eucharistie“ horlival vroucně pro mši svatou. Zdůrazňoval význam mše totožné s obětí vykupitelskou. Napsal: „Když denně obětujeme, slavíme památku jeho smrti a jedna a táž je oběť... neboť téhož Krista obětujeme... Touž oběť přinášíme nyní, která tehdy na kříži byla zabita“ (Hom. 17. in Hebr. n. 3).

Olomouc.

Dr. František Cinek.

MŠE SVATÁ

Z toho, co jsme si posledně ukázali, můžeme nyní také jasně říci, co liturgie je. A jasnosti v této věci je velice málo. Nebezpečí, jímž jsou ne na posledním místě vinni lekteři tak zvaní liturgové, spočívá v tom, že velmi mnozí zanedbávají z neporozumění jednu dobrou, ba nutnou věc. Mnozí kryjící se pláštěm liturgie, vedou zcela volný život, chtějí se vyhnouti autoritě Církve, jiní zase ulpívají na drobnostech, zabývají se jen vnějškem, upadají jinou cestou do téže chyby, kterou vytykají moderní askesi.

Liturgie je uctívání trojjediného Boha a posvěcování tvorů, obojí skrze Pána našeho Ježíše Krista. Pouze uctívání našeho Spasitele platí v očích Nejsvětější Trojice. Každé jiné vzdávání úcty Bohu musí se spojití s uctíváním Božství Kristova. To se děje v Oběti Mše svaté. Tu skrze proměnovací slova, jež posvěcený kněz pronáší nad chlebem a vínem, zpřítomňuje se svatá Oběť na kříži. Stává se vlastnictvím celé svaté Církve a obětuje se skrze celou Církev trojjedinému Bohu.

Všechny ostatní modlitby, utrpení, oběti a námahy mají tak dalece cenu, pokud se přinášejí ve spojení s Obětí Kříže ve Mši svaté, jako Oběť na kříži tvoří nejvyšší bod dějinného života našeho Spasitele.

Rovněž i veškeré omilostnění, zadostiučinění a posvěcení tvorů přichází jen skrze Ježíše Krista, pokud se stanou účastnými užítku z jeho Oběti na kříži. To se děje především ve svatém Přijímání, pokud je možno považovati je za souhrn všech svátostí.

Tak je Oběť Mše svaté liturgií v pravém slova smyslu. Při Proměnování plní Církev svatá skrze Krista a s Kristem svůj úkol uctívání trojjediného Boha, ve svatém Přijímání posvěcuje trojjediný Bůh lidstvo opět skrze Ježíše Krista. Tím máme vystiženu liturgii v její podstatě.

A jestliže se takto pojímá liturgie, pak není možno, aby se někdo od ní odklonil. Musel by se odkloniti od samotné Oběti Mše svaté, musel by opustiti Spasitele, pramen to vody živé a sám si kopati cisterny, jež vody nemají. Všechno ostatní, všechny modlitby a ceremonie při Mši svaté jsou této podstatné složce podřazeny, musí jí sloužiti. Vše ostat-

ní by mohlo konečně chybět, ale toto podstatné, vyjádřené v Proměňování a Přijímání, nemůže chybět.

Co se této věci týče, potřebovali by ti, kdož chtějí lidu vysvětlovat liturgii, ještě mnoho poučení. Co dělají pravidelně, chtějí-li nám ku příkladu vysvětliti Mši svatou některé neděle po Svatém Duchu? Řeknou nám několik zbožných průpovědí k Introitu, pak k Oraci, potom k Epištole, k evangeliu atd., ale o vlastní liturgii, o onom velikém ději Mše svaté, Proměňování a Přijímání, se ani slovem nezminí. A přece jest to hlavní věc, svátky jsou tu jen k tomu, aby tento děj objasnily a nás poučily, jak z něho máme vyvoditi důsledky pro svůj život.

Nezáleží také na tom, aby věřící se spolu s knězem všechno do poslední připomínky modlili, to by mnohdy bylo opravdovým uměním, ovšem jistě ne vinou věřících. Jistě se nemají věřící modlití něco zcela jiného než kněz, ale není hlavní věcí spolu se modlit každíčké slovo, nýbrž býti vnitřně zaujat oním velikým dějem Mše svaté. Budeme-li veškerou námahu jen na to vynakládati, aby se věřící všechno spolu modlili, může se státi, že jim tuto základní složku modlitby učiníme nemožnou.

Co se obyčejně chápe jako aktivní účast věřících na Oběti Mše sv. -- spolu se modlit modlitby, pěstovat t. zv. „sborovou“ Mši svatou, zpívat chorál, odpovídat knězi, dávat pozor na posvátné obřady, při Mši svaté stát, po případě přinášet obětní dary k oltáři -- to vše jest jen prostředek k dosažení cíle. Cílem je a zůstane, aby věřící byl vnitřně zaujat Obětí Mše svaté.

Poněvadž ta věc je tak důležitá, řekneme ještě jednou konkrétně a jasně, v čem záleží toto vniterné zaujetí: křesťan musí při Proměňování míti stejné úmysly s Božským Spasitelem, i on se musí spolu se Spasitelem přinášeti v oběť Nejsvětější Trojici s onou velikou vznešenou ochotou pro vyplnění vůle Boží až do nejmenších podrobností. A on musí též mít pevné přesvědčení, že to též vykonati může, ne ovšem ze své vlastní síly, nýbrž z moci a milosti našeho Božského Spasitele, kterou čerpá ve svatém Přijímání.

Z toho, co bylo řečeno, vyplývá, že ten, kdo za každých okolností nepočítá s milostí Boží, kdo jí beze všech výhrad nepřiznává přednost před vším pouze lidským namáháním a snažením, ten ještě ani poněti nemá o tom, co liturgie je.

Když se Syn Boží stal člověkem, přišlo lidstvu něco zcela nového. A my můžeme toto zcela nové klidně nazvatí milostí. Bohočlověk je opravdový dar milosti od Boha lidstvu daný i v tom smyslu, že nyní již žádná námaha a zápolení nemá před Bohem platnosti, nýbrž pouze a jedině spojení s Jeho Synem a vše, co se skrze toto spojení, to jest skrze milost děje. Proto také mohou pouze ti, kdo jsou s Bohočlověkem ve spojení, to jest pokřtění, přinášeti ve Mši svaté Nejsvětější Trojici Oběť Bohočlověka. A skrze přinášení této Oběti stává se jejich spojení s Bohočlověkem mnohem užší, to jest, noříc se víc a více do jeho milosti, takže skutečně vše, co činí, je Bohu stále příjemnější, poněvadž je to konáno ve stavu milosti.

Zdůrazňování milosti zdaleka ještě neznamená vylučování samostatného jednání, nýbrž pouze určení jeho správného místa: hlavní věcí je milost Boží. Ona nás uschopňuje k činnosti. Kdo řečeným způsobem slaví svatou liturgii, kdo se vždycky znovu nechá uchvátit oním velikým dějem Mše svaté, ten bude vždy víc a více žíti ve velikém vnitřním klidu. Bude se cítit jakoby ukryt v náručí Božím. Nebude však v tomto klidu a úkrytu nečinným, nýbrž bude, kde může, kde se mu to v jeho povolání hodí, pracovati, přičiňovati se o čest Boží. Kdo naproti tomu důvěruje v první řadě sobě, kdo se tak namáhá, jak by vše na něm samotném, nebo alespoň v první řadě na něm záleželo, z toho se stane člověk zasmušilý, neklidný, poněvadž musí zakusit, že přece opět a opět jeho síly selhávají.

I onen první bude mít své chyby, ale ten je, nebude bráti tak tragicky, pokoří se před Bohem, bude mít pro příště ještě více důvěry v milost Boží, ještě hojněji bude čerpati z pramenů Spasitelových, jež takovým proudem tekou v Oběti Mše svaté.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

„Viz, člověče, čím stal se pro tebe Bůh: uznej nauku takové pokory i v dosud nemluvicím učíteli! Ty když jsi byl člověkem, chtěl jsi se státi Bohem, Onen když byl Bohem, chtěl se státi člověkem, aby, co zahynulo, našel. Tak mocně tě stlačovala lidská pýcha, že tě nemohlo nic jiného pozvednouti než milosrdenství Boží.“

Z řeči 188 sv. Augustína.

JAK KNÍŽECÍ SYN A OPAT CTIL MOZOLNÉ RUCE.

Ermenfried byl synem Ermenrichovým. Tento vážený kníže Burgundské říše byl z kmene Varesků, kteří sídlili nad městem Bisuntia (Besançon) na břehu řeky Dubis (franc. Doubs).

Již v mladých letech Ermenfried byl přijat francouzským králem Chlotarem II. do vyšších dvorních služeb. Dříve již králova přízeň povýšila jeho staršího syna Valdelena k úřadu správce pečeti, později kancléře a konečně prvního představeného dvorní správy. Ermenfried stejně jako Valdelenus byl mužem krásné postavy, všestranně vzdělaný a příjemný ve styku, avšak hlavně cenná byla jeho zběhlost a dovednost, jak spojit přátelství s lidmi s přátelstvím s Bohem. Tak tedy též jako jeho bratr nemalou měrou se těšil přízni svého královského pána.

Opat Eustasius z Luxeuil se podjal úkolu, že úplně dokončí obrácení svých krajanů, částečně ještě pohanských. A pod jeho vlivem celá mysl a touha Ermenfriedova se nesla k vyššímu cíli, než je dvorský život a knížecí přízeň. Zdálo se, že Prozřetelnost je mu nápomocna k dosažení cíle.

Jednou dával do pořádku své dědictví, jímž se stal právním nástupcem blízkého příbuzného. Při této příležitosti musil se zdržeti v domovině. A tu když procházel své nové panství, přišel jednou do roztomilého údolí. Na úpatí pahorku dva menší prameny se spojovaly v přítok řeky Dubis. Nad soutokem čněly z lesního zátiší rozvaliny rozsáhlé budovy. Byl to ženský klášter Cusantia, který po úmrtí velké části komunity byl opuštěn.

Krajinná krása s náladovým pohledem na osamělý a zpustlý dům Boží zapůsobily tak živým dojmem na jeho vnímavou mysl, že se rozhodl, že opustí dvůr a svět, že klášter zase obnoví a že se v něm zasvětil Bohu.

Člověk se diví, že po rozhodnutí, které tak hluboce zasáhlo do jeho života, jeho okolí nezpozorovalo žádnou změnu v Ermenfriedově životě, když se vrátil na královský dvůr v Soissonu.

Jednou byl zavolán ke králi. Obvyklý oděv, svou hedvábnou tuniku měl neobvykle oblečenu: sahala hluboko pod kolena. V přátelské narážce zaslechl z Chlotarových úst po-

známku: „Ermenfriede, co to znamená? Jaká je to móda takto nosit tuniku? Snad na konec nechceš se stát klerikem?“ Byla to příhodná chvíle Ermenfriedem očekávaná. Odvětil: „Můj pane a králi, nuřká mne to býti nejen klerikem, nýbrž mnichem. A prosím o tvou královskou laskavost, aby hojnou dřívější přízeň rozmnožilo nyní i dovolení, abych z tohoto důvodu mohl opustiti královský dvůr.“ Chlotar mohl již vytušit, co se událo s Ermenfriedem a též s Valdelenem. A tak nechal oba odejít, avšak s těžkým srdcem a s bolestným vědomím, že v jednom i ve druhém ztrácí poklad.

Znovu a znovu na syny doléhala matka s prosbou, aby oženčím se pamatovali na zachování rodu. Marně.

Když Ermenfried rozsáhle a nádherně obnovil rozbořený klášter Cusantia, vyprosil si mnišský hábit v klášteře Luxeuil ve Vogesách, který tehdy byl na vrcholu svého svatého života a vážnosti. Aby se vycvičil v duchovním životě a nechal se vychovat, žil 4 roky pod vedením opata Valberta. Když pak dosáhl vysvěcení na kněze, vrátil se domů do svého kláštera, do Cusantie.

Netrvalo dlouho a shromáždil kolem sebe velký počet duší, toužících po Bohu. Také bratr Valdelenus se k němu přidal a v budoucnu se tak věrně staral o časné věci domu, že Ermenfried se mohl věnovati čistě péči o vnitřní život svůj a svých mnichů. Nedělal však zase výhradně jen to, nýbrž při příležitosti rád a pilně sáhl i k tělesné práci. Tak na příklad jednou si vyžádal, že celý den směl čistiti žito, jež mniši ve stodole mlátili.

Jak velmi Ermenfried si vážil práce a jak svatě si ji cenil, dokázal zcela zvláštním, krásným způsobem. V neděli, když dokončil slavení svaté Oběti, podle starobylého křesťanského zvyku se snažil přítomným rozdělit eulogie. Byly to zbylé části chleba, sice požehnané, avšak neproměněné. A když viděl mozolovité ruce, jak po daru se vztahují, tu se k nim sklonil, a než je podaroval, uctivě je políbil, jako stopy a svědky věrné celotýdenní práce.

Jeho svátek se světi 25. září. Za životopis tohoto světce děkujeme jednomu z jeho mnichů, totiž proboštovi Egilbertovi z Cusantie. Tento povahový rys se zdá něčím nepatrným. A přece právě tuto vlastnost pokládal duchaplný Francouz, hrabě Montalembert za dost důležitou, aby

do svého osmisvazkového díla „Les Moines d'Occident“ jej uvedl schválně takto:

„Prošel jsem letopisy všech národů, starověkých i moderních, a nenašel jsem v nich nic dojímavějšího a lépe vystihujícího právě příčiny vítězství křesťanstva nad antickým světem, než je obraz tohoto Germána, tohoto syna vítězů nad Římem a dobyvatelů Galie, jenž stal se mnichem a před Kristovým oltářem v tomto zapadlém koutě Jury líbá moložnou ruku galského rolníka, aniž tuší, že neznámý svědek to poznamená pro nevděčné potomstvo“ (II. svazek, str. 593, Paříž 1878).

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

UČINKY A OVOCE VTĚLENÍ BOŽÍHO SYNA.

(Z vánočních řečí sv. Bernarda.)

Velká jsou díla Hospodinova — praví žalmista (Ž. 110, 2). Velká zajisté jsou všechna díla Boží, avšak tajemství, která hlavně vzbuzují náš podiv, jsou přirozeně ta, která se týkají naší spásy. Pročež tentýž prorok píše „Veliké věci učinil s námi Hospodin“ (Ž. 125, 3). Jeho štědrost k nám je zjevna zvláště v našem stvoření, v našem vykoupení a v našem budoucím oslavení. Ó Pane, jak velice jsi povýšen ve všech dílech svých. Ty hlásej jejich výtečnost svému lidu a nedejž, abychom my o nich mlčeli.

V těchto třech tajemstvích je třeba pozorovati trojí spojení, docela zřejmě nebeské, docela jasně účinek všemohoucnosti Boží.

V prvním díle, t. j. v díle našeho stvoření, z hlíny země utvořil Bůh člověka a vdechl v tvář jeho dech života (1 Mojž. 2, 7).

Jaký umělec, který tak dovede spojit věci, že na jeho pokyn se sloučí hlína země a dech života. Hlína byla sice již stvořena, když na začátku stvořil Bůh nebe a zemi; avšak duch nemá společný původ s ostatním stvořením, nýbrž má svůj zvláštní: není stvořen s ostatní hmotou, nýbrž je vý-

značně docela zvlášť vdechnut každému lidskému stvoření.

Uznej, člověče, svoji důstojnost, uznej slávu lidské přirozenosti. Jsi tělesným jako ostatní svět; neboť sluší se, aby ten, který je ustanoven pánem nad veškerým tělesným stvořením, byl tomuto z části podoben. Avšak máš ještě něco vznešenějšího a nemůžeš se ve všem porovnávat s ostatními tvory. Jsou v tobě sloučeny a spojeny tělo a duše: Ono je utvořeno z hlíny, tato vdechnuta.

2. Nuže, kdo požívá výhody z tohoto sloučení? Kdo má zisk z tohoto spojení? Neboť podle moudrosti synů toho světa tam, kde se spolčují nižší s nejvyššími, vládnou ti, kteří mají moc a používají nižších podle své libovůle. Silnější šlape po méně silném, učený se posmívá neučenému a chytrý klame prostomyslného a mocný pohrdá slabým. Neděje se tak v tvém díle, ó Bože, neděje se tak v tvém sloučení; nespojil jsi k tomuto konci ducha s hlínou, vznešené s nízkým, vzácné a vynikající stvoření s nevzhlednou a neužitečnou hmotou. Kdož nevidí, bratři, oč vzácnější je duše než tělo? Zdaliž by tělo bez duše nebylo mrtvou hmotou? Od duše zajisté pochází krása, od duše vzrůst, od duše jasnost zraku a zvuk hlasu; zkrátka, všechny smysly mají své sídlo v duši. Toto spojení mi doporučuje lásku — o lásce mi vypravuje tato stránka o způsobu mého stvoření; lásku hned na začátku nejen hlásá, nýbrž mi i vštěpuje milostivá ruka Stvořitelova.

3. Zajisté, předrazí, je velké toto spojení, ale jen kdyby bylo zůstalo trvalým. Nyní však, i když bylo božskou pečeti opatřeno — stvořil Bůh člověka k obrazu a podobnosti svému — ó, běda, pečeť byla porušena a jednota roztržena. Přistoupil onen ničemný lupič a čerstvou ještě pečeť polámal, a když byla božská podoba takto změněna, přirovnán jest ubohý člověk nerozumným hovadům a stal se jim podobným (Ž. 48, 13). Neboť spravedlivého učinil Bůh člověka a byl člověk podobným tomu, o němž je psáno: „Spravedlivý je Hospodin, Bůh náš, a není v něm bezpráví“ (Ž. 91, 16). Učinil člověka pravdymilovným a spravedlivým, jakož on sám je pravda sama a spravedlnost; a tato jednota nemohla býti přetržena, pokud trvala neporušenost pečeti. Avšak přišel padělatel, který slibuje nic netušícím lepší pečeť, ó, běda, běda, přelámal onu vtisknutou Boží rukou. „Budete,“ praví, „jako bohové, poznávající dobré i zlé“ (1 Mojž. 3, 5). Ó zlo-

volný, ó lstivý. K čemu jim má býti užitečna podoba této vědomosti? Budiž. Nechať jsou jako bohové, přímí, spravedliví, ať jsou pravdymilovní jako Bůh, v němž není hříchů. Pokud bude trvati tato pečeť, potrvá i jednota. Již zakoušíme my ubozí, k čemu nás přemluvila podvodná lstivost a prohnanost ďáblova. Neboť když byla porušena pečeť, následoval hořký rozchod, nastala trpká rozluka. Kde je, nešlechtníku, co jsi slíbil: „nikoliv, neumřete“? Hle, vždyť všichni umíráme a není člověka, který by žil a nespáčil smrti. (Srovnej Ž. 88, 49.)

Ale což tedy bude, Pane Bože? Nebude-liž nikdy napraveno dílo tvé, a ten, který padl, již nepovstane? Nikdo nemůže znova učiniti to dílo, leč ten, který je učinil. Pročež „pro bídu nuzných a nárek ubohých nyní povstanu, praví Hospodin“, „zabezpečím je, zřejmě se jich ujmu“ (Ž. 11, 6). „Ničeho nesvede nepřítel proti němu, a nešlechtník jemu již neublíží“ (Ž. 88, 23).

Nové, praví, učiním sloučení a vtisknu mu výraznější a trvanlivější pečeť, totiž toho, který nebyl učiněn k obrazu mému, nýbrž je sám obrazem, výbleskem slávy a výrazem podstaty, ne učiněný, nýbrž zplozený před věky.

A abys se snad nebál, že pečeť bude zlomena, slyš proroka: „Vyprahla jak střepina má síla“ (Ž. 21, 16); avšak taková střepina, které ani kladivo veškeré země nijak nemůže uškoditi.

Nuže, pozoruj rozdíl mezi prvním a druhým sloučením. Kdežto první bylo učiněno ze dvou, druhé se skládá ze tří, abys již tím se učil přistoupiti k tajemství svaté Trojice. Tato tři jsou: Slovo, které bylo na počátku u Boha a bylo Bohem; duše, která byla z ničeho stvořena a před tím nebyla; a konečně tělo z porušitelné hmoty, avšak bez jakéhokoliv porušení božským uměním vyloučené a utvořené, jakého nikdy nebylo, nerozlučitelným poutem se spojily v jednotě osoby. Máme zde trojí druh moci: co nebylo, bylo stvořeno; co zahynulo, bylo znova učiněno; a co bylo nade vše povýšeno, bylo poníženo trochu pod anděly. To jsou ty tři měřice mouky v evangeliu, kteréž nestejně kysají (Mat. 13, 33), aby byl andělský chléb, který by požíval člověk, chléb posilující srdce člověka. Šťastná žena, požehnaná mezi ženami, v jejíž čistém životě byl připraven tento chléb, když byl na ni sestoupil oheň Ducha svatého. Šťastná, pravím, žena, která do

těchto tří měřic zadělala kvas své víry. Věrou zajisté počala, věrou porodila, a proto dobře pravila o ní Alžběta: „Blahoslavená, která uvěřila, neboť dokonány jsou v ní ty věci, které jí byly pověřeny od Pána“ (Luk. 1, 45). A nebudiž ti divno, že jsem pravil, že prostřednictvím její víry Slovo se spojilo s tělem, když tímto způsobem i tělo z jejího těla přijalo. Jistě se nepřiči tomuto našemu výkladu, že ono podobenství bylo proneseno o království nebeském. Nezdáť se býti nedůstojným přirovnati království nebeské víře Panny Marie, kterouž bylo i znova založeno.

5. Nuže tohoto spojení pouto nižádný tvor nebude moci rozloučiti; vždyť ani kníže tohoto světa nemá na něm ničeho, a sám Jan Křtitel není hoden rozvázati řemínky obuvi jeho. Avšak přece je nutno, aby poněkud bylo rozloučeno. Jinak to, co bylo rozloučeno, nebude znova sloučeno a zpevněno. Jaký pak užitek by měl kdo z chleba nelámaného, pokladu skrytého, z moudrosti utajené? Právem plakal Jan Evangelista, že se nikdo nenašel, kdo by otevřel knihu a rozlámal její pečeti (Zjev. 5, 4); neboť pokud by byla zavřena, nikdo z nás by neměl podílu na její božské moudrosti. Beránku Boží, vpravdě krotký a tichý (srovn. Jer. 11, 19), ty sám otevři knihu. Vylož Židu, že musí býti zbodeny ruce tvé a nohy tvé (Ž. 21, 1), aby skrytý v nich poklad spásy a hojné vykoupení (copiosa redemptio) odtud vzešly. Lámej lačnicím chléb svůj, neboť ty jediný můžeš lámati, kterýž jediný pevně stojíš, abys zlámané spravil, a který sám jsa rozlámán ve svém umučení, máš moc položití život svůj a zas jej podle tvé vůle přijmouti. Nuže, tvým milosrdenstvím nechať je poněkud zrušen tento chrám, ale ať není docela zničen. Nechať se oddělí duše od těla, ale Slovo nechať zachová neporušitelnost těla a duši nechať propůjčí plnou svobodu, aby jediná mezi mrtvými volně jednala, vyvádějíc vězně (spoutané) ze žaláře, sedící ve tmách a v stínu smrti. Ať odloží přesvatá duše neposkvrněné tělo, ale tak, aby je třetího dne zase přijala; aby umírajíc přemohla smrt a se vstávajícím z mrtvých aby byl vrácen život lidem. Tak se stalo, nejmilější, a radujeme se, že tak se stalo. Smrtí Vykupitelovou umřela smrt (mors mortua est), a my jsme znova zrození v naději na život věčný skrze zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

6. Ale kdo vypoví, co bude v třetím spojení? „Čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo,

to připravil Bůh těm, kteří jej milují“ (Kor. 2, 9). Bude to ono dokonání, o němž mluví apoštol, „když odevzdá Kristus království Bohu a Otcí“; a budou dva, ne již v jednom těle, nýbrž v jednom duchu. Neboť jestliže Slovo připojivši se k tělu stalo se tělem, mnohem více ten, který se spojil s Bohem, bude s ním jeden duch. Ve spojení, které se stalo Vtělením, se ukázalo více ponížení, a sice velké ponížení; v onom však spojení, které očekáváme a po kterém toužebně vzdycháme, bude nám připraveno dokonalé oslavení. V prvním spojení, ve kterém z duše a těla učiněn jest člověk, máme důkaz lásky Boží; ve druhém, t. j. ve Vtělení Syna Božího, právem vyniká ponížení, neboť jedině pokora a ponížení může učiniti zadost uražené lásce.

Spojení rozumné duše s tělem nelze připisovati pokoře, neboť se nespojuje s tělem z vlastního rozhodnutí, nýbrž jsouc stvořena, je hned od Stvořitele s tělem spojena. Avšak ve druhém spojení nejvyšší Duch, jsa neskonale dobrý, svou vlastní vůlí se spojil s neposkvrněným tělem. Správně pak za láskou a ponížením následuje oslavení, neboť bez lásky nic nemůže býti prospěšným, a jen ten, kdo se poníží, bude povýšen (Luk. 14, 11).

Emauzy.

Přeložil P. Bernard Velišek.

„Před několika málo dny slavili jsme den Narození Páně: Epifanii dnes slavíme; kteréžto řecké slovíčko znamená zjevení a vztahuje se k tomu, co praví apoštol: „Bez odporu veliké je tajemství dobrotivosti: Ten, jenž se zjevil v těle.“ A tak oba dni náležejí k zjevení Krista. V onom totiž zrodil se člověk z lidské matky, který od prvopočátku byl Bohem u Otce. Avšak tělu se zjevil v těle, poněvadž tělo ho nemohlo viděti, jak byl v duchu. A v onom pak dni, který jest nazýván Jeho Narozením, viděli Ho pastýři židovští: dnešního pak dne, který jest vlastní Epifanii — tím se chce říci zjevením, klaněli se Mu pohanští mágové. Oněm Ho zvěstovali anďělé, těmto však hvězda. Anďělé obývají a hvězdy zdobí nebesa: oběma tedy „nebesa vypravovala slávu Boží“.

Z řeči 204 sv. Augustina.

PŘIŠEL JAKOŽTO VLÁDCE PÁN.

„Theofanie nebo také den Narození; obojí možno říci; dvě jména tutéž označují věc; zjevil se totiž Bůh lidem svým zrozením.“

Sv. Řehoř Naziánský: řeč 38, 3.

Jako skrze jednoho člověka přišel na svět hřích a skrze hřích smrt, tak na všechny lidi přišla smrt, poněvadž v něm všichni zhřešili. (Řím 5, 12.) Bůh ale nechce smrti hříšnickovy, ale aby všichni lidé byli spaseni a přišli k poznání pravdy (1 Tim. 2, 4) a proto seslal, plný milosti a milosrdenství k nám, svého jediného Syna a ten jest prostředníkem mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš (1 Tim.), který přišel hledat, co bylo ztraceno. (Math. 18, 11.) Když svět pohanský již takožka se hroutil pod tíhou kletby prvotního hříchu, tehdy ukázal nám Bůh, jak miluje svět a dal svého jednorozeného Syna, aby nikdo, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. (Jan 3, 16.) Quando ergo venit sacri plenitudo temporis -- když pak přišla tedy plnost doby posvátné, z nebeského hradu Otce poslán Syn, světa Stvořitel -- a jsa v tělo zahalený z lůna panny se zrodil a tak „zjevil se v podstatě naší smrtelnosti, obnovil nás novým světlem své nesmrtelnosti,“ jak pje církev svatá v prefaci o dni Zjevení Páně.

Zjevení Páně -- Epiphania Domini, toť název pro slávnost svátku 6. ledna, u nás též zvaného svatých Tří králů. Nahlédněme do listů dějin tohoto svátku. Epiphania Domini již názvem poukazuje na svůj původ, který třeba hledati na východě. Řecké epifaneia pochází od slovesa epifainesthai -- zjeví se a tomu tedy odpovídá podstatné jméno Zjevení. K pojmu zjevení náleží, aby se stalo náhle, neočekávané a obyčejně také, aby postava zjevené bytosti byla obklopena světlem. Ač tyto a následující vývody budou se snad čtenáři zdáti nudnými a rozvláchnými, přec považujeme za nutné je uvéstí pro snazší pochopení názvu epifania v naší liturgii.

Zjevená bytost projevuje svoji moci plnou přítomnost, již jedni jsou uvedeni v úlek a úžas, jiným pak poskytnutím potěchy a pomoci v nouzi a potřebách. Zjevení může také pozůstávati v tom, že pomoc jest sice očividná, bytost však sama neviditelná. S pojmem epifanie druží se také myšlenka

na pomoc a útěchu. Z uvedených výměrů slova epifanie již vysvítá, že se obyčejně používá o nadpřirozených bytostech, tedy dle víry pohanů o bozích, heroech nebo démonech. V tomto smyslu nacházíme již epifanii u Řeků nejstarší doby.

Herodot, řecký dějepisec, zvaný „otcem dějin“ († 425 před Kr.), podává nám toho příklad. V šesté knize vypravuje o pozdější manželce spartského krále Aristona, že jako malé dítě bylo ošklivou a nevzhlednou. Její kojná ji proto denně nosila do chrámu bohyně Heleny, která byla pověstna svojí krásou a tam před její sochou ji prosila, aby zbavila dítě ošklivosti. Když jednou odcházela z chrámu, náhle zjevila se jí (*ἐπιφάνισαι*) jakási paní a tázala se, co to nese. Po chvíli zdráhání, ukázala chůva dítě. Paní dotkla se jeho hlavičky a podotkla, že bude nejkrásnějším ze všech žen ve Spartě. A tak se též stalo. — Zde tedy v tomto líčení nacházíme charakteristické znaky epifanie — zjevení: náhlé objevení se nadpřirozené moci, která přináší spásu a požehnání.

Četné jsou zprávy o zjeveních bohů z řecké a římské doby, kdy vznikalo křesťanství. A jest to zcela pochopitelné, neb panovníkům těchto říší k rozkladu a zániku neodvratným krokem spějícím byly theofanie — zjevení božstva zjevnou pomocí k udržení jejich vlády v době potřeb a bída států. Četné zachované nápisy jsou průzračným toho dokladem. Zjevení božstev byla často zaznamenána buď v kamenné desky chrámů, nebo ve zvláštní kroniky, kamž poznamenávaly se též zásvětné dary věnované božstvu. Jedna taková kronika byla nalezena v troskách města Lindos na Rhodu. Zaznamenány jsou zásvětné dary, dle doby věnování a k tomu připojeno jest vždy vypravování o zjeveních bohyně Athény, která byla příčinou oněch věnování, jak nápis napsu udává: „Zde chrám lidské Athény od nejstarších dob kráslený četnými zásvětnými dary pro Zjevení bohyně.“

Zjevení božstev nebyla ale toliko zaznamenávána, nýbrž i slavena, a to buď každoročně nebo měsíčně. Na vrchu Nemrud-Dagh v pohoří Vysokého Tauru, dal si zhotoviti král Antiochos v prvním století před Kristem veliký náhrobek a ozdobil jej mohutnými sochami Zea Oromasda (čili Ahuramazda), Mithry, Artagnea a svou vlastní sochou. Na četných reliefech zobrazeny jsou pak jeho, mezi božstvo přijatí, předkové. Tyto všechny pak označuje jako jemu zjevené bohy a sebe též čítá mezi ně. Jim a sobě ku cti ustanovuje svátky.

„Můj tělesný den zrození 16. Anduaia a přijetí koruny 10. Loa zasvěcují k epifanii velkých bohů, kteří se mi stali vůdci k šťastné vládě a příčinou společných dober mé celé říši.“ (Dittenberger: *Orientalis graeci inscriptiones selectae* 383, 82.) Tyto slavnosti mají se konati každý rok všemi obyvateli říše a každý měsíc kněžími. Zřetelně zde pozorujeme, jak vývojem slavnost stává se epifanií. Zároveň při důsledném promyšlení nápisu krále Antiocha, docházíme k závěrečnému přesvědčení, že den zrození a počátku vlády jest pojímán jako den Zjevení. Že toto zjevení boha jest zároveň dnem jeho zrození, jest již stará víra, toho dokladem jest slavení epifanie Apollona dne 7. Bysia v Delfách. Delfští nazývali tento svátek *Θεοφάνια* (Theofania) — to jest Zjevení boha a považovali jej za den jeho zrození, poněvadž toho dne svým zjevením bůh po prvé se lidem objevil. Zachovaný nápis na náhrobku Antiocha, poučuje nás zároveň, kterak pozvolna slovo epifanie užívané původně toliko pro bohy a heroy přechází též na panovníky, jako vtělené bohy. Mocní králové a císařové obklopeni nesmírnou nádherou a bohatstvím, kteří přinášeli národům klid a mír, byli s jásáním přijímáni jako zjevivší se vtělení bohové. Proto se slávou a radostí připravovali se na jejich příchod, který později vždy měli v památce a nazývali jej epifanií — Zjevením. Král pak mnohými dary a milostmi zapsal se v paměť svých poddaných. Na jedné minci ražené na počest císaře Hadriána (117—138) jest napsáno: *Ἐπιφάνια Ἀυγούστου* — Zjevení Augusta (Vznešeného), zřejmý to doklad výše zmíněného tvrzení.

Epifanie, shrneme-li tedy vše dříve řečené, znamenala v době, kdy rodilo se křesťanství, zářící — světla plné, viditelné objevení se boha, který se zjevil jako mocný král, mír a požehnání s blahem přinášející spasitel. Jest zcela pochopitelným, že křesťanství použilo této ideje a aplikovalo ji na Krista, krále veškerenstva — Světla ze Světla — Boha z Boha — Spasitele všeho lidstva, který se zjevil v lidském těle. Tak tento pojem „epifania“ vnikl též brzy do kultu, v němž mladé křesťanství dalo vyznítí jásavě celé své štěstí — epifania stala se mu svátkem Narození Páně. Když pak později zaveden byl na západě vlastní svátek Narození, 25. prosince, poznenáhlu ustoupila myšlenka narození stále více a více do popředí vystupující myšlenka na Boha-Krále, jak nížeji ještě uvedeme.

Tímto dějinným náčrtekem ovšem nikterak nemá být řečeno, že svátek Zjevení Páně jest svátkem pohanským. Helenismus pohanský jen připravil a nabídl zlatou nádobu, kterou mohlo křesťanství naplniti drahocenným vínem ducha Kristova učení. Takový jest již řád, že kdo chce i nové věci přednésti, musí k tomu, aby byl porozuměn a pochopen použitím výrazů známých a ustálených. Klade však do nich nový obsah, naplňuje je novým duchem. A tak i křesťanský kult musel si posloužiti přejatými formami, ale vlil do nich nového ducha — ducha Moudrosti a Pravdy. A tak i zde možno použití v plném významu slov Spasitelových: „Nepřišel jsem zrušit zákona, ale naplnit.“ (Mat. 5.) „Hle, obnovuji všechno.“ (Zjev. 21, 5.) „Duch Páně naplňuje okrsek země.“ (Moudr. 1, 7.) Vidíme tedy i zde v liturgii vyplnění základního principu vývoje lidského myšlení: od nižšího k vyššímu, od méně dokonalého k dokonalému.

Do které doby však spadá zavedení tohoto svátku, jest velmi nesnadno přesně určit. Jistým však jest, že sahá svým původem až do prvních století křesťanství, jak vysvítá ze spisů svatých Otců oněch dob, kteří činí o něm zmínku, ku př. Klement Alexandrijský († 216) v díle zvaném Stromata, sv. Athanáš († 373) v listě k Drakontovi, v listech, v nichž biskupové alexandrijští oznamovali sobě podřízeným biskupům ihned po svátku Epiphanie den slavnosti velikonoční. Takovýchto listů zachovalo se nám 15 z roku 329—348 ve sbírce syrské objevené r. 1847 v klášteře na poušti nitrijské. Rovněž sv. Řehoř Naziánský († kol r. 390) dosvědčuje svou řečí 38, z níž vyňat jest citát uvedený v záhlaví tohoto článku, existenci tohoto svátku, stejně jako sv. Chrysostomus († 407).

Svátek Zjevení Páně, 6. ledna, byl na Východě tedy považován za den narození Spasitele, jak již zmíněný Klement Alexandrijský praví ve Stromatech v knize první, kapitole 21, že část pravověrných křesťanů jej považuje za den narození Krista, zatím co Basilidiáni považovali den 10. ledna. 25. prosinec, který dnes všude se slaví jako památka Narození Páně, nebyl ještě všude zaveden a považován za skutečný den narození ani ve 4. a 5. století. Tak ku příkladu učený mnich Kassian († 435), který v touze poznati kolébku mnišského života odebral se do Egypta, kde žil po deset let mezi anachorety, napsal v letech 418—427 *Collationes patrum libri*

XXIV — 24 knih rozmluv Otců, v nichž, mimo jiné, zmiňuje se, že biskupové za jeho doby, považovali den Zjevení za den Narození Páně a oddělený den, který by byl výhradně věnován památce narození, se nevyskytuje. On nazývá toto slavení Epifanie — „starou tradicí zachovávaný zvyk — mos antiqua traditione servatus.“ (Coll. 10, c. 6.)

Tento „zvyk“ měl však v brzké době ustoupiti novému zavedení. Za patriarchy Cyrila Alexandrijského, na 29 Chijak čili 25. prosince r. 432, měl jako host kázání na den Narození Páně biskup Pavel z Emesy. Byl tedy svátek Narození Páně tam zaveden teprve mezi r. 418 a 432, od kteréžto doby se pak vždy v ten den světil, jak dokazují kalendáře následující doby.

Rovněž u sv. Epifania, biskupa salamínského, který žil ke konci IV. stol. na ostrově Kypru, jest 6. leden výhradně považován za den Narození a 8. listopad za den křtu Kristova v Jordáně.

„Starý zvyk“ panoval ještě kolem r. 385 také v Jerusalemě. Tam slavilo se Narození s velikou slávou a okázalostí, ale nikoliv 25. prosince, nýbrž 6. ledna.

Jest však i zde zmínky hodno, že 25. prosince zaujímá v křesťanském kalendáři den, který byl v pohanském Římě věnován slavnostem na počest „Zrození slunce nepřemoženého — Natalis solis invicti“. A není věru divu, že zvolen byl křesťanský tento den ku vzpomínce Narození Spasitele světa. Když 21. prosince, dle tehdejšího názoru, dosáhlo slunce nejnižšího bodu na své dráze, začalo pak opět opisovati veliké kruhy na nebi a prostý člověk přírody označoval tento den, kdy vystupování bylo znatelným, za den znovuzrození, den narozenin Slunce, nepřemožitelného boha slunce. Co bylo tedy bližším křesťanům prvních dob, než při těchto veřejných pohanských slavnostech, pořádaných se vši nádherou tehdejšího císařského Říma, vzpomenouti na zrození se Toho, který jest pravým „Sluncem spravedlnosti, Kristus Bůh náš“, který jest „Světlem ze Světla, Světlem pravým, kteréž osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět, Světlem, které svítí v temnotách a osvěcuje ty, kteří v stínu smrti sedí, Světlem k osvětlení pohanů“? I kdyby v Písmě svatém nebyla zmínka této ideje — pak přeci by musel křesťanský smysl sám na ni přijíti. Zcela běžným jest porovnání u sv. Otců Krista se sluncem a jeho spasné čin-

nosti s vítězstvím světla nad temnotami. Již sv. Cyprián († 258) nazývá Krista „pravé slunce — sol verus“ (De oratione dominica 35) a sv. Ambrož († 397) v jedné své řeči praví o Kristu: „Hic sol novus noster — Tento jest našim novým Sluncem“ (Migne P. L. XVIII, 614). Časem vznikly též různé teorie o pravém dni narození Krista na základě početních hypothes, ale tyto jsou dle nynější historické kritiky prostě neudržitelnými.

Stručný popis této slavnosti zachoval se v „Peregrinatio ad loca sancta — Putování k svatým místům“ od abatyše Aetherie, z konce 4. století. Dle této zprávy konal se v předvečer svátku průvod z Jerusalema do Betlema, který se vrátil za ranního svítání. Po odpočinku začala o druhé hodině ranní slavná bohoslužba v bohatě a nádherně ozdobeném chrámu na Golgotě.* Po skončené bohoslužbě odešel průvod k „Anastasi“ a o šesté hodině, tedy ve 12 hodin, byla slavnost zakončena. Druhého a třetího dne slavila se bohoslužba v tomto chrámu, čtvrtého pak dne na hoře Olivetské v kostele zvaném „Eleona“, pátého dne v „Lazariu“ v Bethanii, půl druhé míle vzdálené od Jerusalema, šestého dne na Sioně, sedmého pak opět v „Anastasi“ a osmého dne v chrámu sv. Kříže. — Již z této jakési oktávy a pak z fakta, že Aetherie mezi velké slavnosti čítá toliko Epifanii a Velikonoce, možno vyčísti primární postavení Epifanie, které zaujímala podobně jako nyní naše Vánoce.

Mezi svědky, že svátek Narození Páně se slavil 6. ledna, náleží též sv. Efrém Sýrský († 373), který nás zpravuje, že církev v Mesopotamii i za jeho doby slaví tělesné zrození Syna Božského třináctého dne po zimním slunovratu, v měsíci, kdy vítězně přibývá světla, tedy 6. ledna. Den 25. prosínce — jako slavnost Narození — byl církvím v Armenii a Mesopotamii částečně neznám až do 14. století. Kdy byl tento den zaveden v Římě a pak od té doby zatlačil prvotní postavení Epifanie, nedá se přesně zjistiti. Jisté však jest, že již v roce 354 existoval.

Epifanie byla a zůstala svátkem kolektivním — sdruženým, to jest svátkem připomínajícím různé události ze života Krista Pána. Však všechny tyto události jsou podřízeny jediné veliké ideji: Kristus, druhá božská osoba, zjevil

* K porozumění odkazují na popis těchto míst v článku uveřejněném v předposledním čísle minulého ročníku. (Září-říjen 1932.)

se před celým světem „plný milosti a pravdy“ (Jan 1, 14). Tak procházíme-li událostmi, které jsou skryty v tomto svátku, vidíme jasně onu příhodnost názvu „epifania — Zjevení Páně“, který se nám nyní zde ukazuje úplně v prvořadém znění významu.

Nejprve vyplnil se obsah Zjevení Páně při Jeho narození, ale jen v úzkém kruhu: přesvaté Panně, svatému Josefovi a zbožným prostým pastýřům. „Zatím co všechno v hlubokém mlčení trvalo a noc ve svém běhu k polovici cesty dospěla, všemohoucí Slovo tvé, ó Pane, s nebe od královských sídel přišlo“ (Moudr. 18, 14). Řekl jsem, že k pojmu zjevení náleželo, aby se událo náhle a aby postava byla obklopena světlem — vizme i zde příhodnost názvu epifanie: „Světlo zazáří dnes nad námi, neboť narodil se nám Pán“ (Isaiáš 9, 2). „A hle, anděl Páně stanul u nich (pastýřů) a jasnost Boží obklíčila je a báli se velmi. I řekl jim anděl: „Nebojte se, neboť aj, zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu. Narodil se vám dnes Spasitel.“ A církev svatá vystihuje překrásně tuto ideu v modlitbě druhé mše sv. vánoční: „Světlem, jímž jsme ozáření, jest Světlo vtěleného Slova Božského.“ Zde tedy zjevení nejen jest doprovázeno jasným a zářným světlem, ale ono samo jest Světlem.

Ale z Božského Dítka milost šla dále do celého světa, ke králům, které vedla poslušnost víry a Božské Dítě stalo se snoubencem své církve, která nepojímala jen Židy, ale celý svět. Tuto pravdu nám církev v den ten předkládá a proto jása při jejím vyjádření v antifoně k Benedictus „Hodie coelesti Sponso juncta est Ecclesia — Dnešního dne spojena jest církev se svým nebeským Ženichem, poněvadž Kristus v Jordáně smyl její hříchy, mágové spěchají se svými dary ke královské svatební slavnosti a z vody vínem učiněné radují se svatebčané.“

Tato myšlenka na sjednocení církve s Kristem-Králem jest základním tónem radosti svátku Zjevení. Zázrak založení a udržení církve jest jedině možný mocí Božskou a tato se projevila v různých příhodách, jichž tento den liturgie vzpomíná. Zde opět vidíme užití slova epifanie ve významu zjevení nadpřirozené moci zároveň se zjevením se Božské osoby. — Boží moc projevila se především při křtu Páně, kdy sestoupil Duch svatý, Duch odpuštění hříchů, aby církev jako nevěstu „sám sobě představil jako slavnou, jako takovou,

kteřá by neměla poskvřny ani vrásky nebo něco podobného, nýbrž aby byla svatá a bezúhonná“ (Efes. 5, 27), poněvadž v Jordáně Kristus smyl její hříchy. A tehdy vydal též Bůh Otec svědectví o Bohu Synu a ukázal se Duch svatý v podobě holubice — ejhle, zjevení se nejvyšší moci, nejsvětější Trojice!

Boží moc Pána, již se spojil se svojí církví, projevila se při příchodu mágů, kteří milostí boží a divem všemohoucností, zazářením zvláštní hvězdy byli přivedeni jako prvotiny pohanstva k Betlemu — mágové spěchají se svými dary. A konečně projevila se ona moc při proměně vody ve víno při svatbě v Káni, kde „svoji zjevil velebnost a učenníci jeho uvěřili v něho“ (Jan 2, 11). Tímto zázrakem má též býti naznačeno přetvoření světa milostí Kristovou, neboť dle Zjev. 17, 15: „Vody, které jsi viděl, jsou kmenové, zástupové a národové a jazykové“ a žalmu 45, 5: „Nechť ječí vody, nechť se pěni“ symbolisuje voda Bohu vzdálené pohanstvo. Z vody učiněného vína radují se svatebčané — z pohanstva křtem učiněných křesťanů — drahocenného to vína řádu nadpřirozeného raduje se Kristus a jeho snoubenka Církev svatá.

Myšlenka křtu svatého v ten den byla zvláště velice rozvinuta ve východní církvi, kde zrození Krista pro nás mělo býti zároveň zrozením naším pro Krista, nedosáhla svého rozsahu na západě, kde jedině křesťními dny byla Bílá sobota a svatvečer Hodu Božího svatodušního. Tak sv. papež Lev Veliký (440—461) v jedné řeči odsuzuje tu a tam na západě též vznikající zvyk udílení křest na Epifanii.

Když pak zavedením svátku Narození Páně 25. prosince byla idea zrození vyňata ze slavnosti Zjevení, počínala stále víc a více do popředí vystupovati myšlenka na příchod Boha, jakožto krále v celé své nádheře a velebnosti, dle tehdejšího názoru pohanského světa na vladaře, jak jsem se již též výše zmínil. To jest tedy ona první parusie, kdy jako „rex pacificus — mírumilovný král“ podrobuje si národy „suavi jugo — příjemným jhem“, která předchází onu druhou a poslední ke konci světa, kdy přijde jako „rex tremendae majestatis — král hrůzné velebnosti, soudce spravedlivé pomsty“. A tak nyní jest vlastně svátek Zjevení Páně vyjádřením holdu a opěvání Jeho královského majestátu a proto v introitu mše sv. pje církev: „Hle, přišel jakožto vládce Pán a království v ruce jeho moc a vláda“ (viz Malachiáš

3, 1) a v epistoletě jásavými slovy proroka Isaiáše volá: „Vstaň a sviť, Jerusaleme, vzešlo tvé Světlo a velebnost Boží jest nad tebou — nad tebou vzešel Pán a jeho slávu jest viděti v tobě“. A v evangeliu v centru liturgických textů svátku jako jasný tón stříbrného zvonu zní otázka mágů: „Kde jest ten novorozený král?“ Krále tedy hledali, aby se mu poklonili a uznali jeho božský majestát. A jako sladká ozvěna ozývá se tato idea krále v nedělích po Zjevení Páně. „Na vznešeném trůně viděl jsem seděti člověka, jemuž se klaní množství andělů prozpěvujících jednomyslně: „Hle, ten, jmeno jehož říše potrvá na věky. — Všecka země klaněj se tobě, Bože, a plesej tobě, píseň pěj jménu tvému, Nejvyšší. — Plesejte Bohu všechny země, píseň pějte jménu jeho — Pán králuje — plesej země!“

A za jáсотu toho před Boží nekonečnou Velikostí odhaluje se opět náš pozemský život v celé své podstatě jako místo ne nazírání, ale putování a bojování pro „dobrého bojovníka Krista Ježíše“ (2 Tim. 3), prostého služebníka boží velebnosti, jehož denní touhu vyjadřuje modlitba Epifanie: „Bože, popřej milostivě, abychom, kteří jsme tě už věrou poznali, až k patření na krásu tvé velebnosti přivedeni byli.“

Emauzy.

Fr. Placid Wenzel.

OBLÁTI BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU.

V nerozumné přírodě nalézáme četné případy t. zv. symbiosy, zjevu to zcela zvláštním způsobem svědčícího o existenci moudrosti Boží. V tomto zařízení existuje více bytců různého druhu, kteří jsou na sebe od přirozenosti závislí, jeden tíhne k druhému a mají takřka své společné hospodářství, které jim jednak dává, jednak bere. Buď vůbec společně žijí, nebo se alespoň v tomto stavu mnohem zdárněji vyvíjejí a při životě udržují, než by to bylo jednotlivým členům této společnosti možno.

Podobně jsou i ve společnosti lidské mnohé přirozené možnosti existence a dobrého bydla, jejichž nutnou podmínkou je právě pěstování společného života. Rovněž tak, jenom že z vyšších účelů a pohnutek, se vyskytuje v křesťan-

ském světě, jmenovitě v životě klášterním, určitý způsob společného života lidí různého druhu. Tito v pevném, rozumem stanoveném řádu a odstupňování, pěstováním určitých duchovních ideálů jsou ustanoveni k udržování a rozmnožování existence a blaha jednak vlastního, jednak druhých a tím všech dohromady. To platí zvláště o bohatě rozvětveném kmeni benediktinského Řádu. Tu vidíme předně onu základní složku, skládající se z vlastních mnichů, ono jádro, onen podstatný element, který je, abychom užíli odborného výrazu ze symbiosy nerozumných živočichů, jakým-si hostitelem.

Kromě tohoto vlastního mnišského života vidíme v klášteře ještě spolužití celé řady jiných, podobně uzpůsobených složek, které tvoří duše toužící po Bohu v duchu svatého Benedikta a přispívají k oboustrannému dobru a úspěchu.

Tak obsahuje bohatě rozčleněný celek Řádu tyto, z části již jen historické, z části však ještě dnes existující složky: jako první třída jsou vlastní mniši s bratry laiky (*fratres conversi*, barbaři, illiterati, *fratres in cappa* — bratři konvrši, vousatí, neškolení, bratři v kappě) a od rodičů Bohu zasvěcení mladiství oblátů. Do druhé třídy patří dospělí oblátů, kteří z vlastního rozhodnutí žijí přímo v klášteře nebo v určitém spojení s klášteřem; a to buď jako habituati, t. j. v hábitu oblečení, nebo non habituati, bez hábitu (*matricularii*, *famuli*, *offerti*, oblátů, *donati*, *commissi* svěřeni, *excusati*, *redditi*, *hospites plenarii* nebo *semiplenarii*, *oblaiarii*, *fratres conscripti*) a konečně *fratres ad succurrendum* (bratři k výpomoci). O první třídě v tomto článku řekneme pouze to nejnnutnější. K vysvětlení oněch jmen druhé třídy, jež tu zvlášť budeme brát v úvahu, přijdeme postupně v líčení jednotlivostí. Leckdy mají v různých krajích nebo v různých dobách různý význam. Všeobecný smysl jejich je ten, že ti, kteří jsou stále tak jmenováni, věnují se v užším nebo volnějším společenství s benediktinským klášteřem službě Boží.

* * *

Svatý Otec Benedikt zná, jak možno soudit podle jeho Řehole, ve svých klášteřích pouze jediný druh mnichů. Tak tomu bylo od začátku a po staletí, že obstarávání všech klášterních prací bylo věcí mnichů, ať potřeba vyžadovala ná-

mahy fyzické či duševní. Příkladem je zde sám svatý Benedikt, jenž vyšel s bratry, aby pracovali na poli.

V jednom listě poslaném Karlu Velikému od mnichů kláštera ve Fuldě se žádá, aby domácí práce byly obstarávány od mnichů a ne od cizích sluhů. Ještě za doby Ludvíka Zbožného slyšíme o usnesení mnišské synody v Cáchách (817), které předpisuje mnichům obstarávání hospodářství a řemesel. — V Novacella, klášteře náležejícím k opatství Ariane v jižní Francii, vidíme v téže době, kterak mniši konají v horách u svých stád službu pastýřskou. Svatý Ethelvolt, mnich z Glastonbury v Anglii, opat z Abingdonu a biskup ve Winchesteru (†984) povzbuzují své mnichy, aby se pilně zúčastnili prací při novostavbě opatství a katedrály ve Winchesteru. — V klášteře Waulsortu v Belgii konají za opata Cadroca († asi 975) všechny práce v kuchyni mniši. — V Gembloux, rovněž v Belgii, věnuje s eopat Olbert († 1048) kromě pilného pěstování vědy spolu se svými mnichy též práci na poli. A jako zkláštera svatého Jiří v Černém Lese máme i z četných jiných klášterů svědectví o tom, že tehdy ještě měli mniši ruční práci ve velké úctě.

Avšak mohutný rozmach Řádu, zasahování jeho činnosti do měst, vzrůst povolání i ze svobodných stavů, zvýšená úroveň veškerého umění, především však častější povolávání mnichů ke stavu kněžskému a k pracem s ním spojeným a následkem všeho toho vzrůst duševního vzdělání a činnosti: to vše vyžadovalo určitou přeměnu, určité přesunutí v klášterní obci.

Ještě opat Petr Ctíhodný z Clugny († 1156), ačkoliv ještě s úctou mluví o „starobylé ctíhodné práci“ (ruční), přece praví, že by se měli mniši něčím jiným zabývat, než aby se pracemi polními a jiným, toliko prostému lidu příslušícím zaměstnáním, dávali odvésti od své přední činnosti, totiž služby u oltáře a v chóru, od modlitby a práce vědecké. Podobně mluví velmi vážený dějepisec církevní a řádový Orderich Vitalis, ctíhodný mystik opat Rupert z Deutz, veleučený kluniacenský kardinál Matouš z Albana a jiní.

A tak nastalo na sklonku prvního tisíciletí z přirozené nutnosti i formálně skutečnými případy často již dlouho připravované přesunutí v klášterní rodině. Přece však se to nedělo všude v stejnou dobu a ne vždycky stejným způsobem. Toto přesunutí bylo zvláště mocně podporováno refor-

mační činností ctihodného opata Viléma z Hiršavy v Černém Lese († 1091). Tak povstal vedle mnichů, aniž tím bylo u nich úplně odstraněno oceňování ruční práce a vznešený pojem o ní, nový stav bratří laiků, určených výslovně pro vykonávání ručních prací. Ti nosili mnišský oděv, ovšem často v jiné formě nebo barvě než mniši, skládali svaté sliby a tím byli všeobecně právem považováni za skutečné řeholníky (religiosi).

Tato reforma byla částečně, alespoň v prvních začátcích, pouhou formalitou, ježto ti, kteří z jakéhokoliv důvodu byli uznáni za neschopny přijetí do řad vlastních mnichů, sdružili se nově mezi sebou. Z největší části však, alespoň v přechodné době, byl to nový útvar, ježto přibíráním právě v klášteře žijících oblátů a přijímáním nových povolání se vytvořil nový útvar bratří laiků. Z jejich řad potom během času mnozí věrným konáním svých prostých povinností dosáhli stupně svatosti.

Jak vypadá dnes tato složka klášterní rodiny? Budeme nejprve mluvit všeobecně, bez zvláštního zřetele na benediktinský Řád, ale přece tak, že si může čtenář z toho, co bude řečeno, již předem utvořit obraz benediktinského obláta, o němž později budeme postupně jednat.

Od té doby, co existují dějiny klášterního života, možno pozorovat, že ve všech svých rozličných formách působil tento život na určité lidi mocnou, ba často nepřekonatelnou silou. Tak je tomu ještě i dnes. Mnozí jdou za touto silou a chápou se řeholního života srdcem nadšeným a pevným, se všemi jeho důsledky a povinnostmi. A my víme z dějin všech století, že jejich počet tvoří řádnou legii a že obzvláště řady světců se z velké části jimi plnily. Mimo to se však vyskytují ve velkém počtu takové duše, které buď i při nejlepší vůli nemají tělesné nebo duševní síly nebo nutné odhodlanosti k oběti, nebo vnější možnosti, aby se mohly dokonale věnovati klášternímu životu, na druhé straně však těžce nesou, že po celý svůj život musí dlít mimo onen mocný vliv, jenž uklidňuje, přináší do duše jistotu, posvěcuje a je vůbec nutný k pěstování duchovního života.

Emauzy.

P. Kornel Knitel.

(Pokračování.)

Z ŘÁDU BENEDIKTINSKÉHO.

Staroslavné opatství sv. Hildegardy zničeno požárem. V noci ze dne 4.—5. září stalo se bývalé opatství Benediktinek v Eibingen v Porýní, založené sv. Hildegardou, i s kostelem, chovajícím v sobě ostatky slavné abatyše a věštkyň, těšící se velké úctě po celém okolí, obětí zhoubného požáru. Před třemi lety bylo ještě jevištěm oslavy 750. výročí smrti sv. Hildegardy. S nasazením vlastního života podařilo se několika mladíkům zároveň s jinými ostatky šťastně zachrániti i kosti sv. Hildegardy i s drahocennou kovovou skříní, zhotovenou v uměleckém ateliéru opatství Maria Laach, v níž od jubilejního roku 1929 byly chovány. Celé ostatní zařízení, tak ostatkový oltář nesmírné umělecké ceny, zvláště k jubileu zhotovený, i s kukullou svatě abatyše, Svatostánek s Nejsvětějším, jakož i krásné varhany, několik dní před katastrofou teprve dostavěné, vše bylo zničeno zhoubným živlem. Bohužel byl jeden ze srdnatých mladíků při záchranných pracích těžce zraněn padající lampou. Stará klášterní budova, v níž se od saekularisace nalézaly farní a obecní úřad, obecná škola a byty učitelů, byla rovněž zničena. Již krátce po požáru byly zachráněné sv. ostatky ve slavném procesí, vedeném samotným biskupem, za účasti nesmírného množství katolického obyvatelstva Porýně přeneseny do kláštera Benediktinek, ležícího několik minut výše uprostřed překrásných vinic, teprve před necelými 30 lety knížetem Karlem Loewensteinem ku cti sv. Hildegardy založeného a řeholnicemi z benediktinského kláštera sv. Gabriela v Praze-Smíchově osídleného. Tak měla ona hrůzná katastrofa, celým okolím a hlavně všemi karitativními a vědeckými, pod ochranou sv. Hildegardy ustanovenými spolky tak bolestně pocíťovaná, alespoň jakési útěchy poskytující zakončení: velká abatyše a svatá věštkyň, nesporně jedna z největších žen středověku, odpočívá alespoň po nějaký čas ve skvostně vyzdobeném opatském chrámu jí zasvěceném; jsouc zároveň střediskem nebývalé úcty a obklopena ve dne v noci chvalozpěvy, zaznívajícemi ve dne v noci z úst ctihodných řeholnic při liturgických bohoslužbách. Zbožné obyvatelky opatství pak dočkaly se splnění dávných svých tužeb, zřítí svatou spolusestru, kterou dosud mohly uctívat z daleka, odpočívati ve svém středu, alespoň do oné chvíle, kdy dobročinnost katolíků německých umožní vystavění nové svatyně v Eibingu.

Těžká zkouška benediktinských misíí v Mandžursku. Důstojný pán P. Konrád Rapp, člen benediktinské kongregace sv. Otilie v Bavorsku, pro-prefekt apoštolské prefektury v Yenki v Mandžursku byl zabit čínskými loupežníky v misii Dalíngtung, když mu před tím dva spolubratři byli zemřeli na tyfus.

S jeviště do kláštera. V Paříži opustila slečna Yvonne Hautin ve věku 20 let jeviště Comédie Française, kde velmi úspěšně vystupovala a přijala v klášteře benediktinek v Rue Monsieur řeholní závoj z rukou Jeho Eminence kard. Verdiera.

MŠE SVATÁ.

Introibo ad altare Dei.

Prvou částí mše sv. je tak zv. mše katechumenů. Jest to vlastně vzdálenější příprava na velikou chvíli sv. Proměňování a Přijímání. Jednotlivé části její byly teprve během času připojeny. Původně pozůstávala z několika čtení a modliteb, tak jak až dosud se zachovaly v obřadech Velkého pátku. Účelem jejím je připomenouti duši naší některé vlastnosti pravého křesťana.

Především má počátek mše sv. nás uvéstí opět do nadpřirozeného řádu. Vše kol nás jako by se snažilo vzpomínku naň v nás potlačití, jako by v nás jen tu přirozenost lidskou chtělo strpěti. Veškeré počáteční obřady mše sv. připomínají nám, že mimo tento pomíjející svět klamu a mamu existuje ještě jiný svět, svět skutečnosti a pravdy, podstatnosti a věčnosti. Již svatyně sama, v níž obcujeme mši sv., liší se úplně od obydlí lidských, její stavba, její výzdoba jest sakrální, posvátná, uvnitř pak cítíme vánek věčnosti a božství. Stejně různí se i posvátné roucho, v němž kněz přistupuje k oltáři, od světského šatu, a naznačuje nám, že kněz přichází z jiného světa, že vše, co pronáší a koná při mši sv., jest vysoko povzneseno nad řečmi i činy ostatních smrtelníků. Tak i nás povznáší vše, co se děje na počátku mše sv. jaksi samo sebou do nadzemských výšin věčnosti.

Stupňová modlitba má býti výrazem lítosti nad našimi hříchy. Jest to věru zvláštní modlitba lítosti, ono „Konfiteor“!

Á přece budme ujiřtění, že, modlíme-li se ji správným způsobem, zajisté smaže v určité míře viny naše. Modlitby, jimiž jako věncem ovinula Církev sv. svou nejsvětější obět, mají týž účinek jako svátostiny. Á proto dosáhne ten, jenž se na počátku mše sv. bez těžkého hřichu modlí Konfiteor, odpuřtění lehkých hřichů a může se s čistým srdcem zúčastniti nekrvavé oběti Nového zákona. Ona konfrontace s Všemohoucím a s velikými světci nebeskými jest dále též psychologicky velmi cenná. Slabý lidský tvor tím spíše pociťuje nehoráznost hřichu.

Když pak kněz stoupá po stupních oltáře a líbá jej, pak budiž nám to pobídkou, abychom neztratili vzdor naší hříšnosti důvěru, opírající se o Ježíše Krista, jehož vlastně oltář představuje. Ano, opírajíce se o něho, spojení s ním, můžeme klidně předstoupiti před trojjediného Boha. Výrazem této důvěry jest devateronásobné Kyrie a v jiné formě i Gloria, jedna z nejkrásnějších to modliteb, jakých vůbec máme. Vyjadřujeť správně smýřlení pokorného člověka, jenž jest si vědom svého postavení vůči nekonečnému Stvořiteli. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam — díky vzdáváme tobě pro velikou slávu tvou.“ Modlí-li se kdy člověk takým způsobem?

Orace nám pak naznačuje způsob, jakým se máme modlití. Všimneme si ukončení jejího. Jen „skrže Pána našeho Ježíše Krista“ jest nám možno předstoupiti před Boha-Otce. Celá naše důvěra opírá se o Něho. Tyto orace, hlavně ony na jednotlivé neděle po Sv. Duchu, vynikají především svou krátkostí a jadrným slohem.

Perikopy: Již od prvých počátků křesťanství bylo čtení sv. Písma při slavnosti Eucharistie obvyklé. O božském Spasiteli praví sv. Jan: „Viděli jsme jej plného milosti a pravdy.“ Toť věru krátká, ale přece přesná a úplná formule theologické nauky o Bohočlověku! Plného milosti a pravdy máme našeho Spasitele zřítí ve svaté Oběti. Á proto dělila se mše sv. již odedávna na dvě části, na bohoslužebné čtení (pravdu) a na vlastní mši sv. (milost). V epiřtole hovoří k nám buď Starý Zákon aneb některý z apořtolů, v Evangelíu pak sám Spasitel, po čemž pak v prvých dobách křesťanství následovala homílie (t. j. výklad) biskupa.

Při perikopách můžeme se domnívati, že Mše svatá je něčím tak nadlidsky velkým a božským, že jen sám Bůh může

nás o ní správně poučí. Činí to skutečně v perikopách. Jsou to výňatky z Písma sv., jehož inspirátorem je sám Bůh. Posvátné knihy tím, že jsou použity při Oběti Mše svaté, stávají se něčím zvláštním, nadčasovým. Je-li Epištola vyňata z listů sv. Pavla, nemáme myslit na minulost a na první adresáty listu. Mnohem spíše měli bychom si představití sv. Apoštola, jak stojí mezi námi a mluví k nám, dnešním lidem. Také události ze Starého Zákona, jak nám o nich zvláště postní epištoly podávají zprávu, měli bychom se snažit pochopit v jejich symbolickém významu. Ještě ve větší míře to platí o čtení Evangelia. Toto čtení je obklopeno obzvláště slavnostními ceremoniemi. Evangelní kniha je vzata s oltáře, je nesena ve slavnostním průvodu jáhnem, před nímž jdou akolité se světly, je okuřována a líbána. To vše ukazuje, že při čtení Evangelia si představujeme, jak Kristus sám stojí v našem středu a k nám mluví. Lidské kázání má za úkol dát se do služeb kázání božského a je vysvětlit.

V mnohých Mších svatých pojí se na hlásání víry v Epištole, Evangeliu a v kázání Vyznání víry (Credo). Mohutným úkonem víry máme stvrdit, co jsme slyšeli v kázání. Mše svatá je nejlepší školou víry, a není to náhodou, že s neporozuměním Mši svaté pokleslo též vyznávání víry a život z víry. Mše svatá připomíná nám základní tajemství víry, jako Nejvyšší Trojice, lidského pádu, Vtělení, Vykoupení, milosti, dětství božího a života na onom světě a to ne tak teoretickým učením, ale učením svatého nazírání.

V Oběti Mše svaté a touto Obětí si také uvědomíme, že víra není jednostranným poznáním, ale především že značí život. Služebné postavení víry proti milosti dochází zde svého výrazu. Mše svatá zprostředkuje také zároveň Boží pomoc k životu podle víry. Je to Božím dopuštěním pro lidi žijící v nynější době, že víra byla a bude jim poskytována příliš odloučeně od Oběti Mše svaté. Tím sdílení pravd víry nabývá příliš charakter pouhého učení a víra měla by přece se stát životem již v nejuťlejším dětském věku. „To pak jest věčný život, aby Tě poznali jediného pravého Boha a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista.“

Svémi řádky zde nechceme podati výklad úvodní části k Oběti Mše svaté, Mše katechumenů, tím méně ukázati logický vztah mezi jednotlivými jeho částmi. Tím nemůže býti tofo pojednání již proto, že jednotlivé části ve Mši katechu-

menů povstaly ve zcela rozličných dobách. Především se nám jednalo o to, abychom pomohli návštěvníkům Oběti Mše svaté a ukázali jim základní myšlenky Mše katechumenů se zřetelem na zásadně obětavý křesťanský život. V této metodě budeme i příště pokračovati.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

Z MEŠNÍHO KALENDÁŘE SVATÝCH.

1. února.

Sv. Ignáce, biskupa a mučedníka.

Sv. Ignác, přijímám Theoforos (Bohonosec) neb Mučedník, byl žákem sv. apoštola Jana a třetím biskupem v syrské Antiochii. Patří k nejproslulejším mučedníkům a biskupům křesťanského starověku. Čtyřicet let spravoval slavnou a kvetoucí obec křesťanskou antiošskou, kterou kdysi nějaký čas řídil i sv. Petr. Láskou k Spasiteli rovnal se svému učiteli, Miláčku Páně. Kristus byl jeho silou, útěchou, láskou i životem. Odtud jeho příjmí Bohonosný (nosící Krista v srdci svém). Za císaře Trajána (98—117) odsouzen byl k smrti. Pod vojenským dozorem poslán byl do Říma, předhozen byl v amfiteátru šelmám. Na cestě do Říma provázen byl dvěma jáhny a střežen desíti žoldnéři. Po tehdejší způsobu byl svatý vězeň k jednomu vojínu řetězem připoután. Takový voják ručil za vězně životem, zpravidla mu však dopřával (za odměnu) psáti i u přátel se pozdržeti. Tak se mohl světec na dlouhé cestě do Říma, kamkoliv zavítal, stýkati s přáteli. Ze Seleucie plavil se sv. biskup podél pobřeží maloasijského do Smyrny, kde pozdraven byl sv. Polykarpem a celou obcí. U sv. Polykarpa prodlél nějaký čas. Z daleka široka chvátili k němu poslové maloasijských církví, aby ho pozdravili. Sv. Ignác chtěje se církvím asijským za lásku jejich odsloužiti, poslal jim děkovné listy s vroucími pastýřskými napomináními. Ve Smyrně napsal čtyři listy: Efesským, Magnesijským, Tralským (v Lydii) a Římanům. Římskou obec prosil, aby se nezasazovala o jeho

propuštění: „Bojím se lásky vaší, aby mně k úrazu nebyla... Rád umru pro Boha, jestli vy mně to nepřekazíte. Prosim vás tedy, neprokazujte se mně nevhodnou přízní. Dopustíte mi pokrmem šelem býti, jimiž dáno mně bude k Bohu se dostat. Pšenice Kristova jsem, nechť jsem zuby šelem rozemlet, abych byl shledán čistým chlebem Božím...“ I v Troadě, kde se na několik dní zastavil, byl radostně věřícími vítán. Svatého vězně navštívili mnozí věřící z okolních krajin, mezi nimi i biskup z Filadelfie. S radostí uslyšel světec, že pronásledování oveček jeho v Syrii přestalo a poslal odtud tři listy: jeden do Filadelfie, druhý křesťanské obci do Smyrny a třetí milovanému příteli sv. Polykarpovi. K prosbě, aby bratřím v Antiochii blahopřáli, připojil vřelé výzvy k dokonalému plnění evangelia. Ve všech 7 listech nabádá k jednotě a svornosti v duchu lásky a varuje před bludaři Ebionity, Cerinthiány a gnostickými Dokety.

Pravost listů je potvrzena svědectvím sv. Polykarpa a citáty z Origena, Irenea, Eusebia a Jeronýma.

Epištoly sv. Ignáce jsou drahokamy nejstaršího křesťanského písemnictví. Vane z nich duch mučednické Církve. Obsahují svědectví pro víru starokřesťanské Církve v nejvyšší Trojici, v božství Kristovo, pravé člověčenství vtěleného Boha, v panenství Matky Páně, v primát římské Církve, v Eucharistii a svátost manželství. Dosvědčují též hierarchické zřízení Církve: uvádějí 3 stupně církevní svatovlády: biskupství, kněžství a jáhenství. Po prvé setkáváme se tu také s názvem „Církev katolická (katolík)“ — Církev pro veškerenstvo věřících, obecná. Do češtiny přeloženy byly listy sv. Ignáce Sušilem (Spisy sv. Otců apoštolských).

Církev římská splnila přání slavného Otce apoštolského, když jej vřadila do své liturgie. V listu k Římanům přál si, aby u oltáře připraveného k sv. oběti, po jeho smrti všichni společně děkovali Pánu, že jej v městě Cesarů v krvavém amfiteátru povolal k sobě. Od pradávna pojata jeho jméno do mešního kánonu. Světec rozsápán byl dravými šelmami asi v amfiteátru Flaviově. V starověku nebyl jeho hrob znám. Proto v Sakramentářích chybí jeho Statio, ač jeho jméno bylo vzýváno ve velkých přímluvách před mešní modlitbou Páně. Též den jeho nebeských narozenin není bezpečně znám (uvádí se 17. říjen). Od středověku umístěna jeho památka v liturgickém kalendáři na 1. únor.

Mešní formulář je pozdějšího původu. Živě zrcadlí se v něm duchovní podoba světce. Význačným rysem svatosti žáka Miláčka Páně byla láska ke kříži. Většina mešních textů na to poukazuje.

Vstup.

Galat. 6, 14.

Odemne však daleko buď, abych se honosil, leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož ukřižován jest mně svět a já světu.

Tato slova sv. Pavla znějí v četných obměnách listy sv. Ignáce. Odumřev světu, žil jen Ukřižovanému Pánu. Kromě Krista Ukřižovaného vše mu bylo marností a pošetilostí. V kruhu přátel, ve veřejných shromážděních i na své cestě k smrti nepřemýšlel a nemluvil než jen a jen o Ukřižovaném. Se sv. Pavlem mohl neustále opakovati: „S Kristem ukřižován jsem; žiji pak již nikoliv já, nýbrž žije ve mně Kristus“ (Gal. 2, 20).

Žalm 131, 1.

Pamětliv buď, Pane, Davida a všeliké zbožnosti jeho.

Žalm 131 obsahuje prosbu, by Hospodin pro zásluhy zbožného Davida žehnal potomstvu jeho, jak slíbil. Liturgie prosí, by Bůh pro zásluhy svatého biskupa žehnal duchovní čeledi jeho, k níž i my patříme.

Kolekta (dle společného formuláře biskupa mučedníka).

Na slabost naši s hlédni, všemohoucí Bože, a ježto břímě našich skutků (nás) tíží, nechť sv. Ignáce, mučedníka tvého a biskupa, přímlyva slavná nás chrání.

Hrdinství mučednické lásky velikého světce připomíná nám bédnost naší slabosti. Pokorně dovoláváme se přímlyvných zásluh mučedníkůvých.

Epištola:

V 8. století čítán byl v Římě při dnešní bohoslužbě list sv. Ignáce k Římanům. Z listu vane horoucí touha jeho po palmě mučednické. Möhler prohlašuje jej za nejkrásnější květ křesťanské literatury. Křesťanskou obec římskou zove sv. Ignác „předsedkyní sboru lásky (Církve)“ (Rom. c. 1).

Dnes v liturgii nahrazen list sv. Ignáce úryvkem z epištoly

sv. Pavla k Římanům. Text žhne týmž duchem jako list sv. Ignáce. Je to opravdu mučednická velepíseň lásky.

Čtení z listu sv. Pavla apoštola k Římanům 8, 35—39.

(Misál 833.)

Zpěv stupňový je rozjímavou odpovědí (responsoriem) na epištolu.

Sir. 44, 16.

Hle, kněz veliký, jenž ve dnech svých Bohu se líbil.

Sir. 44, 20.

Nikdo nebyl nalezen, jenž by podobně jako on zachovával zákon Nejvyššího.

Tekst je uvít ze dvou úryvků knihy Sirachovcovy (s volným předslovem: Hle i kněz veliký). Liturgie velebí sv. Ignáce slovy, jimiž Sirachovec chválí Henocha a Abraháma.

Zpěv alelujový je ozvěnou introitu.

Gal. 2, 20.

S Kristem ukřižován jsem; žiji pak již nikoliv já, nýbrž žije ve mně Kristus. Aleluja.

Traktus (po Devítníku) vyňat je z žalmového dikůzpěvu za vítězství Vyvolence Páně.

Žalm 20, 3—4.

Žádost jeho duše jsi vyplnil

a přání jeho rtů jsi mu neodepřel.

Předešel jsi jej sladkým požehnáním.

Vstavil jsi na hlavu jeho korunu

z drahokamů.

Žalm 20. složil David jako děkvný chvalozpěv po vítězném tažení, aby jím bylo při bohoslužbě Hospodinu děkováno. Israelité asi tohoto žalmu používali častěji při podobných příležitostech. Hodil se hlavně ke korunovací krále. Liturgie vhodně používá žalmu 20. při oslavě nebeské intronisace mučednického Pomazance Páně. Opěvuje jím věčnou odměnu mučednickovu.

Verš „Předešel jsi jej sladkým požehnáním“ dle latinské Vulgaty poukazuje v liturgii na bohatství milosti předcházející (gratiae praevenientis). Dle hebrejského textu: „Neb jsi mu vstříc vyšel s požehnaným štěstím“ (překlad dra Hejčla).

Myšlenkovým ohniskem formuláře je evangelium. Je

úryvkem z perikopy soboty po Smrtné neděli. Obráží se v něm nejkrásnější výrok sv. Ignáce Mučedníka: „Pšenice Kristova jsem.“

Slova sv. evangelia podle sv. Jana 12, 24–26.

(Misál str. 834.)

V perikopě nejvyšší chvála, již vzdává liturgie věrnému následovníku Páně. Zrno pšeničné byvši zaseto, přinese užitek, jen když setlí a zahyne. V tmavém klínu země vypučí z něj zlatý klas. Takto se „zmařil“ i vtělený Syn Boží na kříži za život lidstva. Věrný učedník následuje příkladu Kristova.

Zde to byl pastýř, kněz, biskup. „Zemře-li však, přináší mnoho užitku.“ Tak bohatá úroda vzešla z této pozehané pšenice Boží! A kolik poučení v tom pro všechny pastýře duší!

Pastýři duší jest pro jiné žítí, pracovati a trpěti. Tomu lze dostát jen obětí. Oběť uvolňuje, co je v nás nejušlechtilejšího. Tvrdá egoistická slupka zrna praská a vnitřní životní síla v něm vzklíčí. Teprve oběť zjevuje celou kapacitu ušlechtilé duše pastýře Božího.

„Kdo miluje život svůj, ztratí jej...“. Kdo nezřízeně lpí na časném životě a není hotov jej obětovati pro Krista, když by toho bylo třeba, ztratí jej a to nejen smrtí časnou, nýbrž i věčnou. „Kdo však nenávidí jej pro Krista, obdrží jej v náplni a dokonalosti blaženosti věčné.

Zpěv k obětování je myšlenkovým ozvukem posledních slov evangelia: „Kde jsem já, tam bude i služebník můj. Bude-li mi kdo sloužiti, počtí jej otec můj.“

Žalm 8, 6–7.

Slávou a důstojností její je ověnčila a ustanovil je nad díly rukou svých.

V tiché modlitbě prosíme, by zásluhy mučedníkovy zvýšily účinnost našich modliteb obětních.

Oběti tobě, Pane, zásluhami sv. Ignáce, mučedníka tvého a biskupa, posvěcené dobrotivě přijmi a dej, aby se nám ustavičnou staly pomocí.

Ve zpěvu k přijímání zaznívají veliká a památná slova sv. Ignáce z listu k Římanům.

Je to řídká výsada, již vyznamenává liturgie slavného Otce apoštolského a žáka Miláčka Páně.

„Pšenice Kristova jsem, nechť jsem zuby zvířat rozemlet, abych byl shledán jako chléb čistý.“

Modlitba po sv. přijímání shrnuje prosby kolekty a tiché modlitby.

Občerstvení jsouce účastenstvím na daru svatém, prosíme, Pane Bože náš, abychom na přímluvu svatého Ignáce, mučedníka a biskupa, pocítili účinek toho, co slavíme.

Olomouc.

Dr. Frant. Cinek.

K HISTORICKÉMU VÝVOJI LITURGICKÉHO PRŮVODU NA SVÁTEK HROMNIC.

K hlubšímu pochopení dnešní liturgie jednotlivých svátků nezbytně přispívá znalost historického vývoje příslušných obřadů. Není tedy jen zajímavé studium dějin liturgie, je i nutné pro toho, kdo chce ve smyslu liturgického hnutí vnikati do ducha a krás, uměleckých hodnot, církevních obřadů.

Na důkaz pravdivosti tvrzeného několik poznámek k historickému vývoji liturgického průvodu na svátek Hromnic.

Obřady tohoto dne, předcházející mši svatou, v nynější liturgii mají dvě části: svěcení svící a průvod. Původem je průvod starší; svěcení svící je zaznamenáno teprve v X. stol., a je popsáno v sakramentáři z Korbeie (Corbia, klášter benediktinský ve Francii poblíž Amiensu, zal. 657), věnovaném opatu Ratoldovi († 986). Zdá se také, že ani rozdávání svící před průvodem a rozsvícené svíce v průvodu neměly původně partikulárního vztahu na slavnost dnešní, neboť obé bylo z důvodů praktických obvyklé při všech nočních a matutinálních (za šera ranního) průvodech v Římě.

Pro průvod máme nejstarší doklad ve vzácné památce z konce IV. stol., nazvané „Etherie či Silvie Akvitánské — Putování na místa sv.“ (v českém překladu Jaroslava Kopřivy, s poznámkami dra J. Cibulky vydal Lad. Kuncíř v Praze 1930). V druhé části spisku, pojednávající o jerusalemské liturgii, v hlavě 3, odst. 2 (český překl. str. 69–70) popisuje spisovatelka, vzdělaná řeholnice, liturgii svátku Hromnic. Dovídáme se: 1. že svátek ten se konal 40. den po Zjevení Páně, a to „s největší úctou“. V původní církvi, jakož na východě vůbec, konala se památka narození Páně ne 25. prosince (zavedeno v Římě v druhé polovici IV. stol.), nýbrž v den Zjevení Páně (6. ledna) a proto památka Obětování Páně (původně připomínka očišťování Panny Marie vůbec nepřichází), jež ve smyslu předpisů starozákonních případnosti musela na 40. den po narození hošíkově, byla konána 14. února (2. únor v liturgii římské byl upraven vzhledem k 25. prosinci v době, kdy již na západě úplně Hod Boží vánoční jako den narození Páně opanoval liturgii a den 6. ledna věnován tajemstvím jiným). — 2. Etherie uvádí přehledně: „Toho dne totiž se koná procesí do Anastase (Anastasis byla nejdůležitější část Konstantinovy basiliky Jerusalemské, vybudovaná jako náhrobní rotunda přímo nad Božím hrobem), jehož všichni se zúčastní, a podle obřadu vše se koná s největší slávou jako o Velikonocích.“ Zmiňuje se tedy o procesí, ale procesí to nemá onoho stacionálního rázu, a proto kajícího, jak ho nabylo v době pozdější. Bylo to radostné doprovázení biskupa od kleru a věřících, jež bylo spíše výrazem dětinné úcty všech k společnému otci, jaký byl lidem v té době ctěn v osobě biskupa. — 3. Dále zmiňuje se také jen všeobecně o další části liturgie, o synagogální, sobotní části mše svaté, t. zv. mši katechumenů, při čemž znovu, jako již učinila dříve (český překl. str. 65), uvádí jako zvláštnost, že všichni přítomní kněží a po nich teprve biskup měli výklad na evangelium, odpovídající svátku. I to by mohlo připomínati na dřívější způsob synagogální, podle něhož bylo možno každému schopnému členu synagogy přihlásiti se ke čtení a výkladu určité částky Písma sv. (Srv. Luk. 4, 16 a nn.; Skutky ap. 13, 15 a nn.). Bylo pak to při bohoslužbě prvních křesťanů jerusalemských zvlášť nutné, vzhledem k disciplině katechumenátu, jejíž zvláštností také Etherie podrobněji popisuje ve 4. části své-

ho spisku (český překl. str. 95 a nn.). Z témat kázání a z perikopy, již Etherie cituje, plyne — a pro vývoj perikop mešních a vývoj speciálního rázu bohoslužby není bez významu její poznámka i na jiných místech (sr. str. 66, posl. věta dole, str. 100, posl. věta) — že byly voleny vždy vhodné částky z Písma ve čteních i v žalmech, což jí, řeholnici zvyklé na liturgii západní, připadalo „velmi zvláštní“ (str.

Sv. Valburga (25. února). · Sv. Lioba.

66) a „nade vše milo a podivno“ (str. 100). — 4. Poslední částí liturgie jerusalemské v den Obětování Páně bylo „konání Tajemství“, vlastní eucharistická oběť, mše věřících.

Potud Etherie. Jak je zřejmo, neznala liturgie jerusalemská koncem 4. stol. ještě vlastního průvodu kajícího, neznala ani onoho charakteristického rázu „svátku svící, světel“. Byl to, jako na východě vůbec, v první řadě svátek „Hypapanté occursus Domini“, setkání se Dítka Božího se Simeonem.

A jako takový byl svátek ten přenesen na západ do liturgie římské. Koncem stol. VII. nařídil papež Sergius I. (687 až 701), aby byl konán dne 2. února kající průvod do basiliky liberiánské S. Maria Maggiore. Kard. Schuster, Liber Sa-

cramentorum, sv. VI, str. 205, z té okolnosti, že průvod končil v basilice zasvěcené Panně Marii, vyvozuje: „Tím byl lépe určen převážně mariánský ráz této slavnosti.“ Ale další jeho udání nezdají se tento názor potvrzovati. Sám píše, že název svátku „očišťování P. M.“ přichází ponejprv, pokud se římských liturgických dokladů týká, v Sakramentáři Gelasiánském (Sakramentář ten, ze stol. VII., zmiňuje se sice o svátku, ale ne o průvodu, jež uvádí až sakramentář Řehořský ze stol. VIII.), jenž však tak, jak nám je zachován, podává spíše tradici franskou a ne původní liturgii římskou, takže je dosti nesnadno očistíti původní liturgii od příměšků franských. Tuto tradici franskou také podle Schustera prozrazuje i název svátku „Očišťování“. Dále, Liber Pontificalis (kronika papežská, udávající podle současných dokladů jednotlivé papeže i stručný přehled jejich nařízení; kriticky vydal pod tímž názvem Duchesne 1886 a 1892), když se zmiňuje o papeži Sergiovi, uvádí nařízení jeho ke „dni sv. Simeona — dies Sncfi Simeonis“; naprosto nečiní zmínky o mariánském rázu tohoto svátku, a také Würzburgský rukopis ze st. VIII., obsahující seznam lekcí a evangelií, jak byla v užívání v církvi římské ve st. VII., nemá pro svátek „die II. mensis februarii“ zvláštního názvu a tím, že svátek ten uvádí mimo kalendářní pořad, jako v dodatku, potvrzuje pozdější zavedení jeho, koncem st. VII. Okolnost tedy, že průvod končil v basilice liberíánské, dá se spíše vysvětliti tím, že právě tato basilika, zasvěcená sice P. Marii, byla též středem kultu božského dítká a jeho narození (Schuster, L. sacr. II, str. 111, odst. 2: „Kde se již od dob Sixta III. (432 -440) uctívalo římské zobrazení svatyně narození v Betlemě“) a tudíž i cílem průvodu na svátek Obětování Páně. Ostatně, jak Schuster také doznává, i celé officium mešní a chórové v převážné části vztahuje se na ono Hypapanté Řeků a zastíňuje Očišťování P. M. (VI, str. 205). Že také na jiné svátky mariánské byl průvod a statio v basilice liberíánské, nemůže býti rozhodující, poněvadž daleko častější byly průvody do této basiliky z důvodu úcty k dětství Ježíšovu, a o rázu svátku Zvěstování P. Marie (25. března) Schuster (VII, str. 75) výslovně praví, „že původně svátek ten byl považován spíše za kristologický, než mariánský. Ostatně stálo by za uvážení, zda důvod pro ustanovení kajícího průvodu stacionálního na den 2. února, podobně jako na

jiné svátky mariánské (Sr. Schuster VIII, str. 30), není nutno hledati spíše v pohnutlivých poměrech pontifikátu papeže Sergia I. Kající průvody stacionální měly vždy nějaký vztah k potřebám současným. (Sr. na př. Schuster III, str. 30 a 41 a IX, str. 197) a o papeži Sergiovi je známo, poněvadž odepřel schváliti usnesení nezákonného koncilu trulánského (692), že byl od císaře cařihradského Justiniána II. (685—695) pronásledován. I sama usnesení zmíněného koncilu byla svým zahrocením proti západní církvi a papeži taková, že mohla býti ohrožena jednota církve vůbec, působila tedy nebezpečí, jež bylo dostatečným důvodem pro zavedení nového kajícího průvodu. (Sr. ostatně i nebezpečí papežského rozkolu hned při volbě Sergiově.) A že průvod ten přidán ke dni Hypapanté, zdaž nemohlo býti odůvodněno vedle jiných pohnutek i rozumnou taktikou nakloniti si Řeky zvýšením významu svátku, jenž byl původem řecký? (Srov. pozn. 42. Liber Pontif. I, str. 381, z níž plyne, že papež Sergius skutečně svými dekrety hleděl protestovati proti nesprávným usnesením koncilu trulánského.)

Pokud se průvodu týká, uvádí pro r. 800 Schuster (VI, str. 206) zajímavý popis, jak je zachován v Ordo Romanus (nejstarší sbírka podrobného popisu obřadů římských) rukopisu kláštera sv. Amandá (vyd. Duchesne): Dne 2. února ještě před svítáním z titulárních kostelů a z diákoní (farní obvody, na něž byl Řím rozdělen) ubírala se farní procesí různými směry na forum ke kostelu sv. Hadriána mučedníka. Byl 4. března spolu s 23 jinými za císaře Diokleciána umučen v Nicomedii. Jejich ostatky přeneseny do Cařihradu, tělo sv. Hadriána pak odtud do Říma, dne 8. září, kde v tento den slavena jeho památka, do kostela zbudovaného v místech dřívější radnice Julia Caesara ve st. VII.

V kostele sv. Hadriána bylo shromáždění (collecta). V procesí lid nesl již rozsvícené svíce, aby si svítil na cestu v době ranního šera. Klerus a zpěváci zpívali žalmy a antífony (svíce nenesli, ty dostali později přímo od papeže), lid odpovídal obvyklým voláním Kyrie eleison. Když přijel (na koni) papež do zmíněného kostela se svými jáhny, počtem 7, odebral se do sakristie, secretarium, aby se připravil k průvodu. Oblékl se v penulu barvy černé, značící v té době kajícnost. (Penula byla starší forma liturgického roucha bohoslužebného, převzatá ze starořímské „paenula“, jak byl na-

zýván plášť tmavý, tlustý, těsně přiléhající a napřed zapjatý, jenž byl nosíván v nepohodě přes tuniku. Z penuly vyvinul se později nynější pluviál.) Též papežovi asistenti se oblékli v penuly černé. Nato byl k papeži připuštěn klerus a scholae cantorum, sbory zpěváků, z různých kostelů, a jak klerus (v době pap. Cornelia (251—253) bylo asistujících kněží 42), tak zpěváci dostali od papeže svíce. Když bylo ukončeno rozdělení svící, zpěváci zaintonovali antifonu „Exsurge, Domine, adjuva nos“ (z Žalmu 43. v. 26), jako k introitu (je v nynějším misále také na konec rozdělení svící) a za zpěvu žalmu 43 (jak bylo vždy v obyčeji v té době při introitu) papež s průvodem svým vcházel ze sakristie do kostela sv. Hadriána, kde po dozpívání introitu zpíváno Kyrie jako při mši sv. Následovala modlitba „super collectam“, nad shromážděným lidem, jež je dnes zachována jen jako historický doklad v sakramentáři Řehořském. Modlitba „Exaudi, quaesumus“ v nynějším misále je pozdější. Po kolektě začal se rozvíňovati průvod. Napřed se ubírali věřící. Byli rozděleni na 7 skupin (Schuster na u. m. praví, že to byla upomínka na dřívější sedmeré opakování, v sedmi chorech, litaní (litanía septena neb septiformis), ale zdá se, že to spíše souviselo s rozdělením Říma v 7 okrsků, regiones, o nichž týž autor mluví v II. díle str. 6 a nn., z nichž každá byla vedena vlastním křížem, i to by spíše nasvědčovalo rozdělení podle okrsků, bylo by jistě velmi těžké teprve před průvodem určovati oněch 7 skupin; je pochopitelnější, že tyto skupiny už rozdělené přicházely do kostela na shromáždění). Za věřícími šel klerus, dva staurofoři, nesoucí kříže, pak dva akolyti s rozžatými svícemi a za nimi papež, jenž kráčel bos, po jeho boku podjáhen, nesoucí kouřící kaditelnici. Za papežem zpravidla následovaly sbory zpěváků. Průvod se ubíral ulicemi směrem k pahorku Eskvilinu, na němž stála basilika Liberiova. Cestou zpívány antifony, responsoria (obé přeloženo z řečtiny tak, jako jsou zpívány při průvodu nyní) a žalmy. Sbory zpěváků zpívaly antifony a část responsorií, klerus doplňoval responsoria a zpíval žalmy. Když se průvod obracel již přímo ke kostelu, klerus intonoval litanii, ve st. IX. již pouze trojmo zpívanou (litanía terna neb triformis, každé zvolání se opakovalo třikrát. Sr. na Bilou sobotu nyní: dvakrát). V basilice následovala mše sv., bez introitu, Kyrie a také bez Gloria.

Takový byl nejstarší, pokud doklady jsou známy, historický vývoj průvodu přede mší sv. na svátek Hromnic. Vidíme z toho, že nelze považovati mariánský ráz tohoto svátku za původní. Dále neodpovídá původnímu významu průvodu výklad, že tento průvod byl na památku putování P. Marie do chrámu. Konečně není původní výklad, že by svěcení svíce mělo vztah na slova Simeonova: „Světlo k osvícení pohanů.“ Všechny tyto aplikace jsou z doby pozdější a nejsou původu římského, nýbrž spíše franského.

Praha.

Dr. Josef Beran.

KRISTUS — SVĚTLO.

„Světlo k zjevení pohanům
a k slávě lidu svého israelského.“
Luk. 2, 32.

Mezi věcmi, které Boží dobrotivost stvořila, nejvíce oblažuje světlo. O původu tohoto elementu dočítáme se v nejstarší knize lidstva ihned na prvé stránce následující: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země však byla pustá a prázdná, tma byla nad hlubinou a Duch Boží se vznášel nad vodami. Tu řekl Bůh: „Budiž světlo!“ I stalo se světlo. A viděl Bůh světlo, že jest dobré“ (1. Mojžíš 1, 1).

Poznávše takto Božský původ světla, chápeme snadno, proč je milujeme, to světlo slunce, když věnčí denní bránu růžemi, když stříbro svého jasu rozlévá nad sněžnými pláněmi, když svými paprsky zapaluje hýřivou krásu pestrosti luk, když bělí nepopsatelnou čistotou hladiny vodní, když vlněním si hraje po kmenech stromů a na čele skal se rdí šperkem rubínů, když déšť jisker tká tmavým stráním neb z večera když tká své drahokamy v zlaté hřívy pšenky. Jak jest krásným, jak jest bohatým, jak jest dobrotivým

to světlo vzešlé z myšlenky Boha Tvůrce! Ono posvěcuje a proměňuje celý viditelný svět, ono uděluje teplo, ono oživuje vše v přírodě, bez něho byla by opět „země pustá a prázdná a tma vznášela by se jak stín smrti“ nad ní. To vše viděl ve své tvůrčí myšlence Bůh, proto ji vtělil ve skutek jediným slovem: Fiat — budiž! a tak pronesl odvěký poznatek o dobrotě světla.

Avšak i člověk — poslední uskutečněná myšlenka Boha při tvoření — brzy poznal, že světlo jest dobré. A po mocné přednosti tohoto vznešeného výplodu božího označoval mnohé duševní dary a schopnosti prostě slovem „světlo“. Tak mluvil ku příkladu o světle rozumu, o světle vědy, světle víry, světle milosti, ba dokonce i muže, kteří vynikli učenosťí nebo ctností, označoval jako světlo dějin svého věku.

Jak nás dějiny zpravují, zřelo lidstvo ve světle vždy cosi nadpřirozeného, jakoby z jiného světa pocházejícího, a proto zcela důslednou takořka nutností bylo vzdávati jemu čest a úctu projevovanou bytostem a zjevům nadpřirozeným. Z různých pramenů víme, že již pohanští Římané konali ke cti bohů průvody s planoucími pochodněmi a svícemi, vykřesávali v novoluní posvátný oheň, ochraňovali a udržovali stálý plamen ve chrámě bohyně Vesty a podobně. Často však zašlo pohanské lidstvo tak daleko, že uctívalo světlo přímo jako vtělené božstvo, tak ku příkladu Indové, vzdávající slunci božskou poctu, Peršanům pak bylo slunce obrazem boha Ormuzda, Řekové sloužili bohu, jehož nazývali Foibos, t. j. Zářící. Podobné zbožňování světla nalézáme i u ostatních pohanských národů.

Neporovnatelně důstojné užití našlo světlo v židovství. Zde se neuzívá světla k modloslužbě, zde nepovažuje se za božstvo, nýbrž slouží k uctění pravého a jediného Boha. Ve svatyni chrámu hořelo po celý den a noc na sedmiramenném zlatém svícnu v sedmi lampách. Tyto se zapalovaly z posvátného ohně ze zápalného oltáře, hořely dnem i nocí a každého rána byly kněžími upravovány, čištěny a zvečera naplňovány nejjemnějším olivovým olejem, neboť tak sám Jahve skrze Mojžíše přikázal: „Rozkaž synům Israelským, ať přinesou tobě oleje nejčistšího a světlého z oliv, aby se připravovaly lampy ustavičně před oponou svědectví ve stánku úmluvy. A postaví je Áron od večera až do jitra před Hospodinem, služebností a řádem věčným v pokoleních vašich.

Na svícen nejčistší stavěny budou vždycky před tváří Hospodinovou.“ (3. Mojž. 24, 1—4.)

Stále hořící světlo na sedmiramenném svícnu označovalo chrám jako příbytek Boha a místo jeho milosti plné přítomnosti, zároveň ale připomínalo Boha samotného, který jest v knize Moudrosti nazván „Věčné světlo“ (Moudr. 7, 26). A Israel svého zaslibeného Mesiáše, Spasitele, krále a vládce nade všemi národy nazývá prostě „Světlem“ z božského zjevení skrze proroka Isaiáše: „Světlo zazáří dnes nad námi, neboť narodil se nám Pán“ (Isai. 9, 2). Že zde míněn Spasitel tímto světlem, které má zazářiti, vysvítá z kapitoly 60., kde čteme: „Vstaň a sviť, Jerusaleme, vzešloť tvé světlo a velebnost Boží nad tebou. Neboť, hle, temno zemi přikrývá a mrákota zahaluje národy, ale nad tebou vzešel Hospodin.“ Těmito texty vítá vánoční liturgie vtělení Syna Božího, vztahujíc je na něho. A činí tak zcela právem, neboť církev svatá nalézá potvrzení správného výkladu těchto slov ve výroku Pravdy věčné — Ježíše Krista, který o sobě praví: „Já jsem světlo světa, kdo mě následuje, nebude choditi ve tmách, nýbrž bude míti světlo života“ (Jan 8, 12).

Bůh jest „Věčné světlo“ (Moudr. 7, 26), Kristus sebe nazývá Světlem, Kristus jest Bohem i Světlem. Syn vychází z Otce jako jasná zář ze světla, čili jak praví sv. Augustin: „Oheň vyzařuje světlo, světlo pak jest ohněm vyzařováno“ (Sermo 117 de Verbis Joan.). Kristus jest Bůh — jest světlo a proto praví evangelista: „Toto jest zvěst, kterou jsme slyšeli od Něho a vám zvěstujeme, že Bůh jest Světlo“ (1. Jan 1). Zde zřejmě vidíme onen rozdíl symbolického pojmu světla v řadě nadpřirozeném mezi pohanstvím a křesťanstvím. Pohané považovali světlo, které viděli, za boha a křesťanství jest Bůh, „jehož nikdo z lidí neviděl, ba ani viděti nemůže, neb přebývá ve světle nepřístupném,“ (1. Tim. 6, 16.) Světlem. Kristus opustiv ono nepřístupné světlo, zjevil se nám v přístupném světle vzav na se totiž naši lidskou přirozenost, z nejčistšího těla panenské Matky Marie. A tak Kristus jest světlem v nejryzejším slova smyslu, neboť na Něm jest vše světlo, jeho božský původ, jeho svaté učení, jeho svaté činy, celý jeho svatý pozemský život. „Já jsem světlo světa, kdo mě následuje, nebude choditi ve tmách, nýbrž bude míti světlo života“ (Jan 8, 12); „Et vita erat lux hominum — a život byl Světlem lidí“ (Jan 1, 4).

Svatý Augustin vykládá tato slova evangelistova, praví: „...a z Života samotného lidé jsou osvíceni. Ne zvířata jsou osvícena, poněvadž nemají rozumové mysli, již by mohla patřiti moudrost. Člověk však jest učiněn k obrazu božímu, má mysl rozumnou, již může moudrost pochopiti. Tedy onen Život, skrze něž jest vše učiněno — jest světlem a to ne jakýchkoli tvorů, nýbrž světlem lidí. A proto o něco dále praví (evangelista): Bylo světlo pravé, které osvěcuje každého člověka, přicházejícího na tento svět. Tímto světlem byl osvícen Jan Křtítel a tímto světlem byl osvícen i Jan Evangelista. Tímto světlem byl naplněn, který řekl: „Já nejsem Kristus, nýbrž který přijde po mně, jemuž já nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi Jeho.“ Týmž světlem osvícen byl i, který řekl: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo.“ Tedy onen Život jest Světlem lidí“ (Extract. in Joan. 18).

Církev svatá oslavujíc Narození Panny Marie, plna vroucí lásky a vděčnosti plesá v antifoně k magnifikatu: „Narození Tvé, panenská Rodičko Boží, zvěstovalo radost všemu světu, neboť z tebe vzešlo Slunce spravedlnosti, Kristus-Bůh náš!“

A tato světlá myšlenka na Slunce spravedlnosti, na toto nikdy neuhasňající světlo naplňuje nevýslovnou touhou celou adventní liturgií a vrcholí pak o Vánocích v radostném plesání nad vzešlým „Světlem světa“.

Jen letmo přehlédněme dobu advenční a vánoční! Tak v hymnu adventním pějeme:

Conditor alme siderum,
Aeterna lux credentium,
Christe, Redemptor omnium
Exaudi praeces supplicum.

Vznešený Tvůrče hvězd,
Věčné Světlo věřících,
Kriste všech Vykupiteli,
Vyslyš vroucně prosících.

V těchto prostých slovech jest ztajena dogmatická pravda. Jest sice možno vztahovati ona slova — věčné světlo věřících toliko na Boha Otce — ale jak nás víra učí, v Bohu Tvůrci jest obsažena celá Trojice, tedy i Kristus Vykupitel a

světlo věřících v pravém slova smyslu. — V nesmírné touze a jakési svaté dětské nedočkavosti volá církev v O-antifoně 21. prosince: „Ó Vzházející, Jase světla věčného a Slunce spravedlnosti, přijď a osvět' sedící v temnotách a stínu smrti.“ A v antifoně k Benediktus vigilie Narození Páně obráží se již jistota splněného zaslíbení: „Vzejde jako slunce Spasitel světa.“

V hymnu pak nešpor oslovuje narozeného Vykupitele: „Tu lumen, tu splendor Patris — Ty Světlo, Ty lesku Otce.“ V antifoně k magnifikátu vrací se opět k symbolu slunce: „Když vzejde slunce na nebi, užijte Krále králů vycházejícího z Otce, jako ženich vychází z komnaty své.“

Tato myšlenka o světle aplikovaná na Krista nezůstala nepovšimnuta ani v řečech sv. Otců. Možno uvést sv. Epifania, sv. Ambrože, Lva, sv. Augustina a četné jiné. Uvádíme z nich toliko sv. Augustina, který v jedné ze svých vánočních řečí překrásně praví: „Zasvítl nám zase v běhu měsíců a týdnů slavný den, výroční to den Narození Páně. Den, kdy vzešlo Světlo světa, ne to světlo, které naše oči tělesné zaslepuje, ale světlo, které svítí svatým a andělům v nebeských výšinách.“

Idea světla nadpřirozeného, personifikovaného v druhé Božské osobě, ozařuje svým svitem celou dobu vánoční, kulminujíc ve svátku Zjevení Páně, který jest svátkem světla kat'exochen, proč, ukázali jsme v minulém článku. Poslední nach červánků zapadající radosti vánoční rozlévá se do svátku Očišťování Panny Marie čili Hromnic.

Tak v hymnu nešpor Zjevení Páně vyjadřuje básník ideu Krista-Světla následovně: *Ibant Magi, quam viderant, stellam sequentes praevidiam Lumen requirunt lumine...* Šli mágové následující předcházející je hvězdu, kterou viděli, Světlo hledající světlem....

V antifoně k magnifikat mezi oktávou vzpomínáme zjevivšího se Spasitele svatým Třem králům: „Světlo ze světla, zjevil jsi se, Kriste, jemuž mágové dary obětují — aleluja.“

Při rozdělení svéc biskupem neb knězem ve svátek Očišťování Panny Marie připomíná se nám zpěvem antifony: „Lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel — Světlo k osvětlení pohanů a k slávě lidu tvého Israelského,“ úděl na světle milosti Kristově — na jeho mystickém těle.

Jest třeba ještě podotknouti, že tento svátek v podstatě jest svátkem Pána Ježíše, a ne v první řadě jeho svaté Matky. Náleží mezi nejstarší svátky mající přímý vztah k Panně Marii.

Základní ale idea zůstává Kristus, jak vysvítá již z invitoria hodinek: „Ejhle, přichází do svého svatého chrámu vládce Pán - raduj se a vesel se, Sioně, a spěchej vstříc svému Bohu.“

Obsahově tutéž myšlenku, byť i jinými slovy, vyjadřuje Vstup a stupňový zpěv mše svaté. V ten den připomíná se vyplnění proroctví Malachiáše: „Přijde do chrámu svého panovník,“ jehož úryvek proroctví jest přijat v čtení epištoly a o jeho vyplnění doslycháme se z evangelia, kde se líčí, jak do chrámu bylo přineseno Nejsvětější Pannou Bohorodičkou — Světlo ze světla, k osvětlení pohanů.

Tato světelná bohoslužba čtyřicátého dne po vánocích jest ještě dnes* jedním z nejvelkolepějších vyjádření církevně-náboženského života, v pravdě důstojné zakončení vánoční liturgie, která započala v jasně ozářené posvátné noci, doprovázená tajuplným svitem zázračné hvězdy a dnes doznívá v jásavých zpěvech tohoto hluboce symbolického světelného průvodu a mše svaté. S posvátnou úctou má křesťan, prodchnut jsa velebnou mocí vánoční liturgie, přijmouti z rukou kněze posvěcenou svíci a v ní spatřovati symbol Toho, Jehož jsme v této vánoční době oslavovali a velebili jako vzešlé světlo světa, „Ježíše Krista, jemuž čest a panování věčné“ (Tim. 6, 16).

Emauzy.

Fr. Placidus Wenzel.

* Jak vysvítá ze zpráv Etherie, náležel tento svátek v Jerusalémě mezi největší svátky církevního roku: aguntur omnia cum summa laetitia ac si per pascha — vše koná se s podobnou velikou radostí jako o velikonocích.

JAKÝCH MILOSTÍ SE DOSTALO SVATÉ GERTRUDĚ NA NEDĚLI DEVÍTNÍK. *)

Svatá Gertruda patří k těm světicím, které jejich božský ženich v pravém slova smyslu zahrnul svými milostmi. Vyplnilo se na ní doslova to, co se praví v Starém i Novém Zákoně o nejužším spojení člověka s Bohem již zde na zemi. Starý Zákon vypravuje o Mojžíšovi, že mluvil k němu Hospodin tváří v tvář, jako mluvívá člověk ke svému příteli (2. Mojžíš, 33, 11). Tato slova uvádí Církev na sv. Gertrudu v jedné antifoně benediktinského officia (církevních hodinek) na její svátek, kladouc slovo „Kristus“ na místo slova „Hospodin“: „Mluvíval Kristus k milované Gertrudě tváří v tvář, jako mluvívá člověk ke svému příteli“ (2. antifona v 2. nešporách). V Novém Zákoně přislubuje Kristus „Kdo miluje mne, bude milován od Otce mého, i já budu jej milovati a zjevím se mu“ (Jan 14, 21). A opět praví: „Miluje-li kdo mne, slovo mé zachovávatí buďe a Otec můj bude ho milovati, i přijdeme k němu a příbytek u něho si učiníme“ (Jan 14, 23).

O tom, jak se zjevoval Kristus, jak mluvil k ní tváří v tvář, vypravuje Gertruda sama v 2., 3. a 4. knize spisu, zvaného „Legatus divinae pietatis“, t. j. „Vyslanec božské lásky“. Ve 4. knize vypravuje, jakých milostí se jí dostalo během církevního roku. Vypravování se děje v třetí osobě.

Co zažila na neděli Devítník, vypravuje v 13. hlavě čtvrté knihy zmíněného spisu.

„V neděli „Circumdedeunt“ (tak se tam nazývá neděle „in Septuagesima“ čili Devítník od začátečních slov mešního introitu), když byla ještě velice slába** a velice si přála při-

* Nebude od místa uvést zde několik údajů ze života sv. Gertrudy. Jako pětileté děvčátko vstoupila do kláštera panen Benediktinek, zvaného Helfta, v Sasku. Záhy se naučila latině, takže dovedla čísti latinské klasiky. Ale zdá se, že nejen nabyla vzdělaností pohanských klasiků, nýbrž vssála také, aspoň do jisté míry, jejich ducha, takže se octla ve velickém nebezpečí vlažnosti. Náhle však se jí dotkla milost Boží, jak sama vypravuje, právě když dovršovala dvacátý pátý rok svého věku. To bylo 27. ledna r. 1281 k večeru po kompletáři, když se jí po prvé zjevil Kristus. Sám jí později poručil, aby písemně zaznamenala zvláštní milosti, kterých se jí dostalo. Učinila tak ve zmíněném spise „Legatus divinae pietatis“, který ukončila krátce před svou smrtí r. 1302.

** Jako mnohé jiné svěťice, trpěla také sv. Gertruda častou nemocí, takže třeba právě na velké svátky byla upoutána na lůžko.

jmouti Boží svátosti, a ačkoliv se na ně dle sil svých snažila připravit, přece podle přání duchovní Matky pro opatrnost („propter bonum discretionis“) svolila vynechatí přijímání a obětovala to Pánu k věčné chvále. Tu se jí zdálo, že stojí před Pánem, a že Pán se vlídně naklonil a přijal ji do klínu své otcovské vlídnosti a po způsobu matky, laskavící se se svým jediným děťátkem, řekl: „Jelikož jsi se rozhodla vynechatí mne (t. j. sv. přijímání) pro mne, budu tě hýčkatí ve svém klíně, aby ses po mně neunavila nějakou zevnější prací.“

A když se tak v klínu Páně oddávala svaté rozkoši, pravila mu: „Ó nejsladší milovníku, jelikož svět, který „celý leží ve zlobu“ (1. Jan, 5, 19), v tomto čase více obžerstvím a opilstvím ubírá tvé slávě, já naopak si z celého srdce přeji náhradou za onen úbytek rozmnožení v naší Družině tvou chválu. Pročež ráčíš-li mne, služebnice své, bohužel docela nehodné, použití pro svou službu a přijmoutí mne za poselkyni, velice ráda bych pro lásku tvou ostatním zvěstovala, jakou pobožností by tobě v tomto čase posloužily a za různá příkoří světáků tě usmířily“. Řekl jí Pán: „Je-li kdo mým poslem, udělím mu takovou odměnu, že všechno, co pro mne získá, připadne jemu.“ Z toho vyrozuměla, že kdykoliv někdo píše nebo jiné vyučuje s úmyslem, aby chvála Boží tím byla rozmnožena a prospěch duší podpořen, všecken prospěch, který někdo z toho spisu nebo vyučování má, třebaš to bylo tisíce a tisíce let, bude zcela započten k spasení toho, který to původně svým úmyslem Bohu obětoval.

Potom připojil Pán: „Kdo se snaží různá pohodlí ať v požívání nápoje nebo pokrmu nebo spánku a těm podobná, kterých si musí podle zákona přirozenosti popřátí, s takovým úmyslem přijímatí, že praví ústy i srdcem: „Pane, přijímám tento pokrm a cokoliv jiného v oné lásce, s kterou ty sám jsi od věčnosti k mému spasení ustanovil, abych ten pokrm přijímal, jakož i v té lásce, s kterou ty sám jsi jej posvětil, když jsi ve svém přesvatém člověčenství podobného pokrmu požíval ke cti Boha Otce a k spasení celého lidského pokolení; zároveň prosím, aby to ve spojení s tvoji božskou láskou přispělo k rozmnožení spásy všech nebešťanů, pozemšťanů i duší v očistci: tento jako by pokaždé držel přede mnou jakýsi přepevný štít, kterým mne chrání proti různým urážkám, jimiž mne světáci obtěžují.“

Když potom klášterní družina mezi mší přistupovala k sv. přijímání, přivinul ji (t. j. Gertrudu) Pán s podivuhodnou laskavostí k ráně svého přesvatého boku, kterou mu tam jeho láska zasadila, řka: Jelikož dnes z opatrnosti opomijíš

Sv. Skolastika (10. února).

mne ve svátosti oltářní skutečně přijmouti, pij nyní duchovně z mého srdce blahodárny pramen mého přesladkého božství.

A když napojivši se příjemně z proudu božské rozkoše (srv. žalm 35, 9) vroucně děkovala Pánu, spatřila v duchu všecky, kteří toho dne přijímali, stojící před tváří Páně. Každému z nich dal Pán z přípravy, s kterou Gertruda se tak

bedlivě chystala k přijímání, jakési roucho předivné krásy, s kterým byl spojen zvláštní dar Boží lásky, jímž by se všichni hodně připravili k přijímání. A když všichni byli pro její zásluhy podobným dobrodiním štědrosti Boží obdařeni přistoupiťše všichni pospolu, obětovali zase Pánu vše, co jim bylo pro zásluhy oné vyvolené darováno, k dovršení jejich zásluh a její věčné blaženosti.

Z toho poznala, že kdykoliv někdo se připravuje k přijímání zvláštními modlitbami, pobožnostmi a tak podobně, a přece vynechá přijímání z opatrnosti, pokory nebo z poslušnosti, Pán jej nasytí z proudu svého božského pramene a způsobí, že na jeho přípravě mají jiní podíl a lépe se připraví k přijímání. A každá milost, kterou kdo tím obdrží, docela je připočtena k zásluhám toho, který, ačkoliv nepřijímá, přece se snažil podle možnosti se připravit.

Potom tato (t. j. Gertruda) řekla: Pane, má-li tak veliký užitek ten, který vynechá přijímání, zdaliž je lépe vynechatí než přijímatí?

Na to odpověděl Pán: Nikoliv, neboť kdo z lásky k mé chvále přijímá božské svátosti, má zajiště nejprospěšnější pokrm mého s božstvím spojeného těla s nektarem balzámu rozkošného božství a nad to neporovnatelný lesk ozdoby božských ctností.

Na to ona: Co však, Pane můj, obdrží ti, kteří z nedbalosti vynechají přijímání, aby se toho dne mohli volněji oddati lehkomyšlnostem a nedbalostem?

Pán odvětil: Zanedbá-li někdo se připravití na přijímání a vynechá je, aby volněji mohl jednatí podle své vůle, ten se stává nehodnějším a jaksi se olupuje o užitek tak veliké svátosti, který by mu vzešel z toho, že se toho dne po celé Církvi přijímá.

I řekla: Nuže, Pane můj, čím je to, že někteří, ačkoliv se považují za nehodné a také méně se snaží se připravití, přece je táhne tak velká touha, aby přijali tvou blahodárnou svátost, že jim působí bolest, musí-li v určité dni vynechatí?

Odvětil Pán: To pochází vpravdě odtud, že jsouce obdařeni zvláštní milostí, jsou puzeni mým sladším duchem: jako král, který jsa zvyklý na královský život, má větší zalíbení a rozkoš ve své obvyklé slávě, než aby se po způsobu nějakého výrostka potuloval po ulicích.“

Toťto zjevení sv. Gertrudy je proto zajímavé, že je tu po-

tvrzeno učení katolické mravouky o důležitosti dobrého úmyslu při konání skutků, které jsou svojí povahou čestné a tudíž dovolené (actus honesti). V latinském textu je nadpis: De intentionibus pro Ecclesia offerendis, t. j.: O úmyslech, které se mají obětovati za Církev.

Není-li v tomto zjevení také doporučeno časté sv. přijímání?

Emauzy.

P. Bernard Velíšek.

O ZKÁZE KLÁŠTERA V POSTOLOPRTECH.

V miscellaneích českého dějezpytce 18. století, rajhradského probošta a preláta Bonaventury Pitra, uložených v archivu kláštera Benediktinů v Rajhradě (sign. G. e. 15), uchovaly se v opise přísežného syndika lounského z r. 1745 „Paměti, tejkající se velebného kláštera In Porta Apostolorum ordinis sancti Patris Benedicti, jinak na Postoloprtech, bývalého založení Marie Panny, vytržené z archivu král. města LUNA nad Ohří, co se jich tak zaznamenaných vynachází a dle možnosti vynalezené býti mohly“. O zkáze kláštera Postoloprtského za bouří husitských čte se v nich k roku 1420:

„Roku toho také Žatečtí a Slánští, kteří také tím učením tábořským byli nakvašeni, sebravše se spolu u Smolnice, odtud táhli k klášteru, kterýž slove Porta Apostolorum, jinak Postoloprty, a přiloživše se k němu, silně jeho dobývali, a nemohouce jeho dobýti: šípy ohnivými tak dlouho stříleli, a tu všecko, což v něm bylo, shořelo, kalichové, ornátové a knihy, neb jich tu bylo velmi mnoho. Toho času Vilím Zajíc z Hazmburku z lítosti kláštera Postoloprtského, sebrav něco rytířského a sedlského lidu, táhl s nimi a položil se na Slánský hoře a odtud do města stříletí rozkázal. Slánští to vidouce, vyslali k němu, jemu se poddajíce, kterýž přijav od nich přísahy, do města vjel, a tu jemu všickni slibovali, že chtějí při řádu křesťanském zůstatí a toho na znamení kázali všechny kněží tábořské ven z města vyhnati a jim řádné a křesťanské kněží do města i do kostela proboštského uvedli a v tom pořádku zůstatí slíbili nyní i na věčné budoucí časy.“

Rajhrad.

P. Václav J. Pokorný.

KNIHOVNA.

S taré přísloví, proslavené mezi všemi ostatními v benediktinském Řádu, prohlašuje, že „*monasterium sine armario quasi castrum sine armamentario* - klášter bez knihovny je jako vojenský tábor bez arsenálu.“ A přísloví mluví pravdu. Klášter, kde práce je pravidlem, nelze si vůbec představit bez jeho podstatného pomocníka.

Jak daleko zpět do minulosti jen dohlédne náš zrak, nevyhnutelně zjistíme doklad o lásce mnichů ke knihám. Od samotného počátku mnišského života je hledají jako nutný majetek. Svátý Pachomius si jich vážil jako neocenitelného pokladu. Jeho nadšení se přeneslo i na jeho nástupce. A čím dále postupujeme dějinami, tím vidíme větší rozvoj a obohacování těchto dílen duševní práce, jež jsou původními zdroji naší civilisace. Neboť nestačí dosti zdůraznit, že v době, kdy svět ještě ani nevěděl, co to je kniha, mniši již nashromáždili obrovské množství textů. Již tehdy nebylo kláštera, aby neměl svou vlastní knihovnu, a to nejen proto, aby budoval svůj duševní život, nýbrž aby staré Evropě přinesl zárodky a materiál její rozumové vzdělanosti.

Když svátý Benedikt si vyvolil monastický život, tato pracovní střediska byla již velmi důkladně vybudována. Zbyla mu jen úprava času, jež jeho synové měli rozdělit mezi úkol rozumu a duše, mezi práci a modlitbu. A člověk rád chápe, že králové, jako Karel Veliký, celou svou autoritou přispívali k obohacení jejich knihoven.

Za chvíli si prohlédneme, jaká díla mohou býti v takovém benediktinském opatství. Povšimněme si však již nyní, že mniši se nespokojili s pouhým sběratelstvím. Opisování knih bylo jedním z jejich nejpodstatnějších zaměstnání. Mniši v místnosti, jež slula *scriptorium* — pisárna, za vedení jednoho ze starších, *armarius* — knihovníka, byli rozděleni ve skupiny a s nadšenou pozorností pracovali na tomto posvátném úkolu. A nesnažili se přepsat snad jen posvátné texty, nýbrž i Aristotela, Tita, Livia, Vergilia, Ovidia, Cicerona, Horáce, celou tu slávu, jež zůstala po antickém myšlení. Abychom uvedli aspoň jediný příklad, vzpomeňme si, že pět prvních knih Tacitových *Ānálů* se nám takto dochovalo jedině díky opatství Corbie!

Cassiodorus povzbuzoval k oné práci slovy: „Ten, kdo opisuje knihy, je mi mnohem milejší, než kdo jiný.“ A tisíce jiných opatů dokazují týž smysl a lze si představití, jaké služby se tak prokázaly vzdělanému světu...

Při slavnosti tisíciletí opatství Cluny v září 1910 pan Babelon pronesl tuto řeč, jež je citována v díle „Une journée chez les moines“: „Jedna stránka mnišského působení musí nutně dostačit, aby tomuto stavu pro celý život lidstva zabezpečila vděčnost každého člověka, jenž myslí a uvažuje. A to je fakt, že z věků do věků nám jako odkaz předávali antickou literaturu tím, že ji pečlivě uchovávali, jako vestálky udržovaly posvátný oheň. Středověcí mniši jsou intelektuálním pojítkem mezi starověkem a moderním duchem. Oni zabránili, že v normálním vývoji lidského ducha nenastal náhle úplný přelom a děsné porušení spojitosti, jež by byly svrhly vzdělanost do propastí a byly by ji odhodily zpět na řadu věků, již si ani nedovedeme představití. Starověk by byl býval téměř zapomenut a zapřen. Nátlakem germánských barbarů byl by zanikl ve všeobecné pohromě mnohem zhoubnější, než byla pohroma, jež zničila všechno úsilí vzdělanosti egyptské a říší asijských. Kdybychom byli přišli o literární poklady Řeků a Římanů, byl by nám chyběl hlavní základ naší moderní kultury. Kdo by se odvážil odhadnouti důsledky, jež by lidstvu přivodila taková katastrofa?“

V horlivosti a péči, již řeholníci věnovali tomuto úkolu, musíme viděti nejen přísnou vědu, nýbrž i vkus, jenž ihned zrodil nejrůznější a nejvzácnější umělecký výraz. Jestli někteří chudí mniši musili rýti svým psacím náčiním do březové kůry, tu zase naopak můžeme se podívat středověkým žaltářům, misálům a brevírům, vázaným v nejskvělejší vazby a vyzdobeným rytinami a reprodukcemi, jež mohla provést pouze duchovní estetika, oživená trpělivostí vpravdě nadlidskou. Takové staré knihy samy sebou dosvědčují práci ne jednoho, nýbrž mnoha mnichů. A možno pochybovat, že oni vytrvalí pracovníci a neznámí umělci a pohrdači vši pozemskou slávou potřebovali píli osvícenou zcela bezpečným smyslem pro věčnost?

Z počtu klášterů, jež jedny z prvních se mohly honositi souborem význačných sbírek, třeba uvésti Saint Wandrille, Fleury sur Loire a Bobbio, jež zdědilo literární sbírky Cassiodorovy, Saint Amand, Corbie, Ani-

a ne, Sv. Havel a také Reichenau, jež počátkem 9. století mělo již 450 rukopisů (Dom Ursmer Berlière, L'Ordre monastique des origines au XIIe siècle, str. 122 — 123, Maredsous 1912). Později Maurini sebrali víc než 3000 rukopisů a knihovna v Saint Germain v Paříži má víc než 60.000 knih a 8000 rukopisů. Dnešní bohatství knihoven vídeňských, drážďanských a berlínských je rovněž známé.

Tedy již od prvních věků knihovna takového benediktinského opatství se nám jeví jako středisko, kam duševní činnost řeholníků shromažďuje nespočetné dokumenty, aby je zachránila před ztrátou či zničením. A nic není poučnějšího nad pohled, jak v časových obdobích, kdy obyčejně po četných válkách zavládl úpadek mravů, ony posvátné zbrojnice povstávají na ochranu a povznesení ducha a vzdělanosti.

* * *

Zdá se, že ona část opatství, kde je umístěna knihovna, je výhradním místem ticha a klidu. Jak je tomu v kostele, v cele, v dlouhých chodbách, jimiž duše kráčí k čistému, monastickému cíli, tak je spravedlivé, aby duch usebranosti střezil místo, kde se vyvíjí jedna ze základních činností v životě konventu.

Vstoupíme-li dovnitř, tu vládne zde ticho, jako velikými okny zase vpadá plné světlo. Každý oddíl vysokých příhrad a každá kniha zdá se býti jím plně oživena. Stolní desky a židle jsou jasnější a obrovský krucifix, jenž trůní nad vchodem a svým zmučeným gestem objímá tento chrám práce, tento krucifix zdobí síň mírnou svatozáří a vtiskuje jí naprostý smysl své duše a své cíle. Každá práce a každá myšlenka se tam končí před věčnými zraky Ježíšovými. Práce i myšlenky jemu odpovídají, jím dýší, z něho mají svou sílu.

Jaké texty a jaké myšlenky bdí tedy v těch tisících knih seřazených v příhradách?

Je to předně Písmo svaté, prazdroj a Boží světlo, jež ve všech dobách mniši znali a přede vši jinou četbou rozjímali, Písmo svaté ve svých nesčetných vydáních. Vedle této svaté knihy se tísň komentáře či výklady, jak ona postupem věků si je vyžádala. Pak jsou tu spisy církevních Otců, autorů kázně. Jsou tu křesťanské homilie a dokumenty, kde dří-

me svědectví mučedníků. Dále Cassiánovy „Konference“ a „Ustanovení“, obrovská díla Maurinů, vykladačů vědy, i sebe nepatrnější a poučky i sebe neústupnější. Jsou tu knihy dogmatické, svatý Tomáš Akvinský, svatý Anselm, svatý Bonaventura, Petrus Lombardus, spisy solnohradských Benediktinů, Mabillonovy „Studie“ a „Anály“, Životopisy svatých od Bollandistů, přemnohá díla, kde mniši mohou proniknouti do podrobností mravouky, askese, filosofie, církevního práva. Jsou tu rovněž díla historická, přírodovědecká, literárně-historická, tisíce studií, věnovaných umění a díla o liturgii, obé nadevše drahé Benediktinům, a hlavně Maurinům, kteří k jejich vybudování přinesli tak svědomité vědomosti, a drahé i Dom Prosperu Guérangerovi, jenž v tom oboru podal důkaz kritiky prostě nejmodernější. Ano, ona liturgie, jejíž dokumenty, brevíře, misály, knihy pontifikální, sbírky chorální, antifonáře dosvědčují harmonické ohnisko lásky.

Třeba si ještě představiti tisíce a tisíce svazků, od folií úctyhodné velikosti až do maličkých bibelotů, dále jedinečné poklady, kde se potvrzují nejrůznější vědomosti oboru jak světského, tak náboženského, konečně nesčetná díla, kde se pěstuje mnišská kultura a jež pracují jak na rozvoji jejího vzdělání, tak stejně na osvobození její duše.

Věky dávno minulé, současná doba, staletí středověku: krátce není jediného období, jež by v benediktinské knihovně nemělo místa v poměru k různosti, velikosti a ceně své práce. Dodejme, že každý klášter odebírá moderní knihy, revue a publikace. A zpozoruje-li některý z otců, že to, či ono dílo, nutně potřebné k jeho práci, v knihovně není, upozorní na to knihovníka, či Otce opata, a ten již si pokládá za povinnost, aby v tom případě svého syna poslal tam, kam jeho úkol to vyžaduje.

* * *

Jak vidno, lze tedy plným právem knihovnu přirovnati ke skutečnému arsenálu. A opat samozřejmě nemůže dostatečně dbáti o její řízení. Proto již v prvních dobách uznávali nutnost jmenování knihovníka.

Jeho úkol je těžký. Knihovník nejen musí věnovat přílišnou péči místu, jež chová tak nevýslovné poklady, nýbrž

žádné jiné zaměstnání nevyžaduje více inteligence, více podrobnosti a více zručnosti než práce jeho. Ať již jde o vedení katalogu či o zařazení knih nebo o dozor nad vypůjčenými knihami, anebo o koupi nových děl v mezích rozpočtu, knihovník musí po každé podati důkaz nejrůznějších schopností. Je jeho povinností, aby se vyznal v knihách, jež právě vyšly, a v článcích, jež mohou zajímat život konventu. Musí neustále obnovovati své bibliografické vědomosti, aby byl s to svým spolubratřím dáti informace, o něž ho mohou žádat. Ba víc! Nestačí, aby hrál úlohu živého zpravodaje. Musí též ovšem a za všech okolností prokazovat dvornou a ochotnou trpělivost, s kterou se nesetkáme vždy u světských knihovníků a jež zde má ráz samozřejmé povinnosti a ctnosti. Nezdá se ostatně, že trpělivost v každé zkoušce má zde podíl na samé přirozenosti jeho úřadu? Měl-li by někdo o tom jen sebe menší pochybnost, vzpomeňme si na pověstný vzor, ježž nám líčí Dom Tassin. Dějepisec vykládá v „Histoire littéraire de la Congrégation de Saint Maur“ (str. 649 — 650) o Dom Jakubu Loyanovi, Benediktinu ze Saint-Maur. A opravdu neznám poučnější svědomitost nad tohoto mnicha, ježž povolán do Saint Germain des Prés, pořídil abecední catalogue rerum (seznam celého věcného obsahu) tištěných knih knihovny tamního opatství.

Na konec na otce knihovníka dopadá ještě jedna odpovědnost: nemá u sebe nic menšího než klíče od pekla. Uhodnete, že peklo jeho oboru se omezuje na málo věcí. A přece jaké zlo s nedozírnými důsledky mohlo by povstati z malé skříně, kde jsou uvězněny jedy zakázaných knih! Špatné knihy spí pod bdělým okem knihovníkovým. Někdy je pouští na dočasnou svobodu. To tehdy, když spolubratr nutně potřebuje do nich nahlédnout pro svou práci. Avšak i tehdy knihovník je vydává jen se zvláštním dovolením.

Kdo nikdy nepřekročil benediktinský práh, tomu se může zdát, že úřad knihovníka lze škrtnouti. Ale to je právě jen zdánlivé. Žádný jiný úřad neukáže se tak namáhavý a tak potřebný, jako jeho.

* * *

Člověk by však klášterní knihovně nedal pravý ráz, kdyby na ni hleděl jen jako na sbírku knih a rukopisů, třeba sebe

vzácnějších. Abychom ji pochopili v její opravdovosti, nutno ji postavit na její duchovní plochu.

Jak by to dělal se studijní pomůckou, tak také jí mnich používá jako mocného prostředku ke zdokonalení. Nikdy nezapomíná, že nad psacím stolem a nad listami se vznáší živý duch pravdy. I studium má ve zdech kláštera podobu modlitby, jež je posvěcuje a činí užitečným. Dílo, jež se tu koná, přesahuje hranice rozumu i času. Vzniklo v době prvotního mnišství a člověk cítí, že nic již není s to zadržeti je a zastaviti; podobá se pohybu duše, proto nutně zná jen nesmrtelný úděl.

Duch studia je zde skutečně duchem duše. Nesčetné knihy rozptýlené zde jako časné atomy prachu, co jsou jiného, než duše minulosti a než uplynulé dějiny veliké všeobecné rodiny a náboženské vědy? A může se snad pohled u nich zastavit, aniž ihned před sebou nevidí rozvinutou perspektivu budoucích prací a obrovské budoucí činnosti? Již napřed se ví, že solidním a odpovědným dělníkem při této práci a činnosti bude zase jen benediktinský mnich.

Tyto knihy s láskou prolistovávalo tolik zbožných řádových „předků“. Nyní i on je otvírá s úctou, již chová k drahým památkám. Na každé stránce se setkává se stopami meditací svých otců. Začíná snad zrovna tam, kde oni skončili. Snad také znovu začíná, kde oni začali, ale jisté je, že dále pje jejich duchovní zpěv a v jeho srdci dostávají melodií svatého obcování.

* * *

Liber scriptus intus et foris — pravá kniha je psána uvnitř i vně. Tato slova, vyrytá na úpatí kříže, dají pravdu. Mladý mnich, jenž počíná pronikat do rozsáhlé knihovny, brzy v ní pozná obraz svaté rodiny, k níž nyní náleží. Chápe hloubku jejího učení a sílu jejího tradičního významu a nepotřebuje vůbec dlouhých úvah, aby nabyl jistoty, že ona svou láskou od něho žádá jako záruku jeho vůli, že i on svou prací a svou úctou ji obohatí. Stačí k tomu pevné rozhodnutí a mladý spolubratr nemůže zapomenouti na památku mnichů svatého Brunona, kteří přes svou chudobu nashromáždili drahocenný poklad knih.

Člověk snadno chápe, že benediktinská knihovna nikdy

nemůže býti dost bohatá. Neplní jen úlohu poslední bašty, pod jejíž ochranu proti všemu nebezpečí a všemu barbarství se uchýlila díla antiky, nýbrž nabízí se též jako chrám pro rozjímání a jako ohnisko duchovního života. A již dávno a dávno mniši z ní udělali dílnu vědy, jejíž působnost se potvrzuje komukoli, třeba by ani neuznával intelektuální život minulosti a dneška.

Opravdu toto místo, mnichy ctěné stejně jako nejdůležitější části kláštera, poskytuje obraz zvláštní intensity tomu, kdo před odchodem, dříve než překročí jeho práh, se ještě obrátí, aby je přehlédl. A tu se mu zdá, že pod klenbou, zalévanou sluncem, zvolna a mlčky roste les voskovic ve vůni kadidla. Tak postupují kročeje ducha klidným vlněním v oceánu věků a jsou silnější než všechna násilí a jsou nepřemožitelné jako jistá moc věčnosti.

Paříž.

Eduard Schneider.

KANONISACE PROVEDENÁ NÁSILÍM.

V pravo od Mayenne v dřívějších dobách plných 700 let malebně se zdvihal klášter svatého Jana nad městečkem Château-Gontier, jež z něho vyrostlo. O jeho dřívější existenci dodnes svědčí chrám, který po francouzské revoluci spolu s částí klášterní budovy byl přidělen farní obci. Je to pozoruhodný a cenný památník románského umění a původního kláštera, jenž byl založen v 11. století slavným opatstvím Saint-Aubin v Angers.

V klášteře svatého Jana tedy r. 1701 zemřel frater Jan Pedron ve věku 40 let. Před řadou let vstoupil do Maurinské kongregace, jež se proslavila svými vědeckými pracemi a pro ně byla vážena. Když měl být pohřben, chtěj nechtěj musil se mrtev podrobit věcem, jež za živa při své prchlivé a prudké povaze naprosto by nebyl strpěl. A zvláštním způsobem se tak stalo proto, že zemřel v pověsti svatosti.

V řadě kněžských svěcení frater Jan nedospěl nad jáhenství. Ne snad proto, že by nebyl měl nadání či dobrý prospěch ve studiích, nýbrž proto, že ve své pokoře svému představenému Don Josefu Miniacovi, jedinečnému převoru a

visitátorovi v celých dějinách kongregace, podal tak pádné důvody proti přijetí vznešené důstojnosti kněžství, že tento nejen mu ponechal svobodnou volbu, nýbrž i doznal, měl-li by ještě jednou volit, že by nejednal jinak než frater Jan.

Tak tedy zůstalo při jáhenství. Avšak i ostatních důstojenství a úradů frater Jan dovedl se zdržet, třebaže se svými vlohami a vzděláním byl by býval s to úspěšně je spravovat.

Svou povahu se sklony ke hněvu a prudkosti dovedl tak úspěšně přemáhat, že nikdo se nemohl upomenout, že by ho byl viděl i jen rozčileného. V osobním styku byl tak dobrotivý a úslužný, že nikdy v ničem neodřekl. A za člena společnosti a dítě domu pokládal se do té míry, že snažil se každému jednotlivci i celku posloužit tím, že přijímal všechny domácí práce, a to se zvláštní zálibou právě v těch nejnižších. Jako s lidmi obcoval v pokoji, tak s Bohem obcoval neustálou modlitbou. Když pak si vyprosil dovolení, že se nemusil účastnit společenských rekreací a osvěžení klášterní rodiny, tu všichni jeho spolubratři věděli, že mu nešlo o sobeckou uzavřenost beze všeho zájmu, nýbrž o přání, aby neutrpěl škodu na usebrání a duchovní náladě. Krátce frater Jan byl plně tím, co se obvykle rozumí pojmem „světec“.

Není divu, že pověst o jeho svatosti pronikla i za klášterní zeď. Kdo však mohl tušit, že veliká úcta a vážnost, jíž se těšil, jednou tak náruživě se projeví na venek, jak skutečně se stalo.

K pohřbu fratera Jana sešlo se obrovské množství lidu. Když ležel na márách na klášterním hřbitově a měl již být předán půdě svatého pole, tu náhle ve všech přítomných vznikla tak všeobecná a tak mocná touha po nějaké hmotné památce na svatého muže, že se na něho vrhli a nejen jeho mnišský oděv, jenž podle mnišského zvyku byl jeho rubášem, na kousky roztrhali, nýbrž „na památku“ mu utrhli též jedno ucho a jeden prst.

Samozřejmě, že to nebyla kanonisace podle pravidel duchovního řádu, jak ji koná Církev svatá. Jestliže však „vox populi vox Dei — hlas lidu je hlasem Božím“, jak zde na světě často se zdůrazňuje, pak aniž popíráme právo Církve, můžeme tento mimořádný a nejen krásný, nýbrž i chvályhodný postup pokládat za víc než pouhé lidské svědectví o počtě vzdané důstojnosti fratera Jana Pedrona, svého spolubratra ve svatém Otci Benediktu. Skutečně také zpravodaj Dom

Martěne vypravuje nám o zbožných duších, jež putují k jeho hrobu, a dokonce i o pozoruhodných vyslyšeních, jež by byly důstojné a hodné světce...

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

OBLÁTI BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU.

(Pokračování.)

Proto, jako mnohé ve světě žijící a po Bohu toužící duše v nedostatku jiných možností hledaly duchovní spojení u zcela světu neznámých poustevníků a reklusů, tak i tito nějakým způsobem s převzetím zvláštních povinností nebo bez něho rozhodli se vejíti ve spojení s určitou duchovní společností, která je jim buď myšlenkově nebo citově, místně nebo společensky blízká a podle možnosti berou účast na jejich názorech, snahách a činnosti. Tak třebas dobrovolně nebo nedobrovolně žijí ve světě, stávají se duchovně v určitém smyslu a stupni členy určité klášterní rodiny a skrze ni příslušného Řádu.

A tak tímto duchovním svazkem jak dnes, tak i v dálné minulosti mužové i ženy, kteří buď svatostí nebo jinak vynikli, stávají se též otci, matkami, bratry a sestrami takové duchovní společnosti. Tím způsobem rovněž se stávají účastnými všech modliteb a dobrých skutků „svého“ kláštera a „svého“ Řádu a tím přebohatého pokladu zásluh a milostí.

Ačkoliv cena těchto pokladů pro ně leží částečně ukryta v budoucnosti, přece, dovedou-li z nich těžiti, dodávají jim již v tomto životě v duševních nesnázích povznášející, sílící vědomí, plné útěchy a radosti. A tak konečně při normálním chodu událostí beze vší pochybnosti se v oněch duších, jež stojí ve spojení s určitou duchovní společností, vyvine srdečný, přátelský svazek duší se zcela stejnými zájmy v záležitostech duchovních, po případě i časných.

A skutečně se vždy mezi křesťany v takovém vyšším životním společenství žijícími našly duše zvláštní, s obzvláště jemným porozuměním a cítěním a šlechetnou vděčností. Známe z dějin vynikající, krásné případy toho druhu, jak některé duše mimo obvyklý každodenní duchovní vzrůst

uměly ukázati podle svých sil i velkodušný, ba i hrdinský smysl pro oběť. Vrcholem pravého vnitřního spojení s určitým Řádem nebo řeholním domem by bylo, a i toho má historie četné příklady, jestliže by se toto spojení stupňovalo až k úplnému odevzdání všech sil, nebo dokonce veškerého tělesného i duchovního bytí. Avšak takový více méně ideální společný život mezi dítětem tohoto světa a určitou duchovní společností měl by, a to musíme nutně zdůrazniti, jen tehdy smysl, účel a trvání, kdyby, přirozeně v mezích lidské slabosti, jak jsme se již zmínili, byl naplněn a zcela ovládán nadpřirozeným pojetím, pevným charakterem a opravdovou snahou po mravném životě.

Nebude nikterak těžké zvláště aplikovati tyto všeobecně řečené věty na benediktinský Řád.

Touha po takovém spojení bude, nehledě k rozhodujícímu vlivu osobních okolností, tím častější a tím oddanější, čím čistěji a životněji koluje krev nadpřirozeného života v žilách té či oné v úvahu přicházející duchovní společnosti.

V měšťanské společnosti třináctého století vlivem všech okolností sociálního a náboženského života lidé vysokých a čistých ideálů cítili neobvykle silnou potřebu vzájemného spojení a oboustranné pomoci. A tak s druhé strany byla to též velká a celou křesťanskou veřejnost hluboce dojímající událost, když před užaslými zraky svých krajanů ukazoval sv. František v nejpřísnějších a zároveň nejlíbeznějších formách ideál svatého života. Ve velkých houfech vstupovali kněží i laikové do jeho šlépějí. A když Bůh ve svém světcu vzbudil myšlenku, aby všechny velké duše své doby shromáždil v Řádu celý křesťanský svět objímajícím, učinila tato myšlenka serafinského světce nositelem hluboko a daleko zasahujícího apoštolátu a my víme, jak podivuhodně až do dnešního dne plní toto své poslání.

Zatím co každá klášterní cela Menších bratří byla podle úmyslu jejich zakladatele jakousi zárodečnou buňkou vyššího křesťanského života, shromažďovaly i jiné středověké Řády v mladistvé síle své existence, jako Dominikáni, Augustiniáni a Servité, ve svých podobně a přece v určitém smyslu různě zřízených a organizovaných Třetích řádech duše toužící po Bohu a po spáse.

Tčmto velkolepým zjevům v křesťanském životě středověku nikterak neubírá na důležitosti ta okolnost, že jejich

tvůrčí idea měla za sebou již dlouhou a úctyhodnou minulost. Avšak kromě svých velikých s nadšením přednášených a skutečnými příklady provázených myšlenek měly tyto Řády velkou výhodu ve svém centrálním spojení a vedení. Výhodu, kterou svým duchovním následovníkům ani dříve ani později nemohl poskytnouti Řád benediktinský pro své zřízení, jež bylo založeno na základní myšlence rodiny a proto postrádalo onoho centrálního a jednotného vedení. Přirozeně má i zřízení benediktinského Řádu, skrze něž své obláty se sebou samým a mezi nimi navzájem spojuje, své cenné výhody před obyčejnou společností spočívající na mechanickém shromáždění osob. Především onu výhodu, že nejbližší okruh jeho vlivu, k němuž patří jeho obláti, svým jednotlivým členům místo neosobního davového charakteru propůjčuje životné přivtělení do té které řeholní rodiny, skrze něž potom vrůstají v příbuzenství celého Řádu, a to organicky, tedy aniž s ostatními obláty tvořili mimo něj nějakou zvláštní družinu, se všemi jeho velikými tradicemi, duchovními poklady a církevními privilegii.

Mají tedy Třetí řády s benediktinskými obláty určité styčné body; avšak, chceme-li se přesně vyjádřiti, nesmíme je jako úplně stejné stavěti do téže řady.

K užší řeholní rodině v benediktinském řádu náležejí podle názoru svatého Zákonodárce vedle mnichů a bratří laiků i klášterní mladí hoši, kteří, poněvadž byli od svých rodičů životu řeholnímu a tím Bohu zasvěceni, nazývají se prostě *obláti*, t. j. (Bohu) zasvěcení, (Bohu) zaslíbení. Tito však jsou obláti v úplně jiném smyslu, než obláti žijící mimo klášter, t. zv. světští obláti. Třebaže toto naše pojednání je v první řadě věnováno oblátům světským, přece je nutno k jasnějšímu porozumění též o oněch klášterních oblátech alespoň to nejdůležitější říci. Na několika místech své Řehole mluví náš svatý Otec Benedikt jako o členech klášterní rodiny o dětech, chlapcích, menších i větších, kteří od svých rodičů, šlechtických nebo chudých, „Bohu v klášteře byli věnováni“. Zde máme útvar oblátský v původním, vlastním a zároveň církevně právním smyslu.

V 59. kapitole podává svatá Řehole ustanovení, jak se má konati ona oblatio (přinesení v oběť, obětování, zaslíbení Bohu), nebo místo ní profes, což je totéž. Chápeme ji a musíme ji chápati jen ve smyslu římského právního pojetí,

jaké měli o otcovství. Podle vysokého přirozeného pojetí a předpokladu, že rodiče chtějí svým dětem jen to nejlepší, mohl podle toho otec o svém dítěti v takové míře rozhodovati, že by se nám to dnes zdálo příkrým a tvrdým. Tak tomu bylo i v našem případě, kdy záslub otcův, nebo na jeho místě profes, spolu se svými důsledky v ohledu práva majetkového byl pro syna závazným. Alespoň do doby jeho dospělosti, kdy potom podle řehole svatého Benedikta, která představuje všeobecné církevní pojetí, mohl se svobodně rozhodnouti. Naproti tomu náš svatý Otec Benedikt, třeba neurčuje jiného odlišného pravidla, přece, jak se zdá, pokládal tento přechod od prvního přijetí závazku při oblaci chochově, nebo na jejím místě při profesi, k vlastní formální jeho závaznosti za samozřejmý. Takovéto právní pojetí by se sice mohlo pokládati za ideální, ježto by musilo býti největším štěstím pro člověka již od dětství náležití Bohu a takřka býti k němu připoután. Přece však sama Církev (za papeže Coelestina III. a Innocence III.), když byla i ona po nějakou dobu praktikovala tu myšlenku, že k tomu, aby se stal někdo mnichem, stačí příslib otcův, po případě vlastní profes, přece z pochopitelných a velmi závažných důvodů, a k tomu ještě ne bez silného odporu, vydala úplně změněná nařízení, podle nichž nebyla dále a není žádná zástavná profes možna. Mnich Oldřich ve svých „Zvycích klunyacenských“ praví, že obláci; tedy hoši od svých rodičů obětovaní, obdrželi sice hábit, avšak zsvěcení či profes jim byla oddálena až do doby, kdy mohli sami rozhodovati. V Hiršavě již v 10. století nebyl nikdo připuštěn k profesi, kdo neměl dvacet let.

(Pokračování.)

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

„Kristus jedinečně jest narozen, z otce bez matky, z matky bez otce; bez matky jako Bůh, bez otce jako člověk; bez matky před časy, bez otce v čase.“

Sv. Augustin: Tract. VIII. in Joannem.

KDO JE ČIST, OČIŠŤUJ SE JEŠTĚ!

Mám na mysli pastýře, spěchajícího s beránkem k jeslím betlemským. Netuší ani, že tam odpočívá Beránek neposkvrněný, jenž obětován bude za nepravosti světa. Uplynulo 40 dní od narození Páně. Matka panenská ubírá se s dítětem do Jerusalema, aby prvorozence a zároveň jednozozence svého představila podle zákona Hospodinu a obětovala na svou zákonitou očistu oběť chudých, dvě hrdliček či holoubátek. Strážce Dítka i Matky, sv. Josef, ji provází, nesa předepsané dary. Hle, neposkvrněný Beránek se podvoluje zákonu, jakému podrobena jsou tisíce dětí Israele. Čistá, panenská Matka podrobuje se zákonu očisty. Sv. Josef, spravedlivý podle svědectví Ducha Svatého, jde zároveň, aby spolu byl účasten toho ospravedlnění, jehož vlastně ani jemu, ani jeho svěřencům není třeba.

Jak se rdím, pozoruje tuť pokornou poslušnost osob tak svatých! Vždyť slyším a také jiným káži slova Páně: „Kdo je svatý, posvěcuje se ještě, kdo čist, očišťuj se ještě!“ Nestačí tedy ona očista, jaké bych byl dosáhl, kdyby mé pokání bylo dokonalým, nebo ten stupeň svatosti, na jaký by mne bylo mohlo přivésti toliké přijímání Svátosti nejsvětější, nutno kráčetí výše, posvěcovati a očišťovati se ještě — stále, vytrvale!

V chrámě jerusalemském kladli kněží před Hospodina chleby posvátné, obětovali předobrazně oběti krvavé i nekrvavé, pouhé to nástiny oběti dokonalé, kterou podle proroka Malachiáše přinese a zařídí Mesiáš. Doba ta přišla. Mesiáš-Kristus jako dítě šestinedělní již je ve chrámě, a nikoli sám. Je tu s ním jeho Matička, jeho pěstoun! A již obětí svou zasvěcuje ty prostory, aby byly branou k městu celých tisíců, otvírané po světě veškerém, kde On sám bude do konce věků obětovati nesčíslněkrátě oběť svoji nekrvavou, jak ji jedenkrátě Otcí podá v mukách své krve na Golgotě.

Kněžím starozákonním bylo veleno: „Sancti estote, qui portatis vasa Domini — Svátí buďtež, kdo nosíte nádoby Páně!“ Jak bývali trestáni, když toho nedbali! A my, kteří sloužíme nikoli stínu, ale Světlu, třeba zastřenému způsobou chlebů předkladných, my bychom se odvažovali té služ-

by, nejsouce aspoň zdaleka následovníky Panny milostiplné a svatého Strážce?

Oběť chudých! Ale významná! Beránek bez poskvrny, jehož Maria nese, je pro nás jako vykoupen holubicí či hrdličkou, aby patřil nám, pokud Ho ruce hříšných nepodají Otcí v oběť smírnou. A tento Beránek zvolí sobě prostičké, chudické způsoby, aby svou oběť do nekonečna opakoval a rozmnožoval a stále byl při nás, jako chléb svatý, kterého mají požívatí nejen kněží, ale všichni věřící! Hleď, neposkvrněné ruce jej nesou, spravedlivé ruce podávají prosté dary, a v těch darech zalíbilo se Bohu, že si z nich vybral znaky Ducha Svatého!

Nejsi povinen, snažití se poctivě, abys dotýkal se Chleba svatého rukama čistýma, přijímal jej nitrem posvěceným, kladl na rty, oplývající chválou Boží, jako byl Mariin zpěv: Magnificat? Nejsi povinen dbáti, aby také o tobě platilo svědectví: muž spravedlivý? Ale takovým bys nebyl, kdyby jen jazyk tvůj jako hrdlička cukroval, ale srdce tvé bylo rozžhaveno a rozpáleno hříšnými vášněmi.

Snad denně chodíš k oltáři, někdy docela několikrát za den. Kolikrát za den se modlíš: „Panem nostrum quotidianum da nobis hodie — Chléb náš vezdejší dej nám dnes!“ Je to znáti na tvém pokroku? Můžeš na své svědomí říci, že posloucháš Pána řkoucího: „Kdo je čist, očišťuj se ještě, a svatý, posvěcuj se ještě“? Mám zato, že doznáš: „Bohužel, snad jsem ani ještě nezačal býti čistým a svatým!“ To doznal sv. Pavel sám o sobě v „Nihil sum“, ano, ještě více: „Minimus apostolorum persecutus sum Ecclesiam Dei — já nejmenší z apoštolů pronásledoval jsem Církev Páně.“ A přece nezoufal: „Omnia possum in Domino, qui me confortat — všecko mohu v Pánu, jenž mne posiluje.“ — „Vivo ego, sed non ego, vivit in me Christus — Já žiji, ale ne už já, žije ve mně Kristus.“

Sv. Pavel a já! Mohu já se ho dovolávat? Ovšem! Nikoli tak, jako bych se cítil něčím dokonalejším, protože jsem nechytal a nevodil do zajetí a k soudům věřících Kristových, ale v tom smyslu, že i do mého nitra sestupuje Chléb života, že tedy mohu také říci: Vivit in me Christus — vivit vita mystica, pokud trvají species, vivit sua gratia, pokud Ho hříšník nevypludí.

Ale jedno schází: Mohu říci, že já už sám nežiji, že život

můj je už víta Christi? Ó, mé sobectví se svými chybami není ještě umrtveno, to nosím posud k oltáři, a jen chvílemi se mi zdá, že už ochabuje. Zatím však ochabuje pouze síla tělesných smyslů — a nitro zůstává stále daleko za Marií a Josefem, daleko za Pavlem a apoštoly ostatními!

Ó Matičko Beránkova, ohlédni se na mne, když jdu k oltáři, svatý Strážce Jezu Krista, pomáhej, ať vždy je čista duše moje od všech vin, když zase ke mně Boží Syn sestoupí má s nebes výše, ať jsem dítkem jeho říše, pokud ještě Pán dá času, abych pak uzřel Jeho Krásu s Matičkou a Tebou, Strážce, u věčného světů Vládce!

Filip Šubrt.

DOŠLÉ KNIHY.

Rauschen-Altauer: Grundriss der Patrologie, 8°, str. XX. a 444, Herder, Freiburg in Breisgau 1931.

Loňského roku vyšel již po desáté u Herdera „Grundriss der Patrologie“. Z malě přehledné pomůcky, dobré k theologickému studiu, jakou byla kniha Dr. Gerharda Rauschena, vyvinula se během doby také důležitá pomůcka pro odborníka v Patrologii. Je to zvláště literatura novější, hojně v tomto desátém vydání zastoupená, která jí dává tento význam. — Postavy a spisy sv. Otců byly ještě do nedávna zahaleny mnoha stíny nejistoty a zapomnutí. Teprve čilé badání posledních let stavi pozvolna jednotlivé osobnosti těchto církevních velikánů na světlo jistoty a pravdy. Proto také Patrologie v poslední době vyvinula se v obor velice rozsáhlý a těžko směstnatelný do mezi přehledu. — Dr. Theol. Berthold Altauer, prof. ve Vratislavi, ujal se roku 1930 této práce, užívaje metody osvědčené v Herderových příručkách a kráčeje namnoze ve stopách svého předchůdce Dra Wittiga.

Hlavním dílem Dr. Altauera je uspořádání nové literatury, zvláště z let 1925—31. Je zde udáno celkem asi na 1800 různých nových pramenů pro další studium. Starší literatura, jež je konečně snadno přístupná v dílech O. Bardenhewera, G. Krügera a j., byla většinou vymečána. Autor musil se omeziti na rozsah pokud možno nejmenší. Z tohoto důvodu též většina sbírek, časopisů a větších publikací je uváděna ve zkrátkách, jež jsou na počátku díla vloženy. Nové badání v oboru patrologie přineslo též nové výsledky. Některé kapitoly jsou proto úplně přepracovány (o Apoštolském vyznání víry; o řádu církevním v Egyptě; o Skutcích sv. Petra a sv. Tomáše; o Pseudoklementinských spisech a o Dialogus de vita s. Joannis des Palladius). Kromě toho byly pojaty do díla různé nové dodatky a různé změny v chronologii životů církevních Otců. Také v části dogmatické jsou mnohé změny, zvláště část o římském primátu je nově zpracována.

VÝZNAM KATECHUMENÁTU V KŘESŤANSKÉM STAROVĚKU

Křest je svátost první a nejdůležitější. Přesto však křesťan dnešní nepřikládá mu zpravidla tu váhu, která svátosti té náleží. První příčinou toho jest okolnost, že křest pro svou nezbytnost uděluje se v útlém dětství, na něž nemáme vzpomínek žádných. Teprve v pozdějším věku vypravovali nám anebo sami jsme viděli, jak hluboké a významné obřady byly při křtu sv. na nás vykonávány. U dnešního křesťana trvá v paměti mnohem živější vzpomínka na první sv. přijímání než na sv. křest, jak nám o něm bylo vypravováno. Druhá příčina nedostatečné vážnosti křtu sv. je ta, že dnešním obřadům křestním dnes věřící namnoze nerozumějí, protože jsou to obřady spojené z doby přípravné na sv. křest, ze křtu samého i z doby po křtu sv. Chceme-li tedy dobře porozuměti hlubokému ritu křestnímu, musíme se vnořiti v křesťanskou starobylost a z ní chápati, jak veliký význam byl křtu přikládán.

Za dob apoštolských stačilo tomu, kdo si přál obmyt býti sv. křtem, vyznati víru v Ježíše Krista. Poučení o Ježíši Kristu jakožto slíbeném Mesiáši a Synu Božím a o pravdách životních z toho vyplývajících musilo se při krátkém působení sv. apoštolů na témže místě státi v několika dnech, ba i v době ještě kratší. Vzpomeňme jen na události o prvních letnicích křesťanských a na pokřtění komorníka královny ethiopské (Sk. ap. 2, 38, 41; 8, 37)! Zde ostatní doplňovala nadpřirozená milost Ducha Svatého.

Ale již v dobách poapoštolských, kdy hlásilo se do Církve Kristovy více věřících, bylo třeba doby zkoušky před sv. křtem. Zkoušeti měl čekatel sebe a nové učení. Slyšel napomínání ku pokání, slyšel stálé výzvy k novému životu. Za sebou měl život, který zajisté svatým nazván býti nemohl: židovská povrchnost odvozující ospravedlnění svým původem od Abrahama, nebo pohanická nemravnost, toť vpravdě nebyla cesta svatosti, nýbrž hříchu a temnosti. Teď však měl vstoupiti na cestu světla a ctnosti. Měl zřící se tak mnohého, co pokládal za součástku dosavadního života. Kristovo slovo, uchu pohanovu i židovu tak nezvyklé, „zapři sebe sama“, mělo býti nyní jeho pravidlem. Mnohého dojista odstrašily nesmlouvavé křesťanské pravdy ethické i dogmatické. Patřila k tomu velká statečnost rozhodnouti se přece pro sv. křest a pro život křesťanský. Čekatelům křtu sv. bylo se vši vážností křesťanského starověku zdůrazňováno, jak se po křtu sv. nesmějí vrátiti k pohanským neřestem. Hluboko v duši vkládána jim byla slova sv. Pavla k židům (6, 4—6): „Jest zajisté nemožno, aby ti, kteří jednou byvše osvíceni a okusivše daru nebeského, stali se účastní Ducha Sv. a okusili také dobrého slova Božího i sil věku budoucího a (potom) padli, opět se obnovili ku pokání, (a to proto), že Syna Božího si znova křížují a v posměch vydávají.“ Výstražně byla čekatelům křtu sv. opakována vážná slova sv. Petra (II. 2, 21): „Lépe zajisté bylo by jim, aby nebyli poznali cesty spravedlnosti, nežli aby poznavše ji odvrátili se od svatého příkazu, který jim byl podán.“

Ti, kteří dychtili po Kristu z hloubí duše, ti stateční nelekali se nových cest budoucích a přistoupili odhodlaně ke křtu. Ještě „mrtví jsou v hříších svých“ (Kolos. 2, 13; Ef. 2, 5) sestoupili do vody křestní a byli pohřbeni s Kristem, jak krásně ponoření to naznačovalo; ale vystoupivše z křestní koupele, vstali k novému životu, stali se „novým stvořením“ (II. Kor. 5, 17) a křest zůstal jim povždy „koupelí znovuzrození a obnovy Ducha Sv.“ (Tit. 3, 5). Křtěncům stále se říkalo: „Dokud člověk nenosí jména Syna Božího, je mrtev, když však přijímá pečeť, odkládá smrtelnost a přijímá život“ (Pastor Hermův).

Že taková doba zkoušky a poučování před sv. křtem již v dobách poapoštolských byla, svědčí Didaché (z r. 80—90 po Kr.). Sv. Justin († kolem r. 167) zná již delší přípravu če-

katelů křtu, která záležela z postu, poučování a modlení. „Všichni,“ tak píše, „kteří se dávají poučiti a věří, že naše hláсанé nauky jsou pravdivé, a nad to slíbí, že budou podle nich žítí, bývají poučováni, aby modlíce se a se postíce vyprošovali si od Boha odpuštění hříchů dosavad spáchaných; při tom pomáháme jim, spolu se modlíce a postíce.“

Z Tertuliánova spisu „De praescriptione haereticorum“ napsaného před r. 207 vyplývá, že pro tyto čekatele bylo v druhém století obvyklé jméno „katechumeni“. Jméno toto ze slovesa *κατηχομαι* znamenalo tedy člověka, který o křesťanské nauce slyšením byl poučen; proto latinští Otcové překládají jméno katechumenos rádi *audiens* neb *auditor*.

K plnému rozkvětu dospěl katechumenát teprve v době po Konstantinovi Vel. Z pronásledovaného a utlačovaného náboženství stalo se křesťanství pojednou náboženstvím svobodným a přednostním. Byla-li dříve příslušnost k náboženství křesťanskému spojena s nebezpečím majetku i života, stala se nyní ctí a přinesla i hmotné výhody. Nedivno, že Církev musela nyní katechumenům věnovati zvýšenou pozornost, aby u nich touha po křtu sv. nevyplývala i z pohnutek přirozených, méně poctivých. A to bylo pak i příčinou plnějšího i hlubšího rozvoje katechumenátu.

Jak dlouho katechumenát měl trvati, nebylo stanovenó všeobecně. Kliment Alexandrijský († před r. 215) zná katechumenát tříletý; podobně i Apoštolské konstituce (asi z r. 400) a apokryfní „Závěť Pána našeho Jež. Kr.“ (z r. asi 475). Na Západě předpisuje synoda elvirská (kol. r. 300) katechumenát dvouletý, pro pohanské kněze tříletý; sněm v Agde (r. 506) stanoví pro židy katechumenát osmiměsíční, císař Justinián pro Samaritány katechumenát dvouletý. Ale současně pozorujeme již v 5. stol. nápadný zjev, že Církev stěžuje si nikoli do zkracování katechumenátu, nýbrž spíše do odkladu křtu u mnohých čekatelů. Zdáloť se jho Kristovo mnohým příliš těžké, jiným zase připadalo pokání církevní příliš přísné a proto zůstávali v katechumenátu, kde nebyly ani povinnosti tak těžké ani pokání tak přísné jako u pokřtěných. Ale na druhé straně zase vidíme, že i v dobrých křesťanských rodinách nebyl odklad křtu považován za něco zlého; pozdní křest křesťanských synů: sv. Jana Zlatoústého, Jeronyma, Basila, Ambrože a Řehoře Nazianského s do-

statek tomu nasvědčuje. Když pak všeobecně zaváděn křest dítek, pozbyl katechumenát svého významu.

Dříve rozlišovali historikové 3 i 4 třídy katechumenů; leč neprávem. Ukázalo se, že křesťanský starověk znal pouze jednu třídu katechumenů. Třída druhá, *competentes* neb *electi*, tvořili již samostatnou skupinu a nebyli čítáni ke katechumenům. Tak i raný středověk: Isidor Sevilský († 636) rozlišuje pouze takto: „Stupeň první jsou katechumeni, druhý kompetenti, třetí pokřtění“. Rozdělení katechumenů na 3 až 4 skupiny vzniklo později na základě mylně vyloženého kánonu synody v Ancyře (r. 314).

Olomouc.

Dr. Josef Foltynovský.

SV. ŘEHOŘ VEL. V INICIÁLKÁCH MISÁLŮ A GRADUÁLŮ

(K svátku dne 12. března.)

Když jsem popisoval rukopisný misál ze Živohoště (viz „Od Karlova mostu“, roč. V, str. 99 a nn.), nedovedl jsem si vysvětliti, proč v iniciále A na začátku mše z 1. ned. adventní je obrázek papeže, jenž podle koncepce dal souditi na sv. Řehoře Vel. Také v jiných misálech jsem shledal podobu papeže, resp. Řehoře Vel. Njdp. opat Vykoukal mne upozornil, že předzpěváci právě před introitem 1. ned. adventní zpívají jakési responsorium o sv. Řehoři. Pátral jsem dále, byv upozorněn vldp. Schallerem na některé prameny, a tak vznikl tento článek, věnovaný ke cti reformátora církevního zpěvu.

* * *

Je zvykem v řádech benediktinských (kongreg. beuronské) zpívati na 1. neděli adventní, prve než celebrant přistoupí k oltáři, ještě před introitem tyto verše:

Přesvatý
totiž Řehoř, když prosby
vysílal k Hospodinu,
by hudební mu tóny
shůry pro zpěvy
vnukl.

Tu sestoupil
Duch Svatý na něho
v podobě holubice
a osvětlil srdce jeho
a tak teprve započal
zpívatí takto říkaje:

K tobě pozdvihuji mysl svoji

(Žalm. 24, v. 1.)

Clemens Blume S. J. ve spise „Tropy misálu ve středověku“ (Tropen des Missale im Mittelalter, II. Tropen zum Proprium Missarum, Leipzig 1906, str. 24 — je uveden text latinský s udáním rukopisných odchylek) zařazuje tyto verše mezi úvodní verše k introitu (Introductiones ad Introitum). Nejsou to vlastní tropy, poněvadž nepřerušují, neinterpolují liturgický text introitu, nýbrž jemu předcházejí a melodií preludují. Nejsou to tedy tropy introitu, ani rytmické neb metrické introity, nýbrž úplně samostatné metrické neb rytmické úvodní verše.

Verše „Přesvatý totiž Řehoř...“ jsou zachovány v kodexech po prvé ze st. XI. (Schuster, Liber Sacramentorum také uvádí tyto verše latinsky, II, str. 113.) Pokud jsou rukopisy uvedeny u Blume, vyskytují se ještě ve st. 12., později již nepřicházejí. Antifonář v klášteře sv. Havla z X. stol., jehož písařem byl benediktin Hartker († v době 1011—1017) má fol. XIII. obraz, jak sv. Řehoř, jemuž se Duch sv. v podobě holubice vznáší u ucha, diktuje antifonář písícímu řeholníku. (Obraz je repr. v Paléographie musicale, 2. serie monum. fol. XIII.) Řeholník Hartker se v r. 986 uzavřel (reclusus) do zvláštní poustevny a tam odloučen ode všech psal onen antifonář, jež věnoval (podle obrazu) sv. Havlovi. Obraz ten svědčí tedy pro tradici alespoň X. stol. Verše však ony kodex Hartkerův nemá. Dá se souditi, že právě onen obraz dal podnět k vzniku i uváděných veršů.

V X. stol. v Galii byly užívány verše jiné, které sice také prohlašovaly sv. Řehoře za reformátora církevního zpěvu, ale nečinily zmínky o zázračném vnuknutí Duchem Svatým. Zní:

Řehoř biskup zásluhami i jménem hoden,
Odkud původ vzal, (tam) nejvyšší nastoupil hodnost;

Obnovil památky otců dřívějších,
tehdy složil tuto knihu hudebního umění pro školu zpěváků
na běh roku.

Nuže, rci, pane, nuže:

K tobě pozdvihuji duši svoji...

Nemají tedy zmínky o vniknutí Ducha sv., a mimo to z celého znění je zřejmo, že se nehodí tak za úvod k introitu 1. neděle adventní jako verše první. Poslední slova „Nuže.. (orig. Eia, dic, domne, eia) v některých rukopisech scházejí, jsou také jakýmsi vsunutím, aby byl učiněn přechod ke zpěvu introitu: Ad te levavi, a mimo to verš 4: „Tunc composuit hunc libellum musicae artis scholae cantorum“ ukazuje, že původní určení veršů bylo pro úvod antifonáře, za jehož skladatele pro školu zpěváků (Schola cantorum), již také sám založil, je považován právě Řehoř Veliký. V rukopisech X., XI. a XII. stol. jsou verše ty uváděny jen v Tropáriích, ze st. XIII. máme jen jeden doklad pro graduál (Codex Ambrosianus S 74 sup.), zato od stol. XIV. nacházejí se v graduálech častěji a přecházejí i do misálů, zejména — což je zajímavé — u nás psaných. Tak na př. Rukopisný misál pražského biskupa Jana (IV.) z Dražic (1301—1343), chovaný v knihovně zemského nár. musea v Praze (sign. XIII. B 9), má na fol. 90 červenou rubriku: „V adventu. První neděle. Před introitem u pulpitu ve středu choru jest zpívati od dvou (zpěváků) tuto antifonu:“. Následují verše „Řehoř biskup...“ až ke slovům „na běh roku“. Pak je pokračování rubriky: „Bezprostředně předzpěváci začnou Introit: Ad te levavi...“ Noty pro onu antifonu zde uvedeny nejsou, zato přicházejí v psaném (na papíře) graduálu ze stol. XVI. (v témž museu sign. XIII. E 8) a ve velmi krásném graduálu metropolitního chrámu (Knihovna kapitol. sig. P 10. Popsan je: Podlaha, Knihovna kapitol. str. 235 a nn.), psaném Janem Táborským a malovaném Fabiánem Pulérem z roku 1551—1552.

Právě tyto druhé verše nás vedou na stopu původu všech těchto úvodních antifon k introitu 1. ned. adventní. Ve století osmém bylo obyčejem dávatí antifonářům a pak i graduálům (graduál je výtah původních antifonářů a obsahuje pouze proměnné zpívané části při mši sv., antifonální zpěvy i responsoriální) za úvod metrické dedikace, které vlast-

ně nebyly ani tropy, ani hymny, nepatří vůbec k lyrické poesii, neboť byly skládány v hexametrech nebo v hexametrech s pentametry. (Ukázky jejich uvádí Blume na u. m. str. 21—24.) Tyto dedikace v 8. stol. vzniklé nutno uvésti v souvislost se zprávou, již zaznamenal Jan, jáhen v Životopise sv. Řehoře, psaném asi r. 875 (kniha II, čís. 6), že autorem antifonáře, v době Janově ještě chovaného v Lateráně, je sv. Řehoř. Zprávu tu potvrzují již pro stol. VIII. Egbert z Yorku (v Anglii, nar. 678, † 766 19. XI. jako arcibiskup yorský) a pro první polovice stol. IX. Walafrid Strabo († roku 849).

Z dedikací k antifonářům převzaty úvodní antifony k introitu, jenž byl pořadím první v antifonáři, resp. graduálu, a připadal na 1. ned. adventní. Ve většině případů tyto úvodní antifony mají první dva verše úplně schodné s prvními dvěma verši dedikací a byly vsunuty do antifonářů v době, kdy původní dedikace již nepřidávány.

Verše „Přesvatý totiž Řehoř“ (Sanctissimus namque Gregorius) vznikly na základě téže tradice. Ale tato tradice o sv. Řehoři jako reformátoru zpěvu církevního byla obohacena o novou myšlenku, také z tradice čerpanou, o přímé pomoci Ducha sv. při těchto reformách. Zmíněný již jáhen Jan v kn. IV., čís. 70 praví, že v jeho době (r. 875) bylo již obyčejem („consuetudinaliter“) znázorňovati sv. Řehoře s holubičkou. Ovšem nejstarší zpráva o této inspiraci Ducha sv. nevztahovala se na reformu zpěvu církevního, nýbrž na složení homilií, výkladu proroka Ezechiele (složeny k r. 592—595). Tak napsal nejstarší životopisec sv. Řehoře, jáhen Pavel, mnich z kláštera Kasinského (stol. VIII.), v čís. 28. (P. H. Grisar v Zeitschrift f. k. Theologie 1897), II, str. 158 prohlašuje tuto část za interpolaci, Migne v Patrologii lat. sv. 75, sl. 39 č. IV. řeší pořízce vynecháním slůvka „nobis“ podle starších kodexů, jenž se dovolává přímo samého notáře sv. Řehoře, jáhna Petra. (V r. 594 psané 4 knihy rozmluv „Dialogorum“ podle předmluvy byly vedeny s notářem Petrem.) Tradice tedy z původní snad inspirace při skládání homilií na Ezechiela zevšeobecněním vytvořila přesvědčení, že vše, co psal neb podnikal sv. Řehoř, bylo konáno pod přímým vlivem Ducha sv. a pak byl už jen malý krok ke vzniku názoru, když vše, tedy i reforma církevního zpěvu byla inspirována. Pro tento poslední názor máme nejstarší doklad

v uvedeném již obraze z antifonáře Hartkerova (jenž nemá úvodní antifony k introitu 1. ned. adventní, nýbrž na začátku dedikací „Hoc quoque Gregorius“ [n. Blume, 24] na fol. 12, tedy bezprostředně před foliem obrazu) ze stol. X.

To, co obrazem vyjadřoval autor X. stol., doplnil v XI. stol. slovem řeholník montekasínský neznámého jména v rukopise „De musica“ (Sign. 318, fol. 10), kde vypravuje, že sv. Řehoř, když viděl, kterak jsou lidé světskými písněmi oddalování od bohoslužeb, přišel na myšlenku, zda by se nábožnými zpěvy nedali víc upoutat k službám Božím. I modlil se, a „tu sestoupil Duch sv. na něho v podobě holubice a osvětlil srdce jeho,“ takže začal skládati melodie pro bohoslužbu. Právě tato zpráva řeholníka montekasínského byla základem (podle Grisar, Život sv. Řehoře Vel., ital. překlad str. 68, pozn. 1.) antifony „Přesvatý totiž Řehoř“. První 4 verše druhé sloky jsou skutečně doslovným opisem oné zprávy. Také ve skutečnosti teprve rukopisy stol. XI. (a to hlavně italské) mají tuto antifonu.

Podle toho, co bylo řečeno, můžeme stanoviti tento vývoj:

1. Na základě zprávy, zaznamenané v Anglii Egbertem z Yorku (sv. Řehoř vyslal biskupa sv. Augustína k Anglům) ve stol. VIII., v Německu pak opatem v Reichenau, Walafridem Strabo v první polovici IX. stol. a pro Itálii dotvrzené v životopise jáhna Jana z druhé pol. IX. stol., že totiž sv. Řehoř byl původcem Antifonáře původního (Antiphonarius cento), byly úvodem k antifonářům a graduálům dávány dedikace, jež začínaly „Řehoř biskup“ (Gregorius praesul). Nejstarší zachovaný rukopis je z VIII. stol. (sr. Grisar, Zeitschrift f. k. Th., 1890, str. 553 a nn.)

2. Z těchto dedikací metrických se vyvinuly úvodní antifony před introitem 1. ned. adventní, která byla vždy na začátku antifonáře, lépe graduálu. Tyto úvodní antifony vykazují (podle lokalizace kodexů zachovaných, viz Blume u. m.) dvojný různý vývoj:

- a) V Galii ve stol. X. převzaty z dedikací oněch doslovně první 3 verše, 5. verš upraven jako 4. a přidáno „anni circulo“ („na běh roku“). Všechny tyto úvodní antifony začínají právě jako dedikace „Gregorius praesul“. Z graduálů, v nichž se udržely až do XVI. stol., přešly i do misálů, a to jak rukopisných (sr. onen Jana z Dražic), tak tištěných

(hlavně v Galii, sr. Blume u. m. str. 20, kde se udržely až do začátku XVII. stol.).

b) V Itálii jižní, táž tradice o sv. Řehoři jako reformátoru církevního zpěvu zkrášlena dohadem, že, jestliže sv. Řehoř byl ve všech dílech svých inspirován Duchem sv., i církevní zpěv reformoval za přímého vlivu Ducha sv. Tuto zkrášlenou tradici máme doloženou ve stol. X. obrazem v antifonári svatohavelském a v legendě montekasinské stol. XI. Když ve stol. XI. i do klášterů větve jichoitalské vnikl obyčej zpívati před introitem úvodní antifonu, byla složena na základě oné zkrášlené tradice antifona nová: Přesvatý totiž Řehoř („Sanctissimus namque Gregorius“).

Kdežto tedy z Galie se šířila (přes Bavorsko i k nám) antifona „Gregorius praesul“, z jižní Itálie pronikala ant. „Sanctissimus namque“ a tak v sev. Itálii kodexy vykazují oboje.

3. Později (u nás od druhé polovice XIV. stol.; misál Jana z Dražic je z první pol. XIV. stol.) v misálech byla ona úvodní antifona vynechávána a zůstal jako reminiscence jen obrázek sv. Řehoře s holubičkou (misál z Živohoště z druhé pol. XIV. stol.) anebo jen papeže s tiárou (srov. Podlaha-Šitler, Poklad svatovítský, str. 81. misál, patřící k oltáři sv. Chrisogona, „na jehož začátku byl obraz sv. Řehoře kříž držícího“; str. L, inventář z r. 1387, missalia, č. 20; Podlaha, Knihovna kapitol., str. 208, misál z konce XIV. stol.; str. 216, misál kanovníka Václava z Radče (1379—1417).

Tak vlastně to, co bylo podnětem k tomuto článku, obrázek papežův v iniciálce A při introitu 1. ned. adventní, bylo ve vývoji zakončením.

Praha.

Dr. Josef Betan.

Ābālardův náhrobní nápis.

O nešťastném Ābālardovi († 1142) v jeho době kolovala pověst, že zná vše, co je na nebi i na zemi, jen sebe samého ne. Mnich Petr z Cluny, jenž ho nazýval Sokratem Gallie, dal na jeho hrob tento nápis: „Ille sciens quidquid fuit scibile. — Zde odpočívá muž, jenž věděl vše, co jen věděti bylo možno.“

Z MEŠNÍHO KALENDÁŘE SVATÝCH

12. března.

Sv. Řehoře, papeže, vyznavače a učitele církevního.

Zárné Světlo na prestolu Petrově. Přední z nejslavnějších kormidelníků Církve.

Pocházel ze starého patricijského římského rodu Anicijského. Narodil se kolem roku 540 z rodičů slynoucích příkladnou zbožností. Nadán nevšedními vlohami, věnoval se zprvu studiím právnickým a vstoupil do služeb státních. Osvědčiv se jako vynikající úředník, záhy jmenován byl císařským prefektem římským. Sklon k životu modlitby pudil jej však do ústraní klášterního. Po příkladu své matky sv. Sylvie, která po smrti manžela senátora Gordiana vstoupila do kláštera, zřekl se všech světských důstojností, prodal zděděné statky, věnoval z nich část na podporu chudých, ostatek pak na zřízení šesti benediktinských klášterů na Sicílii a sedmého v Římě. Do tohoto kláštera vstoupil roku 575 jako prostý mnich a žil mezi řeholními bratry v takové přísnosti, že podryl si slabé svoje zdraví. Dni zažité v odloučenosti klášterní a strohých úmrtvách pokládal za nejblažnější dobu svého života, na kterouž potom jako papež se slzami vzpomínal. Svatostí života i neobyčejnými vlohami obrátil na sebe pozornost. Papež Benedikt I. jmenoval jej svým regionariem (kardinálem jáhnem). Nástupce jeho Pelagius II. svěřil mu obtížný úřad nuncia (apokrisaria) při dvoře cařihradském. V Cařihradě žil světec po přísném způsobu klášterním a vedle odpovědné práce svého úřadu, kterou nabyl mnoho užitečných zkušeností, věnoval se činnosti literární. Pracoval na obsáhlém morálním výkladu knihy Job (v 35 knihách). Po 7 letech vrátil se do Říma, kde zvolen byl opatem. Uzřev kdysi anglosaské jinochy na otrokářském trhu, zahořel touhou přinésti Anglosasům víru Kristovou. Se souhlasem papežovým opustil tajně Řím, byl však řízením Prozřetelnosti na bouřlivou žádost římského lidu rychlými posly zpět povolán a roku 590 po smrti Pelagia II. duchovenstvem i lidem jednohlasně za jeho nástupce zvolen.

Teprve po delším marném zdráhání odhodlal se přijati tuto důstojnost. Dle vlastních slov (Registr. I., 4) převzal řízení

lodičky Petrovy v době, kdy do ní se všech stran vlny vnikaly a její zpuchřelé boky ustavičnými bouřemi šlehány, praskající, zvěstovaly ztroskotání. V Itálii řádl mor a hlad. Longobardi pálili a vraždili. Celá země neustávajícími válkami byla zpusťována. Města a vsi z největší části byly poškozeny, role ležely úhorem, širé kraje byly popleněny a v pustinu obráceny. Slavné, někdy světovládné město nad Tiberou zpustlo, paláce jeho ležely v rozvalinách a obyvatelstvo hynulo hladem. Ustavičnými válkami a zmatky trpěla nadmíru i Církev. Oživaly staré bludy, objevovaly se odstředivé rozkolnické snahy, kázeň v duchovenstvu klesala a lid pustl žalostně. Celý civilisovaný svět zdál se v nejhlubších základech otřesen. Všechny známky jako by věstily blížký konec. Vše se rozpadalo v ssutiny. Jenom papež neobyčejného ducha a světec nezlomné vytrvalosti u kormidla Církve mohl s pomocí Boží čeliti takovým zmatkům a nebezpečím. A takového papeže poslal Bůh Církvi své v sv. Řehoři na velikém dějinném přelomu, kdy hynul svět starý a Prozřetelnost budovala svět nový v divokých, ale zdravých národech, kteří se objevovali na jevišti světa. Sv. Řehoř ujal se pevnou rukou kormidla Církve a vyvedl ji z rozkaceného příboje. Jeho neúnavně činný, praktický a rozvázný duch, plný pokory, klidu a mírnosti zvládl situaci a nepouštěl žádné potřeby Církve se zřetele. Energicky obnovil přísnou kázeň u svého dvora a s nezdolným úsilím reorganizoval církevní kázeň vůbec. Za pohromy moru a hladu byl andělem útěchy a otcem trpících. Na všechny strany rozvíjel činnost krajně obětavou. Rázně čelil libovůli císařských úředníků. Ochranou Říma proti Langobardům položil základ k mocenskému postavení stolce papežského. Za válek Langobardů s císařem byl prostředníkem smíru a naklonil posléz ariánské Langobardy k Církvi katolické, stejně jako ariánské Visigoty ve Španělsku. Proti Donatistům a Agnoetům účinně hájil ryzost víry a rozšířil Církev na severu Evropy, poslav do Anglie benediktinského opata Augustina se 40 mnichy, jejichž přičiněním Anglosasové byli víře Kristově získáni. V Galii, dílem ještě pohanské, rozšířil křesťanskou víru a upevnil církevní řád. Na ostrově Sardinii, Korsice a Sicílii vykořenil zbytky pohanské. Když pyšný patriarcha cařihradský Jan osvojoval si název „ekumenického (všeobecného) patriarchy“, stanovil si Řehoř titul „služebník služební-

ků", jehož dosud papežové užívají. Smýšleje o své osobě pokorně, choval k posvátnému úřadu svému hlubokou úctu a nedopustil ublížení právům Stolce papežského.

Nehynoucích zásluh získal si o rozvoj duchovního života a zvelebení služeb Božích. Moudrým jednáním jeho potlačeny byly četné sekty a zanikl neblahý rozkol Donatistů v Africe, takže africký episkopát opět se sjednotil se Stolicí apoštolskou. Neúnavný papež byl v stálém písemném styku s biskupy západními i východními. V Španělsku a Galii naléhal, by svolávány byly církevní sněmy na vyhlazení svatokupectví. Rozbořené chrámy i kláštery v Itálii svým nákladem obnovoval. Pronikavě zasahoval do života řeholního, pečuje, by přísně šetřeno bylo pravidel sv. Benedikta. Kláštery energicky chránil od utiskovatelů a štědře podporoval, takže si zasloužil čestného názvu „Otce mnichů“. Nesmrtelně se zasloužil o úpravu velebného bohoslužebného mešního řádu, který s pozdějšími změnami a dodatky stal se normou západní liturgie. Rovněž zvelebil i bohoslužebný zpěv a zřídil školu zpěváckou, která se stala vzorem mnohých podobných škol zejména v říši francké. Právem zván je největším liturgickým papežem. Byl činný i sociálně. Chudina, nemocní a sirotci byli předmětem jeho zvláštní péče. Zřizoval ústavy křesťanské lásky, zval každý den dvanáct chudých k svému stolu a posílal každodenně teplé pokrmy nemocným i starcům. Ve všech čtvrtích města Říma ustanovil chudinské otce, aby pátrali po lidech opuštěných a nuzných, jichž štědře se ujímal. Na vykupování otroků a zajatců nešetřil ani drahocenných nádob kostelních. Se zvláštní zálibou hlásal Slovo Boží, obzvláště chudině a utiskovaným. Skvělá jeho kázání prýštila z hluboké jeho učenosti a nábožnosti. Veliká byla i jeho činnost literární, při níž sledoval cíle praktické. Výmluvným svědectvím a věrným zrcadlem jeho papežské činnosti a státnického bystrozraku je sbírka jeho úředních listin, *Registrum epistolarum*. Ideál duchovního pastýře, jak jej předvádějí tyto listy v praktickém uskutečnění, theoreticky rozvinul ve svém slavném spisu *Liber regule pastoralis*. Ještě za jeho života byl spis tento přeložen do řečtiny a později do angličtiny a slynul po celý středověk jako nejlepší učebnice pastýřské moudrosti. Velikého rozšíření nabyly a dalekosáhlý vliv na pozdější doby měly čtyři knihy Řehořovy, zvané *Dialogi de vita et mira-*

culis patrum Italicorum et aeternitate animarum. Vzácným repertoirem mravouky jest veliké dílo obsahující výklad knihy Jobovy. Čtyřicet jeho homilií na evangelia bylo z největší části pojata do breviáře. Slavné liturgické Sacramentarium, nesoucí jeho jméno, zachovalo se nám ve formě rozšířené, ve které je Hadrián I. Karlu Velikému poslal a tento ve Francii zavedl.

Je s podivem, jak mohl tolik a tak ohromných prací pro Církev vykonati papež zdraví slabého a těžce otřeseného. Téměř po celou dobu svého pontifikátu churavěl, a od roku 599 nemohl skoro nikdy s lůžka ani povstati. Ve vetším těle jeho žil veliký duch, jenž ani ustavičnou chorobou ani stářím nemohl býti podlomen. Neobyčejný světec na stolci Petrově byl zvláště omilostněným nástrojem Ducha Sv. I jako churavec upoutaný na lože pevnou rukou třímal kormidlo lodice Páně a nemoha už živým slovem učiti, diktoval písarům. Při tom žil hlubokým vnitřním životem, připoutávaje neustále duši svou — jak napsal — lanem kotevním ku břehům modlitby. Dosáhnuv věku 65 let, zesnul v Pánu 12. března 604 a byl v chrámě sv. Petra v Římě pochován. Sama sebe zapomínaje, byl všem vším, dovedl všechny získati a v 14 letech svého pontifikátu velkolepým povznesením církevního života a zmírněním sociální bídy obnovil tvářnost křesťanského světa. Církev nazývá ho Velikým a řadí jej do sboru nejslavnějších sv. Otců západních vedle Augustina, Jeronyma a Ambrože.

Svátek velikého papeže slaví i křesťanský východ. V 9. století měl svátek jeho v Římě zvláštní vigilii.

Mešní liturgie.

Vstup.

Daniel 3, 84 a 87.

Kněží Boží, velebte Pána, Svati a pokorni srdcem, chvalte Boha.

Daniel 3, 57.

Velebte všechna díla Páně Pána. Chvalte a velebte jej na věky.

Modlíci se Církev propuká v jásot. Vděčnou radostí přetéká srdce její při vzpomínce na velikého papeže, kterého Pán postavil ke kormidlu své lodice v rozbouřeném moři vá-

lek, všeobecných zmatků a na kritickém přelomu věků. Úryvek z chvalozpěvu tří mládenců v peci ohnivé vzácně se hodí k dnešnímu vstupnímu díkůvzdání.

Sv. Řehoř byl knězem Božím, knězem svatým, pokorného srdce. Množil jen slávu Boží. Životní dílo jeho velebí Pána, je velikým slávozpěvem, který se nese po staletí Církvi bojující a hlaholí i v nebeském Jerusalemě.

Pokora byla význačným rysem svatosti řeholního kajícíníka v klášteře sv. Ondřeje i potomního papeže, který chtěl sloužit jen „služebníkem služebníků Božích“.

Kolekta.

Bože, jenž jsi dal duši služebníka svého Řehoře, odměnu věčné blaženosti, uděl milostivě, abychom, kteří jsme tíženi tíhou svých hříchů, jeho přimluvami u tebe byli pozvedáni.

Slova „služebníka svého“ mají o dnešním svátku mimořádnou ozvučnost. I liturgie tituluje velikého papeže názvem, kterým chtěl býti jako nejvyšší Správce čeledi Páně zván.

Čtrnáct let v posvátném úřadě svém jen napřimoval a pozvedal v Církvi Páně vůkol sebe, co bylo nalomeno, tíhou hříšných běd zdeptáno a utištěno.

Právem jej zýváme pod tíhou své hříšné slabosti, by i nás přimluvou svou nebeskou pozvedal.

Čtení z druhého listu sv. Pavla k Timoteovi 4,
1–8.

(Misál str. 48*.)

Liturgie hlásá epištolou, že přední z největších Učitelů církevních dokonale dostal úkolu hlasatele slova Božího v duchu příkazu sv. Pavla.

V životě sv. Řehoře vtěleno je každé slovo z výzev Pavlových v čin. Pokorný duchovní syn sv. Benedikta patří mezi největší Pastýře a Učitele stádece Páně, kteří konali dílo hlasatele evangelia a naplnili službu svou.

Snad žádný druhý učitel evangelia vedle sv. Pavla nezasáhl tak úspěšně a všestranně do života Církve. Církevní liturgie, církevní právo, řeholní život, misie, duchovní správa, zkrátka veškerá činnost Církve rozkvetla jeho zásluhou

i pod jeho vedením. Suroví Langobardi i Gotové získáni byli jeho přičiněním Církvi, Anglosasové sklonili se pod sv. jho Kristova evangelia, poslední z pohanských Franků přijali křest, církevní rozkoly byly zažehnány, bludy podvráceny, jednota Církve zase obnovena, život řeholní rozkvetl, kázeň v duchovenstvu i věřícím lidu napravena. Takto obnovou církevního života zahájen křesťanský středověk. Všechna pozdější veliká vítězství Církve byla z veliké části ovocem jeho díla. Lze říci, že celý středověk žil duchem sv. Řehoře.

Stupňový zpěv.

Žalm 109, 4 a 1.

Přisáhl Pán a želeť toho nebude: Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova.

Řekl Hospodin: Sed' po pravici mé.

Slovy slavného žalmu, jenž opěvuje věčné království a kněžství Mesiášovo, velebí liturgie slávu předního z nejslavnějších náměštných Pastýřů a velekněží, za něhož zaskvěla se v plném lesku důstojnost náměštnictví Kristova na stolci Petrově.

Traktus blahoslaví požehnání díla světcova na zemi i v slávě nebeské. Používá k tomu textu žalmu, jenž opěvuje štěstí spravedlivých po návratu ze zajetí (pozemského vyhnanství).

Žalm 111, 1—3.

Blaze člověku, jenž se bojí Pána, jenž v příkázáních jeho libuje si velice. Mocné bude na zemi potomstvo jeho; pokolení spravedlivých požehnáno bude. Sláva a bohatství v domě jeho a spravedlnost jeho zůstává na věky věkův.

V evangeliu velebí liturgie velikého papeže a učitele slovy Kristovými. Každé slovo perikopy má názorný výklad v životopisu světcově.

Slova sv. evangelia podle Matouše 5, 13—19.

(Misál str. 50*.)

Zpěv k obětování tlumočí příslib Boží vyvolenému Pomazanci Páně z žalmu 88.

Přípověď Páně věrně se splnila na díle sv. Řehoře.

Žalm 88, 25.

Věrnost má a milosrdenství mé (milost má) s ním a mým jménem čelo jeho se zdvihne.

Tichá modlitba překrásně spojuje prosbu o přímluvu světcovu s obnovou vykupitelské oběti.

Udělnám, prosíme, Pane, aby nám na přímluvu svatého Řehoře prospěla tato oběť, jejímž přinesením dal jsi celému světu odpuštění hříchů.

Zpěv k přijímání velebí věrného, obezřelého a pečlivého Správce čeledě Páně.

Luk. 12, 42.

Věrný služebník a opatrný, jež ustanovil Pán nad čeledí svou, aby jim dával včas míru pšenice.

Modlitba po sv. přijímání poukazuje na příklad, který nám veliký světec zůstavil.

Bože, jenž jsi svatého biskupa Řehoře svatým svým v zásluhách rovným učinil, uděl milostivě, abychom, kteří slavnost jeho památky ctíme, také příklad života následovali.

Nezáleží na tom, zda jsme bohatí neb chudí, učení neb neučení, zdraví neb nemocní. Jen třeba věrně sloužit Bohu ve stavu, který nám vykázal. Vzorem ryziho ideálu svatosti je nám sv. Řehoř. Sklon k rozjímavému životu modlitby pudí jej do klášterního ústraní. Bůh však jej povolává na úřad diplomata, papeže, státníka, ba vojevůdce a obránce měst obležených Langobardy. Toť pravý konsul Boží (jak hlásá nápis na jeho náhrobku). A slabý churavec, po celý život nemocný, léta na lože upoutaný plní houževnatě, dokonale povinností svého stavu. Nic na světě nehledá než slávu Boží, povýšen nade všechny zájmy časné — plní jen vůli Boží.

Olomouc.

Dr. František Cinek.

PŘÍSPĚVKY K IKONOGRAFII SVATOPROKOPSKÉ

VII.

Legenda svatoprokopská v t. zv. „Liber depictus“.

Dovodili jsme již, že nejstarší typ sv. Prokopa podává světce jako mnicha s tváří plnovousem zarostlou, s tonsurou, oděného v obšírné, řasnaté roucho benediktinské s širokými rukávy a s hrofitou kápí.

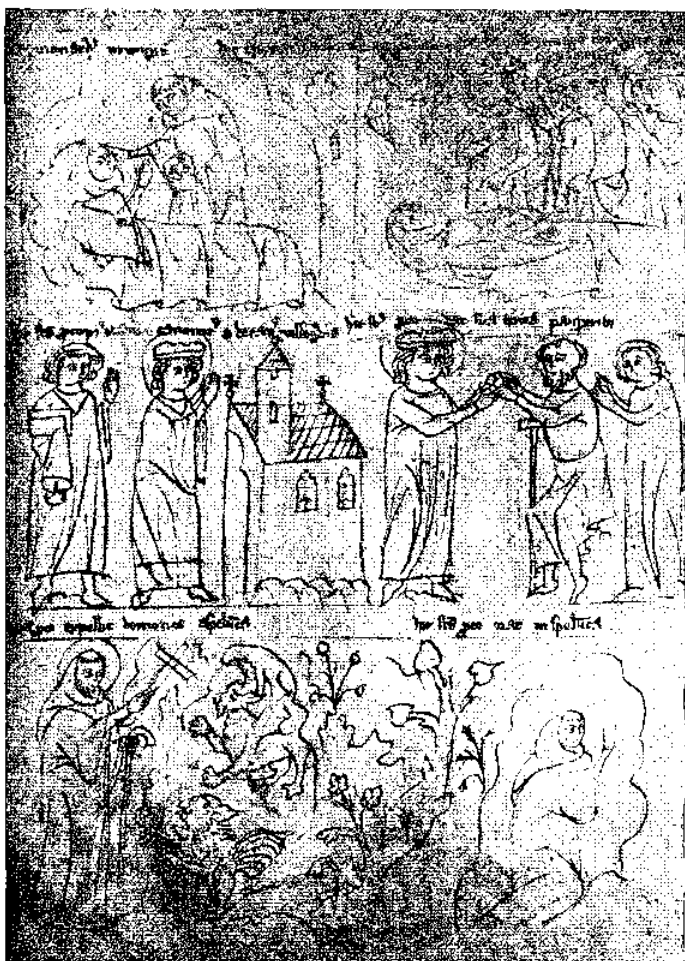
Jako další zajímavý doklad tohoto prvního typu uvádíme cyklus, zobrazující příběhy ze života sv. Prokopa v rukopise t. zv. „Liber depictus“. Obsáhlá a význačná tato obrazová památka české kultury gotické v jejím prvotním růstu, formátu 35 cm × 35 cm, vyzdobená četnými nekolorovanými perokresbami, uchovává se v Národní knihovně vídeňské, Cod. 370. Kniha ta klade se s rodově i slohově příbuznou Velislavovou biblí do poloviny XIV. stol. (około r. 1340). Pochází pravděpodobně z jezuitské koleje krumlovské.

První část „Malované knihy“ obsahuje na fol. 1—31 obrazový cyklus „Bible chudých“. Po té následují na fol. 32—171 v cyklické kompozici obrazové příběhy za života celé řady svatých a světic, hlavně podle psaných legend. Jsou tu vykresleny též scény ze života našich patronů sv. Václava, sv. Ludmily, sv. Prokopa a sv. Víta. K nim pojí se hojně kresbené ilustrace biografií jiných svatých. Ježto obrazy byly vlastním účelem knihy, omezuje se text na nejstručnější latinské vysvětlivky kreseb, které jsou umístěny v obdélných polích, zpravidla po třech na každé straně.

Kresby v „Liber depictus“ dokládají týž vývojový stupeň jako Velislavova bible, dochovávající společnou slohovou tradici. Ilustrace ty jsou provedeny chvatně, nejskromnějšími prostředky, a to jak po stránce velmi zjednodušeně podávaných postav typově konvenčních, tak i schematicky kreslených architektur, zejména kláštera sázavského a jen symbolicky traktovaných krajín (skalisko, strom).

Literárním pramenem byla obrazovému cyklu svatoprokopskému v „Liber depictus“ nejspíše z polovice XIII. stol. pocházející, nejobšírnější latinská legenda o sv. Prokopu,

zvaná podle hlavního jejího vydání z roku 1721 v „Acta Sanctorum“ (Julius II., str. 139–148) „Legendou Bollandistů“. Tato legenda vybudována několika autory v podstatě na nejstarším dochovaném latinském letopisu t. zv. mnicha sá-

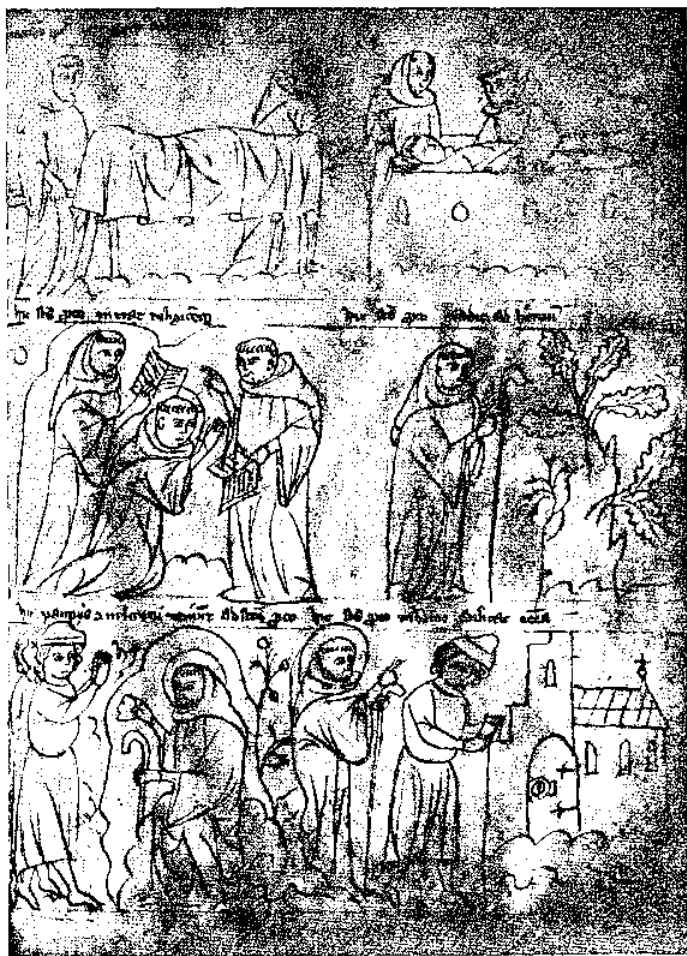
List 1.

zavského, pocházejícím z let sedmdesátých XII. stol. Byla však rozšířena na základě rukopisů, hlavně pražských, pocházejících konečným sepsáním z XIII. stol. o vylíčení kanonisace sv. Prokopa roku 1204 a o řadu zázraků světce sázavského.

Dějový postup jednotlivých výjevů, zobrazujících v „Liber

depictus“ legendu o sv. Prokopu, jest sledovati per extensum po obou profilehlých stranách knihy.

První obraz má nadpis: „Hic s. Procopius canonicus et decanus wissegradensis — zde sv. Prokop kanovníkem a

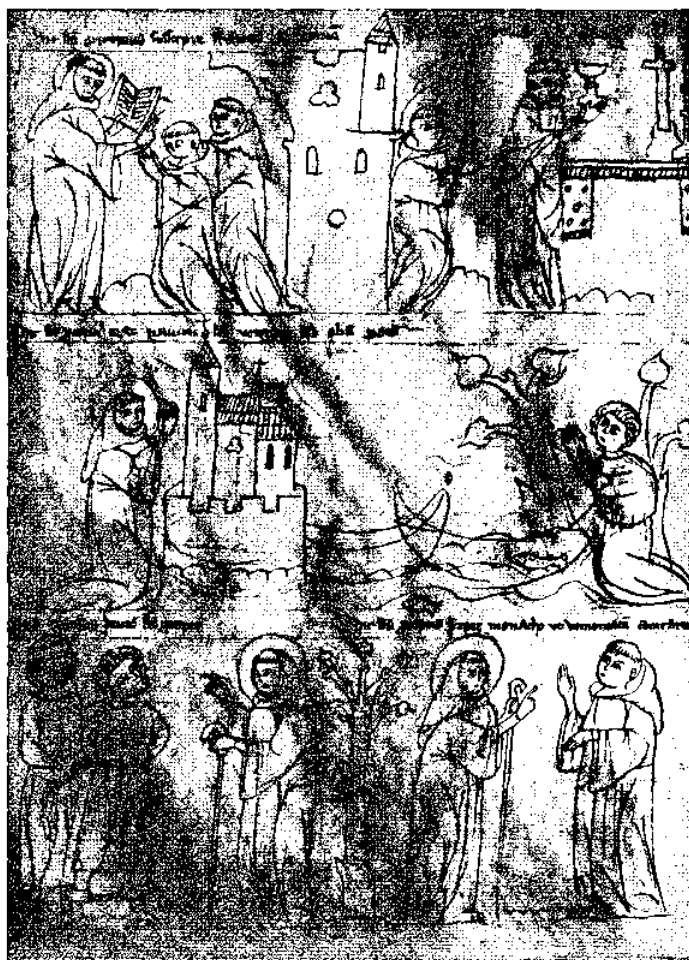

List 2.

děkanem vyšehradským.“ Že sv. Prokop zvolen byl kanovníkem a děkanem vyšehradským, jest ovšem anachronickým omylem legendisty v „Acta Sanctorum“, předělávajícího své předlohy v XIII. stol. Kapitulka vyšehradská vznikla za Vratislava II. (r. 1061—1092), tedy po smrti sv. Prokopa, kterou kladou jeho latinští životopisci vesměs k roku

1053. Mnich sázavský — více historik než legendista — vypravování o tom, jak se sv. Prokop stal kanovníkem na Vyšehradě přirozeně nemá.

Druhou ilustraci vysvětluje text: „Hic s. Procopius dat

List 3.

sua bona pauperibus — zde sv. Prokop své statky dává chudým.“ Jako světský kněz následoval světec sázavský slov Kristových: „Jdi a prodej vše, co máš a rozdej chudým, i přijda následuj mě.“

Třetí obraz doprovází nadpis: „Hic s. Procopius intrat religionem — zde sv. Prokop vstupuje do řádu.“ „Legenda

Bollandistů“ vypravuje, že sv. Prokop přijal od jednoho mnicha řád sv. Benedikta. Teprve zprávy pozdější, jako na př. Pulkava († r. 1380), vypravují, že sv. Prokop stal se mnichem kláštera břevnovského.

List 4.

Čtvrtý obraz vykládá nápis: „Hic s. Procopius vadit ad heremum — zde sv. Prokop jde na poušť.“ — Páté vyobrazení má text tohoto znění: „Hic s. Procopius expellit daemones a spelunca — zde sv. Prokop vypuzuje ďábly z jeskyně.“ Již mnich sázavský vypravuje o vítězném duchovním boji světce sázavského proti tisíci běsům, kteří v pusté

jeskyni se zdržovali. Následující ilustrace vysvětlují nadpisy.

Šestý výjev doprovázejí tato slova: „Hic s. Procopius orat in spelunca — zde sv. Prokop modlí se v jeskyni.“ —

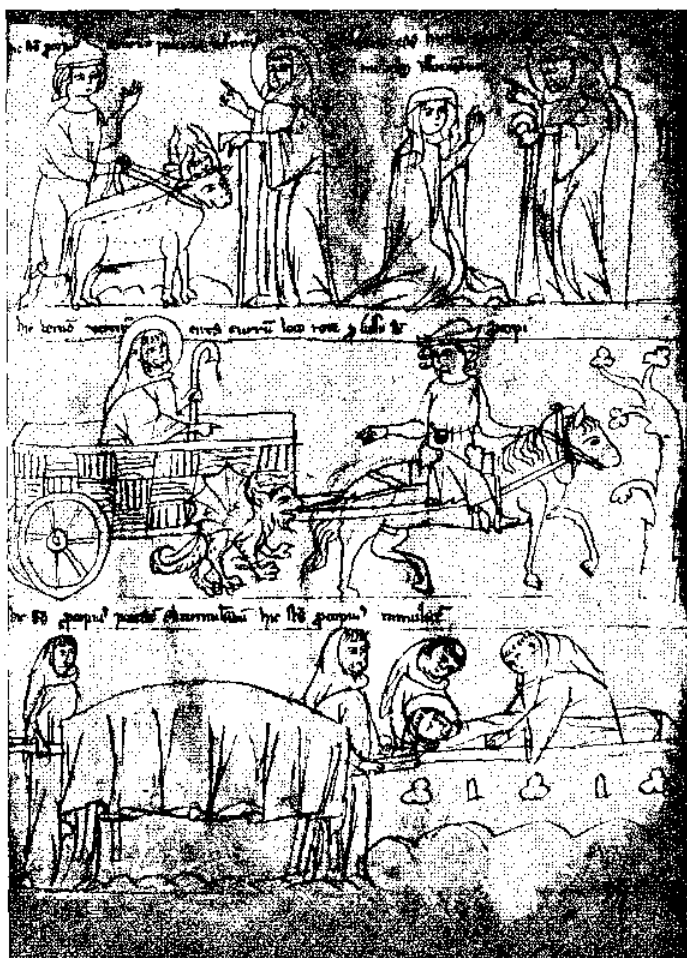

List 5.

Se d m ý obraz jest nadepsán: „Hic pauperes et infirmi veniunt ad s. Procopium — zde chudí a nemocní přicházejí k sv. Prokopu.“ — O s m ý obraz má tento text: „Hic s. Procopius in heremo aedificat ecclesiam — zde sv. Prokop na poušti staví kostel.“ — D e v á t ý obraz jest vyložen takto: „Hic s. Procopius suscipit fratres ad ordinem — zde sv. Prokop

přijímá bratry do řádu.“ — D e s á t ý obraz nadepsán slovy: „Hic s. Procopius officiat - - zde sv. Prokop koná bohoslužby.“

Jedenáctý až patnáctý obraz ilustrují zázrak, kterak na

List 6.

přímluvu sv. Prokopa přeplavala se loďka na druhý břeh řeky pro zbožného muže, jenž pak přijat byl do řádu. — Nadpisy těchto ilustrací jsou tyto:

J e d e n á c t ý obraz: „Hic s. Procopius orat, ut navicula veniret ad illam partem — zde sv. Prokop se modlí, aby loďka přišla na onu stranu.“ — D v a n á c t ý obraz: „Hic qui-

dam homo venit, volens ad s. Procopium, non potest ultra aquam — zde jakýsi člověk přijde, chtěje k sv. Prokopu, nemůže přes vodu.“ — Třináctý obraz: „Hic s. Procopius orat, navicula veniat ad aliam partem — zde sv. Prokop se modlí, aby loďka přišla na druhou stranu.“ — Čtrnáctý obraz: „Hic s. Procopius suscipit navigantem — zde sv. Prokop přijímá plavícího se.“ — Patnáctý obraz: „Hic s. Procopius suscipit navigantem ad ordinem — zde sv. Prokop přijímá plavícího se do řádu.“

Tento zázrak líčí obšírně „Legenda Bollandistů“ takto: Prosebného průvodu o Křížových dnech, jež vedl sv. Prokop kolem kláštera, ležícího na pravém břehu řeky Sázavy, chtěl se zúčastniti jakýsi Mena. Ten přišed na levý břeh řeky, neshledal tam loďky. Spatřiv pod klášterem přivázanou loďku, modlil se vroucně, aby přimluvou sv. Prokopa loďka k němu přijela. Tu loďka prudkým letem, i tyč, o kterou byla uvázána, vlekouc za sebou, k němu se přeplavila a on převez se, účasten byl žádoucí pobožností.

Šestnáctý až dvacátý obraz vylučují výjevy, kterak sv. Prokop uzdravil člověka zlým duchem posedlého podle obšírného vypravování „Legenda Bollandistů“. Texty jsou tyto:

Šestnáctý obraz: „Hic obsessus ducitur s. Procopio — zde posedlý jest veden k sv. Prokopu.“ — Sedmnáctý obraz: „Hic s. Procopius praecipit monacho, ut daemoniacum coniuraret — zde sv. Prokop rozkazuje mnichu, aby posedlého zaklínal.“ — Osmnáctý obraz: „Hic monachus coniurat daemoniacum — zde mnich zaklíná posedlého.“ — Devatenáctý obraz: „Hic s. Procopius (orat) pro daemoniaco, ut liberetur — zde sv. Prokop se modlí, aby posedlý byl zbaven zlého ducha.“ — Dvacátý obraz: „Hic daemon exiit ab homine quasi avis maxima et sedit super ecclesiam et s. Procopius orat, ut recedat de ecclesia et cecidit avis et confracta est in quatuor partes — zde zlý duch vyšel z člověka jako převelký pták a usedl na kostele a sv. Prokop modlí se, aby sestoupil s kostela a padl pták a roztrhl se na čtyři kusy.“

Jedenadvacátý obraz vysvětluje nadpis: „Hic s. Procopio adducunt pecora infirma, ut sanaret ea — zde k sv. Prokopu přivádějí nemocná dobytčata, aby je uzdravil.“

Dvaadvacátý obraz doprovází toto vysvětlení: „Hic

s. Procopius caecam mulierem illuminavit — zde sv. Prokop slepé ženě vrátil zrak.“

Třia dvacátá a čtyřia dvacátá ilustrace líčí, kterak ďábel byl donucen sv. Prokopem, aby nesl nápravu vozu místo kola. Nadpisy: „Hic s. Procopio daemon rotam confregit — zde sv. Prokopu ďábel kolo zlámal“ a „Hic daemon vertitur circa currum loco rotae per iussum s. Procopii — zde ďábel otáčí se kolem vozu místo kola na rozkaz sv. Prokopa.“

V nejstarších dochovaných legendách našich o tomto výjevu není zpráv. Teprve Gabriel Bucelinus, převor benediktinského kláštera u sv. Jana ve Feldkirchu († r. 1681), ve spise „Menologium benedictinum“, vydaném r. 1655, uvádí mezi zázraky sv. Prokopa i tuto událost, jako z mladšího věku světcova pocházející, a to na základě starších, dnes ztracených pramenů.

Dvacátý pátý až dvacátý sedmý obraz ilustrují skonání a pohřeb sv. Prokopa. Obrazy ty doprovázejí tyto nadpisy: „Hic s. Procopius migravit ad Christum — zde sv. Prokop odešel ke Kristu,“ dále „Hic s. Procopius portatur ad tumulandum — zde sv. Prokop jest nesen k pohřbení“ a „Hic s. Procopius tumulatur — zde sv. Prokop jest pohřbíván“.

Legendista v „Acta Sanctorum“ „Bollandistů“ takto vypravuje: „Léta vtělení Páně 1053 dne 25. března odebral se (blažený otec Prokop) k Pánu, z poroby ke kralování, z práce k odpočinku, ze smrti k životu věčnému, propůjčením Pána našeho Ježíše Krista, jenž s Bohem Otcem a Duchem Svatým v Trojici dokonale živ jest a slyne Bůh jeden po nekonečné věky věkův.“

Literatura: Josef Dekař, Nejstarší kronika česká. Praha 1903. — Antonín Ludvík Stříž, Život sv. Prokopa. Praha 1923. (Překlad z latinské legendy.) — Antonín Matějček, Velislavova bible. Praha 1926. — Josef Dekař a Václav Flajšhans, Josefa Dobrovského kritická rozprava o legendě prokopské. Praha 1929. — Dějepis výtvarného umění v Čechách. I. díl. Praha 1951.

Praha.

Min. rada Jan Kakš.

MŠE SVATÁ

Obětování.

Z předchozích našich článků víme již, oč se nám jedná při tomto stručném výkladu Mše svaté.

Velebný úkon svaté Oběti má na nás působiti, má nás uchvátiti tak, že uvedeme svůj život v soulad se svatou Obětí. Textům mešní knihy lze porozuměti jen ve světle velebného úkonu. A přece stěží některý z výkladů mešních formulářů bere ohled na posvátný úkon svaté Oběti, jež dosáhla svého vrcholu v Proměňování, v tajuplném zpřítomnění oběti Kříže. Proto tak mnohé výklady nejsou než rozředěním svatých textů. Proto také, když slavíme svatou Oběť s knězem, není naprosto nejdůležitější věcí, abychom se spolu modlili všechny texty. To má nám jen napomáhati, abychom úkonem svaté Oběti byli ještě více uchváćeni, abychom ji stále více chápali a nechali ji na nás působiti.

Obětování je první z tak zvaných tří hlavních částí Mše svaté. Bylo by však zcela zvrácené, kdyby někdo chtěl stavěti tyto tři části na jeden stupeň. Nejdůležitější částí je svaté Proměňování. V něm uskutečňuje se svatá Oběť. Svaté Přijímání nenáleží sice k podstatě svaté Oběti, je však zcela nutně požadováno k její úplnosti. První hlavní část jest přípravou, předložením přírodních darů, chleba a vína, jež ve svatém Proměňování mají býti přeměněny v Tělo a Krev Ježíše Krista.

Název Obětování uvádí nás proto v omyl. Svatá Oběť se neuskutečňuje zde, ale při svatém Proměňování. Také chléb a víno nejsou obětním darem, ale je jím Tělo a Krev božského Spasitele ve svatém Proměňování. Chléb a víno jsou nutné k tomu, aby ve svatém Proměňování mohly býti proměněny v Tělo a Krev našeho Spasitele, aby tak Tělo a Krev, vlastní to obětní dary, se staly přítomny na oltáři.

Abychom porozuměli, co tak zvané Obětování má pro nás znamenati, musíme věděti, jak se vykonávala tato část v prvních stoletích křesťanských. Modlitby, jež se nyní při Obětování modlí, tehdy ještě nebyly. Všichni křesťané v kostele přítomní přicházeli k oltáři a přinášeli své dary: chléb, víno, olej, mouku atd. Z těchto darů bylo vybráno od služebníků oltáře to, co z chleba a vína bylo nutné pro přítomnou oběť.

A nebylo to jistě málo, neboť všichni věřící dostávali svaté Přijímání pod obojí způsobou a tehdy nebylo ještě žádných hostií v nynější jejich podobě. Tyto vybrané dary přijal kněz a říkal nad nimi modlitbu, naši nynější Tichou modlitbu. To bylo Obětování ve starověku. Pěknou upomínku na to máme v obětním průvodu, který se koná v mnohých krajích (v Horním Slezsku) ještě při některých Mších svatých. Věřící jdou při Obětování kolem oltáře a skládají své dary, nyní obyčejně nějaký peníz, v blízkosti oltáře. Tyto staré obyčeje neměly by býti odstraňovány, ale měly by býti naplněny opět starým duchem.

Co znamená nyní Obětování pro nás a jaký úmysl máme při něm míti?

1. Učí nás konečnému významu nerozumného tvorstva: má jich býti použito při službě Boží od tvorů rozumem obdařených. Ke cti a oslavě trojjediného Boha je vše stvořeno. Od rozumných tvorů tento úkol má býti splněn tím, že vědomě žijí ke cti Boží; nerozumní vyplní jej tím, že jsou od rozumem obdařených použiti ve službě Boží. To se děje bezprostředně a nepřímou. Nepřímou používají rozumní tvorové věci nerozumných ke službě Boží tím, že jich používají k životu umírněným a Bohem stanoveným způsobem, jako za pokrm, oděv, obydlí atd. Bezprostředně se to děje tím, že nerozumné věci jsou přímo použity v bohoslužbě, jako vosk včel ke svícím, jež se spalují na oltáři, květiny k ozdobě oltáře, kámen a dřevo ke stavbě chrámu atd. Největší přednost však před ostatními nerozumnými věcmi mají chléb a víno, které jsou proměňovány v Tělo a Krev Spasitele. Kéž by se opět lidstvo učilo ve svaté Oběti lépe chápati tento poslední význam celého tvorstva! Svatá Oběť stala by se tak radikálním prostředkem proti pohroužení se do pozemských věcí.

2. Dary, jež neseme k oltáři, mají však ještě vyšší význam. Jsou výrazem nás samých. Nabízíme-li něco Bohu, říkáme tím zároveň: „Já sám chci zcela a úplně tobě náležeti, ó Bože, přijmi mne.“ Vyjadřujeme proto již zde při Obětování ochotu zcela Bohu náležeti věrným plněním Boží vůle a co jest předpokladem toho, obětování vlastní vůle, pokud stojí v rozporu s vůlí Boží. Proto hlavní myšlenka svatého Proměňování, obětování a odumření vlastního já, dostává se výrazu již v Obětování. Tím je Obětování nejen připravením da-

rů obětních, ale především vnitřním obětováním sebe připravou, takřka generální zkouškou pro svaté Proměňování.

3. Dále učí nás Obětování: Když něco dáváme Bohu, nepřijdeme nikdy zkrátka. Bůh se nedá předčítí velkomyslností. Chléb a víno, jež přinášíme k oltáři, budou proměněny při svatém Proměňování v Tělo a Krev našeho Spasitele. A jako Tělo a Krev Páně obdržíme tyto dary zpět ve svatém Přijímání. Obdržíme tedy něco mnohem cennějšího, než co jsme dali. To platí nyní zcela všeobecně o našem vztahu k Bohu: Čím vysokomyslnější a obětavější jsme oproti Bohu, tím v hojnější míře nám udělí své dary. Co přinášíme k oltáři, když rozumíme smyslu Obětování? — Své ubohé, bídné já se všemi jeho slabostmi a nedokonalostmi. Toto ubohé já, jež při obětování nabízíme, má být ve svatém Proměňování také přeměněno v Krista, jako bude v Krista proměněn chléb a víno.

A když se připravíme již při Obětování, pak zcela jistě při svatém Proměňování odumře velká část starého člověka a na jeho místo nastoupí nový člověk, život Ježíše Krista se nám sdělí již při svatém Proměňování a zcela zvláště pak při svatém Přijímání.

4. Při Obětování učíme se však také správně ceniti stvořené věci. Právě proto, že od Boha přicházejí a pro službu Bohu jsou určeny a dokonce smějí sloužit nejsvětějšímu úkolu — k oběti našeho Spasitele, jsou něčím dobrým, ba velmi dobrým. Máme se srdečně z nich těšiti, když nám je Bůh daruje. Jen toho jediného musíme dbáti, musíme si zachovati svobodu ducha, musíme státi nad nerozumným stvořením, nesmíme se nechati jím odvésti od statků neviditelných a věčných. Toto nebezpečí bude odstraněno, když správným způsobem budeme slaviti svatá tajemství, když vše uvedeme ve vztah ke svaté Oběti.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

Z MEŠNÍHO KALENDÁŘE SVATÝCH

28. března:

Sv. Jana Kapistrana, vyznavače.

Narodil se roku 1386 v městečku Capistrano v Neapolsku. Dosáhnuv na vysokém učení v Perugii mistrovství v právech církevních i světských, vstoupil do služeb apulského krále Ladislava. Když roku 1413 Perugia svrhla jho krále Ladislava, byl královský úředník Jan vsazen do žaláře. V útrapách vazby poznal, jak klamné je všeliké štěstí pozemské a jak nicotná je všechna lidská přízeň. Vyplativ se cenou veškerého svého jmění ze žaláře, zřekl se všeho a vstoupil do františkánského kláštera v Perugii. Za vedení sv. Bernardina Sienského, slovuťného obnovitele staré řeholní kázně františkánské, vypsěl ve vzorného řeholníka. Prohloubiv se ve vědách theologických, přijal svěcení kněžské a věnoval se úřadu kazatelskému, k němuž měl znamenité vlohy. Záhy nabyl jména vynikajícího duchovního řečníka po celé Italii. Několik let konal misie v zemích vlašských s pronikavým úspěchem. Po příkladu sv. Františka chodil bos, bez tlumoku a hole, v chudičkém oděvu řeholním. Se všech stran se hrnul lid k ohnivému hlasateli pokání. Světec rozvíjel bohatou činnost v disputacích s bludaři i židy, odklízoval spory mezi rozvaděnými městy, zakládal nemocnice a chudobince a spolu se sv. Bernardinem Sienským pracoval na obnově přísné řeholní kázně františkánské. Jako náměstek nejvyššího představeného řádu podnikl daleké cesty do klášterů své řehole ve Francii, Anglii a v Irsku, kde nové kláštery a vedle nich také školy a vychovávací ústavy zřizoval. Proslul se sv. Bernardinem jako šířitel a obhájce úcty k nejsvětějšímu Jménu Ježíš. Na žádost papeže Eugena IV. zúčastnil se roku 1438 církevního sněmu ve Feraře. Potom vykonal cestu do Palestiny, odkud přivedl poselstvo Armenů, kteří se vrátili k jednotě s Církví. Roku 1451 pověřen byl apoštolskou Stolicí úřadem misionáře a papežského plnomocníka pro všechny země za horami vlašskými, aby tam církevní řád i jednotu s Církví obnovil. Světec podjal se velikého úkolu s bezpříkladnou houževnatostí. Na kázání jeho v Korutanech, Štýrsku a Rakousích sbíhalo se tolik posluchačů, že často ani nejprostrannější chrámy nepostačo-

valy. Kázal latinsky a obsah jeho kázání tlumočili průvodcové. Plamenný horlítel uchvacoval již svým zjevem. Byl malý, vyhublé postavy, bledých tváří, ale slova jeho plápolala jako žhoucí pochodeň. Počínaje kázati, stával s hlavou skloněnou a mluvil zprvu tlumeně, znenáhla však oživovala jeho sehnutá postava, tvář nabývala neodolatelného výrazu, z velikých tmavých očí sálal oheň svatého zápalu a mohutný hlas jeho otřásal útroby posluchačů. Zástupové naslouchali zprvu sotva dýšice, za chvíli však byli strženi mohutným proudem výmluvnosti jeho a hlasitým pláčem přerušovali slova jeho. Po několikahodinném kázání potácel se potom vysílený světec s kazatelny, aby si chvíli odpočinul někde v ústraní na slámě. Masa ani vína nepožil nikdy a živ byl výhradně o chlebě, zeleninách a vodě.

Z Vídně cestoval na Moravu a do Čech, kde v náboženských zmatcích čekala jej úloha nejtěžší. Kázal v Brně, v Olomouci, ve Znojmě, v Jemnici, v Jihlavě i v jiných městech a obcích moravských. Obrátil hojně husitů. Vedle toho snažil se zavést na Moravu svůj řád a způsobil, že ještě roku 1451 založeny byly kláštery františkánské s přísnou řeholní kázní v Brně a v Olomouci. Proniknuv do Čech, kázal v Krumlově, v Plzni, v Tachově, v Chebu, v Kadani, v Mostě. Marně žádal by mu umožněn byl příchod do Prahy, odcestoval do Němec, kde kázal v Bavořích, Duryňsku, Sasku, Míšni a ve Slezsku. Když cesta do Prahy opět mu nebyla umožněna, odebral se na misijní činnost mezi Poláky. Zatím zmocnili se Turci roku 1453 Cařihradu a učinili konec říši řecké. Pád Cařihradu ohromil celý křesťanský svět. Papež Mikuláš V. vyzval všechna knížata křesťanská ke křížácké výpravě proti Turkům. Když se však podnik nedařil pro nesvornost panovníků, pověřen byl Kapistrán úkolem vyburcovati knížata i křesťanský lid k svorné obraně proti hroící záplavě Turků. Světec vykonal svou úlohu s údivnou horlivostí a nezdolnou vytrvalostí. Zjednal si hlavních zásluh, že obrovské vojsko turecké, valící se na přední stráž křesťanského světa, Bělehrad, bylo 22. července 1456 na hlavu poraženo. Ve velikých útrapách v křesťanském vojsku a v rozhodné bitvě projevoval sedmdesátiletý světec úžasnou srdatost pod heslem „Ježíš“. Brzy nato však, vyčerpán nadlidskými námahami, onemocněl a 23. října 1456 zemřel s nejsvětějším Jménem Ježíš na rtech.

Alexandr VIII. prohlásil jej roku 1694 za blahoslaveného a Benedikt XIII. roku 1724 za svatého.

Od roku 1891 slaví se památka jeho dle nařízení Lva XIII. po celé Církvi 28. března.

Město Brno zvolilo si jej roku 1738 za svého zvláštního patrona.

Mešní formulář.

Vstup.

Habak. 3, 18—19.

Já pak budu se radovati v Pánu a plesati budu v Bohu, Spasiteli svém. Hospodin, Pán můj, je síla má.

Žalm 80, 2.

Plesejte Bohu, jenž jest pomoc naše, jásejte Bohu Jakobovu.

Bohoslužebné teksty provanuty jsou posvátným údivem nad obrovským životním dílem prostého syna sv. Františka. Formulář byl zřejmě sestaven hlavně pod mohutným dojmem nad ztroskotáním hrozivého náporu Islamu proti křesťanské střední Evropě. (Obranné akce proti útokům divokého islamu, jež směřovaly k vyhlazení křesťanství, dlužno pozorovat s hlediska nadpřirozeného.) Sv. Jan Kapistran byl duší první mohutné obrany proti pohromě, valící se na Církev. Liturgie poukazuje též na neobyčejnou důvěru a úctu světcovu k nejsvětějšímu Jménu, mimo něž „není jiného jména pod nebem, daného lidem, v němž bychom měli spasení býti“ (Skut. ap. 4, 12).

Zvlášť to vyjadřuje kolekta.

Bože, jenž jsi dal věřícím svým skrze svatého Jana v síle nejsvětějšího Jména Ježíšova nad nepřáteli kříže zvítěziti, uděl, prosíme, abychom na jeho přímluvu po přemožení úkladů duchovních nepřátel zasloužili si od tebe obdržeti korunu spravedlnosti.

Čtení z Knihy moudrosti 10, 10—14.

(Misál str. 13*.)

Kdo si přečte životopis sv. Jana Kapistrana a pozorně rozjímá epištolu, vidí, jak mistrně kreslí liturgie duchovní

fysiognomii světcovu. Už první věta je výstižným duchovním životopisem svatého františkánského misionáře. V žaláři promluvila Moudrost k budoucímu světci, v poutech povolala jej k velikému úkolu.

Světce mnoho vytrpěl, ale dobyt si též už za života pozemského veliké slávy. Králové křesťanští skláněli se před ním s úctou. Když umíral v prosté cele kláštera františkánského kláštera v Iloku, sám mladý král Ladislav přichvátal z Vídně navštívit umírajícího apoštola a vyžádat si jeho požehnání.

Stupňový zpěv.

Žalm 21, 24, 25.

Kteří se bojíte Hospodina, chvalte ho; oslavuj ho celé pokolení Jakubovo. Boj se ho všechno potomstvo Israelovo, neboť nepohrdl ani neopovrhl prosbou ubohého.

Žalm 21 je modlitbou opuštěného Spasitele a díkem za ovoce jeho utrpení.

Úryvek v stupňovém zpěvu jako by byl ozvěnou vroucího díkůčinění světcova za vyslyšení bolestných proseb v hroživých tísňích (při náporu Islamu).

V Traktu zní díkůzpěv Mojžíšův po záhoubě faraonova vojska v Rudém moři.

2. Mojž. 15, 2, 3.

Hospodin je síla má i sláva moje a stala se mojí spásou. On jest Bohem mým, proto jej budu oslavovat. Hospodin jest jako bojovník, všemohoucí je jméno jeho.

Judith 16, 3.

Pán války dokonává, Hospodin je jméno jeho. K díkůzpěvu Mojžíšovu vhodně přiléhá úryvek z díkůčinění po záchránění Betulie.

Stejnou myšlenkou rozvádí

zpěv alelujový:

Aleluja, aleluja.

Žalm 58, 17.

Já pak opěvovati budu sílu tvou a zrána radovati se budu nad milosrdenstvím tvým. Neboť tys se stal obráncem a útočištěm mým v čas soužení mého. Aleluja.

Slova evangelia podle Lukáše 9, 1.—6.

(Misál str. 608.)

Sv. Jan Kapistran věrně dbal příkazů Páně v perikopě. Apoštoľoval bos, bez mošny, bez holi, bez peněz, v chudickém šatě řeholním, nedbaje nejhorsích nepohod ani hladu i žízně. Přísně se postil a umrtvoval. Ničím nebyl vázán k hříšnému světu, jemuž pokání hlásal, než apoštolskou láskou k nesmrtelným duším. Byl ztělesněním evangelické chudoby jako jeho řeholní vzor — sv. František Serafinský.

Pán mu dal „sílu a moc nade všemi duchy zlými i uzdravovati neduhy“. Měl zvláštní dar obracetí zatvrzelé hříšníky a uzdravovati nemocné. Denně navštěvoval na svých cestách nemocné a nesčetně jich uzdravoval, vzýváje nejsvětější Jméno Ježíš. I když umíral, přinášeli k němu nemocné, aby na ně vložil ruce. Zpěv k obětování vztahuje na sv. Jana slova Písma o Josuovi. Podobně jako slavný vítěz israelský vzýval Pána v kruté tísní a pomoci jeho potřel nepřátele Boží. Lze jej zvátí Josuem 15. století.

Sir. 46, 6.

Vzýval Nejvyššího vládce, když doráželi na něho nepřátelé odevšad, i vyslyšel ho veliký a svatý Bůh.

V tiché modlitbě vyprošujeme si ochrany světcovy proti úkladům nepřátel spásy.

Na oběť, Pane, kterou jsme přinesli, usmířen shlédni, aby na přímluvu sv. Jana, vyznavače tvého, postavila nás do bezpečné tvé ochrany, by úklady nepřátel byly zmařeny.

Ve zpěvu k přijímání poukaz na význam úcty nejsvětějšího Jména Ježíš.

Moudr. 10, 20.

Opěvovali, Pane, svaté jméno tvé a chválili tvou vítěznou ruku.

V kritických chvílích, kdy Turci hnali se na pevnost bělehradskou útokem, rozstříleli vnější hradby a drali se do podměstí za všeobecné paniky, při níž i velitel pevnosti se dal na útěk a sám vrchní vůdce Huňad již pozbýval naděje, vystoupil sv. Kapistran na nejvyšší místo vnitřních hradeb, mával korouhví a ustavičně volal válečné heslo „J e ž í š“.

V modlitbě po sv. přijímání vzýváme světce o přímluvnou pomoc v boji proti zlému nepříteli a vyprošujeme Církvi Páně žádoucí pokoj.

Nasycení jsouce nebeským pokrmem a občerstvení jsouce duchovním nápojem, prosíme, všemohoucí Bože, abys nás na přímluvu sv. Jana, vyznavače svého, proti zlému nepříteli bránil a Církev svou věčným mírem chránil.

Olomouc.

Dr. František Cinek.

JAKÝCH MILOSTÍ DOSTALO SE SV. GERTRUDĚ NA ZAČÁTKU POSTNÍ DOBY

Jako na neděli Devítník, obdržela sv. Gertruda také na první a druhou neděli po Devítníku od svého božského Ženicha zvláštní milosti.

Na první neděli po Devítníku, na kterou se čte v kněžském breviři o arše Noemově, odporoučel Pán Ježíš Gertrudě, aby mu ve svém srdci zbuodovala archu, a zároveň ji poučil, jak to má učiniti. „To velmi dobře uvaž,“ řekl, „že se o Arše Noemově praví, že byla trojdílná, takže v nejvyšší její části bydleli ptáci, v prostřední lidé a v nejnižší zvířata („Pecora“, vlastně „hovada“). Podobně i ty rozděl každý den tak, abys od časného rána až do poledne jménem celé Církve vzdávala nejvroucnější chvály a díkůčinění za všechna dobrodíní, prokázaná od počátku světa až do nynějška kterémukoliv člověku, zvláště pak k hodnému připomenutí onoho dobrodíní, že se od rána až do poledne bez přerušení obětují Bohu Otci na oltáři pro spásu lidí. Tohoto dobrodíní si však lidé málo vážíce, oddávají se obžerství a opilství, jako by byli za má dobrodíní docela nevděční. Budeš-li se snažiti svou srdečnou vděčnost jejich jménem obětovati, shromáždíš mi takřka ptactvo v hořejší části Archy.

Dále, od poledne až do večera, se každodenně snaž cvičiti v dobrých skutcích, v onom přesvatém spojení, s kterým já jsem všechna díla svého člověčenství vykonal v náhradu

oné nedbalosti, které se celý svět vůči mně dopouští nevděkem za tak veliká dobrodiní ode mne mu prokázaná. A když to učiníš, shromáždíš mi lidi uprostřed Archy.

K večeru pak v hořkosti srdce si vzpomínej na bezbožnost lidského pokolení, kterouž lidé nejen že zanedbávají nahraditi povinnou službu za nekonečná dobrodiní ode mne obdržená, nýbrž nad to ještě různými druhy hříchů mne ke hněvu dráždí. Za jejich polepšení obětuj mi muky a hořkosti umučení a smrti, které jsem docela nevinně vytrpěl. A tak shromáždíš mi ve spodní části Archy zvířata."

Na druhou neděli po Devítníku zatoužila věděti, jakou zvláštní službu by mohla Pánu prokázati o třech následujících dnech, kdy světáci drzeji hřeší. Řekl jí Pán: „Ničím mi nemůžeš prokázati příjemnější služby, než tím, že na památku mého umučení budeš trpělivě snášeti kteroukoliv nepříjemnost, která se ti může přihoditi, ať vnitřní, ať zevnější, a když se přinutíš činiti to, co se ti více protiví. To můžeš velmi užitečně vykonati bdělostí nad zevnějšími smysly a držením jich na uzdě. Neboť kdo se na památku mého umučení snaží v tom se cvičiti, nechať bez pochyby doufá, že obdrží velkou odměnu od mé dobroty." Načež řekla: „Chtěla bych, nejmilejší Učíteli, býti poučena tvoji laskavostí, kterými modlitbami mohla bych tebe mileji usmířiti, zvláště po tyhle tři dni, kdy býváš od světáků ke hněvu popouzen."

Odpověděl Pán: „Ne málo by se mi líbilo, kdyby někdo říkal třikráte Pater noster (Otče náš) nebo Laudate Dominum omnes gentes (Chvalte Hospodina všichni pohané; žalm 116); při prvním ať obětuje Bohu Otci všechno cvičení mého nejsvětějšího Srdce, kterým jsem se kdy unavil na zemi pro spásu lidského pokolení ve chvále, díkůčinění, v nářku, v modlitbě, v touze a lásce, na zadostučinění za všechny pozemské a tělesné rozkoše a převrácená chťení, jimiž nyní některé lidské srdce je spoutáno. — Při druhém nechať obětuje Bohu Otci veškeré cvičení mých neposkvrněných úst ve zdrženlivosti, střídmosti, jak v pokrmu, tak v slovech, v kázání a stálé modlitbě, kterému jsem se v potu tváře věnoval, na zadostučinění za všechny hříchy po celé Církvi spáchané obžerstvím a opilstvím, jakož i množstvím škodlivých a zbytečných slov. — Při třetím pak nechať obětuje mému nebeskému Otci veškeré cvičení mého nejsvětějšího těla se všemi pohyby jednotlivých údů, jakož i všechny výjevy mé-

ho nejdokonalejšího obcování s veškerou hořkostí mého nezaviněného utrpení a nezasloužené smrti, kterou jsem vytrpěl pro vykoupení lidského pokolení, -- to vše nechať obětuje na zadostučinění za všechny hříchy, kterých se v tomto čase jakýmkoliv pohybem nebo způsobem proti vlastní spáse se zuřivou bezohledností svět dopouští."

O Popeleční středě jest jenom krátká poznámka na konci XVI. hlavy čtvrté knihy. Práví se tam: „Ve středu, když v osobě Církve, jaksi s ní a za ni přicházela k Pánu, nabízejíc se k zadostučinění svatopostnímu, byla od něho přijata s jasností tak velké vlídnosti a v rozkošném objetí, že z vlastní zkušenosti neklamně poznala, že Krista, božského ženicha, opravdu nesmírná láska táhne k jeho nevěstě, totiž k Církvi, v jejíž osobě Gertruda tehdy hleděla se k němu přiblížiti."

Na první neděli postní byla sv. Gertruda obdařena zase dalším zjevením. Vizme, co sama o tom vypravuje:

„V neděli Invocavit, když se cítila méně připravenou k přijetí Těla Páně, prosila Pána, aby svůj nejsvětější půst, kterým se po čtyřicet dní a tolikéž noci pro naši spásu na zemi trápil, ráčil jí přivlastniti v náhradu oné slabosti, pro kterouž ona, jsouc tělesnou nemocí sklíčena, musí porušiti svatý půst. Po její prosbě Syn Boží s radostnou tváří rychle povstav a před Bohem Otcem uctivě se pokloniv (genua flectens), řekl: Jelikož já, tvůj jednorozený Syn, s tebou stejně věčný a soupodstatný, z nevyzpytatelné moudrosti své jasněji poznávám slabost lidské křehkosti, než buď tato nebo kdokoliv jiný z lidí může poznati, maje soucít s její mnohou křehkostí a přeje si poskytnouti náhradu za její veškerou slabost, obětuji tobě, svatý Otče, velezáslužnou zdrženlivost svých nejsvětějších úst na pravé zadostučinění a v náhradu za všechno, co kdy neužitečným mluvením hřešila aneb opominula. Obětuji ti také, spravedlivý Otče, přesvatou zdrženlivost přesvatých svých uší, za všechny poklesky jejich uší. Taktéž zdrženlivost svých očí obětuji tobě za všechny poskvrny, které si nějakým nedovoleným pohledem zavinila. Také zdrženlivost svých rukou a nohou za všechny poklesky jejich rukou a kroků. Konečně obětuji velebnosti tvé, nejmilejší Otče, své božské Srdce za všechny poklesky, kterých se kdy myšlenkou, žádostí nebo vůlí dopustila.

Poté její duše, stojíc před Bohem Otcem, zdála se býti

přioděna bílým a ruměným rouchem a různými šperky, jako nějaké urozené dítě, podivuhodně ozdobena. Bílým rouchem byla zobrazena nevinnost, kteráž zdrženlivostí Kristovou byla té duši darována; ruměným rouchem byla zobrazena námaha zdrženlivosti; šperky zobrazovaly různá cvičení jednotlivých údů Kristových, jimiž nám zasloužil věčnou spásu. Nato pojal Bůh Otec duši takto ozdobenou okrasami svého Syna, posadil ji mezi sebe a svého Jednorozeného, takřka za jakýmsi lahodným stolem. Ozářil ji s jedné strany jas božské všemohoucnosti Boha Otce, aby ji k tak veliké a vynikající důstojnosti povýšil; s druhé strany pak ozářilo ji světlo nevyzpytatelné moudrosti Syna Božího, která dovedla přiodítí duši tak krásnými okrasami svých nedokonalejších skutků a ctností. Konečně uprostřed různých lesků, jimiž se duše po pravé a levé straně zdála býti ozdobena, ukázal se jakýsi tenký pruh, rozdělující od sebe ony lesky, který způsobil, že se duši zjevila její vlastní nesmírná nízkost, čímž se pokořila a studem vděčné uctivosti Bohu se tím více zalíbila, a tak Srdce nebeského Krále svojí láskou ještě více roznítila. Potom jí předvedl Syn Boží v podobenství tří občerstvení svá tři vítězství, o kterých se čte toho dne v evangeliu; z nich si měla vzítí jako blahodárný lék proti třem neřestem, jimiž celé lidské pokolení ponejvíc hřešívá, totiž rozkoši, svolení a žádosti. Z prvního onoho slavného vítězství, kterým přemohl svádějícího ďábla k rozkoši v jídle: „Rci, ať kamení toto stane se chleby,“ moudrou odpovědí: „Ne pouhým chlebem živ jest člověk“, měla si vzítí naučení, aby napravila vše, v čem kdy lidskou rozkoši poklesla, a zároveň, aby odtud čerpala sílu, budoucně odpírati kterékoliv rozkoši, neboť je-li kdo napaden nějakou rozkoši, čím více se jí poddává, tím slabším se stává k odpírání. Pročež každý může toto vítězství Syna Božího obětovati Bohu Otci v náhradu za všecko, čím kdy v nějakém stvoření lidskou či tělesnou rozkoši hřešil, prose zároveň, aby mu byla dána síla, budoucně všemu odpírati. — Z druhého vítězství uděleno bylo duši, aby přijala odpuštění všeho, v čem se kdy svolením provinila, a zároveň obdržela sílu budoucně odpírati. Také toto vítězství může kdokoliv jiný obětovati Bohu Otci v náhradu za všecko, čeho se kdy v myšlenkách, slovech a skutcích dopustil proti hlasu svého svědomí, a zároveň nabýti síly, aby budoucně odpíral. —

Z třetího vítězství Páně bylo dáno duši, aby dokonale zadostučinila za všechny poklesky, kterých se dopustila nezřízenou touhou po těch věcech, které neměla, a nabyla síly odpírati veškeré žádosti. Také to nechať se snaží kdokoliv jiný obdržeti. Když mezi mši sv. věnovala pozornost epistole, aby ze ctností, o kterých se tam čte, si vybrala něco k následování a k poučení jiných, nenabyvši k tomu duchovního světla, řekla Pánu: „Uč mne, přelaskavý milovníku, kterými z těchto ctností bych se ti mohla hlavně zalíbíti, neboť, bohužel, nemohu se ve všech denně cvičiti.“ Odpověděl Pán: „Uvažuj, že uprostřed ostatních ctností je vsunuto: in Spiritu Sancto (v Duchu svatém), a protože Duch svatý je dobrá vůle, snaž se především míti dobrou vůli a tak můžeš míti ozdobu a prospěch všech ctností; neboť sama vůle získá víc, než by mohl kdy někdo vykonati neb dokázati. Neboť kdo má opravdovou vůli, že by mne chtěl velice rád nade všechno stvoření chváliti, mně děkovati, mne milovati, na mém utrpení podíl míti a ve vši ctnosti se nejdokonaleji cvičiti, kdyby byl s to, ten jistě bude od mé božské štědrosti hojněji odměněn, než kdy který člověk by mohl za své dílo obdržeti.

Poté prozářil Duch sv. Utěšitel duši svým božským světlem, takže byla docela zbavena své vlastní nízkosti a ponořena do samého pramene věčného světla.“

V pondělí po první neděli v postě se dostalo sv. Gertrudě opět zvláštního poučení od božského Ženicha. Slyšíc z evangelia toho dne slova: „Pojďte, požehnání Otce mého: neboť jsem lačněl, a dali jste mi jísti“ atd., řekla Pánu: „Nuže, můj Pane, jelikož nám nepřisluší tělesně lačnicí krmiti, žiznicí napájeti a ostatní skutky milosrdenství konati, protože z tvého ustanovení žijeme pod řeholí a není nám dovoleno míti něco vlastního, uč mne, jakou snahou bychom mohly také my se státi účastnými tvého požehnání, které jsi na tomto místě evangelia slibil za skutky milosrdenství.“

Odpověděl Pán: „Jelikož já, pravá spása a pravý život duše, v každém člověku bez přestání lačním a žizním po jeho spáse, kdyby někdo se snažil každý den čísti něco poučného v Písmě svatém, ten by zajisté utišil můj hlad nejpříjemnějším občerstvením. Kdyby však ke čtení připojil ještě úmysl, že chce tím čtením dojíti milosti, zkroušenosti a nábožnosti, pak by také mou žízeň utišil přesladkým nápojem. Kdo by mi aspoň jednu hodinu denně věnoval s celou po-

zorností myslí, ten by mi poskytl velice milé pohostinství. A kdo by se každý den snažil cvičiti se v nějaké ctnosti, ten by mne slušně přioděl. Podobně, když někdo statečným od-píráním přemůže zlo, náklonnost nebo pokušení, bude to, ja-ko by mne v nemoci navštívil. Když se však někdo za hříš-níky a za duše v očištcí nábožně modlí, přijmu to milosti-vě, jako by mne v žaláři častěji navštívil a srdečnou útěchou poskytl ulehčení mé bídě.“ A připojil Pán: „Bude-li se někdo v uvedeném pro lásku mou denně cvičiti, zvláště pak v době svatopostní, toho zajisté odměním celou svojí božskou slad-kostí a slávou královskou a přátelskou věrností, jakož sluší mé nevystihlé všemohoucnosti, nevyzpytatelné moudrosti a přesladké dobrotivosti, aby odměnila.“

Emauzy.

P. Bernard Velíšek.

ODČIŇOVÁNÍ VIN ZA STARA

Jak za starodávna nezaviněné neštěstí soudili a jakým smí-rem je porovnávali, o tom zachoval se pěkný doklad mezi akty probošta Augustina Seifferta, který v letech 1643—1651 spravoval rajhradský klášter. Antonín Čížek, poddaný z vis-ky Loučky, vypisuje 15. ledna 1645 celou tu smutnou příhodu:

„Léta Páně 1644 den památný sv. Jana Evangelisty, jenž jest 27. dne měsíce prosince, stal se jest v dědině Loučce, k panství rejhradskému náležející, mord Anny, manželky mej, kterážto skrze všetečnost svou, vezmouce ručnici nataženou do rukou svých, z ní Vavřince Neruda odtudž, dcerku jeho nejmilejší v šesti letech stáří, v domě Václava Brzobohatého zamordovala a zastřelila. Kterýžto vejstupek a mord mezi obojí stranou jest náležitě před poctivým právem porovnan a to takto:

Manželka má sedí v týž dědině v železích za tři neděle po-řád zběhlých. Na mé snižené při otci zamordované dcerky vyhledávání, jest se přátelsky porovnal a 15 zlatých rejn-ských mimo vši outratu ode mně přijal. Nad to pak všeckno uznávajíce já, že netoliko grunt klášterský skrze všetečnost manželky mej krví lidskou poskvrněn jest, jako i že tudy jme-novanému klášteru jeden poddaný ubyl a při tom vrchnosti

mé milostivé zaneprázdnění nemalé učiněno jest: uvolil jsem se dobrovolně a připovídám, že in forma testamenti manželka má, potomci a dědicové moji po smrti mej povinni jsou a dáti mají ku příkladu všem jinším k chrámu Páně založení svatých Petrá a Pavla při klášteře rejhradském, na penězích aneb co by v tej sumě z pozůstalosti mej místo peněz vzato bylo, 20 zlatých rejských. Jestliže by pak nynější stateček můj z požehnání Božího se za živobytí mého rozmnožil, tehdy potomci a dědicové moji nemají protivni a odporni nětco víceji, mimo toto mé zapsání, učiniti, bejtí...“

K tomuto vyznání a příslibu, učiněnému před dožadány-mi svědky, připsal později P. Martin Raška, převor klášteřa, že vdova Anna Čížková složila k jeho rukám 9. februarii 1654 10 zl., druhých 10 zl. pak v památný den sv. Václava téhož roku.

Rajhrad.

P. Václav J. Pokorný.

Boží řízení.

Když François de Lamy, člen vznešené francouzské rodiny, skončil v Paříži se skvělým úspěchem filosofická studia, vyvolil si vojenskou dráhu jako životní povolání. Jeho vynikající vlohы zajišťovaly mu krásnou budoucnost v armádě Ludvíka XIV. Jednou došlo k souboji. Jen malou knížkou, kterou nosil na prsou, byl uchráněn od bezpochyby smrtelných následků bodnutí dýky. Byla to řehole sv. Benedikta, kterou chtěl čísti buď ze zvědavosti nebo z literárního zájmu. V této šťastné události spatřuje řízení a dílo Prozřetelnosti, mladý důstojník zaměnil vojenský kabát za mnišský hábit. Později stal se svými četnými filosofickými a theologickými spisy světlem mezi učenci slavné kongregace Maurinů a tím také benediktinského Řádu.

MEDITACE

(K jubileu našeho Vykoupení.)

*„Klaníme se Ti, Kriste, a velebíme Tebe,
neboť Jsi nás skrze svatý Kříž svůj vykoupil!“*

Stojíme na Golgotě pod křížem. Pláčeme a usmíváme se zároveň, neboť prožíváme sice drama krvavého ukřižování, ale vidíme už v dálce nový kříž, světlý a sladký.

Není snad naše počínání bláznovské?

Pak by musilo být i rozumně nevysvětlitelné chování Panny Marie. Ona stojí pod křížem. Jak je to možné, aby klidně stála a neomdlávala a nebědovala zoufale Matka, jejíhož Syna vrahové rozsápali, poplivali a vyzvedli na hrozné dřevo kříže?

Jistě i Ona slyší padající kapky krve nejkrásnějšího ze synů lidských, jenž se teď podobá rozšlápnutému červu. Ten jemný zvuk kapek krve roste v hromové údery na něžných strunách Jeho panenského srdce.

Á Ona stojí

Moře bolesti Ji hrozí zalknutím, když místo sladkého žvatlání betlemského Jezulátka je bičována sotva slyšitelným, avšak nevýslovně pronikavým úpěním mučeného Ježíše.

Maria však stojí —

Ona ví, že kříž Kristův je onen tajemný klíč, jenž jediný otevře bránu nebeskou zavrženému pokolení lidskému. Se stejnou ochotou jako Syn podrobuje se i Matka vůli nebeského Otce.

Jak hrozný je kříž Kristův na Kalvarii! Usmíváme se však, neboť v duchu patříme již na onen vítězný Kříž, jenž se v den Soudu objeví na nebesích a bude pro věrné ovečky slavnostním vyzváním, aby zaujali v Království místa, která jsou jim od věků připravena.

Klaníme se Ti, Kriste, a velebíme Tebe, neboť jsi nás skrze svatý kříž svůj vykoupil!

Emauzy.

P. Marian Schaller.

OBŘADY KATECHUMENÁTU V KŘEŠŤANSKÉM STAROVĚKU

Kdo chtěl v křesťanském starověku z pohanů státi se křesťanem, obrátil se na některého známého křesťana nebo jáhna se žádostí, aby byl přijat do Církve. Žádosti takové byly pečlivě zkoumány; vždyť mohly snadno pocházeti jen ze zvědavosti, co se děje u křesťanů, ne-li přímo z motivů zlomyslných. Křesťanům musilo záležeti na tom, aby se do ovčince Kristova nevetřel nějaký vlk, jenž by kazil dobré jméno křesťanů a působil duchovní zhoubu i mezi samými ovce Kristovými. Ukázaly-li se úmysly žadatelovy vážné a byl-li pro přijetí mezi čekatele křtu dobře disponován, byl od křesťanů neb od jáhna poslán ke knězi, nebo k biskupovi. Ten znovu zkoumal úmysly žadatelovy a uznal-li je za správné, přijal ho oficiálně mezi katechumeny. Již Origenes naznačuje tento postup ve spisech „Contra Celsum“ (3, 57).

Přijetí pohana (rudis — nevědomého) za katechumena dělo se za zvláštních obřadů, které byly různé v různých krajích a dobách. Zachovány jsou nám ve starověkých památkách s názvem „Ordo ad faciendum christianum“, aneb i „Ordo ad faciendum catechumenum“.

K nejrozšířenějším a nejznámějším takovým obřadům náleželo poznamenání katechumena sv. křížem; k nejrozšířenějším proto, že se konalo po celém Východě i Západě. I nestoriáni a jakobité mají tento obřad při svém křtu, ač — jak známo — odtrhli se od mateřské Církve již ve století pá-

tém. Na Východě zmiňuje se o něm Theodoretus, biskup v Cyru (v Syrii), kolem r. 450, na Západě sv. Augustin. Tento v knize „De catechizandis rudibus“ píše o katechumenovi, že Kristovým „znamením utrpení a kříže na čele jako na veřejích má býti dnes poznamenán a všichni křesťané bývají znamenáni“.

Druhým nejrozšířenějším obřadem při přijetí mezi katechumeny bylo vzkládání rukou. Eusebius výslovně dí, že císař Konstantin obdržel ve chrámě jako katechumen obřad vzkládání rukou, a synoda elvirská (u Granady, kolem r. 300) stanovila, aby na katechumeny „byly vzkládány ruce a aby stali se křesťany“ (kán. 39). Bylo tím naznačováno, že katechumeni stávají se majetkem Kristovým a proto jim již dáváno bylo čestné jméno „křesťané“, jak vidmo z uvedeného kánonu synody elvirské.

Mimo vzkládání rukou bylo obvyklé — aspoň v církvi africké — trojí dechnutí do tváře katechumenovy (exsuflatio). Svědectví o tomto obřadu ve 4. století podává opět sv. Augustin, jenž píše o názoru donatistů: „Nestal prý se ještě křesťanem, když dýchají na něho jako na pohana, činíce ho katechumenem.“ Pro blízké styky církve římské s církví africkou můžeme právem souditi, že obřad tento byl obvyklý i v církvi římské.

Konečně obvyklý byl při přijetí katechumena i obřad podávání soli, ale tento pouze na Západě.

Soli bylo užíváno hojně již i při obřadech a obětech pohanských pro její očistné účinky. Jako některé jiné obřady pohanské, tak i tento naplněn byl obsahem křesťanským a přešel do obřadů Církve. Zajímavo je, co píše sv. Augustin o podávání soli katechumenům: „Co přijímají, třebaš to není tělem Kristovým, přece jest to svaté, a světejší, nežli pokrm, jimiž se živíme, poněvadž jest to svátost.“ A ve „Vyznáních“ praví o sobě: „A byl jsem poznamenán znamením jeho kříže a posílněn jeho solí hned z lůna své matky.“ My ovšem víme, že u sv. Augustina jako u jiných Otců latinských „sacramentum — svátost“ neznámá vždy svátost v dnešním dogmatickém významu, nýbrž že se slovem tím označuje i obřad, zřízení tajemství a pod.; ale vidno z jeho slov, že sv. Augustin vidí v podávání soli prostředek milosti, tedy svátostinu a to prostředek velmi účinný, kdyžť jej nazývá svatým a přirovnává jej — třebaš jen negativně

— k tělu Páně. Ba zdá se téměř jisto, že obřad podávání soli katechumenům opakoval se pro ně častěji. Aspoň tak pochopíme lépe ustanovení 3. synody kartaginské (r. 397), že katechumeni nemají ani v nejslavnější dni velikonoční přijímati jiné „svátosti“ nežli „obvyklou sůl“. Přirovnání, jež předtím synoda kartaginská učinila mezi eucharistií a solí, naznačuje, že jako pokřtění křesťané požívali často tělo Páně, tak i katechumeni mají přijímati „svátost křtěnců“ — sůl.

Obřad podávání soli křtěncům znám byl i ve Španělech, jak vyplývá ze zprávy jáhna Jana z doby Theodoricha Vel. a Isidora sevilského; ale přece zůstalo okoušení soli hlavně obřadem římským.

Od té chvíle, kdy zvláštními obřady přijati byli katechumeni mezi křesťany, byli vyučováni o hlavních pravdách víry, obsažených v symbolu, ač symbolum jim ještě sděleno nebylo. Do nauky o tajemstvích víry, na př. o Nejsv. Trojici, o Eucharistii, o svátostech zasvěcování byli až po křtu sv. Vyučování katechumenů bylo svěřeno ve většině církvi zvláštním učitelům — katechistům —, pro jejichž vzdělání zase zřízeny byly školy katechetické, z nichž nejlepší pověst měla škola katechetská v Alexandrii, v Edesse a v Nisibis. Slavná jména: Pantaenus († 202), Kliment Alex. († 217) a Origenes († 254) byla trvalou ozdobou školy alexandrijské.

Vyučování katechumenů katechisty dělo se někdy v domě biskupově, při vzrůstajícím počtu katechumenů pak v přístavbách basilik, nebo v baptisteriích, ba i ve zvláštních školách (katéchemenon).

Ale Církev hleděla u katechumenů nejen na vědomosti, nýbrž i na zušlechtění srdce; nejen učila, nýbrž i vychovávala. Vodila katechumeny do chrámu na didaktickou část mše sv., při níž slyšeli Písmo sv. a výklad biskupův. Zde obeznamovali se také s mravními požadavky, jichž bude od nich žádati život v Ježíši Kristu. Mimo to zúčastňovali se společných modliteb, vigilií, zachovávali posty a tak vedeni byli k sebezáporu, ježž žádá Kristus od svých následovníků. Místo ve chrámě měli katechumeni zvláštní a na výzvu jáhnovu při mši sv. opouštěli před obětováním chrám.

Největší rozkvět katechumenátu spadá do století 4. a 5. V 6. století nastává úpadek ze dvou příčin: Jednak velké množství pohanů, zvláště germánských, hlásících se do Cír-

kve, znemožnilo spořádané katechese před sv. křtem, jednak mnozíci se křty nemluvnat činily katechese zbytečnými; vyučování ve víře děje se již soukromě od křesťanů, anebo od kmotrů.

Olomouc.

Dr. Josef Foltynovský.

MŠE SVATÁ

Obětování.

Z darů, které věřící v původní Církvi při Obětování přinášeli k oltáři, byla část užitá k přítomné oběti. Ty byly proměněny při Proměňování v Tělo a Krev Páně a jako Tělo a Krev Páně obdrželi věřící tyto dary opět při svatém Přijímání.

Druhá část darů sloužila k vydržování služebníků, církve a k výzdobě chrámu. Také to má velký význam pro život věřících křesťanů. „Kdo oltáři slouží, má z oltáře žíti.“ V dobách silné víry bylo to křesťanům samozřejmé, že vydržovali služebníky oltáře. Dávali časné za věčné. Nebo lépe řečeno, starali se o časné potřeby těch, kteří pečovali o jejich nesmrtelnou duši. Stejně platí o výzdobě Božího domu. Jak krásným vysvědčením jsou přece naše skvostné katedrály, které si věřící pokolení samo zde vystavilo. Věděli: Pro Boha není nic dosti dobrého. Dnes říkají mnozí, když vidí nádheru chrámů, ozdoby kostelních zdí a zlato bohoslužebných nádob: „K čemu takové mrhání? Bylo by lépe, kdyby se vše to prodalo a rozdalo chudým.“ Před stoletími již také jednou kdosi takto mluvil a nedostalo se mu za to pochvaly od Pána. Jistě, že náš Pán Bůh všech těchto věcí nepotřebuje. Ale my je potřebujeme. Je to již jednou v přirozenosti lidské tímto způsobem vyjadřovati svou úctu, lásku a obdiv k Bohu.

A naopak: Důstojné chrámy Páně, krásné paramenty, posvátné obřady při bohoslužbě působí opět na duši a pomáhají jí růsti v úctě a oslavě trojjediného Boha. A když se odvolávají na nouzi dnešních dob, tu pozorujeme, že lidé mají nazbyt peněz pro vše jiné, zábavy, sport, ba i pro hřích,

jen ne pro Boha a svou nesmrtelnou duši. Má-li se platiti několik haléřů církevní daně, tak vystupují z Církve.

Velmi zmodernisovaným způsobem pro vydržování služebníků svatyně a péče o svatyni samu jsou stipendia za Mši svatou. Jasně je, že to není zaplacení za Mši svatou. Je to jakýsi druh almužny pro kněze. Můžeme též říci, že je to odměna za námahu a čas, jež užil kněz ke Mši svaté. Vzpomeňme též, jak namáhavým studiem po mnoho let musel se připravovati. Podobně to platí i o odměně za jiné kněžské funkce. Pravý kněz je sám první, jenž by nejraději se vzdal všech těchto věcí, kdyby to bylo možné a vhodné.

Na druhé straně nutno říci, že v zájmu věřících by vůbec nebylo dobře, kdyby se kněži těchto věcí zřekli. Nevážili by si pak lidé velmi brzy ani toho, co jim má kněz z božích milostí poskytovat. Takoví jsou již lidé. A pak přichází velká část toho, co věřící dali knězi, jinou cestou opět mezi lid. Jak mnozí žili v dřívějších stoletích z „bohatství“ klášterů. A také za našich dnů, kdy se obyčejně již nemůže mluvit o bohatství klášterů, vychází z nich velmi mnoho lásky a také od laického kněžstva. Řekl-li Apoštol: „Kdo oltáři slouží, má také z oltáře žítí“, tak v dnešní době má to vzhled, jako by měli z něho žítí všichni ostatní. Kněz má dáti všem. Kde to vezme? O to nestrachuje se obyčejně nikdo. A vděk neprokazují mu také mnozí, kteří bohatě obdarováni od něho odcházejí. Kněz jej také nežadá. Ale tento nevděk je smutnou známkou převráceného duševního stavu člověka takto obdarovaného. Většina kněží jde v dnešních dobách v dávání almužny k mezím možností a činí to rádi. Při tom však věřící nemají zapomínati, že to má býti podle výroku Apoštola obráceně: „Kdo slouží oltáři, ten má z oltáře žítí.“

Jiná část darů, které věřící v dobách starokřesťanských přinášeli k oltáři, byla použita k výživě chudých. Také to má právě pro naši dobu velký význam: Láska k bližnímu vychází od oltáře. Ti, kteří dávají, mají věděti, že to dávají našemu Pánu Bohu, a Pán Bůh sám že to dává prostřednictvím svých služebníků chudým. Na mnohých místech (kostel sv. Mauritia ve Vratislavi) horliví duchovní správcové dávají do kostelů velké koše, do kterých věřící mohou vložit to, co ušetřili v této době nouze, aby to bylo rozděleno mezi chudé. V Mnichově, v kostele sv. Pavla, spojení lásky k bližnímu s obětí Mše svaté dostalo se ještě výraznějšího vyjádření.

Tamnější horlivý duchovní správce, jenž vychoval své veliké stádce k životu ze svaté oběti Mše svaté, učinil ze svátku Posvěcení chrámu velký den lásky k bližnímu k zmírnění bídy v nastávající zimě. Věřící přinášeli jako ve Staré církvi své dary k oltáři. A sešlo se toho přemnoho. Všeobecně nedá se to arci provésti, aby almužny nejprve byly přinášeny do kostela. Ale i když bezprostředně jsou dávány chudým, mají ti, kteří je dávají, věděti, že to dávají samému našemu Pánu Bohu. „Vše, co činíte jednomu z nejmenších bratří mých, mně činíte.“ Za to obdržíte pak též Boží odplatu. To je právě při Mši svaté krásně vyjádřeno. Za ubohé předměty, které přinášíme k oltáři, obdržíme ve svatém přijímání Tělo a Krev našeho Spasitele. Jak mocnou pohnutkou to jest, abychom neskrbili se svou almužnou. Jak měli by se bohatí těšiti, že Bůh dává jim příležitost, aby svými dary chudým jemu samému sloužili. Nejsou-li tyto dary ve spojení se Mší svatou, přinesené ve službu Bohu a chudých, nekonečně lépe využity, než kdyby byly použity k nádheře a zábavě? Není-li to něco vznešeného a povznášejícího, Boha samého míti dlužníkem?

Ale ani chudí sami nemají zapomínati, že jim bude dáváno pro vůli Boží a za Boží odplatu. Oltář je odsouzením každého komunismu. „Chudé budete míti u sebe vždycky,“ pravil ten, jenž se obětuje na oltáři. Jen od oltáře může přijíti rozřešení sociální otázky. U oltáře učí se bohatí, že jejich bohatství má také sociální úkol, u oltáře učí se chudí býti spokojeni se svou chudobou. Ten, jenž se obětuje na oltáři, řekl: „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, které vychází z úst Božích.“ On stal se sám dobrovolně chudým.

OBLÁTI BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU

(Pokračování.)

Formule onoho zástupného zaslíbu se obyčejně shodovala úplně se slovním zněním pravidel svaté Řehole. Následující příklad, pocházející z IX. století, může nám býti vzorem, tehdy všeobecně užívaným. — Tato formule tedy zní:

„Ježto již odedávna zákonem je stanoveno a určeno, že rodiče zároveň s dary věnují své děti věrné službě v domě Božím, ukazují se nám tím nade vši pochybnost spásitelný příklad, jak my máme se svými dětmi naložiti. A věru, mám to za lehkou oběť, když my svému Stvořiteli též něco dáme ze svých statků. Proto chci tohoto našeho zde přítomného syna, N. N., jenž drží v ruce obětní dar a listinu s prosbou o přijetí a jehož ruka je zavínuta v plátno oltářní, ve jménu Svatých, jichž ostatky zde jsou a v přítomnosti opatově, před svědky tímto odevzdati, aby zde poslušen pravidel Řehole zůstával. Od dnešního dne nemá setřásti se šíje své jho svaté Řehole, nýbrž spíše má poznávati, že musí předpisy této Řehole věrně zachovávatí a s radostným srdcem Pánu Bohu službu prokazovatí. — A aby toto naše odevzdání zůstalo neodvolatelným, slibuji pod přísahou před Bohem a Jeho svatými anděly, že nikdy, ani sám, ani skrze jiného jakožto prostředníka, ani žádným jiným způsobem nebudu mu svými prostředky dávatí příležitost opustiti klášter. A aby tento můj příslib zůstal trvalým, stvrdil jsem jej vlastnoručním podpisem. Svědky pak jsou ...“

Bylo by věru podivuhodné, kdyby se nikdy nebylo stalo, že by rodiče tuto oblaci byli provedli s úmyslem nekalým. Vždyť dokonce sám svatý Tomáš Aquinský, jak ukazuje jeho kanonisační proces, byl dán jako oblát na Montekassino, kde potom skutečně obdržel své vychování a vzdělání, a to jen proto, „ut ad praelaturas illius loci venire posset“, aby tam později dosáhl hodnosti opatské. Víme též o jednom mnichu z Fuldy, jménem Gotšalkovi, že jeho otec, nějaký hrabě Berno, ho přinutil oblaci ke klášternímu životu. To dalo podnět v té době žijícímu učenému mnichu, opatovi a arcibiskupovi Rabanu Maurovi († 865), jenž kdysi sám byl oblátem, ke spisu „De oblatione puerorum“ (O zasvěcování hochů jako oblátů). Časté případy ziskuchtivosti na obou stranách dávaly příležitost k pokárání. A skutečně byla ziskuchtivost také vytýkána jak od Církve, jejíž zástupci velmi často sami této slabosti podléhali, tak od světské veřejnosti, zatím co sama zneužívala moci a bohatství proti klášterům v míře až nestoudné.

Zneužívání oblátství přivodilo v 11. století veliké škody. Nesvědomí rodičové, aby se zbavili nepřijemného břemene, nebo aby zvýšili své jmění, třebas častěji proti bohatému

odškodnění se jednalo o směšné splátky, dávali do kláštera za obláty děti bez jakékoli stopy po schopnosti a zájmu, ba dokonce i děti s těžkými tělesnými vadami, jak si stěžuje mnich Oldřich z Kluny. Přirozeně tyto okolnosti musily brzy rušit kázeň v klášteřích, odkázaných na takovýto dorost. Právem jsou káráni opati, kteří při přijímání takovýchto neduživců do oblátské školy, byli velmi shovívaví ze strachu před tisící bídou, nebo ze slabosti proti násilnostem mocných nebo bohatých rodičů. Ve XIII. a XIV. století, když Církev vinou tehdy panující bídy se ocitla ve velmi zuboženém stavu, vyskytovaly se kláštery, jež nemohly se ubránit nouzi, v takovém úpadku kázně, že chtěly, ač neprávem, v tom nalézt omluvu pro různé pletichy toho druhu při vedení oblátské školy.

Při tom se musí uznati, jak také příležitostně činí náš Dom Ursmer Berlière, že třeba i blahobyť může vyvolat zneužití, přece na druhé straně je předpokladem pro zdar veřejných a rovněž i církevních ústavů a podniků a tím více klášterů. Jak dějiny dokazují, povstaly větší škody, co se kázně týče, zchudnutím než bohatstvím. Tato zneužití jsou opravdu politování hodna. Tím potěšitelnější je na druhé straně skutečnost, že mnozí z oblátů staré doby se stali velkými muži a ženami. Tak, nepřihlížíme-li ani k oběma žákům svatého Benedikta samým, svatému Maurovi a Placidovi, patří sem, mezi jinými, sv. Bonifác, Beda, zmíněný již Rabanus Maurus, stejně jako mystikou proslulé světice Hildegarda, Gertruda a Mechtilda z Hackenbornu, nemluvě ani o tisících dobrých mnichů, kteří beze vší pochyby šťastně vyšli z řad oblátů.

Označení, jehož se ještě dnes v klášteřích užívá pro hochy, jako obláty vychovávané pro budoucí řeholní život, je svým smyslem podstatně oslabené proti původnímu názvu. Dostávají sice vychování a humanitní vzdělání s ohledem na to, že se jednou stanou mnichy, na náklad vlastní nebo kláštera, přece však bez jakéhokoliv závazku, co se práva nebo svědomí týče.

II.

Přicházíme k nejdůležitějšímu předmětu našeho pojednání. — Jak již řečeno, měla pojmenování oněch v druhé

třídě klášterních obyvatelů uvedených skupin v různých dobách a na různých místech různý význam. Ba náš osvědčený řádový dějepisec Dom Ursmer Berlière († 1932), který si několikrátě stav benediktinských oblátů vzal za předmět svých studií, myslí ve svém nejnovějším spise „O rodinném životě ve středověkých benediktinských klášteřích“, že můžeme o všech oněch třídách mluvíti pod jediným pojmem „oblátů“, anebo je alespoň můžeme zredukovati na tento jednotný pojem. Je velmi zajímavo pozorovati, kterak oblátství v našich klášteřích samo sebou, beze všeho vnějšího plánovitého působení povstalo a v toliké podobě a pod kolika názvy se spolu s Řádem udrželo a na venek působilo, až se pod vlivem dnešní doby, jež ráda vše vyjadřuje co nejjednodušeji, alespoň v podstatě vyhranilo v onom více méně jednoduchém pojetí a pojmenování.

Hledáme-li původ zřízení světských oblátů v našem Řáde, musíme se asi tázati, zda snad již onen „nábožný světský muž“, který podle svatého Řehoře (13. kap.) každého roku jednou lačen k ctihodnému sluhovi Bůžimu Benediktovi putovával, zda již on nebyl oblátem montekasinským. Za nejstarší důkaz pro existenci určitého druhu oblátství můžeme považovati Řeholi svatého Fruktuosa z polovice 7. století. Ta totiž obsahuje mezi jiným též ustanovení pro případ, že by oba manželé se svými malými ještě dětmi chtěli vstoupiti do kláštera. Kardinál Lev z Ostie se zmiňuje o takovémto sebeobětování osob, spolu i s jejich majetkem klášteru montekasinskému v 8. století. R. 788 odevzdává jakýsi Gayron sebe se svou ženou, svoji sílu k práci i své řemeslo klášteru Farfě v Italii. Zároveň slibuje opatu Albertovi, že ho bude poslušen a že bude za polovinu výtěžku spravovati určitý venkovský klášterní statek se zahradou a mlýnem. Témuž klášteru Farfě r. 793 nějaký muž přípisem odevzdává sebe i své jmění ve prospěch kostela svatého Petra v Pise, náležejícího k témuž klášteru, s výhradou, že tam bude moci prožiti zbytek svého života. Rovněž tak jeden klerik, za týchž podmínek. A roku 806 odevzdaly se témuž klášteru dvě osoby i se svým majetkem. Tu jsou dotyčné osoby označeny jakožto offertí, což značí totéž jako obláti, zaslíbení, odevzdání.

Podobné případy vyskytují se v osmém a devátém století ještě v hojném počtu; rovněž takové příklady najdeme, že

byli tito císařem Karlem Velikým a po něm mnoha jinými císaři bráni ve státní ochranu se všemi právními důsledky, jak svědčí listinné doklady. Jak přísný byl závazek věrnosti, plynoucí z této oblace, a to i podle veřejného pojetí právního, vidíme z jedné listiny císaře Ludvíka Zbožného opatovi kterou mu propůjčuje právo dát chytit obláty svého kláštera, kteří mu podle všeho byli utekli. Podobné listiny jsou známy od Karla Lysého (875), Berengara (920) a Jindřicha IV. (1084).

* * *

Tyto oblace nebyly snad nějakým řídkým zjevem. Zmíněné již nařízení svatého Fruktuosa, které potom bylo i v jiných klášterech prováděno, a tím uvedlo hnutí, již tehda existující, do určitého řádu, mělo za následek takový vzrůst počtu případů, kde duše toužící po klidu utíkaly z ruchu světa a sebe odevzdávaly v oběť určitému domu Božímu, že jedno z ustanovení koncilu v Cáchách z r. 817, vydané k ochraně klášterní kázně a nařizující, že žádnému laiku ani světskému knězi nesmí býti dovoleno bydlet v klášteře, na nějaký čas sice zeslabilo proud lidí světských, toužících po pokoji, přece však hnutí samotné zamezení nemohlo. Již v dřívějších dobách nabylo „putování k mnichům“ takového rozsahu, že ku příkladu na ostrově Lerin ležící klášter byl za opata Aigulfa († 675) přirovnáván ke včelímu úlu. Později ve všech větších klášterech, jichž dějiny se nám zachovaly, jako ve Svatém Havlu, Hiršavě, Korvey, ve Svatém Emeranu v Regensburgu, setkáváme se houfně, často i ve stech s duchovními, laiky, Bohu zasvěcenými ženami a pannami, kteří všichni se beze slibů, pouhou příповědí připojili ke klášterní rodině a tak se učinili na ní závislími.

Těchto několik charakteristických rysů postačí, abychom si utvořili obraz o existenci a činnosti oblátství v jeho počátcích. V následujících řádcích ukážeme jeho další rozvoj na několika příkladech vybraných z bohatého souboru, za něž kromě různých jiných historických děl tohoto oboru vděčíme hlavně sběratelské horlivosti vědce, našeho spolubratra, Dom Berliera. Příčinou tohoto rozvoje byla ta okolnost, že se stalo zjevem zcela obvyklým, když zbožní křesťané, ať muži či ženy, spěchali, aby se nějakým způsobem ukryli pod ochranným pláštěm našeho svatého Patriarchy Benedikta.

Tento soubor je pro jasnější přehled rozdělen na čtyři určité skupiny, které však neodpovídají mnohotvárnosti a rozmanitosti látky a nejsou jednotné a bezpodmínečně směrodatné.

První, největší skupinu tvoří ti laici, kteří se z duchovních pohnutek a z touhy po evangelické dokonalosti dobrovolným rozhodnutím zasvětili službě mnichům, své odevzdání potvrdili přípisem a bydleli buď v klášteře nebo při něm, aby co nejvíce mohli brátí účast na liturgických úkonech a ostatních pracích mnichů. Tato skupina víc než ostatní měla ráz náboženské organizace po způsobu pozdějších Třetích Řádů, třebaže při tom nebyly vyloučeny materiální závazky. Roku 892 slyšíme o jednom jáhnovi jménem Hermentfrí-dovi a jednom měšťanu z Beneventa, že se na Montekasinu za opata Angolaria věnovali službám svatému Opci Benediktovi. R. 948 uchýlil se jeden šlechtic jménem Aquinius spolu se svou manželkou Doctou v dorozumění se svým synem do kláštera klunyjského, aby tam, když byl předtím věnoval určitou část nemovitostí, stranou od světa sloužil Bohu v rouše svatého Benedikta. R. 969 odevzdává svatému Benediktovi v klášteře Fleury jistý Gisbald sebe i svého syna spolu se svým majetkem. O podobném případě svědčí tehdejší kronika kláštera Farfy. Avšak obzvláště mohutná je tato skupina v jedenáctém a dvanáctém věku. Tato dvě století zažila vůbec nejmocnější rozmach instituce oblátské. Tu se setkáváme kromě klášterů již uvedených se jmény Vendôme, Cherlieu ve Francii, Schaffhausen ve Švýcarsku, dále přistupují jména všech klášterů švarcvaldských, Admont, mateřský klášter Camaldoli, Vallombrosa spolu se svými jednotlivými kláštery a mnohé jiné. Ba, téměř do nekonečna se množily ve středověku případy této oblátské. Na výše uvedených příkladech můžeme pozorovati, že kandidáti této skupiny, nepocházeli snad jen ze třídy prostého lidu. Známa je historie svatého knížete franckého Karlomana, který se z pokory stal pastýřem ovcí na Montekasině, jako zase u cti-hodného Hermana, lanckraběte Bádenského, to byla svatá ctižádost, aby mohl pásiti klášterní stáda v Kluny. V klášteřích švarcvaldských se setkáváme s mnoha členy německé šlechty. Ba dokonce jeden král, Alfons ze Španěl, jehož mnich Berthold ze Sv. Blažeje označuje jménem „obedientarius“, t. j. oblát klunyjský, by se býval zasvětil řeholní

poslušností Králi králů, kdyby ho „jeho“ opat ku prospěchu církve a španělského trůnu nebyl zpět vrátil.

Již jeden z uvedených příkladů nám ukázal, jak přísně onen závazek oblátů stran věrnosti podle světského pojetí právního byl pokládán za platný pro život celý. Že církevní pojetí právní nebylo méně přísné, o tom svědčí mezi jinými i tento dokázaný případ: Jistý Duko, oblát opatství Schafhausen, byl pro svoji nevěrnost pokládán za odpadlíka a na podnět svatého papeže Urbana II. byl na synodě svolané svatým Gebhardem do jeho biskupského města Kostnice podle kanonických zákonů odsouzen k návratu a opětnému přijetí svých závazků.

(Pokračování.)

Emmauzy.

P. Kornel Kniel.

NA ZELENÝ ČTVRTEK

před 1900 lety.

Velikonoce se přiblížily. Ze všech krajů proudili do svatého města poutníci. Šli obětovat do národní izraelské svatyně a obnovit tam své sliby. V posvátných síních chrámových chtěli svátečně oslavit výročí zázračného osvobození vyvoleného národa z egyptského otroctví.

Rovněž Ježíš se svými učedníky putoval vzhůru do Jerusalema. Před několika dny město bylo svědkem jednoho z jeho největších zázraků. V jednom bočním údolí Olivetské hory rozkládala se Betanie zahalená stříbrolistými olivami. A ta viděla, jak moc Páně rozvázala pouta smrti a Lazara z rozkladu a tmy hrobu povolala zpět k životu.

Láska prozařovala Ježíšovu duši. Její pobízení neslo jeho kroky na křídlech. Ježíš ví, že se blíží jeho hodina. Tentokrát bude zabít pravý velikonoční beránek. Otec ve svém věčném úradku vybral ho za smírnou oběť. Svou krví má smýt vinu Adamových synů. Velikonoční svátky právě nastávající přinesou provedení božského spasitelného plánu, jak jej tajemně naznačoval starozákonní obětní obřad.

Právě na sestupu s hory Tábor Spasitel slovy naprosto nedvojsmyslnými připravil své učedníky na veliké tajemství

svého hořkého umučení. A přece nikdo z jeho dvanácti ani netuší, co pro ně nastane v příštích dnech!

Dne 14. nisanu snesl se nad svaté město nádherný jarní večer. Pán se rozloučil s přáteli v Betanii. Pak bral se s učedníky vzhůru do sionského města. Před horským hřbetem Betfage poslal dva z učedníků napřed. V galilejské čtvrti Jerusalema měli vykonat potřebné přípravy k velikonoční večeři. Vždyť tato hostina se stane nejpamátnejší událostí jeho života.

Slabé jarní slunce se sklánělo k odpočinku. Večerní červánky se obrazy ve zlaté střeše chrámové. V té době Pán stoupal z údolí olivovým hájem. Chtěl úžlabinou Cedronu dospět k Vodní bráně a tudy pak vejít do bývalého Davidova města.

Cesta po svahu Olivetské hory vedla kolem fíku. Při poslední návštěvě ve svatém městě dne 11. nisanu Ježíš jej proklel. Jda totiž kolem, marně pod jeho listnatou korunou hledal plody (Mat. 21, 18—20; Mar. 11, 12—14). Dnes tu stál celý holý a uschlý až do kořene. Byl to příšerný symbol nevěrného národa pro duchovní neplodnost zavrženého. Učedníci s hlubokým bolem vzpomínali na slzy a bědování svého Mistra. Je tomu sotva pár dní, co Spasitel stál nad městem a nařikal nad chrámem a lidem (Luk. 19, 41—44). I když dosah strašlivého proroctví sotva tušili, tolik přece jim bylo jasné, že nad městem se vznáší zkáza. Boží soud za jeho zalepenost...

Posvátné ticho zavládlo krajem. Jen vrcholky tmavých cypřišů se nese tajemné šumění. Hebké červené sasanky a kvítky šafránu roztroušené po trávnicích posílaly zbožným poutníkům své jarní pozdravy. Soumrak již halil měkkým vonným závojem zahradu Getsemani na úpatí Olivetské hory. Spasitel v té chvíli hluboce v sebe zadumán a jako proměněn krácel jižně od vysoké zdi východní chrámové hradby.

Učedníků zmocnila se nálada nevýslovně tajemná. Jejich myslí táhlo jakési neurčité tušení. Jejich duši opanovala nevysvětlitelná předtucha nějakého nevyhovitelného překvapení. Hovor zmlkl. To již se blížili k starodávným náhrobkům. Pak u tajemného pramene Siloah zahrnuli k západu na stezku do kopce. Mlčky stoupali po schodišti k bývalému sionskému hradu. Po pravici kupily se do výše kamenné kvádry spodních staveb jihozápadního chrámového

paláce. Trojdílná brána na této straně byla vstupem do nově zbudované nejvyšší bašty Izraele. Předstíň byla bohatě zdobená mramorem. Pán s učedníky zvolna kráčel krajinou terasovitě stoupající podél tiše tekoucích vod potoka Siloah. Kdysi tam stál královský palác jeho předka Davida. Jeho kosti ve skalním hrobě na dolním toku potoka čekaly na blažené vzkříšení.

Tato městská čtvrť v té době již dávno ztratila svůj dřívější význam. Již dynastie Hasmoneovců přeložila své sídlo do severní části chrámových budov. Herodes pak vystavěl skvělý palác na nejvyšším bodě východního křídla. Za to však staré dějiny Jerusalema byly co nejužěji spjaty se severním pahorkem Moriah. Zde na starodávném Sionu postavil svůj trůn mírumilovný král Melchisedech. Tento bohabojný velekněz ze Salem při příležitosti vítězného Abrahama návratu vzdal Hospodinu díky předobraznou obětí chleba a vína.

Kdyby mlčící poutníci byli měli věštecký zrak a jím pronikli temnotu královské hrobky, byli by s úžasem spatřili, jak zpráchnivělými kostmi bývalého vládce Jerusalema trhla nějaká magická síla. Vždyť po stupních Sionu vystupoval pravý Král spravedlnosti a Kníže pokoje, na kterého čekali národové. Šel nahoru slavit eucharistickou oběť. Nyní odbila hodina, na kterou toužebně čekala tisíciletí. Hodina, kdy měl přinést oběť věčný velekněz podle Melchisedechova řádu (žalm 109, 4). Podle předpovědi proroka Malachiáše (1, 11) bude to oběť čistá. A od nynějška bude se slavit od východu slunce, až do jeho západu na všech místech a po všechny věky.

Korunou hory Moriah na severní straně byl bohatě zlatem zdobený přepychový Herodesův palác. Na náhorní planině pak ještě výše nad horou poblíž velekněžských zemských domů byla galilejská čtvrť. Tam se obyčejně ubytovávali o svých výročních poutích k slavnostem. Mezi poutnickými domy při jihozápadních hradbách stál mezi zahradami vilové čtvrti též dům Jana Marka (Sk. ap. 12, 12). U tohoto učedníka Ježíš chtěl se svými milými slavit velikonoce. Podle věčných úradků měla to být hostina na rozloučenou se Synem člověka.

Učedníci vedení Mistrem vešli do poutnického domu za večerního klidu. Netušili, že tato docela obyčejná stavba od

této chvíle se stává prvním chrámem. Nového zákona. Chrámem, jež posvětil sám Pán. Netušili, že nyní se Sionu bude vydáno veliké přikázání lásky, poutající celé lidstvo, jako kdysi s vrcholu Sinaje byl vyhlášen mojíšský zákon. Toto přikázání však nebude vryto do žulových desek, nýbrž do měkkých a poddaných lidských srdcí.

Jak zcela jiné jsou myšlenky a plány Boží než nápady zchytralých a přece krátkozrakých lidí! Chrám budovaný králem Herodesem libujícím si v přepychu byl světovým veledílem. Nebyl tehdy ještě úplně dokončen a již podle naprosto nedvojsmyslné Ježíšovy předpovědi měl zakrátko rozpadnout se v ssutiny a již nikdy ze zřícenin nepovstat. Prostínek večeradlo pak je prvním chrámem mladé křesťanské obce. A z něho v osobě apoštolů vychází slovo Páně do celého světa. Neodolatelnou mocí lásky dobývá celý svět Kristovu Evangelium, jež zaslepený židovský lid odvrhl. Otcovo Slovo sestoupilo na zemi, aby ubohým a prostomyslným zvěstovalo své spasitelné učení. Svěřilo svá tajemství těm, kdo s upřímným srdcem pozorně hledali Boha. Zato s prázdnou odešly pyšné a naduté děti tohoto světa. Dnes zasedli s Pánem k velikonoční hostině prostí rybáři od Genezaretského jezera. Kdo by byl tušil, že za pár týdnů se stanou sloupy velechrámu křesťanské Církve? A chrám ten se klene nad celým světem a má příslib věčného trvání! Na takové životní určení a úkol v oné večerní chvíli nepomyslí ani jediný z galilejských občanů...

Byly skončeny poslední přípravy k velikonoční večeři ve vzdušné horní síni domu Kristova přítele. Učedníci spolu s milovaným Místrem zasedli za stůl upravený s úzkostlivou čistotou. Měsíc v jarním úplňku se právě vyhoupl nad Olivetskou horu.

Pro hostinu bohatou jak symbolicky tak obsahem vytvořil se tehdy zvláštní slavnostní obřad. Úvodem bylo obvyklé mytí rukou. První akt tvořilo žehnání prvního poháru vína. Po předepsané posvěcující formuli Pán podal nápoj stolovníkům. Po tomto úvodu byla přinesena jídla, hlavně pečený velikonoční beránek s nezbytnými příkrmy. Nekvašené chleby, hořké polní saláty a charoseth: nádoba s octem a slanou vodou. Byly to připomínky na trpké otroctví v Egyptě. Pojedli něco salátu. Pak dali obvyklé požehnání polním bylinám. A připravil se druhý pohár. Nyní četbou a výkladem

o vzniku, významu a tajemném obřadu velikonočního beránka zahájilo se vlastní jídlo. Dozněly oba první žalmy (112 až 113, 8 podle Vulgaty) velikého Hallelu. Tu se podával druhý pohár. Znovu si mylí ruce. A nyní všichni ulehli na připravená lehátka. Nejmilejší z učedníků Jan měl své místo u Spasitele, takže při důvěrném hovoru s ním jeho hlava ležela u Ježíšových prsou. Pán požehnal nekvašené chleby Pak je bral do ruky a každému podával. Stejně tak koloval hořký salát, namáčený v charoseth. Nyní počala vlastní velikonoční hostina, požívání beránka. Musil být celý sněden.

S pohnutým srdcem a zjevně dojat v hloubi duše Spasitel se ujal slova. Chvějícím se hlasem pravil: „Toužebně jsem si přál jíst s vámi tohoto beránka dřív, než budu trpět“ (Luk. 22, 15). Apoštolové stále ještě nechápali, na co Mistr při všeobecné sváteční radosti narážel, mluvě o příštím svém utrpení. Ve své prostotě stále ještě snili o blížícím se mesiánském království. A to tím spíš, že tomu bylo teprve pár dní, co lid ho vítal radostným hosianah jako požehnaného Dáně.

Přišlo třetí umývání rukou a žehnání třetího poháru. Výslovně se označoval jako „calix benedictionis — kalich požehnání“ (1 Kor. 10, 16). Nejdříve z něho upil hostitel a pak dal kolovat hostům. Pojilo se k němu mimořádné děkování jako důstojný uzávěr povznášejší vzpomínkové slavnosti. Konečně byl připraven ještě čtvrtý pohár. Při něm zněl hodovní síni druhý díl Hallelu (žalm 113, 9–117).

Spasitel uchopil kalich a podával jej učedníkům se slovy: „Vezměte jej a rozdělte mezi sebe, neboť pravím vám, že nebudu již pít z plodu vinného kmene do té doby, až přijde království Boží“ (Luk. 22, 17). Vypítí čtyř pohárů bylo rituálem přísně předepsáno.

Po celý tento obřad Jidáš byl stále ještě v kruhu učedníků. Avšak v jeho mysli se vzdouvalo a burácelo pokušení. Vždyť v duchu osnoval zradu. Tak byl stěží s to přemoci vnitřní rozčilení.

Hostitel rozdál stolovníkům poslední sousta velikonočního beránka. Tím hostina končila.

Pán již při hostině zarmoucen hovořil učedníkům o zradci. Náznakem je upozornil, že nevěrník dlí v jejich středu. Z šetrnosti a jemnocitu zatím neuvedl jméno. Jen svému nejmilejšímu učedníku sdělil znamení, jak ho pozná. Jidáš dostal poslední sousto. Byl to poslední důkaz Spasitelovy ne-

konečné lásky. A pak s omluvou odešel z hodovní síně. Jeho odchod nevyvolal v úzkostlivých apoštolech nijaké podezření. Vždyť míval Jidáš na starosti obstarávání nákupů. Pán však chtěl nyní své věrné sám kolem sebe shromáždit ke chvíli rozloučení. Šlo o to, aby pořídil závěť: Jidáš již jedná s velekněžími o Ježíšovo zatčení!

A teď počíná jedinečně úchvatné divadlo. Podívaná pro anděly i lidi. Pán vstává od stolu a obléká si plátěnou zástěru. Nalévá vodu do nádoby a zve učedníky k mytí nohou. Apoštolé stojí kolem Mistra němi úžasem. Nevědí, co to má znamenat. Přes to podrobují se pokynu jako omráčení. Ježíš pokleká před jednotlivce. Myje jim nohy a utírá je ručníkem.

Tu přichází řada na Petra. Tento výbušný charakter nemůže si v hlavě srovnat, že by jemu Ježíš měl prokázat skutek svého vlastního ponížení. Jedná jako člověk, který dosud nepochopil cesty Boží. Dosud nevidí, jaké oslavení se skrývá v tomto pokorném jednání jeho Mistra.

A kdo vůbec mohl by to tušit? Blažení duchové, pohleďte sem, co váš Stvořitel koná! Nebesa, shlédněte dolů a vizte Syna člověka a Syna Božího v jedné osobě, jak pokleká k nohám lidských synů! Kdo vůči vám ukázal podobnou blahosklonnost? Věčné Otcovo Slovo stvořilo celý svět. A nyní všemohoucí Stavitel světa si obléká zástěru, aby prostému stvoření z hlíny myl nohy!

Jaké pocity musily prochvívat Petrem při této úchvatné podívané! On přece slavnostně prohlásil: „Věřím, že jsi Kristus, Syn živého Boha“ (Jan 6, 70; Mat. 16, 16). Jeho věřící duchovní zrak neviděl v Ježíši jen pouhého Bohem osvíceného proroka. Neviděl v něm pouze nějakého Eliáše. Nýbrž viděl v něm Syna Božího, jenž se stal člověkem. Nebeskou krásu. Ráj andělů. Odras Otcovy nádhery. Vždyť bylo mu dovoleno nahlédnout do jeho oslavení, když Ježíš na hoře Tábor se proměnil před jeho očima.

Proto v prostotě svého srdce si řekl: „Pane, ty jsi upevnil základy světa. Tolika divy jsi vyzdobil zemi. Celý vesmír ukolébáváš na své dlani. Hýbáš oblohou. Řídíš čas. Oblažuješ anděly. Řídíš osudy lidí. A ty mně chceš mýt nohy? Mně, ubohé hromádce prachu a popela? Mně, ničemné nádobě a hříšnému tvorů? Poslyš? Vznešenost tvé velebnosti a hlubokost mé ubohosti mne nutí, abych toho nedopustil! Přenech

přece tuto práci svým služebníkům! Svlékni zástěru a vezmi si zase svůj svrchní oděv! Což se nebude samo nebe hanbit, až uvidí, jak ty touto prací se snižuješ až pod zem a své všemohoucí ruce kladeš pod nohy tvorů? Viz! Země je podnožím tvých nohou. A ty se snižuješ pod dílo svých rukou? Bůh chraň, abys ty myl nohy mně, ubohému hříšníkovi!" — Krátce nechce se pokynu podrobit. Ježíš však mírně a klidně namítá: „Co dělám, ty teď nechápeš, ale později pochopíš“ (Jan 13, 7).

Ale Petr znovu odporuje: „Nikoli, na věky nebudeš mi mýt nohy!“ Pán však znovu namítá: „Neumyji-li tě, nebudeš mít se mnou podíl.“ Tu prudký nadšenec upadá do druhé krajnosti: „Pane, netoliko nohy, nýbrž i ruce a hlavu mi umyj“ (Jan 13, 8—9)! V této krajně významné chvíli Ježíš nám chtěl zanechat příklad pokory a bratrské lásky jako odkaz. Utišil prostotu svého učedníka a pokračoval ve svém díle lásky.

Všimněme si, co vše Pán musil udělat, aby nás učinil opravdu pokornými! Nebe i země jako němí svědci stojí v údivu nad bezmezným sebeponižením Božího Syna! Jak drahocenná musí být pokora v očích Božích! Vždyť jí dává přednost samo Slovo, jež se stalo tělem. A jak tento klenot byl zneužíván! Teprve Boží Syn mu vrací jeho cenu a důstojnost. Pokoru důtklivě učil celý Ježíšův život od jeslí až po kříž. Pokoru opěvovala ústa jeho panenské Matky. Pokora je nejkrásnější kvítek Božího ráje. Pokora je božský magnet, jenž přitahuje Stvořitele ke všem věcem. Kdo ji odvrhne, bude svržen Bohem, třeba by vystoupil sebe výš. Kdo se jí chopí a svatě ji chrání, toho Otec uzná za své dítě, třeba by na světě byl největším hříšníkem. Pokora přitahuje milost a sklízí zázračné úspěchy. Je smrtí nepravosti. Je zrcadlem panen. Je útlukem nejsvětější Trojice. Kdo bez ní chce šetřit, ten utrací. Kdo nestaví na ní, boří. Kdo bez ní chce kupit ctnosti na hromadu, větrem víří prach. Panna bez tohoto náhrdelníku bude od bran ráje odehnána jako zpátečnice. Avšak veřejná hříšnice kajicně klečící u Ježíšových nohou bude přijata na milost. Proto také Spasitel mytí nohou končí slovy: „Dal jsem vám příklad, abyste i vy dělali tak, jako já jsem udělal vám“ (Jan 13, 15).

V souvislosti s mytím nohou lkal Pán ve svém rozbolestněném srdci nad zrádcem. Vždyť docela přesně věděl, co v té

době se odehrávalo ve veleradě. A oblékl si zase svrchní šat. Pak proslovl úchvatnou řeč na rozloučenou. Se vši vřelou vroucností vytryskl v ní proud jeho božské lásky. Jsou to slova tak srdečná a tak vroucí, tak povznášející a tak srdcevrvoucí, konečně tak božské útěchy, že mohla vytrysknout právě jen ze srdce Ježíšova. Ký div, že i zmužilým a otrlým rybářům kanuly po lících bohaté slzy!

Srdce učedníků se dostala do posvátné nálady. Byli v hloubi duše dojata a přemoženi. Nadešla chvíle, kdy Ježíš chtěl se se svými slavně rozloučit. Musí se vrátit k Otci, aby svým milým nahoře v nebi připravil blažený domov. Jak však za těžko přišel jeho milujícímu srdci rozchod s námi lidmi! Pro nás bil každý tep jeho srdce a pro nás dýchal.

Boží moudrost, všemohoucnost a láska vymyslely takový odchod, že odloučenost se množila trvalým spojením. A to byl jeho podivuhodný a tajemný odkaz. Z neodolatelné lásky sám se nám daroval. Tak úzce se s námi spojil, že užšího spojení nelze si již vymyslet. Sálem zazněla modlitba plná vroucí lásky a vznešeného duševního vzletu. Ježíš vzal chléb a děkoval Otci. Pak jej rozlámal a podával učedníkům se slovy: „Vezměte a jezte! Je to mé tělo, jež za vás bude vydáno!“ Podobně po jeho požití vzal kalich. Poděkoval Otci a podával jej učedníkům se slovy: „Pijte z něho všichni, neboť je to má krev. Krev Nového zákona, jež bude prolita za vás a za mnohé na odpuštění hříchů. To činíte na mou památku!“ (Mat. 26, 26-28; Mar. 14, 22-24.)

Před neproniknutelným tajemstvím padáme na kolena a klaníme se mu. Smysly vypovídají službu. Jazyk umlká v němý údiv. Srdce mocně bije. Vždyť oheň božské lásky tavi kůru pozemských citů a nejsvětější pocity Bohem opojené přivádí do varu. Lidské srdce začíná bít božským životem. Cítí se povznesené nad pozemské zájmy. Nad vše, co mu vnuká tělo a krev. Hlubajícimu duchu otvírají se nové a netušené světy plné nesmírné blaženosti. Vzhledem k eucharistické jednotě lásky ubohý pozemský červ se nyní duchovně prohlubuje. Potvrzuje se smělé slovo Písma: „Jste bohy a syny Nejvyššího“ (Žalm 81, 6).

Svatý Jan v oné chvíli naslouchal flukotu Ježíšova srdce. A ten shrnuje ono veliké tajemství, jež před utrpením Páně se odehrávalo ve večeradle, ve významná slova: „Protože miloval své, kteří byli ve světě, miloval je až do konce“ (13,

1). Celý život božského Spasitele byl pln úžasných dobrodiní. Prokazoval je lidstvu neustále. Vrcholným důkazem jeho lásky jsou záruky její, jež nám zanechal při svém odchodu. Žádný stvořený jazyk není s to vyličit velikost Kristovy lásky, jež plála v jeho srdci k jeho nevěstě Církvi a ke všem duším ozdobeným posvěcující milostí. I svatý Pavel uznává neschopnost lidského ducha k tomu, aby tajemství Boží lásky vystíhl v celé jejich hloubce. Vždyť prosil Pána Boha o milost, aby poznal velikost této lásky, jež přesahuje všechnu stvořenou moudrost a rozum...

Pán chtěl před svou hodinkou smrti pořídít poslední vůli a své nevěstě zanechat význačný odkaz pro její posvěcení. A co jí odkázal na památku?

Eliáš před svým odchodem se země zanechal svému učedníkovi Eliseovi plášť. Byl to jediný majetek, jež mu mohl zůstat. Spasitel se loučil s tímto světem. Vracel se k Otci. Zanechal nám plášť svého svatého těla v eucharistické svátosti. Eliseus ve zděděném plášti přešel po hladině Jordánu a neutopil se. I my díky svátostnému odkazu projdeme bouřlivou zátopou života do věčných stánků.

Dlít mezi lidmi bylo pro božského Spasitele slastí. Nyní měl se rozejít se svou nevěstou. Aby po odchodu na něho nezapomněla, zanechal jí na památku nejsvětější Svátost. A v ní nadále sám zůstává. Jeho památka zůstává živá a nezapomenutelná. Lze si představit skvělejší zástavu lásky nad toto vtělené jeho Já s celým životem? A tak tedy při ustanovení eucharistické hostiny lásky praví ona důležitá a významná slova: „Kdykoli to budete konat, číňte to na mou památku! Ať nikdy nevymizí z vaší paměti, co pro vaši spásu jsem již udělal a co ještě udělám a vytrpím!“

Božský Spasitel nechtěl po dlouhou dobu své nepřítomnosti na zemi nechat svou milovanou nevěstu samotnou. Vždyť láska prostě nesnese nepřítomnost milované bytosti. Proto vzdálil se tak, že i přes to současně zůstal zde na zemi. Silným poutem lásky, jímž Kristus zůstává spojen se svou nevěstou, je svátost. A toto spojení je tak úzké, že duše se takřka přeměňuje ve svého miláčka. Ne sice svou přirozeností, avšak láskou a podobností života. Spasitel proto při zaslíbení nejsvětější Svátosti zdůrazňuje: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm; jako živý Otec poslal

mne a já jsem živ pro Otce, tak i ten, kdo mne jí, bude živ pro mne“ (Jan 6, 57—58).

Mravní obnovovatel světa chtěl padlé lidstvo pozdvihnout k jeho bývalé důstojnosti. Milostí chtěl je povznést tak vysoko, jak hluboko ono svou vinou kleslo. A což se člověk přímo nezneuctil svým pádem ze života takřka božského do stavu zvířecího? Ztracenému božskému životu měl být člověk navrácen působením eucharistické svátosti. Hlavně v tom, kdo svátost přijímá hodně, nebeský chléb působí podobnou přeměnu, jež se děje při proměnění chleba. Konsekračními slovy mění se v Kristovu bytost to, co dosud bylo pouhým chlebem. Tak také svatým přijímáním člověk zázračně se stává duchovně podobným Bohu.

V přítomnosti svátostného spojení lásky musí umlknout všechna díla přírody. Ba též všechna díla milosti ustupují do pozadí před tímto tajemným divem. Tato svátost je životem naší duše. Je lékem na naše duchovní rány. Je útěchou v našich strastech. Je dokladem jeho lásky. Je naším milým doprovodem na pouť životem. Je osvěžením v našem vyhnanství. Je zárukou věčné blaženosti. Je pokladem křesťanského života. Nebeským pokrmem budeme posilněni k radostné další pouti pouští pozemského života. A tak budeme posilněni k radostné další pouti pouští pozemského života. A tak budeme s to dorazit až k Boží hoře, kde splyneme se slávou jeho blaženosti.

Pane, dej, abychom tě vroucně hledali! Abychom dospěli k blaženému spojení s tebou, jako réva je spojena se svým vinným kmenem! Abychom žili tvou mocí! Potěš nás proudem své milosti! Abychom navždy a na věky se s tebou spojili, až vzejde jitro věčnosti!

Emauzy.

P. Jindřich Hänsler.

OSLÍK V PRŮVODU LITURGICKÉM NA KVĚTNOU NEDĚLI

O břady při svěcení ratolestí a průvodu na Květnou neděli jsou zajímavou ukázkou cizího živlu (nevzniklého na půdě římské), vniknuvšího do oficiálního ritu římského. Dů-

kazem této „cizosti“ po vnitřní stránce obřadů je různodobost vzniku jednotlivých modliteb a přimíšení zdramatisovaných částí liturgického textu.

Tyto zdramatisované části byly odstraněny reformami po-tridentskými. Různodobost vzniku jednotlivých modliteb však ponechána i v liturgii nynější, a následek toho jest, jak praví kardinál Schuster (*Liber Sacramentorum* III, str. 180): „že celé uspořádání dnešních obřadů, přes zdánlivou starobylost, je poněkud zmatené (orig. „fittizio“, t. j. náhodně zkombinované, fingované); běží zde o prvky původu a inspirace vzájemně úplně cizí, jež byly, jak se dalo nejlépe, stmeleny bez opravdové jednotnosti pojetí celkového.“ Slova tato jsou pak autorem vysvětlena při rozboru jednotlivostí.

Nás dnes budou však spíše zajímati právě ony části z nynější liturgie vyloučené, jež byly zdramatisováním liturgického textu. Jsou to hlavně „adoratio crucis“ a účast oslíka v průvodu.

Obě tyto „zvláštnosti“ liturgické jsou ještě nařizovány rubrikou úřední agendy pražské z r. 1496 (viz zmínku o ní v 1. čísle t. roč., str. —), a přicházejí ještě v dalším vydání téže agendy z r. 1585.

Pokud se týká uctívání kříže, píše rubrika uvedené agendy z r. 1496: „Pro pozdravení kříže dva preláti (z kanovníků svatovíteckých) po třikrát začnou (intonují) antifonu: „Buď zdráv, králi náš, synu Davidův“ (Ave, rex noster, fili david), a teprve po třetí intonaci chor dokončí antifonu celou. Po přezpívání uvedené antifony tíž preláti (rubrika má tíž prelát, ale vzhledem k rubr. předcházející možno připustiti, že zpívali oba preláti i zde), klekne před křížem a začne hymnus: „O crux, ave. Tě summa.“ Tedy poslední dvě sloky hymnu z nešpor neb chval v oficiu z doby od neděle Smrtné. Tím byla ukončena „salutatio crucis“ a šlo se do choru („et fit transitus ad chorum“), kde začala mše „Domine, ne longe“.

Jak si vysvětlíme tuto částku obřadů? Zdá se, že ritus, uvedený v pražské agendě, je svědectvím zajímavého zaměnění dvou cizokrajných prvků, vyjadřujících totéž. Ovšem nevznikl tento ritus v Čechách, ale do pražské agendy byl přejat takto zmatený z předloh německých, zejména asi mohučských. Původně byl v průvodu na Květnou neděli nesen kříž (ovšem zahalený), jenž měl představovati Pána

Ježíše. Nebyl to tedy obvyklý kříž nesený v čele průvodu, nýbrž uprostřed průvodu, jako se nosívá na Boží Tělo Nejsv. Svátost (ve skutečnosti také v Anglii a v některých krajích německých i na Květnou neděli byla Svátost nesena v průvodu. Sr. Binterim, *Denkwürdigkeiten*, V. svaz., I. díl, str. 176). Místo kříže byla nesena na zvláštních nosítkách i kniha evangelií. Kříž v průvodu dosvědčuje i *Ordo Romanus vulgatus*, jenž vznikl v X. stol. v Německu, a proto nemůže býti považován za doklad liturgie římské, jak se domnívá Fr. Košák v článku „Květná neděle v Plzni v XVII. a XVIII. století“ (Sborník městského musea histor. v Plzni, roč. IV, rok 1919, str. 8-17), tím méně ne, že podle Schustera (I, str. 6 a 5) i *Ordo Rom.* I. ze stol. VIII. má mnohé prvky, „jež nejsou současně, a nemohou všechny těšiti se ze stejného oprávnění vzhledem k římskosti“ (di romanità).

Z Francie vnikl do liturgie německé zvyk užívati v průvodu na Květnou neděli figurinu osla, ale přes to, že i tento osel s figurou Pána Ježíše představoval účast Spasitelovu na průvodě, přece byl i onen zahalený kříž, totéž reprezentující, dále v průvodu ponechán, a ona *salutatio crucis* byla vlastně oním pozdravováním a oslavováním Pána Ježíše, jež mělo připomínati „Hosanna“ izraelského lidu při průvodu původním. Byla to tedy spíše *salutace*, pozdravování, tedy obřad radostný a nekající. (Takový byl původně i ráz všech obřadů Květné neděle, která také nebyla původně a není dosud ve východní církvi počítána ke svatému týdnu.)

Zajímavý doklad, jak tomu bylo ve Štýrsku a v Solnohradsku ještě v XV. a v XVI. stol., obsahují rukopisné misály z těchto století, jak je rozbírá Dr. Jan Köck v díle „*Handschriftliche Missalien in Steiermark*“, 1916. Dva misály, označené č. 74. a 112. v univerzitní knihovně ve Štýrském Hradci, mají velmi podrobné rubriky při Květné neděli. Po rozdání posvěcených ratolestí (Köck, str. 147) se konal průvod na místo, kde byla v ten den *statio*. Tam byl připraven zahalený kříž a koberec, rozprostřený před křížem. Když průvod přišel až ke kříži, zpěváci začali antif. „*Occurrerunt turbe*“ a „*Fulgentibus palmis*“, během nichž celebrant se vším duchovenstvem prostrací adorovali kříž.

Nato přistoupil „*custos ecclesie*“ (kanovník, jemuž byla svěřena péče o katedrální kostel) a odhalil kříž. Zpěváci začali hymnus „*O crux ave spes unica*“, při čemž všichni,

kteří mezi odhalováním vstali, znovu konali prostraci a v prostraci trvali i při druhé sloce „Te summa deus trinitas“.

Přistoupili dva hoši (ze žakovstva kostelního, ze sboru žáků zpívajících) s kápěmi (cappa, roucho podobné našim pluviálům) v rukou, a hodivše je na zem, začali antifonu „Pueri hebreorum vestimenta“. Pak sami adorovali kříž, zatím co klerus pokračoval ve zpěvu oné antifony. Když odstoupili první dva hoši, přišli jiní dva s palmovými větvemi a zaintonovavše antifonu „Pueri hebreorum tollentes“ (nyní „portantes“ v první antifoně při rozdávání ratolestí), hodili větve palmové na zem před kříž a sami také adorovali, zatím co chor dokončil druhou tuto antifonu.

Potom přistoupil celebrant (dominus episcopus vel sacerdos), položil se na přichystaný koberec před křížem a chorus začal zpívatí antifonu „Scriptum est enim, percutiam pastorem; při těchto posledních slovech arciděkan kapitulní (archidiaconus) stoje udeřil jemně (levi ictu tangatur) ležícího biskupa (prostratum pontificem), jenž sám vstal při slovech „Postquam autem surrexero“ a po ukončení antifony zazpíval oraci „Oremus, deus qui mire dispositionis“. (Je mezi oracemi nynějšího svěcení třetí.)

Následovala nová adorace hochů ze školy zpěvácké, kteří obstoupili kříž a začali „Gloria laus“, zpívající střídavě s chorem jako při obřadech nynějších, jenže vždy při prvních slovech refrénu skláněli hlavy před křížem.

Po skončeném hymnu dva jáhnové neb podjáhnové zahalili znovu kříž a průvod se vracel za zpěvu responsoria (jako nyní): „Ingrediente domino“ do kostela, kde celebrant zazpíval oraci „Oremus. Ađiuva nos deus“, a pak začala mše svatá.

Z onoho bohatého holdování svatému kříži v nynějším ritu zbyl jen zpěv „Gloria, laus et honor tibi sit Rex Christe Redemptor“ (Sláva, chvála i čest tobě buď, Králi Kriste Spasiteli), střídavě opakovaný u zavřené brány kostela.

Místo holdování kříži, jak bylo řečeno, zavedli ve Francii a v Německu hold obrazu, figuriny Pána Ježíše, sedícího na oslíku. Naše agenda má v té věci tuto rubriku:

Po ukončení hymnu (Gloria laus et honor, byl zpíván podle agendy ještě před návratem průvodu „in cacumine montis“) vrhnou se hoši před oslátko a zpívají následující

antifony (Pueri hebreorum tollentes a Pueri hebreorum vestimenta prosternebant), jež chor opakuje.

Pravděpodobně ritus byl ten, že hoši ze zpěvacké školy za intonování první antifony se vrhli na zem před oslátko, a když chor antifonu opakoval, povstali a pak zase intonující druhou antifonu, učinili jako při začátku antifony první.

Tu jsme vlastně u jádra celého tohoto článku. Z rubriky oné, opakované i ve vydání agendy z r. 1585, je zřejmo, že byl v průvodu metropolitní kapituly ve st. XV. a XVI. (snad i ještě později) ještě užíván „oslík“.

Byl to živý neb jen figurina? — Dr. Podlaha v uvedeném čl. (ČKD, 1903, str. 249) píše, že původně bývalo oslátko živé, ale později „ze dřeva vyřezávané, upevněné na podstavci kolečky opatřeném; na něm bývala po jíздеcku umístěna mnohdy figura Spasitelova v životní velikosti, rovněž ze dřeva vyřezaná.“ (Dr. Podlaha překládá výraz rubriky „iactent se pueri“ — „poskakovali hoši před oslíkem zpívající...“ Ale ze srovnání s rubrikami uvedených misálů štyrských (cappas in ferram iactantes proni adorant... iactent ramos proni adorantes...) plyne, že hoši se opravdu vrhli na zem před oslíkem a zůstali chvíli na zemi ležeti.)

Ritus popisovaný na Květnou neděli v Plzni v zmíněném již článku Fr. Košáka, jakož i zpráva Martina Hrušky („Paměti Plzně 775—1870“, str. 169 k r. 1647) by se zdála navštědčovati, že v katolické Plzni ještě v XVII. století byl voděn v průvodu oslík živý. T. r. totiž nový arciděkan plzeňský, jenž byl současně i kanovníkem kapituly svatovítské, Šebestián Zbraslavský (viz Podlaha, Series canonicorum, 169), žaloval na Plzeňské, že „na neděli Květnou vodí se o s e l, na němž Kristus sedí, v průvodu, zpěváci na věži zpívají „Gloria laus“ atd. Po obědě pak onen osel ulicemi s velkým povykem a smíchem se provádí.“ Osel, jako figurina, by snad nikdy nemohl být předmětem takových povyků a smíchu, zato osel živý, (ovšem odpoledne již bez Krista), jistě spíše. Také z odpovědi dané konsistoří dne 15. května 1647: „V o d ě n i toho osla ráno a odpoledne se dovoluje, velectěný pan magistrát dbejž bedlivě o to, aby nesloužil tento průvod k posměchu, ale spíše k pobožnosti,“ by se dalo vyvoditi, že osel byl živý. V případě kladném, Krista na oslu sedícího, musel představovati některý člověk. Dr. Podlaha také skutečně v citovaném čl., str. 249, tvrdí, že „ve stol. XIV. a na počátku stol.

XV. (případ plzeňský se týká stol. XVII.) však voděno oslát-ko živé, s nímž provozovány byly všeliké nepřístojnosti. Kněz r a t o l e s t i světící t e h d á ž jel v průvodu na skutečném oslu. Osel byl k tomu cíli pentlemi ověšen a všemožně vyšňořen. Po skončené jízdě musel osel s sebou do chrámu, kdež přečkati mu bylo celou mši, jež se dle něho nazývala „missa asinina“. Dovolává se článku Jos. Ehrenbergra v Čas. čes. musea 1851, svaz. I., str. 134, a M. Jana Husa (Sebr. spisy, Erben. vyd., I. díl, str. 302, Výklad modlitby páně, kap. 82, o místu modlitby, odst. E) podle spisu Dr. Č. Zíbrta „Staročeské výroční obyčeje“, 1889, str. 83/84.

Zíbrt však ve svém spise „Chození s klíbnou (koněm) v době vánoční a masopustní“ (Samost. otisk z Čes. lidu II, č. 3, vyd. v Praze 1893, str. 23, pozn. 86) opravuje výslovně svůj názor projevový ve „Staročeských výroč. obyčejích“ a praví, že zlořády, na něž se vztahují slova Husova, netýkaly se průvodu s oslíkem na Květnou neděli, nýbrž žakovské slavnosti na den Mladátek. Podle obyčeje všeobecného v západní Evropě byl při katedrálním kostele zřízen jakýsi sbor žakovstva, zpěváků chrámových, kteří byli nazýváni „Boninfantes“ (boni infantes, dobré děti) neb Innocentes, Neviňátka. Do jaké míry byli tito zpěváci „neviňátka“, těžko rozhodnout, ale tolik je z historie jisto, že r. 1255 opat břevnovského kláštera žaloval na jejich nepřístojnosti u samého papeže (Emler, Regesta II, str. 22, čís. 54), a v r. 1267 (l. c. II, str. 222, čís. 579) pražský biskup Jan (III, 1258—1278) potvrzuje rozhodnutí kapituly pražské stran poplatku, jímž se každoročně musel klášter břevnovský vykupovati „domino episcopo innocentium eiusdem pragensis ecclesie et ipsis innocentibus ac eorum sociis omnibus...“ (panu biskupu neviňátek téhož pražského kostela a i samým neviňátkům a všem jejich druhům za to, že průvodu nedovolil do kláštera. Každoročně totiž na svátek Mladátek si volili tito Innocentes svého „biskupa“, jež v průvodu (v době Husově na oslíku) vedli do kostela, kde konali různé nevázané obřady. A jsou zajímavé zápovědi i dalších biskupů a arcibiskupů, na př. Arnošta z Pardubic (viz Zíbrt l. c. str. 21) a Jana (pravděpodobně II., z Jenštýna), arcibiskupa, (viz M. J. Hus, uv. místo: „A svaté paměti Jan arcibiskup, ten je pod kletbú ty hry a nekázni zapověděl, a velmi dobře.“).

Pokud se týká pak článku Ehrenbergova, je nadepsán

„Stav školy solnické léta 1583 a opět léta 1683“. Vypisuje zajímavé poměry školy solnické k těmto letům a z r. 1683 uveřejňuje dopis tehdejšího rektora školy, Františka Novotného, provisoru řádu bosých karmelitánů, jimž panství solnické v té době patřilo. V dopise žádá rektor Novotný, aby mu bylo dáno nějaké odškodné za to, že „provozoval velkou komedii o umučení Páně s dítkami školními a s pomocí některých lidí dospělých...“ Stěžuje si, co při tom vytrpěl, poněvadž, jak píše: „anžto jsem jiného sehnati nemoha, sám Ježíše dělati musil...“ Běželo zde pravděpodobně o nějakou velikonoční hru („velkou komedii o umučení Páně“). V celém textu není ani zmínky o oslíku, ale Ehrenberger v pozn. (4.) k tomuto místu právě uvádí to, co Dr. Podlaha skorem doslovně (s citováním autora) převedl do svého článku v ČKD. z r. 1903. Opírá se tedy o Ehrenbergra, ale ten zaměňuje, jak se zdá, průvod s oslem na Květnou neděli s jinými „oslími slavnostmi“, jak byly obvyklé ve Španělsku, ve Francii, v záp. Německu a vzhledem k svátku Mladátek i u nás. (Viz Du Cange, III/IV, str. 460 a nn. ke slovu „festum asinorum“.)

Vraťme se k otázce dané již dříve: Byl tedy onen „oslík“ („asellum“) agendy z r. 1496 a 1585 živý, nebo to byla dřevěná figurina?

Podle obřadů plzeňských z r. 1647, jak o nich bylo psáno, jež i pražská konsistoř schválila, bylo by možno souditi na oslíka živého. Také řád arcibiskupa Wolframa (ze Škovorce, 1396—1402), jak jej cituje Zíbrt, „Chození s klíbnou“, str. 23, pozn. 86 (podle vyd. Dr. Jos. Emlera, str. 300), píše: „Item mandamus... quod... de clericis ducentibus asinum in die Palmarum provideant...“ Oslík onen byl tedy voděn, a to by mohlo spíše svědčiti o tom, že byl živý. O figurině by snad bylo řečeno, že ji táhli (trahentibus, spíše než ducentibus). Ale určité rozhodnutí v té věci není možné, neboť výrazy uváděných míst nejsou přec dosti jasné.

Zato máme dotvrzené užívání figurin i pro poměry naše. V městském museu v Čes. Budějovicích, v oddělení bývalého církevního musea diecévního, je jeden takový exemplář. Chtěli jsme jej čtenářstvu představití fotografickým snímkem, ale oslík je oslík. Zkazil nám radost. — Podle Dr. Karla Künstle, *Iconographie der christlichen Kunst*, Herder 1928, I, str. 410 bývaly tyto figuriny i značné ceny umělecké

(uvádí obrázek na str. 412). Dr. Podlaha píše podle časop. *Der Katholik*, 1902, I, str. 172, čl. M. Raich „Religiöse Volksgebräuche im Bisthum Augsburg“, že „v mnichovském „Georgianu“ chová se dosud několik uměle vyřezávaných takových oslíků.“ Du Cange l. c. pak cituje rubriku z *Ordinaria rukopisného Ecclesiae Cameracensis* (Cambrai, v severní Francii). „*Asina picta remanet retro altare usque ad Completorium IV. feriae*“, podle níž zůstala figurina ta, „oslice malovaná“, v kostele za oltářem až do kompletáře středěčního, před začátkem temných hodiněk Zeleného čtvrtku.

Můžeme tedy zakončiti tento článek závěrem: Oslík v liturgickém průvodu je zvláštností do liturgie zavedenou, hlavně vlivy franckými a španělskými. Ve východní liturgii ani jerusalemské původně nebyl. Na př. Etherie popisuje obřad jerusalemský na Květnou neděli, ale o účasti oslíka se vůbec nezmiňuje. A jestliže Quaresmius ve spise *Elucidatio Terrae sanctae*, I., 4, c. 11, popisuje obřad tento v Jerusalemě, jak byl konán v jeho době (stol. XVII.), pak je to ritus pozdější, ne původní. Viz o tom Nilles, *Heortologion*, svazek II., str. 206/207.

Praha.

Dr. Josef Beran.

Z MEŠNÍHO KALENDÁŘE SVATÝCH

23. dubna.

Sv. Vojtěcha, biskupa a mučedníka.

Nejslavnější biskup pražský, jeden z nejušlechtilejších synů českého národa, chlouba a ozdoba naší vlasti. Pocházel z mocného českého rodu Slavníkovců. Jeho otec Slavník vládl dvěma pětinami Čech. Sv. Vojtěch narodil se na hradě Libici kolem roku 950 (953). Péčí zbožných rodičů, hlavně bohabojné matky Střezislavy, dostalo se mu vzorné výchovy pod vedením výborného pěstouna Radly, potomního nerozdílného druhá a zkušeného rádce. Na vyšší vzdělání poslán byl do Magdeburku k příteli a příznivci rodu Slavníkovců svatému arcibiskupovi Ādalbertu. Škola magdeburská slynila tehdy věhlasem za správy učeného Otricha, jenž zván byl saským Ciceronem. Kněžic Vojtěch prospíval v Magdeburku vědomostmi i vzácnou mravní ušlechtilostí.

Mluvil třemi jazyky, byl pilen modlitby, miloval samotu a rozdával hojně almužen, takže již za jinošského věku jevil známky budoucí svatosti. Svatý arcibiskup Ādalbert lnul velikou láskou k ctnostnému kněžici českému a bděl nad výchovou jeho s otcovskou péčí. Na biřmování dal mu své jméno, jímž potom světec náš ode všech neslovanských národů obecně byl zván. V Magdeburku byl spolužákem světcovým i sv. Bruno, potomní arcibiskup a druhý apoštol Prusů. Po devíti letech vrátil se sv. Vojtěch do otčiny. Přišed do Prahy, byl posvěcen od prvního biskupa pražského Dětmara na podjáhna a přísluhoval pilně ve sboru žakovstva při stoličním chrámu sv. Víta. Dne 2. ledna roku 982 byl svědkem posledních okamžiků biskupa Dětmara. Žaloba umírajícího arcipastýře proti Čechům, že posud nepřilnuli řádně k víře křesťanské, i strach jeho, kterak vydá na věčnosti počet z duší jejich, mocně otráslly Vojtěchem. Hluboce vzrušen, uvědomil si náhle s pronikavou lítostí, že dosud nedal dokonale výhost světu. Ještě téže noci oblékl si hrubé kající roucho, nasypal na hlavu svoji popel a chodil z chrámu do chrámu, modle se kající modlitby. Smrt biskupa Dětmara stala se mu mezníkem nového, stroze odřkávého života. Dne 19. února 982 zvolen byl jednomyslně přes vše pokorné zdráhání nástupcem Dětmarovým. Shromáždění lechové, kmeti a vladykové i duchovní, otázaní knížetem Boleslavem, kdo má býti biskupem, jednomyslně volali: „Kdož jiný, než rodák náš Vojtěch?“ I chopili se jinocha velmi se bránícího, přivedli ho do shromáždění a řekli: „Chtěj nechtěj, biskupem našim budeš.“ Tak zvolen byl Vojtěch, první z Čechů, biskupem, a volba ta setkala se po celém národě s živým souhlasem.

Investován a vysvěcen byl ve Veroně, kde právě dlel císař Ota II. a arcibiskup mohučský Villigis. Po vysvěcení vrátil se beze vší nádhery s českým poselstvím do vlasti. Jel na koni, nikoliv s ozdobnými uzdami, nýbrž s konopným provazem. Cestou po Čechách byl radostně lidem pozdravován. Když průvod se přiblížil ku Praze, sestoupil biskup Vojtěch s koně, zul obuv a bos vstoupil na hrad pražský, kde druhdy svatý kníže Václav vévodil a hrob svůj měl. Mladý, pětadvacetiletý biskup skvěl se vzácnými vlastnostmi pastýře duší. Byl učený, přísně sebezapravý, hluboce nábožný a nadmíru dobročinný. Byl neunavně činný. K od-

počinku se ubíral po dlouhých modlitbách zpravidla až po půlnoci. Spával na holé zemi. Záhy zrána přicházel do stoličního chrámu, kde se sborem žakovstva prozpěvoval hodinky a sloužil mši sv. Ze svých důchodů dával jednu čtvrtinu na potřeby chrámové, druhou na výživu duchovenstva a třetí chudým. Každý den zval k stolu svému 12 chudšů, jimž podle příkladu Páně přísluhoval. Zvláště milým zaměstnáním mu bylo udělovati almužnu, navštěvovati nemocné i vězně a přijímati sirotky a vdovy. Na vzdělání a výchovu duchovenstva vynakládal velikou péči. Sám vyučoval mladé duchovní a horlivě usiloval o vyvýšení duchovní i mravní úrovně kleru. K sobě byl z míry přísný a odpíral si všecko pohodlí. K druhým však se choval vždy dobrotivě. Ve všem jeho jednání jevila se pokora i ušlechtilá vlídnost, spojená s apoštolským zápalem pro čest a slávu Boží i spásu duší. První český biskup byl věrným následovníkem Krista Pána a daleko do světa pronikala pověst o jeho veliké svatosti.

V úřad biskupský uváděl se vůbec s takovou horlivostí a obětavostí, že stal se nedostižným vzorem všem svým nástupcům. Než svatý asketa, který s plamenným zápalem se zasažoval, aby vykořenil v zemi zbytky pohanských obyčejů, zvláště pohanské neřesti, mnohoženství u vладыk, sňatky mezi příbuznými a libovolné rozvody, prodávání otroků i znesvěcování neděl a svátků, jakož i nekázeň kleru, narazil na tuhé obtíže. Mnohé zlozvyky byly příliš zakořeněny. Nevole proti svatému horlitéli o nápravu rychle rostla, hlavně u lechů a vладыk. I původní přátelský poměr mezi Boleslavem II. a sv. Vojtěchem se časem zvrátil. Světec viděl, že i kníže nejlepší jeho úmysly na zmar přivádí a že lid po příkladu jeho zákonů Božích nedbá. Apoštolská činnost i ctnosti sv. biskupa nevydávaly v Čechách takového ovoce, jakéhož se nadál. I počal s bolestí přemýšleti o hořkých slovech umírajícího svého předchůdce a rozhodl se, že se odebere k papeži, přednese mu svoje soužení, a bude-li to vůle jeho, že složí se sebe břímě biskupské. Když všechny apoštolské snahy jeho narážely na mnohonásobný odpor, záměr svůj provedl. Před odchodem řekl bratru Boleslava II., benediktinskému mnichu Strachkvasu Křišťanovi: „Tys bratrem knížete této země a proto poslouchal by tě nepoddajný lid náš více než mne. Jsi bohabojný, vzdělaný a hodný, abys důstojnost biskupskou na sebe vzal. Přispěním brát-

rovým budeš moci potlačiti pyšné, káráti nedbalé, trestati neposlušné a domlouvati nevěřícím. Nuže, buď biskupem místo mne.“

Přišel do Říma roku 989, vstoupil s dovolením papežovým do benediktinského kláštera sv. Alexia, zvaného později „semenišťem světců“, na hoře Aventinské, a žil tak přísně, že pověst o jeho neobyčejné svatosti rozhlásila se po celém Římě. Po třech letech na žádost Boleslava II., z vůle papeže Jana XV., když lid český se zavázal, že ve všem podrobí se nařízením svého biskupa, vrátil se do Čech v průvodu 12 řeckých bratří, pro které založil roku 993 první benediktinský klášter v Břevnově. Opatství břevnovské stalo se kolébkou četných benediktinských klášterů v Čechách, na Moravě, v Polsku a Uhřích. Česká větev církevní našla v benediktinských klášterích zdravou oporu. Prochází rozlehlou diecí, navštívil sv. Vojtěch i Slovensko a Uhry. V Ostřihomě pokřtil mnoho pohanských Maďarů a syna Gejzova biřmoval na jméno Štěpán. Roku 994 dopustil se rod Vršovců, který dávno ze závidění nevrážil na sv. Slavníkovce na stolci biskupském, porušení práva útočištného a zneuctění chrámu. Sv. Vojtěch hrůzou i bolestí sklíčen nad vraždou nešťastné ženy, která u oltáře hledala útočiště a do duše rozehvěn výbuchy zavilé nenávisti proti své osobě, opustil po druhé svou vlast a odešel do Říma. Tam v cele aventinské konal tuhé pokání. Tehdy právě dlel v Římě mladý zbožný císař Ota III. Osobnost sv. Vojtěcha táhla srdce jeho neodolatelným kouzlem. Zvolil si sv. biskupa za svého zpovědníka a radostí mu bylo naslouchati jeho poučením. Zatím Boleslav II. těžce nesl odchod svého biskupa a prosil metropolitu mohušského, aby Vojtěcha nazpět povolal. Světec poslechl, od papeže si však vyžádal dovolení, že může jíti hlásat evangelium pohanům, nebudou-li ho Čechové poslouchati. Když se však blížil k hranicím otčiny, obdržel hroznou zvěst, že vyvražděn byl rod Slavníkovců.

Zpráva o nelidském zločinu na Libici dotkla se nadmíru bolestně sv. biskupa. Čeho mohl se dále nadíti v Čechách, kde z dopuštění knížete Boleslava pletichami Vršovců vyhuben byl jeho rod? Uchýlil se do Polska, a když tam za ním přišel potupný vzkaz, že Čechové si jeho návratu nepřejí, rozhodl se věnovati se misionářskému úkolu, po němž dávno bažil.

Sv. kajčnicka, jehož apoštolské snahy v otčině potkávaly se s ustavičným odporem, pudila touha po mučednictví. Jsou ouhory, jež jenom mučednická krev zavlaží a zúrodní . . .

Světce vypravil se k divokým Prusům, provázen Radimem a Benediktem. V Gdaňsku kázal pohanům a hojně jich pokřtil. Odtud odplul s druhy svými na sever a přistál na břehu Frišské zátoky. Byv však zapuzen, dostal se lodí na severozápad Sambie, poblíž města Pilavy. Když však vstoupil v Sambii na pole Romovo, Prusům posvátné, přihnali se rozrušení pohané a sv. misionáře sekyrami a oštěpy zabili. S modlitbou na rtech za své vrahy, připodobněn svému Pánu, jehož byl po celý život věrným následovníkem, zemřel sv. Vojtěch kýženou smrtí mučednickou dne 23. dubna 997.

Mešní liturgie.

Vstup.

Žalm 63, 3.

Ochránil jsi mne, Bože, od shluku nešlechtníků, aleluja; od množství páchajících nepravost, aleluja, aleluja.

Žalm 63, 2.

Vyslyš, Bože, modlitbu mou, když nařikám; z rukou hrozného nepřítele zachraň život můj.

Liturgie ožívuje před zrakem našim scénu mučednickou v pohanském háji, na poli „Romové“. Modlitby mučedníků mísily se s křikem rozvášněného houfu pohanů. Sv. Vojtěch byl nejprve kamenován. Krví zbrcen povstal a počal se modlití hodinky za mrtvé. Pak přihnal se pohanský kněz Siklo s šesti ozbrojenými muži. Světec, věda, že nadešla kýžená chvíle mučednické smrti, těšil naposled soudruhy své, vzýváje Pána. Byv zasažen sekyrou a kopími, všecek krví zbrcen, rozepjal ruce k nebesům a modlil se za své vrahy. Nato klesl na zem v podobě kříže a vypustil duši.

Kolekta.

Bože, jenž jsi sv. Vojtěcha, mučedníka svého a biskupa, slávou a ctí korunovati ráčil, uděl, prosíme, abychom, jehož jsme přísluhovatelem věčné spásy měli na zemi, přímluvcem za sloužili míti na nebi.

Bolest nás jímá, že předkové naši nevážili si a neposlouchali velikého apoštolského světce, předního z nejušlechti-

lejších synů národa českého, jehož jméno již za živa proniklo daleko za hranice, jenž v Římě, v říši německé, v Polsku i v Uhřích byl na slovo brán a poctami zahrnován. Sv. Vojtěch, první biskup z krve české, věrný následovník Ježíše Krista, slavený cizími národy jako největší světec své doby, neměl místa ve své vlasti a zemřel v daleké cizině mezi polodivokými pohany jako chudičský misionář... Tušíme, proč světec, jenž se tolik namodlil a nausiloval o dokonalé pokřesťení milované otčiny, posléz takovou žhavou touhou prahl po smrti mučednické. Toužil krví svou zavlažit svatou setbu evangelia, která u nás nevzcházela. Hořko nám u srdce při myšlence, že národ náš nevděčně odvracel se od velikého svého syna a nejednou se už v dějinách našich opakoval tento hrozný nevděk. Odčínujme starý dluh velikému našemu světci, napravujme, čím předkové naši se provinili a v prosby o přímlyvu sv. Vojtěcha vkládejme všechnu vroucnost svého srdce. Lze říci, že jsme si nezasloužili takového světce. Snažme se, abychom si aspoň nyní zasloužili mítí přímlyv c e m n a n e b i, jehož si národ náš nevážil jako „přísluhovatele věčné spásy“ na zemi.

Čtení z listu sv. Pavla, apoštola, k Židům 5, 1—6.

(Misál str. 794.)

Apoštol, chtěje dokázati, že Kristus jest pravým veleknězem, poukazuje na dvě hlavní známky pravého velekněze, totiž, že přinášením obětí činí zadost za hříchy lidí a je smiřuje s Bohem (v. 1—3) a že k té důstojnosti povolán byl od Boha (v. 4). Tyto dvě známky zdůrazňuje liturgie i na svatém veleknězi Vojtěchovi.

Sv. biskup-mučedník byl nejen posvátným úřadem svým, k němuž byl zřejmě Bohem povolán, nýbrž i duchem svým dokonalým veleknězem podle Srdce Kristova. V úřadě smírného prostředníka mezi Bohem a svěřeným stádcem věrně kráčel ve šlépějích Pána a připodobnil se mu též věrně ve své smrti. Ustanoven pro lid svůj „ve věcech, které se vztahují k Bohu, aby přinášel dary a oběti za hříchy“, měl „lítost nad nevědomými a bloudícími, jsa též sám obklíčen slabostí“, a za co ustavičně přinášel obětí, za co se vytrvale modlil, za co neúnavně pracoval, za to též po příkladu Pána krev svou vylil.

Na epištolu skvěle navazuje
Zpěv alelujový:

Aleluja, aleluja. Povstal pastýř dobrý, jenž položil život svůj za ovce své; a pro krále svého hoden byl zemřítí. Aleluja. Vstavil jsi, Pane, na hlavu jeho korunu z kamení drahého. Aleluja.

Druhý verš zpěvu alelujového opěvuje slávu veleknězemučedníka.

Sv. Vojtěch slynul již za živa ve všech zemích a národech, v nichž působil, věhlasem neobyčejného světce. Smrt mučednická ozářila ho ještě slavnější gloriolou. Jednomyslným přesvědčením byl ihned všude prohlašován za svatého. Bůh oslavil ho zázraky po smrti, zvláště na hrobě v Hnězdně, kam jeho vykoupené ostatky dal přenésti Boleslav Chrabrý. Přítel a ctitel světcův, císař Ota III., vykonal roku 1000 v průvodu dvou kardinálů pouť ke hrobu jeho. Sestoupiv před branou Hnězda s koně, kráčel bos do chrámu Panny Marie a modlil se s mnohým pláčem u náhrobku mučedníkova. Na žádost téhož císaře sepsal Jan Kanaparius, opat benediktinský v Římě, obšírný životopis sv. Vojtěcha, jež potom sv. Bruno rozšířil. Z úcty k sv. Vojtěchovi požívali také ti, kdož za živa mu byli nejmilejší, Radim a Radla, všude veliké vážnosti. Radim Gaudentius stal se prvním arcibiskupem hnězdenským a bývalý pěstoun sv. Vojtěcha Radla Anastasius stal se arcibiskupem v Uhrách. Úcta k sv. biskupu českému šířila se rychle po všem katolickém světě.

Císař Ota III. založil hned roku 1000 na počest sv. Vojtěcha dva chrámy (v Cáchách a v Římě) a uherský král sv. Štěpán zbudoval též v Ostřihomě chrám k jeho cti.

Evangelium velebí svatého biskupa-mučedníka jako dobrého pastýře, podle vzoru Kristova. Liturgie vyznamenává sv. Vojtěcha perikopou z neděle dobrého pastýře. (2. neděle po velikonocích.)

Slova sv. evangelia podle Jana 10, 11—16.

(Misál str. 556.)

V životě sv. biskupa září nejkrásnější ctnosti dobrého pastýře: horoucí láska k Bohu, nábožnost, pokora, sebezapíravost, pohrdání světem a hlavně neúnavná horlivost pro

spásu duší, která se nižádných obětí nelekala, ani mučednické smrti.

Zpěv k obětování.

Žalm 20, 4—5.

Vstavil jsi, Pane, na hlavu jeho korunu z kamení drahého; života žádal od tebe, i udělil jsi mu, aleluja.

Žalm 20. je díkůzpěvem za netušené slavné vítězství královo. Po mesiášském výkladu děkuje tímto žalmem Kristus Bohu Otci za to, že skytl mu pomoc a dal mu moc, jakož i že vyplnil vše, zač prosil. (Jan 11, 42.) Přání Kristovo neslo se k tomu, aby zvelebena byla Boží sláva a zjednána spása lidem. Totéž bylo jedinou tužbou sv. Vojtěcha, jehož mučednické vítězství velebí liturgie.

Vroucí tichá modlitba spojuje oslavu biskupa-mučedníka s obětí oltární.

Dary vroucí zbožnosti, které ke cti sv. Vojtěcha, mučedníka tvého a biskupa, tvé velebenosti obětujeme, nechť učiní nás věčné blaženosti hodnými, kteréž on, vyliv pro tebe krev, zasloužil si dojíti.

V zpěvu k přijímání ozvěna perikopy.

Jan 10, 14.

Já jsem pastýř dobrý, aleluja, a znám ovce své a znají mne mé, aleluja, aleluja.

V modlitbě po sv. přijímání prosíme o to, oč usiloval v národě našem sv. Vojtěch a zač krev svou prolil.

Svátostí předrahaého Těla a Krve tvé občerstvení, prosíme, Pane, Bože náš, abychom na přímluvu sv. Vojtěcha, mučedníka tvého a biskupa, čisté víry ustavičně se přidržujeme, příslibených věrným zasloužili si dojíti radostí.

Olomouc.

Dr. František Cinek.

DOM URSMER BERLIÈRE O. S. B.

K čestné vzpomínce na v Pánu zesnulého spolubratra.

Dne 27. srpna minulého roku odešel na věčný odpočinek v belgickém opatství Maredsous jeden z našich milých a drahých spolubratří, Dom Ursmer Berlière. Tím skončil se život plný radostné práce, žebnané úspěchem a bohatý též v nadpřirozeném smyslu. Náš Řád však a benediktinská věda dějepisná utrpěly tím velikou ztrátou.

Již narození (9. září 1861) našeho nyní zesnulého spolubratra v starém benediktinském městečku Gosselies v belgické provincii Henne-gau postavilo ho do znamení sv. Otce Benedikta. R. 1882 složil v opatství Maredsous řeholní sliby spolu s Dom Germain Morinem, svým pozdějším rivalem na poli vědeckém, jenž se stal světoznámým svými výzkumy o sv. Augustinu. Svá theologická studia konal spolu s ostatními belgickými spolubratry v studijním ústavu Beuronské kongregace v Sekavě (Štýrsko). Tam působil tehdy jako lektor thomistické theologie jeho krajan Dom Laurent Janssens, pozdější rektor mezinárodní benediktinské koleje v San Anselmo v Římě. Dom Ursmer dovedl s úspěchem využívatí tohoto několikaletého úzkého styku s cizónárodním okolím k rozšíření svého beztak již obsáhlého všeobecného vzdělání a využil jej i po stránce jazykové. Ještě více však celý jeho ušlechtilý a prozíravý charakter byl důvodem, proč dovedl později a až do svého vysokého věku pěstíti a skutkem osvědčovatí svou vřelou lásku k vlasti, a jak ji příležitostně mohl vždy zdůrazniti, ve smyslu křesťanské víry, bez úzkoprsé uzavřenosti a výlučnosti.

První léta po svém vysvěcení na kněze (18. září 1886) až do r. 1892 musil se věnovatí Dom Ursmer jako humanistický učitel gymnasiu, jež bylo spojeno s jeho klášterem. Třebas bylo ho viděti již tehdy, jak se vši pílí a láskou používá každé minuty pro dějiny benediktinského řádu, jak konečně činil již během studií v Sekavě, přece nemohl nikdo tušiti, že dosáhne takového úspěchu, jenž mu zajistí skutečně čestné místo vedle vynikajících Maurinských učenců a vedle učenců vůbec.

Naše zpráva by přesahovala rámec tohoto našeho skromného časopisu, kdybychom zde chtěli do jednotlivosti vy-

počítati literární výkony našeho zesnulého spolubratra. Můžeme zde podati jen výbor, týkající se hlavních věcí.

Mezi první jeho opravdové práce podle času náleží, kromě jiných, anonymní životopis sv. Juliány z Mont-Cornillon, slavné šiřitelky svátku Božího Těla. Dále sem náleží pojednání o středověkých benediktinských oblátech a klášterních školách v „Revue bénédictine“. Berlière byl v prvních letech jejího bytí (založena byla r. 1884) nejprve horlivým spolupracovníkem, později však po dlouhá léta byl jejím redaktorem.

Své vřelé náboženské smýšlení projevil Dom Ursmer v příspěvcích o dějinném vývoji úcty sv. Josefa a pobožnosti k Božskému Srdci. S obzvláštní zálibou pojednával Dom Ursmer o liturgických předmětech, jako o dějinném, liturgickém a mystickém významu velikonoční svíce, o vzniku, vývoji a významu procesí na svátek sv. Marka, o svátcích Svatých Ostatků a o mnohých jiných věcech toho druhu.

Přece však u většiny těchto pojednání jde jen o příležitostné práce, nebo, abychom tak řekli, o odřezky z dílny učence. Jeho důležitější a nejdůležitější výkony jsou z oboru dějin benediktinského Řádu. Tyto práce jsou tak cenné, že opravdový odborník mohl se o nich vyjádřiti, že nebylo snad doposud ducha, v němž by dějinný obraz západního mnišství byl vryt v takovém rozsahu a bohatství a tak jasně. Od r. 1885 do r. 1912 vyšlo sotva nějaké číslo měsíčníku „Revue Bénédictine“, v němž by nebyly jeden nebo dva příspěvky od Dom Berlièra. K tomu pojí se od roku 1893 pravidelné zprávy o novinkách v oboru dějin klášterů, takže prvý svazek je shrnující (1907—1912), má již 3084 čísel. Přčetné příspěvky do různých vědeckých časopisů, jako na př. do „Studien und Mitteilungen aus dem Benediktiner- und Zisterzienserorden“, založeném r. 1880 v Rajhradě, do trevírského „Pastor bonus“, do „Innsbrucker Zeitschrift für Theologie“, do jubilejního díla „Sankt Benedikt und sein Werk“ (Eder, München 1929), do „Revue liturgique et monastique“, do „Revue Mabillon“, svědčí o tom, že zrak a zájem našeho zesnulého spolubratra sahal daleko za jemu nejbližší „Revue Bénédictine“.

V roce 1927 Dom Ursmer předstoupil před veřejnost se svým duchovně nejvyspělejším dílem, jež pojednává se znatelnou duševní vřelostí o benediktinské askesi. Druhý sva-

zek, z nějž bohužel jsou uveřejněny jen předběžné studie v „Revue liturgique et monastique“, měl pojednávat o době po sv. Bernardu. Vícesvazkové dílo, vydávané společně s jinými učiteli, je věnováno dějinám učenců francouzské kongregace ze Saint Maur. Je to uzavřená serie svazků z různých oborů dějin benediktinského Řádu. V širokých kruzích patřičně uznávanou cenu knihy o všeobecných dějinách benediktinského Řádu až do 12. století dokazují 3 vydání, vyšlá od r. 1912.

Dom Ursmer pojednává též v jednom svazku, věnovaném pánům Henry a Jules Desclée, zakladatelům opatství Maredsous, o panství a právech pánů z Maredsous a Maharenne, na jejichž pozemcích opatství se rozkládá. Jako hlavní dílo však a zároveň jako důstojný památník, jež si postavil náš zemřelý spolubratr, nejsa si vědom své učenosti, nutno označiti „Monasticon belge“ (1890 — 1929). Je to rozsáhlá sbírka pramenů, věnovaná dějinám církevních řádů v Belgii.

Dom Ursmer miloval obzvláště doby, kdy se mohl ve své tiché klášterní cele oddat pracím, přerušným jen liturgickou službou v chóru. Přece však nezbytným předpokladem pro tyto práce bylo zkoumání archivů doma i za hranicemi, jež ho vždy opět přimělo opustiti klášter na dobu několika týdnů a měsíců. K delší nepřítomnosti přinutil ho čestný úkol, svěřený mu domácí belgickou vládou, založiti v Římě belgický ústav pro zkoumání dějinných pramenů, a k tomu přirozeně později připojil se úkol vedení tohoto ústavu. Tak mohl od r. 1902 až do r. 1906 a od r. 1922 až 1930 žíti větší část roku svým studiím ve Věčném městě a mohl především čerpati z nejbohatších pramenů minulosti, z vatikánského archivu. Jak plodnými byla léta v Římě ztrávená, o tom podává nám svědectví, kromě příslušné zprávy o těch archivech (Aux archives vaticanes), do tisíců jdoucí počet historických dokumentů, které byly uveřejněny buď od něho samého nebo pod jeho vedením.

Nicméně Dom Ursmer s radostí přivítal dobu, jež mu opět vrátila jeho nejmilejší klášter a s tím i klid cely k práci a život v chóru, povznášející duši. Čas ten byl mu však již jen krátce vyměřen. Podle jeho vlastního očekávání a podle lidského očekávání vůbec byl velmi krátký. K tomu musili bychom viděti stohy opisů, výtahů, poznámek, citátů a před-

běžných prací, jež čekaly na jeho ruku vše pořádjící a dokončující, a které v dobrých chvílích rád ukazoval spolubratřím duchovně mu blízko stojícím a důvěrným přátelům se zřejmou a konečně i oprávněnou pýchou. Brzy dostavily se tělesné poruchy, z nichž poslední, když zcela krátce předtím slavil ještě zlaté profesní jubileum, položily hranici jeho životu, bohatého prací a úspěchem a přivedly ho k věčnému pokoji.

Jeho zásluhy ho následují a s nimi i památka na váženost, z níž se těšil jak u svých spolubratřích, tak i v jemu blízkých vědeckých kruzích. Tato úcta vyvrcholila v hojných počtech, prokázaných mu od učených společností a od nejvyšších světských i církevních míst. Dom Berlière spojoval totiž v sobě s jemným citem pro skryté poklady archivu ve velké míře též techniku hledače pokladů. K tomu měl tak hojný smysl a jemnocit, že snadno dovedl pochopiti vnitřní duchovní cenu svých nálezů, často tvrdých a houževnatých, a snadno dovedl se přizpůsobiti svému čtenářskému světu. Je to velká, ale plně oprávněná pochvala. Nic lepšího a krásnějšího nemůžeme k tomu dodatí než toto: Při tom všem byl náš zesnulý spolubratr celou duší a celým svým životem pravým synem sv. Otce Benedikta. R. i. p.

Praha.

P. Kornel Kniel.

DOŠLÉ KNIHY

Křížová cesta v obrazech mistra J. Führicha. L. P. 1932. Cena Kč 2.50.
Mše svatá pro mládež. Napsal Josef Hronek. 30 obrazy provádí F. Schuhmacher. L. P. 1935. Cena Kč 5.—. Vydalo nakladatelství Kropáč & Kucharský v Praze. — Umučení a smrt Pána našeho Ježíše Krista je hlavním tajemstvím víry, z něhož, jakožto nevyčerpatelného pramene, vyvěrá nadpřirozený život duší. Proto se mysl křesťanů stále k němu vrací, zvláště ale dnes, když stojíme na prahu Milostivého léta, ohlášeného k uctění 1900. výročí umučení a smrti božského Spasitele. Máme řadu vhodných pomůcek — hlavně knih a obrazů — jež vedou věřící jak k hlubšímu porozumění mše sv. a ocenění této nejsv. oběti, tak i k zbožnému rozjímání o poslední, krvavé cestě našeho Vykupitele. Mezi nejnovější řadíme 2 malá dílka s vrchu uvedená. Jsou moderní: stručná, důkladná a názorná. Nepatrná oena umožňuje každému, aby si je opatřil. Jména známých autorů: J. Hronek, Dr. J. Urban a mistrů: F. Schuhmacher a J. Führich, jsou nejlepším doporučením. Přejeme, aby obě příručky vykonaly své poslání a co nejvíce duši přivedly blíže k Božskému Srdci Páně.

P. Majolus Klamec.

K mešnímu kalendáři svatých.

NEBESKÉ NAROZENINY SVATÝCH

Natalis sanctorum.

Světec, věrný služebník Boží, „umírá v Pánu“. Spojen s Pánem, připodobněn Pánu, prochází branou smrti v oblast života věčného. Poslušen pokynu Božího, oddaně vkládá duši svou v ruce Stvořitele. Dobrovolnou odevzdaností odnímá hořkost nutnosti smrti. Plana láskou, vztahuje ruce vstříc poznané vůli Boží, aby ji radostně objal. Dokonává pozemský život obětí sebe sama. Přináší život pozemský jako krvavou neb nekrvavou oběť lásky. Je to večerní oběť, jež důstojně uzavírá den věrné práce. Smrt je náplní touhy, v níž žádal býti uvolněn a spojen s Kristem. Tak zmírá svatý, a o takové smrti praví Písmo, že je drahocennou v očích Božích. Takové umírání uvíjí poslední, pozemský svazek jednoty s umírajícím Vykupitelem. Je nejužším přimknutím a připodobněním k Pánu. Je nejdokonalejším připojením k neskonale svaté a vznešené smrti Spasitelově. S Pánem světec umírá, aby s Pánem vešel do slávy jeho.

Bolesti provázající smrt (ať je to násilná smrt mučednická neb přirozená), jsou bolesti porodu pro život věčný. Jsou to bolesti touhy a naděje. Bolesti provanuté radostí vítězství. Smrt svatých je zbořením pozemského stánku (2. Kor. 1, 5), ukončením pozemské pouti k věčné otčině, pře-

chodem z časného vyhnanství do věčného života v domovině nebeské.

Den smrti světcovy je dnem narození pro život věčný. Jsou to světcovy nebeské narozeniny (dies natalis). Smrt světcova je setkáním s Pánem. Jest druhým příchodem (parusíí) Pána v dokonání soukromém. Nebeský král přichází, aby uvedl věrného služebníka svého do věčné slávy. Smrt svatého je introítem do života věčného, příchodem z noční vigílie v jas věčného svátku.

V smrti okouší světec neskonaleho blaha, o němž dosud neměl výstižné představy. Padají závoje, jež halily výhledy. Z temnot vyhnanství vstupuje v slunojasný věčný den. Víra je světlem proti nevěře, ale sama je mdlým plaménkem proti nebeskému světlu nezahaleného patření na Boha. Smrt boží stan tělesný, protože věčný hrad otcovského domu otvírá svoje brány. Strhuje přehradu, jež dosud stojí v cestě, blaživému spojení. Duše světcova vzlétá z vazeb těla v náruč Pána, na Srdce Boží v oblast opojivého jasu slasti nevýslovné lásky. Pán volá, rozpiná náruč a služebník se zvedá, střešá poufa tělesnosti, jež smrt uvolňuje, a spěje k milovanému Pánu. Neumírá, ale rodí se k životu per omnia saecula saeculorum.

Není to smrt, nýbrž mohutný vzmah, jása v y v z l e t k ž i v o t u v j e h o n e v y s ý c h a j í c í p l n o s t í.

Smrt je pro světce nejradostnější událostí. Den smrti jest největším svátkem jeho života.

Proto Církev oslavuje smrt svých svatých. Slaví nebeské narozeniny svatých, umísťujíc památku svatých zpravidla na den jejich introítu do slávy věčné.

* * *

„Vy jste světlo světa“ (Mat. 5, 14).

Slunci podobný byl život svatých na zemi, život světla a čistoty, život, jehož putování nebylo na zemi, jenž neposkvrněně se vinul vysoko nad prachem, život, který budil život svojí svatou silou, jako budí jej slunce v přírodě. Podobna západu slunce v zářivém purpuru hořících oblaků byla jejich smrt. Zacházeli jako slunce, oděné v svítivý purpur, nikoliv aby vyhasli, nýbrž aby vyšli v jiném životě. Pozemský západ

jejich byl východem k životu per omnia saecula saeculorum.

Útěchu, mocnou útěchu čerpáme ze vznešeného umírání svatých, protože očima vidíme a rukama takřka hmatáme, že jsou síly, jež jsou mocnější, než všeliká moc a hrůza smrti. Sklánějí-li se ubozí pohané staré i nové doby bezmocně před smrtí, my víme, že moc její byla zlomena. Byť nepřemáhá ji žádná vnější přirozená síla, žádná moudrost, žádné statky tohoto světa, jsou tiché, skryté, vnitřní, nadpřirozené síly, o něž rozbíjí se její hrozné žezlo. A tyto síly jsou dosažitelné i nám, skýtá nám je milost Páně: jsou to síly živého křesťanství, síly víry a lásky.

Když slunce zapadlo na horizontu, zanechává stopy na nebi zalité zlatem a růžovým světelným odrazem.

Tak svítá záblesk vašeho umírání, vy svatí heroové lásky, jako večerní červánek skrze staletí a plní naše duše silou a útěchou . . .

(Die betende Kirche, Die Feier der Heiligenfeste, Abtei Maria Laach, 1927; Dr. Aug. Wibbelt, Knížka útěchy o smrti (přeložil Dr. Ferd. Černovský), Praha 1913).

Olomouc.

Dr. F. Cínek.

MŠE SVATÁ

Preface.

Prefací vstupujeme k nejposvátnější části Mše svaté. Ná-leží již ke kánonu. Je jakousi slavnostní předmluvou ke kánonu. V dřívější době byla Preface dlouhým chvalozpě-vem na dobrodiní Boží v přírodě a v říši milostí. Dříve bylo též více prefací, každá církevní doba, téměř každý svátek měl vlastní.

Preface nám má vždy připomenouti jednu z povinností k našemu Pánu Bohu, na kterou většina lidí zapomíná; je to povinnost vděčnosti.

Plným právem máme býti srdečně vděční Bohu, ať již myslíme na dary přirozené, nebo na přijaté milosti.

Již to, že žijeme, je velkou a nezaslouženou milostí a do-brodiním Božím. Místo nám Bůh mohl dát bytí nesčetným jiným tvorům. Byli by jej lépe poslouchali, lépe než já usku-

tečnili poslední smysl všeho tvorstva — úcty a oslavení troj-jediného Boha — a přece nestvořil je, nýbrž dal bytí mně.

Ještě více jsem Bohu díky zavázán, myslím-li na dary milosti. Bez svého přičinění, ze svobodné lásky Boží, znovu-zrodil jsem se ve Křtu pro Církev svatou. Většina křesťanů neví vůbec, co to znamená. Neváží si této milosti a proto také nejsou za ni vděční. A přece je to zcela zvláštní vyznamenání. Křtem svatým stáváme se nejen příjemci spásy, ale také jejími zprostředkovateli. Stáváme se jím příslušníky Církve svaté, v níž jsou uloženy všechny poklady Kristem zasloužené spásy, ano ona sama nese ve svém lůně Krista. Myslíme příliš málo na to, že příslušenství k Církvi svaté je pro nás nevyčerpatelným pramenem milosti. Pomysleme jen na svaté Svátosti, vzpomeňme, že každá Svátost dává nám nárok na nesčetné milosti, pomáhající v rámci úkolu svátosti.

Důvodem pro neustálý dík Bohu je také náš poslední cíl: jednou u Boha býti věčně blaženými. To nám připomíná konec preface, ve kterém nebeští duchové vystupují jako ctitelé a velebitelé trojjediného Boha. Na jejich chvále máme bráti jednu podíl v blažené věčnosti. S nimi již zde na zemi máme spojovati své hlasy k chvále trojjediného Boha, a abychom mu děkovali.

Této povinnosti budeme si tím jasněji vědomi, když si připomeneme, že hříchy stali jsme se nehodnými dobrodiní Božích. Dědičný hřích spočívá na celém pokolení a osobní hříchy každého jednotlivce rozmnožují jeho nehodnost. Bůh nepřestává dávat proto dobrodiní, dávatí je v hojnosti.

Nejlepší způsob vděčnosti je ten, že používáme dobrodiní Božích, že ke všem darům Božím řekneme: ano, přijímám. Při tom si máme pamatovati, že také utrpení a různá navštívení jsou darem Božím. A jsou to dary nejjemnější. Právě jimi jsme zařazováni do vznešeného životního společenství s naším Spasitelem, jež zde na zemi je především společenstvím v utrpení. Právě obět Mše svaté nás vychovává k porozumění stále jasnějšímu t o h o t o životního společenství. Proto i za to budeme děkovati. Také tyto dary, které Bůh má připraveny především pro své miláčky, budeme s vděčností přijímati z jeho ruky.

Když budeme mítí pravou vděčnost k Bohu, postavíme se tak úplně do proudícího živého toku Církve svaté, zvláště svaté Oběti. Je to největší dar, který nám Bůh dal. A jenom

skrze něj můžeme Bohu správně děkovati. Vždyť se právě v prefaci označuje díkůvzdávání a slavení eucharistie jako totožné: *Gratias agamus Domino Deo nostro*, znamená podle všeobecného názoru učenců v oboru liturgie — slavme Eucharistii ke cti Boží. To jest úplné uskutečnění začátku Preface: „Věru hodno a spravedливо jest, slušno a spasitel-

Mniši zpívají žalmy s anděly.

no, abychom ti vždy a všude díky vzdávali.. skrze Krista, Pána našeho." Jako vše jiné, tak i díky vzdávati Bohu můžeme jen skrze Ježíše Krista. A zde slova — skrze Ježíše Krista, nutno pojmuti ve smyslu opravdu hlubokém: Tím, že jsme spojeni s Ježíšem Kristem. Toto spojení s Kristem bylo uskutečněno křtem svatým, a stává se užším a vroucnějším, každou svátostí, kterou přijímáme. Úcta, již dává Bohu náš Spasitel, se předává celé Církvi svaté ve Mši svaté, zvláště v proměňování. Toto Spasitelovo ctění Boha obětuje Církev svatá Nejsvětější Trojici jako vlastní ctění Boha k chvále, klanění, k díku, ke smíření a k prosbě. Tedy Kristus sám děkuje. Úmyslně nedodávám: za nás, místo nás, neboť

my jsme s ním zcela sjednoceni; Kristův dík je našim díkem a naše děkování je děkováním Kristovým.

Abychom nezapomínali na svou svatou povinnost děkovati Pánu Bohu, máme vždy večer zpět pohlédnouti na dobrodiní, jež jsme přijali toho dne od Boha. Jsou každého dne tak četná, že je nemůžeme jednotlivě ani vypočítati. To také není ani třeba. Stačí vzpomenouti si na hlavní dobrodiní Boží. Učitelé duchovního života doporučují nám večerní zpytování svědomí. S ním měli bychom též vždy spojití pohled na dobrodiní Boží mezi dnem nám prokázaná. Takovým způsobem nezapomeneme nikdy na vděčnost oproti Bohu.

Vděčnost je nevyčerpatelným pramenem pro stále nová dobrodiní. Působí též velmi výchovně. Vděčný člověk bude stále ušlechtlejším člověkem, bude člověkem pokorným a neosobivým. Vděčnost také zcela zvláštním způsobem působí v sociální výchově, co je právě dnes tak nutné. Kdo je vděčný k našemu Pánu Bohu, ten bude také vděčný k lidem, kteří mu prokazují dobrodiní ve jménu Božím. Jeden farář, jenž je neobyčejně charitativně činný, řekl mi, jak tísnivě to působí, že nezaměstnaní, chudí a vůbec ti, kteří potřebují podpory, považují to za své právo, že o vděčnosti není žádná řeč. A je to vlastně samozřejmé, když lidé již neděkují našemu Pánu Bohu, že budou pak nevděční také k sobě navzájem. Proto: „Věru hodno a spravedливо jest, slušno a spasiťelno, abychom ti vždy a všude díky vzdávali, Hospodine svatý, Otče všemohoucí, věčný Bože, skrze Krista Pána našeho, skrze něhož velebnost tvou chválí Andělé, koří se Panstva, chvějí se Mocností, nebesa i nebeské síly i svatí Serafové, společným plesáním oslavují; s nimiž rač, prosíme, připustiti i hlasy naše, kteřížto u pokorném vyznávání pravíme: Svatý, Svatý, Svatý...“

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

OBŘADY FOTIZOMENÁTU V KŘESŤANSKÉM STAROVĚKU

Přípravná doba na sv. křest v křesťanském starověku obsahovala dvě období: katechumenát a fotizomenát. Katechumenát trval i několik let, fotizomenát byl mnohem kratší.

Když totiž blížil se den křtu, čekatelé vybyvše si určenou dobu katechumenátu, byli vybídnuti, aby se hlasili ke křtu sv. (nomen dare). Od té chvíle nazývali se „žadatelé“, „vyvolení“ neb „osvícení“ (competentes, electi, fotizomenoi, illuminandi) a tvořili samostatnou třídu čekatelů této svátosti. Tato bližší příprava na sv. křest trvala zpravidla 40 dní, t. j. po celou dobu 40denního postu.

Hlavní obřady, jež se konaly nad kompetenty, byly: 1. exorcismus, 2. traditio et redditio symboli et orationis dominicae a 3. tak řeč. apertio aurium.

1. První pohnutkou k tomu, že nad křtenci konalo se zažehnavání zlého ducha, byl židovský i křesťanský názor na pohanství. Modly pohanské nazývá Starý zákon „zlými duchy“ (žalm 96 (95), 5). Tak nazývá je i sv. Pavel v 1. listě Korintským (10, 20.—21.): „...co obětují pohané, obětují duchům zlým a ne Bohu. Nechci však, abyste byli společníky duchů zlých; nemůžete pít kalich Páně i kalich duchů zlých; nemůžete zúčastňovati se stolu Páně i stolu zlých duchů.“ Tak jako křesťan nejsvětější eucharistií vstupuje v nejužší spojení s Ježíšem Kristem, tak vstupuje pohan obětováním modlám, t. j. požíváním obětního masa, v úzké spojení se zlými duchy. Satan však také svou moc nad pohany uplatňuje; neboť on jakožto „bůh tohoto světa zaslepil mysli nevěrců, aby se jim nerozsvítilo světlo evagelia o velebnosti Kristově, jenž jest obrazem Božím“ (2. Kor. 4, 4). Přijetím víry a sv. křtem bývá však člověk z moci zlého ducha vyňat. Křesťan, který byl před sv. křtem příbytkem ducha zlého, stává se křtem příbytkem Ducha sv. Přípravovati tento příbytek pro Ducha Božího bylo tedy úkolem exorcismu před svátostným křtem.

2. Jiný motiv, ještě důležitější, pro exorcismus, jest vztah mezi hříchem a satanem. Již sv. evangelista Jan vztah ten naznačuje, an píše, že ďábel vnukl v srdce Jidáše, aby zradil Ježíše (Jan 13, 2). A ještě důrazněji praví ve verši 27.,

že „po té skývě vešel do něho ďábel“. Svolení k těžkému hříchu jest tedy ethická posedlost; těžký hřích a přítomnost ďáblova v člověku jsou nerozlučitelné. Pohané pak byli pro svůj neřestný život považováni za největší hříšníky. Nedivno proto, že již ve 3. stol., kdy hlavní příliv do křesťanství děl se se strany pohanů, ujal se všeobecně obřad exorcismu před sv. křtem.

Že se však exorcismu užívalo nejen u pohanských kompetentů, nýbrž i u kompetentů židovských, jest více než pravděpodobno. Třebas u židovských křtěnců neplatil motiv první, přece platil pro ně motiv exorcismu druhý. Jistě názor Tertullianův o židech nebyl ojedinělý, když tento temperamentně volá: „Kdy není žid přestupníkem zákona, uchem slyše a neslyše, v nenávisti maje kárajícího v bráně a v opovržení řeč svatou?“

Z jakého důvodu užívalo se však exorcismu před křtem dítek?

První myšlenka mohla by býti na hřích dědičný, jímž by se duše stávala také příbytkem satanovým. Než, zdá se, že v 2. a 3. stol. pojem dědičného hříchu nebyl ještě tak chápán, aby s ním spojeno bylo přebývání satana v dětské duši. Za hlavní důvod pro udílení křtu uznáván byl příkaz Ježíše Krista, jenž prohlásil, že bez znovuzrození z vody a z Ducha sv. nikdo nemůže vejíti do království Božího (Jan 3, 5). O spojení hříchu dědičného se satanem nebylo ještě v druhém století přesně formulovaného pojetí, máme-li mínění Tertullianovo za výraz názoru obecného: „Ani duch Boží, ani ďábelský od narození v duši není vložen“ (De anima 11). Je tedy pravděpodobno, že exorcismus před křtem dítek byl jednoduše do křestních obřadů dětských převzat z časově starších obřadů při křtu dospělých.

Kdy asi zaveden byl exorcismus do obřadů před křtem?

První zmínku o exorcismu před sv. křtem máme na Východě v Aktech Tomášových z počátku 3. století. Na Západě mluví o křestním exorcismu synoda kartaginská z roku 256 jakožto o tradičním církevním obyčeji. Je tedy patrné, že exorcismus v době fotizomenátu byl v užívání aspoň již od století třetího.

Exorcismus byl po dobu 40denní přípravy kompetentů opakován častěji. Ba podle zprávy akvitánské poutnice Sylvie neboli Etherie, ze 4. stol., byl nad kompetenty v Jeru-

salemě vykonáván exorcismus každodenně. Křtění byli přivedeni do chrámu bosí a pouze ve spodním šatě na znamení kajicnosti, načež akolyté přistoupili k nim, hluboce skloněným, vzkládali na ně ruce a pronášeli několikrát formule exorcisační, jež končily stejným závěrem, jak je dosud obsažen v obřadech křestních: „Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam“ etc. Kněz pak zakončil obřady modlitbou prosebnou a požehnáním.

Církev však nespokojovala se za fotizomenátu pouze vzkládáním rukou a zažehnavacími modlitbami, nýbrž ukládala i kompetentům podporu modliteb přísnými posty, jež měly též ráz zažehnavací. Kompetenti nesměli jísti masa a pítí vína; směli požívatí pouze chleba se solí, vody a oleje, jež byly pro ně zvláště svčeny.

2. Důležitým obřadem v době fotizomenátu bylo odevzdání (traditio) apoštolského vyznání víry a Otčenáše. Znění apoštolského vyznání víry kompetenti při obvyklé „disciplina arcani“ neznali, byť jeho obsah byl jim dobře znám z nedělních homilií, jimž bývali přítomni. Taktéž nebyl jim znám text Otčenáše, poněvadž Otčenáš platil za „modlitbu věřících“, protože jen pokřtění mohou nazývatí plným právem Boha Otcem, když stali se na křtu dítkami Božími. Poněvadž pak kompetenti hned po křtu sv. měli se zúčastniti již celé mše sv. a museli tudíž znáti doslovně Otčenáš, byl jim též jeho text biskupem oznámen. Toto „odevzdání“ dělo se při službách Božích tak, že biskup odříkával souvisle kompetentům Věřím v Boha a Otčenáš, jež dosud byly jim přísně tajeny. Kompetenti musili si text obou modliteb zapamatovali. Psáti si symbolum, bylo křesťanům vůbec zakázáno. Důvod, podle sv. Augustina (sermo 212, 2), byl ten, že víra nemá býti psána inkoustem a pérem, a státi takto mimo věřící jako litera zákona, nýbrž má býti svědectvím Božím, vepsaným Duchem Božím v lidská srdce. Poněvadž memorování symbola a Otčenáše bylo dosti obtížno, pomáhali kompetentům v některých církvích naučiti se jim jáhnové a jáhenky.

Když se křtění vyznání víry naučili, musili je odříkávatí před shromážděnou obcí křesťanskou (redditio symboli). V římské církvi bylo obyčejem, že kompetent vystoupil na vyvýšené místo, bezpochyby na ambon (kazatelnu), a symbolum odříkával zpaměti. Ostýchavým bylo dovoleno vyzná-

ní víry odříkávati pouze před kněžimi. Aby se vyznání víry snáze naučili, radí sv. Augustin svým křtěncům (sermo 58), aby si je denně recitovali, a to ráno při vstávání a večer, než se odeberou na lůžko. Otčenáš kompetenti odříkávati nemusili. Denní opakování Otčenáše při eucharistické službě Boží bylo dostatečnou zárukou, že si jej kompetenti po křtu sv. dobře zapamatují.

Doba odevzdání a odříkávání symbola nebyla všude stejná. V Jerusalemě odevzdával biskup symbolum hned na začátku postu (sv. Jeronym, Ep. 61 ad Pammachium), v Miláně odevzdával je svatý Ambrož na neděli Květnou. V církvi africké a bezpochyby i v církvi římské konán tento důležitý úkon v sobotu před nedělí Smrtnou. Redditio symboli dělo se taktéž různě: v Jerusalemě na neděli Květnou, v ostatních církvích asi většinou až na Bílou sobotu před sv. křtem.

3. Krátce před udílením sv. křtu byl nad kompetenty vykonáván ještě zvláštní obřad, *apertio aurium* — otevření uší.

Starověk křesťanský měl na paměti, že Ježíš Kristus uzdravil hluchoněmého, dotknuv se slinou, smíchanou se zemí, jeho jazyka a uší. Z tohoto úkonu vytvořila Církev svátostinu před sv. křtem, aby naznačila, že nitro křtěncovo má se otevřítí slovu Božímu; proto volala k němu též: „*Effeta, to jest, otevři se.*“ Ale starověká Církev dala i tomuto obřadu ráz exorcismu. Již v pohanství přikládána byla lidské slině moc zaháněti zlé duchy. Devátého dne po narození chlapce, osmého dne po narození děvčete, vzala babička nebo chůva dítě z kolebky a potřela mu čelo a rty slinami. Den ten nazýván *dies lustricus*. Církev křesťanská převzala tento zvyk a naplnila jej u vzpomínce na Kristovo uzdravení hluchoněmého obsahem křesťanským v tom smyslu, že i od dítěte Božího, zrozeného k novému životu na křtu sv. má se vzdáliti působení zlého ducha. Volá proto: „*Tu autem effugare, diabole*“ etc. V liturgii galské a mozarabské potřel kněz uši a nos nikoli slinou, nýbrž olejem.

To byly tedy významné obřady fotizomenátu, jimiž Církev starověká připravovala dospělé čekatele na sv. křest. Již z dlouhé doby katechumenátu a z obřadů za katechumenátu i fotizomenátu vidno, jak velký význam přikládala Církev svátosti křtu a jak se starala o to, aby křtěnci s nejdokonalejší přípravou přistupovali k svátosti tak důležité.

Olomouc.

Dr. Josef Foltynovský.

DVA OBLÁTI MEZI UČENCI ZE SAINT-GERMAIN

V době, kdy v Paříži v Opatství Saint-Germain des Prés duševní život byl v největším rozkvětu, náleželi k němu také dva bratři. Proti vůli a přání jejich skromností nepodařilo se jim zůstatí ve stínu vedle hvězd prvé velikosti jako Mabillona, Acheryho, Ruinarta a jiných. Jsou to Louis a Charles Bulteau, pocházející z Rouen z vážené rodiny normandské.

Louis, když již dlouho byl ve službách králových jako tajemník, postoupil svůj úřad mladšímu bratru, aby se sám přidružil klášteru v Saint-Germain. Byl také přijat, ve své pokoře však nedal se ani na všeliké přemlouvání představených pohnouti k přijetí svatého svěcení. Dal raději přednost jednoduchému commissus, t. j. postavení podobnému stavu bratří laiků, nebo jak jiní se vyjadřují, stal se chorovým oblátem. Věnoval se dějepiscectví a své dílo konal se vší horlivostí a plným úspěchem, připojuje se k svým velikým vzorům, jež měl denně před očima. Napsal několik děl, svědčících o jeho duchu a dobrém úsudku. Mezi jinými v připojení k Laktanciovi o lichvě, jiné o dějinách východního mnišstva, vědeckými poznámkami opatřený překlad Dialogů svatého papeže Řehoře Velkého a ve dvou svazcích nástin dějin Benediktinského řádu, jejichž pokračování pro smrt spisovatelovu nemohlo býti již vydáno. A tak 3. a nedokončený 4. svazek odpočívají v rukopisech pařížské Národní knihovny. Učenci shodovali se v posudku o vysoké ceně tohoto díla, zatím co jeho skladatel ve své skromnosti chtěl, aby jako bezcenné zůstalo utajeno a nebylo uváděno.

Charles neměl již tolik odvahy a vzletu k obětování své osobnosti jako jeho bratr. Přece však i on přidružil se k opatství, ale jako světský oblát. Ve světě žil podle zásad svaté Řehole, i tehdy, když pro královu důvěru byl povolán k velmi čestnému úřadu ředitele královské tajné kanceláře. V tomto zprostředkujícím postavení mezi světem a klášterem sloužil zájmům svých klášterních přátel a Otců s odanou horlivostí. Při tom byl také literárně činný. Hlavní zásluhu získal si však jako pravá ruka učeného Dom Ruinarta, obzvláště při zpracování a vydání díla sv. Řeho-

ře z Tours. Právem ho nazývali *bénédictin laiique* — benediktin v světském oděvu.

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

SLAVNOST POSVĚCENÍ CHRÁMU

(K 12. květnu.)

Multifariam, multisque modis Deus loquens...“ Bůh k nám mluví mnoha a mnoha způsoby. A to buď přímo jako ve Starém zákoně anebo prostřednictvím svých proroků či svého Syna, kterého ustanovil dědicem všech věcí, skrze nějž stvořil i světy (Žid. 1, 1–5). Ale Bůh dovede k nám mluvit i přírodou: kdo již nebyl uchvácen Boží všemohoucností, moudrostí a krásou při pohledu na nebe poseté tisíci, ba miliardami hvězd, při pohledu na vycházející slunce nebo na mohutné hory? Vše to hlásá slávu Boží mluvou důraznou a jasnou. Avšak vše to nemáme dnes na mysli, ani jak Bůh k nám mluví v osobě představených, rodičů, jak mluví varovným hlasem nemoci a katastrof, nýbrž dnes chceme „nachýlit ucho svého srdce“ (Řehole sv. Benedikta, Prolog) k slovům, jimiž Bůh k nám mluví prostřednictvím své posvátné liturgie. Je to Duch Svatý sám, jenž vkládá Církvi svaté do úst své nevýslovné vzdechy, aby chválila a velebila Boha způsobem důstojným.

Skrze Krista přišlo nám Vykoupení. V jeho smrti spolu s přirozeným životem těla zemřely hříchy člověčenstva, jež na se vzal z vůle svého Otce. Nyní „žije a kraluje na věky věků“ po pravici Boha Otce se vši božskou slávou jako Velekněz a věčná Oběť, jež v sobě chová věčný život. A aby i dnes, jakož i celou dobu již po jeho Nanebevstoupení mohl být spasen každý, kdo touží po vykoupení, zanechal zde na zemi tajemné zařízení spásy, své mystické Tělo, Církev svatou. Ona je tím odkazem Spasitelovým. Každý, kdo chce být vykoupen, musí mít podíl na Kristu, musí vejít do jeho proměněné oběti a společného živoňního společenství, jež tvoří Církev svatá. Chápeme nyní, proč Církev svatá slaví svátek posvěcení Chrámu s takovou okázalostí a radostí. Neboť kaž-

dý katolický chrám je symbolem celé Církve sv. a křesťanského společenství a tím symbolem Vykoupení! A právě dnes má tato slavnost svůj význam, větší snad než kdy jindy, dnes, kdy se množí řady těch, kdo popírají faktum Vykoupení, anebo kdy mnozí pochybují o mírovém poslání spásy Církve. Přijměme tedy laskavě a ochotně poučení, jež nám dává Bůh skrze svého Ducha v liturgii. A co praví? Co nám klade tentokrát na srdce, abychom si povšimli? Čeho je nám nejvíce třeba, abychom poznali ony prostředky, jimiž bychom se stali hodnými milosti, že smíme slout údy mystického Těla Kristova?

Tři základní myšlenky se vinou jako červená nit oficiem a liturgií dnešního dne, tři myšlenky, jež samy nám zodpovědí tyto otázky a jež nejučinněji odrážejí veškerý útok na mírové poslání Církve, jsou-li správně pojímány a uskutečněny: z lásky prýšřící r a d o s t, upřímná v d ě ě n o s t, nestrojená ú c t a spojená s bázni Boží.

Vstupuješ do chrámu Páně. Vše se ti zdá tak nevšední, tak slavné, tak radostné! Cítíš, že dnešní den má pro tento chrám zvláštní význam. Všechny oltáře jsou oděny ve sváteční roucho, všechny svíce rozžaty, k starobylým a úctyhodným klenbám chrámovým vznášejí se oblaky kadidla, je použito všeho, co příroda může poskytnouti na okrasách, jen aby bylo důstojně vybaveno toto místo, jež si vyvolil Bůh za stánek, kde by přebýval mezi lidmi. Mimoděk porovnáváš náladu dnešního svátku se svatebním rouchem a hle, nemýlíš se. Neboť celebrant již intonoval uchvacující hymnus:

Město Jerusalem blahé,
zvané Míru viděním,

ve kterém básník zajisté Duchem Svatým inspirovaný podle vidění svatého Jana nám představuje, jak toto město nově vychází z nebe, anděly jsouc ověněno jako nevěsta ženichem, aby jako žena s Pánem byla oddána. Ano nově vychází. Rok co rok přichází slavnost posvěcení a vždy se nám jeví novou, vždy poskytuje srdci nové radosti a milosti. A tak jako v církevním roce Vykoupení nabývá nové skutečnosti a přítomnosti, tak se opakuje i dnes mystickým způsobem ono nevyslovitelné zasnoubení křesťanské obce, zobrazené v tomto chrámě, s jejím nebeským ženichem Ježíšem Kristem. Právě dnes slavíme památku onoho vznešeného okamžiku, kdy biskup slavnostně a mnohými krásnými obřady

stvrdil toto zasnoubení, jímž navždy spojil tuto Církev s jejím Snoubencem. A jako On v plnosti času sestoupil a blahosklonně se snížil, aby přijal člověčenstvo za svou nevěstu, tak sestoupil i tenkrát, když biskup po prvé slavil Mši svatou v novosvěceném chrámě a tak sestupuje i dnes na oltář, aby obnovil a znovu potvrdil svou krví svazek milosti a lásky.

Radujme se proto, radujme se a velebme Boha, neboť učinil nám veliké věci! Radost Církve svaté dnes takřka nezná mezí. Libuje si dnes v nejvznešenějších porovnáních, zdobí se zlatem, drahokamy a vybroušenými a vyleštěnými kameny.

Celé ono Bohu svaté,
milované město jest
plno melodií chvály,
jásavého prozpěvu,
trojího a jediného
Boha hlásá horlivě.

(Hymnus z ranních Chval podle překladu Sigismunda Boušky O. S. B.) A vskutku je oprávněna tato radost, neboť uskutečnilo se úžasné vidění svatého Jana, jež nám popisuje v dnešní epistole:

„Také jsem viděl město svaté, nový Jerusalems, jak sestupuje s nebe od Boha, jsa připraven jako nevěsta ozdobená pro svého muže. A uslyšel jsem veliký hlas s nebe, jak praví: Hle stánek Boží s lidmi a bude s nimi přebývat a oni budou jeho lidem a On, Bůh, s nimi bude jeho Bohem a Bůh setře všelikou slzu s očí jejich a již nebude smrti, ani zármutku, ani křiku, ani bolesti již nebude, neboť první věci pominuly. I řekl ten, jenž seděl na trůně: Hle, obnovuji všecko!“ (Zjevení sv. J. 21, 2—5).

Tak zdrojem nevýslovné radosti je spojení s Bohem, je jistota, s kterou věříme, že Bůh přebývá s námi, že je naším Bohem, a „je-li Bůh pro nás, kdo proti nám? Ten, jenž neušetřil ani vlastního Syna, nýbrž za nás všechny ho vydal, kterak i s ním nedá nám všeho?“ (Řím. 8, 31—32). A chceme-li tedy zakusit pravou a nehynoucí radost, musíme hledět utužit svazky lásky k Bohu, musíme se naprosto odevzdat do jeho milosrdných rukou, neboť „on setře všelikou slzu s našich očí“.

A proč je tak málo pravé radosti i v našich řadách, v řa-

dách těch, kteří bychom měli být nádržemi radosti? Protože jsme neslyšeli a bohužel často ani ještě dnes neslyšíme hlasu Církve, jež se žalmistou pje: „Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus — zaradoval jsem se, že mi bylo řečeno: půjdeme do Hospodinova domu“ (Žalm 121, 1); protože jsme pohrdali stánkem Božím, v němž přebývá mezi lidmi; protože jsme nekonali povinnosti lásky, jež jako nevěsta máme vůči svému ženichu, neboť my všichni, kdo křtem svatým jsme byli vtěleni do mystického Těla Kristova, my všichni jsme nebo spíš máme být onou šťastnou vyvolenou nevěstou, jež Pána a Stvořitele vesmíru smí nazývat svým ženichem.

Avšak místo toho jsme se mu stali nevěrnými a hledali jsme radost jinde. Jak groteskně působí protiklad, že právě dnešní den, zasvěcený čisté a vznešené radosti, je zneužíván rozpustilými a nedůstojnými radovánkami a rozkošemi! Čím hlučnější však a okázalejší jsou radosti tohoto světa, tím jistěji můžeme soudit na vnitřní prázdnotu a bezradnost těch, kdo se jim oddávají. A ačkoli dnešní doba víc než kdy jindy je plna hlučných zábav a ačkoli se dnes vyrábí „radost a štěstí“ přímo profesionálně ve všech možných řeckli bychom „továrnách na štěstí“, přes to anebo snad právě proto snad je té pravé radosti tak málo. Jeví se to v denním životě, jeví se to v tisku a ne naposledy i ve stavbách a bohužel i na stavbách církevních. Ano, praví se, že každá doba staví ve slohu, který vyjadřuje jejího ducha. Je to samozřejmé. Známý scholastický axiom hlásá: *agere sequitur esse* — činnost následuje jsoucnost. Avšak je-li tomu tak, jak smutná musí být jsoucnost doby, která se tak vyjadřuje? Je to duch materialismu a i nihilismu, který se nám tu projevuje snad i při tom nejsvětějším. Tu zase slova posvátné liturgie a jenom ona nám mohou být vodítkem k správnému pojmání chrámu jako stavby sakrální.

Zamysleme se jen někdy nad slovy dnešního hymnu:

Brány stkví se drahokamy,
svaté nitro dokořán:
mocí vlastních zásluh jednou
sem až bude uveden
každý, kdo pro Krista jméno
na světě je utištěn.

Dům Boží má být vsuktku krásně vybaven, a nedostačuje-li na zlato a drahokamy, přece stkvít se může bohatostí a krásou myšlenek jím vyjádřených, jež mají ještě větší cenu než drahokamy, ale krásný má být i při největší jednoduchosti, neboť je obrazem nebeského Jerusalema, je nevěstou Páně, je konečně otcovským domem, kde „každý, kdo pro Krista jméno na světě je utištěn“, má najít útěchu, radost a duchovní osvěžení, a je symbolem křesťanské obce, jejíž důstojnost má hlásat. Neboť pro ni sestoupil sám Bůh a ráčil rozbít svůj stan právě v tomto chrámě.

„Omnis gloria ejus filiae Regis ab intus — všechna sláva královské dcery je uvnitř“ (Žalm 44, 14). Královskou dcerou je Církev svatá a všechna její sláva a vznešenost je uvnitř, to znamená, že radost, které Církev se dnes oddává, je jen odleskem vnitřní záře, že je to tedy radost pravá, neboť pravá radost je hluboká, intenzivní a kotví ve vnitřní harmonii a uspořádanosti duševní, jež opět prýští z lásky k Bohu. A tím právě se liší radost Církve svaté od radovánek světských, jež všemožným hlukem chtějí překřičet výkřiky zoufalé duše. Je to radost, o které mluví svatý Pavel: „Gaudete, iterum dico, gaudete — radujte se, opět pravím, radujte se“ (Filip. 4, 4), a o které mluví věrní synové a dcery Církve: „Fundatur exultatione universae terrae mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni. Deus in domibus ejus cognosceatur, cum suscipiet eam — založena je rozkoší celé země hora Sion, Půlnocní úhel, město velikého krále, Bůh se dal poznat na jeho domech, když je ochránil“ (Žalm 47, 3–4) a konečně při pohledu na ni žasnou údivem její nepřátelé: „Quoniam ecce reges terrae congregati sunt, convenerunt in unum, ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos — neboť hle, králové země se shromáždili, přicházeli vespolek; sami viděli, tu se podivili, byli poděšeni, hnuli se“ (Žalm 47, 5–6).

A správně tak. Neboť i dnes ještě a dnes více než kdy jindy člověk dává pozor na to, kde by našel spasení (člověk je totiž stvořen pro spasení) a vidí-li někde tryskat prameny pravé radosti, tu žasne stejným údivem, jímž žasli pohané, když mluvili o křesťanech: „Hle, jak se milují!“ A touží po přístupu k těmto pramenům. Přispějme mu tedy ku pomoci tím, že sami opět se naučíme od Církve svaté oné pravé lásce k Bohu, z které tryská pravá radost a tu pak dávejme ru-

kama štědrýma a nelakotnýma. Konejme apoštolát radostí!

Úzce spjatý s pocity radosti jsou i pocity vděčnosti. A jak by nebyly! Což jsme neviděli všechny ty milosti a dary, jichž se nám dostalo a z nichž Církev se tak raduje? Neměli bychom tedy být vděční za ně my, kteří jsme byli předmětem lásky Boží? Rukou Boží, rukou Umělcovou byli jsme zasazeni na svá místa, abychom pro vždy zůstali v posvátných staveních. Křtem svatým jsme byli vtělení v Krista a navždy s ním spojeni. A jaké nekonečné proudy milostí nám přitékaly od onoho posvátného okamžiku prostřednictvím Církve a jaké cti se nám dostalo, že sám Bůh nás navštívil.

Avšak jak máme dát na jevo a vyjádřit svou vděčnost? Pohlédněme jen opět na příklad Církve svaté! Co činí dnes? Uznává radostně dary, které dostala, a rok co rok opakuje vděčnou vzpomínku na své zasvěcení se nebeskému ženichovi. My jako její údové máme činit stejně. Přece každý z nás má v roce jeden den, kdy naše duše byla zasvěcena Bohu, kdy naše tělo se stalo chrámem Ducha Svatého! „Nevíte, že jste chrámem Božím a že Duch Boží přebývá ve vás?“ ptá se svatý Pavel (1. Kor. 3, 16) a opětuje svou otázku: „Anebo nevíte-li, že vaše tělo je chrámem Ducha Svatého, jenž je ve vás, ježž máte od Boha, a že nejste svoji?“ (1 Kor. 6, 19). Nemyslí tím jen celou Církev, nýbrž každého jednotlivce. Posvěcení tohoto chrámu se však stalo při křtu svatém. Tu jsme byli zasnoubeni ženichu našich duší, Ježíši Kristu, tu jsme se zrodili „z vody a Ducha Svatého“ jako nové děti Boží, jako plod onoho milostiplného zasnoubení Pána s jeho Církví.

A jestliže každý z nás slavíme den svého zrození k životu přirozenému s velikou radostí a vděčně naň vzpomínáme, neměli bychom s tím větším povděkem vzpomínat svého narození k životu nadpřirozenému? Svého posvěcení na živý stánek Ducha Svatého? Zajisté že ano a právě dnes by nás měl k tomu povzbudit každý pohled na křtitelnicí našeho chrámu Páně. Tu bylo mnoho zanedbáno, řekněme si to zcela upřímně a otevřeně. Křest svatý se nám zdál něčím samozřejmým. Ale vlastně je nevýslovnou milostí! To vidíme hlavně v dnešní době, kdy tak mnohým a mnohým duším se nedostává této milosti. A proto važme si křtu svatého a budme vděční...

Než pouhá vděčná vzpomínka nestačí. Nestačí pouhé fak-

tum, že jsme pokřtěni. Jsme sice údy Těla Kristova, jsme sice kameny zasazenými v posvátné budově Církve, avšak ani to nestačí. Upozorňuje nás na to hymnus dnešního svátku, když o „městu Jerusalemě“ praví, že je vystaveno „ze živého kamení“. To znamená, že kde je život, tam je i rozvoj a vývoj, neboť „jen vývojem projevuje se život“ — to bylo heslem kardinála Newmana.

Kde však je vývoj, tam může být i úpadek. Proto nezůstávejme při pouhé vzpomínce na křest, neskládejme ruce v klín, nýbrž budujme dále a dále na základě křtu svatého, aby vývoj nebyl přerušen anebo snad dokonce se nezvrhl v úpadek! Záleží zde na každém jednotlivci: celek se skládá z jednotlivých dílů a čím schopnější a živější jsou díly, tím živější a schopnější je i celek. A město, jež sestoupilo s nebe má opět k nebi vystoupit. To má tedy být naším díkem, že pečlivě zužitkujeme hřivny vložené nám do kolébky nadpřirozeného života, aby město vystoupilo k nebi stejně krásné, jako s něho sestoupilo.

Jestliže denní oficiium dnešního svátku je prodchnuto v první řadě pocíty radosti a vděčnosti a kochá se krásou „nebeského města“, pak noční oficiium se obírá jeho posvátností a velebností. „Domum Dei decet sanctitudo — domu Božimu přísluší posvátná úcta“ (Invitatorium) — tak nás vítá Církev svatá k vigiliím. Vše je ve znamení úcty a bázně Boží. A slyšme dále proč.

„Terribilis est locus iste, non est hic aliud, nisi domus Dei et porta caeli; vere etenim Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. Vidit Jacobus in somnis scalam, summitas ejus caelos tangebatur, et Angelos Dei descendentes et ascendentes per eam -- hrozné je ono místo, není to jiného než dům Boží a nebeská brána; vpravdě totiž Bůh je na onom místě a já to nevěděl. Jakob ve snách viděl žebřík, jehož vrchol se dotýkal nebes, a anděly Páně po něm sestupující a vystupující.“

Chrám Boží je jediným místem na zemi, kde se spojuje Nejvyšší s nejnižším, kde je stálý styk nebe se zemí. A vsukku kdyby zde nebylo třeba úcty a bázně, kde jinde by jí mělo být třeba? Když Hospodin se zjevil Mojžíšovi v hořícím keři a Mojžíš chtěl ohledat tento neobvyklý zjev, tu volal na něho Hospodin z keře: „Nepřibližuj se sem; zuj obuv se svých nohou, neboť místo, na němž stojíš, je půda svatá“

(II. Mojž. 3, 2—5). A dále nám praví Písmo svaté, že Mojžíš na to zakryl svou tvář a neosmělil se pohlédnout na Boha. Neplatí tato výzva tím spíš o chrámech Nového zákona, kde Bůh přebývá stále mezi námi? Mějme se na pozoru, abychom nikdy neopomenuli vzdát povinnou úctu, čest a chválu onomu místu, jež je „domem Božím a branou nebeskou“, a střežme se, aby o nás někdy neplatilo „skutečně na onom místě je Bůh a já to nevěděl“, jak to pravil Jakob. Taková nevědomost by byla opravdu trestuhodná, jelikož Bůh se nám již zjevil.

A přes to, jaká neúcta vládne v dnešní době! Nezastaví se ani před Nejsvětějším, aby Ho nezneuctila svým barbarstvím. Netřeba hned myslit na vypalování a zneuctívání. Což se nevkradla i do chrámu sesvětšlost tím, že kostely se staví tak, že není patrný rozdíl mezi budovou sakrální a světskou? Mějme tedy úctu k chrámu a učme se z dnešního svátku!

Mějme úctu ke všemu svatému, ale mějme úctu i sami k sobě, neboť praví svatý Pavel: „Nevíte, že jste chrámem Božím a že ve vás přebývá Duch Boží? Kazí-li někdo chrám Boží, toho zkazí Bůh; neboť chrám Boží je svatý a tím jste vy“ (1 Kor. 3, 16—17). Jak by mohla mít v nás místo podlost a špatnost, řekli-li bychom si v době pokušení: „Terribilis est locus iste?“ Jsme-li chrámem Ducha Svatého, pák i my jsme úctyhodní a musíme se vystříhat všeho, co by nás mohlo přivřít o tuto důstojnost. A z téhož důvodu mějme úctu jeden ke druhému: „Honore sibi invicem praevenientes — v uctivosti vzájemně se předcházejíce“ (Řím 12, 10).

S úctou těsně je spojena spravedlnost, ba úcta v ní kotví, neboť nemohu někomu vzdávat úctu, nevím-li, co mu patří. Spravedlnost však záleží v tom, že každému se dostává toho, co mu patří. Úcta je tedy v jisté míře prokázaná spravedlnost, je jejím výrazem. A v tom záleží ohromný, řekli bychom přímo sociální význam dnešního svátku. Dnešní doba nejen že nemá úcty, nemá také ani spravedlnosti. Čtvrtá sloka nešporové hymny stává se takřka předurčenou pro naši dobu, když praví:

Ranami a přibroušením
vyleštěné kameny,
na svá místa zasazeny

rukou umělcovou sem,
způsobilé zůstat pro vždy
ve posvátných staveních.

Představuje nám zde ideál společnosti, která jsouc podle organismu postavena na přírodním základě, je přec ve službách jediného cíle: slávy Boží a spásy lidstva. Důraz se klade na slova „na svá místa“. Jako v organismu, v lidském těle, každý orgán má svůj účel, jeden čestnější a důležitější, jiný snad méně čestný a méně důležitý, ale přesto nutný, tak i v uspořádaném společenství každý úd a každý člen má své vykázané místo a působišť. Ovšem že tím je dán jistý rozdíl mezi jednotlivými díly a údy (v lidském těle přece nohy nemohou vykonávat funkci hlavy, tedy ve společnosti nemohou si být také všichni rovni), avšak tento rozdíl je překlenut jednotou cíle a účelu, jež působí, že jedna část je odkázána na druhou, a to jak vyšší na podřízenou, tak podřízená na vyšší, pro uskutečnění celkového výsledku. V tom jsou si všichni rovni, že směřují všichni k témuž cíli, ovšem že každý svým způsobem.

Nelze si představit stavbu, kde by všechny kameny byly nejvyšší anebo nejnižší. Jeden musí být nejdoleji a jiný zase nejvýše, jinak by buď vše viselo ve vzduchu anebo vše by zůstalo na zemi a nedosáhlo žádné výše. Skutečně neexistuje organismus, kde vše by bylo hlavou. „Kdyby všechny byly jedním údem, kde by bylo tělo? Je však mnoho údů, ale jen jedno tělo“ (1 Kor. 12, 19–20). Totéž platí o lidských společenstvích: musí být rozdíl a rozdělení úradů, jinak by se vůbec společenství neutvořilo a neudrželo.

„Ale Bůh spojil tělo tak, že hojnější čest dal údu, kterému se jí nedostávalo, aby v těle nebyla roztržka, nýbrž aby údy pečovaly o sebe navzájem“ (1 Kor. 12, 24–25). „Vy však jste tělem Kristovým a údy jeho podle údělu. A některé Bůh předem ustanovil v církvi apoštoly, druhé proroky, třetí učitelé; potom udělil divotvorné moci, pak dary uzdravování, pomáhání, vedení správy, rozličné jazyky. Jsou snad všichni apoštoly? Všichni proroky? Všichni učitelé? Činí snad všichni divy? Mají všichni dar uzdravování? Mluví všichni různými jazyky? Vykládají všichni Písmo?“ (1 Kor. 12, 27 až 30).

Nikdo však se nemá vypínat, dostal-li vyšší úrad, nemá si

na tom zakládat: „Neboť kdo tě vyznamenává? A co máš, abys toho nebyl dostal? Jestli však jsi dostal, proč se chlubíš, jakobys nebyl dostal?“ (1 Kor. 4, 7). A nemá ani pohrdat poddanými a podřízenými: „I nemůže oko říci ruce: Nepotřebuji tě, nebo zase hlava nohám: Nepotřebuji vás, nýbrž mnohem potřebnější jsou ony údy těla, jež se zdají být slabší“ (1 Kor. 12, 21-22).

Poddaní pak nechť nereptají vůči svým pánům jsouce nespokojeni „svým místem“. Je to konečně vždy ono ďábelské „non serviam — nebudu sloužit“ jak se strany poddaných, tak se strany nadřízených (i oni mají sloužit poddaným tím, že uznávají jejich práci a podporují jejich zájmy), jež způsobilo onu nešťastnou roztržku mezi lidstvem.

Dnešní lidé se již necítí jedním tělem, jedním organismem, kde jeden úd nemůže být bez druhého. A chce-li se lidstvo uzdravit z nynější těžké sociální krise, musí se opět navrátit ke společenstvím založeným na základě organické jednoty. Jen taková společenství jsou zdravá a schopná života, protože mají svůj předobraz v přírodě. Absolutní rovnost není možná, je proti přírodě a je i nespravedlivá, protože jednotlivci upírá působení od Boha a přírody mu určené, jemu přiměřené a tedy jedině jemu náležející. ●

Ideálem takového společenství je Církev svatá. A právě dnes se nám jeví ve své celé kráse a vznešenosti. Chrám Boží vystavený z rozličných kamenů, je výstižným obrazem tohoto společenství. I ono je organicky složeno z mnohých a různorodých lidí, živých kamenů. Zpytujeme se, zda jsme žili hodni takového společenství, jež svou krásu a životnost nemá pouze v tom, že je vybudováno na základě přírodním, nýbrž mnohem spíš, že jeho základním kamenem je Kristus:

Za úhelní kámen v základ
kámen Kristus poslán je,
kterýžto stěn svazem pevným
do obou je zapojen . . .

(z hymny ve Chválách). Zpytujeme se, zda jsme se dali „rukou umělcovou přibrousit a vyleštit“, abychom se mohli skvít ve stavbě Církvě „způsobili zůstat pro vždy ve posvátných staveních“. Pakli jsme však doposud byli jako „neotesané balvany“, jako bludné balvany, žijící pouze sobě a svému

sobectví, nechť nás dnešní svátek povzbudí k tomu, abychom zapomněli na sebe a vpravili se do onoho vznešeného stavení, jehož základem je sám Kristus, Syn Boha věčného.

Praha-Řím.

Fr. Basil Lang.

BENEDIKTINSKÉ HODINKY

Kompletář.

Vzpomínám si na jeden zářijový večer, zmírněný opojnou sladkostí na prahu unavujícího podzimu.

Večer nerozhodný v den před odjezdem. Neurčitá chvíle, kdy člověk cítí, že na jeho duši doléhá jiná duše a že hrůza, takměř nepoznatelně povstávající z oné chvíle, by byla s to slzami zalít jeho ubohé oči.

Chvíle vzácná pro básníka. Chvíle znepokojení pro nemocné. A přece je to doba Kompletáře, kdy s člověka padá únava, kdy ochabuje bída, kdy usíná trápení. Cožpak to též není chvíle, kdy počala Ježíšova smrtelná úzkost? Chvíle, kdy jeho milované tělo bylo uloženo do hrobu?

* * *

Skončila večeře. Vyšel jsem si z opatství na cestu, touže po samotě a prahna po tom, abych ještě naposledy provedl své oči po okolních lesích a polích. Člověk by řekl, že lesy byly z kropeny jasnými krůpějkami zvonků a že se táhly do dálky jakoby sepjaté k modlitbě. Obrovský klid nad nimi zavládl svým osvěžením, a když vřes při vánku vydechoval svou opojnou něžnost, šířilo se na vše jakési chvění duchovní krásy.

V kouzelné mlze krajiny vše ztrácelo svou skutečnost. Slunce zmizelo, měsíc se sotva rýsoval, hvězdy byly ještě bledší, zmatené tím, že kolem sebe neměly hlubokou noc, v níž by koupaly svůj jas, a tam dole při silnici choulil se do koruny stromů masivní a bezbarvý obrys něměho opatství.

Usebrání... průhlednost... zmizení...

Holé stromy ztrácely se na obloze jako voskovice. Zkomírající světlo kmitalo v prchavém krajkoví stromů, minutu po minutě sláblo, hasnouc v aleji. V nafialovělém houští lesa vše se mlčky hýbalo. Lehké páry, kadidlo soumraku, zvolna stoupaly z obdělávaných polí. Posvátná slova střelhbítě vzlétala k báni obzoru... Uklidňující chvíle, strážná nehmotnou přítomností, kdy srdce nepozorovatelně se oddává věcem, spojuje se s nimi, rozpouští se v nich.

Zdržel jsem se na cestě až do chvíle, kdy zvonek klášterní rodiny se rozhoupal a do večerního vzduchu vysílal své chvějící se a roztříštěné zvukové vlny.

Obrátil jsem kroky a zamířil ke klášteru, kde se chystalo poslední officium dne...

* * *

Znovu jsem vešel do klauzury a zamířil ke vchodu do kostela, když tu jsem spatřil, jak se všech stran bez jakéhokoli hluku se scházejí mniši s kapucí staženou hluboko do čela a poblíž brány se řadí ve dvě dlouhé nehybné řady. Byla to *statio*, shromáždění před slavnostním vstupem.

Na znamení Otce opata němý průvod se dal v chod. Na prahu stál jeden z noviců a namočenými prsty podával svěcenou vodu. Každý se pokropil a šel do své štalý.

Když přišla řada na mne, vstoupil jsem do chrámu. Hlavní loď i s postranními se ztrácely v temnotě. Náhle jsem měl pocit nekonečného odpočinku a nadlidského klidu. Celým osvětlením byla jediná žárovka, z níž padalo chabé světlo, kdežto v prázdnu se chvěla hvězda Ducha Svatého, jako neklidná a rozpálená duše.

Mniši poklekli před štalami ke krátké modlitbě. Záhy čtenář dostal od Otce opata požehnání a vystoupil na svou „kázatelnu“. Četl odstavec jedné homilie svatého Řehoře, k němuž podle zvyku připojil oddíl ze slavné sbírky Cassiano-

vých „Collationes“. Odtud tedy této četbě se dává jméno „Collationes před kompletářem“, nebo též se dává malému večernímu posilnění ve dnech postu, protože se jedlo při četbě těchto Collationes.

Místem této četbě vyhrazeným nebyl původně chor, nýbrž capitulum, či ve dnech postu spíš refektář, jak to bylo zvykem v bursfeldské kongregaci. Někteří mniši se shromažďovali v křížové chodbě, aniž k tomuto cvičení místo bylo nějak bližší určeno. Tak cisterciáci tuto četbu nazývali *lectio claustrii* — četba na chodbě.

Po několika minutách opat dává znamení. Čtenář ihned umlká a praví: „Tu autem Domine miserere nobis — ty pak, Pane, smiluj se nad námi!“ Opat dodává: „Adjutorium nostrum in nomine Domini — naše pomoc je ve jménu Páně“. A všichni odpovídají: „Qui fecit coelum et terram — jenž stvořil nebe i zemi“.

Po těchto slovech mniši povstávají se sedadel. Nadešla doba Kompletáře.

Kompletář znamená dokončení. Toto slovo v latině má hudební prodloužené zakončení — *completorium*. Jeho zakončení je dobře vytvořené k tomu, aby pozvolna se ztrácelo v temnu pod klenbou a ve večeru klášterních chodeb jako konečná slabika dohasínajícího dne.

Slovo to bylo starým mnichům neznámé. Závěrečnou poboznost vynalezl svatý Benedikt. Po prvé její žalmy se zpívaly v temném století čtvrtém. Modlitba na prahu noci se stala sestrou Primy, modlitby na úsvitu. Kompletář je officium, jež stojí stranou, je to hodinka únavy a zármutku.

Co je podkladem žalmů, jež se tu zpívají, ne-li chvění před blížící se nocí a Ježíšovo tělo přibité na kříži?

Žalmy, hymny, modlitby — proč je v nich tolik a tolik snažné vroucnosti, ne-li proto, abychom oklamali hrůzu, již my všichni známe? „Kéž všemohoucí Pán nám popřeje klidnou noc a šťastné skonání,“ zpívá Otec opat. A bratři při zpěvu žalmu odpovídají: „Protože ve mne doufá, vysvobodím ho; budu ho chránit, protože zná mé jméno.“ — Staré texty, jež se tu rozvíjejí, nesou se vzhůru se sepjatýma rukama, vychutnávají se na rtech a utišují srdce.

Ach, to jedinečné usebrání kompletáře! Uchýlil jsem se nad chor do malé oratoře, kam mne kdysi druhého dne po mém příchodu dovedl k Matutinu temný zvuk hlasů odříká-

vajících žalmy. Byl jsem sám. Sotva tak tak jsem rozeznával v temnotě obrysy mnichů dole ve štalách. Z chrámové loď stoupaly vzhůru zpěvy. Cestou k nebi, jak se kolem mne nesly, lehce se mne vždy dotkly. Neviděl jsem nic, jen jsem slyšel a prožíval...

Ze všech hodiniek v domě Božím tou nejdůvěrnější je ona, kdy srdce se osvobozuje, kdy duše se šíří přes své přirozené hranice a svá plně rozepjatá křídla svěruje vánku, jenž ji unáší.

Rozkoší temnoty! Nadšení vanoucí z Bůh ví jakého tajemného ohniska, nešetří pro věřícího svou bohatou a milou něžností, opájí ho, unáší a přeměňuje. Srdce září náhlou mladostí a pozoruje, že je poučováno ústy andělů. Leskne se smysl slov, symboly se třpytně skvějí.

Pak najednou jako by se objevila trhлина v žalmování. Náhlé ticho, od něhož závisí celý život. Ticho očekávání, v němž se něco odehrává nad skloněnými hlavami. Ticho, za něhož shůry od temné klenby sestupuje sladké a hřejivé požehnání.

To je ono! Jak si na to vše vzpomínám!

V té chvíli Otec opat nad bratřími udělal znamení kříže. A ze srdce se vznesl zpěv, poslední píseň, zvučná svou jedinečnou krásou, setkaná z melodií něžných jako laskání a ze slov se svatozáří slz, píseň duše v bolesti lásky, píseň k Panně Marii. Je to *Salve Regina* — Zdravas Královno, v níž zaznívá nevyčerpatelná a veliká dětinná síla lidského srdce, jež věrou se stává božským.

Jaké netušené dálky mi zjevil tento chvalozpěv ve staré melodii gregoriánské zpívaný hlasy bohatými jako dech duše! Slova vyzývající, slova naděje: *Mater misericordiae, Vita, Dulcedo* — Matko milosrdenství, Živote, Sladkosti! *O clemens, o pia, o dulcis* — ó milostivá, ó přívětivá, ó přesladká! Slova nejdříve výřila nad chorem, pak svým lehkým letem sestupovala do chrámové loď, konečně se rozplývala v dálce.

Ještě nějaká modlitba, vzpomínka (vždy věrně konaná) na mrtvé, na svatého Otce Benedikta, konečně definitivní ticho, posvátné ticho noční.

Opat dal znamení k odchodu a mniši zmizeli ve tmě. Vracel jsem se chodbou, kam jasnými paprsky padal svit měsíce. Vrátil se do cely, zpozoroval jsem, že bylo čtvrt na devět

večer. To je doba, kdy mniši mají jít spát. Opatství se mi skutečně zdálo ponořené do ticha, do naprostého ticha, v němž neustále se znepokojuje srdce hosta, když v klášteře tráví svou první noc.

Jedině malý zvon odbíjel každou čtvrt hodiny...

Když jsem si lampou posvětil nad hlavu, četl jsem slova napsaná v záhlaví lože: „*Salva nos Domine vigilantes, custodinos dormientes* — Pane, spas nás bdící, chraň nás spící!“

Srdce bylo rozbolavěně výlevy vnitřního života, jehož jsem byl právě svědkem a současně i účastníkem. Cítil jsem, že nemám již síly na myšlenky. Přemítal jsem jen o „Cestě duše“, již tak bohatě vylíčila svatá Terezie z Avily. Představoval jsem si, jaké asi mohou být první záchvěvy a první výrony mystické extase. A když jsem v cele zhasl a vklouzl do lože, tu jako sladká ozvěna mi v duši hučelo zvučné slovíčko: *completorium, completorium...*

Slovo vyvolávající zármutek, to slůvko „soumrak“ od té doby již tak často mi zaznělo v duši! Když nastává večer a v jeho stínu doléhá celodenní únava, tu zřídka kdy se stane, aby jeho poslední slabika nepřišla se něžně polaskat s mým sluchem asi tak, jako šumění vln pokračuje v dutině drobných mořských mušlí. Tehdy na dně mé duše se zvedne celá minulost a k pohybu, kterým rozsvěcím lampu a tím současně zaháním milý přízrak, k tomuto pohybu se přiznávám jako k nějaké svatokrádeži...

Paříž.

Eduard Schneider.

OBLÁTI BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU

Zvlastní pozornosti zasluhují oblatky. Najdeme je jednak všeobecně u ženských klášterů, někdy též u klášterů mužských, pod jmény odpovídajícími příslušným názvům oblátů: *oblatae, donatae, commissae, familiares, Deo devotae, Deo sacratae, reclusae*. Žily jednotlivě nebo společně v obleku řeholnic blízko kláštera v celách zvaných *clusa*. Odtud též leckdy i na ně přešel název „reklusy“. Je třeba

pouze otevřít Mabillonovy Annály benediktinského řádu, a bychom se setkali s oblátkami a to jak ve švábských klášteřích, kde byla instituce oblátská obzvláště v rozkvětu, tak i ve Francii, Itálii, Belgii, Španělsku. Zprávu o tom musíme bohužel omezit jen na některé jednotlivosti.

Roku 980 slyšíme o jakési dámě, jménem Urse, jež odevzdala svůj majetek klášteru Casa aurea, zároveň s prosbou o řeholní oděv. V klášteře Saint Jean d'Angely zřekla se roku 1060 vznešená hraběnka z Mateval svého jmění a shonu světa, aby to vyměnila za službu mnichům onoho kláštera s výhradou, potřebného živobytí spolu s oděvem a po smrti pohřbení v blízkosti kostela. Blahoslavená Adelvina odešla na radu svého syna do kláštera Saint Vannes ve Verdunu, aby se přidružila ke klášteru a přijala závoj řeholní; tamtéž po vzorném životě zemřela svatou smrtí. Vznešená dáma Hildeburga uchýlila se roku 1094 k opatství Saint Martin v Pontoise, kde pro ni opat Theobald zřídil vedle kostela malý příbytek, v němž zasvětila zbytek svého života ještě plných 19 let službě Boží a to jednak ručními pracemi pro kostel a klášter, jednak též jinými skutky milosrdenství, jako založením chudobince a nemocnice blízko kláštera. U Kláštera Bec v Normandii spatřujeme nejnižšími pracemi zaměstnanou matku zakladatele toho kláštera, ctihodného opata Herluina, která před tím jako zámožná paní ze vznešených kruhů položila své jmění na oltář. Kronika téhož kláštera se zmiňuje též i o jiných oblátkách, jako Basílii, manželce Hugona z Gournay, Anfridě, její neteři a Evě, manželce Viléma z Crespin. Roku 1110 uchýlili se dva manželé k opatství svaté Fidei v Conques, on jako mnich téhož kláštera, ona jako oblátka v poustevně náležející ke klášteru.

Až doposud byli jmenováni obláti a oblátky téměř výlučně z klášterů francouzských a to poměrně málo příkladů ze skutečného velikého počtu. Ale i ostatní země podávají četné příklady podobného druhu. Tak čtme v životě svatého Dominika ze Silo ve Španělsku o jakési oblátce jménem Oria. Příkladem nad různé jiné vynikajícím je německá císařovna Anežka, která v opatství Fruktuarii složila před oltářem svou korunu a za ni přijala jako oblátka řeholní závoj. Velkou část jejího času, jak píše mnich Berthold ze Svatého Blažeje, zabírala modlitba; v jídle ukazovala podi-

vuhodnou zdrženlivost; u stolu nechybělo duchovní čtení. Rovněž vždy přibírala k jídlu toho či onoho chudého. Pro chudé často až do noci šila a spravovala a vůbec měla pro ně ruku štědrě otevřenou. Nenavštívila kláštera, aniž nebyla zanechala stopy své dobročinnosti a nepoprosila bratry o modlitbu. Po létech, která ztrávila v cvičení křesťanských ctností, odebrala se císařovna Anežka do Říma do kláštera svaté Petronilly, kde roku 1077 zemřela, zanechavši po sobě požehnanou památku.

Ještě snad krásnější a dojímavější případ čteme o opatství Afflighem v Nizozemsku, a to z devátého roku po jeho založení. Na blízkém zámku bydlel Heribrand, v boji obávaný rytíř. Dostav napomenutí ve snu, vyjevil své manželce Adele, že se chce káti za svůj minulý život a proto že se chce státí mnichem. Aniž co věděla o úmyslu manželově, pojala i Adela totéž předsevzetí. Proto na obou stranách panovalo štěstí a radost. Vše bylo uspořádáno a jednoho dne dal se směrem k Afflighemu do pochodu slavnostní průvod na koních, v němž mezi spřátelenými rytíři a domácím služebnictvem jel Heribrand v plné zbroji a Adela ve vši kráse a nádheře. Opat Fulgentius očekával a přijal vzácný průvod neméně skvělým uvítáním a vedl je do kostela. Heribrand však a Adela klekli před oltářem a plni štěstí a hluboce dojati prohlásili, že se na vždy zavazují k službám klášteru. Heribrand se stal mnichem. Rovněž Adela přijala řeholní roucho a v blízkosti kláštera vedla po způsobu svatých duchovní život, aniž při tom zanedbala svou povinnost mateřskou vůči svým dětem, jež byla ve světě zanechala. Tři z jejích synů následovali příkladu otce a stali se rovněž mnichy v Afflighemu; druzí dva přišli i se svými manželkami, syny a dcerami, aby se zasvětili Bohu a klášteru jako obláti a oblátky, a Heribrandův bratr, Ingelbert pán z Calfstert, nikterak se nerozpakoval k nim se připojiti.

Rozkvět náboženského života, jenž charakterisuje onu slavnou dobu benediktinských papežů jedenáctého století, rozmnožil rovněž v míře nevidané počet oblátů a oblátek, kteří chtěli Bohu zasvětití své panictví nebo svou zdrženlivost. Tak tomu obzvláště bylo v okolí benediktinských klášterů, takže u jistých velikých opatství, jako ku příkladu v Saint Martin v městě Tours, v Juilly, (obě ve Francii) a ve švábském klášteře Wiblingenu bylo nutno postavití a zří-

díti pro ně pravé kláštery. Jmenovitě v opatství u hrobu velkého svätce Martina z Toursu vstupovali hojně oblátí i oblátky ze všech stavů. Mezi nimi zvláště vynikají svatostí života vdova jménem Ida z Dizez (?), její snacha Richilda, jeden občan z Tournai, jménem Jindřich, jeho manželka Berta a jeho dcera. Avšak nejkrásnější případ ze všech popisuje nám chronista Herman ze Saint Martin: Jeho otec Rudolf se rozhodl po těžké nemoci spolu se svou stejně smýšlející manželkou Mainsindou, ze šlechtického rodu pocházející, a se svými třemi dětmi, že se zasvěti Bohu při klášteře svätého Martina. Ježto se však jednalo o případ tak neobvyklý, musil se jak on, tak i jeho manželka podle vůle opatovy podrobiti velmi přísné zkoušce. Tak musela Mainsinda chodit do města tkátí, přísti, vlnu česati, ba dokonce i žebrati. Když však takovouto pokornou poslušností byla dokázána pravost vyššího povolání, následovalo jejich velikého příkladu tolik mužů a žen po Bohu toužících, že pro ně, byloť jich počtem 120, pro šedesát mužů a tolikž žen musila býti zřízena zvláštní obydlí a to i v domě Mainsindině. Podobná událost byla příčinou založení kláštera Juilly. - O sväté Františce Římské a jejích oblátkách bylo by třeba zvláštní stati.

U tří následujících skupin, které se ostatně mezi sebou jen málo liší, vystupuje více do popředí právní a materiální stránka této oblacy, která ovšem jen v několika málo případech se dá úplně odloučiti od stránky duchovní.

Druhá skupina se skládala z oblátů, kteří svůj duchovní svazek spojovali se svazkem právním tím způsobem, že, ačkoliv si ponechali volné užívání majetku, zavázali se k určitému ročnímu poplatku. Tento závazek byl často sjednán pro veškeré potomstvo. Takové případy se vyskytují v 11. století ve velkém počtu. Tak roku 1002 přišla po smrti svého manžela vznešená dáma jménem Gysa do kláštera Saint Michel sur Meuse a prohlásila sebe i své děti za služebníky a poddané svätého archanděla Michaela. Roku 1003 učinila rovněž tak jiná dáma jménem Richildis v klášteře svätého Maura ve Verdunu; ba dokonce učinila tento závazek již do předu, pro své děti, jež se jí narodí. Kroniky mnohých belgických klášterů činí zmínky o podobných případech.

Třetí skupinu tvořily osoby, které po složení profe-

se spojené s dobrovolným odevzdáním majetku k účelům Božím a pro svou spásu byli od příslušného kláštera po celý život vydržováni a šaceni, ať už ve svém vlastním obydlí nebo v části kláštera pro hosty určené nebo v jiné vedlejší budově klášterní, nebo i přímo uvnitř klášterních zdí. Mnozí z těchto oblatů dávali právě tomuto způsobu bydlení v blízkosti kláštera přednost, poněvadž jim dával možnost i osobně býti činným v rozličných pracích pro Dům Boží a pro mnichy. Jako příklad pro tuto skupinu máme kromě mnoha jiných, zprávu o jedné manželské dvojici v Řezně a o jednom šlechtici, který po celý život konal vojenskou službu v městě Řezně.

Do čtvrté skupiny náležely ty osoby, které při své oblatké profesi obětovaly sice svůj majetek, ale ponechali si jej na dobu svého života k volnému užívání jeho výtěžku. Tento způsob odevzdání byl znám a též používán za doby svatého Benedikta. Dostí četné zprávy o tomto druhu oblace máme z 10. století z opatství Stahlo v Ardennách. Rovněž i archiv ze Sv. Emmerama v Řezně podává zprávu o četných případech z 11. století. Rovněž máme podobné zprávy z Admontu ve Štýrsku, mezi nimiž případ jistého Hartvicha z Welmnich vyniká proto, že tento má povinnost každoročně odváděti do kláštera určitou míru vína, aby tak měl stálou připomínku, odevzdání své vinice, kterou byl při své profesi založil.

Že i klerici přicházeli do klášterů, aby se jako obláti zavázali k takovým povinnostem, to nám dokazuje zmíněný již příklad jáhna Hermenfrida. Jinou ukázkou je příklad kněze Bohumíra z Mazay, který své připojení k opatství ve Vendôme stvrdil závazkem určitého ročního poplatku. — Ba, stávaly se případy, že páni, z nepochopení věci, ale přece ve zbožném úmyslu a přejíce mnichům, samozřejmě též v úplném souhlase s tehdejším pojetím právním, místo sebe, prohlásili své poddané jakožto příslušící k určitému klášteru, uloživše jim jistý roční poplatek; ba dokonce, ovšem v ojedinělých případech, učinili je i osobně příslušnými k tomu kterému klášteru. Jeden z případů tohoto druhu, jichž nemalý počet se vztahuje k opatství svatého Emmerama v Řezně, zní ku příkladu takto: Adelard odevzdává svatému Emmeramovi svoji služebnou Theoburgu s jejími dvěma syny Hadoldem a Edoldem, spolu se závazkem, že má každoročně

položiti na oltář svatého Emmerama poplatek dvanácti denárů a že její synové po smrti matčině mají býti zavázáni k ročnímu odvádění šesti denárů. Třebaže již sama podstata oblace předpokládá, že příslušné odevzdání je úplně dobrovolné, přece jsme měli za to, že bude dobře zmíniti se i o tomto s dějinné stránky zajímavém způsobu, kterak možno pojímati myšlenku závislosti; neboť určité styčné body, alespoň zevnější, zde jsou.

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

KRISTUS SPASITEL-VELEKNĚZ

„Tento jest v pravdě Spasitelem světa.“

(Jan. 4. 42.)

„Máme velekněze velikého Ježíše Syna Božího.“

(Hebr. 4. 14.)

I.

V svatvečer Narození Páně, po první církevní hodině, oznamuje slavnostně zpěvák, oděn jsa bohoslužebnými rouchy, Narození Krista Pána. Celé ohlášení zpívá vysokým tónem, až na slova: „Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem — Narození Pána našeho Ježíše Krista dle těla“, která zpívá tónem pašijí. Teprve při zpěvu pašijí ve Svatém týdnu velikonočním dostává se nám takorůzka průzračného vysvětlení toho, čeho jsme snad nechápali při zpěvu oznámení Narození Pána našeho Ježíše Krista. Již tehdy tímto pašijovým tónem má se naznačiti onen hluboký a významu plný účel vtělení se Boha a zároveň i způsob, jakým má se světu dostati spásy — utrpením totiž a smrtí Jednorozrozeného.

V evangeliu svatvečera Narození Páně líčí nám svatý evangelista Matouš, kterak svatý Josef poznav těhotenství nejsvětější Panny, chtěl ji tajně propustiti a když o tom přemýšlel, ukázal se mu anděl ve snách a řekl: „Josefe, Synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, manželku svou, neboť co se v ní počalo, z Ducha Svatého jest. Porodí pak syna a nazveš jméno jeho Ježíš, neboť on spasí lid svůj od hříchů jeho“ (Matouš, 1, 19—21). Hebrejská původní forma

jména Ježíš zní Ješuah a znamená tolik co „pomoz Jahwe! pomoz Bože!“ Toto jméno obdržel Kristus, poněvadž jeho život měl býti pomocí Boha svému lidu a poněvadž měl přinésti spásu světu, jak i dosvědčuje vysvětlení andělem dané, „neboť on spasí lid svůj od hříchů jeho“. O vánocích radovali jsme se z příchodu toho, o němž o velikonocích došly splnění předpovědi proroků Isaiáše a Oseáše: „Já jsem Hospodin, a není kromě mne Spasitele“, „není Vysvoboditele kromě mne“.

Pro lepší porozumění a pochopení významu svátků velikonočních s celou jejich úchvatně jímavou, bohatou liturgií, nahlédněme do stručně načrtnutých dějin ideje spasitelské, jak se během dob u různých národů vyvinula. Naděje vztahující se na Spasitele ve starověku směřuje k dvojímu cíli: přirozenému a nadpřirozenému. Pokusíme se nejprve vylíčiti ideu spasitelskou pnoucí se na knížata a vládce pozemské, a pak teprve vlastní náboženství zabývající se myšlenkou vykoupení z hřichu. První směr jest rázu očekávání politického vykoupení, druhý pak více méně rázu eticko-náboženského.

V starobabylonské a asyrské říši setkáváme se již v dávných dobách s pojetím královské osobnosti, která v sobě vždy obsahuje něco náboženského, tedy nadpřirozeného. Dle tohoto názoru byl král synem božím nebo dítětem bohyně, v každém však případě „miláčkem božím“. Doklad prvního názoru nalézáme již kolem roku 2600 př. Kr. v nápise psaném klínovým písmem. Jest to nápis místokrále Gudea v Lakaš. Tam čteme, kterak král praví k bohyni: „Nemám matky — ty jsi mojí matkou, — nemám otce, ty jsi mým otcem — ve svatyni jsi mne zrodila.“ Při veliké absolutní moci východních panovníků, pramenící z víry v božský jejich původ, jest samozřejmě pochopitelným, že daleko více záviselo na nich blaho lidu, než za dnešních dob. Proto naděje poddaných stále se nesly k osobě panovníkově, který stál v cela užším poměru k božstvu než pouhý lid. Máme toho četné doklady, v jakých tónech dovedli chvalorečníci a básníci opěvati krále splňujícího naděje a tužby svého lidu. Pro zajímavost uvádíme zlomek textu z nápisu, psaného klínovým písmem, z knihovny krále Assurbanipala (668 - 626 př. Kr.). „Dnové práva, léta spravedlnosti, bohaté deště, mocné vysoké vody, znamenité kupní ceny. Bohové

jsou nám příznivi, bázeň a úcta k bohům jest obvyklou, chrámy bohatě vyzdobeny. Starci si poskakují a děti zpívají, ženy a dívky vstupují v manželství a dávají život chlapečkům a dívkám. Dobrým průběhem množí se dobytek. Toho, který za své nepravosti smrti měl se zodpovídati, ponechal můj pán a král na životě. Kteří po mnohá léta byli uvězněni, osvobodil jsi. Ti, kteří dlouhý čas leželi nemocní, uzdravili se. Hladoví byli nasyceni, vyhublí ztučněli, nazí byli oděni.“ To jsou zvuky, které jsou nám dobře známy ze Starého zákona a z rabínské literatury o dnech Mesiáše, lidem židovským očekávaného Spasitele a Krále Vykupitele. Vzpomeňme jen letmo líčení z Isaiáše, známých z adventní liturgie: „Posilněte rukou skleslých a kolena mdlá posilněte, rcete malomyslným: Posilněte a nebojte se, Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdy otevrou se oči slepých a uši hluchých otevřeny budou, poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých: neboť vytrysknou vody na poušti a potoky na pustině. Země, která byla vyprahlá a žíznivá, přemění se v jezero a v studnice plné vody.“ (Is. 35, 3 násl.). Že tato předpověď měla dojít svého vyplnění až v době pravého Spasitele, dosvědčuje sám Kristus, když přikazuje dvěma učedníkům Jana Křtitele, aby zvěstovali Mistru svému co viděli a slyšeli: „slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očišťují, hluchší slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým zvěstuje se evangelium“ (Matouš, 11, 3 -- ev. II. ned. adv.). Vyličení blahobytu pozemského, jevícího se plodností země a lidí, který nastane v době vlády Spasitele, čteme v mesiášském žalmu 72. ve verši 16: „A bude obilí v zemi i na vrcholcích hor, vyvýšen bude nad Libanon její užitek a obyvatelé města kvěsti budou jako tráva země“. Podobná prorocká líčení nalézáme i u Ezechiela v hlavě 34., Oseáše 2., Zachariáše 9.

Jako z Babylona a Judee, tak podobné hlasy zaznívají z Egypta, této klasické země nejvyššího pojetí královské důstojnosti; egyptský farao jest vždy synem božím — „syn Rá“ - synem Slunce, toť titul, jímž se vždy honosili egyptští vševládcové a v zářivých barvách líčí se, zvláště v dobách bídy, nouze a útrpení, ona šťastná doba, která jednou nastane za vlády zvláště mocného krále „Vysvoboditele a Spásu přinášejícího“. S takovými předpověďmi setkáváme se po celá dvě tisíciletí, nalézáme je kolem roku 1700 před Kristem, stejně jako v době Ptolemeů, ve dnech Augusta a v prvních

stoletích křesťanského počtu. Vždy a opět přicházejí do oběhu a budí naději v potlačovaném lidu. Budoucí král spasitel líčí se jako osvěžení přinášející Utěšitel, jako Pastýř všech lidí, který zbloudilé stádo následuje celý den, aby je přivedl v domov, jako odpůrce a vítěz nad každým hříchem, jako ten, k vůli němuž bohové jsou lidem milostiví.

Mocná tedy naděje v krále vysvoboditele a důvěra v pozemského spasitele v rouše knížete hluboko tkví v srdcích oněch starovýchodních národů, které ve 4. století před Kr. macendonský podmanitel Alexandr Veliký přivedl pod svou moc. Tento mocný vladař starověku vžil se do myšlenky i ideje oněch národů a nechal se v Egyptě kněžimi pozdraviti jako vtělený syn boha Ammona. Jako vládce a pán světa žádal pak Alexandr, aby mu byla vzdávána božská pocta i Řeky. A tím byl dán nyní příklad budoucím helenským diadochům. Seleucidové v Syrii, stejně jako Ptolemeové v Egyptě dávají se nazývati syny božími, Spasiteli – Soteres. Nápis z r. 195 př. Kr. nazývá mladistvého Ptolomea V. „... odleskem boha, synem slunce, boha z boha a bohyně pocházejícího“ a slaví ho jako dárce štěstí, spasitele přinášejícího mír světu. Královská úcta byla přenesena v době římského panství na prokonsuly a vojevůdce a v roce 48 př. Kr. oslavuje usnesení lidu v Efesu C. Julia Caesara jako „boha na zemi a všecobecného spasitele lidského života“. Podobně jako Caesar, tak o čtyřicet let později Augustus, který skutečně přinesl říši mír, byl chválen v dekretě od maloasijských měst jako „všeobecné štěstí celého světa“ a jako „prozřetelností nám i všem potomkům seslaný spasitel“. O několik let později nazývá ho nápis v Halikarnasu „Zeus Patroos — bůh otec a spasitel celého lidského pokolení, jehož prozřetelnost prosby všech netoliko vyslyšela, ale dokonce i předčila“.

Idea spasitele, užitá jednou pro římské světovládce, rychle se vžila a takřka srostla s pojmem císařství a titul „spasitel veškerého lidstva“ a „spasitel světa“ již nemizí z řady četných titulů císařských, až konečně i římské imperium muselo se skloniti před pravým Spasitelem.

Přehlédneme-li ještě jednou, co bylo řečeno, kterak veškero očekávání východních národů koncentrovalo se na své vládce, vidíme, že právě v té době, kdy Spasitel Ježíš Kristus na východě říše římské tiše a takřka nepozorovaně vstoupil na světové jeviště, tentýž Východ plesá, jásá a oslavuje císa-

ře Augusta jako dávno očekávaného knížete míru, boha na zemi a spasitele světa. A přece ani tato idea spasitelská nemohla uklidnití duše a srdce naplnití pravým mírem, jehož sama neobsahovala.

A nyní nahlédněme k druhé linii ideje spasitelské, abstrahující od lidí a hledající spasitele výhradně mezi bohy. Již v prvních dobách řecké literatury nacházíme doklady této myšlenky. Tak v jednom dramatě Aischylově, který žil 500 let před Kristem, jest oslavován Zeus jako „Soter oikofylax Spasitel, domu strážce“. Úkol spasitele jest u Řeků připisován většímu počtu bohů, ale zvláště Zeus, Apollo, Asklepios a Hermes jsou počtění přívlastkem Soter — spasitel. A z počtu těchto bohů opět nejvíce do popředí vystupuje jako spasitel pro svou lékařskou moc Asklepios-Soter, který osvobozuje od nemocí tělesných. Ještě dodnes dosvědčují četné děkonné desky v museu athénském, jaké úctě se těšil u Řeků tento bůh. S kulturou helénskou se rozšířila úcta k Asklepiovi i v Římě. Dodnes v Římě v sadech vily Borg-hese na ostrůvku zadumaného jezírka stojí malá svatyně, na jejímž tympanonu veliká zlatá písmena nápisu hlásají, komu jest zasvěcena: „Asklepio Soteri — Asklepiovi spasiteli.“ Úcta k těmto boho-spasitelům udržela se v pohanství ještě v dobách, kdy pravý Spasitel již dávno dokonal svou vykupitelskou činnost. Tak r. 200 po Kr. vyčítá Klemens Alexandrijský pohanům, že neuznávají Boha, pravého Dobrodince a Spasitele a opatřují si falešné bohy, jako: Heraklea, Asklepia, Kastora a Polluxe a považují je za „Soteres“ — spasitele (Protreptikos II. 26, 8).

Tázeme-li se však, co si Řekové a Římané představovali tímto pojmem „spasitel“, vyvodíme snadnou odpověď z toho, co bylo již vylíčeno. Tito bohové byli toliko ochránci tělesných dober, strážci domu, odvracovali neštěstí a chránili před vlivem zlých duchů a v tom jedině spočívala, dle víry pohanů, jejich spasitelská činnost. Zcela všeobecně možno tedy říci, že pohanský bůh, řecko-římský spasitel byl toliko strážným duchem těla a statků pozemských, dobrodincem a lékařem. Duševní zdraví a vykoupení z všeobecného hříchu a duševní trýzně lidstva — pojem tohoto obsahu je cizím pohanskému lidstvu v představě spasitele.

Kromě zmíněných již představ spásonosného božstva shledáváme se ve starověku ještě s náboženstvím mysterií, s oně-

mi tajnými náboženstvími, která právě v době počátku křesťanské světové éry přicházela z Východu do západních zemí. Tato náboženství rovněž označovala některé své bohy za spasitele. Nápis z Egypta z doby kolem r. 210 př. Kr. hlásá, že Serapis a Isida jsou poctěni přívlastkem „Spasitelé“. Z náboženského románu, pocházejícího z 2. stol. po Kr., dovídáme se, v čem pozůstávala ona spása, která se připisovala bohyni Isidě. Čteme tam totiž o mystických slavnostech bohyně Isidy následující: „Starý život přešel; ale bohyně volá od prahu podsvětí hodného a mlčelivého zpět a přesazuje ho do nového života spásy“; a na jiném místě jest výraz „dává mu vejíti ve svou říši a udílí zároveň znovuzrození“. Zde tedy sahá dále ona spasná činnost boha a neomezuje se na pouhou ochranu domu, majetku, zdraví a života. Zde nacházíme tedy již jakousi ideu přechodu z hříšného stavu do života s božstvím, tělesného i duševního znovuzrození, jak vysvítá z výrazů: „život spásy — vstup do říše bohyně — znovuzrození“. Ještě jest zmínky hodna následující modlitba, pocházející z pohanské modlitební sbírky z počátku 3. stol. po Kr.: „Děkujeme tobě, ó nejvyšší, neboť tvoji milostí dostalo se nám tohoto svědka poznání nevyslovitelného a úctyhodného jména Neboť ty ukázal jsi nám svou otcovskou dobrotu, vůči všem mužům a ženám, lásku, přátelství a oblažující sílu tím, že jsi nám z milosti své udělil rozum, mysl a poznání; rozum, abychom tě poznávali, mysl, abychom ti rozuměli a poznání abychom tě poznávše byli blaženými. A tak se s tebou radujeme, tebou byvše vysvobozeni. Radostí jsme naplněni a plesáme, že ty jsi nás, ač ještě v těle meškáme, zbožnil skrze naše na tebe nazírání.“ Mystické tedy poznání boha uvádí pohanského služebníka mysterií k zbožnění a spáse. Stav, z něhož jest vysvobozen, jest stavem neznalosti boha, což se rovná naprosté špatnosti duše. Tyto nauky o spáse jsou již produševnělejší než spasitelské představy Asklepie, Heraklea, Apolona a jiné, ale jest třeba podotknouti, že taťo vyšší pojetí nalézáme zřetelně dokázaná teprve v literatuře z doby pozdější vzniku Písma svatého Nového zákona. Chťiti ale opět veškery vyšší prvky těchto vykupitelských ideí připisovati vlivu křesťanství bylo by podobně nesprávnou, jako zase naopak jej upírati.

Nejryzejší idea očekávání Mesiáše a touha po muži, „v němž mají býti požehnání všichni národové země“ (Ge-

nesis 12, 3) a který má „potřítí hlavu“ dávného nepřítele, udržovala se vlivem Boží inspirace v národě židovském. Tento očekávaný Mesiáš jest synem panny, z rodu Davidova, zrodí se po zániku říše Davidovy, jest božského původu, Synem Božím a božskými vyzdoben vlastnostmi, ba on jest sám Bohem, jest knězem, králem, přítelem chudých a utlačovaných, ale především pravou spásu přinášející těm, kteří v zbožné úctě a upřímnosti srdce ho následují. Vnitřní obrat a kajícnost jsou podmínkami vstupu do jeho říše (Oseáš 3, 5). Porovnáme-li onu ideu národa židovského, jak jest načrtnuta proroky, nikoliv onu zkreslenou rabínskou, s představami o pohanských spasitelích, pak jasně vidíme onen veliký rozdíl a z toho tedy zcela samozřejmě vyplývá, že pro osobu Krista, jako Spasitele světa nebylo třeba hledati vzoru v pohanství, neboť kromě jména Soter — Spasitel nemá a nemůže míti nic společného s pohanskými spasiteli. Historičnost a nadpřirozený program spásy, to jsou ony dva hlavní prvky, v nichž spočívá celý rozdíl a které vtiskují osobě onen nadpřirozený charakter Spasitele, který jest vyjádřen slovy Písma: „Já jsem Hospodin a není kromě mne spasitele“ (Isaiáš 43, 11), a opět: „Tento jest v pravdě Spasitelem světa“ (Jan 4, 42). Křesťanský Spasitel jest především spasitelem duší, osvoboditelem od pout věčné smrti, lékařem duší, vůdcem do říše věčné blaženosti. Není tedy možným srovnání mezi ideou křesťanského Spasitele a pohanských spasitelů. Ba ani ona náboženství mysterií není možno použítí za východný bod porovnání, neboť i když tam předcházela zpověď a pokání před přijetím do sboru zasvěcenců, i když přísná askese a posvátná ekstase, jakož i mystické hostiny měly sloužiti k pozdvižení pozemšťanů k sjednocení s božstvem a dosáhnouti tak zbožnění lidstva, tak přec jenom veliký rozdíl spočívá právě v pramenech, z nichž zde a tam mělo se dosáhnouti vykoupení. Na jedné straně vidíme etickou přednost vykupitelského díla Kristova, jevíci se vzorným životem ctností a dokonalým dobrovolným utrpením a pravou obětí — jak nížeji vyličíme — a na druhé straně fantastickou vášeň lásky, s žárlivostí, zoufalstvím nebo vražednou pomstychtivostí mezi mytho-mystickými bohy a bohyněmi. Vzor ctností a smírná oběť smrti Ježíše Krista, která jest jediným pramenem křesťanského vykoupení, nenalezla vzoru a stojí zde bez dřívějšího příkladu.

Přišel pravý Spasitel, který přinesl světlo božského učení ozářené svým velikým příkladem. Ale nic by nebylo lidstvu prospěly učení a příklad bez hlubší pomoci a tu Kristus, jako lékař, který svému jménu čest činí, nespokojí se toliko zdánlivým, povrchním uzdravením, nýbrž hledá příčinu a kořen nemoci a tu odstraňuje. A v tom právě spočívá ona jedinečnost, která vtiskla jeho vykupitelskému dílu punc ryzosti. Hřích jest kořenem oné nemoci člověka, lidstva, světa — on jest příčinou vzdálenosti a oddělenosti od Boha. Bůh jest Život a odloučení od života znamená smrt a vůči smrti není lidské pomoci. Održení se od Nekonečného otevírá nekonečnou propast, která jest tak nesmírně hluboká, jako rozdíl mezi životem a smrtí. Tisíckrát od prvního pádu pokoušelo se lidstvo připjati si umělé perutě a odvážilo se k vzletu k Nejvyššímu, ale vždy kleslo jako Ikarus s roztrštěnými údy k zemi. Každý takovýto pokus vždy jen dotvrdil nemožnost lidského vysvobození, spoléhajícího se toliko na přirozené prostředky. Odtud ona hrozná rozervanost starověku, která se svíjí v prachu prvotního hřichu a hledá všemožným způsobem vysvobození — a nenalézá. Odtud ona touha po spasiteli, který by alespoň z časných a tělesných běd vysvobodil, když nemožna jest spása duševní. Odtud ona náboženství mysterií, které, jak se všeobecně uznává, pramení v touze a požadavku po očištění a smíření. Ale i tato mysteria svým posvátným nazíráním zdála se lidem příliš snadným prostředkem, než aby zadosť učinila nutnosti pokání. Lidstvo bylo si příliš dobře vědomo své viny, ale ono též vědělo, že vina může býti omyta pokáním. Bylo mu známo, že pokání musí býti trpkou a těžkou, ne obyčejnou prací, aby dosáhlo svého účele. Jelikož zde nikoho nebylo, kdo by mu řekl, jak uražené Božstvo uspokojiti, tak bylo nenasytým ve vynalézavosti nových kajících cvičení. Tak vysvětlíme si ony posty a zdrženlivosti, které více méně ke každé oběti náležejí, jak praví Livius, odtud ono umrtvování Pythagorejců, nebo ona hrůzu budící mučení Indů, bičování Spartanů, dobrovolně volená smrt skokem se skály, utopením nebo pozvolným spalováním. A ještě jako by nebylo dosti těchto hrůz a děsů, své prvorozené přinášeli v oběť a nechali je před obětním oltářem pod obětním nožem vykrváceti, nebo

je kladli na rozžhavené ruce příšerné modly Molocha a nutili se při tom k šťastnému a radostnému výrazu v naději, že tím alespoň sobě zaručili spásu! Každý jedinec byl příliš sám se sebou zaneprázdněn; jen kdyby alespoň sebe spasil, toť konečně jeho jediná myšlenka, jíž obětuje vše, život a děti, jmění a krev nabízí jako výkupné.

Kdo zadíval se jednou do onoho nejmonumentálnějšího výtvaru starověkého sochařství, do sousoší Laokonta, umístěného nyní v museu vatikánském, ten mohl vyčísti onu nesmírnou bolest, bezmocnost a zoufalost v rysech tváře kněze Laokonta, onu bezmocnost a přec zároveň nezměrnou touhu veškerým napětím všech posledních sil vymaniti se ze smrtelného obětí hadů, jevíci se v mocném napětí všech svalů tohoto ušlechtilé silného těla muže. Polotázavě a polo-zoufale obrací oči svých k nebi, zda alespoň odtamtud přijde kýžená pomoc a spása. Zdá se, jako by celé pohanství — ba celé lidstvo před Kristem vtesalo v tento bílý, zářný mramor celého svého ducha, svůj život, své dějiny pro věčnou památku. Se sebou, s životem, s lidstvem, tak jak je zřime v posledních dnech pohanství, dávno již člověk přestal počítati. Od země již neočekává pomoci. To vyjadřuje ten hrozný pohled, který v zoufalství se obrací k nebi a bolem strhán táže se, zda alespoň odtud přijde pomoc, když vše pozemské již selhalo. Tato rozervanost není toliko umělcem sochařem mystrně zachycena v Laokontu, nýbrž ona se ozývá i na jiném poli výtvarnosti lidského ducha — v literatuře. Veliký dějepisec římský Ditus Livius v předmluvě svého díla praví: „Nec vitia nostra nec remedia pati possumus — ani nepravostí ani prostředku skýtajících nápravy nemůžeme snéstí.“ Ještě temněji líčí filosof Seneka stav své doby. Je-li však otázan, zda dle lidského úsudku může se ještě doufati ve spásu, beznadějně odpovídá: „Kujeme plán na plán a chytáme se toho i onoho a opět to opouštíme a kolísáme sem a tam. Jest to pravé bláznovství. Ale kdo nám řekne, kdy a jak z toho vybredneme? Nikdo není dosti silným, aby si pomohl z bahna, do něhož jsme zabředli. Musí přijíti někdo jiný, silný, který by nám podal pomocné své ruky, aby nás zachránil“ (Epist. 52, 2).

V této nejvyšší bídě rozpomenulo se opět lidstvo starých pověstí. Pokud se ve své pýše cítilo dosti silným samo si pomoci, byly mu prázdným povídáním podobné zvěsti, ale nyní

kdy byla mu „přítomnost nesnesitelnou, budoucnost beznadějnou,“ jak praví Livius, zastírala se mysl jeho minulostí, která mu skýtala jedinou potěchu, která ho chránila před úplným zoufalstvím. Od nejstarších, praví Suetonius, byla na celém východě rozšířena víra a neochvějně udržována o existenci božského zjevení, dle něhož má obnovení světa vzejíti z Východu a sice právě z židovského národa. Dle pověstí řeckých i Prometheus — který byl přikován na Kavkazu — očekával dle starého zjevení vysvobození od svého trestu. Bylo mu též ale předpověděno, že tak dlouho musí zůstat v okovech, dokud by nějaký bůh za něho — jako zástupce — nesestoupil do podsvětí a jeho muka na sebe vzal. Není-liž i tento mythický Prometheus symbolem lidstva? Okamžik vyplnění všech těchto bájí a předpovědí i proroctví zdá se, že již nadešel. Buď nyní nebo nikdy musí nastati přerod světa, tak mysli, tak mluvili všichni. Již v době Sullově vykládali etruští věštcí, že zcela nový řád věcí a přeměna světa jest nedaleko. Život a mravy lidí se změní a vztah k božstvu nabude jiné tvářnosti. — Ve dnech Augusta byla tato naděje tak živou, že lidé, aniž to snad tušili, jak často se stává v podobných dobách napětí, úplně se spolehli na tato proroctví. Všeobecně jsou známy verše, v nichž Virgil mistrně tehdejší vyličil náladu:

„Železný nyní končí se věk, opět zkvete doba zlatá na okrsku zemském. Již začíná ona dávno předpověděná, poslední věků, skvostně obnoví se lidstvo, takže bude takým, jak na počátku bylo. Ze zajetí v otcinu satánská navrací se ctnost, znovuzrozené povstává lidstva pokolení, zrozené nebem“ (Eclog. 4, 8-9).

Emauzy.

(Dokončení.)

Fr. Placid Wenzel.

 + Saturnská,

ZVLÁŠTNOSTI MARIÁNSKÉHO KULTU V PRAŽSKÝCH MISÁLECH Z DOBY KARLA IV.

Doba Otce vlasti je dobou rozmachu v mariánském kultu u nás. Přispěl k tomu vedle Karla IV. samého i první arcibiskup pražský, Arnošt z Pardubic, jehož úctu k Panně Marii dosvědčuje vedle sbírky modliteb k P. Marii „*Mariale Ernesti*“ i jeho vztah ke vzniku svatohorské sochy P. Marie. Proto také nacházíme v liturgických knihách ze XIV. stol. mnohé nově zavedené projevy úcty k P. Marii, z nichž některé z pražských misálů té doby jako zvláštnosti mariánského kultu hodláme uveřejniti.

1. Tropované „*Gloria in excelsis Deo*“ pro mariánské svátky. — Bude tomuto andělskému hymnu věnován zvláštní článek, proto se zde zmíníme jen povšechně o tropech, jež bývají také připisovány Arnoštovi z Pardubic. Známý dějepisec, ješuita Bohuslav Balbín v životopise Arnoštově (*Vita Ernesti*, p. 294) praví výslovně, že tropy ty jsou přidány podle staré rubriky pražského kostela od Arnošta z Pardubic. Vložky bývají v misálech vtištěny červeným tiskem, a to po slovech: „*Domine Deus agnus Dei filius patris*“ je vloženo: *Primogenitus Mariae virginis matris*, dále po „*Qui ... suscipe deprecationem nostram*“ — *Ad Mariae gloriam*, — a ku konci: „*Quoniam tu solus sanctus*“ — *Mariam sanctificans* — „*Tu solus Dominus*“ — *Mariam gubernans* — „*Tu solus altissimus*“ — *Mariam coronans* — „*Jesu Christe*“....

2. Z nově zavedených svátků dlužno uvéstí svátek Panny Marie Sněžné, Marie nivis — jak psáno v liturgických knihách tehdejších. V kalendářích sousedních diecésí v Německu se vůbec nevyskytuje, v Čechách slaven jako zasvěcený od dob Karla IV., a nutno zavedení svátku toho jistě uvéstí v souvislost s dedikací kostela a kláštera P. Marie Sněžné v Praze, jež dal Karel IV. vystaviti a k nimž povolal zvlášt' do Prahy řád Karmelitánů. (Srov. Eckert, Posvátná místa hl. města Prahy II, str. 47 a Cancellaria Ernesti (vyd. Tadra 1880), str. 552.

3. Často bylo při liturgii mešní užíváno zpěvu „Magnificat“, jak dosvědčují i notami podložené časté vložky v pražských misálech z té doby. — Také „Liber generationis“, rodokmen Kristův podle sv. Matouše I, verš. 1—17 byl o svátcích mariánských, hlavně Narození Panny Marie a Conceptionis (8. XII.), zpíván zvláštní notou, jež bývá vložena do misálů k těmto mším, a zdá se, že tato částka evangelní byla i při jiných příležitostech zpívána. — Různých sekvencí mariánských bývá v misálech až 10. Nejsou všechny stejné hodnoty a ceny umělecké, nespadá také vznik jejich do doby Karlovy, ale jejich užívání.

4. Votivní mše k Panně Marii. — Zde nutno rozlišovati obvyklou sobotní mši mariánskou, pro niž podle různosti liturgických dob také různé platily rubriky roztroušené příležitostně po misálech, od jiných zvláštních votivních mší mariánských. V první řadě je to Missa de compassione Mariae, mše sv. o bolestné P. Marii. V textu misálů je před touto mší rubrika: „Kdokoliv tuto mši bude čísti, neb dá čísti na památku bolesti Matky Boží, již měla stojíc pod křížem svého syna, jisto jistě bude zbaven každého utrpení a obdrží milost pobožnosti. Mši tu schválil papež Jan XII.“ Bylo by zajímavo vyšetřiti, jak přišel papež Jan XII. (955—964), o němž právě dějepisci nepějí zvláštní chvály, k té cti, že potvrdil úctu bolestné Panny Marie. Také doba jeho panování, stol. X., nezdá se odpovídati zvláštní účtě k bolestem P. M., spíše je zde chyba, a místo Jan XII. má býti Jan XXII. (1316—1334), o němž je dosvědčeno, že r. 1327 nařídil zvláštní modlitby při mši za odvrácení zla, zejména způsobeného různými sektáři. — Svátek bolestné Panny Marie na pátek před Květnou nedělí přichází teprve v XV. stol. a je uváděn v souvislost s křížovými válkami proti husitům. — Vedle zmíněné

již mše k uctění bolestí P. Marie s uvedenou rubrikou přichází ještě jiná, při níž rubrika píše: *Compassionis bte marie virginis festum observatur XIV Kal. Augusti, (t. j. 19. července)*. Zdá se však být z doby pozdější, než je Karlova. Pokud se týká sekvence *Stabat Mater*, má první formulář

Fresko z kaple sv. Maura v Beuronu.

pouze 14 slok, druhý již 16, nynější pak 20 slok. Druhý formulář uvádí také vložku do preface: *Prefatio: Et te in compassione...*

Opravdovou zvláštností byla mše „*Septem gaudiorum BMV*“, 7 radostí Panny Marie, jež byla konána VIII. Kal. Octobris — t. j. 24. září. Adolf Franz ve spise „*Die Messe im deutschen Mittelalter, Freiburg 1902*“, na str. 162 spo-

juje vznik úcty k radostem Panny Marie se zprávou Petra Damiánského (1006—1072) o řeholníku, jenž byl v odměnu za to, že každodenně, kdykoliv šel kolem oltáře Mariína, vždy ji pozdravil zvláštní antifonou, ve které častěji se opakovalo „Gaude“ (Raduj se), potěšen ujištěním Panny Marie: „Gaudium mihi annuntiasti, gaudium tibi eveniet“ (Radost jsi mi oznamoval, radost ti za to vzejde. Srov. Migne, Patrol. latina svaz. 145, kol. 588) a s viděním sv. Mechtildis z Hackebornu (zemř. 1299), podle něhož Panna Maria sama pobožnost k 7 radostem zjevila. (Srov. Revelationes Gertrudianae et Melchtidiana, Paris 1875, II, str. 125.) Sekvence této mše v našich misálech oslavuje vždy dvěma slokami jednotlivá radostná tajemství, a to počtí Pána Ježíše (nyní Zvěstování Panny Marie), narození Páně, adorace magů, obětování Páně, vítězství Kristovo při smrti a zmrtvýchvstání, nanebevstoupení P. J. a nanebevzetí P. Marie. Je zajímavé, že autor sekvence ze vzpomínky na utrpení Páně setřel nádech bolestný, a spojiv toto tajemství smrti Páně s jeho zmrtvýchvstáním, stáhl tak 5. a 6. tajemství Melchtidino v jedno; proto přidal, jako sedmé, nanebevzetí P. Marie, o němž se Melchtidis nezmiňuje. Připravil na to ve sloce o 4. tajemství radostném, v níž praví: Gaude quod ad templum isti: natum tuum obtulisti: a vidua didicisti: et a propheta audisti Benedicti- onem dictam: — suspendamus prophetiam de lesione gladii: iam tempore gaudij.“ (Přeloženo: Raduj se, jež v chrám jsi přišla, syna svého v obět nesla, od vdovy (prorokyně Anny) a od proroka požehnání uslyšela. Pomlčme však o proroctví o bolestné ráně mečem v této době radostí).

Podle Franze (vedené m. str. 164) jsou doloženy tři různé exempláře mše do VII gaudiis BMV, a to jeden, připisovaný Innocenci IV. (1243—1254) s introitem: „Venite ad me“, druhý „Vultum tuum deprecabuntur“ a třetí, shodný s oním v našich misálech: „Gaudeamus omnes... de cuius exultatione...“ I tato mše měla zvláštní vložku do preface mariánské „et in exultatione Beate marie semper virginis“.

Je to jen stručný přehled, jenž by zasluhoval podrobnějšího rozboru, ale i ten stačí jako oficiální doklad rozmachu mariánské úcty v době Karlově.

Praha.

Dr. Josef Beran.

MŠE SVATÁ.

Kánon před Proměňováním.

Preface je předsní velesvatyně. Touto je svaté Proměňování. Jeho bezprostřední okolí tvoří kánon před Proměňováním a po něm. Modlitbami bohatého obsahu obklopila Církev svatá toto tajuplné dění. Tyto modlitby nám mají pomáhati, abychom hlouběji vnikli ve smysl tajuplného dění.

Při Proměňování tajemným způsobem stává se přítomným mezi námi kříž Spasitele se svým obětním Beránkem. Kristus jako oběť se zjevuje mezi námi. Božský Spasitel není tedy při Mši svaté již zabíjen, nýbrž oběť, kterou jednou Spasitel přinesl na kříži, objevuje se v našem středu. Vidíme proto v duchu Spasitele na kříži takřka umíratí. Jeho Krev je oddělena od jeho Těla. To je vyjádřeno dvojím proměňováním chleba a vína. Nemáme se však zvědavě dlouho tázati, jak se to může státi, ale máme se v posvátné úctě spojití s nejsvětější duší našeho Spasitele a s ní klaněti se nebeskému Otci.

Náš Spasitel jedenkrát pravil: „Až budu ze země povýšen, pak potáhnu vše k sobě.“ To se splnilo na kříži. Tam byl povýšen nad zemi. A na kříži a křížem ze země povýšen jeví se povýšený při svatém Proměňování v našem středu. Také tu chce vše přitáhnouti k sobě. Proto Církev svatá staví v modlitbách kánonu před Proměňováním a po něm všechno stvoření pod kříž. Když jsme prosili nebeského Otce, aby prostřednictvím Ježíše Krista milostivě přijal tu oběť, prosíme za Církev svatou, obzvláště za její hlavu, svatého Otce a za biskupa. Tak stojí celá bojující Církev pod křížem Spasitele, aby ji skrápěla jeho drahocenná Krev a ji očistila a posvětila. Proto při svaté Oběti se máme cítiti spojeni s celou Církví svatou. Tu by mělo zmizeti všeliké jednostranné zdůrazňování vlastní osoby. Svatá Oběť není obětí jednotlivce, ale Církve svaté. Proto je také zcela příhodné, aby se všichni modlili totéž, aby věřící modlitby kánonu, které nesmí se hlasitě pronášeti, tiše modlili se s knězem. V každém případě mají se cítiti spolu duchovně spojeni. Není to vůbec v duchu Církve svaté, ani v duchu našeho Spasitele, když se někdo od druhých odlučuje nebo snad se skryje v některém zákoutí kostela, aby se „mohl lépe modlití“, a od dru-

hých nebyl rušen. Zde se nejedná vůbec o tvou vlastní modlitbu, ale o modlitbu Církve, jež přináší nebeskému Otci obět svého božského ženicha. Máme se cítiti též spojeni v posvátné úctě a s dětskou poslušností se svatým Otcem a biskupem. Máme si také představití, že svatý Otec a biskup jsou přítomni pod křížem. Od jedné a téže oběti našeho Spasitele dostávají milost a osvícení, aby nás mohli vésti, a my dostáváme milost nechati se vésti a řídití.

Jak velice mohla by pomáhati svatá Oběť, kdyby byla slavena v tomto duchu společenství a spojení v Ježíši Kristu, k překlenutí protiv, jež dělí dnešní lidskou společnost. Jednostranný nacionalismus mezi křesťany, který se nechá sváděti k nespravedlnosti proti jiným národnostem, je možný jen tehdy, když křesťané neslaví s pravým smýšlením oběť Mše svaté. Jak mohli by býti jinak nespravedliví a nelaskaví k těm, kteří s nimi společně stojí pod křížem našeho Spasitele? Podobně to platí v menším měřítku o našem vztahu k bližním. Nenávist a nepřátelství nebyly by mezi křesťany možny, kdyby správným způsobem slavili Mši svatou spolu s knězem. Správné slavení svaté Oběti by urovnávalo hned též vzniklé rodinné neshody. Při Proměňování se scházíme opět vespolek pod křížem Kristovým, a to tím spíše, když také při svaté Oběti -- a to máme konati -- jdeme k svatému přijímání.

Stejně nemožnou by byla neuctivost a neposlušnost vůči církevní autoritě, a bylo by též nemožné jednostranné posuzování, kdyby křesťané správně slavili svatou Oběť. Ale většina křesťanů jde bezmyšlenkovitě, zapomínají úplně, že oběť Mše svaté je mohutným kázáním. Samozřejmě je též pramenem síly, aby toto kázání bylo přeměněno ve skutek.

Kněz jmenuje pak některé, za které se chce zcela zvláště modlíti, jež chce zvláště postaviti pod kříž Spasitele. Pro tyto osoby je to velikým vyznamenáním, že jsou od obětujícího kněze takřka postaveni v největší blízkosti kříže našeho Spasitele, aby jeho obětovaná Krev především je hojně skrápěla. Ale i věřící, kteří slaví oběť spolu s knězem, mají na tomto místě rovněž jmenovati jména těch, kteří chtějí především odporučiti Spasiteli, jež chtějí obzvláště zařaditi do společenství oběti. Nemáme to nikdy činiti bezmyšlenkovitě, když prosíme o memento při Mši svaté. Od tohoto mementa vychází zcela jistě požehnání a milost. A osoby, kte-

ré jmenujeme ve Vzpomínce za živé, máme též viděti při svaté Oběti státi zároveň vedle nás pod křížem Spasitele.

Církev bojující na zemi stojí ve spojení s Církví vítěznou na nebi a s Církví trpící v očistci. V následující části kánonu před Proměňováním je postavena nebeská Církev vítězná pod kříž ne proto, aby přijala ještě požehnání oběti, ale aby ukázala, že tímto požehnáním oběti, přicházejícím s kříže, dosáhla svého cíle. Žádný, kdo si zasloužil svou spásu, nezasloužil si jí bez oběti kříže, tedy nezískal ji bez oběti Mše svaté. Obětí kříže stala se nejsvětější Panna tím, čím jest, toutéž obětí kříže, jak se tajemně zpřítomňuje ve Mši svaté, svatí apoštolové a mučedníci hlásali svou víru a za tuto víru dali svou krev. Když tedy společně s námi stojí pod křížem, jsou nám povzbuzením a pobídkou k správnému slavení a spoluslavení oběti Mše svaté, abychom také my stejně jako oni pomocí svaté Oběti dosáhli své koruny.

Následuje ještě jedna modlitba o dobrotné přijetí svaté Oběti Bohem, pak uskutečňuje se již obět sama posvátnými slovy konsekračními.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

KRISTUS SPASITEL-VELEKNĚZ.

(Dokončení.)

Z dosud řečeného jasně vysvítá ona veliká touha lidstva po Spasiteli, ale zároveň i ona nemožnost spásy člověkem samotným a tak církev svatá učící, shromážděná na koncilu tridentském r. 1547 u příležitosti nesprávného učení protestantů o možnosti ospravedlnění, stanovila: „Když všichni lidé ztratili svou prvotní nevinnost v Adamově hříchu (Řím. 5, 12; I. Cor. 15, 22) stavše se nečistými (Isai 64, 6) a jak praví apoštol „od přirozenosti dítkami hněvu“ (Efes. 2, 3), jak bylo vyloženo v ustanovení o dědičném hříchu, tak byli v té míře služebníky hříchu (Řím. 6, 20) a pod mocí ďábla a smrti, že netoliko pohané nebyli schopni silou přirozenosti, nýbrž ani Židé literou mojžišského Zákona se osvoboditi nebo povstati, ačkoliv v nich nebyla udušena svobodná vůle, třebaže ve svých mohutnostech byla oslabena a pokažena. A tak se stalo, že nebeský Otec, Otec milosrdenství a Bůh veškeré

útěchy (2. Cor. 1, 3) Krista Ježíše, svého Syna, který již před Zákonem i v době Zákona byl označen a předpověděn, když přišla ona blažená plnost času, k lidem seslal, aby Židy, kteří podřízeni byli Zákonu, vykoupil a aby pohané, kteří spravedlností nedbali, dosáhli spravedlnosti a tak všichni přijali stav dítek božích. Tohoto Bůh představil v krvi jeho jako oběť smíru za hříchy naše (Řím. 3. 25), ale nejen naše, nýbrž i za hříchy celého světa (1. Jan 2, 2). (Denzinger 793—4.)

Bůh mohl onen prvotní hřích prostě odpustiti, aniž užil jiných prostředků kromě své Všemohoucnosti a jedním jediným konem své vůle mohl uvésti kleslé prarodiče do stavu původní jejich svatosti. Kde by ale zůstala vážnost zákonů božích, kde svatost a neporušitelnost zákona, kde ona absolutní boží spravedlnost? Bůh mohl tisíce různých cest nalézt, jimiž by jeho všemohoucnost a dobrota lidstvo vysvobodila. Ale chtěl-li nám ukázati celou vznešenost své lásky a svatosti, spravedlnosti a smiřlivosti, moudrosti a velikosti ve svých dílech, ale i zároveň vinu čistě etickým způsobem odčiniti, chtěl-li lidem onu ohavnost hříchu v celé jeho podstatě přivésti k plnému vědomí — pak zbývala toliko vznešená cesta vtělení se Boha. O tomto plánu přemýšlela od věků jeho Moudrost a tuto cestu přikázala od věků jeho Svátost, tuto cestu pod tíhou kříže jíti vyžádala od věčnosti Lásky. A tak se nám tato cesta stala smiřením a proto v úctě, kdykoliv církev svatá ve své liturgii nás na ni upomíná, s klaněním hluboké úcty poklekáme před úradkem Božím, který tuto cestu stanovil a s tichým obdivem spojujeme se s žalmistou Nejvyššího: „Spása skutečně se blíží těm, kdož ho ctí. Spása jeho aby zas sídlila v naší zemi milosrdenství a pravda se setkaly“ v tomto úradku — „spravedlnost a mír v něm se políbily.“

Abyste lidstvo usmířilo Boha, bylo třeba prostředníka, který by jednak zastupoval lidstvo a jednal jeho jménem a zároveň musel býti Bohu příjemným, aby zasloužil jím býti přijat. Mezi lidmi nenašel se žádný prostředník, mající těchto vlastností, neboť všichni lidé byli obtíženi dědičným hříchem (kromě nejbl. Panny Marie, která však ochráněna byla tohoto hříchu jenom vzhledem k Ježíši Kristu, jehož měla se státi matkou) a jako faci ve své podstatě lidské nepřáteli božími; jediným nalezen byl Bohočlověk Ježíš Kristus, dle slov

sv. apoštola: „Bůh to byl, který v Kristu svět se sebou smířil“ (2. Cor. 5, 19) a Kristus sám o sobě praví: „Já jsem cesta, pravda a život, nikdo nepřijde k Otci než skrze mne“ (Jan 14, 6). Toto prostřednictví záleží hlavně v úřadě velekněžském, v němž právě spočívá celá podstata vykupitelského díla, jímž stává se Kristus pravým a jedinečně jediným Spasitelem celého světa.

Ježíš Kristus jest velikým veleknězem pro celé lidstvo. Ona pravda o kněžství Kristově byla již předpověděna ve Starém zákoně v žalm. 109, jehož vztahu na svou osobu Ježíš sám se před fariseji dovolává (viz Matouš 24, 43 násl.). „Přisahal Hospodin a nebude toho želeť, ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova.“ V hebrejském textu slovo kněz jest vyjádřeno výrazem „kohen“ — což znamená obětníka v pravém slova smyslu. Vztah ke kněžství Kristovu nalézáme rovněž v porocství Isaiáše ve slovech: „Tenť pokropí národy mnohé“ (53, 15). Toto pokropení, o němž se zmiňuje Isaiáš, bylo částí úkonu obětního, jak čteme v Levitiku v hlavě 16, verši 18: „... když pak vyjde k oltáři, kterýž jest před Hospodinem, ať se modlí za sebe a vezme krev telete a kozla a ať ji leje na rohy jeho a pokropě prstem sedmkrát ať očistí a posvěť ho...“ Jiné proroctví obsaženo jest u Zachariáše v kapitole 6, verši 11 a násl., kde prorok káže připravit drahocennou korunu a vložit ji na hlavu veleknězi Ježíšovi, synu Josedoka, jakožto předobrazu budoucího Mesiáše: „A mluvití budeš k němu, řka: Toto praví Hospodin zástupů: Ejhle, muž, jehož jméno jest Východ a pod ním vzejde a on vystaví chrám Hospodinu. On postaví jemu chrám a ponese slávu, sedětí a panovati bude na křesle svém a bude knězem na stolici své a rada pokoje bude mezi těmi dvěma“, to jest mezi knězem-typem a budoucím pravým knězem, neboť v tomto vyplní se vše, co bylo předobrazeno v onom.

Tážeme-li se, v čem pozůstává podstata kněžského úřadu, dostáváme jasnou odpověď od „učitele národů“ sv. Pavla: „Každý totiž velekněz, jsa brán z lidí, ustanovuje se pro lidi ve věcech, které se vztahují k Bohu, aby přinášel dary a oběti za hříchy, který by mohl lítost míti nad nevědomými a bloudícími, jsa též sám obklíčen slabostí; a proto má za hříchy obětovati jak za lid, tak za sebe“ (Žid. 5, 1). Latinské slovo pontifex odvozuje se ze sanskritu pū, což znamená

smířiti — úkolem pontifexe, velekněze, jest tedy smiřovati, a to Boha s lidmi, což se děje především oběťmi. Q. Scaevola definuje proto moc velekněze etymologicky a věcně krátce: „Potestas faciendi id est sacrificiendi — moc vykonávati úkon, to jest obětovati.“ Podstatným tedy úkolem kněze jest přinášeti oběť. Dle hodnoty oběti měří se též postavení, pořadí a přednost kněžství. Jelikož pak Kristus přinesl nekonečně cennou oběť klanění, smíru, díků a prosby, čímž vzdal Bohu všechnu čest a chválu, lidem pak získal milost a spásu a tak jest, „velikým veleknězem“ lidstva. Kristus není tedy knězem téhož řádu, jako ostatní kněží, kteří před ním zastávali tento úřad, nebo kteří po něm jej vykonávají. On jest věčným veleknězem, který ve všech dobách zachraňuje všechny, kteří se k němu s důvěrou a láskou blíží — on jest veleknězem pro všechny lidi a po všechny časy. Byli sice kněží před ním a jsou po něm, ale oni byli toliko ustanoveni, aby oběťmi, které přinášeli, předobrazovali velikou oběť Krista Ježíše a tím udržovali víru v zaslíbeného Vykupitele. Tito pak kněží Nového zákona ale nepřístupují k oltáři svým vlastním jménem a ve vlastní osobě, nýbrž jménem a osobou Ježíše Krista a On jest to, který skrze ně a v nich zastává kněžský úřad a vždy přináší svou oběť v obnovení svému Otci.

Bůh sám uděluje knězi plnomoc. Úřad kněžský nesmí nikdo zastávati, kdo by k němu nebyl Bohem povolán: „nikdo nebere té důstojnosti sobě sám, nýbrž jsa povolán od Boha, jakož i Aron. Tak ani Kristus neosobil si sám důstojnosti velekněze, nýbrž dal mu ji ten, jenž k němu pravil: „Syn můj jsi ty; já dnes zplodil jsem tebe“, jakož i na jiném místě dí: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedecheva“ (Žid. 5, 4 -6). Jest samozřejmým, že Kristus není knězem dle své přirozenosti božské, nýbrž lidské, neboť toliko úkony svého svatého člověčenství může býti činným jako prostředník a kněz. Povolání a vyvolení Krista k důstojnosti kněžské má svůj původ již ve věčném úradku božím, dle něhož svět měl býti vykopen obětí kříže. Ordinací Kristovou byla inkarnace. V okamžiku, kdy spojila se přirozenost lidská osobně (hypostaticky) s přirozeností božskou věčného Slova, přijal bohočlověk v radostné poslušnosti vůči vůli a úradku svého nebeského Otce úkol a poslání, svůj život na kříži přinést za spásu světa, čímž všechny oběti Sta-

rého zákona byly netoliko nahrazeny, ale i překonány a proto praví vcházeje na svět (inkarnací): „Obětí krvavých, ani darů jsi nechtěl, ale tělo připravil jsi mi; obětí zápalné a záhříšné nelíbily se tobě. Tu jsem řekl: Hle, přicházím, jakož jest o mne psáno v závitku knihy, abych vykonal vůli tvou, Bože“ (Žid. 10, 5—6). Tato slova tvoří Kristův obětní slib, nebo-li slavnostní vyjádření, v němž slibuje Spasitel svému nebeskému Otci obětí kříže „vše co jest na nebi i co jest na zemi“ (Efes. 1, 10).

Oběť Kristova byla nesmírné ceny, neboť on sám sebe přinesl Bohu v oběť neposkvrněnou, čili jak praví apoštol: „Sebe sama obětoval jako oběť bezúhonnou Bohu“ (Žid. 9, 14) a tak stal se knězem „obětujícím a zároveň obětí — ipse offerens, ipse et oblatio“ (Augustin, De civit. Dei I. 10, c 10), protože jak na jiném místě též církevní učitel „nic čistého nenalezl ve světě na lidech, co by přinesl jako oběť čistou. O blažené oběti, pravé oběti, neposkvrněné oběti! Neobětoval tedy to, co jsme mu dali, a přeci obětoval to, co od nás přijal, však čisté obětoval. Tělo totiž od nás přijal a to též obětoval. Ale odkud je přijal? Z lůna Panny Marie, aby čisté obětoval za nečisté. On sám jest knězem a králem, v něm se tedy radujme!“ (Euar. in Ps. 149 n. 6). Tutéž nauku takorůž ještě přesněji vyjadřuje jiný církevní spisovatel, jímž jest jáhen Ferrandus (520—547): „Hodno bylo, aby Kristus jako kněz to, co by za nás obětoval, od nás též přijal. Nepřijal-li pak z Marie tělo, nepřijal od nás co by za nás obětoval a kterak tedy mohl vykonávati úřad věčného kněze? Na našeho kněze se slušelo, aby nás obětoval Bohu co oběť. Syn pak Boha Otce jednorozený v těle smrtelném naším se stal knězem, nikoliv zlato, nebo stříbro, nebo krev kozlů, nýbrž tělo obětoval. Naši tedy obětí jeho jest tělo“ (Epist. ad Anak. n. 4). „Tím, že náš kněz od nás přijal co za nás obětoval, přijetím našeho těla, v němž se stal darem obětním“ (sv. Augustin, in exp. Pos. 129), byli jsme i my „v něm ukřižováni v tom čase, kdy tělo jeho bylo na kříž přibito, které veškeru přirozenost lidskou v sobě zahrnovalo, jako kdysi v Adamu, když propadl zatracení i celá lidská přirozenost upadla v onu nemoc záhuby“ (sv. Cyril Alex., Coment. in Rom. 6, 6).

Kristus Spasitel dokonav dílo spásy na kříži jako velekněz a oběť zároveň, zůstává nadále veleknězem. Zůstává

jím, poněvadž po všechny věky zůstane sjednoceno jeho člověčenství s božstvím. Zůstává jím, poněvadž ve mši svaté prostřednictvím kněze-člověka svoji oběť na kříži obnovuje až do skonání věků, zůstává jím, poněvadž na nebi plody této oběti po celou věčnost připisuje vysvobozeným a svätj úmysl oběti zachovává. Ježíš Kristus tím, že vnesl naše hříchy sám na svém těle na dřevo kříže, abychom odumrouce hříchům žili svatostí, neboť jeho zsinalostí byli jsme uzdraveni, zaslouží, abychom prodchnuti dětinnou láskou a vděčností, připomínajíce si ve svaté době velikonoční tajemství našeho vykoupení z hloubi duše své zvolali jako kdysi ona žena Samaritánka: „Vpravdě tento jest Spasitelem světa!“ (Jan 4, 42).

Emauzy.

Fr. Placid Wenzel.

MŠE SVATÁ A SVATÍ.

„Boha oslavuje, svaté obveseluje...“

„Deum honorat, sanctos laetificat...“

(Následování Krista 4, 5.)

Mše sv. je nejvyšší oslavou Boží, ale též sladkou radostí svatých nebešťanů, obzvlášt když je k jejich počtě obětována.

Svatí v nebesích požívají dvojí blaženosti: podstatné a případečné. Podstatná blaženost plyne z patření na Boha. Z jasného a přímého poznání, jehož se dostává rozumu světcovu, rozlévá se do vůle nevýslovná slast a radost. Z patření na Boha rozněcuje se vůle svatých neskonalou láskou a nepomíjející oddaností k Bohu. V té míře, jak víra přechází v patření, naděje v držení, rozhořuje se v nebi láska, která nikdy nepomíjí. (1. Kor. 13, 8.) Podstatná blaženost nemůže býti zvýšena ani umenšena.

Od blaženosti podstatné jest rozlišovati blaženost případečnou neb nahodilou. Nebeská blaženost pokud je případečná, je nestejná a řídí se podle míry zásluh. Vyplyvá z patření na ostatní věci stvořené. Zvyšuje ji důvěrné obcování s duchovní obcí nebešťanů (s Matkou Páně, anděly a svatý-

mi), jakož i vědomí, že všechny strasti, pokušení a boje jsou trvale vítězně překonány. Písmo svaté nazývá tento stav „věčným pokojem“. (Zjev. 14, 13.) K blaženosti nahodilě patří radost, která záleží v tom, že se světcí někdy dostává pocty zvláštní (když jemu Bůh nebo jiní světcí nebo lidé nějakou milou službu prokazují, nějakou zvláštní poctu projevují). Že nahodilých radostí jsou nebešfani schopni, plyne mimo jiné ze slov Spasitelových: „Pravím vám, že bude větší radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.“ (Luk. 15, 7.) Tato radost andělů a svatých Božích není radostí jejich podstatnou, nýbrž toliko nahodilou, poněvadž se tolikrát obnovuje, kolikrát někdo z hříšníků se obrátí; a opět přestává, když hříšník obrácený opět v hříchy upadá.

Zbožní rozjimatelé mše svaté netají se přesvědčením, že mše sv. je zvláštní slastí Bohorodičky a nebešfanů, jako je mocnou pomocí pozemšfanů a největší útěchou duší v očistci. (B. Alanus rediv. p. 4. c. 27.) Tato zvláštní slast patří k nahodilým radostem nebešfanů. Že zaujímá zvláštní místo mezi nimi, není těžko dokázati. Různým způsobem můžeme Panně Marii projevovati úctu a působiti jí tím radost. Ale obnovená přítomnost Syna jejího na oltáři působí jí větší radost než všechny ostatní naše projevy úcty v modlitbách. Poněvadž Matka Boží neskonale miluje vše, co směřuje k větší slávě Boží a ku spáse duší, má také nesmírnou slast z toho, že skrze mši sv., kterou obětujeme, neb které zbožně obcujeme, prokazujeme nejsv. Trojici nejvyšší poctu a milostmi, ze mše sv. tryskajícemi, se posvěcujeme. Je-li mše svatá vrcholným holdem bohopocty, nejdokonalejší obětí chvály, díků, smíru a proseb, obětí, již veškerá naše bohopocta nabývá největší účinností i nejvyšších hodnot, jak by nebyla slastí Matky Páně. Zdaž neplesá srdce její radostí, když mše sv. je často obětována, když věřící zbožně mši sv. obcují, jejímu Synu se v pokorné víře klanějí, zkroušeně jej za odpuštění prosí? A zdaž neprospívá mše sv. i k rozmnožení oslavy Matky Boží? Kolikrát mše sv. bývá na zemi vykoupené sloužena, tolikrát tajemně se znovu Spasitel takřka rodí a tolikrát zastkvívá se znovu i Panna Maria v důstojnosti božského svého materství.

Podobně rozmnožuje mše sv. radost i oslavu ostatních sv. nebešfanů, obzvlášť když je na jejich počest sloužena. Jest-

liže při mši sv. prosloveno bývá jméno některého světce, dostává se mu zvláštní pocty, která nemůže nemnožiti jeho radosti v slávě nebeské. Sv. Jan Zlatoušty praví: „Jestliže poddaní připravují panovníkům svým vítězoslávu, bývají vedle jmen jejich oznamována také jména jejich spolubojovníků, kteří proti nepříteli udatně bojovali. A tak je to také pro svaté velká čest, když při mši svaté v přítomnosti Pána, jehož život i utrpení jako ve vítězoslávě se představuje a oslavuje, bývají jmenováni, a když velebeny bývají jejich vznešené skutky, které v boji proti nepříteli pekelnému byli vykonali.“ (Hom. 21 in act.) S velebením světců při mši svaté spojuje liturgie vždy díkůčinění za sílu, kterou Pán svým věrným v boji poskytl, i za milosti, jimiž jim k vítězství dopomohl. Taková oslava oblažuje neskonale nebešťany. Učený bohoslovec Molina dí: „Svatým nemůže býti prokázána služba příjemnější, než když v jejich jméně Bohu všemohoucímu oběť mše svaté přinášíme, jemu při ní děkujeme za dobrodiní, jež jim prokázal, jejich zásluhy připomínáme a je zároveň se mši svatou nejsvětější Trojici obětujeme.“ (De dign. sacerdot. tract. 4, c. 1.)

Oběť mše svaté nemůže býti obětována tvorů. Neobětujeme mši sv. ani Panně Marii, ani andělům, ani svatým, nýbrž Bohu pro větší poctu svatých. Při oběti mše svaté zmiňujeme svaté, ale nikdy v tom smyslu, jako by jim se obětovalo. Neboť, abychom užili slov sv. Augustína: „My nezřizujeme oltářů mučedníkům, nýbrž toliko na památku mučedníků. Či stál kdy některý kněz blízko svatých těl u oltáře a modlil se takto: Obětujeme tobě, Petře, Pavle, Cypriáne?“ (Contra Faust. lib. 20, cap. 21, tom. VI.) A skoro týchž slov osvíceného učitele užívá též Církev, když na sněmu tridentském takto mluví: „Ačkoliv Církev na počest a na památku svatých někdy některé mše svaté slouží, neučí tím přece, že se oběť přináší svatým; nýbrž tvrdí, že přináší se toliko Bohu samému, jenž svaté korunoval. Proto také nepraví kněz: Obětují tobě, Petře anebo Pavle, tuto oběť, nýbrž děkuje Bohu za vítězství jejich, prosí je toliko za ochranu, aby se totiž za nás u Boha v nebi přimlouvati ráčili, jichž památku zde na světě slavíme.“ (Sessio 22, cap. 3.) Když tedy mši svatou na počest některého svatého sloužíme, nebo slyšíme, slavíme při této přesvaté oběti, kterou jediné a výhradně Bohu přinášíme, památku světce tak, že

Pánu Bohu díky vzdáváme za vítězství, kterých s jeho pomocí nad ďáblem, světem i hříchem vydobyl. Spolu pak světce prosíme, aby při této předražené oběti spojil přímluvy své za nás s přímluvami našeho nejvyššího velekněze Ježíše Krista. A takto oběť mše sv. slaviti jest oprávněno, jak to Církev sv. opětovně tvrdí, když učí: „Kdyby kdo řekl, že jest podvodem na počest svatých a na dosažení přímluvy jejich u Boha mše svaté obětovati, jak Církev Páně v úmyslu má, budiž vyobcován.“ (Conc. Trident., sess. 22, c. 5.)

Buďme tudíž vždy náležitě pamětlivi významu mše sv., sloužené ke cti svatých. Obětujme ji neb obcujme jí s náležitým úmyslem. Prosme světce, by zásluhy a přímluvy své spojil s přímluvami Páně na oltáři, a spolu též obětujme zásluhy jejich se svatou obětí oltářní Bohu k rozmnožení oslavy i blaženosti svatých. Žádnými modlitbami nemůžeme je více pocítiti, žádnými projevy lásky nemůžeme je více oblažiti, žádnými prosbami nemůžeme je účinněji o přímluvu vzývati.

Olomouc.

Dr. F. Cinek.

ŘEČ SV. LVA VELKÉHO O POSTĚ V OKTÁVU SVATODUŠNÍM.

Nejmilejší, nikdo nemůže pochybovati, že všechny předpisy křesťanského života pocházejí z božského naučení, a cokoli bylo přijato od Církve jako zbožný zvyk, že má původ v tradici apoštolské a naučení Ducha Svatého. Ten i nyní zajisté spravuje srdce věřících svými ustanoveními, aby je všichni poslušně zachovávali a moudře jim porozuměli. Neboť, když v den Letnic, který slavíme padesátého dne po Velké noci, Duch Svatý od Pána přislíbený naplnil duše očekávajících učedníků, hojněji než kdy jindy a jasnější přítomností své velebnosti, zcela jistě byla nám tehdy dána mezi ostatními dary též milost postní zdrželivosti, jež nerozdílně sleduje dnešní slavnost. Tak jako byla žádostivost počátkem hříchů, tak má býti zdrželivost pramenem ctností.

2. V osvědčování této milosti Boží nesmíme však býti lik-

navějši, snad proto, že i Židé i bludaři často se zdržují od neomezeného požívání pokrmů, a i u samých pohanů jsou z marnivosti zavedeny některé posty. Neboť něco jiného jest, co činí rozum pod vedením pravdy, než to, co činí klam lživým vzezřením. U nás víra posvěcuje i člověka požívajícího pokrmy, u nich nevěra poskvrňuje člověka, jenž se postí. A protože mimo Církev katolickou nic není neporušeného, nic není čistého, jak praví Apoštol: „Vše pak, co není z víry, hříchem jest“ (Řím. 14, 23), v ničem se nepřipodobňujeme a nic nemějme společného s těmi, kteří jsou odloučeni od jednotného těla Kristova; to zajisté bude pro nás nejužitečnějším a nejdůležitějším postem. Ke ctnosti zdrženlivosti nenáleží nic tolik jako zdržovati se od bludů, neboť jen tehdy jde člověk dobře, když jde po cestě pravdy. Lepší jest volný krok po cestě přímé, než rychlý spěch po bezcestí, neboť ti, kteří se uchylují od cesty úzké a strmé a jdou po cestě sestupující a široké, rychle přijdou do záhuby.

3. Každý katolický křesťan nechť pozoruje ovoce svého postu. Neboť zdrženlivost nebude mít žádný užitek i při největší štědrosti, nebude-li vycházeti z milosti udělené nám Duchem Svatým. Apoštol praví, že „žádná z ctností mu neprospěje bez lásky“ (I. Kor. 13, 1); ale taktéž praví: že „láska boží byla vlita do našich srdcí Duchem Svatým, jenž nám byl dán“. (Řím 5, 5.) Proto se musíme vystříhati toho, abychom pýchou neztratili ctnosti, jež bez pokory nemůžeme konati. Neboť právem vši chvály se zbavuje ten, jenž za horlivost svou a přičinlivost oslavuje víc sebe, než aby se honosil v Pánu (I. Kor. 1, 31; II. Kor. 10, 17; Jer. 9, 23). Již blahoslavený David učí, že Bůh má býti chválen v činech svých svatých. Praví totiž: „Divuplný jest Bůh ve svatých svých; Bůh Israelský dává moc a sílu lidu svému (Ž. 67, 36); a opět praví: Pane, ve světle obličejů tvého budou kráčet, a pro jméno tvé budou plesati po celý den, a spravedlností tvou budou povznešeni, neboť ty jsi sláva síly jejich.“ (Ž. 88, 16. nn.)

4. A proto, nejmilejší, podle naučení Ducha Svatého, kterým Církví Boží uděleny jsou dary všech ctností, přijmeme s radostnou důvěrou tento slavný půst. V příkázáních, jež jsme mohli skutkem provést, zdržujeme se všeliké pyšné vychloubavosti, vše konajíce k slávě Boží. Bůh totiž i naši vůli k dobrému podněcuje i dobré skutky v ní začíná i doko-

Sv. Jan Křtítel (v kapli sv. Maura v Beuronu).

nává. Neboť Pán praví: „Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a velebí Otce vašeho, jenž jest v nebesích“ (Mat. 5, 10), který žije a kraluje po všechny věky věkův. Amen.

O TŘÍDĚNÍ SVÁTKŮ.

V prvotních dobách křesťanských slavivalo se o velkých svátcích dvojí noční officium (officium duplex = dvojí). Jedno bylo ze všedního dne, druhé ze svátku. Zvyk ten vymizel, když počet svátků vzrůstal, ale název zůstal a byla jím označována určitá třída svátků. Když upadl v zapomenutí původ pojmenování duplex, mohl vzniknouti název semiduplex, t. j. poloviční duplex. Jméno semiduplex vyskytá se po prvé v *Rationale divinorum officiorum* od biskupa Viléma Duranda († 1296). Officium těchto svátků vzniklo spojením svátečního officia a hodin ze všedního dne. Svátky nižší třídy měly pak jen připomínku při hodinkách ze všedního dne. Officium v tyto dny nebylo ani dvojí, ani složené, ale jednoduché ze všedního dne. Pro tyto svátky je proto zcela vhodný název *festi simplici* (= svátky jednoduché).

Svátků v prvých dobách křesťanských bylo poměrně málo. Později však, a zvláště ve středověku, počet jejich značně vzrostl a měly též větší platnost v officiu. Označovaly-li názvy duplex, semiduplex a simplex v prvé době jen různé druhy officii, byly později vztahovány též na rítus. Dvojí officium, jak jsme již řekli, vymizelo téměř úplně. Název duplex byl proto vztahován na antifony, které byly říkány celé na začátku i na konci žalmů (*antiphonae duplicantur* = antifony se zdvojují).

Biskup z Mimate, Vilém Durandus, ve svém *Rationale* praví: „Některé ze svátků nazývají se celé duplexy (*duplex in totum*), jiné jednoduché duplexy, některé semiduplexy. Svátky mají v některých chrámech název duplex proto, že *responsoria*, jak dlouhá tak i krátká a verš je zpíván od dvou osob. Za druhé pak nazývají se duplex proto, že cokoli se začíná, začínají dvě osoby a protože antifony v nešporách a matutinu říkají se dvojité. Říkají se celé před žalmem i po

žalmu.“ (Liber VIII, cap. 1, v. 31.) Lanfrang praví, že o nej-
větších svátcích antifona k Magnificat byla říkána třikrát,
o středních svátcích dvakrát, o nejnižších jednou.

O svátcích semiduplex antifony byly zdvojovány jen po-
lovičně. Na počátku žalmu byl říkán jen začátek antifony,
na konci pak byla říkána antifona celá. Merati poznamenává,
že „dříve než byl vynalezen rozdíl mezi officiem duplex a
semiduplex, při zpívání antifon nebyl žádný rozdíl mezi
officii slavnými a ze všedního dne. Bez rozdílu totiž celé
antifony byly předesílány žalmům a v dřívějších rituálech
nikde nenacházíme, aby jen počátky antifon žalmy před-
cházely, jak děje se nyní o svátcích semiduplex a ve všední
dny.“*

Čím více vyvíjelo se slavení svátků, tím bylo nutnější urči-
té vymezení jednotlivých ritů. Již papež Pius V. (1566 až
1572) rozlišuje kromě duplexu, duplex I. a II. třídy. Papež
Kliment VIII. zavedl konečně třídu duplex majus, t. j. větší
než duplex obyčejný.

duplex I. tř.	}	ve slavné mši vynechávají se jednoduché připomínky svatých.
duplex II. tř.		
duplex majus	}	kromě připomínek svatých a imperáty neříkají se jiné modlitby.
duplex		

semiduplex — sem patří hlavně dni mezi oktávem a neděle.
simplex — officium všedního dne, vigilie, některé svátky
svatých; (v kalendáři není zvláště označen).

Větší svátky mají přednost před nižšími. Svátky duplex
majus a nižší ustupují nedělím, dnům čtvrtletního postu,
prosebným dnům a některým oktávům. Některé neděle
(postní, adventní, po Devítníku) mají privilegium I. nebo
II. třídy, to znamená: připadá-li na ně svátek I. nebo II.
třídy, musí býti přeložen na následující volný den. Podob-
ná pravidla platí též pro některé všední dny (jako na př.
Popeleční středu) a některé oktávy (na př. vánoční, veli-
konoční atd.).

* Merati Cajetanus: *Thesurus sacrorum rituum auctore R. P. D. Barthol. Gavanto cum novis observationibus et additionibus. Lectio 5, caput 7, n. 5.*

OBLÁTI BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU.

Laskavému čtenáři jsme ještě dlužni slíbené vysvětlení jednotlivých výrazů, více nebo méně smyslem totožných se slovem „oblát“. — Ve středověku se často setkáváme s pojmem a názvem „fratres ad succurrendum“, t. j. světské lidi, kteří vidouce, že se blíží smrt, vyprosili si mnišský oděv, aby tak dali najevo ducha pokání a zajistili si odpuštění hříchů a tím i dobrou smrt. Tento zvyk navazuje na starou křesťanskou, ba již předkřesťanskou praxi, že totiž, když se blížila smrt, dávali se položití na popel, po případě se obléci v hrubé roucho, jakožto oděv kajicný nebo již jako rubáš hrobový. Jedním z nejznámějších případů toho druhu z řádu benediktinského je císař Lotar I., který roku 865 v opatství Prüm v diecési trevírské zemřel v rouše sv. Otce Benedikta. Za jiný krásný příklad vděčíme chronistovi Eudessovi ze Saint-Maur. Hrabě Bonchard z Vendôme, Corbeil, Melun a Paříže, jenž se počítá k nejvýznačnějším mužům svého věku, jenž byl jednou z hlavních opor dynastie Kapetovců a v míru i ve válce věrný přítel a sluha krále svého Hugona Kapeta, byl rovněž tak dobrý přítel a sluha Církve, kláštera Clugny a obzvláště svatého opata Majola. Po životě plném slávy a pocty uchýlil se koncem roku 1006 do kláštera Saint Maur des Fossés, jehož opatem byl tehdy právě jeho syn.

Tam, když těžce onemocněl, dal se obléci do mnišského šatu a tím přijal mnišství (moniage), jak se tehdy říkalo; od té doby byl „monachus ad succurrendum“, t. j. mnichem, u jehož smrtelného lůžka se měli bratři v hodinku smrti shromáždit a jemuž i po smrti měli býti svými modlitbami nápomocni. Daroval též klášteru své statky a všechny své drahocennosti. Když se však opět byl uzdravil, věnoval se úplně životu mnišskému; těm, kdo se tomu divili, říkal: „Jestliže v dobách, kdy jsem se stkvěl poctami rytířskými, jsem nepokládal pod svoji čest svému pozemskému králi, když si tak žádal, držeti světlo, oč větší cti musí nyní pro mne být, mohu-li svému nesmrtelnému císaři sloužit a před ním v pokoře planoucí pochodeň nésti.“ Tak zemřel Bonchard „Ctihodný“, jak jej jeho životopisec nazývá, v rouše svatého Benedikta roku 1006 nebo 1007.

O jiném krásném případě toho druhu podává nám zprávu

Orderich Vitalis († 1143). Když Ansold de Maule cítil, že se blíží smrt, obrátil se na svou choť Odelinu s těmito slovy: Má dobrá sestro a milá choť Odelino, více než po dvacet let dovolila nám Boží laskavost žítí spolu. Nyní však jde to se mnou, dobře nebo zle, ke konci. Proto tě prosím o dovolení, bych se směl státi mnichem, abych mohl odložití nádheru světskou a obléci černý oděv svatého Otce Benedikta. Prosím tě tedy, milá paní, abys mne zprostita mých manželských závazků a ve své věrnosti a víře dovol mi zcela se Bohu zasvětití, abych, osvobozen jsa od břemene záležitostí světských, zasloužil si té cti, přijmouti mnišský hábit a tonsuru.

Že toto přijetí mnišského hábitu v smrtelné nemoci nebylo snad jen pouhou formalitou nebo snad falešnou, na venek ukazovanou zbožností, nýbrž že v duchu benediktinském předpokládalo vážně pojaté obrácení života (*conversio morum*), to je dokázáno okolnostmi, při nichž se obyčejně dělo. — Po podání žádosti, ke které, jak jsme z uvedeného příkladu viděli, musila manželka, žila-li, dáti své svolení, následovala, jako při přijímání novice, porada v kapitulu, načež mohl opat buď dáti svolení nebo odmítnouti. — Uzdravili se nemocný, byl, podle toho, jak se kde na to přísně hledělo, zavázán, aby svoji profes, kterou složil pro případ smrti, uznal za platnou, jak ukazuje uvedený příklad Boncharda Ctíhodného a aby ji jako mnich nebo jako bratr laik nebo alespoň jako oblát zachovával; jako takový mohl se pak i zpět do světa vrátiti, jak dosvědčují určité skutečné případy. Jestliže po profesi zemřel, byl jako mnich, tedy v mnišském hábitu pochován, jeho jméno zaneseno do klášterní kroniky zemřelých a do svítku obsahujícího jména zemřelých a kolujícího po celém Řádě a jeho duše se stala účastnou na všech modlitbách a obětech v celém Řádě konaných. Povinnosti spojené s tímto zbožným zvykem státi se mnichem „ad succurrendum“ ztrácely pozvolna a koncem 14. věku úplně svoji platnost. Jako pěkná vzpomínka na tento obyčej zachoval se dodnes zvyk, že leckteří obláti a oblátky si přejí zemřítí a býti pochováni v hábitu svého svatého Řádu.

Výraz „*frater conscriptus*“, jehož se ještě dodnes ve švýcarské kongregaci užívá skoro ve stejném významu jako výrazu „*oblatus*“, osvětlí se nám krásně dvěma následujícími příklady. Roku 911 přišel král Konrád, když byl předtím

v Kostnici slavil Hod Boží vánoční, do Svatého Havla, aby tam prožil spolu s mnichy další svátky a s klášterním životem aby oslavil jejich „dětský den“, totiž svátek Neviňátek. „Příliš dlouhé,“ píše chronista, „bylo by líčení upřímné zábavy a slavného průvodu v den Neviňátek“. Když se přiblížil čas odjezdu, prosil ráno král bratry o svolání sezení konventu, chtěje býti včleněn do řad bratří svatohavelských. Všichni mniši k tomu svolili. Pro každého z nich kázal dáti libru stříbra na ošacení. Hochům vymohl tři dny prázdno. Poté šel do kostela sv. Havla pokryl oltáře jemným plátnem... Mimo to založil pro klášter velké nadace. A potom připojil ještě, usmívaje se: „Když jsem byl zanesen do seznamu bratří, chci též dnes se svými bratry jísti a naše fazole chce ze svého opepříti.“ Tak se stalo. Večer pak odjížděl král doprovázen sluzami a díky svých „spolubratřím“.

Roku 1113 přišel anglický král Jindřich, provázen mnoha knížaty a preláty, do opatství Onches a slavil tam svátek Očišťování Panny Marie. Zůstal dlouho v klášteře, pozoroval bedlivě mnichy u stolu a když byl déle přesně zachovával zvyklosti klášterní, vyslovil se o nich s uznáním a pochvalou. Druhého pak dne nato objevil se král v kapitolní síni a prosil pokorně mnichy, aby jej učinili účastným svých modliteb. — Kromě těchto vyskytly se ještě jiné, neméně krásné příklady.

Od třináctého století se užívá jména *redditus* jakožto souznačného s *oblatus* a *donatus*. Kdežto praví oblati a redditi klunyjské kongregace se těšili přízni králově, viděl se král Filip Sličný veřejně nucena pro časté zneužívání zabrániti požívání královských privilegií všem, „kteří nejsou skutečnými redditi“, a kteří se tedy jen z nekalého úmyslu za takové vydávali, a „kteří nenosí jejich oděv“. — Skutečně byla doba, kdy tací podvodníci provozovali úspěšný obchod buď s pravými nebo falšovanými profesními listinami oblátskými, což je ostatně důkazem, jak četná a jak ceněná a vyhledávaná byla tehdá příslušnost mezi benediktinské obláty.

Nemůžeme zakončiti vypočítávání různých druhů a pojmenování oblátů, aniž jsme se zmínili ještě o jedné skupině, jejíž ideál stojí v křiklavém rozporu s vznešenou, odevzdání se znamenající myšlenkou pravého oblátství, totiž o skupině vojenských oblátů. Po celý středověk až

do novější doby toto zcela zvláštní a podivné zařízení dalo práci perům chronistů. My se o něm zmíníme jen krátce. Již císař Karel Veliký, jenž, jak se zdá, navazoval tu na praksi používanou patriarchy cařihradskými a na základě jistého církevního privilegia, osoboval si právo, každému klášteru, nad nímž měl patronát, vlastní volbou a bez jakéhokoliv odporu přidělití nějakého laika jako stálého hosta; obyčejně to byl některý z vysloužilců nebo jinak služby neschopných důstojníků jeho gardy nebo vojska; ten pak, ježto málokterý z nich měl touhu a schopnost státi se opravdovým mnichem, zůstal v domě jako „oblát“. Možno si mysliti, k jakým nepřístojnostem musila vésti přítomnost takového cizího člověka, zvláště v ženských klášteřích. (Tyto byly teprve roku 1571 od tohoto břemene osvobozeny.) Pozdější francouzští králové využívali pilně tohoto privilegia, ba rozšířili je z vlastní moci i na všechny ostatní kláštery. Ba dokonce hrabata a lenní baroni, kteří se zařizovali jako malí suveréni, nikterak se nerozpakovali ve svém území následovati tohoto mocného příkladu, až teprve opatření Karla IX. uvedlo zneužívání tohoto práva na dřívější míru. Leckdy se podařilo opatům, že se vykoupili od takového ne příliš vítaného „spolubratra“. Je znám z roku 1278 rozsudek proti klášteru Saint Riquier ve Francii, jenž se bezvysledně bránil proti přijetí jednoho takového. Konečně, ovšem teprve roku 1674, když již bylo toto „právo“ nepřetržitě po tolik století páchalo tak veliké a hrozné bezpráví, nastoupil na jeho místo Hôtel des Invalides v Paříži, který byl zřízen z peněžitých obnosů, často značných, jež se ročně státu odváděly a jež později zcela systematicky byly vybírány a jimiž se jednotlivá opatství pozvolna vykupovala od onoho hrozného biče, jakým byli vojenští obláti.

* * *

Jaké byly formality, kterými se oblace dala? Nepochybně podstatnou složkou vedle ústního příslibu bylo, jako při klášterní profesi, vystavení listiny; tato bývala vyhotovena buď ve společné, všeobecně platné formě, nebo častěji asi, vždy podle rozmanitých osobních i věcných okolností, ve formě zvláštní. Tuto listinu pak podepsal oblát sám, nebo v případě oboustranné její závaznosti i příslušný opat; nato byla položena nejprve na oltář a potom uschována v klášterním archivu. Příklady, jež máme po ruce, dostačí, aby-

chom si utvořili představu o těchto zvycích. — V archivu kláštera Melku ve Štýrsku se chová oblátská profesní listina následujícího obsahu: Tímto nechť je všem věřícím známo, že rodiče (známé) Adelheidy, do šlechtického stavu náležející a úplně svobodní, ježto nikdy nebyli žádnou povinností služby vázání, ke cti svatého Kříže a svatého Pankrácía, jejichž ostatky odpočívají v tomto domě Božím, zasvěceném knížatům apoštolským Petru a Pavlu a svatému Kolomanu, že se zasvětili Bohu, zavázavše se k ročnímu odvádění pěti denárů tomuto našemu klášteru; s naší strany dostalo se jim ujištění, že u těchto právě jmenovaných svatých naleznou dům útočiště, jestliže by se kdy někdo pokoušel přinutití je k závazku služebnosti. — Byla-li oblátská profes spojena buď s prohlášením o poddanosti, či jiném materiálním nebo právním závazku vůči určitému klášternímu domu Božímu, připojovaly se příslušné vnější ceremonie k obvyklým obřadům feudálního zřízení, jak můžeme souditi podle příkladů, jež máme po ruce. Oblát nebo oblátka přišla k oltáři před opata, položila si čtyři denáry na hlavu a obětovala je potom na oltáři. V jiných případech dávali si na znamení svého poddanství oprátku kolem krku, nebo šli ku věži a otočili si provaz od zvonu kolem hrdla. Opět jiní kladli na oltář jako symbol odevzdání chomáč vlasů, jež si byli s hlavy ustříhli; paní věnovaly nějaký ozdobný předmět.

Pouze opat, jakožto první zástupce svého kláštera, mohl osvobodití od oboustranně závazného příslibu věrnosti. Tento právní poměr nám osvětlí listina pocházející z benediktinské kongregace kamaldulenské, ze dne 5. května r. 1303, kde opat Don Juncťa z Trivia jistou Brunu, dceru Dueduta ze Stracte, osvobozuje přede svědky dobrovolně ode všech závazků týkajících se její příslušnosti (jakožto oblátky) k řeholní rodině, ke které se sama byla zavázala, a tím rovněž od závazku poslušnosti vůči jmenovanému opatovi a dává jí právo vyvolití si podle vlastního uvážení místo pobytu; s druhé strany však i opat je prohlášen za prosta povinností dalšího vydržování takto osvobozené Bruny, kterou s jejím přijetím za oblátku byl na sebe vzal.

Jakým způsobem se uplatnili obláti v činnosti klášterů, pro to nám může býti vzorem klášter hiršavský. Kdežto mniši, počtem 156, se věnovali jednak službám Božím v chóru, jednak duchovní správě a vyučování a bratří laici (60 con-

versi) konali domácí služby a prováděli rozličná řemesla, byli obláti, počtem 50, přiděleni k jiným službám. Připravovali stavební materiál, t. j. dříví, kameny, přiváželi vodu a písek z blízkého Nagoldu a vůbec pomáhali při stavebních pracích, měli na starosti obsluhu chudých a nemocných v klášterním špitálu, zkrátka všude byli po ruce, kde bylo třeba pomoci. A vše to konali s radostí a v usebraném mlčení. „Ó, jak krásný, jak sladký je takový pokoj na zemi!“ Tak končí jedna zpráva opata Trithemia ze Spanheimu.

Je známo, s jakou oddaností se v klášteřích poskytovala poslední služba zemřelým. Kromě toho, co se pro ně vykonalo ve vlastním domě, byl velmi důležitým pergamenový svitek se jmény zemřelých, často umělecky vyzdobený, do něhož byl zanesen každý případ smrti a s nímž potom zvláštní poslové chodili po celé zemi od kláštera ke klášteru. Opati, bratři laici, obláti, biskupové, obyčejní laici, králové, dobrodinci a přátelé, osoby z prostého lidu i členové šlechty, každý, kdo byl v blízkém vztahu k některému klášteru, byl tak v celé zemi doporučen zbožné vzpomínce. To platilo i o zemřelých oblátech. A co se těchto obzvláště týká, bylo, abychom pouze tento jeden příklad zde uvedli, v jakési „společnosti modlitby“, sjednané kol roku 1161 mezi opatem Bohumírem z Admontu a Hugonem, proboštem kapituly solnohradské stanoveno, aby hned po obdržení zprávy o smrti některého obláta bylo všemi zvony zvoněno a za pokoj duše zemřelého bylo recitováno spolu s obvyklými modlitbami šest výslovně určených žalmů, a to jak v ten den, tak i po šest následujících dní. Tři svíce měly být rozžaty a jedna konventní Mše svatá měla být za zemřelého obětována. — Ke konci 12. století bylo zvykem v opatství admontském, že se za zemřelého obláta kromě obvyklých almužen ještě třikráte do roka rozdával chudým chléb a k tomu třicet porcí jídla, jež i v kterémkoli jiném případě úmrtí byly po třicet dní určitému chudásovi podávány. (Pokračování.)

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

„PÁN VYVÁDÍ NA SVĚTLO VĚCI ZE STÍNU SMRTI“.

Job 12, 22.

Když Pán vykonal své zázračné vykupitelské dílo a jako vítěz nad temnými mocnostmi přehrhal pouta smrti, tu počal se chystati k návratu do Božího otcovského domu. Čtyřicátý den po slavném zmrtvýchvstání ubírá se zvláštní procesí z večeřadla k vrcholu Olivetské hory proti Bethanii. Je to dobrý Pastýř se svým věrným stádcem, Spasitel se zástupem svých učedníků. Ve slavnostním povznesení putují k vrcholu hory, jež se zvedá východně z údolí Cedronského. Popatřiv na chrám a svaté město, loučí se se svými vyvolenými miláčky, vztahuje nad nimi ještě jednou své žehnající ruce a vznáší se z pozemských oblastí, jsa oblit jasem věčnosti. Ježíš, Spasitel světa, navrátil se do otcovského domu Božího, aby tam nahoře v nebi se ujal vladařského žezla.

Kdo může popsati pocity, jež zachvívaly dušemi osiřelého stádece při výjevu loučení? Kdyby se bylo jednalo o rozloučení navždy, pak srdcelomnou by byla bolest opuštěných učedníků nad takovou ztrátou. Přes bezmeznou lásku, s kterou lnuli k svému Mistru, půvabu to lidského pokolení, nezatrpytila se žádná slza, když Kristus, ozářen světlem oslavení, zmizel jejich užaslým očím. Zajisté žádné loučení nebylo tak těžké, a přece ihned místo smutku nad nenahraditelnou ztrátou nastoupila překypující srdečná radost, jež zajisté vyzněla ve vítězném zpěvu 23. žalmu:

„Pozdvihněte, brány, svoje hlavy,
pozdvihněte vý se, věkovitá vrata,
nechat vejít může král ten velebností.
Král ten přicházející v nádheře a slávě,
Hospodin to silný jest a rekovitý,
Jahve, jenž se rekem osvědčuje v boji.“

A proč toto jásání nejhlubšího nitra, zatím co přece duše pociťovala palčivou tesknost nad zmizením Spasitele po oslňující světelné dráze? Při pohledu na obdivuhodnou podívanou prvním převládajícím pocitem jejich srdcí byla překypující nesobecká radost. Byla to radost nad vítězstvím

božského Spasitele, jenž nyní nocí utrpení a kříže vešel do věčné slávy. S touto slastnou podívanou spojovalo se též blažené vědomí, že nanebevstoupením Páně vítězně je překle-
nuta nekonečná propast, jež doposud zela mezi tímto svě-
tem a oním. Nanebevstoupení Kristovo, slavný vzestup
k Otci, byl pro ty, kteří zůstali na této zemi, neklamnou
zárukou a ujištěním, že také všem jeho věrným nebeské brá-
ny zůstanou v budoucnosti otevřeny a že po krátké pouťi
tímto slzavým údolím mají následovati svého Mistra, jenž
se vznesl po světelné dráze do říše blažených duchů. „Oka-
mžik jen, a opět mne uzříte...“, ujistila je věčná Pravda, a
opět: „Jdu k Otci, jenž je i vašim Otcem.“ Jeho blaženost
měla býti také naší blažeností, jeho nebeská otčina také na-
ším otcovským domem; byla to povzbuzující útěcha, jež dá-
vala zapomenouti na všechno utrpení zde na zemi. Jinak
obávaná smrt byla nyní v jejich očích vysvobozením ze stra-
stí tohoto světa návratem k Otci. Ano jistě, učedníci
doprovázeli na křídlech vroucí milostné touhy svého nejmi-
lejšího Pána tam do říše světla na onom světě, neboť „kde
byl jejich poklad, tam prodlévalo i jejich srdce“. Ale slav-
nostní ujištění oblažujícího příslibu, že jen krátký prostor
časový je má dělití, aby se pak na věky opět nacházeli v nad-
měrné slasti, tato myšlenka vysušila proud slz a naplnila
srdce převládajícím pocitem nebeské blaženosti. Osířelé
stádce nosilo v srdci vědomí opřené o pevnou víru, že Spa-
sitel je jen předešel, aby jim tam nahoře, vysoko nad hvězd-
nou klenbou, připravil blažené příbytky, aby jednou s ním
nerozlučně byli spojeni, požívající věčného štěstí. Když tedy
učedníci vrátili se ze svého úžasu k holé skutečnosti pozem-
ského života a společně se pokládali za sirotky, ale přesto
propukli v čistý jásot, pak plynula tato radost z pozdravu
při loučení: Na shledanou!, jehož obsahem byla věčná
blaženost.

Když se lidé rozcházejí,
pak říkají sobě na shledanou.

Ano, důvěřivá naděje na brzké shledání vlévala vonný bal-
zám do ran, jež loučení zasadilo milujícím srdcím. Jak často
však v lidském životě klame toto nejhlubší přání, v němž
mnohdy leží ukryty nejhlubší pocity duše? Naděje milující-

ho počítá obyčejně velmi málo s vrtochy a potměšilostí osudu, jenž tak rád křížuje plány ubohých pozemských pouťníků. Jak mnohý krásný sen o budoucnosti se již rozplynul! A když si po dlouhých teskných měsících odloučení opět padnou do náruče, kdo ví, jak brzy přijde opět hodina loučení.

Zde však pozdrav na rozloučenou nebyl žádným planým zvukem, jež vítr odvěje, ale byl neklamným příslibem z úst toho, jenž svou všemocnou rukou obdivuhodně řídí dějiny lidstva a jehož láskyplná prozřetelnost připravila jednomu každému z jeho věrných věčný přibýtek.

Áno, tam nahoře nad tokem pomíjejícího, daleko odsunuto ze zápachu trouchnivější země, tam je shledání, tam jest pravý domov duše, jež nikdy neopustí. Tam si odpočine od námah pozemské pouti, bude odpočívati v otcovském domě Božím v blaženém klidu a věčné slasti; nikdy nezmocní se jí rozkoš, ani nouze nebude ji pobádati k odchodu do věčna, neboť v držení nejvyššího dobra jest všechna její touha utišena a pluje po oceánu blahé slasti.

Spasitel, jenž vznášeje se k nebesům navrátil se do své věčné říše, ukázal nám cestu k cíli našeho bytí, cestu k pravému štěstí, po kterém v tajemném tušení touží naše duše s palčivou žádostivostí. Svým návratem do otcovského domu chtěl také obrátiti naši mysl k oněm světům, jež se do nekonečna rozšiřují nad obzorem proměnlivosti. Touha po otcovském domě Božím, po ráji opět otevřeném, má určovati naše smýšlení a jednání, takže nehledáme své uspokojení v dobrech tohoto světa, jsouce lákání siréním vábíivým zpěvem smyslné rozkoše, nýbrž necháme směřovati vzhůru své srdce se všim snažením a touhou k světlým vrchům věčnosti.

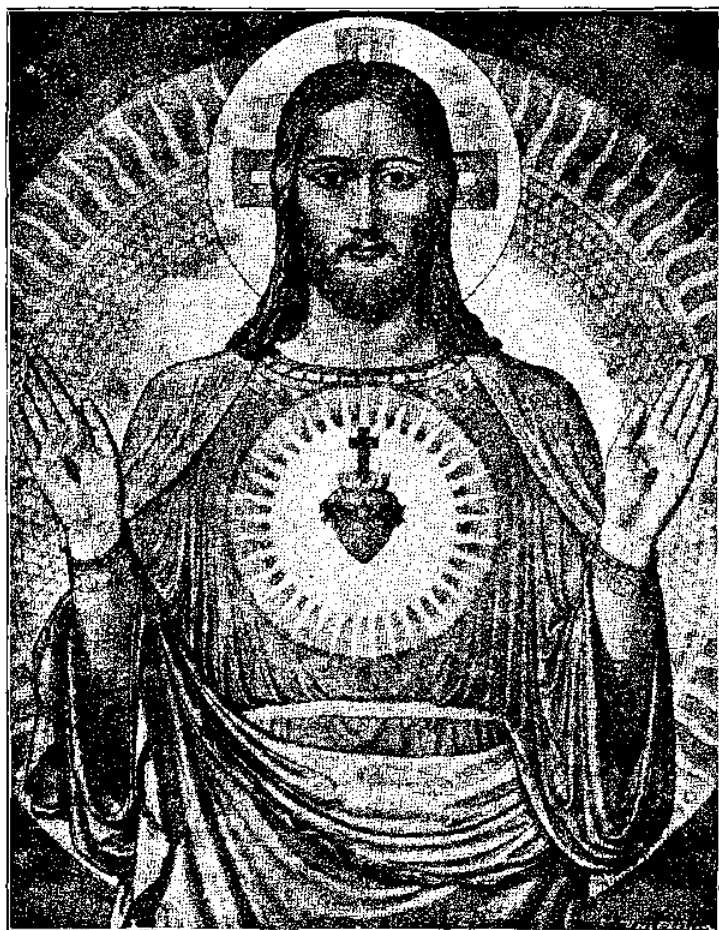
Duše, jež je proniknuta hlubokou vírou, s nadějí vrhá kotvu na břeh zaslíbené země, dědictví to Božích vyvolených a volá s touhou svého srdce a niterným přáním po oblažujícím, láskyplném sjednocení, jako nevěsta ve Velepísni: „Trahe me post Te! - - Táhní mne k sobě!“

Tato vřelá touha po nebeském Jerusalemu vnukla též královskému harfenistovi Davidovi, že uchvácen zvolal: „Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! — Jak příjemné jsou stánky tvoje, ó Pane mocností!“

Do této spanilé země, do ráje pokoje, Pán Bůh zpět uvádí z ciziny svou milou nevěstu s vznešeným pokladem jejího

nesrovnatelného věna. Svatebním vázáním je jasné patření toho, co zde poznáváme jen věrou, skutečné přijetí toho, po čem jsme s důvěrou toužili, slastné prožívání toho, po čem jsme s láskou dychtili.

Když dobrý a věrný služebník bude přijat do radosti Pána

Nejsvětější Srdce Páně (Beuronská škola).

svého, pak se mu povede nevýslovně dobře, jako opojenému silným vínem, jenž zapomíná sám na sebe, takže se sám od sebe odpoutá, úplně se ponoří v Boha a bude s Ním jedním duchem, jako kapka vody, vlitá do nádoby s vínem, úplně přechází do této podstaty. Stejně jako tato ztrácí svoje vlastnosti a přijímá vlastnosti vína, přijímají božský život na

sebe ti, kteří mají blažené patření na Boha. Tak úplně zmizí z duší lidské choutky a ony zcela splynou s Božskou vůlí tím, že se odcizí vlastnímu já s jeho přáními a touhami. Bůh, nejvyšší dobro, bude všem vším, bude se sdílet každému podle míry jeho chápavosti, takže oblažený člověk, pokud je to u tvora možné, bude mít podíl na blaženosti Nejvyššího. V něm budou požívat všichni slasti v nejvyšší dokonalosti, neboť On sám, pramen a soubor všeho štěstí, jest svým vyvoleným nadpřirozenou blažeností všechen lidský pojem převyšující. Blaženým dítkám Božím je přiděleno vše, po čem mohou vždy toužiti. Požívají toho s jistotou v bezmezné rozkoši od věčnosti do věčnosti, bez obavy, že někdy budou odloučeni od Boha. Při blaženém pohledu na Něho otevírají se duchu každým okamžikem nové obdivuhodné zázraky velebnosti.

Tam nahoře je náš pravý domov, kde všechna přání budou utišena. V té zemi ustává čas, neboť tam jest jen nikdy nepomíjející přítomnost, neustálý život v Bohu, jenž nezná žádného stínu změny. Tisíciletí plynou v blaženém požívání nebeské radosti jako okamžik a vlny blaženosti, které plynou oním světem, nemají žádného konce; každý nový příliv budí novou radost, nový jásot srdce.

Proto volá k nám jeden středověký mystik: Ó moje milé dítky, pošlete přece svá naříkající srdce předem do říše věčné lásky, než by duše sama za nimi přišla! Přihlédněte přece, jak naše lopotá a utrpení mizí, když se ponoříme a ztratíme v propasti božského jasu. Ach, zde přebývejme často se srdečnou touhou a obračejme se sem s vnitřním pohledem srdce. Dostane se nám tak radostného vyhoštění a neobvyklého štěstí. Pak byly by bodláky, jak nás lze nyní nazývat, z kropeny hojnou májovou rosou, takže by zapomněly, jsou-li bodláky nebo růžemi.

Ó, nelitujte svého utrpení, svých vezdejších námah. Povznesťe svou mysl do krásného leťního máje, jenž jest vám tam připraven v propasti božského jasu. Pamatujte na krásné růže, jež nyní leží skryty v propasti božské lásky. Tam milované dcery sionské provádějí s plesáním své věčné tance za zpěvu a hry na harfu, dcery sionské, které přece ještě před krátkým časem přebývaly v tomto bědném údolí mezi námi a měly přirozenost bodláků. Proto máte se těšiti, neboť Boží laskavost a milost chce vás učiniti účastnými té-

že radosti a velebnosti. Ano, pak při pohledu na jeho láskyplnou tvář zmizí a rozplynou se všechny bolesti lidského srdce a všechny zármutky, jež nyní tak tísnivě pociťujete a jež naši mysl sklánějí do strastí.

„Ach, Pane, kdy má vzejít ten jasný den, kdy má se přiblížit blažená hodina, okamžik dobře připraveného, šťastného odchodu z tohoto vyhnanství, okamžik radostného návratu k Tobě, abych na Tebe blaženě patřil a Tebe požíval?“

„Přeji si“, abych mluvil jako sv. Pavel „odebrati se a býti s Kristem.“ (Filip. 1, 23.) Opravdu, počínám v nitru toužít a má duše se vší silou svého snažení žádá o jedinou slast mého srdce. Ó, běda, kdy tam mám přijít? Jak se protahuje doba očekávání, kdy budu hledět tváří v tvář na potěšení svého duchovního zraku a budu se smětí těšit z Tvé přítomnosti s plnou radostí svého srdce. Ach, vyhnanství, jak jsi bědné pro člověka, jenž je si vědom svého postavení a jenž pociťuje tísnivé okovy, jež ho poutají k této zemi!

Ano, Pane, těžko lze nalézt někoho na tomto zemském okrsku, jenž by neměl nikoho, ke komu by se s láskou přiklonil, každý má své místo odpočinku, každý má stanoviště, kde se jeho noha na okamžik zastaví. Ale Ty, mé jediné nejmilejší dobro, mé jediné a vše, po čem má duše se snaží a touží, ty víš, že jsi tím, jenž mne zde zanechal opuštěného. Vše, vše je mi zde mukou a trýzní, co vidím a slyším, aniž těbe jsem tam našel. Společnost lidí, kromě pro tebe, je mi hořkostí. Celý svět zdá se mi býti vyhnanstvím, kde úpíme uvěznění. V sobě samém vidím nestálost, hřích a bolest, nad sebou však nebeskou říši, pro niž jsem povolán a doufám též i vyvolen. Proto volám s prorokem: „Ó, běda, neboť moje cizinectví zde trvá tak dlouho! Kdy přijdu a objevím se před tváří svého Pána?“ (Ž. 113, 5; 41, 3.)

Tak volá jedna Boha milující duše, ve své touze po nebi, která bezpochyby již dávno dosáhla svého věčného cíle, po kterém práhla s vřelou touhou.

Vyčkej jen, buď trpělivá, duše má, i tvého putování dni a hodiny jsou sečteny; již chystá vůz svůj jezdec — smrt, by převezl tě přes hučící času toho proud, tam, zaslíbené země ku břehům. Již brzy ukončí se žalu dni a temno zcela ustoupí a vzejde Tobě zářné slunce věčnosti — den slastný se již blíží — tož uprav šat svůj slavnostní, šat zářný, svatební, šat milosti to posvěcující! Již vyčkává tě Spasitel, jenž nám

byl přislíbil: Já odcházím, bych místo vám tam připravil, by tam jste byli, kde i já.

„Vidi Civitatem sanctam Jerusalem novam, descendentem de caelo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. — Viděl jsem město svaté, Jerusalem nový, an sestupuje s nebe od Boha, jsa připraven jako nevěsta ozdobená pro muže svého.“

Jakmile je poslední jednání tohoto proměn plného životního dramatu skončeno a opona divadla tohoto světa spadne, hned otvírá se duchovnímu zraku spravedlivého divadlo krásy uchvacující. Jako pouhý stín leží svět v šerici se dálavě; duše probouzí se na onom světě a pozemská pout, kterou právě skončila, jí připadá jak těžký sen, z něhož se cítí jako nějakým tajemným kouzelníkem býti vytržena a přemístěna do života skutečného, slasti nepopsatelné. Smysly omamující klam tohoto světa, jenž tam dole tak snadno srdce v prachu zrozeného šálil a v pouta vrhal, bledne a mizí náhle ve světle světa nad námi a jeví se ještě jak prchající stín, jako mlžný závoj kol nás letícího mraku, na němž bloudivcí světla paprsek namaloval duhu barevnou. Osвобоzena od pout těla, zří duše, kterak je jako na křídlech orla vznesena do sfér nebeských, odkud plna slasti hledí na světy věčné. Jaké to nepochopitelné štěstí, jaká nevyslovitelná blaženost tam na druhé straně řeky pomíjející; jak může jenom člověk, jenž je pro nebe určen a do něho povolán, v pošetilém poblouznění za větrem se honí a po přeludu dychtivě lapati, jenž za malý okamžik v niveč se rozplyne?

Duše dosáhla cíle své touhy, již přistala po dlouhé jízdě mezi nebezpečnými úskalími a výspami šťastně v přístavu spásy. Celý pozemský život byl pouť nevěsty, pouť k ostrovu blažených, do zaslíbené země nebes, kde ji ženich toužebně vyčkával. Již přestála těžkou zkoušku věrnosti a nyní v slavném triumfu, oděna zářícím šatem posvěcující milosti, ozdobena třpyticím se diadémem vyvolení, jede s jásotem ku věčným slavnostem svatebním.

Tisíci hlasy nese se líbezná melodie nebeských zvonů v harmonickém souzvuku jí na uvítanou; libý zvuk harf a hlahol pozounů nesčetných chórů andělských zní neustále mocněji, neustále jasněji znějí okouzlující melodie v nevyčerpatelné bohatosti motivů nekonečným prostorem; tak jemně, tak něžně, tak poutavě, tak úchvatně a jímavě nesou se

vlny tónů, takže žádný smrtelník by nemohl snést nadzemské líbeznoti těchto nebeských akordů, aniž nezatoužili dychtivě po onom mocném patření blaženosti věčné.

Á ten jas, který se ihned duševnímu zraku ve sférách onoho světa objeví! Čím je lesk perel a rubínů, diamantů a smaragdů třebaš milionkrát zvýšený, čím je sama podivuhodná záře hvězd oproti bohatství světla oněch světů duchových! Jako planety dostávají svoji světelnou schopnost od slunce, tak jsou i duše spravedlivých prozářeny oním světelným zdrojem věčného slunce milosti. Je to záření a blýskání, lesk a mihotání, že žádná fantasie ani zdaleka by nebyla schopna vymyslet takového kouzla. Nádhera předstihuje nádheru, každý okamžik zjevuje se nová scenerie uchvacující krásy; neboť každý duch tvoří pro sebe svět nepochopitelné dokonalosti a nevýslovné krásy.

Na všech těchto divech onoho světa má očištěná duše spravedlivého účast, každá podle stupně vnímavosti, když se zprostí tělesné schránky a povznese se k nazírání Boha. Jak je jí teď najednou lehkou, jakmile opustila zvětralou hlíněnou schránku a odložila břímě, jež jí brzdilo v letu! Nyní jí narostla zářící křídla, aby mohla rychlostí blesku nekonečné dráhy proletět. Prostor a čas pozbyly svého významu pro ducha osvobozeného od pout tělesných, žádná hmotná tíže nesráží ho v jeho letu k výšinám, a žádný tvor neklade teď odporu jeho volnému pohybu. A jedenkrát, až vzkříšené tělo se opět spojí s duší, tehda i oslavený výtvor z hlíny bude mít účast na slávě a dokonalosti oslaveného ducha. Ten je již teď v říši všechno pomýšlení přesahující blaženosti, v zemi života věčného, kde vládne věčné jaro, kouzlo ráje nikdy nepomijí a vůně balzámu a ambry nebeského Edenu provívá domovem blažených. Duše je tu nesena proudem štěstí a slasti, jehož jediná kapka by stačila pozemského poutníka v tomto slzavém údolí na celý život opítí — je to moře blaženosti, nezměrný oceán, kde vlna blahého vytržení stíhá vlnu. Duše pak sama hledí na Boha tváří v tvář, ona je nad krystal jasnějším zrcadlem, v němž se obráží obraz Nejvyššího, jako by byla sama Bohem a v Něm zcela se ztrácejíc poznává jeho myšlenky, hru Boží moudrosti, jež všemocnou rukou celý prostor světový objímá; hledí nyní do podivných úradků tajuplného působení milosti a všechny temné hádanky přírody stejně jako neporušené tkanivo lid-

ského osudu leží rozprostřeny před jejím duchovním zrakem.

S nepopsatelnou touhou lásky ztrácí se duše úplně v požívání nejvyššího Dobra, v jehož lůně nyní odpočívá. Na otcovském srdci Boha cítí se blaženou nad každý pojem, odpočívá tu ve slastném uchvácení jako ve své pravé otcině. Boha moci milovati s největší vroucností myslí a býti jeho nejmilejším dítkem, je duši souhrnem vši slasti a blaženosti. Žádný lidský rozum nenachází pojmu pro toto štěstí, tím méně řeč mnohem nedokonalejší může mu dáti nějaký výraz.

Správně mluvíti o nebeské radosti mohl by jen ten, kdo ji viděl a požíval. I když by smrtelník v rouchu poutníka na okamžik byl uchvácen do věčné blaženosti zvláštní milostí Boží, nebyl by přece s to po svém návratu poskytnouti nám alespoň přibližnou představu toho, co se tam dělo; musil by pak mluvíti řečí blaženého ráje, které bohužel nerozumíme. Slasti, které patření na Boha v sobě uzavírá, přesahují každý pojem i tušení i chápání, jsou tak vysoké, ba nekonečně vznešenější, než se klene hvězdný plášť nad zemí.

Toho, jehož zde na zemi hádankově poznáváme v zrcadle jeho děl, uvidíme odhaleného v celé jeho dokonalosti tváří v tvář a pohledem na jeho nekonečnou velebnost budeme jeho světlem prozářeni, budeme postupovati z jasu k novému jasu a budeme mu podobni. Pak nebude již jen obyčejná vnitřní výměna lásky, ale nastane vzájemné oblažující pronikání lásky převyšující všechnu míru.

Jak opojeni nadbytkem jeho příbytku, napojeni tokem božské slasti, budeme jako nesmírnou odměnu zcela a úplně vlastnití a požívatí Nejvyššího. Z každé z jeho dokonalostí, budou do nás plynouti celé proudy uchvacující lásky, jež pozvednou všechny mohutnosti naší duše do vytržení nerosrovnatelné blaženosti, podobné blaženosti samého Boha.

Co jsou vzhledem k tomuto věčnému štěstí krátká utrpení tohoto času? „Jako nic, jako vůbec nic proti tomu, je přece okamžik plný námah.“ Že nebe, blažený to cíl člověka, je vznešené nad jakýkoliv pojem, o tom nemůže býti pochybnosti. Vtírá se nám však otázka, jaké jsou podmínky, od jejichž vyplnění závisí věčná blaženost. Žalm 15. dává nám na to odpověď. Královský pěvec v něm praví:

Kdo hostem smí být ve stanu tvém,
kdo smí pobývat na hoře tvé svaté?
Kdo je bezúhonný, koná spravedlnost,
a jen pravdu mluví z hloubi srdce svého.

Nejde s pomluvami na souseda svého,
aniž utrhaní nosí na bližního.
Povržen je v očích jeho, kdo se rouhá,
ale bohabojné chová v uctivosti.

Přisahá k své škodě, ale nemění to,
peněz svých nedává půjčkou na úroky,
darů nepřijímá proti nevinnému.
Kdožkoli tak jedná, nikdy nezviklá se.

Tajemné Zjevení pak odpovídá na otázku: „Kdo jsou to a odkud přicházejí títo, kteří jsou oblečení v roucha bílá? To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a umyli roucha svá a zbilili je v krvi Beránkově. Proto jsou před trůnem Božím a slouží mu dnem i nocí v chrámě jeho, a ten, jenž sedí na trůně, bude přebývat nad nimi. Nebudou již lačněti, ani žízniť a nebudou na ně dopadat žár slunce, aniž horko, neboť Beránek, který jest uprostřed trůnu, bude je pásti a přivede je k prameni vod živých.“ (Zjev. 7, 13—17.)

Jako pro Spasitele samého, tak i pro každého z jeho učedníků bude platit: „Per crucem ad lucem — skrze kříž a utrpení k světlu“, „Per aspera ad astra — drsným hložíím k jasným hvězdám“.

Utlačovaná, bolestí stísněná duše, pozvedni proto svůj duchovní zrak k tomu, který kdysi za tebe nesl těžký kříž na Golgotu a jenž tě láskyplně zve: Následuj mne! Hleď, brzy přijde den, kdy Bůh sám setře slzy s tvých očí a ty s jásotem budeš moci slaviti Sabath věčnosti. Je to velký den sklízně, kdy s jásotem a radostí plnou štěstí budeme sklízeti, co jsme rozseli v strastech a v potu tváře. Blaze tomu, který zde na zemi, podoben těžkému dozrálému klasu pozeňnaného pšeničného pole, sklonil se a jenž s bohatými plody trpělivosti objeví se před tváří Boží. Vše, co dosud bylo, náleží minulosti a nyní začíná život, jenž nezná již žádného utrpení, jenž ničeho neví o nějakém loučení. Všechny oběti pozemského života, všechny skutky lásky k Bohu a k bližnímu,

každý úkon ctnosti nachází nyní svou nesmírnou odplatu. Budeme pak stále odpočívatí od svých útrap a budeme oslavovati velebnost Boží. Ano, zde stane se pravdivým slovo žalmisty: Noc má se promění v světlo v rozkoších mých, neboť ty, ó Pane, roztrhl jsi roucho mé žíněné a opásal jsi mne jasem. (Ž. 138, 11; 29, 12.)

Emauzy.

P. Jindřich Hänslar.

KLÁŠTER SV. ALBANA NA OSTROVĚ SELJA

Neveliký ostrov Selje (staronorsky Selja) leží těsně při jižní části západních břehů norských, na sever od těch míst, kde Nordfjord začíná vnikatí do pevniny. Pro svůj dobrý a chráněný přístav býval ostrov od pradávna hojně návštěvován. A to snad bylo příčinou, že tam král Olaf Tryggvason (996 — 1000) postavil jeden z prvních kostelů norských, kostel asi dřevěný. Ostrov proslul za křesťanských dob zvláště tím, že se k němu pojila legenda o Sunnivě, královské dceři z Irska, která chtějíc ujítí návrhům obtížného nápadníka, uprchla s nějakou družinou z domova a dostala se právě na tento ostrov. Král Olaf Tryggvason a jeho biskup Sigurd se dověděli o lidských kostech, které byly nalezeny v skalní jeskyni na ostrově, a které hned pokládali za kosti oné legendární Sunnivy a její družiny. Tak alespoň povídá A. Chr. Bang ve své knize „Ddtigt over den norske Kirkes Historie under Katholocismen“ (Přehled dějin norské církve za katolických dob), Kristiania 1887, v níž se snaží býti objektivním, ale přece se neubráníl protestantskému zabarvení. Bang také praví, že královské dceři, jejíž kosti byly na ostrově nalezeny, dali v Norsku jméno Sunniva* nejspíše prý z původu jistého současného anglického variantu legendy o sv. Voršile a jejích družkách. Pohříchu se Bang o tomto variantu nezmiňuje podrobněji, ani nenaznačuje, kterak s ním souvisí norské jméno svatě Sunnivy. Neboť jako světi ce byla se svou družinou potom v Norsku uctívána, a to 8. července (Festum Sanctorum in Selio nebo

* Patrně jako novonorská obměna jména Sunniva vyskytuje se jméno *Synnöve* v jedné z nejlepších povídek Björnsonových, *Synnöve Solbakken*.

Sunnivæ cum sociis, staronorsky Seljumannamessa). V družině Sunnivině byl prý také její bratr Alban, patrně, míní Lange, anglický mučedník toho jména** († 303), jehož život legenda umístila do Norska.

Ke cti tohoto sv. Albana byl na ostrově Selja založen benediktinský klášter, jehož zříceniny se tam ještě spatřují. Není však známo, ani kdy byl založen, ani od koho. Starý, veliký rukopis islandský, Flateyjarbók, vypravuje: „U kostela, který je posvěcen Albanovi, je klášter černých mnichů, a v tom kostele je mnoho velkých i malých oltářů, v nichž se chovají svaté kosti tovaryšů Sunniviných; ale Sunnivin kostel je výše, na hoře, v povzdálí od kláštera. Před tímto kostelem u jeskyně dal král Olaf postavití zeď z kamene, vysokou a pevnou jako hrad. Pod touto zdí leží klášter a přístup k hornímu kostelu jest mezi potokem a klášterem.“

Za času krále Olafa Pokojného († 1093) sídlil na Selji biskup Bernhard, který pak přenesl biskupský stolec do Bergenu. Co se týče doby založení kláštera, ví se jistě, že žádný norský klášter nevynikl před panováním Sigurda Poutníka jerusalemského (1103 — 1130). Lze tedy se domnívat, že když biskup Bernhard Selji opustil, brzy potom se někdo postaral o to, aby svaté ostatky na Selji nebyly bez služeb Božích, a založil tam klášter v první čtvrti 12. věku. Zdá se, že tento klášter býval v čilém styku s benediktinským klášterem Múnkalífem u Bergenu. Ale jinak se o něm zachovalo málo zpráv, snad proto, že byl celkem dosti osamocen, ale spíše proto, že jeho listiny se ztratily, patrně v době reformace. Nápadné jest, že se nejmenuje ani v jedné ze zachovaných závětí.

Roku 1238 jmenoval nidarósský arcibiskup Sigurdr Eindridason Sigurda Thettmarssona, dříve opata na Selji, biskupem skálholtským na Islandě. Na podzim r. 1244 zemřel v klášteře na Selji, jak již výše bylo pověděno, opat Rítabjörn z kláštera nidarhólmského. Toho času reformoval benediktin Matouš Pařížský ze sv. Albana v Anglii nidarhólmský klášter, jak již také bylo vyloženo, a jeho zpráva se zdá naznačovat, že také ostatní norské kláštery jeho řádu měly prospěch z jeho činnosti. Ještě se dovídáme, že 17. ledna 1271 vypluli ze Selje pan Ondřej Nikulásson a mi-

** Jiný je sv. Alban mohučský, rovněž mučedník, † 406.

norita Mauritius, ubírajíce se do Svaté země. Lange se domnívá, že se snad chtěli přidati ke křížové výpravě sv. Ludvíka francouzského, o jejímž nešťastném zakončení smrti svatého krále ještě nevěděli. Mně se nezdá podobné pravdě, že by od 25. srpna 1270 do 17. ledna 1271 nebyla přišla zpráva o těch událostech do Norska.

Jinak máme jen nějaké záznamy o změnách opatů, a také za tyto zprávy musíme býti povděční jen stykům kláštera na Selji s bergenským Múnkalífem.

Roku 1305, v květnu, byl opat na Selji, Einarr, poslán do Múnkalífu, a protože konvent nezachoval při volbě nového opata kanonická pravidla, připadlo jmenovací právo bergenskému biskupovi, jako nejbližšímu představenému. Biskup Árni zvolil se souhlasem své kapituly jednoho z mnichů (Lange myslí, že Heminga) na Selji za opata. Téhož roku klášter vyhořel. Nový opat byl posvěcen 20. února 1306 v biskupském chrámě bergenském. Biskup pozval k slavnosti také cisterciáckého opata z Lyse (Vallis lucida), Huga, protože byl v bergenském dómu zvyk, aby byli takovému svěcení přítomni dva opatové. Ale Lange nepraví, který byl ten druhý opat; patrně to byl opat múnkalífský.

Dne 9. května 1322 poroučí biskup Audfinn knězi Bergovi Kolbeinssonovi, aby zůstával trvale u svého farního kostela na Selji a 18. téhož měsíce oznamuje opat Hemingr a kaplan (nebo administrátor) Martin, že biskupův list byl Bergovi dán na vědomí. R. 1326 jmenoval též biskup Audfinn Heminga opatem v Múnkalífu, a snad z jakési vděčnosti volili si mniši na Selji za nástupce Hemingova mnicha Erlingá z Múnkalífu.

Po Erlingovi byl snad opatem Jón Eindridason, jehož se týká nedatovaná obsílka bergenského biskupa Hákona. V obsílce ukládá biskup faráři Aslakovi na Selji, aby obeslal opata Jóna a mnicha Erlenda Jósfeinssona, aby se do 14 dnů postavili před biskupa za příčinou žalob Erlendových na vzpurnost opatovu a jiné věci, a zároveň, aby odpovídali na žaloby, které kdosi měl na špatnou správu v klášteře. Není známo, jak se tato záležitost skončila, ale následujícího roku byl Jón jmenován biskupem skálholtským na Islandě jakožto nástupce dominikána Jóna Haldórssona, a byl konsekrován v Bergenu 25. července 1339. Islandské anály oznamují jeho smrt již k r. 1341, „ve výroční den Gudmunda, biskupa“.

Skálholtský anál má k tomu roku ještě toto: „Tu zimu bylo tolik sněhu, že od lidské paměti ho nebylo tolik, a ležel až do léta. Následoval veliký a rozličný pád dobytka. Toho roku vyšel oheň z hory Hekly po sedmé (za lidské paměti), jednu noc po svátku sv. Dunstana, s takovou tmou pro padání popelu na některých místech od devíti hodin ráno do tří s poledne, že lidé naprosto nic neviděli, jako by byli slepí, a také ostatek dne a mnoho dní potom byla tma veliká. Pod Eyjafjally (horami) sahal popel po kotníky a následoval veliký pád hovězího dobytka. Jiný oheň vyšel nahoře v ledovci hnappavollském a třetí v Herdibreichu nad krajem fljótsdalským a všechny ty ohně byly v stejný čas.“ Zlomek jiného análu skálholtského zaznamenal, že v Skálholtu padlo do svátku sv. apoštolů Petra a Pavla 80 kusů dobytka, a že byla taková tma, že v kostelech, které byly výbuchu Hekly nejbližší, nebylo lze čísti v knize.

Po Jónovi Eindridasonovi zase nevolili mniši opata kano-nicky, takže opětně jmenoval opata biskup Hákon, a to brat-ra Orma z Múnkalifu (11. listop. 1339). Pohříchu nepovídá Lange nic o tom, v čem záležela chyba při volbě opatovč, a je podivné, že mniši na Selje dvakrát, a tak brzy po sobě, po té stránce chybili. Ostatně z jedné listiny vysvítá, že Ormr ještě 11. února 1340 nebyl posvěcen na opata, neboť se tam nazývá jen „zvoleným“ (electus).

Mor, který brzy potom přišel do Norska jakožto „černá smrt“, zarazil téměř na 100 let všechny zprávy o Selji. V žalobném listě na opata Steina z Múnkalifu, který se přičiňoval, aby jeho klášter se dostal do rukou birgitinkám, jest zmínka o dvou bratřích ze Selje, z nichž jeden byl sťat a druhý upálen, ale nepraví se ani proč trpěli takovou smrt ani kdo byl té věci původem. Zdá se, že má býti vržen stín na opata Steina, jako škůdce svého vlastního řádu.

Poslední zpráva je z roku 1451, a vysvítá z ní, že opat Hákon v Selji byl toho času v kraji nordfjordském zástup-cem královského hejtmana bergenského Olafa Nilssona. Roku 1545 spojil král Kristián III. (dánský) majetek kláštera na Selji s hospitém sv. Jiří v Bergenu, který byl nejdůle-žitějším norským útulkem pro malomocné. Nyní jest, ne-mýlím-li se, ještě jeden takový útulek v okolí Trondhjemu; byl tam alespoň ještě roku 1901, kdy jsem měl příležitost jej navštívit.

Praha.

Dr. Karel Vrátný.

DOŠLÉ KNIHY

Pro věrné Čechy a lidí dobré vůle sepsána byla velice potřebná knížka „Čtení o sv. Janu Nepomuckém“. Napsal prof. V. Kozel, badatel v otázce svatojanské. Spisek čítá 160 stran. Je ozdoben několika obrázky, má schválení církevních úřadů a přispěje nemálo k poznání světlé postavy našeho národního světce a zaslouží si proto největšího rozšíření. Cena Kč 8.—. Zasílá Vzdělávací knihovna jihočeského deníku „Hlas lidu“ v Českých Budějovicích.

4. sešit Sahulova díla: *Dějiny naší vlasti slovem i obrazem* právě vyšel. Obsah: Význam rodiny a rodu. Otroctví a otrokářství. Manželství. Právní názory a soudnictví. Domácnost. Výživa. Obydlí. Řemeslná výroba. Náboženské představy a pověry našich předků. — Kromě menších vyobrazení celostránkový obraz „Vítězný návrat Samův“. Cena sešitu Kč 2.50. Sešit na ukázkou pošle V. Vedral, redaktor, Č. Budějovice, Vrchlického nábřeží 689.

R. Plus T. J., *Bůh v nás*. Edice smíru v Přerově. 274 stran. 20.— Kč. Celý náš moderní život jest orientován na venek. Nic nejde do hloubky. Práce a příroda, sláva a síla, peníze a požitkářství, tanec a hodnosti, to jsou jediné snahy a cíle moderního člověka. Tak se stal náš život plný nervosity, vnitřní prázdnoty a nespokojenosti, plný zoufalství a sebevražd. Co nyní? — Zpět k Bohu, prameni všeho štěstí, pokoje a radosti. Více prohloubení. K tomu nám pomáhá krásná kniha *Bůh v nás*. Je to kniha důkladná, plná vnitřní krásy a duchovní radosti; psána je pro kněze i laiky.

Die Apokalypse oder Die Offenbarung des hl. Joannes. Překlad a výklad od Dr. Jakuba Schäfera. S obrazy prof. Gebharda Fugela. Oktáv, 160 stran. V plátně S 4.50, RM 2.60. Nakladatelství: Volksliturgisches Apostolat, Klosterneuburg bei Wien. — Lidový liturgický apoštolát v Klosterneuburgu poskytuje touto knihou nejširší veřejnosti výklad jedné z nejtěžších knih novozákonních. Činí tak všem přístupny zdroje útěchy, jež jsou v této prorocké knize obsaženy. 25 barevných ilustrací od Gebharda Fugela zvyšuje názornost jednotlivých vidění. Obrazy ty jsou po prvé tiskem uveřejněny. Jasný překlad i výklad Schäferův je každému snadno pochopitelný. Poznámky, aby nerušily text, jsou na posledních 60 stranách. Kež by toto dílo splnilo své poslání a přineslo do všech rodin hojnou útěchu.

Berghoff Stephan, *Pfarrer, Ein gang durchs Evangelium*. Dadesát neperikopických kázání o Kristu. 2. vydání (5 — 7 tisíc), 8° (VIII a 270 stran), Freiburg in Breisgau 1933, Herder, 2.80 M; kartonované 3.40 M; v plátně 4 M.

Dr. J. Kratochvil: *Problém politické moci*. — 48 stran. Tiskem a v komisi Občanské tiskárny v Brně. Cena 6.— Kč.

NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE

Na začátku letní doby, 2. července, slaví se svátek Navštívení Panny Marie. Není zasvěcený a tak se třeba snadno přehlédne, leda že by připadl na neděli, jako právě letos. Může nás těšit, že se v Čechách slavil tento svátek o několik let dříve, než byl r. 1389 papežem Urbanem VI. zaveden pro celou církev. Může nás také těšit, že na svátek Navštívení Panny Marie, připadne-li na neděli, anebo první neděli po svátku, sta poutníků ze sousedních farností spěchají na Hrádek u Vlašimě, aby tam uctívali Rodičku Boží a vrátili se k denní práci osvěženi na duši a obohaceni nebeskými milostmi. Právem mohou tito poutníci očekávat, že požehnání Boží je bude doprovázeti při vši práci a lopotě. Oč jsou šťastnější než oni vystydí katolíci, kteří se dali zviklati ve víře tiskem nebo řečmi pokrokářů a s pohrdáním hledí na poutě, ano i na modlitbu vůbec. — Konečně nás může těšit, že svátek Navštívení Panny Marie byl papežem Piem IX. povýšen, byť ne na zasvěcený svátek, tedy aspoň na vyšší stupeň, takže se slaví zvláštní mší sv. a církevními hodinkami o Panně Marii, i když připadne na neděli.

Památka navštívení Panny Marie u její příbuzné Alžběty se konala od pradávna v pátek v kvatembrovém týdnu adventním. Na ten den se čte při mši sv. evangelium o navštívení Panny Marie a v kněžském breviáři se čte začátek téhož evangelia s výkladem od sv. Ambrože. Ale proč byl tedy zvláštní svátek Navštívení Panny Marie ustanoven? Z dějin církevních svátků se dovídáme, že papež Urban VI. ustanovil

tento svátek, aby s pomocí Rodičky Boží byl odstraněn neblahý rozkol, který ve 14. století pustošil Církev. Vždyť Pannu Marii pozdravuje Církev jako vítězkyni nad kacířstvími: „Raduť se, Panno Maria: všechna kacířství sama jsi zahubila po celém světě.“ Jako přinesla Panna Maria radost do domu Zachariášova, tak patrně si sliboval papež Urban VI., že Rodička Boží vyhubí rozkol a přinese celé Církvě radost. Což nezapěla při svém navštívení v domě Zachariášově: „On (t. j. Hospodin) učinil mocné věci ramenem svým: Rozptýlil pyšné smýšlením srdce jejich.“ (Luk. 1, 51.)

Ti, kteří působí rozkol v Církvě, jsou zajisté pyšní smýšlením srdce svého.

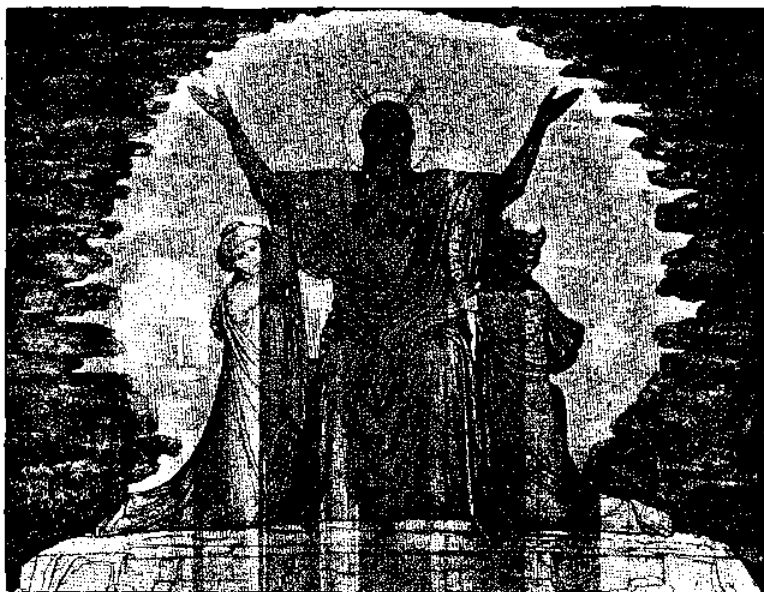
V které době roku navštívila Panna Maria Alžbětu, evangelista sv. Lukáš neudává; ale tolik je jisto, že vykonala tuto návštěvu hned po andělském zvěstování, neboť když sv. Lukáš ukončil vypravování o Zvěstování slovy: „Tu odešel od ní anděl“, začíná hned vypravování o navštívení Panny Marie u Alžběty: „Maria pak povstavši v těch dnech, odešla s chvatem na hory do města Judova.“ Svědčí to o veliké zmužilosti nejblahoslavenější Panny, tenkrát asi patnáctileté dívky, že se nelekala tak daleké cesty; vždyť prý musela jít čtyři dny, než došla z Nazareta k domu Zachariášově a Alžbětině v horách Judských. Tyto hory Judské se táhnou jižně od Jerusalema, od Betlema až k Hebronu. Bezpochyby šla známou cestou přes Samařsko, Jerusalem a Betlem. Jistě se zastavila v Jerusalemě a navštívila chrám, aby vroucně poděkovala Hospodinu za všechny ty velké věci, které jí učinil od té doby, kdy mu zde jako útlá dívčinka sloužila.

Následující den došla pak k domu Zachariášově v horách Judských.

„A všedši do domu Zachariášova, pozdravila Alžbětu“ (Luk. 1, 40). Poznamenává k tomu sv. Ambrož: „Jest si všimnouti, že vyšší přichází k nižší, aby nižší (totiž Alžbětě) se dostalo pomoci: Maria přichází k Alžbětě, Kristus k Janovi.“

Jaká pokora! Matka Boží se neštítí posloužití matce pouhého člověka, byť velikého světce. Panna Maria za svého pobytu v domě Zachariášově doslova vyplnila příkaz Písma sv.: „Čím větší jsi, tím více ponižuj se ve všech věcech, i nalezněš před Bohem milost.“ (Sirach, 3, 20.) Pozdrav Matky Boží nebyl pouhou zdvořilostí. Byl to jako divotvorný hlas s nebe. Podle způsobu židovského přála asi Alžbětě pokoj

od Hospodina slovy: „Pokoj s tebou“, a s ním hojnost všech milostí. A co Panna Maria přála Alžbětě, toho se tato ihned stala účastna měrou nejhojnější. Dosvědčuje to evangelista: „I stalo se, jak uslyšela Alžběta pozdravení Mariino, dítko zaplesalo v životě jejím, a Alžběta byla naplněna Duchem Svatým. I zvolala hlasem velikým řkouc: Požehnanás ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého.“ Alžběta je naplněna milostí Ducha sv. a v duchu prorockém poznává, že před

Modlíci se Mojžiš.

ní stojí Matka Boží a neváhá se prohlásiti za nehodnu takové cti, aby Matka Boží k ní přišla, ji pozdravila a jí sloužila: „A odkud mi to, aby Matka Pána mého přišla ke mně? Neboť hle, jak zavzněl hlas pozdravu tvého v mých uších, zaplesalo radostí nemluvnátko v životě mém.“ Nejen Alžběta, nýbrž také dítko v životě jejím plesá, jako by také bylo slyšelo pozdrav Mariin.

Alžběta osvětlením Ducha sv. poznává, že přišla k ní Matka Boží, a také dítko v jejím životě působením téhož Ducha sv. jest uvědoměno o přítomnosti Spasitelově v životě panenské jeho matky, je naplněno Duchem sv., jak to předpověděl anděl při zvěstování jeho narození (Luk. 1, 15: „A již ze

života matky své bude naplněn Duchem Svatým“) a proto zbaveno již tehdy prvotního či dědičného hříchu. Jiné dívky přicházejí na svět s pláčem, — Jan Křtitel plesá v životě své matky. Jakou radost, jaké štěstí přinesla Panna Maria do domu Zachariášova!

Alžběta ji chválí: „Blahoslavená jsi, že jsi uvěřila, neboť se dokonají ty věci, které tobě byly pověřeny od Pána.“ Ale Maria, jako by odmítala tuto chválu, pje chválu Boží: „Velebí duše má Hospodina a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém, ... protože veliké věci učinil mi ten, jenž jest mocný, a jehož jméno jest svaté.“

Na svátek Navštívení Panny Marie budiž naším vroucím přáním a předmětem naší modlitby, aby Matka Boží navštívila také nás a přinesla nám s milostí Boží pravou radost a pravé štěstí; aby i dnes vymýtila rozkol a blud, neboť nemůže býti pravá radost ani pravé štěstí, kde se zahrnul rozkol a blud. Vzávejme s Církví Rodičku Boží: Svatá Maria, přispěj ubohým, pomoz malomyslným, potěš plačící, oroduj za lid, zastaň se kleru (duchovenstva), přimlouvej se za zasvěcené Bohu pohlaví ženské; nechať všichni zakusí tvou pomoc, kdožkoliv slaví tvůj svátek.

(Antifona k Magnificat prvních nešpor o mariánských svátcích, které nemají zvláštních antifon.)

Emauzy.

- P. Bernard Velíšek.

MŠE SVATÁ

Proměňování.

Blížíme se nejposvátnějšímu okamžiku Mše svaté, svatému Proměňování. Kněz modlí se jednoduše zprávu o večeři Páně z evangelíí: „Den před tím, než trpěl, vzal chléb do svých svatých a ctihodných rukou a pozdvihnul oči k nebi, k tobě, Bohu, Otci svému všemohoucímu, díky tobě čině, požehnal, rozlomil a dal učedníkům svým, řka: Vezměte a jezte z toho všichni, neboť toto jest Tělo mé. Podobným způsobem, když bylo po večeři, bera i tento přeslavný kalich do svých svatých a ctihodných rukou, zase tobě díky

čině, požehnal a dal učedníkům svým, řka: Vezměte a pijte z toho všichni, neboť toto jest Kalich Krve mé, nové a věčné úmluvy — tajemství víry — která za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů. Kolikrátkoliv to činiti budete, na mou památku to číňte.

Tuto větičku našeho Pána: „To číňte na mou památku,“ apoštolové pochopili a předali ji Církvi svaté. Hodina večere Páně je hodinou zrození svaté Eucharistie a okamžikem zrození kněžství naší svaté Církve. Kněží jsou zde v podstatě k vůli svaté Eucharistii. Obět našeho Spasitele má zůstatí stále v Církvi svaté přítomna. Proto Spasitel učinil své Apoštoly kněžími. Co se tehdy stalo při večeri, bylo shodné s tím, co příští den událo se na kříži.

Svatá Obět na kříži byla tajuplným způsobem již napřed přinesena od božského Spasitele, ačkoliv sama v sobě náležela budoucnosti. Stejně stává se tato Obět po utrpení a smrti našeho Spasitele v každé Mši svaté tajuplně přítomnou, ač náleží již úplně minulosti. O možnosti této věci nechceme dále hloubati. To klidně přenecháváme moudrosti a všemohoucnosti Boží. Nám stačí, že tomu tak jest. A že tomu tak jest, to nám praví neomylný učitelský úřad Církve svaté na koncilu Tridentuském.

Kněz, jenž vyslovuje slova svatého Proměňování, činí to podle ustanovení a jménem Kristovým. Přechází při tom zároveň úplně v osobu našeho Spasitele samého. Říká: Toto jest Tělo mé, toto jest kalich mé Krve. A přece Tělo božského Spasitele se stává na oltáři přítomným a v kalichu teče jeho Krev. Při svěcení stal se kněz obrazem věčného velekněze. Proto mají jeho slova tuto zázračnou moc.

Ihned potom, když kněz vyslovil tato slova, padá na kolena, klaní se a pozvedá svaté způsoby, aby je ukázal věřícím. Dříve bývaly svaté způsoby věřícím ukazovány teprve na konci kánonu.

Božskému Spasiteli klaníme se zde jako Bohu, jinými slovy klaníme se zde Nejsvětější Trojici. Božský Spasitel na oltáři přítomný jako člověk je sám ctitelem Nejsvětější Trojice. Přichází zajisté na oltář v první řadě k uctění a zvelebení Nejsvětější Trojice. A klanění, které božský Spasitel vzdává v okamžiku proměňování svému nebeskému Otci, není ani tak klanění slovy, jako spíše životem. Božský Spasitel je poslušný až k smrti, až k smrti kříže. Obdivuhodné věci

dějí se v tomto okamžiku v jeho duši. Je plna lásky, plna oddanosti k Otci, plna obětavosti, plna též lásky k lidem, plna touhy zachránit všechny lidi, plna touhy po tom, aby lidé tak jako on byli poddáni jeho nebeskému Otci, byli poslušni, byli hotovi plnit vůli Otce až do posledního. Proto jsme řekli již dříve, že svaté Proměňování toto smýšlení má v nás vzbudit a živit.

Máme být zcela sjednoceni s naším Spasitelem. To jest naše spoluobětování se Spasitelem. Mše svatá není tak obětí Spasitele, jako spíše obětí Církve, nebo řekněme: je to obět Spasitele, pokud je sjednocen s Církví svatou. Církev svatá přináší božského Spasitele v obět nebeskému Otci rukama svých kněží. Proto se však také sluší, aby všichni přítomní právě v okamžiku svatého Proměňování, kdy se uskutečňuje Obět, měli smýšlení obětavosti, jak ho jsou jen schopni. Okamžik svatého Proměňování musí v nás vzbudit nejsilnější duševní afekty, jichž jsme vůbec schopni, afekt lásky, úcty k Bohu, oddanosti, poslušnosti, zřeknutí se světa a všeho toho, co jest světské. Musí to být duchovní umírání právě proto, abychom měli pravý život.

Protože však člověk silami svými omezený není s to tyto všechny afekty v tak bohaté míře vzbudit v okamžiku svatého Proměňování, proto koná je zároveň při všem, co před Proměňováním předchází, obzvláště při obětování. Toto zároveň již předjímá smýšlení svatého Proměňování a cvičí nás v něm. V tom, co následuje po svatém Proměňování, mají být tyto afekty zesíleny a mají také doznít.

K hlubšímu pochopení zázračného úkonu svatého Proměňování pomůže nám též zodpovězení otázky, proč se proměňuje chléb a víno v Tělo a Krev Spasitele, proč se neproměňuje jen samotný chléb nebo jen víno. Protože totiž pod každou z obou způsob je přítomen celý Kristus, mohli bychom myslit, že stačí proměnění samotného chleba nebo samotného vína. Viděli jsme již, že při svatém Proměňování se uskutečňuje svatá a tajuplná přítomnost oběti na Kříži. Při oběti na Kříži oddělila se však jeho Krev od svatého Těla, Kristus zemřel. To musí být nějakým způsobem naznačeno při svatém Proměňování. Děje se to tím, že pod způsoby Krev se jeví od Těla oddělenou. Tím, že způsoby chleba a vína jsou odděleny, naznačuje se, že na kříži Krev Spasitelova od jeho nejsvětějšího Těla byla odloučena.

Svaté Proměňování je tak hlavní součástí Mše svaté. Ba můžeme říci, že je Mši svatou, ovšem ve spojení se svatým Přijímáním. Vše, co předchází před svatým Proměňováním a co po něm následuje, je jen rozšířením obdivuhodného úkonu proměnění. Svatým Proměňováním je Mše svatá nejdokonalejší obětí. Na oltáři je totiž nejdokonalejší obětní dar a nejdokonalejší obětující kněz, náš Spasitel sám.

Zcela obdivuhodné jsou účinky této vznešené oběti. Jsou to účinky samotné oběti Kříže. Tato nabývá při svatém Proměňování tajuplné přítomnosti. Je proto zcela převrácené, když protestanté říkají, že Mše svatá je zastíněním oběti Kříže. Tomu by tak bylo, kdyby Mše svatá byla novou, od oběti Kříže neodvislou obětí, s účinky odlišnými od účinků oběti Kříže. Tomu však tak není, ale účinky oběti na kříži stávají se ve Mši svaté plodnými pro Církev.

To je jediné možné důstojné oslavení trojjediného Boha Církví svatou. Je to obět klanění, chvály, díků, smíru a prosby. Jen pomocí oběti Mše svaté může lidstvo splnit svůj úkol uctění a oslavení trojjediného Boha, jen pomocí Mše svaté může se s Bohem smířit a se posvětit. Obět Mše svaté je největší poklad Církve svaté.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

PŘÍPRAVA NA SV. KŘEST VE STŘEDNÍM VĚKU

Od 5. století stával se křest dospělých stále řidší a řidší a zaváděl se křest dítek. Proto také katechumenát i jeho význam upadal a místo něho nastoupila *scrutinia* (*scrutari* = zkoušeti). Kdežto dříve dospělí čekatelé křtu museli životem svým po delší dobu dokázati, že jsou hodni této svátosti, spokojila se nyní Církev u nich po kratším vyučování slibem kmotrů (*sponsors, patrini*), že křtěníci povedou život vpravdě křesťanský. Tak dělo se i u dětí, kde ovšem vyučování náboženským pravdám odpadlo. Kdežto dříve za rozkvětu katechumenátu bylo vyučování věcí hlavní a obřady tvořily pouze jeho rámec, omezilo se nyní náboženské

vyučování jen na několik obřadních formulí, a modlitby, znamenání sv. křížem a zvláště exorcismy staly se v přípravě na sv. křest věci hlavní. Při tom však nebyla to jen prázdná příprava na tuto svátost, nebyla to pouhá formalita, nýbrž modlitby a úkony obřadní byly svátostinami, jež duši křtěncově vyprošovaly potřebných přípravných milostí.

Zkušební řád křtěnců, vytvořivší se v 5. a v 6. stol. v církvi římské, obsahoval s počátku skrutinia tři, v 7. století již skrutinií sedm, jež byly na tolikéž dní rozděleny. První skrutinium konalo se v římské církvi ve středu po 3. neděli postní, druhé v sobotu v témže týdnu, třetí po 4. neděli postní, čtvrté a páté bylo v týdnu po neděli Smrtné, šesté po neděli Květné a poslední bezprostředně před sv. křtem na Bílou sobotu.

Obřady skrutinií byly stejné, kromě skrutinia třetího a posledního.

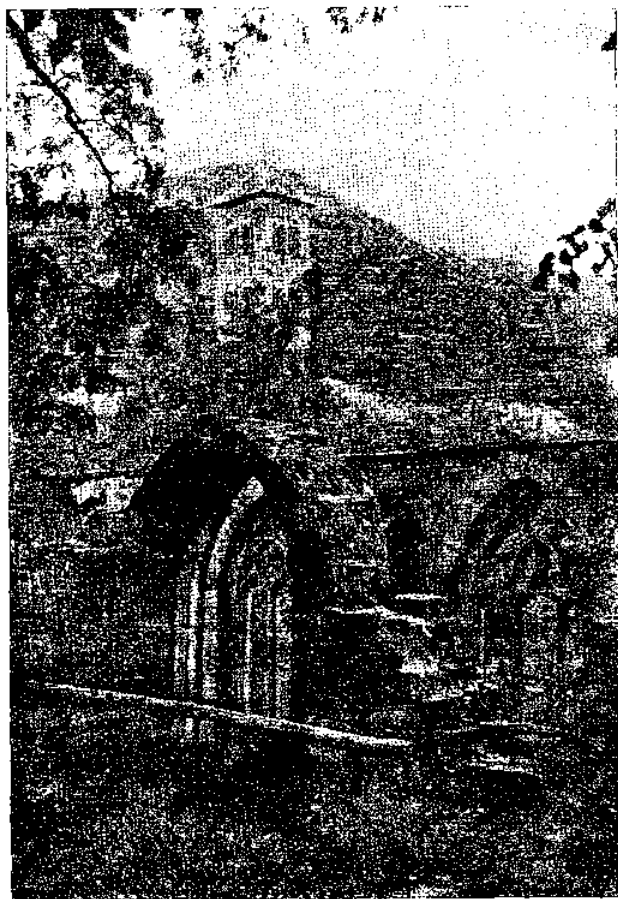
Patro křestních skrutinií konalo se tímto způsobem:

V pondělí po 3. neděli postní (Oculi) ohlásilo se první skrutinium na středu. Ve středu přišli kmotrové s křtěnci ke dvěřím chrámovým, kde akolyta si zapsal jejich jména. Potom volal je podle jmen do chrámu a rozestavil je tak, že kmotři s chlapci na rukou stáli na pravé straně, kmotři s děvčaty na loktech na straně levé. Jako dříve byli katechumeni přijímáni formálně za čekatele křtu, tak i nyní děti byly podobně jako dříve dospělí znamenání křížem na čele, byly na ně mezi modlitbou vzkládány ruce a podávána jim svěcená sůl; modlitbou zakončeny pak tyto obřady přijetí za čekatele křtu.

Kmotři s křtěnci opustili nyní chrám a sloužila se mše sv. Po oraci, při níž bylo vzpomenuť křtěnců, volal akolyta křtěnce opět podle jmen do chrámu a zase je rozestavil podle pohlaví. Pak začaly exorcismy: Jáhen zavolal: „Modlete se, vyvolení, klekněte“; po skončené modlitbě: „Vstaňte, dokončete modlitbu a recite Amen.“ Potom vyzval jáhen kmotry, aby své křtěnce poznamenali sv. křížem: „Poznamenejte je, přistupte k požehnání.“ Nad křtěnci pak pronášena byla trojí formule exorcisační, a to napřed nad chlapci, potom nad děvčaty. Každá formule měla 2 části a pronášena byla akolytů, který vzkládal při tom ruku na křtěnce. Obřad zakončen byl modlitbou celebrujícího kněze, načež jáhen

jako na začátku vyzval kmotry k tiché modlitbě a k pokřizování křtěnců, načež se pokračovalo ve mši sv.

Při čtení zůstávali křtěnci ve chrámě, jakož i při graduale. Potom však volal jáhen: „Catechumeni recedant.“ Nebo: „Si quis catechumenus est, recedat. Omnes catechumeni exeant

Zříceniny kláštera Hirschau.

foras.“ Při obětování přinášeli rodiče křtěnců nebo kmotří obětiny. Při *memento vivorum* čtena byla jména kmotřů, při modlitbě *Hanc igitur* jména křtěnců. Na konci mše sv. pak oznámil kněz den příštího skrutinia.

První výjimku od popsaných skrutinií činilo skrutinium v týdnu po 4. neděli postní, řečené „*in apertione aurium*“, jež znamenalo vrchol přípravy křestní.

Třetí toto skrutinium konalo se opět mezi mši sv. Čtyři jáhnové nesli evangelní knihu, před nimi šli klerikové se svícemi a kadidelnicemi. Evangelia byla položena na čtyři rohy oltární, načež jáhni postupně zpívali začátky čtyř evangelíí a kněz v promluvě vyložil symbol každého evangelisty.

Do nové promluvě knězově vzal pak akolyt v zastoupení všech mužských křtěnců jednoho chlapce na levou ruku a pravou vložil na jeho hlavu. Kněz se tázal: „V jaké řeči vyznávají Pána našeho, Ježíše Krista?“ Akolyta odvětil: „Po řecku.“ Na to kněz: „Nuže, ohlas víru, kterou oni vyznávají.“ Akolyta zpíval nyní po řecku vyznání víry nicejsko-cařihradské. Totéž opakovalo se, když akolyta vzal za ruku děvče. Tito dva křtěnci zastupovali křesťany řecké. Obřad opakoval se podobně po latinsku, při čemž opět dva křtěnci, chlapec a děvče, zastupovali křesťanstvo latinské. Do knězově promluvě „odevzdával“ kněz křtěncům modlitbu Otčenáše a vysvětloval jednotlivé jeho prosby, načež se pokračovalo ve mši sv.

Vrcholné tyto přípravné obřady křestní měly hlavně význam pro rodiče a kmotry, kteří měli se rozpomenouti na milosti svého křtu a na povinnosti, jež tehdy na sebe vzali. Působily jistě mocně na celou shromážděnou obec křesťanskou.

Druhou výjimku od ostatních skrutinií tvořilo skrutinium poslední na Bílou sobotu. Ježto Bílá sobota byla dnem aliturgickým, bylo toto skrutinium beze mše sv. Ve starověku konal biskup před udělením sv. křtu katechisací dospělých křtěnců. Nyní při křtu dítek se tato katechisace ovšem nekonal, ale aspoň se naznačila obřady a tím, že skrutinium konati směl pouze kněz. Kněz kráčel dvěma řadami křtěnců, znamenal všechny křtence na čele znamením kříže, vzkládal ruce na jejich hlavu a vykonal nad nimi exorcismus. Potom konal se obřad „otevření uší“ (apertio aurium) se slovy Effeta atd., načež na paměť starobylého obřadu „redditio symboli“ recitoval kněz vyznání víry sám a kráčel při tom opět mezi řadami křtěnců, vzkládaje ruce na hlavu každého z nich.

Složitě tyto obřady skrutinií neudržely se v původní své podobě po celý středověk, nýbrž byly různě zkracovány. Zjména ke konci 8. století v době Karla Vel. vidíme nový, zkrácený obřad, nazvaný Ordo baptismi. Tento Ordo stal se pak

téměř všeobecný pro celý střední věk. Je totožný s dnešním Ordo baptismi adultorum v římském rituálu. Sedmero skrutinií je v něm staženo na jeden den a obřad „apertio aurium“ je vynechán.

Zvláštního Ordo baptismi parvulorum, jak jej máme dnes, střední věk neznal; častěji však setkáváme se ve středověkých rituálech s Ordo baptizandi infirmum.

Olomouc.

Dr. Jos. Foltynovský.

BENEDIKTINSKÉ HODINKY

Mniši jdou spat.

Když vyšli z Kompletáře, ať není již dáno nikomu dovolení cokoli hovořit“, je napsáno ve svaté Řeholi (kapitola 42).

Otec opat dal znamení k odchodu. Mnich za mnichem odcházejí z kostela. Jejich obrysy s kapucí na hlavě plíží se po chodbě. Mlčky kráčeji podél zdi do husté tmy, kde se ztrácejí.

Každý se vrací do své cely. Ještě před tím však bratří mají uloženo vykonat důvěrný skutek posvěcení. Je to návštěva oltářů. Oltáře Panny Marie, svatého Josefa, svatého Benedikta. Pokleknou, šeptají kající slova, litují chyb za celý den. Nocí se nese v němém chvění celá neslyšná hudba. Kdo by nechtěl před spánkem své duši dát nadýchat vůně poslední posily? Té duši, již Bůh může náhle k sobě povolat!

Večerní návštěva oltářů je prastarým zvykem. Ve starých klášterech, hlavně v Bursfeldské kongregaci, mniši konali tuto povinnost společně a ne pouze jednotlivě. Nejdříve šli hoši pod dozorem učitelů. Za nimi šli bratří. Pak šli nahoru do ložnic. A tam podle ustanovení jednoho opata ústa a srdce měla se proměnit v tajemné svatyně, kdežto svědomí si opakovalo po řadě své hříchy s pláčem, vzdechy a slzami. Pak se soustředili ještě posledním rozjímáním až do chvíle, kdy zazněl opatův zvonek. Tu každý ulehal na lůžko opakuje

si verš: „*Pone, Domine, custodiam ori meo et ostium circumstantiae labiis meis* — Pane, postav mým ústům stráž a mým rtům hradební bránu!“ (Žalm 140, 3). Pak již oči se klížily a bratří s údy od celodenní práce únavou polámanými usnali v Pánu.

* * *

Po čtvrt na devátou světla zhasínala. Bratr vrátný odevzdal opatovi klíče od brány. Ten někdy vzal svítilnu a šel se přesvědčiti, zda předpis o ulehnutí k spánku je zachován. Jen výjimečně z důvodů modlitby či práce určití Otcové dostávají dovolení být vzhůru až do devíti hodin. Všeobecně však tato hodina je poslední hranicí bdění.

Spánek je skutečně posvátný. Rty i duch mají z něho čerpat síly pro zítřek a moc spasitelných rozjímání i užitečných modliteb. Když spánek jednou vztáhne své ruce na cely, tu jsou zahaleny do osvěžujícího Božího požehnání a skropeny požehnanou rosou klidu a zapomnění. Nehybné a sladké nebeské hvězdy svítí čarovným kouzlem. Šedivé hroty věžiček a gotické lomené oblouky se podobají sepjatým rukám. A tak dům Boží i dobu spánku mění v bdělou dobu oficia. Mění ji v mlčelivý oddech mezi dnem, který zmrá, a mezi dnem, jenž se rodí.

Ticho! Ticho nádvoří, ticho kapitulní síně, ticho oficia, ticho klášterních chodeb... Klidné slovíčko útulku diskretně se vine již od příchodu k průčelí brány. Je to bratr jiného kratičkého, prostinkého a utěšujícího slůvka: Pax — mír...

Silencium a Pax — mlčení a klid. Lehounká křídélka, bratrská a pohostinná.

Přátelská slova jsou velmi svůdná. Beze vší námahy se zmocňují hosta, jenž překročil práh. Jejich roztomilá a doborotivá pravdivost se ukládá do unaveného srdce. Do srdce zmučeného, jež pod jejich ochranou se cítí zase nepřemožitelným pánem sebe a bezpečně chráněným proti krutosti světa!

Dobré je ticho hodinek, avšak ještě víc uklidňuje a ještě hlubší je třeba noční. Je to bezpečné ústraní, kde nevýstíženě vládne mrtvé kouzlo samoty. Jedině ono osvobozuje naše vnitřní možnosti a vnuknutí nám tak milá a skutečnější a přítomnější, než jsou lidské zákony, v nichž zubožená duše se tluče!

Ach to ticho po kompletáři! Svěže blankytné zpěvem *S a l-ve regina* — Zdrávas Královno a sotva zatížené vroucími vůněmi tolika mystických květů obětovaných v soumraku kaplí! Je něco, co by se ti podobalo, kromě snad ticha extase, kdy dvě srdce se svírají týmž vzlykotem lásky?

V nočním tichu vše se očisťuje, vše se posvěcuje. Bytost překračuje své hranice a již nerozeznává svou podstatu od podstaty všeobecné. Jedině toto sdílení ji utišuje. A pro křesťanskou duši oním velikým „Vše“ je jediná jednota, je to božská Osoba, jejíž náruč ji vábí, pohlcuje a ničí.

V prvních stoletích mnišství nad řadami vavřínu sázených velikým poustevníkem svatým Antonínem tam ve starém Egyptě na posvátném veleoku na vyvolené světcově hoře Arsinoë a Pisper, dále ještě výš směrem k ústí poblíž zřícenin starodávných Theb, na zlaté poušti thebské, na ztichlých horách svatého Pachomia, tam všude již vznášelo se ticho v obrovských rozlohách jako slepé svědomí věčnosti, jako slavný stín asketův, jako svrchovaný, nehnuté s šumotem křídel na nebi se vznášející krahujec.

Hle tedy, co prožívá sebe prostší bratr laik, když spánek dosud nadobro nezavřel jeho oči. Jeho představitivost střelbitě se spojuje s dobami dávno minulými; stejně jako jeho srdce náhle se chvěje před božskou přítomností. Čas, vzdálenost a vše, co zúžuje slepé lidské uličky, to vše zmírání, ztrácí se, upadá v zapomnění. Boží ticho v záblescích snu odhaluje jas tajemného světla slíbeného spravedlivým lidem; a tento svět nepodléhá času...

Jistě že v tichu, kde zakotvil spánek mnichů, je královské bohatství krásy, velikosti a posvátné přísnosti. Avšak též jaká objímající náruč klidu, dále jaká rozkoš v osamění, jež nese duši na duchovních vlnách výš, než je obloha, za moře mihotavých hvězd!

Ten večer, co jsem se zavřel do své cely, jsa ještě pln dojmů z temnoty kompletáře, přemýšlel jsem o tom (dalek jsa toho, abych jediné bolestem propůjčil útulek svého srdce), že ticho rádo oživuje kořínky štěstí. A cožpak nejsou hodní božských tajemství ti, kdo tebe, jemný bratře tajemných pohybů, volají znamením bez pohnutí, vztaženýma rukama, zkříženýma pažema, sklopenými zraky, zavřenými ústy?

Ó svatá krásno Řehole, jejíž něžnost z touhy dělá vznešený zákon lásky! Ticho bylo vždy oborem jí rezervovaným. Ni-

kdy se nezjevilo v její mysli jinak leč v podobě strážného anděla jejího božského náboženství.

Který bezbožný prst odvážil by se v blízkosti spících sahnout na křehké záhyby jeho rubáše v době od kompletáře do Primy? Kdo za to nedělal by dobrovolně pokání? A hle, paměť mi připomíná povzbuzující příběh ze života svaté Austroberty, abatyše v Pavilly.

Zpěv dlouhého Matutina vyžadoval jednou od klášterní rodiny vysilující námahu. Proto sestry na rozkaz představené znovu se uložily na lůžka. Abatyše se tedy rozhodla, že se podívá, zda všechny odpočívají. Ve světle pološera svítání procházela ložnicí. Zvolna, zadržovala dech a u každého lůžka se zastavila. Avšak dozírající sestra se probudila a s přivřenými očima ihned ji oslovila šeptem, aniž zkoumala, kdo to je: „Sestro, proč to děláš? Proč rušíš ty, kdo odpočívají?“ A hned jí uložila předepsané pokání: „Jdi, jdi k patě kříže!“ Tu svatá abatyše spěšně tam chvátała plná radostí.

Jaký svěží věnec upletli bychom z takových příběhů, jež jsou jako živé květy klášterního života! Rozptýlily by mnoho chybných představ. Ukázaly by, že i nejpřísnější askese odhaluje základ dojemného půvabu, když ti, kdo z ní žijí, ji pěstují s ctností ze všech jediné opravdu božskou, jež se jmenuje: prostota srdce.

Paříž.

Eduard Schneider.

SV. PROKOP, OPAT SÁZAVSKÝ, PATRON ČESKÝ

(Ke dni 4. července.)

Nejstarší, spolehlivé, historické zprávy o životě sv. Prokopa jsou dochovány v latinském letopise t. zv. mnicha sázavského. Ten kolem r. 1177 interpoloval a doplnil Kroniku Kosmovu dodatky a souvislými pojednáními, týkajícími se nejvíce dějin kláštera sázavského. Za r. 1038 vložil mnich sázavský obšírné vypravování „O počátku kláštera sázavského“, jež líčí život a zásluhy sv. Prokopa a osudy mnichů slovanských až ke konečnému vyhnání jejich v letech devadesátých XI. století.

Z letopisu tohoto v podstatě odvozeny pak všechny pozdější t. zv. legendy svatoprokopské, jež rozšířeny byly obšírnými zprávami o kanonisaci a o zázračných skutcích světcových.

Jádro obsáhlého vypravování mnicha sázavského, poctivého annalisty, prostého všech legendárních výkladů, jest

Klášter Sázavský.

— pokud jde o poznání skutečného života sv. Prokopa — asi toto:

Sv. Prokop byl rodem Čech ze vsi Chotouně. Naučil se slovanskému písmu sv. Cyrilem vynalezenému a stal se světenským knězem. Zatoužil po životě poustevnickém a opustiv příbuzné a přátely i vzdav se všech svých staťků rodových, uchýlil se na poušť (sázavskou). Tam si vystavěl na vrchu jakési jeskyně chudou chyši. K této poustevně došel kníže Oldřich, zbloudivší jednou při lovu. Setkání to urychlilo uskutečnění snahy sv. Prokopa po založení kláštera, neboť tou dobou nebyl již sám. Bylať se kolem něho shromáždila družina stejně s ním smýšlejících, z nichž sv. Prokop vytvořil osadu mnichů, spjav je pravidly podle řádu sv. Benedikta.

Pomoc štědrého knížete a rozličných jiných dobrodinců, kteří hromadně přinášeli do poustevny dary, umožnila sv. Prokopu vybudovati basiliku ke cti Rodičky Boží Marie a sv. Jana Křtitele. Po smrti Oldřichově za syna a nástupce jeho Břetislava povznesen sv. Prokop k hodnosti opatské, při čemž Břetislav potvrdil a rozhojnil otcovo darování pozemků klášterních. Předvídaje svou smrt, povolal sv. Prokop dva dny před tím k sobě příbuzné Víta a Jimrama, jimž vložil, co zběhne se v letech příštích: že slovanští mnichové sázavští budou knížetem Spytihněvem do ciziny vyhnáni, ale po šestiletém vyhnanství Vratislavem II. zpět na Sázavu povoláni. Nadešel třetí, pro světce poslední den na zemi, jak sám byl předpověděl. Na večer uzavíraje na lůžku pobožnost svou kompletoriem, pocítil blížící se skon. Dal zavolati do své cely bratry, které, plačící, posilňoval otcovskou útechou. V tom zesnul v Pánu. Dokonal pak blahoslavený opat Prokop šťastně život svůj léta Páně 1053 a toho roku dne 25. března u přítomnosti biskupa pražského Šebíře byl pohřben v kostele Rodičky Boží Marie, jež sám zbuďoval.

Tolik z letopisu mnicha sázavského.

O kanonisaci sv. Prokopa r. 1204 vypravuje obšírně latinská legenda, pocházející z polovice XIII. stol., která podle hlavního jejího vydání v „Acta Sanctorum“ nazvána „Legendou Bollandistů“.

Vypravování to zní stručně v podstatě takto: R. 1203 vypravil se tehdejší opat sázavský Blažej, opatřiv se svědectvími o zázracích, jež se daly u hrobu sv. Prokopa, do Říma jednat s papežem Innocencem III. o svatořečení muže Božího. Opat Blažej prodlel celý rok v Římě marně se namáhaje, aby posláni své šťastně dokonal. Až když prý pohrozil sv. Prokop papeži ve snách, svolal Innocenc III. kardinály a prozkoumav pilně svědectví opatem sázavským o zázracích světcových předložená, zmocnil Quidona, kardinála kněze kostela Panny Marie za Tiberou, titulu sv. Kalixta, aby vypravil se do Čech a kanonisaci sv. Prokopa slavnostně prohlásil. Svatořečení to stalo se na Sázavě dne 4. července r. 1204, kterýž den jest památce sv. Prokopa posvěcen po dnes.

Sv. Prokop jest prvý světec český, který na základě kanonického procesu byl za svatého prohlášen.

Praha.

Min. rada Jan Kalkš.

K SVÁTKU NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE

(2. července.)

Málokdo asi ví, že zavedení tohoto svátku u nás nebylo přijato se všeobecným souhlasem, zato tím významněji byl slaven později. Probereme tedy alespoň přehledně historický vývoj tohoto svátku, jak všeobecně, tak zvlášť vzhledem k poměrům našim a připojme i lidovýchovný význam jeho.

I. Vývoj všeobecný. — Původní liturgie římská, „bohatá ve své jednoduchosti“ (Schuster, *Lib. sacr.* VII, str. 329), spokojila se s zcela vhodně umístěnou památkou navštívení P. Marie v evangeliu kvatembrového pátku adventního po 3. ned. adventní, tak jako památku zvěstování oslavila v evangeliu středy předcházející. Teprve ve stol. XIV. zařadila do svého kalendáře zvláštní svátek *Visitatio BMV*, zatím co mnohé diecése a řády již o století dříve svátek ten slavily. Tak sněm v Le Mans (jz. od Paříže — *diocesis cenomanensis*) již v r. 1247 v odst. o svátcích stanovil: *In Julio, Visitatio BMV* (Srov. *Binterim, Denkw.* 5, 1, p. 409). V r. 1263 zavedl svátek ten do breviáře františkánského tehdejší generál řádový, sv. Bonaventura. Zdá se, že právě řád františkánský v krajích, kde působil, nejvíce šířil zájem o tento svátek, a také u nás získal pro zavedení svátku arcibiskupa Jana z Jenštejna (II. arcib., 1379—1396). Pro celou církev nařízen byl svátek onen papežem Urbanem IV. dne 6. IV. 1389, a od Bonifáce IX. dne 9. listopadu 1389 znovu prohlášen jako *dupl. 1. cl. cum octava et vigilia*, aby „*Maria, která svým navštívením přinesla Alžbětě útěchu a Janu Křtit. posvěcení, sladkou útěchou navštívila, posilnila a posvětila i církev, jež dlouhým a nebezpečným schismatem byla roztržena.*“ (Dekret pap.). Poněvadž však diecése, jež se přidržovaly vzdoropapežů, z odporu k římským nařízením svátek ten neuznávaly, znovu bylo ve 43. sedění koncilu basilejského pro celou církev stanoveno, aby svátek tento byl všade slaven jako svátek dvojitý, a to 2. července. Pius V. (1556—1572) při své reformě breviáře (1568) a misálu (1570) odstranil oktávu tohoto svátku, zavedl také jednotný měšni formulář a jednotné officium, Klemens VIII. (1592—1605) po-

výšil svátek ten na duplex majus, a Pius IX. (1846—1878) na památku, že právě 2. července 1849 bylo město věčně zbaveno nepřátelských vojsk, určil dne 31. května 1850, aby v celé církvi byl slaven svátek ten jako duplex 2. cl., jak až dosud se koná.

II. Vývoj v Čechách. — Podle zprávy v díle *Fasti Mariani, sive Kalendarium festorum SMVDeiparae auctore F. G. Holweck, Reiburg 1892* (str. 128) byl svátek ten v pražské diecési až do Bonifáce IX. slaven 28. dubna. I v jiných diecésích byl umísťován do dubna, vzhledem k 25. březnu, kdy P. Maria při zvěstování zvěděla o početí své příbuzné. Jako zasvěcený však slavil tento svátek teprv Jan z Jenštejna r. 1385 a v říjnu roku následujícího jej zavedl pro celou diecési. Způsob, jakým se to stalo, vyvolal odpor u jednoho člena kapituly, Mistra Vojtěcha Rankova z Ježova.

Mistr Vojtěch, syn Rankův z Ježova (*Magister Adalbertus Ranconis de Ericinio*; někteří překládají podle „erica“ — z Vřesova, V. J. Nováček v *Čas. čes. musea 1890*, str. 276, dokládá z listiny datované 20. XII. 1369 *Reg. Avign. Urb. V., VIII, pars I, p. 523*, výslovný název „z Ježova“ dle *ericius* = ježek, nerozhoduje však, z kterého Ježova), byl rodem Čech, ale vystudoval a mistrovství dosáhl na universitě pařížské. V Praze se stal kanovníkem (scholastikem) u sv. Víta a jako vynikající učenec byl často uváděn, na př. u Štítného (*Knihy šestery o obec. věcech člověka*, vyd. Erbenovo, str. 19), u Matěje z Janova (*Regulae vet. et nov. test., kniha IV*) v životopisech Milíče z Kroměř. a Jana z Jenštejna (*Fontes rer. boh. I. str. 406*), u Husa (*Kázání z r. 1409*) a jinde (*Sr. Čas. čes. musea 1872*, čl. Her. Jirečka, str. 133—142, a r. 1879, čl. Ferd. Tadrý, str. 537—572 s doplň. v r. 1880; str. 361 a 1890 str. 296).

Mistr Vojtěch na shromáždění kapituly v r. 1386, když generál. vikář Kuneš z Třebovle navrhoval, aby bylo i kapitulou schváleno, co arcibiskup stanovil a na kněžské synodě r. 1385 bylo přijato, se ohradil. Arcibiskup prý nejednal správně, měl prý nejdříve požádat papežskou stolicí o přivolení, pak měla být záležitost ta projednána v kapitule, a potom teprve mohl být svátek prohlášen a doporučen synodě. Mistr Vojtěch byl v tomto sporu úplně osamocen, neboť kapitula i duchovenstvo bylo na straně arcibiskupově. Ten také nařídil M. Vojtěchovi, aby podal své námítky pí-

Sv. Benedikt vidí v jediném paprsku celý svět.

semně, a to nejen vzhledem k této otázce, nýbrž i vzhledem k jiným sporným bodům, stran očištcí a stran odúmrtí sel- ských. Mistr Vojtěch tak učinil spisem „*Apollogia Adalberti Ranconis de Ericinio in Bohemia scholastici ecclesie Pragensis indigni sacre theologie et liberalium artium professoris studii Parisiensis*“, jenž je v prepisech zachován v několika rukopisech. (Viz čl. Tadrův, str. 562.) Arcibiskup Jan z Jenštejna vydal odpověď na spis Mistra Vojtěcha (zachována je dílem v rukopise univer. Vratislavské, sign. I. Q. 86, jednak v knihovně Vatikánské, srov. Palacký, Ital. Reise, 57), v níž „uvádí i několik zázraků a mimořádných zjevů, jimiž Bůh zřejmě schválil tento svátek.“ (Baronius, *Martyrol. Romanum*, Vent. 1602, str. 367.) Arcibiskup tvrdil též, že skutečně svolení z kurie papežské měl, a ve skutečnosti, jak již uvedeno, tři léta nato i papež Urban VI. svátek ten zaváděl pro celou církev. Zdá se, že Mistr Vojtěch v celé této rozepři se přidržoval spíše názorů profesorů pařížských, kteří i z jiných důvodů ani prohlášení Bonifáce IX. nepřijali. Proto také z rivality zase, jež se ukázala i dříve, pražská universita stála na straně arcibiskupově. Svátek byl slaven, a arcib. Jan z Jenštejna sám složil pro svátek ten oficium. Mše sv. byla podle misálů XIV. stol. (druhé polovice) „*Gaudemus*“ (jako na svátek Nanebevzetí P. M.). Orace: *Deus, qui nobis presentem festivitate in ihesu christi filii tui et marie virginis matris eius laudibus venerari fecisti, presta quesumus, ut qui eiusdem virginis humilitatis et gaudiorum, quibus elysabet visitavit, solepnia celebramus, in eorum memoria et gaudiis iugiter maneamus, per eundem.* (Bože, jenž jsi nám dal dnešní svátek oslaviti ve chválách Ježíše Krista, syna svého a Marie Panny, Matky jeho, popřej, prosíme, abychom, kteří oslavujeme téže panny pokoru a radosti, s nimiž Alžbětu navštívila, v památce jich i v radostech vždy trvali. Skrže téhož.) — Forma orace nese stopy všech těch kostrbatostí souvěkých, a není divu, že Pius V. volil raději oraci ze svátku Narození P. M. s patřičným pozměněním. Epištola a evangelium jsou stejné jako nyní. Graduál, ofertorium a verš k přijímání byly jiné. Po graduálu jsou uvedeny dvě různé prosy (sequence), které měly býti, podle rubriky misálu, během oktávy střídány. *Secreta: Salutaris victime oblationem tibi dmne deus pater omnipotens ymolamus, suppliciter deprecantes, ut sicut infemerate virginis*

marie visitationem ihesu christi filii tui gloria illustrasti, quod te in spiritu exultationis et leticie magnificaret, ita penetrabilia cordis, mira spiritus sancti digneris suavitate perfundere, quatenus sacro delibuti carismate, veniam consequamur peccatorum teque nunc et semper piis mentibus magnificare mereamur." (Přinášíme ti, Pane Bože, Otče všemohoucí, obět spasitelné žertvy, pokorně prosíce, abys, jako jsi oslavil neposkvrněné Panny Marie navštívení slávou Ježíše Krista, syna svého, takže tě velebila v duchu plesání a radosti, tak rač nitro srdce podivnou Duchu sv. sladkostí napustiti, abychom svatým darem pomazáni, dosáhli odpuštění hříchů a zasloužili tebe nyní i vždy zbožnou myslí velebiti.) Complenda po sv. přijímání: Refecti et renovati celestis alimonie pabulo immensam clementiam tuam flāgitamus dominus deus noster, ut qui visitationis festa peragimus, in marie et ihesu christi laudibus indesinenter maneamus. Per. (Občerstvení a obnovení požitím nebeského pokrmu úpěnlivě prosíme tvou dobrotivost, Pane Bože náš, abychom, kteří slavíme slavnosti navštívení, bez ustání trvali ve chválách Marie i Ježíše Krista.) Uvedl jsem schválně texty celé podle rukopisného, velmi špatně psaného, papírového misálu z archivu děkanství Rokycanského (sig. A V 6.), jako ukázky skladby Jenštejnovy, jehož officium chorové pro ten svátek uveřejnil Dreves v *Analecta hymnica* XLVIII, 421—451. — Na vigílii byla mše sv. „Rorate celi“ z doby adventní se zvláštními oracemi.

III. Pokud se pak týká významu svátku. — Důvodní byl v souvislosti s úctou původní liturgie k předchůdci Páně, jenž byl posvěcen při navštívení Panny Marie. Z téhož důvodu někteří také vykládají, že byl svátek ten umístěn po oktávě narození sv. Jana Křtitele, ač se spíše zdá, že sněm Basilejský se rozhodl pro 2. července vzhledem k tomu, že toho dne již Řekové jeden svátek mariánský, totiž „Doloženije čestnyja rizy presvjatyja Vladyčicy našeja Bogorodicy vo Vlacherně,“ měli (viz o tom Holweck, uv. spis str. 129—ský, aby se Řekům zavděčil.

U nás spíše významným činil tento svátek chvalozpěv Magnificat, jež Panna Maria při navštívení zazpívala. Tento na programu, zdá se, že přejal tento den jako svátek mariánský (132). Sněm Basilejský, který také unii s východní církví měl chvalozpěv, jehož užívá církve i v liturgickém officiu, byl

při mši sv. na svátek navštívení zpíván, jak dosvědčují noty připojované k misálům z té doby. Narážku na to máme i v uvedené sekretě ze mše sv. sváteční.

Konečně v dobách pozdějších i u nás vyzdvihovalo poutování P. Marie do hor (také původní název svátku v době Jana z Jenštejna byl festum visitationis s. Marie in Montanis, na horách), a svátek 2. července se stal dnem pouťi na místa mariánská, hlavně na úmysl vyžádati si pomoc pro šťastnou sklizeň úrody zemské.

Spojijme, slavíce tento krásný svátek mariánský, všechny ony tři úmysly. Prosme Pannu Marii, aby i nás stále posvěcovala, tak abychom i my za vše dobré Boha radostně vždy velebili a jednou šťastně svou pozemskou pout u ní zakončili.

Praha.

Dr. Josef Beran.

POLIBEK POKOJE

*„Pokoj svůj zůstavuji vám,
pokoj svůj dávám vám.“*

Jan 14. 27.

Pokoj svůj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám,“ tak děla věčná, vtělená Pravda, tak přislíbil Bohočlověk, tak se loučil se svými učedníky Ježíš — Bůh pokoje. Jak líbezně, zcela nadpozemsky zní to slovo „mír — pokoj“! Mocně rozechvívá nejněžnější struny lidského srdce, které touží, ba prahne po míru a které nenalézá klidu, dokud nedosáhne toho pravého pokoje. „Tak veliké jest dobro pokoje, že ani k pozemským a pomíjejícím věcem nečítáme nic příjemnějšího, ani se netouží po přáníhodnějším, ba ani nic lepšího nemůže býti nalezeno,“ tak praví onen veliký znatel lidské duše sv. Augustín (De civit. Dei I. 19. c. 11).

Abychom pochopili tento obsah, musíme uvážit, že pojem pokoj — mír má hluboký, bohatý a obsáhlý význam. Nejprve musí býti rozlišeno mezi pokojem vnitřním, — duše s Bohem a tím zároveň sama sebou, — a pak mezi vyzářením tohoto vnitřního pokoje, — mír vnější s bližními. Pokoj Kristův obsahuje přátelství s Bohem, klid duše, jasnost v poku-

šeních, útěchu v pronásledováních, vzájemnou pak mezi lidmi svornost. To jest ten pokoj, kterého svět dáti nemůže, který Kristus svým zanechal. Tento vnitřní i vnější mír jest plodem oběti smíru na kříži, jest ovocem velekněžské činnosti pravého Spasitele světa a proto církev svatá rozpomíná se při nekrvavé obnově velekněžské oběti kalvárské na tento příslibený dar svého zakladatele. Prostřednictvím zástupce Kristova, kněze, má se dostati věřícím sdělení tohoto nebeského daru a proto tento rozpomíná se své nehodnosti a prosí Pána, aby nehleděl na jeho hříchy a neodepřel pro jeho nehodnost tento nadpozemský dar pokoje, nýbrž aby přihlédl na víru své snoubenky — Církev svaté — a udělil jí jej pro tuto víru: „Pane Ježíši Kriste, jenž jsi pravil apoštolům svým: Pokoj svůj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám, nehleď na hříchy mé, nýbrž na víru Církev své a rač jí podle své vůle uděliti mír a jednotu, jenž žiješ a kraluješ po všecky věky věkův.“

Mír jest obsahem spásy, jest náplní toho, co nazýváme plodem milosti. Pokojným jest příslibeno, že budou slouiti syny Božími, že se jim tedy dostane v úděl úzkého spojení v poměru nejbližšího duchovního příbuzenství s Bohem. Vzhledem k svému vnitřnímu poměru připodobňuje se tedy člověk mírem Bohu a tak se činí schopným k dokonalému s ním společenství. Nejintimnější spojení s Bohem obsaženo jest v hodném přijetí nejsvětější Eucharistie, neboť tato jest dle slov dekretu koncilu Tridentského „signum unitatis, vinculum charitatis, concordiae symbolum — znamením jednoty, poutem lásky, náznakem svornosti.“ (Denziger n. 882.)

Eucharistie jest plodem smíru, který dozrál z onoho zářného květu lásky na stromě kříže. A proto jest též nutným požadavkem k důstojnému účastenství na eucharistické oběti smíření nejen s Bohem, ale i s lidmi. Mír s bližním musí vládnouti v srdci, které má přijmouti „Boha pokoje a lásky“. Proto tvořil také polibek pokoje náznak, že přebývá pokoj mezi věřícími a že je vzájemně spojuje nadpřirozená láska dítek Božích, že jsou všichni „jedno srdce a jedna duše“ (Skut. ap. 4, 22), že títo „mnozí jsou tělem jedním, neboť všichni jsou účastni jednoho těla“ (I. Kor. 10, 17). Polibek pokoje byl starokřesťanským úkonem přípravy k přesvaté hostině a v něm realizovalo se napomenutí svatého apoštola

Davla: „Přijímejte se vespolek jakož i Kristus přijal vás ke slávě Boží“ (Řím, 15, 5).

Odedávna a téměř u všech národů byl čistý polibek symbolem a vyjádřením úcty, náklonnosti, přátelství, lásky, smíření, míru, vděčnosti a radosti. Toho doklad nalézáme již na prvních stránkách dějin lidstva v Písmě svatém. V líčení dojemné scény, kdy Josef Egyptský dal se poznati svým bratřím, čteme: „A když objímaje bratra svého Benjamína, padl na šíji jeho a plakal. I políbil Josef všech bratří svých“ (Gen. 45, 14). Zde jest polibek vyjádřením bratrské lásky spojené s upřímným odpuštěním, stejně jako při setkání se Jakoba s Esauem: „Běže tedy Esau bratru svému vstříc, objal ho a tiskna jeho šíji a plakal, líbaje ho“ (Gen. 33, 4). Jakožto symbol lásky příbuzenské líčen jest polibek v téže knize v hlavě 29: „A Jakob napojiv stádo, políbil ji (Rachel) a promluviv, se slzami v očích jí oznámil, že jest bratrem jejího otce a synem Rebeky. — A ona pak pospíchajíc, oznámila to svému otci, který když slyšel, že přišel Jakob, syn jeho sestry, spěchal mu vstříc, objal ho, políbil a vedl do domu svého“ (11—13). Polibek jest vyjádřením synovské lásky, ale jak vysvítá z epizody v knize Tobiáše, též radosti: „I řekl Rafael Tobiášovi: ‚Jakmile vejdeš do domu svého, přístup k otci svému a polib ho‘. — I povstal slepý jeho otec a počal běžeti, klopýtaje, a podav ruku svému služebníkovi vyšel vstříc synu svému. Přijav ho, políbil ho s manželkou svou a plakali oba radostí.“

V příhodě Jonatha s Davidem obráží se v polibku nerozlučné přátelství těchto dvou druhů (1. Král. 20, 41) a v perle starozákonního básnictví, ve Velepísni Šalamounově, na četných místech projevuje se láska snoubenců vzájemnými polibky. Komu by nevyvolala tato starozákonní líčení v paměti ono nezapomenutelné, hluboké podobenství, které vyšlo z úst Božského Učitele života, o marnostratném synu, který když promrhal veškeren svůj majetek, pln lítosti navracel se k otci svému? „Když pak byl ještě opodál, otec jeho spatřil ho a byl hnut milosrdenstvím; i běžel a padl mu kolem krku a zulíbal ho“ (Luk. 15, 20).

Jako v životě společenském, tak i v liturgii, která jej má povznášeti a posvěcovati, jest polibek symbolem a vyjádřením úcty a lásky. Zde ale nepřichází v úvahu toliko ona přirozená úcta a láska, neboť tato ustupuje do pozadí při po-

svátných obřadech, nebo lépe řečeno jest povýšena a proměněna na onu nadpřirozeně světlou, zářící lásku, která jest plodem v srdcích dítek Božích, udělená Duchem Svatým, úcta a láska, která se nevzdává člověku jako pouhému tvorů, nýbrž jako dítku Božímu a spoludědici v království Kristově. To jest ta láska, k níž nás vybízí sv. apoštol slovy: „Svatí buďte ve všem obcování svém a milujte se vespolek upřímně ze srdce čistého“ (1. Petr. 1, 16). Liturgický polibek není toliko čistý, ale i jak jej nazývá sv. apoštol Pavel: „svatý polibek — filéma hagion“. On jest svatým, protože jeho kořen jest svatý — nadpřirozená láska — láska k zástupcům Božím, dítkám Božím, Bohu.

Jděme v naší úvaze dále a poznáme, že tento liturgický polibek není toliko pouhým symbolem — náznakem, nýbrž zároveň i mravní hodnotou, on jest totiž vyjádřením nadpřirozené úcty a lásky, jež plane v srdci zaníceném vírou. Polibek pokoje byl velikou manifestací oněch apoštolských slov, která kamkoliv pronikla a zapustila hluboko své kořeny v lidské smýšlení, nový utvořila společenský řád: „Otrok nebo svobodný, všichni jsme jedno v Kristu“ (Gal. 3, 28). Tento polibek pokoje má býti sítě realizace „pokoje Kristova, ke kterému jsme povoláni, abychom byli v jednom těle, oblečení jako vyvolenci Boží, svatí a milí, v srdečnou milosrdnost, dobrotu, pokoru, mírnost a shovívavost, snášejíce jeden druhého a odpouštějíce si vespolek“ (Kolos. 3, 12).

Mimoděk při této úvaze se tážeme, od kdy tvoří polibek součástku při obřadu nejsvětější oběti. Pravděpodobně již od dob apoštolských.

Jak známo, obsahují dopisy sv. Pavla v závěrku vždy stereotypně se opakující vybídnutí: „Pozdravte se vespolek políbením svatým.“ (Řím. 16, 16; 1. Kor. 16, 20; 2. Kor. 13, 12; 1. Thes. 5, 26.) Týmiž slovy vybízí i sv. Petr v prvním svém listě (5, 14). Zároveň víme, že tyto dopisy se předčítaly ve shromáždění věřících, jak jasně vysvítá z listu k Thessalonickým: „Zapřisahám vás skrze Pána, aby tento list se přečetl všem svatým bratřím“ (5, 27). Křesťanské obce sdělovaly si vzájemně tyto apoštolské listy a tak jich předčítání ustálilo se poznenáhlu v trvalý zvyk a přidružilo se tak ke čtení starozákonnímu, po způsobu synagógálním. Co přičí se tedy přijetí domněnky, že věřící dle vybídnutí apoštolského, aby se vzájemně pozdravili svatým polibkem, je též následovali a

tímto způsobem, že byl vtělen polibek míru zároveň se čtením apoštolského listu v bohoslužbu? Domněnka taťo o apoštolském původu polibku pokoje v liturgii jest posílena poukazem na jeho pojmenování. U Řeků nazývá se *aspasmos* = objetí, polibek; tento výraz, jež užívá někdy i sv. Pavel, kromě filéma haġion a filéma agapes, zachoval se dodnes u Koptů a Arabů. Druhým stoletím počínaje nechybí důkazů, že polibek míru jest již součástí obřadu bohoslužebného.

Ale vzhledem k jeho zařazení nebo postavení v liturgii, pokud badání dovolilo a zprávy sahají, jeví se značný rozdíl mezi východem a západem. Na východě udílel se totiž před proměňováním a na západě před přijímáním. Prvním svědkem pro liturgii východní jest sv. Justin. († asi r. 166.) „Po modlitbě vzájemně se pozdravíme polibkem. Pak přinese se představenému bratři chléb a pohár s vodou a vínem“ (Apologie II., n. 65).

Mylně se mnozí domnívali, že sv. Justin popisuje ve své Apologii římskou liturgii. On psal sice v Římě, kde se po dvakráte delší dobu zdržoval, ale popisuje ritus své vlasti.

Dle této zprávy sv. Justina udílel se polibek pokoje již před obětováním a dalo se tak snad vzhledem na slova evangelia sv. Matouše: „Přinášíš-li tedy dar svůj k oltáři a tam se rozpomeneš, že bratr tvůj má něco proti tobě, zanechej tam daru svého před oltářem a jdi dříve smířiti se s bratrem svým a potom přijď, oběť dar svůj“ (5, 23).

Pozdravení a ohlášení polibku bylo prvním a nejstarším úkonem církve svaté před obětováním, jak vysvítá i z „apoštolských konstitucí“, které velice přesně popisují tento zvyk.

„Když byla dokončena první modlitba nad věřícími, vyze jáhen shromážděné: „Buďte pozornými!“ Pak pozdraví biskup věřící slovy: „Pokoj Boží budiž s vámi všemi!“ Lid odpoví: „I s duchem tvým.“ Pak opět vybízí jáhen všechny: „Pozdravte se vzájemně svatým polibkem.“ Klerikové políbili biskupa, laici — laiky, ženy — ženy. Děti ale stály na stupních u oltáře. Jiný pak jáhen stál u nich a bděl nad nimi, aby nedělaly neplechu a opět jiní diakoni obcházeli shromážděním a dbali o zachování pořádku mezi muži a ženami, aby nikdo nemluvil nebo snad dokonce nespal. Jiní jáhnové stáli u dveří vchodu pro muže a podjáhnové u vchodu pro

ženy a dbali, aby nikdo neodešel nebo neotevřel dveře v době oběti. Podjáhen podal pak kněžím vodu k umytí rukou, symbol to čistoty Bohu zasvěcených duší“ (Kn. 8. hl. 11).

Dle těchto apoštolských konstitucí políbili napřed kněží biskupa a podle ustanovení synody laodicejské (r. 372) měl biskup kněžím udělit polibek. Svatý Cyril Jerusalemský († 386) zmiňuje se též o polibku míru, který má být udělen před slovy: „Vzhůru srdce!“ (Katechese mystagogické V., n. 2). Svatý Jan Zlatoústý († 407) častěji zmiňuje se ve svých homiliích o polibku pokoje a chce tím věřící povzbudit k jednotě a vzájemné lásce. Proto jim také vysvětluje tento symbol pokoje a smíru.

„Pokrytectvím a pýchou by bylo, udíleli by se polibek pokoje se smýšlením jidášským, bez pravé totiž lásky a upřímného srdce.“ Na jednom místě své homilie činí též zmínku o okolnostech a času, kdy se tento úkon koná — totiž před obětováním (Homil. 20 in Math., 14 in Efes., 77 in Joan).

Na západě, nebo lépe řečeno v římském ritu udílí se polibek míru, pokud se dá dokázat, po konsekraci — po modlitbě Páně.

První toho doklad našel by se u Tertuliána († 220); slova jeho jsou však poněkud nejasná. Mluví o modlitbě Páně, která se má při bohoslužbě modlití společně a polibek pokoje nazývá její pečeti, zakončením, dotvrzením a dovršením téže — vnějším znamením pravého duchovního společenství. „Když se pomodlili modlitbu Páně,“ praví káravě, „opomíjejí polibku míru, poněvadž se domnívají, že se postí. Co jest to za modlitbu, která jest odepřením polibku neúplná? Co jest to za obět, od níž se odchází bez míru?“ (De oratione c. 14).

Zřetelněji vyjadřuje se již sv. Augustín: „Ejhle, když dokončeno posvěcení, modlíme se modlitbu Páně, kterou jste přijali a odevzdali.* Do této se praví: „Pokoj s vámi“ a líbají se křesťané polibkem svatým, který jest výrazem míru tehdy, když to, co ústa naznačují, děje se v duši“ (Sermo 83. de divers.). Zcela jasně mluví papež Innocenc I. (401—417), který naráží zároveň na odchylnou praxi východu a proti ní hájí římskou tím, že určuje vztah polibku ke slavení nejsvě-

* jako odevzdání vyznání víry — *redditio symboli*.

tějšiho tajemství mše svaté. Jeho dopis, zaslaný Decentiovi, biskupu v Gobbiu, poskytuje nám důležitý doklad o umístění tohoto obřadu při slavnosti Eucharistie. „Tvrdíš tedy, že v některých křesťanských obcích se přikazuje udílení polibku, nebo že si jej kněží navzájem udílejí před vykonáváním úkonu tajemství; vždyť jest přece nezbytným, aby se ohlásil pokoj teprve po všem tom, o čem se nesmím šířeji zmiňovati,** aby se tím naznačilo, že lid souhlasí s tím vším, co se v mysteriu děje a v církvi slaví a zároveň aby se polibkem míru zpečetilo dokonání slavnosti smíření.“ Tento doklad není toliko svědectvím pro praxi římské církve, ale jest i velepastýřským potvrzením a ospravedlněním tohoto zvyku. Papež Innocenc I. spatřuje v „paxu“, abychom tak řekli zcela názorně, svorník přesvatého úkonu mše svaté a dovršení oběti smíru.

I způsob udílení polibku pokoje byl rozličný v různých církevních obcích nejstarších dob. Původně pozůstával „pax“ ve skutečném polibku, dotykem rtů na rty, jak vysvětluje z apoštolských konstitucí. Tento polibek udílel se vždy jen mezi osobami téhož pohlaví. Ve sbírce „Collectio canonum et ecclesiae Alexandrinae constitutionum“ od Abu Isaka Ben Āssaha čteme v kapitole 12. následující: „Jáhen stoje s biskupem při službě oltářní ať napomene lid, aby nikdo neudržoval plamen lsti nebo přetvářky v svém srdci; pak mužové se vzájemně políbí a ženy líbají se zase mezi sebou, avšak mužové žen ať nelíbají. Bylo pak slyšeti vzdechy těch, kteří prosili o odpuštění, bylo viděti slzy oněch, kteří odpouštěli sobě učiněné příkoří a bezpráví, jeden druhému sliboval věrnost, přátelství, pomoc a modlitbu, jeden odporoučel se druhému. A podobným způsobem i křesťanské panny, manželky a vdovy vzájemně se ujišťovaly o svaté lásce.“

Při pozdravení pokoje — Pax Domini — biskup třikrát udělal znamení kříže nad kalichem a vpustil pak částku (od minulé oběti uschovanou) do kalicha, načež udělil arcijáhnovi polibek míru a tento pak ostatním dle pořadí a na konec lidu. (Ordo Rom. I. n. 18.) V římském řádu XIV., c. 53, se píše o „paxu“ toto: „Biskup, políbiv oltář, obrátí se k příslušujícímu mu knězi a udělí mu „pax“ se slovy: „Pokoj s te-

** „O čem se nesmím šířeji zmiňovati — quae aperire non debeo“ — vztahuje se na t. zv. tajnou kázeň — disciplina arcani, dle níž se zakazovalo mluvití otevřeně o tajemství.

bou.“ Kněz před přijetím polibku uctivě se ukloní biskupovi, nekleká však. Po obdržení „paxu“ políbí biskupa na prsou a odpoví: „I s duchem tvým.“ Pak předá polibek jáhnovi, jáhen podjáhnovi a tak rozdává se polibek mezi okolostojící. Jak jsme se tedy už zmínili, pozůstával polibek míru ve vzájemném dotyku rtů. Ale i přes přísná nařízení o oddělení dle pohlaví, která, jak se zdá nebyla vždy přesně dodržována, nemohl se udržet na dlouho tento zvyk pro různé příčiny. Když ochladlo ono svaté nadšení a ona ryzí čistota smýšlení, která způsobovala, že každý věřící uznával a ctil ve svém souvěrci ditko společného nebeského Otce, bratra v Ježíši Kristu, chrám Ducha Svatého a spoludědice věčného království, — toto prvokřesťanské smýšlení, když tedy již nebylo tak vroucí a všeobecně zpovrchnělo, musela zkušenost dokázati, že nehodí se v liturgii onen čistý polibek a tak zavedeno bylo toliko objímání, které však i později, a sice v 13. století, pro četné nepohodlnosti zaměněno v udílení „paxu“ pomocí tak zvaného oskulatoria, zvaného též „instrumentum pacis“. Oskulatorium neboli pacifikal jest obyčejně tabulka s monogramem Krista nebo s obrazem Ukřižovaného, Beránka, často zhotovena z drahocenného materiálu a ozdobena různými drahokamy a ostatky svatých. Po prvé setkáváme se se zvykem užívání oskulatoria v Anglii kolem r. 1250. Ještě Innocenc III. (1198--1216) a Durandus († 1296) dosvědčují, že polibek na ústa byl zvykem v 13. století. „Kněz udělí polibek úst (osculum oris) jáhnovi... pak rozdá se polibek míru mezi věřícími v chrámu. (I. VI., c. 5).

Podobně píše učený Durandus ve svém díle „Rationale divinorum officiorum“: „V některých chrámech kněz po smíšení (eucharistického Těla a Krve) dokončiv modlitbu (Liberate nos, quaesumus) přijme „pax“ od eucharistie polibním buď samotného Těla Páně, nebo dle jiných od hrobu, to jest kalicha, nebo oltáře a pak ihned udělí ústy polibek jáhnovi“ (I. VI., c. 53).

Ve stručném tomto našem pojednání o polibku pokoje, zmínky zasluhují ještě některé partikulární zvyklosti k tomuto obřadu se vztahující. Dle předpisů různých misálů celebrant dříve než udělil polibek míru, prosil o mír pro sebe slovy: „Pax mecum — Pokoj se mnou“ a pak teprve udělil jej jáhnovi a tento věřícím, řka: Pax Christi et ecclesiae abundet in cordibus vestris -- Pokoj Kristův budiž v hojao-

sti ve vašich srdcích. U Pseudo-Alkuina ve spise „De divino officio“ čteme v kapitole 40. následující: „Po skončení této modlitby (Libera) kněz smísiv obět Páně, aby kalich Kristův obsahoval veškeru plnost svátosti, jako by skrze spojení téhož tajemství vyprošoval se církvi mír, praví: Pokoj Páně budiž povždy s vámi. Takového dobra i jemu vyžaduje církev, odpovídajíc: „I s duchem tvým.“ Pokoj Páně jest pokojem Kristovým, jemuž není konce a který jest dokonalostí každého zbožného úkonu. Vždyť mír utváří jednotu, neboť kdo přilne k Bohu, jeden s ním jest duch. Po prosbě tedy za mír knězem počínaje udílí si celé shromáždění věřících polibek pokoje, aby sjednáno bylo místo Boží všem sjednoceným pravým pokojem, jak jest psáno: Bůh na svatém místě, Bůh, který jednotné činí v příbytku svém.“ (Citováno v Thalhofer-Eisenhofer, Handbuch der katholischen Liturgik, Freiburg, str. 214, 1912.)

V některých francouzských a německých diecésích před vydáním misálu papeže Pia V. (r. 1570) modlil se kněz při polibku oltáře krásná slova: „Pokoj Kristův a církve v hojnosti přebývej v našich srdcích — mějte pouto lásky a míru,“ nato pak políbil obraz Krista nebo Beránka obětního v kánonu, řka: „abyste byli schopni přesvatého tajemství Kristova“. Pak udělil jáhnovi polibek se slovy: „Pax tibi et ecclesiae — Pokoj tobě a církvi“. Obvyklý jest také způsob vyskytující se v misálech 15. a 16. století: po modlitbě — Domine Jesu Christe — Pane Ježíši Kriste, — vsunují se slova prosby: „Pokoj Kristův a církve kéž zůstane po všechny časy v našich srdcích. Amen. Obejměte se ve svazku lásky a pokoje, abyste tak byli hodnými nejsvětějších tajemství Páně. Amen.“ (Missale secundum ritum Constantiensis Ecclesiae, — Ingolstadii 1579.)

Když v pozdních dobách individualisace zbožnosti a přítomnosti na nejsvětější oběti mše svaté docházelo při udílení „paxu“, pro přemrštěné malicherné rozlišování třídních rozdílů a stavů, k četným nepříjemnostem, muselo se upustiti i od zvyku polibku pomocí oskulatoria a tak tento krásný a úctyhodný starokřesťanský zvyk omezil se pouze na klérus přítomný u oltáře a v choru. Touto dnešní praxí jest zabráněno mnohým nepříjemnostem, nesnáším a nepořádkům, jakož i nepřístojnostem, které se přidružily během časů k onomu z vroucího a upřímně procítěného polibku

míru, diktovanému nadpřirozenou láskou mezi dítkami jednoho nebeského Otce. Avšak i při tomto dnešním způsobu udílení „paxu“ — nepatrném to jen surrogátu onoho starokřesťanského — měli by si věřící uvědomovati jeho veliké důležitosti v liturgii vzhledem k důstojnému obcování a činnému účastenství na obnově kalvárské oběti a vroucně prositi o „pokoj Boží, který převyšuje všecko pomýšlení a ochrání srdce naše i myšlenky naše v Ježíši Kristu“ (Filip. 4, 7).

Emauzy.

Fr. Placid Wenzel.

OBLÁTI BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU

(Dokončení.)

Ve středověkých spisech je leckde řeč o h á b i t u oblátů. Oldřich z Cluny vyslovuje ctihodnému Vilémovi, opatovi hiršavskému, své přání, aby pořídil svým oblátům zvláštní oděv. Roku 1245 žádal Pierre de Collemedi, arcibiskup z Rouen, aby obláti nosili určitý oděv, jenž by stav jejich rozlišoval, a synoda v Bayeux se k tomu vrací znova. Mittarelli projevuje svoje mínění stran oblátek kongregace kamaldulské, že totiž jejich oděv je tentýž, jako na jednom obraze ze 12. století na hlavním oltáři kostela S. Michaele v Burgo ve městě Pise, na němž je představena blahoslavená Gerardeska, oblátka opatství San Savino u Pisy, podle obyčeje mnichů kamaldulenských v tunice, škapulíři a pláští barvy bílé a s černým závojem. V opatství hiršavském, které, co se týče řeholních zvyků a obyčejů, mělo tak silný vliv na mnohé jiné kláštery, nosili podle ustanovení Viléma Ctihodného obláti šaty světské, poněvadž se jejich služeb používalo hlavně v záležitostech světských, pro něž by nebyl býval řeholní šat vhodný.

Bohužel i do této původně z nejčistších důvodů a pohnutek zřízené instituce oblátské, kterou i později vždy šlechtné duše věrně a čestně zachovávaly, nalezla přístup lidská zloba. Jako my sami, nemohl se jistě i leckterý z ctěných čtenářů ubrániti neurčitému jakémusi dojmu, že totiž mnoh-

dykráté pro leckteré z těchto „oblátů“ rozličné důchody z majetku klášterního a jiné materiální zisky, jako zajištěná existence, zbavení mnohých starostí atd., více stály v popředí než myšlenka úplného odevzdání a obětí, nezištné bratrské pomoci a vzájemného snažení. Ba dokonce, zvláště v oněch klášteřích, kde byli obláti nebo oblátky ve větším počtu, nezřídka se naskytala příčina k zakročení samotné církevní vrchnosti. Tak ku příkladu koncil v Sens (1269) zakročil proti zneužívání církevních privilegií, kterého se dopouštěli obláti templářů a jiných řádů; myslili totiž, že privilegium exempce, jehož požívali, je chrání před zakročováním biskupů obyčejnou cestou. Při tom však máme alespoň slabou útěchu, že se v těchto případech jedná pouze o jakési stíny, jež vlastní cennou věc snad na určitý čas zahalují a zatemňují, avšak z vlastní její vnitřní ceny jí ubrat nemohou. Na štěstí jsou tyto případy dokonale vyrovnány a vyváženy příklady oněch, převážnou většinu tvořících, vznešených, nadpřirozeně smýšlejících a jednajících duší, které pochopily smysl instituce oblátské v jejím vnitřním, zlatém jádře.

* * *

Oblátská instituce se v benediktinském Řádě zachovala až do velké revoluce, t. j. až po ono velké, násilné vyplenění jeho klášterů. Ve všech stoletích jsme se setkali s jejími stopami, z nichž jsme bohužel mohli výslovně uvést pouze jen některé. Ba i v době nám poměrně blízké. Ještě roku 1628 vyšla v Palermu příruční knížka pro obláty. — Poslední obláti a oblátky starých dob mohli asi ještě svým bratřím a sestram ve svatém Otci Benediktu ruku podatí, když spolu se znovuzkříšením Řádu po jeho smrtelném téměř živoření na sklonku 18. a začátkem 19. století i oblátská instituce se zvedla k novému životu a novému rozkvětu. Vyličení dnešního potěšitelného stavu jejího musíme odložit až na pozdější příležitost.

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

„Zde na zemi mit náš jest takovým, že jest spíše útěchou ubohosti, než radostí blaženosti.“

Sv. Augustin (De civit. Dei l. 19, c. 27).

SV. CYPRIÁN O MODLITBĚ PÁNĚ

Thascius Cäcilius Cyprián narodil se počátkem 3. století asi v Karthagu. Pochází z rodiny pohanské a ve svém mládí působil jako retor. Teprve roku 246 byl pokřtěn od kněze Ceciliána a od té doby věnoval se pastorační činnosti. Pro svou horlivost byl již roku 248 nebo 249 zvolen za biskupa. Za pronásledování Deciova uchýlil se do úkrytu, odkud spravoval své stádoce. Po uplynutí pronásledování vystoupil proti schismatu vyvolanému Felicianem a Novatianem, kteří byli zastánci přísné disciplíny. Na synodě v Karthagu uznal za správnou střední cestu mezi přísnou a mírnou disciplínou. V době moru, jenž v Africe vypukl po roce 251, hrdinně staral se o nemocné a organizoval ve shromáždění věřících péči o ně. Změnil tak úplně smýšlení pohanského velkoměsta. Poslední léta jeho života (zemřel mučednickou smrtí za pronásledování Valeriova r. 258) kalí spor o znovukřtění haeretiků. V tomto bodě uchýloval se od učení římského biskupa. Jinak v praktických otázkách církevních byl autoritou nepřekonanou až do doby sv. Ambrože a Augustína. Zvláště velký důraz kladl na jednotu Cirkve. Zdůrazňoval však také příliš moc jednotlivých biskupů proti moci papeže. O Oběti učí, že je opakováním poslední večeře Páně, oboje pak je znázorněním jednou provždy přinesené oběti na Kříži. Sv. Cyprián je první, jenž zřejmě a jasně vyslovuje víru, vyznávající předtím jen nepřímo, že Tělo a Krev Kristova jsou obětními dary. Obět byla přinášena též za mučedníky. Pokání dělo se veřejným vyznáním hříchů, zadostiučiněním a konečně smířením. — Spisy sv. Cypriána jsou rázu praktického. Hlavní z nich jsou: Ad Donatum; — Ad Demetrianum; — Ad Fortunatum; — De ecclesiae unitate; — De lapsis; — De habitu virginum; — De domínica oratione; — De bono patientiae; — De mortalitate; — Epistulae.

Pojednání o Modlitbě Páně vzniklo mezi r. 251—252.

Obsah: I. Hlava 1—3. Modlitba Páně jest nejlepší a nejúčinnější.

II. a) Hlava 4—6. Autor ukazuje na příkladech z Písma správný způsob modlitby.

b) Hlava 7—27. je věnována výkladu jednotlivých proseb. Text je vykládán od slova k slovu, mnohdy je podán i několikrát význam.

c) Hlava 28—30. Spisovatel končí své rozjímání obdivem nad Modlitbou Páně, která je krátkým shrnutím celého nebeského učení.

III. a) Hlava 31—33. V závěru připojuje některé poznámky o vlastnostech správné modlitby.

b) Hlava 34—36. Kdy se máme modliti. Alegorický výklad.

I.

Evangelní prikázání, bratři nejmilejší, nejsou ničím jiným než naukou Boží, základem k vybudování naděje, podpěrami k upevnění víry, pokrmem k osvěžení srdce, kormidlem k řízení cesty a pomůckou k dosažení spásy. Tím, že

tato přikázání řídí účelivé duše věřících, vedou je ke království nebeskému. Bůh chtěl, aby mnohé věci byly ústy jeho služebníků, proroků, řečeny, a z nich slyšeny. Jak mnohem vznešenější však jsou slova, jež mluví Syn, jež dokazuje vlastní řečí Boží Slovo, které přebývalo v prorocích. Neboť již nepřikazuje připravití přicházejícímu cestu, ale sám přichází a cestu nám otvírá i ukazuje, nám, kteří jsme bloudili ve stínu smrti a byli jsme neprozíraví a slepí, abychom se drželi cesty života osvíceni světlem milosti a jsouce vedeni a řízeni Pánem.

2. Mezi ostatními spasnými napomenutími a božskými příkazy, jimiž pečoval Kristus o spásu svého lidu, dal mu též způsob modlitby a sám nám připomněl a poučil nás, oč máme prositi. Ten, jenž nám dal život, naučil nás i modlití, a to se stejnou dobrotou, s jakou nám ráčil udělití vše ostatní, abychom snáze byli vyslyšeni, když mluvíme k Otci prosbami a modlitbou, které učil Syn. Již předem pověděl, že přichází hodina, kdy praví ctitelé Boží budou se klaněti Otci v duchu a v pravdě; a splnil, co dříve slíbil, a my, kteří jsme přijali jeho spasením ducha a pravdu, můžeme se také podle jeho naučení klaněti v duchu a pravdě. Která modlitba však může býti nazývána duchovní, než ta, která nám byla dána od Krista, jenž nám poslal Ducha Svatého? Která modlitba bude uznána od Otce za pravdivější, než ta, která byla pronesena ústy Syna, jenž jest Pravda? Jinak se modlití, nežli učil, bylo by proto nejen nevědomostí, ale i vinou, neboť on sám to vyjevil a řekl: „Z a k a z u j e t e p ř i k á z á n í B o ž í p r o p o d á n í s v o j e“ (Mat. 15, 6).

3. Modleme se proto, nejmilejší bratři, jak nás učil Bůh, náš mistr. Příjemnou a důvěrnou modlitbou je to, když můžeme Boha prositi jeho vlastními slovy, když stoupá k jeho sluchu modlitba Kristova. Necht' pozná Otec slova svého Syna, když konáme svou modlitbu. Ten, jenž přebývá v našem nitru, necht' přebývá též v našich slovech, a protože sami máme v něm přímluvce u Otce za své hříchy, proto použijeme též slovo svého přímluvce, když my hříšníci prosíme o prominutí svých poklesků. Neboť když pravil: „Z a č k o l i b u d e m e p r o s i t í O t c e v j m é n u j e h o, t o o b d r ž í m e“ (Jan 16, 23), ó, jak snáze dosáhneme toho, zač budeme prositi ve jménu Krista, když mu budeme přednášet své prosby jeho vlastními slovy.

II.

4. Slova a prosby naše, když se modlíme, mají se díti s ukázněností prozrazující klid a uctivost. Buďme pamětlivi, že stojíme před tváří Boží. Božskému zraku máme se líbiti nejen držením svého těla, ale i tónem hlasu. Neboť jako neslušníci mají zvyk hlasitě křičeti a dělati hřmot, tak naopak sluší se pro uctivého skromnými prosbami prositi a modliti se. Konečně Pán nám přikázal ve svých naučeních potají se modliti na místech skrytých a odlehlých, ba i v samotných našich příbytcích, neboť je to vhodnější pro naši víru. Víme totiž, že Bůh je všude přítomen, že slyší všechny a vidí je, i že proniká plností své velebnosti do míst odlehlých a skrytých, jak jest psáno: „Zda jsem já Bůh jen z blíзка, a ne Bůh i z daleka? Zda může se skrýti člověk v skrýších, a já ho nevidím? Zдали nebe i země já nenaplňuji?“ (Jer. 23, 23 n.). A opět: „Na každém místě oči Hospodina hledí na dobré i zlé“ (Přísloví 15, 3). Také když se společně sejdeme se svými bratry a slavíme božskou Oběť s knězem Božím, musíme býti pamětlivi uctivosti a kázně. Nesmíme jen tak beze všeho své prosby předkládati nedbalými slovy a své záležitosti, které by měly býti doporučeny Bohu se skromností, předhazovati s hlasitou mnohomluvností, neboť Bůh neposlouchá hlasu, ale srdce. Není též nutno hlasitým křikem připomínati něco Tomu, jenž vidí naše myšlenky. To potvrdil Pán, když pravil: „Proč myslíte zlé věci v srdcích svých?“ (Mat. 9, 4) a opět jinde: „A všechny obce církevní poznají, že já jsem ten, jenž zpytuje ledví a srdce“ (Zjev. 2, 23).

5. Tohoto příkazu hleděla si a následovala jej Anna v prvé knize Královské, jež je předobrazem Církve. Neprosila Boha s hlasitým voláním, ale mlčky a skromně v hloubi svého srdce. Mluvila ve skrytých prosbách, ale se zřejmě patrnou vírou, nemluvila rty, ale srdcem; věděla totiž, že Pán takovou řeč slyší. A dosáhla též skutečně, oč prosila, protože přednášela své prosby s pevnou vírou. Písmo svaté podává nám o tom zprávu, když praví: „Mluvila v srdci svém, toliko rty se jí hýbaly, hlasu však dokonce nebylo slyšeti a Hospodin vyslyšel ji“ (1. Král. 1, 13). Stejně čteme v žalmech: „Mluvte

v srdcích svých a na ložích svých vzbuzujte lítost“ (Ž. 4, 5). Také ústy Jeremiáše dává Duch Svatý stejné napomenutí a naučení slovy: „V srdci však musíme se ti klaněti, Pane“ (Baruch 6, 6).

6. Kdo se však klaní, nechť nezapomene na to, jak v chrámě vedle farizea se modlil celník. Neprosil o pomoc boží Milosrdenství s očima směle pozvednutýma k nebi a s rukama drže vztaženýma, ale biv se v prsa, veřejně vyznával v nitru skryté hříchy. Zatím co farizej líbil se sám sobě, zasloužil ten, jenž takto prosil, mnohem více býti ospravedlněn; neboť naději své spásy neskládal na důvěru své nevinosti, když nevinen není nikdo, ale vyznav hříchy, pokorně se modlil. A ten, jenž pokorným odpouští, vyslyšel také jeho modlitbu. To vložil Pán též do svého Evangelia a pravil: „Dva lidé vstoupili do chrámu, aby se modlili, jeden farizeus a druhý celník. Farizeus postaviv se modlil se sám takto: ‚Bože, děkuji tobě, že nejsem jako jiní lidé, lupiči, nespravedliví, cizoložníci a nebo jako i tento celník. Postím se dvakráte za týden, desátky dávám ze všeho, co vytěžím.‘ Ale celník stoje zdaleka, nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, nýbrž bil se v prsa svá a říkal: ‚Bože, buď milostiv mně hříšnému.‘ Pravím vám: tento odešel do svého domu ospravedlněn nad onoho, neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se poníží bude povýšen“ (Luk. 18, 10–14).

7. Tím, že se to z Písma svatého učíme, bratři nejmilejší, a potom, když jsme poznali, jak máme přistupovati k modlitbě, nechme se též od Pána poučiti, co se máme modlití. Práví: „Modlete se tedy: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé. Přejď království tvé. Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům. A neuvod' nás v pokušení. Ale zbav nás od zlého“ (Mat. 6, 9-13).

8. Především učitel míru a vychovatel k jednotě nechtěl, abychom se modlili jednotlivě a soukromě, aby snad, když se někdo modlí, modlil se jen za sebe. Neříkáme: „Otče můj, jenž jsi na nebesích“, ani „chléb můj dej mi dnes“, ani neprosí jednotlivec pro sebe o odpuštění hříchů, nebo neprosí též, aby jen on nebyl uveden do pokušení, aby jen on byl zbaven od zlého. Veřejná jest naše modlitba a společná, když se modlíme; nemodlíme se za jednoho, ale za všechen lid, neboť všichni jedno jsme. Bůh míru a svornosti,

Mistr, jenž učil jednotě, chtěl, aby jeden modlil se za všechny tak, jako on v sobě jediném všechny nesl. Tento předpis o modlitbě zachovali tři mládenci zavření v ohnivě peci, kteří se shodovali ve svých modlitbách a smýšlením ducha byli svorní. Dokazuje nám to věrohodnost Písma svatého; jím, že nás učí, jak tito mládenci se modlili, dává nám příklad, jež máme napodobiti, abychom se mohli státi jim podobnými. „Tehdy,“ praví, „oni tři tak jakoby jedněmi ústy zpívali hymnus a dobrořečili Bohu“ (Dan. 3, 51). Mluvili „jakoby jedněmi ústy“ a přece Kristus je ještě neučil modlíti. Modlitba jejich byla proto úspěšná a účinná, protože Pán měl zalíbení v mírumilovné i jednoduché a duchovní modlitbě. Stejně modlili se též, jak vidíme, apoštolové s učedníky po nanebevstoupení Páně. Praví se: „Všichni trvali jednomyslně na modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou, i s bratry jeho“ (Sk. ap. 1, 14). „Trvali jednomyslně na modlitbě“, tak ukazovali vytrvalostí a svorností své modlitby, že Bůh, jenž v domě nechává bydletí jen jednotně smýšlející, připustí do božského a věčného příbytku také jen ty, kteří konají svou modlitbu jednomyslně.

9. Jakého druhu, bratří nejmilejší, jsou však svatá tajemství modlitby Páně, jak jsou četná, jak významná, v slovech sice stručně shrnuta, ale v síle ducha přebohatá; ani to nejmenší není opomenuto, a není vůbec nic, co by nebylo obsaženo v našich prosbách a modlitbách, přes stručné shrnutí nebeského učení. „Modlete se tedy,“ praví, „Otče náš, jenž jsi na nebesích.“ Nový, znovuzrozený člověk a Bohu pomocí jeho milosti opět navrácený, říká nejprve: „Otče,“ neboť již počal býti synem. „Do vlastního přišel,“ praví se, „a svoji ho nepřijali. Kdokoli však jej přijali, dal jim moc státi se dítkami Božími, těm, kteří věří ve jméno jeho“ (Jan 1, 11 n.). Kdo tedy „věří ve jméno jeho“ a stal se synem Božím, musí počítí tím, že děkuje a veřejně se hlásí k synům Božím, tím že Boha nazývá svým Otcem na nebi. Má též dokázati hned při prvních slovech po svém znovuzrození, že se zřekl svého pozemského a tělesného otce a nyní počal poznávati a uznávati jako svého Otce toho, jenž je na nebesích, jak je psáno: „Ti, kteří říkají otcům svým a matkám: Neznáme vás, ani k synům svým se

neznali, ti tvých řečí ostříhali, úmluvu tvou zachovali“ (Deut. 33, 9). Stejně Pán přikázal ve svém evangeliu, že nemáme nikoho na zemi nazývat svým otcem, právě protože máme jen jediného Otce, jenž je na nebi. Učedníku, jenž se zmínil o zemřelém otci, pravil: „Nech, ať mrtví pochovají své mrtvé“ (Mt. 8, 22). Pravil totiž ten učedník, že jeho otec je mrtev, zatím co otec věřících je přece živý.

10. Nejen k tomu, bratří nejmilejší, musíme přihlížeti a toho si všimati, že ho nazýváme Otcem, jenž je na nebi, ale připojujeme a říkáme „Otče náš“, to jest těch, kteří věří, těch, kteří byli jím posvěceni a napraveni znovuzrozením duchovní milostí, počali býti syny Božími. Tento výraz obsahuje též předhůzku a odmítnutí pro Židy, protože Kristem, jenž jim byl od proroků předpověděn a k nim nejprve poslán, nejen nevěrecky pohrdli, ale i ukrutně ho zabili. Oni již nemohou nazývat Boha svým Otcem, neboť Pán sám je odmítl a od sebe zapudil, řka: „Vy jste z otce ďábla a chcete činiti žádosti otce svého. On byl vrahem od počátku a nestál v pravdě, neboť pravdy není v něm.“ Také ústy proroka Isaiáše volá Bůh pln nelibosti: „Syny jsem vychoval, vyvýšil, oni však pohrdli mnou; zná býk hospodáře i osel jesle svého pána, Israel však mne nezná, lid můj rozumu nemá. Běda národu hříšnému, lidu, jež vina tíží, plemeni nešlechtnému, dětem pokaženým: opustili Hospodina, Svatého Israelova tupí“ (Is. 1, 2—4). Je to pro ně předhůzkou, když my křesťané při modlitbě říkáme: „Otče náš“, neboť počal již býti naším Otcem a přestal jím býti pro Židy, kteří ho opustili. Ani hříšný národ nemůže býti nazýván synem Božím, ale označení „synové“ může býti dáváno jen těm, kteří dosáhli odpuštění hříchů, jen těm také je přislíbena věčnost slovy Páně: „Každý, kdo páše hřích, jest služebníkem hříchu. Služebník však nezůstává v domě na věky, ale syn zůstává na věky“ (Jan 8, 34 n.).

11. Jak velké prominutí však jest to od Pána, jak bohaté množství jeho milostí a dobroty k nám, že si nejen přál, abychom svou modlitbu před tváří Boží konali tím způsobem, že nazýváme Boha svým Otcem, ale že i my stejně se

nazýváme syny Božími, jako Kristus jest Syn Boží! Toto označení nikdo z nás neopovážil by si přisvojití, kdyby on sám nebyl ustanovil, abychom se tak modlili. Pamatovati proto máme, bratři nejmilejší, a máme si toho býti vědomi: když Boha nazýváme svým Otcem, potom musíme také jednati jako synové Boží, aby jako nám je příjemné nazývati Boha Otcem, tak aby jemu bylo to příjemné i o nás. Jednejme proto jako chrámové Boží, aby bylo patrné, že Bůh v nás přebývá. Necht' neodporuje naše jednání duchu, a my, kteří jsme se stali duchovními a nebeskými bytostmi, snažme se též myslet i konati jen věci duchovní a nebeské. Pán Bůh sám přece pravil: „Ty, kteří mne slaví, ty oslavím; kteří však mnou pohrdají, těmi bude pohrdáno“ (1. Král. 2, 30). Také svatý apoštol Pavel ve svém listě napsal: „Nejste svoji, vždyť jste vykoupeni za cenu. Nuže oslavujte a noste Boha v těle (1. Kor. 6, 19 n.).

12. Potom říkáme: „Posvěť se jméno tvé“, ne snad, že přejeme Bohu, aby byl posvěcen našimi modlitbami, ale že žádáme, aby jméno jeho bylo v nás posvěceno. Ostatně, od koho by mohl býti posvěcen Bůh, jenž sám posvěcuje? Protože však sám řekl: „Bud'te svatí, protože i já svatý jsem“ (Lev. 11, 44), prosíme a žádáme o to, abychom my, kteří jsme byli posvěceni na křtu svatém, vytrvali v tom, čím jsme se stali. A o to prosíme denně. Každodenně potřebujeme totiž posvěcující milosti, abychom my, kteří každodenně se provinujeme, své poklesky smazávali stálým posvěcováním. V čem však spočívá toto posvěcování, jež se nám uděluje milostí Boží, o tom praví apoštol slovy: „Ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani změkčilí, ani ti, kteří smilní se stejným pohlavím, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani utrhači, ani lupiči neobdrží království nebeské. A takovými jste někteří byli; ale dali jste se obmýti, ale byli jste ospravedlněni, ale byli jste posvěceni ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v duchu Boha našeho“ (1. Kor. 6, 9—11). Posvěcenými nás nazývá ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu Boha našeho. Aby toto posvěcení v nás setrvalo, za to se modlíme; protože pak náš Pán a soudce tomu, jehož uzdravil a přivedl k životu s pohrůžkou přiká-

zal, nyní již nehřešiti, aby se mu nestalo něco horšího, proto prosíme neustálými modlitbami, proto o to zkroutěně žádáme dnem i nocí, aby posvěcení a znovuzrození, jež přichází z milosti Boží, bylo nám jeho ochranou zachováno.

(Pokračování.)

Z BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU

Rímský klášter. Illustrazione Vaticana přináší několik pohledů na téměř dokončenou stavbu — kostel a věž — nového benediktinského kláštera rozkládajícího se podél Via Aurelia antiqua a jenž je nyní svěřen našim spolubratřím z Clerveaux. V tomto klášteře, jak známo, mají se shromáždit členové „Společnosti pro revisi Vulgaty“ a jiní pracovníci pro výzkumy v církevních dějinách.

Intimní slavnost v Afflighem. Opatství Afflighem nedaleko Bruselu je známé v oelých dějinách Benediktinského řádu. Montalembert je nazývá v dějinách středověku „největším a nejbohatším ze všech opatství Belgie“. Je to jediné benediktinské opatství v Belgii, kde od jeho založení před 850 lety, monastický život vůbec neuhasl. Opatství to stalo se ochráncem slavné tradice a pravým liturgickým střediskem. Není proto divu, že rád tam bývá hostem mimo královský dvůr i apoštolský nuncius. Tentokráte přišel, jak se dovídáme z Bulletin de St. Martin, apoštolský nuncius Jeho Excelence Msgr. Micara a udělil kněžské svěcení dvěma mladým mnichům opatství. Dříve, než započal pontifikální mši sv., apoštolský nuncius poklekl na klekátko uprostřed choru a vykonal profes jako oblát tamního kláštera, stává se tak, jak sám poznamenal, spolubratrem jáhnů, jež měl světití.

Znovuvybudování benediktinského opatství v Egmontu. Egmont býval kdysi střediskem křesťanského života v Nizozemí a místem odpočinku sv. Adalberta, jednoho z jedenácti druhů sv. Willibrorda. Holanďtí katolíci usnesli se vzkřísiti toto kdysi slavné opatství k novému životu. Nejprve bude započato se stavbou priorátu asi pro 20 kněží a 8 bratří.

Benediktini v Berlíně. Katolický život v Berlíně poslední dobou se rychle rozvíjí. Vzrůst a rozvoj katolicismu byl korunován zřízením biskupství. Nejdůstojnější pan biskup dr. Kristian Schreiber pomýšlel již od prvního okamžiku svého příchodu do Berlína přispěti k rozvoji duchovního života zřízením kláštera. Měl to býti klášter, kde slavnou liturgii lid měl býti veden ke správnému křesťanskému životu a do jehož klidu mohli by se uchýlití kněží, aby načerpali nové duchovní síly. Tak uzrála myšlenka zříditi benediktinský klášter. Úřadem tím byl pověřen berlínskému obyvatelstvu dobře známý opat z Weingarten, Michael Witowski. Jeho Milost pan biskup postoupil novému klášteru volné křídlo semináře v Hermsdorfu.

NANEBEVZATÁ

„Dnes Maria Panna vstoupila na nebesa: radujte se, neboť s Kristem věčně kraluje.“ (Antif. z III. nešpor svátku).

Dnes přijali věční pahrbkové v radostné úctě Matku Světla. Zářícím ji sledujeme okem. Provoláváme jí jásavou chválu, jí zasvěcujeme myšlenky a city svého srdce. Dnes následuje svého Jednorozeného a Vtěleného, vcházejíc záclonou na místo nejsvětější, k trůnu Milosti. Podél křesel Cherubínů a Serafínů ji vede její Syn a dokonce ji vyvyšuje nad nebeská knížata. Raduje se na tím Církev a pje: „Vyvyšena jest Bohorodička nad andělské chory do nebeské říše.“ (Migne P. L. 202, 850.) Poslední zmínku v Novém Zákoně ze života nejsvětější Panny nacházíme ve Skutcích apoštolských. „Hned po nanebevstoupení Páně navrátili se očití svědkové Kristova oslavení s hory zvané Olivetské do Jerusalema. A když tam vešli, vystoupili do večeřadla, kde se zdržovali: Petr a Jan, Jakub a Ondřej, Filip a Tomáš, Bartoloměj a Matouš, Jakub Alfeův a Šimon Horlivec a Juda, bratr Jakubův. Ti všichni trvali jednomyslně na modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou, i s bratry jeho“ (Skut. ap. 1, 12 — 14).

Do neproniknutelného šera pro dějinnou úvahu zahalil se přejasný skon nejsvětější Panny. I když pozdější legendy vyprávějí o blahoslavené Panně, že po nanebevstoupení Páně dlela a zemřela v Jerusalemě, pohřbena pak na hoře Olivetské, odkud vzata byla do nebe, přece chybí v prvních

čtyřech stoletích i sebe menší historické svědectví, ba dokonce i nepatrná pouze stopy, která by dala alespoň nejmenšímu paprsku pravdy proniknouti apokryfními zprávami. V hluboké mlčení noří se o smrti Mariině čtyři první století. První, který prolamuje onu mocnou hráz silentia, jest sv. Epifanius ze Salaminy († 403) konstatováním, že se nezachovala žádná tradice o konci života Panny Marie. Zcela apodikticky zní jeho vysvětlení: „Sotva ještě nalezneme stopy o oné svaté blažené Panně, takže není ani možno naléztí něco o její smrti. Zda zemřela, pohřbena jest, my to nevíme, neboť nikdo nezná jejího konce“ (Panarion 78, 11). Sv. Epifanius nezná tedy nic ani o smrti Panny Marie, ani o jejím hrobě a domnívá se dokonce, že jest naprosto nemožné naléztí něco o její smrti. Epifanius nekloní se ani k tradici pro Jerusalelem, ani pro Malou Asii, kam prý měla se Matka Páně odebrati se sv. Janem, jehož ochraně byla svěčena umírajícím Kristem, neb „od té chvíle přijal ji ten učedník k sobě“ (Jan 19, 27). Křesťanský duch během dalších století vyvinul hluboké a geniální úvahy o Panně Marii, a tím i o jejím úmrtí. Jako byla vždy více a více vědecky propracována christologie, tak nezbytně družila se k vědeckým úvahám též s naukou o Kristu související učení o Marii. Mariologie vykvetla jako vzácný květ z kořene christologie. Pravověrný katolík přidržuje se zbožné nauky, rozšířené v Církvi svaté, která ovšem není dogmatem, že tělo Panny Marie, to jedinečně uchráněné tělo před dotekem moci ďáblovy, které se stalo schránkou pro vtělení se druhé božské osoby, nepropadlo zkáze v zemi, nýbrž že jest nyní oslaveno v nebesích spolu s Tím, jemuž lidskou věnovalo přirozenost. Nauka tato tedy nespočívá, pokud jest vědecky zastoupena, na dějinném podkladě, nýbrž jest konsekvencí z dogmatických předpokladů, plynoucích z christologie. A tak ponořme se, vedení více věrou než vědou, do krás tohoto učení, jak obráží se ve svátku Nanebevzetí Panny Marie. „Vzešel nám, bratří, velebný den, den, který předčí všechny slavnosti svatých. Nadešel, pravím, den vznešený, den slavný, o němž se věří, že Panna Maria opustila toho dne svět. A proto s největším jásáním ať chvály toho dne se pějící po celé zemi, která jest ozářena odchodem přesváté Panny, neboť bylo by nadmíru nedůstojným, abychom nevzpomněli té, skrze niž zasloužili jsme přijati Původce života.“ (Z řeči, která se připisuje

Fulbertu, biskupovi karnutskému -- Migne P. L. 39, 2130, nachází se mezi řečmi sv. Augustina.)

Do nanebevstoupení Páně na hoře Olivetské hluboce byli zarmoucení apoštolové pro toto, byť i slavné, odloučení od zmrtvýchvstalého Mistra. Oni pocíťovali, kterak se vyplňují slova jejich učitele: „Vy se budete rmoutíti.“ Ale mnohem více musil dotknouti se smutek milujícího srdce Matky Boží. Jak jen trpěla, když hledala tři dny svého ztraceného Syna na cestě z chrámu jerusalemského — to můžeme vyčísti z vyčítavé, ale přece zase tak mateřsky jemné otázky při šťastném shledání: „Synu, proč jsi nám tak učinil? Hle, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe“ (Luk. 2, 48). Jaká bolest svírala to milující její srdce, když patřila, kterak oblak unáší nenávratně jejího milového Syna-Vykupitelé-Boha. Však blažená víra vlévala utišující balzám v ránu odloučení, neboť ona uchovávala všechna slova jeho v srdci svém a jedno z jeho slov znělo: „Vado parare vobis locum -- jdu vám připraviti místo“ (Jan 14, 2). Touhou prahlo srdce Mariino po onom okamžiku, kdy opět užjí svého milovaného Syna — vtěleného Boha. Struny jejího srdce dochvěly se pod posledními akordy posvátných žalmů, do nichž vkládala veškeru svou touhu po svém miláčkově: „Quando veniam et apparebo ante faciem Dei — kdy přijdu a stanu před tváří Boha?“ „Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est — běda mi, neb přebývání mé jest prodlouženo“ — „jedno-jediné jsem prosila na Pána a po tom toužím, abych mohla přebývati v domě Hospodinově.“ Dnes splněna touha jejího srdce. Dnes při překročení prahu vzdušné komnaty, v níž Král králů sedí na kvězdném trůně, dnes, kdy radují se andělé, chválíce dobrořečením Pána, můžeš, ó Maria, plná svaté radosti a nadšení, zvolati: „Nalezla jsem, koho miluje duše má, držím ho a nepropustím.“ Vhodně dnes píšeš, blahoslavená Panno, svému nebeskému snoubenci: „Tenuisti manum dexteram meam et in gloria suscepisti me — Tys mne ujal za pravici a ve slávu jsi mne přijal“ (Žalm 72, 24). Ty, přesvatá Panno, dnes uslyšela jsi hlas svého Syna a Pána: „Vstaň, pospěš, přítelkyně má, holubičko má, krásná má a pojď, neboť již zima přestala, minuly deště, kvítí ukázalo se v zemi naší, vstaň, přítelkyně má, krásná má a pojď, ukaž mi tvář svou, zavzni hlas tvůj v mých uších, neboť tvůj hlas jest sladký a tvář tvá jest spanilá“ (Píseň Šal. 2, 11 — 14).

Vše tvořilo u nejsvětější Panny výjimku vzhledem k jejímu nadpřirozenému mateřství. Od staletí, dříve než existovala, mluvil o ní Bůh, tím, že ji označil jako druhou Evu, která má napravit chybu první Evy. „Jako Eva, když ještě byla pannou, stala se neposlušnou a tím stala se příčinou své i smrti celého lidského pokolení, tak jest Panna Maria svou poslušností příčinou spásy své a celého lidského pokolení. Co Eva svou nevěrou zničila, Maria Panna opět svou vírou napravila“ (sv. Ireneus: Adv. haer. V, 19). Během dob četní proroci ukazovali ji toužícímu lidu po Spasiteli zahalenou pláštěm slov proroctví a označovali ji jako budoucí matku Mesiáše lidstva. Něčím mimořádným bylo její neposkvrněné početí, onen nesmírný zázrak Boží milosti, jímž byla vymaněna ze jha zákona hříchu, jemuž byli podrobeni i všichni světci. „Non est pro te haec lex — pro tebe neplatí tento zákon.“ Něčím neobyčejným bylo její zrození, neboť její rodiče byli pokládáni za neplodné, a již v stáří, kdy nedají se očekávat radosti rodičovské. Mimořádným bylo její povolání k důstojnosti Matky Boží, jí byla dána Bohem přednost před zástupem jiných žen. „Multae filiae congregaverunt divitias, tu supergressa es universas — mnohé dcery shromáždily bohatství, ty pak převýšila jsi všechny (Přísl. 31, 29). Neslýchaným byl zázrak jejího neporušeného panenství po porodu, předpověděný jako zřejmý důkaz božství Kristova: „Dabit Dominus ipse signum — sám Hospodin dá vám znamení: Až, panna počne a porodí Syna“ (Isaiáš 7, 14). Mimořádnými a neporovnatelnými jsou dary nebeské, jimiž byla vyzdobena nejsvětější Trojicí, takže archanděl při pozdravu musil užití oslovení: „Milosti plná.“ A tak po této úvaze není třeba vůbec se diviti, když Bůh podal ještě poslední důkaz jejího mimořádného vyvolení a povýšení nad ostatní lidské syny a dcery, předčasným zmrtvýchvstáním jejího těla, které se událo brzy po smrti, zatím co pro ostatní platí zákon vzkříšení až na konci časů. Takové veliké vyznamenání přísluší důstojnosti jejího neporušeného těla, stánku to Ježíše Krista. I naše tělo se nazývá chrámem Ducha svatého (1 Kor. 6, 19), ale jenom obrazně, její pak tělo bylo ale skutečným svatostánkem, který zbudoval sám Bůh pro svého Syna, neboť tento přebýval v něm skutečně po celých devět měsíců: „Sanctificavit tabernaculum suum altissimus et requievit in tabernaculo — Nejvyšší posvětil

stánek svůj a spočinul v stánku“ (Žalm 45, 5; Kaz. 24, 12). To jest hluboká náboženská pravda, na niž nás často Církev svatá připomíná v modlitbě závěrečné antifony církevních hodinek: „Všemohoucí, věčný Bože, který jsi tělo i duši pře-slavné Panny a Matky Marie spolupůsobením Ducha svatého tak připravil, aby důstojným zasloužila se státi příbytkem Syna tvého...“ Z Marie přijal Ježíš životní síly, v jeho žilách proudila krev Mariina — „Sanguis Christi — sanguis Mariae — krev Kristova — krví Mariinou,“ jak praví sv. Augustin. Tak vznešené a svaté tělo, neporušené tělo, to veledílo rukou Všemohoucího, utvořené ještě s větší pečlivostí a dokonalostí než archa úmluvy, které bylo přesvatou Pannou chráněno s veškerou pečlivostí a nábožností, jak nás ujišťuje Církev svatá, když Marii nazývá: Matka nejčistší, Panna panen, Nádoba duchovní, Dům zlatý a podobně, nemohlo propadnouti rozkladu zkázy ve hrobě. Zcela důstojným Boží moudrostí a lásky bylo je opět co nejdříve spojití s duší, ale již jako tělo oslavené, „připodobněné tělu nesmrtelnosti jeho“, a tak oživené a proměněné uvéstí za já-sotu nebešťanů do sídla Boží velebnosti.

Maria, Matko Boží, „nás všech srdce k sobě obrať, abychom světských žádostí zproštění, nesli se k nebeským tužbám“ (Secr. 24. ned. po Duchu sv.), i my dosáhli toho, „čeho oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují“ (1 Kor. 2, 9) a „přispěj nám, kteří toužíme býti přítomni slavnosti tohoto Tvého dne, abychom přišli oděni šatem pokory a lásky, aby nás nesužovala závist nad štěstím jiných, hněv nezraňoval až k vzájemným roztržkám, žádostivost aby nás neodlučovala od Krista, zármutek světa aby nás netrápil, jeho šalby aby nás neobelstily, rozkoš neposkvrnila, nečistota nezohydila, pýcha nezachvátila, ale abychom ozdobeni ctnostmi, sdružení láskou, zakořenění v pokoře byli s Tebou, svatá Boží Rodičko, spatření na Tvé slavnosti, a tak abys nám pak vyprosila pomoc u Syna a Pána svého, Ježíše Krista, Boha a Spasitele našeho, který nehynoucí věnčí korunou své svaté a jest věčnou chválou a očekáváním všem svým vyvoleným: jemu chvála, čest, moc, věčnost nyní i vždy po nehynoucí věky věkův. Amen.“ (Z výše citované řeči Fulberta.)

Emauzy.

Fr. Placidus Wenzl.

MŠE SVATÁ

Kánon po svatém Proměňování.

Obětní Beránek leží na oltáři. Nezůstane však zabitým obětním Beránkem. Jeho smrt je přechodem k životu. „Proto také pamětlivi jsouce, Hospodine, my, služebníci tvoji, ale i lid tvůj svatý, jak blahého utrpení a zmrtvýchvstání, tak i slavného nanebevstoupení téhož Krista, Syna tvého, Pána našeho, přinášíme přejasně velebnosti tvé z tvých darů a údělů oběť čistou, oběť svatou, oběť neposkrvněnou, svatý Chléb života věčného a Kalich trvalého spasení.“

Zajisté Mše svatá jest zpřítomněním oběti na Golgotě, tedy smrti našeho Božského Spasitele. Ten, kdo je na oltáři přítomen, je však nejen oním, kdo zemřel na kříži, nýbrž i oním, kdo třetího dne slavně vstal z mrtvých, kdo vstoupil na nebesa a sedí po Otcově pravici. Smrt Spasitelova se na oltáři zpřítomňuje jako průchod k životu, k Zmrtvýchvstání a Nanebevstoupení jak pro Spasitele, tak i pro nás, kdo k Spasiteli náležíme, kdo žijeme jeho životem.

Těmito slovy kánonu je vyjádřeno ještě něco jiného, co má veliký význam pro laiky a jejich účast na svaté Oběti. Kdo přináší svatou Oběť? „My, služebníci tvoji, ale i lid tvůj svatý“. Tedy neobětují jen kněží, nýbrž i lid spoluobětuje. Zajisté třeba říci, že svatá Oběť v podstatě se děje konsekračními slovy, jimiž jedině hierarchický kněz může zpřítomnit Oběť na Golgotě. Když však již obětní Beránek je na oltáři zpřítomněn slovy hierarchického kněze a když tímto zpřítomněním je v podstatě též obětován Nejsvětější Trojici, tu obětní Beránek nezůstává již jen vlastnictvím jediného kněze, nýbrž stává se majetkem celého shromáždění. Celé přítomné shromáždění přináší nyní spolu s knězem nebeskému Otci Tělo a Krev jeho Syna jako oběť čistou, oběť svatou, oběť neposkrvněnou.

Zde se tedy uplatňuje kněžství laiků. Nikdo jiný než první papež, svatý Petr, pravil všem pokřtěným bez výjimky: „Vy jste královským kněžstvem.“ Svátost křtu a biřmování vtiskují duši nezničitelné znamení. Podle svatého Tomáše toto znamení je účastenstvím na kněžství Kristově. Jinými slovy: ti, kdo přijali tyto dvě svátosti, křtem svatým a svatým biřmováním dostali něco kněžského. Prvním úkolem

kněze je však obětovati. Proto pokřtění a ti, kdo přijali svátost biřmování, přinášejí svatou Oběť spolu s knězem. Je to velké vyznamenání. V prvotní církvi katechumeni musili odejít z domu Božího na počátku vlastní oběti. Nebyli totiž ještě pokřtění, neměli ještě účast na Kristově kněžství a nemohli proto ještě spolu slaviti svatou Oběť. Ukázali jsme zde svého času, že z tohoto spoluslavení vyplývá též nutnost obětavého ducha a že apoštolát dostal tím své svátostné posvěcení.

Dále jsou dvě modlitby za přijetí svaté Oběti. Je samozřejmé, že obsahem těchto modliteb je to, že obětující křesťané mají pravé smýšlení obětavosti a proto Bohu mohou býti příjemni, neboť Oběť tím, že je obětí, je nebeskému Otci neskonale příjemná a líbezná. Je to přece Tělo a Krev jeho milovaného Syna.

Církev svatá dále pak shromažďuje všechno tvorstvo u paty Spasitelova kříže. Nejprve přicházejí ubohé duše z očistce. Náleží ke společenství svatých jako Církev trpící. Jsou to svaté duše. Právě oběti Mše svaté staly se svatými. Od oběti Mše svaté očekávají, že jejich utrpení bude zkráceno. Náleží proto plným právem pod Spasitelův kříž při svatém Proměňování. Také zde může kněz uvést jménem některé z duší, jimž požehnání oběti chce především přirůknouti. Věřící, kteří slaví svatou Oběť s knězem, mají činiti totéž.

Slovy: „I nám, hříšným služebníkům svým, kteří doufáme v hojnost slitování tvých, rač uděliti nějaký podíl a společenství se svými svatými apoštoly a mučedníky.... a všemi svými Svatými, v jejichž společnost nás, prosíme, rač připustiti, ne jako cenitel zásluhy, nýbrž jako štědrý dárcem smilování. Skrže Krista, Pána našeho“ staví se pod kříž našeho Spasitele kněz sám i věřící, kteří obětují spolu. Při pomýšlení na svoji hříšnost činí to ve svaté pokoře jen ve spojení se Svatými v nebi.

A konečně stojí pod křížem mezi obětními dary, které věřící přinesli při Obětování a jež potom budou použity ke službám svatyně a pro chudé, také všechno nerozumné tvorstvo. Také na ně rozšiřuje kněz požehnání obětní slovy: „Skrže něhož (Ježíše Krista) toto všechno dobré, Hospodine, vždycky tvoříš, posvěcuješ, oživuješ, požehnávaš a nám uděluješ.“ Je to něco zcela velkolepého, když při Mši svaté člo-

věk ví, že je členem této podivuhodné společnosti. Nebe a očistec i Církev svatá zde na zemi jsou tu ve svatém společenství v Ježíši Kristu navzájem spojeny, ba všechno stvoření náleží k této společnosti, vyjímaje jedině zavržené v pekle. Ať je někdo od Boha sebe více vzdálen, tak dlouho, pokud žije na této zemi, může ho ještě zasáhnouti síla Krve Kristovy. Hodina milosti může pro něho udeřiti v okamžiku, kdy to nejméně očekáváme. My, šťastné děti Círky svaté, jimž jsou svěřeny prostředky milosti Boží, máme velkou odpovědnost za ty, kdo jsou venku. Čím více budeme hodnými, tím více milosti bude k dobru také jim.

Zcela božského zakončení dostává se kánonu slovy: „Skrze něho, s ním a v něm jest tobě, Bohu Otci všemohoucímu, v jednotě Ducha Svatého všechna čest a chvála. Po všechny věky věků. Amen.“

Je to klasické shrnutí úkolu všeho tvorstva! Oslavení Nejvyšší Trojice prostřednictvím Ježíše Krista ve společenství svaté Oběti.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

BOJ IDEALISMU A MATERIALISMU V IZRAELI

I. Vývoj státního zřízení a příčiny mravního úpadku Izraele.

Theokracie — bohovláda bylo heslo, v němž se ztělesnil ideál židovské státní správy v duchu zákonodárcově. Geniálnímu vůdci Izraele tanula v duchu myšlenka: spojit četné kmeny co nejužěji v národní jednotu pod právním vedením Boha úmluvy, a to v přísné odloučenosti od zhoubného vlivu okolního pohanského světa. Jedno srdce, jedna vůle, jeden cíl, jeden zákon, jeden svatý lid. A ten aby byl hoden úkolu a povolání Bohem mu určeného. Ten aby byl nositelem zaslíbení a ochráncem klenotu zjeveného náboženství.

Symbolickým výrazem této myšlenky bylo posvěcení lidu na Sinai, když Mojžíš jako závěr prohlášení zákona (2 Mojž. 24, 4) na úpatí hory vztýčil 12 pamětních kamenů a zkropil

oltář a lid krví zabitého obětního zvířete na znamení úmluvy. Oltář byl symbolem samotného Boha a 12 pamětních kamenů bylo symbolem 12 izraelských kmenů. Obětované žertvy znamenaly vyvolený národ a všechn jeho majetek, jak bezvýhradně se chce obětovat Bohu. Ba spíš ještě byly taju-
plným poukazem na toho, kdo v plnosti času sám sebe přinese nebeskému Otci v oběť jako zástupce veškerého lidstva a jako jedině pravá a důstojná oběť. Byly poukazem na toho, v kom starozákonní náboženství dostane své splnění a osvěcení.

Bůh úmluvy Jahve měl podle původního plánu zákonodárce být jediným a výlučným pastýřem a králem izraelských synů. Dosud vedl svůj vyvolený lid zřejmými zázraky a slavně mu zaručil svou věrnost pro všechnu budoucnost. Mojžíšovým prostřednictvím oznámil mu svůj zákon, který se týkal všech životních okolností, a to náboženských, hospodářských, sociálních a politických, a řídil je podle jednotných mravních norem. Podle těchto směrnic měl být vybudován budoucí stát Božího lidu jako vzor pro všechny národy. Ochranu a provádění jedinečného zákona svěřil Pán kněžstvu jím ustanovenému. Mělo být povoláním vykladačem zákona, třebaže již za Mojžíše (2 Mojž. 18, 13) za soudcovský sbor byla povolána rada starších a pověřena nejvyšší občanskou správou při vedení státních záležitostí: „Ze všeho lidu vyhlédni si zdatné, bohabojné, poctivé muže, kteří nenávidějí sobectví, a ustanov z nich tisícníky, setníky, padesátníky a desátníky, ať soudí lid každého času! Cokoli pak bude většího, ať vznesou na tebe, sami ať soudí toliko menší věci“ (2 Mojž. 18, 21—22; podobně 5 Mojž. 1, 15; 17, 8). Kněžský soudní rozsudek v duchu zákona je právoplatný. Kdo se mu protíví, je trestán smrtí (5 Mojž. 17, 12). Meč spravedlnosti k ochraně spravedlnosti a svatého práva po Mojžíšově a Josuově smrti je předán soudci Bohem povolánému. Soudce je nositelem nejvyšší občanské moci až do té doby, kdy vládu převezme království, jež je již v plánu budoucnosti (5 Mojž. 17, 14). Pokud se týče tak zvaných soudců, jejich pravomoc se podstatně lišila od souhrnu práv králů. Podobně jejich úřední moc byla mimořádná a spočívala na přímém Božím povolání. Také nebyla dědičná a mnohdy se vztahovala pouze na jednotlivé kmeny. Podle toho také nebyla obklopena vnější nádherou královské vlády, ani ne-

směla vymáhat daně či odvádět na vojnu. Jejich postavení bylo proto vždy takové, že vlastním králem Izraele se zdál sám Bůh. Již v době soudců Izrael děkoval za těsnější národní jednotu ne tak vlivu civilní správy jako spíš náboženské moci velekněží a proroků.

Jako Pán Bůh předvídal a prostřednictvím proroků již předem oznámil Izraelovu vrtkavost a porušení smlouvy, tak rovněž s ohledem na pozdější vývoj státní myšlenky a na politické konstelace měl v dějinném plánu též fakt, že v budoucnu se ustaví království. Proto v zákonodárství se setkáváme s ustanoveními, jež poukazují na nejvyšší práva nositele koruny. A právě tato ustanovení jsou velmi významná a vrhají zvláštní ostré světlo na vředy rakoviny, jež později se staly osudnými jak vládcům tak poddaným.

5. kniha Mojžíšova (17, 14–17): „Až vejdeš do země, kterou ti dá Pán Bůh tvůj, až ji zabereš, usadíš se v ní a řekneš si: „Ustanovím nad sebou krále, jako mají všichni národové kolem nás,“ ustanovíš toho, koho z počtu tvých bratří vyvolí Pán Bůh tvůj. Příslušníka jiného národa, který by nebyl tvým bratrem, nebudeš smět králem učinit. Když pak bude ustanoven, ať si nechová mnoho koní a nevede lid zase do Egypta, jsa vzrušen touhou po četném koňstvu, ať nemá mnoho žen, které by připoutaly jeho mysl, ani příliš mnoho stříbra a zlata“ (podobně 3 Král 10, 26; 2 Par 1, 14; 2 Král 15, 1).

Zde třeba zdůraznit, že nejvyšší instancí ve všech věcech kultu, totiž co se týče jak náboženství všeobecně tak morálky, byl vždy velekněz. Nějaká účast na státních záležitostech nepatřila v nejstarších dobách do okruhu velekněžských práv, pokud tento okruh byl vymezen zákonem a mravem. Ale z jeho postavení vyplývalo, že za jistých okolností vykonával veliký vliv i na státní záležitosti, ba dokonce mohl vzít řízení vlády osobně do rukou. V době babylonského zajetí politický vliv byl velmi významný. Duchovní představený jeví se tu současně jako útočiště národní jednoty.

Na základě mojžíšského zákonodárství náleželo k povinnostem kněžského úřadu a k jeho úřední plnomoci nejen vykonávání kultu, nýbrž i péče o právo a dozor nad soudnictvím. Kněžský rozsudek byl rozhodující ve všech právních sporech a kriminálních věcech (5 Mojž. 17, 8 násl.). Podle toho kněží vždy byli členy státního soudu a nejvyššího

soudního dvora (5 Mojž. 19, 17). Od doby krále Josafata (871—847), který byl současníkem izraelského krále Achaba (874—853), patří k velekněžským povinnostem, že se zúčastňují schůzí nejvyššího soudu v Jerusalemě (2 Par. 19, 8), že dokonce mu předsedají, jakmile jde o věci náboženské (*Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, praesidebit*). V tomto zařízení jsou počátky synedria, kde velekněz měl předsednictví (Mat. 26, 57; Sk. ap. 5, 21; 7, 1; 23, 2; Schürer, *Geschichte des jüdischen Volkes* II 189 násl.).

Izraelskému národu od samotného počátku byl vtištěn ráz náboženské obce. Vlastním poutem byla víra, politické spojení kmenů hrálo pouze podřadnou úlohu. „Vy mi budete kněžským královstvím a svatým národem“ (2 Mojž. 19, 6).

Nicméně požadavek světské ústřední moci již záhy se uplatnil ve formě dědičného království. Lid již před soudce Gedeona předstoupil s návrhem, aby převzal královskou moc nad izraelskými kmeny. Řekli mu: „Panuj nad námi ty a tvůj syn a syn tvého syna, protože jsi nás vysvobodil z ruky Madianských“ (Soud. 8, 22). Hodlali tedy ustavit dědičné království. Gedeon však odmítl korunu mu nabízenou, neboť rozhodně se postavil na zákonité stanovisko, že jedině Bůh musí být pánem a králem: „Ani já nebudu nad vámi panovat, ani můj syn nebude nad vámi panovat, nýbrž Pán bude nad vámi panovat“ (Soud. 8, 23).

A mimoděk se zdá, jako by autor 5. knihy Mojžíšovy byl měl za předlohu 1. knihu královskou, kde se líčí, jak nejstarší z Izraele přišli do Ramathá k Samuelovi s požadavkem: „Ustanov nám krále, aby nás soudil, jako mají všichni národové!... Také my budeme jako všichni národové, bude nás soudit náš král, potáhne před námi a povede nám naše války“ (1 Král. 8, 5; 8, 21).

Takové přání odporovalo Božímu úmyslu a cíli vyvoleného národa. Směrodatnými pro tyto choutky nebyly snad nějaké náboženské pohnutky, nýbrž toliko motivy čistě národní a Samuel docela správně se svého prorockého stanoviska odsoudil tyto záměry jako zamítnutí Boha a porušení úmluvy s ním. Skutečně také vyšší povolání Izraele, totiž aby byl královským kněžstvem, bylo velmi pochybné a také svoboda lidu byla krajně ohrožena.

Je tedy zcela pochopitelné, že tato domyšlivost se proro-

kovi naprosto nelíbila. V záležitosti s tak vážnými důsledky neodvážil se žádného rozhodnutí dřív, než v modlitbě poprosil Boha za osvicení. Z překvapujícího záměru zástupců lidu čpěl mu zcela zjevně intenzivní pach hmotářství a lehkomyšlný svěťácký duch. Přirovnání Izraele k ostatním národům znamenalo v jeho očích neodpovědné zneuctění sebe sama...

Pán Bůh však dopustil volbu lidu a Samuel dostal pokyn, aby vůli nevděčného davu vyšel vstříc. Dostal též svolení, jež Jahve ukončil výmluvnou výčitkou: „Ne tebe zavrhl, nýbrž mne, abych kraloval nad nimi. Podle všech svých skutků, které činili ode dne, kdy jsem je vyvedl z Egypta, až do dneška — jako opustili mne a sloužili bohům cizím, tak činí také tobě“ (1 Král. 8, 7—8).

S pokynem, aby povolil žádosti lidu, Samuel však současně dostává rozkaz, aby jasně uvědomil Izraele o nevyhnutelných následcích jeho rozhodnutí. Králova práva nesou s sebou tvrdé jho pro poddané. Král bude odvádět na vojnu. Synové budou povinni vojenskou službou. Král bude si libovolně vybírat lidi do služby, a to jak rolníky tak řemeslníky. Ženy a dívky odvléče na svůj dvůr a tam z nich udělá kuchařky, pekařky a voňavkářky. Budou musit platit desátky z movitého i nemovitého jmění, aby měl čím zapravit výlohy spojené s vydržováním dvora. Podle svého mínění bude si dělat nárok nejen na jejich služebníky a služebnice, nýbrž i na dobytek atd., takže konečně budou naříkat nad králem, jež si zvolili (1 Král. 8, 11—18).

Přes toto varování lid jednomyslně trval na své vůli: „Nikoli! Nýbrž ať je nad námi král!“ (1 Král. 8, 19).

A jak byli zklamáni! Po smrti Šalamounově shromáždila se celá izraelská obec a mluvila k následníku trůnu Roboamovi: „Tvůj otec vložil na nás přetěžké jho, proto ty nyní zmírní velmi tvrdé panování svého otce a příliš těžké jho, které na nás vložil, a budeme ti sloužit.“ On jim však řekl: „Jděte domů a třetího dne se ke mně vraťte!“ (3 Král. 12, 4—5.) Rada starších snažila se krále přimět k tomu, aby vyšel vstříc prosbě lidu a v zájmu obecného blaha dal se ovládat dobrotou a shovívavostí. Roboam však moudrým rádcům nevěnoval vůbec sluchu, nýbrž obrátil se na lehkomyšlnou mládež, na své kamarády, s nimiž jako hoch si hrával, a těm předložil onu věc. I řekli mu jinoši, kteří byli

spolu s ním vychování: „Takto promluv k lidu, který ti řekl: „Tvůj otec ztížil naše jho, ty tedy nám polehči,“ takto k nim promluv: „Můj malík je tlustší, než byla páteř mého otce. Ano, můj otec vložil na vás těžké jho, já však na vaše jho ještě přiložím: můj otec vás mrskal bičiky, ale já vás budu mrskat uzlovatými biči“ (3 Král. 12, 10–11). Návrh se zaslepenému králi líbil. Když třetího dne lid si přišel pro jeho odpověď, král užil přesně týchž slov, jež mu do úst vložili jeho dvořané. Naduté a opovržlivé chování Roboamovo bylo pro 10 severních kmenů znamením k všeobecnému odpadu od jeho vlády. Tím se vyplnila Ahiášova předpověď o roztržení říše.

Nevyhnutelným následkem Šalamounova krajně přepychového života na dvoře (3 Král. 4, 22) bylo, že zatížil lid velikými daněmi, aby mohl sehnat peníze na neslýchaná vydání. Vždyť denní spotřeba masa v královské kuchyni byla „10 krmných býků, 20 pasených býků, 100 beranů, nepočítaje ani nalovenou zvěřinu: jeleny, srny, sajky a krmnou drůbež“ (3 Král. 4, 23). K tomú náklad na udržování královských stájí, kde bylo 40.000 koní tažných a 12.000 koní jezdeckých (3 Král. 4, 26; 2 Par. 9, 25).

Další vývoj dějin je smutným potvrzením obav, jež vyslovila Samuelova ústa. On byl pouze věštbou samotného Boha, jenž prohlíží lidská srdce a předvídá vývoj dějin ve všech jejich obdobích až do dalekých století, jakoby to bylo právě nyní. Nebyl proti království jako vládní formě, nýbrž proti čistě světskému pojmání této nejvyšší občanské správy.

Izrael chtěl mít krále „jako ostatní národové“. A zde právě je veliké nebezpečí zneužití vládní moci tím, že jednak na místo Božího zákona nastoupí sobectví a vlastní vůle, jednak náboženství je zatlačeno do pozadí časnými zájmy státní politiky.

(Pokračování.)

Emauzy.

P. Jindřich Hänslar.

PLASY U PLZNĚ, BÝVALÝ CISTERCIÁCKÝ KLÁŠTER

Je vlastně trapno psáti o zrušených klášteřích. Některé jsou snad v sutinách, u jiných jsou klášterní budovy zachovány, ale používá se jich k jiným účelům: tu jako kasáren, jinde jako blázinců, některé snad byly dokonce přeměněny

Plasy: průčelí dnešního farního chrámu s „Benediktínskou“ kaplí.

za věznic (,,kartouzy“). Kolik klášterů v Německu, v Anglii a severských zemích padlo za obět reformaci v 16. století! U nás bylo mnoho klášterů zničeno za husitských bouří. Mnoho z těchto klášterů bylo obnoveno, ale ke konci osmnáctého století přišla na kláštery jiná bouře, bouře sekularisace. Kolik klášterů v zemích koruny svatováclavské a v Rakousích zrušil císař Josef II.!

Při pohledu na zničené nebo zrušené kláštery si bezděky vzpomeneme na Ezechielovo proroctví o suchých kostech (Ezech. 37, 1—14). Hospodin vyvedl proroka v duchu a zastavil ho na rovině údolní, jež byla plná kostí. I řekl mu:

„Synu člověkův, co myslíš, budou tyto kosti zase živý?“ Prorok odpověděl: „Pane Bože, ty víš.“ Tu mu poručil Hospodin: „Prorokuj o těchto kostech a rei jim: Kostí suché, slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Pán Bůh těmto kostem: Ať, já vpustím do vás ducha, abyste ožily. A dám na vás zase šlachy, učiním, že vzroste na vás zase maso, potáhnu vás kůží; dám vám ducha, i budete živý a zvíte, že já jsem Hospodin.“ Přáli bychom si, aby se toto proroctví vztahovalo také na zrušené kláštery, zvláště na ty, které měly slavnou minulost. Na některých se, díky Pánu Bohu, toto pro-

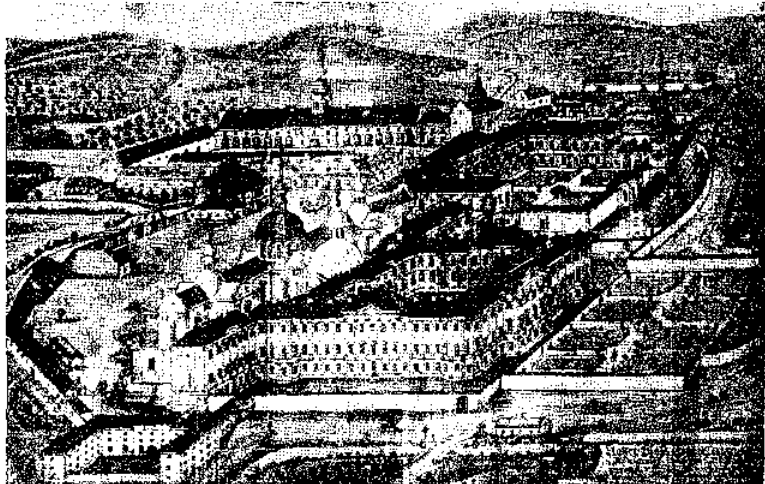

Plasy koncem XV. století, zpustošené po husitských válkách.

roctví již vyplnilo, na př. na klášteřích Weingarten a Neresheim ve Virtembersku a Grüssau (Křešov) v pruském Slezsku. Všechny tři se po dlouhou dobu podobaly takovým suchým kostem (ossa arida), až se po válce nad nimi smíloval Hospodin, zase je takřka přioděl šlachami a masem a vyslal do nich svého ducha, takže ožily. Všechny tyto tři kláštery po válce obnovili beuronští benediktini, takže v nich zase raší život řehole sv. Benedikta. Zdá se, že také na klášteře sázavském se začíná vyplňovat proroctví Ezechielovo, neboť aspoň zcela přešel již do rukou emauzských benediktinů. A což Plasy u Plzně, druhdy slavný cisterciácký klášter? Bude-liž také tento klášter vzkříšen k novému životu? Zatím si můžeme jen povzdechnout: „Kéž by to Pán Bůh dal!“

Slyšme něco z dějin plasského kláštera. Byl založen již asi roku 1144, tedy ještě za žití sv. Bernarda, knížetem Vladislavem II. v krásném, širokém údolí na prudké řece Střele. „Pověst vypravuje, že kníže ten vydal se kdysi na lov. Unaven odpočinul si na pláští pod lipou a usnul. Ve snách do-

stalo se mu vnuknutí s nebes, aby na tomto místě založil klášter; na plášti svém užíval obrysy jeho a zdálo se mu, jako by slyšel zpěv mnichů. Od onoho pláště pak prý velel místo to nazvati „Plasy“.* Kniže Vladislav povolal do Plas mnichy řádu cisterciáckého z Langheimu v diecési bamberské v Bavořích. Jelikož knížecí majetek v Plasech byl by sotva stačil k výživě mnichů, přidal jim kniže několik okolních vesnic, dále vinice na Petříně, jakož i clo ze soli v Děčíně. To vše se uvádí v listině dané r. 1146. Začátky kláštera byly velmi

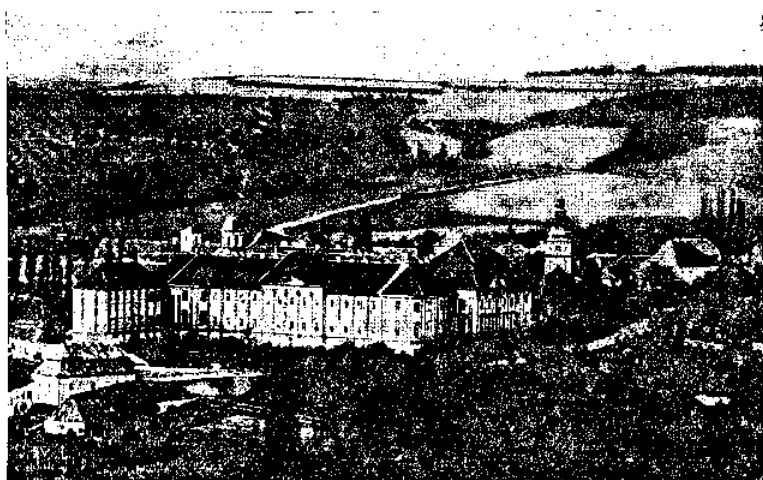
Návrh na restauraci Plas v XVII. stol.

skromné. Nejprve bylo tu jen několik mnichů a první klášterní budovy byly velmi chudé; konventní budova obsahovala pouze oratoř, refektář a dormitář (ložnici); stávala prý tam, kde je nyní kaple sv. Maří Magdaleny s obilními sýpkami. Zdá se, že na klášteřích, které začaly skromně a chudě, spočívalo zvláštní požehnání Boží. Jejich život se podobá životu Církve Kristovy, která ve svých začátcích je hořčičným semínkem, ale ve svém dalším vzrůstu a rozkvětu jest jako mohutný, bohatě rozvětvený strom.

Klášter v Plasech rostl a mohutněl a bylo záhy třeba rozšíření klášterní budovy. Podle zásady řehole sv. Benedikta: „Ničemu nebudiž dána přednost před dílem Božím,“ přišel brzy na řadu kostel. Druhý opat, Ivo, položil r. 1154 základ

* Dr. Ant. Podlaha. Posvátná místa království českého. Arcidiecése pražská, díl III.

k novému velkému kostelu ve slohu románské basiliky. Tato stavba pokračovala zvolna a byla dokončena teprve po padesáti letech. Podle zpráv dějin plasského kláštera, psaných teprve v první polovici 18. století (r. 1729), chovaných v rukopise v knihovně kláštera oseckého, byla nová basilika trojlodní a měla při bočních lodích kaple. Také v průčelí chrámu byly dvě kaple (sv. Barbory a sv. Kateřiny) a kromě toho dvě věže.

Dienzenhoferova úprava kláštera Plasy.

Plasský klášter se těšil veliké přízni panovníků českých i jiných dobrodinců, a tato přízeň se jevila hojnými dary. Kníže Soběslav II. r. 1175 daroval klášteru několik vesnic. Také kníže Fridrich byl k plasskému klášteru štědrým a daroval mu kromě jiného majetku Kralovice. Jelikož vybírání cla ze soli v Děčíně bylo spojeno s velkými potížemi, kníže Fridrich dal jim místo toho vesnici Kopidlna (r. 1134).

Králové Václav I. a Přemysl Otakar II. byli klášteru plasskému velice nakloněni. Král Václav I. zavítal v květnu r. 1238 do Plas a byl od opata a bratří přijat s velikou radostí a úctou. Však zde také měli čeští panovníci jakýsi palác, hned za prelaturou na straně východní, s dvojitou kaplí: hořejší kaple sv. Maří Magdaleny byla pro krále a jeho družinu, dolní, sv. Václava, pro čeleď panovníkovu.

Ačkoliv klášter plasský měl koncem 13. století velký majetek, přece v následujícím století upadal do finančních ne-

snází. Mnozí šlechtici dožadovali se od kláštera i s družinou svou pohostinství měrou neskromnou, takže tím klášteru způsobovali nemalou škodu. Opati Jakub a Gotfrýd stěžovali si u stolice papežské, že klášter pohostinstvím, daněmi a živelnými pohromami octl se v tísní a upadl do dluhů.

Opat Gotfrýd (1399—1425) se měl dočkati ještě větší pohromy. Roku 1421 navštívili husité také plasský klášter, zpusťovali jej a také starobylý chrám pobořili. Mnichové našli útočiště v Plzni, opat Gotfrýd se uchýlil do Manětína, kde brzy potom zemřel. Když se řeholníci vrátili do Plas, bylo hlavní starostí opatů, opravit zpusťované klášterní budovy, uchrániti zbylý majetek a dostatí zpět nebo vykoupiti dřívější majetek. Vzdor všem námahám opatů živořil ochuzený klášter v tomto i v následujícím století. Těžká rána stihla plasský klášter v letech 1530—1556, kdy byly vymáhány na něm veliké dávky na válku s Turky. Opat byl nucen zastavovati vesnici po vesnici, až téměř všechny statky klášterní zastavil šlechtici Floryanu Gryspekovi na dobu čtyř životů.

Za povstání českých stavů byl plasský klášter popleněn vojskem stavovským a tehdejší opat Wassmutius po dobytí Plzně zajat a vězněn, až bylo zaň složeno 15.000 zlatých. Později, za třicetileté války, byly Plasy navštěvovány loupeživými oddíly švédskými; opat nejednou před nimi prchal do lesů a byl nucen konvent zase na čas rozpustiti.

Konečně přišel kýžený mír a klášter plasský se začal zotavovati. Na základech starého kostela vystavěn byl nový, barokový kostel bez kaplí a věží. Za opata Trojera byl slavně konsekrován arcibiskupem pražským Janem Fridrichem hrabětem Waldšteinem 11. července 1688. Kostel je zasvěcen Panně Marii na nebe vzaté. Na hlavním oltáři je veliký obraz Nanebevzetí P. Marie od Karla Škréty. Tento oltář je kromě toho ozdoben ohromnými pozlacenými sochami: na evangelní straně sv. Bernarda, na epištolní straně sv. Benedikta. V křížové či příční lodi jsou ještě čtyři barokové oltáře, dva menší, sv. Barbory a sv. Kateřiny, a dva velké, řezbářským a sochařským uměním bohatě zdobené: Panny Marie s obrazem P. Marie Pomocné a sv. Bernarda. Na tomto oltáři je velký obraz od Petra Brandla, představující sv. Bernarda u vytržení při zjevení se Rodičky Boží.

Obrovská klášterní budova byla vystavěna za opata Tittla (1699—1738). Jelikož půda, na níž stojí, nebyla pevná, by-

lo třeba stavěti na dubových pilotách; bylo prý jich zaraženo do země 5100, tedy celý dubový les.

Opat Trojer začal také v barokním slohu přestavovat prelaturu. Ale ani on, ani jeho nástupci ji nedokončili.

Zrušení kláštera plasského učinilo náhle konec působení cisterciáckých mnichů v Plasích a v okolí.

Panství Plasy bylo r. 1826 prodáno ve veřejné dražbě; koupil je kníže Klemens Václav Lothar Metternich. Bývalé opatství bylo přeměněno v zámek. V konventní budově je fara (nyní děkanství), a kromě toho jsou tu školy, byty úřednictva a kanceláře.

V královské druhdy kapli sv. Maří Magdaleny se slouží mše svatá jednou do roka, totiž na svátek této světice, 22. července.

„Fili hominis, putas vivent ossa ista? — Synu člověkúv, myslíš, že tyto kosti budou zase živý? Pane Bože, ty víš!“

Emauzy.

P. Bernard Velíšek.

DOMINUS VOBISCUM

O nezapomenutelném P. Janu Zimovi se vypravuje, že kdysi na ulici byl zastaven neznámým člověkem, který chtěje si z něho ztropit žert, pozdravil ho „Dominus vobiscum“. Ten však vtip přijal a oplatil tím, že zcela klidně a vlídně mu odvětil: „Et cum spiritu tuo“. Takovou odpověď však opovážlivec neočekával a rozpačitě se omlouval. Jistě nevěděl, jak krásného a starokřesťanského pozdravu zneužil. Věděl asi jen tolik, že těchto slov velmi často se užívá při bohoslužbách a že jsou charakteristickým úslovím katolického kněze. A v tom se nemýlil.

„Dominus vobiscum — Pán s vámi“ je oficiální liturgický pozdrav, jímž se přeje věřícím pokoj Kristův, láska a milost Kristova. A i v tomto případě, kdy slov bylo zneužito, zdá se, že milost se dotkla veselého soudruha, neboť odpověď kněze: „Et cum spiritu tuo — i s duchem tvým“ na něho udělala takový dojem, že se obrátil a slíbil polepšení...

Máme tedy zde zjev, že na jedné straně „Dominus vobiscum“ je něco velice známého, ba řekli bychom docela všed-

ního, a na druhé straně opět něco naprosto neznámého: jeho hlubší smysl nám unikl, takže slov buď se zneužije nebo při nejmenším se jich užije bez zvláštního vnitřního účastenství. A to ne snad pouze v kruzích odcizených katolické Církví, nýbrž i v našich řadách jsou mnozí, kdo pro tento krásný, vpravdě křesťanský pozdrav nemají dosti porozumění. Snad tomu prospěje, ohlédneme-li se trochu po smyslu obou slov „Dominus vobiscum“ i odpovědi na ně „Et cum spiritu tuo“.

V prvé řadě třeba si uvědomit, že tato slova jsou pozdrav. A co plyne z pojmu pozdrav? Předně: přát zdraví a pak všeobecně dobro, vzdávat úctu, a za druhé: přát zdraví či dobro a vzdávat úctu někomu. Pojem pozdravu tedy předpokládá počet nebo společenství nejméně dvou osob. Musí zde být vzájemný vztah mezi tím, kdo zdraví, a mezi tím, kdo je pozdraven. Je tedy pozdrav pojem společenský. Zdravit se je zvykem tak starým, jak staré je lidstvo samo. Vždyť člověk je tvor společenský, který má nutný a podstatný poměr k svému bližnímu, k svému okolí. Tento poměr ovšem může být buď pozitivní nebo negativní. A protože člověk se skládá z části čistě duchovní a z části smyslové, nutně dává najevo také své vnitřní rozpoložení. A tak dává výraz také svému poměru k bližnímu. Je-li jeho poměr pozitivní, vyjadřuje to pozdravem, totiž ukazuje bližnímu svou pozornost a úctu. Je-li negativní, vyjadřuje to opovržením, lhostejností. Nehledíme zde k tomu, že u křesťana tento poměr má vždy být jedině pozitivní, nýbrž pouze konstatujeme obě možnosti.

Rozeznáváme pak různé druhy pozdravů. Soukromé, veřejné, oficiální. Časem totiž jisté způsoby pozdravů, jež snad platily pouze v omezeném či soukromém kruhu, se ustálily a byly přijaty celým společenstvím, celým krajem, a tak se staly pozdravem veřejným a oficiálním. Postupem času a kultury vyvinuly se a staly se předmětem jistých norem, podle nichž se jich užívalo. Je samozřejmé, že ráz toho kterého společenství také určoval způsob a ráz pozdravu. A tak i Církev svatá jako nadpřirozené společenství věřících má svá pozdravná zvolání. Jedním z nich, a snad jedním z nejkrásnějších a nejpodstatnějších, je naše „Dominus vobiscum“.

Sledujme trochu vývoj tohoto pozdravu! Již v samých po-

čátcích Církve svaté se zdravilo. To je jednak v její povaze jako společnosti, ale byl tu též příklad samotného Spasitele a apoštolů, proto křesťané se zdravili.

Jako sám Pán Ježíš hned při vstupu do shromáždění apoštolů zdravil své učedníky starožidovskou pozdravní formulí „šalóm lakém — pokoj vám“, tak i jeho učedníci hned od počátku se řídili jeho příkazem: „Do kteréhokoli domu vejdete, napřed řekněte: Pokoj domu tomuto!“ (Luk. 10, 5.) A zvyk ten zachovávali i křesťané pozdější, jak dosvědčuje svatý Jan Zlatoustý: „Od pradávna se shromažďovali všichni a zpívali společně žalmy: totéž činíme nyní i my a ještě nyní představený obce, jako by vstupoval do otcovského domu, pozdravuje všechny pozdravem míru“ (Chrys. hom. 36). A ve své 3. homilii k epištole Koloským praví: „Jakmile vstoupí představený Církve, ihned praví: „Pokoj budiž všem!“ Káže-li: „Pokoj vám!“ Žehná-li: „Pokoj vám!“ Zve-li k polibku míru: „Pokoj budiž všem!“ A po skončené oběti opět: „Pokoj budiž všem!“ Podobně svatý Cyril Alexandrijský: „Porro salutabat (Jesus) discipulos familiaribus ad eos vocibus usus pax vobis, legem veluti quandam inde statuens ecclesiae filiis; quo fit, ut in sanctis potissimum conventibus et synaxibus circa ipsa mysterii initia hoc invicem dicamus — dále Ježíš zdravil učedníky užívaje pro ně důvěrného oslovení „Pokoj vám“, jako by tím stanovil jakýsi příkaz pro syny Církve; tak se stává, že hlavně při svatých shromážděních a obětech na samém počátku slavení tajemství i my navzájem si to říkáme“ (In Joannis Evang. l. 12 MG 74 -75: 707).

Tento řecký zvyk, jenž má svůj původ v příkladu Páně a jehož se na Východě drží dodnes, dokazuje nám pro západ svatý Cyprian: „Dominico (die) legit interim nobis, id est, auspicatus est pacem dum dedicat lectionem — v neděli mezitím, co nám čte, totiž počíná přáním míru, když čte lekci...“ (Epist. 38 ad clerum Carth. de Aurelio lectore ordinato). Svatý Ambrož kárá simonistického biskupa, že sice dává pozdrav míru, sám však mír nemá: „pronuntiat enim episcopus hujusmodi ad populom „pax vobis“ — takový biskup sice říká lidu: Pokoj vám!“ (Lib. de dign. sacer. cap. 5). Stejně tak kárá Optát Milévský: „Non potuistis praetermittere quod legitimum est, utique dixistis „pax vobiscum“. Quid salutas de quo non habes? Quid no-

minas quod exterminasti? Salutas de pace qui non amas — nemohli jste opominout, co je zákonité, ano řekli jste: Pokoj vám! Co zdravíš tím, co nemáš? Co jmenuješ to, co jsi vymýtil? Přeješ pokoj ty, kdo jej nemáš!“

„Pax vobis“ byla tedy prvotní formule pozdravu jak na východě, tak na západě. V prvních dobách všichni, kdo se zúčastnili křesťanských bohoslužeb, patřili k počtu šťastných věřících, k počtu *communio sanctorum* — společenství svatých a mohli proto bez rozdílu být osloveni oním pozdravem míru a pokoje, mohli být účastni Kristovy lásky a milosti. Zároveň také vzpomínka na Spasitele byla bezprostřednější a víra, že liturg-kněz představuje viditelně a autoritativně Krista, byla živější. Každé „pax vobis“ bylo tedy vysloveno jaksi samotným Kristem. Odtud tedy také ona velká úcta, již se dostalo tomuto pozdravu. A jak by také ne! Pax christiana byla ono *communio*, onen svazek čisté lásky, který neměl a nesměl být rušen nikým nepovolaným.

Časem ovšem leccos se změnilo. Jednak lidská slabost uplatňovala svůj zkázonosný vliv (mnohý křesťan upadal do hříchů), jednak i pohanům a židům měla se dát možnost podílu na křesťanském společenství. Katechumeni, kteří se teprve připravovali na svatý křest, nepatřili dosud k Církvi a nemohli proto mít ještě účastenství na jejím míru. Podobně kající vyloučení ze společenství. A židé a pohané teprve ne! Bohoslužby musily se rozdělit na Mši katechumenů a věřících. Rozumí se samo sebou, že jednota byla již porušena a proto také výraz jednoty, onen pozdrav míru a vzájemné lásky, stal se jaksi nemístným. Báli se snad i zneuctění onoho Spasitelova pozdravu a proto se užívalo raději pozdravu jiného — „*Dominus vobiscum*“.

„*Qui nimirum salutationis sermo non moderno humanae adinventionis arbitrio constitutus, sed ex antiqua sacri eloquii auctoritate probatur assumptus* — tento pozdrav totiž se nezakládá na moderním podkladě lidského nápadu, nýbrž je dokázáno, že je převzat ze starodávné autority Písma svatého,“ praví svatý Petr Damiani (*Liber Dominus vobiscum*, c. 3). Již ve Starém zákoně se setkáváme s tímto pozdravem, jenž vlastně není ničím jiným, než překladem hebrejského Emmánuél — Bůh s námi. Používalo se ho u židů jako pozdravu, a to buď v množném či v jednotném čísle. Booz pozdravuje žence na poli: „*Dominus vobiscum*“ (*Rut* 2, 4).

V druhé knize Paralipomenon čteme, jak prorok Azariáš nadšeně vítá krále Āsa, když jako vítěz se vracel s vojskem: „Pán byl s vámi, protože jste byli s ním!“ (15, 2). Anebo posel Hospodinův pravil Gedeonovi: „Pán s tebou, muži velestatečný!“ (Soud 6, 12). A v Novém Zákoně archanděl Gabriel pozdravuje nejblahoslavenější Pannu: „Zdrávas, milostiplná, Pán s tebou!“ (Luk. 1, 28).

Jistě že Církev svatá tento pozdrav převzala také proto, že byl posvěcen úctyhodným stářím a že ho užívali proroci a patriarchové, ale vlastního významu a účinnosti dostalo se mu tím, že byl spojen s oním příslibením, jímž sám Bůh slíbil svou přítomnost ve svých pomazaných: „Inhabitabo in illis -- budu mezi nimi přebývat“ (3. Mojž. 26, 12; 2. Kor. 6, 16), zvláště však slovy Kristovými, jimiž slíbil svou přítomnost svým apoštolům a tím celé Církvi: „Ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi — hle, jsem s vámi po všechny časy až do skonání světa“ (Mat. 28, 20). Zdraví-li proto kněz věřící „Dominus vobiscum“, je to jaksi aplikace a pokračování onoho příslibení Páně, že s námi bude až do skonání světa.

Co do původu a obsahu pozdrav „Dominus vobiscum“ znamená totéž jako pozdrav „Pax vobis“. Svatý Cyril Alexandrijský (In Joan. Ev. 1. 12) přímo ztotožňuje Krista s mírem řka: „Vis ergo et ratio salutationis hujus largitori pacis convenit, immo vero paci omnium id est Christo — účinnost a smysl tohoto pozdravu přísluší vlastně dárci pokoje a míru, ba samotnému pokoji všech, to je Kristu.“ Při tom se odvolává na svatého Pavla: „Ipse enim est pax nostra — neboť on sám je naším pokojem“ (Efes. 2, 14). Svatý Pavel sám často užívá úsloví: „milost a pokoj od našeho Pána Ježíše Krista“ (Řím. 1, 7), anebo „pokoj a láska od Krista“ (Efes. 6, 23) ve stejném smyslu jako „Pán Ježíš budiž s Duchem tvým“ (2. Tim. 4, 22). Kristův pokoj není ničím jiným než posvěcující milostí, a máme-li posvěcující milost, jsme ospravedlněni: „Jsouce tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož jsme dostali věrou i přístup k té milosti, ve které stojíme, a honosíme se nadějí ve slávu Boží“ (Řím. 5, 1 násl.). A máme-li posvěcující milost, máme také „lásku Boží, jež je vlita v srdcích našich skrze Ducha svatého“ (Řím. 5, 4) a tímž Duchem jsme ve spojení s Kristem: „Žiji pak ne již já, nýbrž

žije ve mně Kristus“ (Gal. 2, 20). Přát tedy někomu pokoj Kristův je totéž jako přát mu, aby Kristus Pán byl s ním.

A přece pozdrav „Dominus vobiscum“ není totéž jako pozdrav „Pax vobis“. Není již tak výrazný a řekli bychom tak živý a bezprostředně osobní. Jeví se nám tu zcela nenápadně jaksi nazírání příliš přirozené, jež již rozlišuje osobu kněze od Krista, kdežto dřív tím, že kněz užíval slov samotného Spasitele, osoba kněze takřka splývala s Kristem, Kristus mluvil bezprostředně jsa viditelně představen liturgem. Třebaže prostřednický charakter kněze nikdy nezmizel, přece jen byl oslaben. Jistě na tuto změnu měla vliv také okolnost, že se začalo rozlišovat mezi biskupy a kněžími. Nástupcem apoštolů v plném slova smyslu a viditelným zástupcem Krista, jenž vstav z mrtvých pozdravil své učedníky „Pax vobiscum“, je jedině biskup. Kněží jsou jeho pouhými pomocníky. Jedině apoštolům se dostalo rozkazu, aby při vstupu do domu pozdravili pozdravem míru (Luk. 10, 5). Na to poukazuje již Pseudoalkuin a po něm svatý Petr Damiani: „Merito ergo apostolorum successorés, id est ecclesiarum praesules hujus formae salutationis untuntur, domum scilicet Dei salutantes, ubi omnes oportet esse filios pacis, ut salutatio pacis super eos requiescens et salutantibus et salutatis possit esse fructuosa — po zásluze tedy nástupci apoštolů, totiž představení církvi, užívají oné formy pozdravu, když zdraví dům Boží, kde všichni mají býti syny pokoje, aby pozdrav pokoje na nich spočíval a mohl býti k užítku jak těm, kdo zdraví, tak těm, kdo jsou zdraveni“ (De Dominus vobiscum, cap. 3). Tých autor také rozlišuje „Dominus vobiscum“ jako salutatio sacerdotalis — kněžský pozdrav od „Pax vobis“ jako salutatio episcopalis — pozdravu biskupského. Zbytek toho máme ještě dnes, kdy biskup při slavných bohoslužbách na počátku zdraví věřící „Pax vobiscum“.

Jak nám praví svatý Pavel ve své epištole Koloským, oběti na kříži byl uzavřen mír mezi nebem a zemí a oběť Mše svaté jako totožná s obětí na kříži je pramenem všeho míru a vší milosti. Biskup je nositelem této smiřující oběti Mše svaté ve vyšším a plnějším smyslu než jednoduchý kněz, protože on jediný má plnomoc slavit tajemství a tuto plnomoc dává i jiným a tím zaručuje trvání oběti v Církvi svaté. Tedy jen on je pravým knížetem míru.

Tedy dvě okolnosti: předně že se chtělo zabrániti zneuctívání Kristova pozdravu „Pax vobis“ a za druhé rozdíl mezi biskupem a kněžími vedly k tomu, že se používá pozdravu méně slavného „Dominus vobiscum“.

Do které doby to spadá? S jistotou se to nedá určití. To-lik je jisté, že liturgické používání formule „Dominus vobiscum“ je již velmi staré a setkáváme se s ním často ve starých liturgiích. Již v liturgii svatého Hippolyta Římského († 235), sepsané řecky, setkáváme se s „Dominus vobiscum“ i s odpovědí. Pro římsko-latinský Ordo missae dokazuje nám tuto formuli sakramentář Gelasiánský a Gregoriánský (VI. až VII. století). I v západním Španělsku kolem VI. století „Dominus vobiscum“ je již starým zvykem. Vždyť v kánonu 21 (cap. 3) koncilu v Braga (561 nebo 563) čteme: „Placuit, ut non aliter Episcopi et aliter presbyteri populum, sed uno modo salutent dicentes: Dominus sit vobiscum sicut in libro Ruth (2, 4) legitur et ut respondeatur a populo: Et cum spiritu tuo: sicut et ab ipsis apostolis traditum retinet omnis oriens et non sicut Priscilliana pravitas immutavit — zalíbilo se nám, aby biskupové nezdravili věřící jinak a jinak kněží, nýbrž aby zdravili stejně řkouce: Pán budiž s vámi, jak čteme v knize Rut (2, 4), a aby lid odpovídal: I s duchem tvým, jak to bylo převzato od samých apoštolů a jak to zachovává celý východ a nikoli jak se to opovážila změnit prisciliánská drzost“ (nutno poznamenat, že místo „oriens — východ“ třeba čísti „occidens — západ“, protože na východě pozdrav „Dominus vobiscum“ se nikdy neujal — formule „Dominus sit semper cum omnibus nobis“ se vyskytuje pouze jedenkrát v liturgii svatého Marka, — což dokazují texty nahoře uvedené a liturgie svatého Basila a Jana Zlatoustého, a i dnes na východě biskup i kněží užívají jedné a téže formule liturgického pozdravu, totiž „Pax vobis“, kdežto na západě se upustilo od původně společného zvyku zdraviti takto, jak s doklady toho jsme se již také setkali).

Narízení koncilu v Braga je důležité jako jeden z nejstarších dokladů našeho pozdravu, ale též proto, že nás uvádí do zajímavé fáze onoho vývoje, o kterém jsme se zmínili. Priscilián totiž, jak vysvětluje jistý Garsias tento kánon, chtěl nařídit, aby biskup ne pouze jednou, jak to je zvykem, nýbrž vždy říkal „Pax vobis“, kdežto kněží měli říkat „Dominus vobiscum“ (Bona, Rerum lit. II, c. 5). Máme tedy

zde doklad, jednak že „Dominus vobiscum“ se již ujalo a je zvykem, jednak že biskup na začátku bohoslužeb zdraví „Pax vobis“, což je dosud zbytkem starého zvyku. A protože Priscilián se snažil tento starý zvyk zachránit, chtěje při tom rozlišovat kněze od biskupů, zakročila církevní autorita a určila jeden a týž pozdrav, totiž „Dominus vobiscum“, pro biskupy i kněze. Nicméně však toto nařízení nemělo takovou účinnost, jak ukazuje další vývoj.

Čteme-li Amalara († 875), snadno bychom mohli přijít na myšlenku, že tenkrát i kněží volně mohli používat slov „Pax vobis“. A svatý Petr Damiani, jak jsme se již zmínili, přesně rozlišuje pozdrav biskupský a kněžský, takže vidíme, že se tento rozdíl přece uchoval alespoň pro první pozdravení při vstupu (po zavedení introitu, Gloria a modlitby bylo posunuto před kolektu). Ale jinak se nařízení koncilu v Braga prosadilo a máme nyní na západě stejnou formuli pozdravu jak pro biskupy tak i pro kněze: „Dominus vobiscum.“ Doklady pro liturgický pozdrav před prefací a před políbkem pokoje, nacházíme v sakramentáři Gelasiánském a Gregoriánském, pro pozdrav před evangeliem a ofertoriem v prvním římském ordo, kdežto další, totiž pro pozdrav před postcommunio, stupňovou modlitbou a před posledním evangeliem jsou pozdějšího původu.

Víme tedy, že „Dominus vobiscum“ znamená totéž jako „Pax vobis“. Po Gloria kněz se obrací k věřícím, „quia quos salutamus, eis faciem praesentamus — protože těm, jež zdravíme, ukazujeme obličej“ (jak to vyžaduje slušnost), píše Amalarius a přeje jim onen pokoj lidí dobré vůle, jež svolával při Gloria, a při tom rozepíná ruce, jakoby s láskou chtěl obejmouti celé shromáždění věřících.

Můžeme však uvažovat o „Dominus vobiscum“ bez ohledu na jeho úzký vztah k „Pax vobis“. A tu se nám jeví v jiném světle. Kdežto ve Starém zákoně tento pozdrav je v různých formách a variacích, jako: „nechť Pán Bůh váš je s vámi!“, nebo „Pán budiž s vámi!“, či „nechť Bůh Jakubův je s vámi!“, anebo „Bůh zástupů budiž s vámi!“, má v liturgii svůj vyhraněný význam.

Ve Starém zákoně Dominus — Pán je jedno ze jmen Božích a znamená Boha židů jako absolutního panovníka a hrozného soudce. Křesťanská víra je zdokonalením víry židovské. Kristus nepřišel zákon rušit, nýbrž naplnit (Mat.

5. 17). Základem však a hlavním článkem náboženství židovského byla víra v jednoho Boha: židé se klaněli jedné a jediné osobě božské. Poznání této božské osoby bylo zdokonaleno zjevením tajemství nejsvětější Trojice: „Otec“ (t. j. první božská osoba) je sám „Bohem“ Starého zákona, proto také i v Novém Zákoně jemu zvláště se přivlastňuje toto jméno „ho theos“. Důvod toho je v povaze jeho osoby: je začátkem a pramenem celého božství, je Bůh katexochén. Jméno Dominus se dává výlučně druhé osobě božské, ačkoli také tu a tam druhá osoba je „Deus“, avšak jen výjimkou, protože bylo nutno hájit božskou povahu druhé osoby nejsvětější Trojice proti heretikům. Tak i svatý Jan má ve svém evangeliu (1, 1): „a Bohem bylo Slovo“. Všeobecné však formule jsou: „Nobis unus Deus Pater ex quo omnia et nos in illum et unus Dominus Jesus Christus per quem omnia et nos per ipsum — pro nás je toliko jeden Bůh Otec, z něhož je všechno a k němuž my jsme určeni, a jeden Pán Ježíš Kristus, skrze něhož je všechno a skrze nějž jsme i my“ (1 Kor. 8. 6). A podle svatého Pavla se řídí i prvotní Církev: mluvili o Bohu, míní tím první osobu nejsvětější Trojice, mluvili o Pánu, má na mysli druhou osobu: „A tak nemluvím vůbec o bozích ani o pánech, nýbrž následuji apoštola, takže kdybych měl zároveň jmenovat Otce i Syna, jmenoval bych Otce Bohem a Ježíše Krista Pánem... A jen Krista bych mohl nazývat i Bohem (avšak ne Otce také Pánem), jak právě též apoštol... neboť sluneční paprsek mohou nazývat sluncem, nemohu však slunce, z něhož tento paprsek vychází, tak snadno nazývat také paprskem“ (Tertullian Adversus Prax. 13). Anebo: „Jsou pak dary rozličné, ale též Duch, a rozličné jsou služby, ale též Pán, a rozličné jsou působnosti, ale též Bůh, který to vše ve všech působí“ (1 Kor. 12, 4).

Na těchto textech, jichž by se dalo uvést mnohem více, zakládají se tak zvané appropriace, totiž způsob mluvy, jímž jméno samo sebou společné třem božským osobám zvláště se přivlastňuje jedné osobě proto, abychom tímto přívlastkem lépe poznali zvláštní vlastnosti té které osoby. A tak Otci jako Všemohoucímu zvláště se přivlastňuje jméno „Bůh“ a všechna zázračná díla: on je princip „z něhož“. Synu se přivlastňuje jméno „Pán“ a rozdělení služeb v církevním společenství a prostřednictví při stvoření:

on je princip „skrze něhož“. Duchu Svatému se přivlastňuje rozdílení darů a posvěcení věřících.

Dominus — Pán jako theologický a liturgický výraz má tedy v Novém Zákoně zcela jiný význam než ve Starém zákoně. Tam znamená Boha, nepřístupného a přísného soudce židů, zde Božího Syna, prostředníka mezi Bohem a námi, jenž pro nás se stal člověkem, aby nás vykoupil svou smrtí a zjednal mír mezi Bohem a tvory. Přeje-li tedy kněz věřícím, aby Pán byl s nimi, přeje jim přítomnost samotného Spasitele a Vykupitele, jenž v každé Mši svaté obnovuje své vykupitelské dílo a obětuje se nebeskému Otci. „Dominus vobiscum“ tedy poukazuje na vykoupení a není proto vhodnějšího výrazu při nekrvavé oběti, než je vzývání samotného velekněze této oběti. Proto také každou modlitbu končíme slovy: „Skrze Pána našeho Ježíše Krista...“ a „skrze Krista, Pána našeho...“: jsme si jisti, že tak nejspíše dosáhneme odpuštění všech hříchů, vyslyšení všech proseb a přijetí všech svých dávků u Otce nebeského. „Majíce tedy velikého velekněze, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, držme se té víry, kterou vyznáváme! Vždyť nemáme velekněze, jenž by nemohl mítí soucít s našimi slabostmi, nýbrž takového, který podobně jako my byl zkušěn ve všem kromě hřichu. Přistupujme tedy s důvěrou k trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost ku pomoci příhodné“ (Žid. 4, 14). Jedině Kristus může být prostředníkem mezi věčným Bohem a smrtelným tvorem, protože zároveň byl Bohem i člověkem.

„Dominus noster — náš Pán“ neznamena tedy samotného Boha ani věčné Slovo, pokud je v Otcově lůně, nýbrž znamená věčné Slovo, pokud sestoupilo s nebe a přijalo lidskou podobu: „Et Verbum caro factum est et habitavit in nobis et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre plenum gratiae et veritatis — a Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi a viděli jsme jeho slávu, slávu jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy“ (Jan 1, 14).

Mnoho záleží na tom, jak chápeme slovo „Dominus“. Je jaksi zkušebním kamenem pravé víry. Tak některé řeckoruské a východní liturgie chtějíce v boji proti arianismu vyjádřit a chránit stejnopodstatnost Kristovu s Otcem, vynesly na konci modliteb slova: „Skrze Krista, Pána našeho“ v obavě, že by snad slůvkem „skrze“ mohla se vyjádřit pod-

statná nestejnost Syna s Otcem. Tím ovšem zkreslily význam celého křesťanství, dotkly se jeho životního nervu: Kristus již není prostředníkem, Bohočlověkem, nýbrž je Bohem a nemáme jiného přístupu k Bohu, leč skrze svaté. O dalších následcích zde nemluvíme.

Končíme své úvahy o pozdravu „Dominus vobiscum“ slovy kardinála Bony, jež jsou jaksi souhrnem všeho, co jsme řekli: „Cum vero sacerdotes dicunt pax vobis sive Dominus vobiscum, nos per ipsos salutatur Christus cupiens in nobis mansionem facere et nos secum unire ac templum suum eucharistici Sacramenti perceptione efficere: sicut Angelus B. Virginí dixit Dominus vobiscum antequam in utero carnem susciperet — když však kněží praví „Pokoj vám“ nebo „Pán s vámi“, zdraví nás v nich Kristus, chtěje v nás přebývat a nás se sebou spojit a přijetím eucharistické svátosti učinit nás svým chrámem, jako anděl pravil k nejbližší Panně „Pán s tebou“, dřív než Ježíš v jejím lůně vzal na se tělo“ (Rerum lit. II, c. 5).

Přiblížili jsme se tedy již poněkud smyslu oněch dvou slůvek tím, že v nich vidíme pozdrav a že jsme si všimli jejich dějin a vnitřního významu. Z jejich charakteru pozdravu plyne, že existuje společenství lidí navzájem se milujících a přejících si to nejlepší, totiž přítomnost Pána Ježíše Krista. Je-li již v přirozeném společenském řádu velkou ne slušností a nezdořilostí na pozdrav neodpovědět, bylo by i v nadpřirozeném společenském řádu znamením veliké netečnosti a nepozornosti, nevšimli-li bychom si pozdravu a přání, jež nám vzkazuje Církev svatá ústy svého kněze. Viděli jsme, že k podstatě pozdravu patří, aby tu byl vzájemný vztah. Proto také mezi knězem a spoluobčující obcí musí býti stálý vztah a stálé spojení. Snad jsme se odcizili církevnímu společenství právě proto, že jsme ztratili onen poměr, který je vyjádřen v liturgických aklamacích a pozdravech. Věřící zastoupení pouze ministranty nebo chorem snad si již ani nevšimli pozdravu a snad ani již si nevzpomněli, že vlastně i oni jsou povoláni k spoluobětování.

Oficiální odpovědí na „Dominus vobiscum“ je „et cum spiritu tuo“. Hleďme vníknout do smyslu těchto slov, aby i o nás platilo: „A bude-li tam syn pokoje, spočine na něm pokoj váš“ (Luk, 10, 6), to znamená, budeme-li mítí právě

rozpoložení, dispoziční a porozumění pro tento pokoj, nebudeme-li jím opovrhovat, pak na nás spočíne.

Co znamená tato odpověď? Původ její podle všeho nutno hledat v 2. epistoletě svatého Pavla Timoteovi (4, 22): „Pán Ježíš Kristus buď s duchem tvým!“. Smysl těchto slov krátce, avšak výstižně líčí svatý Jan Zlatoústý: „Jako kněz se modlí za věřící, tak věřící se modlí za kněze, neboť jen to a nic jiného znamenají slova s duchem tvým“ (Hom. 18 in 2 Cor.). V tomto případě ona slova by znamenala jaksi řečnické rozšíření úsloví „s tebou“, přizpůsobené hebrejské květomluvě, která ráda se vyjadřuje obrazně. Podle svatého Petra Damiani ona slova by měla již vyšší význam: „Et notandum quod non dicit tecum, sed cum spiritu tuo: ut totum quod in Ecclesiae officiis geritur, spiritualiter fieri perpendatur — a nutno poznamenat, že neříká se „s tebou“, nýbrž „s duchem tvým“, aby se uvažovalo, že vše, co se koná při církevních oficiích, má se dít duchovně“ (De Dominus vobiscum cap. 3). Zde ovšem „spiritus — duch“ pojímá se ve smyslu individuálního ducha přirozeného.

Nejvíce však se pravému smyslu slov přibližuje výklad těch, kdo v odpovědi vidí poukaz na Ducha svatého, na božské Pneuma, jež dostává liturg jako zvláštní milost pro vykonávání úředních povinností. Svatý Jan Zlatoústý poučuje: „Při této aklamaci si uvědomujete, že ten, kdo tu stojí u oltáře, nic nekoná ze sebe, že obětní dary tu neleží nějakou zásluhou lidskou, nýbrž že je přítomna milost Ducha svatého a sestupujíc na všechny, dokonává tuto tajuplnou oběť.“

Tento výklad potvrzuje též praxe, že jen ti směli liturgicky zdravít, kdo skládáním biskupových rukou přijali Ducha svatého. I zde máme vývoj. Původně směli liturgicky zdravít i leктоři (viz svatý Cyprián, Epist. 38 ad clerum Carth.), což však bylo zakázáno již koncilem v Hippo (393) a třetím koncilem v Kartágu. Proto ani dnes nesmí liturgicky zdravít ani minorista ani podjáhen. Jen ti, na koho byly skládány ruce, mohli platně vykonávat svůj úřad jako osoby prostřednické, jen jejich pozdrav mohl být objektivně účinný. Ovšem že k tomu bylo zapotřebí společníosti věřících. Liturg je tlumočnickem proseb a obětí všech přítomných věřících, a aby ony prosby přednesl Bohu správně a důstojně, je k tomu zapotřebí, aby i věřící se modlili a vyprošovali milostí Ducha svatého: „Suscipiat Dominus sacrifici-

cium. de manibus tuis ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram totiusque Ecclesiae suae sanctae — kéž přijme Pán oběť z tvých rukou k chvále a slávě svého jména, jakož i k užítku našemu a veškeré své Církve svaté.“ Záleží tedy mnoho na čilém a nadšeném spoluúčinkování a pozornosti věřících, aby Mše svatá opět se stala a zůstala ohniskem celého náboženského života a aby vzájemný životodárný proud milosti mezi oltářem a chrámovou lodí obžívl a stále rostl: Dominus vobiscum — et cum spiritu tuo!
Emauzy. *Fr. Basilius Lang.*

SV. CYPRIÁN O MODLITBĚ PÁNĚ

Potom se praví dále v modlitbě: „Přijď království tvé.“ Také o to prosíme pro sebe, aby brzy se zjevilo království Boží, právě tak jako si přejeme, aby rovněž Boží jméno v nás bylo posvěceno. Neboť kdy neexistovalo království Boží? Nebo kdy u něho započne to, co vždy již trvalo a nikdy býti nepřestává? Naše království, tak prosíme, nechť přijde k nám, to království, které Bůh nám přislíbil, které utrpením a krví Kristovou bylo nám získáno, a abychom my, kteří jsme předtím sloužili ve světě, jednou vládli v království Kristově, jak on sám slibuje a praví: „Pojďte, požehnaní Otce mého, přijměte království, které je pro vás připraveno od počátku světa.“ (Mat. 25, 34.) Ale i Kristus sám, bratři nejmilejší, může býti královstvím Božím, po jehož zavítání denně toužíme, jehož brzký příchod toužebně očekáváme. Neboť jako on sám je zmrtvýchvstání, protože my v něm opět vstaneme z mrtvých, tak může býti Kristus též pojímán jako království Boží, protože my v něm jednou máme vládnouti. Právem však prosíme o království Boží, to znamená o království nebeské, neboť jest také království pozemské. Kdo se úplně zřekl světa, ten je povznesen nad jeho počty a bohatství; kdo se tedy zasvětil Bohu a Kristu, ten netouží po pozemském, nýbrž po nebeském království. Neustálých pak modliteb a proseb je třeba proto, abychom neztratili království nebeského, tak

jako židé, kterým bylo přve přislíbeno, jak svědčí a stvrzuje náš Pán. „Mnozí,“ praví, „půjdou od východu i západu a stolovatí budou s Abrahamem a Izákem a Jakobem v království nebeském: synové království však budou vyvrženi do temnoty vnější; tam bude pláč a skřípění zubů“ (Mat. 8, 11 n.). Kristus ukazuje, že židé byli před tím syny království tak dlouho, pokud zůstali též syny Božími; od té doby však, kdy pro ně bylo ztraceno otcovské jméno, byl pro ně konec také s královstvím. Proto prosíme my křesťané, kteří smíme v modlitbě Boha nazývatí svým otcem, také o to, aby království Boží k nám přišlo.

14. Připojujeme k tomu také další slova: „Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi,“ ne snad, aby Bůh mohl činiti, co chce, nýbrž abychom my byli s to činiti, co Bůh chce. Neboť kdo překáží Bohu v tom, aby činil svou vlastní vůli? My naproti tomu, protože nám ďábel překáží, abychom ve svém myšlení a jednání Boha poslouchali, modlíme se a prosíme za to, aby se v nás děla vůle Boží. K tomu však, aby se tato v nás děla, je třeba vůle Boží, totiž jeho pomoci a jeho ochrany. Neboť nikdo není silný z vlastní síly, nýbrž jen Boží milost a milosrdenství poskytuje mu jistou ochranu. Tak také Pán, chtěje ukázati slabost lidské přirozenosti, kterou na sobě nesl, pravil: „Otče, je-li možné, nechť odejde tento kalich ode mne! (Mat. 26, 39.) Aby však dal svým učedníkům příklad, že nemají činiti vůli svou, nýbrž Boží, dodal ještě, řka: „Ale ne co já chci, nýbrž co chceš ty.“ (Tamtéž.) A na jiném místě praví: „Nesestoupil jsem s nebe, abych činil vůli svou, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal“ (Jan 6, 38). Jestliže však poslouchal Syn a plnil vůli svého Otce, oč více musí poslouchati služebník, aby vyplnil vůli svého Pána? Proto nás napomíná a učí i svatý Jan ve svém listě, abychom plnili vůli Boží, an praví: „Nemilujte toho světa, ani těch věcí, které jsou ve světě. Miluje-li kdo svět, není v něm lásky Otcovy, neboť všechno, co jest ve světě, jest žádost těla, žádost očí a pýcha života, která není od Otce, nýbrž z žádosti tohoto světa. A svět pomíjí i žádost jeho; kdo však činí vůli Boží, zůstává na věky, rovněž jako Bůh zůstává na věky. Chceme-li tedy

zůstatí na věky, musíme činiti vůli Boha, jenž jest věčný!"

15. Vůle Boží však, kterou Kristus plnil a učil, je pokora v celém chování, vytrvalost ve víře, umírněnost ve slovech, spravedlnost v jednání, milosrdenství ve skutcích a ukázněnost v mravech. Bližnímu nikdy nečiní bezpráví, utrpené bezpráví však dobrovolně snášeti, s bratry v pokoji žíti, Dána z celého srdce ctíti, milovati ho, jakožto svého Otce, báti se ho jakožto svého Boha, Kristu přede vším dávatí přednost, protože ani on nedal ničemu přednost před námi, lnouti k němu láskou neodlučitelnou, plni odvahy a důvěry státi u jeho kříže. Když vzplane boj o jeho jméno a čest, máme svými ústy vytrvale skládati vyznání, při soudním výsledku plni důvěry jíti do boje a v smrti máme trpělivostí dosáhnouti koruny: to znamená, snažiti se o to, býti spoludědicem Kristovým, to znamená poslouchati příkázání Boží, to znamená plniti vůli Otce.

16. Prosíme však, by se vůle Boží děla „jako v nebi tak i na zemi“, to oboje platí pro vyplnění našeho blaha a naší spásy. Neboť máme tělo ze země a duši z nebe, proto jsme sami zemi a nebem a prosíme o to, aby se stala vůle Boží v obou, to znamená: nejen v těle, nýbrž i v duši. Tělo totiž a duch si navzájem odporují a při jejich vzájemné rozepři dochází denně k boji; a tak nemůžeme provéstí právě to, co chceme, neboť duše hledá věci nebeské a božské, kdežto tělo touží po věcech pozemských a časných. Proto prosíme o to, aby byla zjednána jednota mezi těmito dvěma protivníky s pomocí a přispěním Božím, aby jím znovuzrozená duše byla zachráněna, tím, že nejen v duši, ale i v těle se plní vůle Boží. To vykládá svatý apoštol Pavel otevřenými a zřejmými slovy: „Tělo“, praví, „je proti duchu, duch pak proti tělu. Ti totiž jsou proti sobě, abyste nečinili to, co byste chtěli. Zjevný pak jsou skutky těla; jsou to smilství, nečistota, nestydatost, chlípnost, modloslužba, čarodějství, nepřítelství, sváry, ňevnívosti, zlosti, osobivosti, různice, roztržky, závist, vraždy, opilství, obžerství a podobné; kdo takové věci činí, království Božího nedojdou. Plodem však ducha jest láska, radost, pokoj, přívětivost, dobrotivost, důvěra, mírnost, zdrželivost,

čistota.“ (Gal. 5, 17, 19—22.) To jest důvod, proč v denních, ba neustálých modlitbách za to prosíme, aby se v nás plnila vůle Boží nejen v nebi, ale i na zemi. Neboť to jest vůle Boží, aby pozemské věci ustoupily před nebeskými a aby duchovní a božské věci nabyly nadvlády.

17. Můžeme však tomu rozuměti i tak, bratří nejmilejší: že totiž, když nás Pán napomenul a nám přikázal i nepřátele milovati a modlíti se i za ty, kteří nás pronásledují, máme prositi také za ty, kteří jsou ještě zemí a nezačali dosud býti nebeskými, aby také na nich se splnila vůle Boží, kterou Kristus zachováním a obnovením člověka vyplnil. Neboť učedníci nejsou od něho nazýváni již zemí, nýbrž solí země a apoštol praví, (1 Kor. 15, 47), že prvý člověk pochází z hlíny země, druhý však z nebe. Proto je spravedlivé a slušné, když také my, kteří máme býti podobni Bohu Otci, jenž dává vycházeti svému slunci na dobré i zlé a sesílá déšť na spravedlivé i nespravedlivé (Mat. 5, 45), -- když i my podle napomenutí Kristova modlíme se a prosíme tím způsobem, že vkládáme přímělu za spásu všech lidí, aby stejně jako v nebi, to znamená: jako na nás, naší věrou stala se vůle Boží, takže jsme z nebe, tak i na zemi, čili na těch, kteří dosud nevěří, splnila se vůle Boží, a aby ti, kteří jsou od prvního svého zrození ještě pozemskými, znovuzrodili se z vody a z Ducha a počali býti nebeskými.

18. V dalším průběhu modlitby prosíme, řkouce: „Chléb náš vezdejší, dej nám dnes!“ To může býti chápáno jak v duchovním smyslu tak i v doslovném; neboť oba způsoby pojmání skrývají božský prospěch a slouží ke spáse. Chlebem života je totiž Kristus a tento chléb nenáleží všem, nýbrž jen nám. A jako se modlíme „Otcenáš“, protože je Otcem lidí poznávajících ho a v něho věřících, tak říkáme též: „chléb náš“, protože Kristus je chlebem těch, kteří, jako my, smějí se dotýkati jeho Těla. Aby však tento chléb mohl býti denním našim údělem, za to prosíme proto, abychom nebyli odděleni od Těla Kristova my, kteří jsme v Kristu a denně přijímáme jeho Eucharistii jako pokrm spásy. Neboť nějaký těžký poklesek může se dostatí mezi toto spojení, a vylučuje nás z každé společnosti a zabraňuje nám požívání nebeského chleba. Kristus sám přece nám hlásá a praví: „Já jsem chléb živý, jenž s nebes sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba toho, živ bude navěky.

Ā chléb, který já dám, tělo mé jest za život světa“ (Jan 6, 51 n.). Z toho tedy, že praví, kdo jí z jeho chleba, ten že bude žítí na věky, je zajisté zřejmo, že budou žítí všichni ti, kteří se dotýkají jeho Těla a přijímají Eucharistii podle práv společnosti věřících. Na druhé straně však musí to býtí naší starostí a předmětem naší modlitby, aby nikdo z nás nebyl ze společnosti vyloučen a oddělen od těla Kristova a neztratil tak spásu. Tím pohrozil on sám slovy: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí jeho krve, nebudete mítí v sobě života“ (Jan 6, 53). Ā proto prosíme o to, aby náš chléb, to znamená Kristus, denně nám byl udílen, abychom my, kteří v Kristu zůstáváme a žijeme, neodloučili se od jeho posvěcení a jeho Těla.

19. Tato slova můžeme však pojímatí také tak, že my, kteří jsme se zřekli světa a odhodili jsme jeho bohatství a nádheru v důvěře v duchovní milosti, žádáme pro sebe a prosíme jen pokrm a životní potřeby, neboť Pán učí a praví: „Kdo se nezříká všeho, co má, nemůže býtí mým učedníkem“ (Luk. 14, 33). Kdo však začal býtí učedníkem Kristovým, zřeknuv se všeho podle hlasu svého Mistra, musí prosítí o denní pokrm a nemá příliš daleko do budoucna předem projevovatí přání svého srdce, jak opět Pán sám předepsal, an pravil: „Nepečujte úzkostlivě o zítřek; neboť zítřek bude pečovatí sám o sebe. Dostí má den na své lopotě“ (Mat. 6, 34). Právem proto žádá o denní výživu Kristův učedník, kterému je bráněno staratí se o zítřek, protože sobě navzájem odporuje, abychom chtěli ve světě dlouho žítí my, kteří si přejeme brzký příchod království Božího. Tak nás napomíná též svatý Āpoštol, upevňuje a posiluje pevnost naší důvěry a naší víry. „Nic,“ praví, „jsme zajisté nepřinesli na tento svět; ni c však také nemůžeme odnésti. Majíce pak obživu a oděv, jsme stím spokojeni. Kdo však chtějí bohatnoutí, upadají v pokušení a v osidlo (d'áblovu) a v mnoho žádostí nerozumných i škodlivých, které vrhají lidi ve zkázu a záhubu. Neboť kořenem všeho zla jest chtivost peněz, po nichž někteří bažíce, zbloudili od víry a způsobili si mnohé bolesti“ (1 Tim. 6, 7–10).

(Pokračování.)

DOM MABILLON A JEHO KROUŽEK UČENÝCH PŘÁTEL

O byčejně v neděli po nešporách scházel se v opatství Saint-Germain v Paříži kroužek učených přátel u Dom Acheryho čili Dom Mabillona. K tomuto středisku intelektuálů náleželi nejvybranější zástupci francouzské vědy: orientalista d'Herbelot, hebreista Cotelier, královský knihovník Bignon, oba církevní dějepisci Fleury a Cointe, numismatkové Voillant a Morell a jiní.

Tyto volné schůzky kromě společných vědeckých zájmů dávaly též podnět ke společenskému sblížení. Tak s knížetem učenců Dom Mabillonem byl spojen poutem přátelství též neúnavný badatel a bystrý kritik Etienne Baluze. Kromě množství nedokončeného materiálu jeho dějepisná a církevně právní studia zabírají plné 32 svazky. Nic nevádilo, že oba charaktery již svou přirozeností zdánlivě málo se k sobě hodily: mírné a nenáročné chování mnicha a na druhé straně živé a mnohdy nadšené sebevědomí pana Baluze! Jeho ostrý a často příliš smělý úsudek mu dokonce jednou přivodil několikaletou nemilost u „krále slunce“. K tomu ještě vtíp a kousavý posměch a veselý život se sklony k vybraným zábavám stolní společnosti. Vzájemná úcta překlenula však profivy obou charakterů. A tak Baluze lehce se podřídil zvláštnostem druhého a Dom Mabillon zase beze všech obtíží svým jemným a jistým taktem příležitostně uhlavoval hroty nevázaným vtípům svého přítele.

Zcela jiného rázu byl jiný Mabillonův přítel pan Charles du Cange. Byl to muž vzácných a všeobecně vážených povahových vlastností, věrný v plnění náboženských povinností i povinností vůči své neobvykle četné rodině. Měl rozsáhlé a hluboké vědomosti, takže snadno byl pokládán za zázrak učenosti. Významným plodem jeho osvicené a neúnavné píle jsou foliantové svazky latinských a řeckých glosářů (slovníků), jež dodnes jsou úžasným dílem a nepostradatelnou pomůckou pro studium středověku. Také on svému stejnorodému a stejně váženému soupeři ve vědeckých věcech Dom Mabillonovi byl oddán pozorným přátelstvím.

Do jaké míry toto přátelství bylo opětováno, dokazuje tato příhoda. Jednoho dne přišel z venkova do Paříže děje-

pisný badatel, aby se s panem du Cangem poradil o jakési obtížné věci. „Milý pane,“ zněla odpověď po delším přemýšlení, „radím vám, abyste se spíše obrátil na pátera Mabillona, ten se v takových věcech lépe vyzná než já, a věc, po které se ptáte, vám dokonale vysvětlí.“ Cizinec tedy šel do kláštera Saint-Germain. Sotva však přednesl svou záležitost Dom Mabillonovi, dostal k svému údivu stejnou odpověď: „Můj milý, s tím se musíte obrátit na pana du Cange, ten tomu lépe rozumí než já. Je mým učitelem a já vím jen tolik, co jsem se od něho naučil.“ Oba učenci hleděli na sebe hodnou chvílí mlčky. A teprve když cizinec odvětil, že právě pan du Cange ho na něho odkázal, skromnost dobrého Dom Mabillona musila se chtěj nechtěj podrobit.

Pokud se týče učeného kroužku ze Saint-Germain, vyznal se v něm E. de Broglie tak znamenitě, že mohl o něm v Paříži r. 1888 sepsat dvousvazkové dílo. A ten míní nikoli bez jisté zlomyslnosti, že Baluze by byl asi jednal jinak. Byl by býval uchvácen pocťou, že má návštěvu, a dotazem. Byl by cizince pozval, aby byl jeho hostem a dobře s ním pojedl a pochutnal si na lanýžích, jež právě mu poslal přítel z venkova, a na další namáhavé vědecké práce se posilnil sklenkou dobrého vína.

To není řečeno bez vtípu, ba je tu škodolibá narážka. Přes to se zdá, že Baluze byl opravdu lepší než jeho ostatně nešpatná pověst a že se stal obětí špičatých jazyků. To mu také bylo podnětem, že sám si složil nápis na hrob:

Il git ici Sire Etienne:

Il a consommé ses travaux.

En ce monde, il eut tant de meaux,

Qu'on ne croit pas qu'il y revienne.

Zde leží Mistr Štěpán: skončil již své práce. Na tomto světě měl tolik trápení, že nikdo nedoufá, že se sem ještě vrátí.

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

Z BENEDIKTINSKÉHO ŘÁDU

Z posvátné kongregace pro semináře a university. Dekret: Mezinárodní ústav svatého Anselma v Římě se vyznamenává papežským titulem. Náš přesvatý Pán Pius XI. na základě referátu podepsaného předsedy této posvátné kongregace dobrotivě a laskavě vyslyšev prosby nejdůstojnějšího pana Fidelise ze Stotzingen, opata primasa Řádu svatého Benedikta a velkokancléře mezinárodního ústavu svatého Anselma v Římě, ráčil naříditi, aby jmenovaný ústav, kde kvetou fakulty posvátné bohovědy, kanonického práva a filosofie, byl vyznamenán papežským titulem. Dáno v Římě u svatého Kalista na svátek sv. Maura dne 15. ledna 1933. Kardinál Bisleti, předseda, E. Ruffini, sekretář (Acta Apostolicae Sedis XX, str. 169.).

Svatý Otec v basilice svatého Pavla. Do prvé od r. 1869 navštívil letos svatý Otec basiliku sv. Pavla za hradbami o apoštolově svátku 30. června. Z Vatikánu odjel do Via Ostiense autem, jež doprovázela papežská sufta. Do basiliky byl vnesen na sedla gestatoria, oblečen jsa ve velekněžská roucha. Pontifikální Mši svatou celebroul cařihradský patriarcha Anastasio Rossi a svatý Otec byl přítomen na trůně. Po bohoslužbách navštívil ndp. opata v jeho obydlí, doprovázen opět celou suftou. Je to vzácné vyznamenání klášterní rodiny svatého Pavla. Pro zajímavost podotýkáme, že duchovními syny této rodiny byli oba zakladatelé Beuronské kongregace, arciopatové Maurus a Placidus Wolterové. Zpět do Vatikánu vrátil se svatý Otec autem kolem katakomb svatého Kalista.

Další vyznamenání benediktinské koleje svatého Anselma v Římě. Na výslovné přání svatého Otce Benediktini od svatého Anselma zpívali liturgické zpěvy při otevření svaté brány u svatého Pavla a při papežské Mši svaté na Hod Boží velikonoční.

Benediktinky v Polsku. Kdežto mužské kláštery jen stěží začínají zase znovu po 100leté přestávce, a to ještě iniciativou a podporou ciziny (jednak z Emazu, jednak od svatého Ondřeje z Belgie), ženské kláštery bez přerušení klidně žijí svým liturgickým životem, a to celkem v 9 klášterech: ve Staniontkách, ve Lvově (2 kláštery latinské a 1 klášter arménského ritu), v Niešwieži, v Přemyšlu, v Lomži, ve Wilně a ve Varšavě. Vadila jim ovšem dosud vzájemná osamocenosť. Proto svatý Otec reskriptem z 22. dubna 1931 jmenoval ndp. opata emauzského J. M. Arnošta Vykoukala apoštolským visitátorem, aby obětavě řeholnice po dlouhé době zase utvrdil v duchu svatého Patriarchy. Ndp. apoštolský visitátor navštívil všechny kláštery v době od srpna 1931 do února 1932. Za jednotný základ k reorganizaci jejich života zvolil schválené konštituce ženských klášterů Beuronské kongregace, ovšem aplikoval je na polské poměry hlavně oo do právní stránky. Svatý Otec jako bývalý polský nuncius s osobním zájmem sledoval práci ndp. apoštolského visitátora, v soukromých jeho audiencích dal se informovat o výsledku jeho visitací a všechny návrhy ndp. opata beze změny schválil. Šest klášterů spojeno je nyní ve vlastní kongregaci Neposkvrněného Početí: staniontský, latinský IvoVský, niešwiežský, přemyšlský, lomžinský, a wilenský. „Caput congregationis“ je abatyše předsedkyně volená generální kapitulou vždy na 12 let. Protektorem

kongregace je opat visitátor, jenž každých 6 let koná visitaci v jednotlivých klášterech a ročně dostává přesné zprávy jednotlivých abatyši o stavu kláštera. Prvním opatem visitátorem ad nutum Sanctae Sedis jmenoval svatý Otec ndp. opata emauzského J. M. Arnošta Vykoukala, jenž také v únoru svolal a předsedal první generální kapitule ve Staniontkách při volbách abatyše předsedkyně a dvou asistentek.

Benediktíni ve Francii. Po válce přes dosavadní platnost zákonů z r. 1906 čile se rozvíjí znovu Benediktínský řád. Za státní pomoci se znovu budují a znovu osídlují opuštěné skvosty středověkého stavitelství a sláva Francie, opatství Saint-Corneille v Compiègne a opatství v Saintes. Přichází se k názoru, že stará památka se zachrání před zničením jedině tehdy, vrátí-li se svému účelu, totiž osídlí-li se zase mnichy, kteří z lásky k místu jsou jedini s to přinést největší oběti na její udržování. Také ženská větev řádu se vzdává, jak o tom svědčí několik povýšení převorátů na opatství. Vše to ovšem těsně souvisí se skutečnou renesancí vroucího náboženského života. Třetím dokladem je intenzivní činnost tamních světých oblátů benediktínských.

Mabillonovo jubileum. Bývalé opatství Saint-Germain-des-Prés v Paříži je místem odpočinku tělesných ostatků učeného maurínského mnicha Dom Mabillona. Letos připadá 300. výročí jeho úmrtí. Při této příležitosti bylo u hrobu slouženo pontifikální Rekviem za účasti kardinála Verdiera a benediktínských opatů z Wisques, z Saint-Wandrille a z pařížského opatství Panny Marie. Farnboroughský opat Dom Cabrol měl vzpomínkovou řeč a vyslovil naději, že dojde k brzké kanonisaci slavného mnicha-historika.

Opatství svatého Ondřeje v Belgii. Od svého založení r. 1100 hrabětem Robertem Flanderským, jenž klášter vybudoval z vděčnosti za své zachránění z rukou saracénů ve svaté zemi, až do dočasného zániku za francouzské revoluce, prodělalo život velmi bohatý v každém ohledu. Proto nemohlo definitivně zůstat v rozvalinách. Když Lev XIII. prosil Beuronkongregaci o podporu benediktínských klášterů v Brasílii, bylo stanoveno, že svatý Ondřej bude pramenem nových sil pro zámožské kláštery. Lev XIII. dne 8. září 1902 vzpomínaje na prvního zakladatele, stanovil o klášteřu: „Za svůj život děkuje východu, za své vzkříšení bude děkovat západu: v Jerusalemě se zrodil, Brasílie jej obrodí.“ A opatství nezklamalo naděje v sebe kladené. Víc než 100 mnichů odeslalo již do Brasílie a Ekvatoru. Vede celou misijní činnost v Kongu (20.000 křesťanů a 35.000 katechumenů). Zapustilo kořeny v Číně. Mimo to v Belgii vede gymnasium a vysokou školu hospodářskou. Skvěle vybudované liturgické hnutí v Belgii leží z valné části na jeho bedrách. Nejnověji vychovává si dorost pro Polsko, kde v nejbližší době bude osídlen již první klášter. Konvent má 167 osob z 13 různých národností.

Z dálného Východu. Na přání svatého Otce má Benediktínský řád se pokusit o křesťanskou civilisaci Východu, jako kdysi před 12 věky kladl základy kultury evropské. Misse svěřena byla Beuronské kongregaci. Před 2 roky odocestovali do Tokia první dva patres z Beuronu, aby studovali zemi a lid. Letos na jaře odjel za nimi sám ndp. arciopat Walzer a podmínky byly tak příznivé, že došlo již k volbě místa pro prvý klášter:

na mořském pobřeží mezi Jokohamou a Tokiem. Ndp. arcipat svou cestu filmoval a též slavnostní akt inaugurace zachytil do filmu. V beuronském klerikátě filmy vyvolaly veliké nadšení a patres i fratres pro Japan určení horlivě počali se studiem japonského jazyka.

Nové kláštery Benediktinek. Byly založeny letos v Civitella v Itálii a v Hedelgem v Belgii. Zajímavé je, jak zakladatelka italského kláštera, Dona Maria Bonomi, motivovala svůj čin: „in remedium animae patris mei“.

Významná konverse. V opatství Maria Laach konvertoval Paul-André Ericksen, dánský ministr a sekretář protestantských misí. Jeho konverse vyvolala radostný ohlas mezi katolíky skandinávských zemí.

Missale Romanum editio lacensis. Výkvět knihtisku, o němž jsme referovali již před 2 léty, je nyní snižen na poloviční cenu. Celý náklad převzalo Herderovo nakladatelství. Je to nejskvělejší dar novokněží. Kolínský kardinál J. Em. Dr. Schulte píše o něm ndp. opatovi z Maria-Laachu: „Skvělé umělecké dílo jsem znovu a znovu obdivoval a seznámil jsem se nyní se způsobem jeho uspořádání. Dnes ráno jsem ho po prvé použil při celebrování: zdálo se mi, že má pobožnost při slavení svatých tajemství tímto misálem získala, ba velmi získala.“ Misál není přepychovým dílem, nýbrž měl by se stát knihou denně užívanou, vzhledem k svému jedinečnému rytmu církevního roku a jeho svátků a období. Typy byly pro dílo zvláště řezány a hned po tisku zničeny. Jejich posvátný klid a velebná monumentalita jsou důstojny knihy mešní obětí. Objednávky a dotazy adresujte na Herderovo nakladatelství (Freiburg im Breisgau).

MŠE SVATÁ

Pater noster.

Řekli jsme v posledním svém článku, že „Per ipsum — Skrze něho, s ním a v něm jest tobě, Bohu Otci všemohoucímu, v jednotě Ducha Svatého všechna čest a chvála“ — je krátkým shrnutím celého kánonu, celého životního úkolu tvorství. Tento životní úkol je v Pater noster určen ještě přesněji. Mnozí říkají, že Pater noster počíná třetí hlavní část Mše svaté, svaté Přijímání. Označují jej jako stolní modlitbu k nebeské hostině. Nám zdá se to však býti zúžením této tak bohaté modlitby, neboť při tomto nazírání se přihlíží jen ke čtvrté prosbě. Mnohem spíše zdá se nám, že odpovídá této obdivuhodné modlitbě, označiti ji jako uzavření kánonu. Je to životní program křesťana, daný nám naším Spasitelem a tím, že byl pojat do oběti Mše svaté, je ještě více posvěcen.

Oslovení přenáší nás do nadpřirozeného řádu. Nazýváme Boha svým Otcem, a je jím opravdu. Milostí a všemi dary, které s milostí souvisejí, jsme dítkami Božími v pravém slova smyslu. Skrze svoji milost přebývá v nás Bůh, je tedy v nás již nebe ve svém zárodku, ve svém základu.

Sedm proseb podává poněkud obsírněji a pozitivním způsobem obsah křesťanského života, který je tento: Čiň dobré a vystříhej se zlého. Modlitba Otče náš nás učí nevystavovatí se v první řadě do boje proti zlému, nýbrž dobrým překonávatí zlé. Také při činění dobrého nás učí Otče náš správ-

nému postupu. Prvá prosba: „Dovšvěť se jméno tvé“ vychovává nás k theocentrickému životnímu názoru. Nemáme v první řadě myslet na svoji spásu, nýbrž na to, jak bychom splnili svůj životní úkol, oslavení trojjediného Boha. Tím způsobem právě dosáhneme od něho nejlépe splnění svých proseb a přání. Většina křesťanů v dobře míněném úmyslu pamatuje jen na sebe, jak by vykonali opravdu mnoho dobrých skutků, nashromáždili si mnoho zásluh, získali mnoho odpustků, jak by ze Mše svaté pro sebe načerpali hodně milostí. Je to dobré a správné, ale nesmíme při tom zapomínat na to poslední, na čest a oslavení trojjediného Boha. Pak bude život křesťanů mnohem radostnější, důvěrnější, zdravější a mohutnější. Je v tom cosi nezdravého a obtížného, když člověk jednostranně myslí pouze na sebe. Tím, že modlitba Otce náš je pojata do Mše svaté, je též vyjádřeno, že my můžeme vyplnit obsah této prosby jen prostřednictvím našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista. On je oslavovatelem Boha ve vlastním slova smyslu, všichni ostatní musejí být s ním spojeni. Toto spojení se uskutečňuje na křtu svatém a je stále více zdokonalováno Mší svatou a ostatními prostředky k získání milosti, které z této Oběti čerpají svou sílu. Vyplněním první prosby se splní též druhá: „Přijď království tvé.“ Je to předně království Boží v nás, milost a vše vznešené, co s ní souvisí. Tím je rovněž zaručena naděje, že budeme též jednou občany nebeské říše. Modlíme se též za rozšíření viditelné říše Boží, Církve svaté, která je ve službách obou ostatních říší. Čím více se zcela a úplně postavíme do proudícího života Spasitelova v Církvi svaté, tím více v nás poroste vnitřní člověk, tím více budeme v sobě ve svaté naději nosití nebe.

Cestou k uskutečnění prvních dvou proseb je prosba třetí: „Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.“ Jen ten, kdo plní svatou vůli Boží, je ctitelem Boha a šířitelem království Božího v sobě i v jiných. Vzor máme opět ve Mši svaté. V okamžiku svatého Proměňování je sám Spasitel naším nedostížným vzorem v plnění vůle Boží až do poslední písmeny. On sám se stal poslušným až k smrti, až k smrti kříže.

Ve čtvrté prosbě prosíme o sílu, abychom na cestě neumdleli. Naší silou je opět Spasitel ve Mši svaté. On je nám nejen vzorem při Proměňování, on je i naším pokrmem ve svatém Přijímání. Je to učení svatých Otců, že ve čtvrté

prosbě prosíme především o tento nebeský chléb. Když máme již prositi o pomíjející pozemský chléb, tedy tím více je třeba prosby o nebeský chléb Eucharistie; bylo by dobře právě pro lidi dnešní doby, aby si připomněli, že Eucharistie je nezasloužený dar Boží. Pokládají to za samozřejmé, že mohou choditi k svatému Přijímání. Nemyslí vůbec na to, že by tomu jedenkrát mohlo býti i jinak. Během církevních dějin existovaly leckteré kvetoucí křesťanské obce, které jsou nyní opuštěny. Tak by se mohlo někdy státi i s Evropou, kdyby si nedovedla vážiti darů Božích. Mnozí se dokonce domnívají, že Bohu a Církvi prokazují službu, přistupují-li k svátostem, a zapomínají při tom, že největší službu tím prokazují sami sobě.

Je samozřejmé, že ve čtvrté prosbě prosíme též o pozemský chléb a vůbec o vše, co je potřebné k životu. Vše je darem Božím, a kdyby lidé chtěli prositi o tyto dary s velkou důvěrou, materiální nouze byla by jistě menší.

Tři poslední prosby modlitby Otče náš jsou rozvinutím slov: Vystříhej se zlého. Nejjistějším přemožením zlého je, jak již bylo naznačeno: Čiň dobré! Kdo se bude snažiti uskutečniti ve svém životě prvé čtyři prosby modlitby Otče náš, tomu Pán Bůh odpustí hříchy, ten se bude s milostí Boží též stále více hříchů zbavovati, ten také splní podmínku, s kterou Bůh odpuštění spojuje: bude rád odpouštěti svým vinníkům. Kdo se opravdově snaží žiti podle prvních čtyř proseb modlitby Otče náš, ten bude odporovati pokušením, ten si zachová rovnováhu v časných nehodách a neštěstích, jež ho nikterak nebudou tísniti; to je jediné vysvobození z nich. Svatý Tomáš Aquinský vykládá totiž tuto poslední prosbu o nehodách pozemského života. Při tom předpokládá, že k tomu, abychom mohli Bohu sloužiti se srdečnou radostí, je rovněž třeba určitého klidu a pořádku veездеjších poměrech.

Vpravdě obdivuhodná modlitba je Otče náš; modlitba vycházející z ducha našeho Spasitele, životní program a modlitba zároveň, modlitba o pomoc Boží, abychom vyplnili svůj životní program. Obdivuhodnou a úctyhodnou se stala konečně všemi těmi miliony vznešených mužů a žen, kteří do ní vložili nejhlubší touhu svého srdce.

Je-li Otče náš již sám o sobě vznešený a obdivuhodný, plný síly, světla, naučení, pak tím více všeho toho získává

tím, že je vložen do oběti Mše svaté. Mše svatá, co je jiného, než nejideálnějším uskutečněním modlitby Otče náš. Čemu nás Spasitel učil modlití se v modlitbě Otče náš, to uskutečňuje sám nejideálnějším způsobem ve Mši svaté. Zde je nám vzorem jako oslavovatel Boží, zde zakládá a rozvíjí království Boží, zde plní svatou vůli Boží až do posledního, zde podává nám nebeský chléb; zde je smrt hříchu, neškodnými se stávají pokušení, zde je poslední osvobození ode všeho zlého.

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

SV. AUGUSTIN-KAZATEL

„Z filosofů byl dán Platonovi dar slova moudrosti, Aristotelovi pak slovo vědění. Neboť duch onoho směřoval k výšinám, tohoto pak k hlubinám. Obojí pak slovo, moudrosti totiž a vědy, Duchem svatým dáno bylo Augustinovi.“

*(S. Bonaventura, Sermo IV.
n. 18, 19.)*

Pátého dne před kalendami září r. 430, po čtyřicetileté horlivé apoštolské činnosti pro církev Kristovu vstoupal Augustin do Života a Slávy. Odcházel tiše, za zpěvu hymnů a šepotu modliteb... Přestalo bít to plamenně nepokojné srdce pro Boha, neb již spočinulo v Něm. Zavřely se oči pozemskému světlu, aby se otevřely k patření do odvěkého Světla. Umlkly zde rty, hlásající učení Pravdy — Milosrdenství — Lásky, aby pěly věčnou píseň v onom království, jež do únavy hlásaly. Odešel z tohoto světa nezapomenutelný spisovatel „Města Božího“, aby vešel v ono nehynoucí „Město Boží“ k spočinutí, k patření tváří v tvář, k nejčistšímu, ničím nezkalenému věčnému milování. Předstoupil před trůn svého Tvůrce autor jedinečného „Vyznání“, aby přijal jedinečnou odměnu uznání.

Při vyslovení jména Augustin, biskup hipponský, automa-

ticky vynoří se v paměti téměř každého jen poněkud znalého života tohoto svěťce dvě velká díla, díla to téměř nehybnoucí ceny a slávy: „Confessiones — Vyznání“ a „De civitate Dei — O městě Božím“. Jsou to práce, které učinily skromného biskupa afrického světoznámým, a to plným právem, neboť autor díla „De civitate Dei“ jest posledním z latinských spisovatelů, který má kulturu vsutku všeobšáhlovu. Jest pojítkem mezi dobou moderní a světským starověkem a středověk znal dobu klasické literatury takřka jen z citátů a narážek Augustinových. Ale při tomto ocenění významu Augustina nesmíme zapomínati ani na jeho učitelskou a pastorační činnost, která měla značný vliv i na pozdější dobu a která se nám zračí především v jeho řečech, nepřehlížíme-li k přčetným spisům rázu filosoficko-apologetického, morálně-asketického, exegetického nebo dogmaticko-polemického. Právě v těchto pracech, v řečích totiž, o mnoho více než v ostatních dílech vystupuje takřka plasticky do popředí mohutný etický moment děl „Učitele milosti“. Jako ostatní díla, tak i řeči Augustinovy liší se svou tendencí, která jest buď dogmatickou, polemickou, nebo zase exegetickou, většina ale jich sdružuje v ladnou harmonii všechny tři tendence. Při všech řečech ale jako rtuťná nit proplétajícího se potůčku stinným lesovím prostupuje návod a pobídka k mravnímu polepšení a křesťanské dokonalosti.

Jsou sice někteří, kteří upírají řečem Augustinovým pravý řečnický charakter, rádi udělují mu sice první místo mezi ostatními církevními učiteli, označovali by ho za nejsvětějšího a nejučenějšího muže své doby, který svou nesmírnou silou hloubky myšlenek zůstává nevyčerpatelným i pro naše doby, ale čestné místo velikého řečníka, strhujícího kazatele, podle všech pravidel učeně vyšroubovaného homiletického aparátu moderního nazírání — to by bylo příliš mnoho. Úvádějí několik homilií, z nichž jako hrobařící vyhrabávají četé slovní chyby, gramatické přestupky, přčiny plebejského způsobu vyjadřování a pak určitý zase druh žvavosti, brzy opět hledané vtípné narážky, prázdné slovní hříčky, časté opakování myšlenek bez hlubší náplně a konečně marnivé, rozvláčné a zamotané větní periody. Výtky tyto nejsou nikterak novými, shledáváme se s nimi již u Erasma v předmluvě k jeho vydání děl Augustinových (Augustini

opera omnia ex emendatione Des. Erasmi, Basil. ex off. Froben, 1528).

Ale při klidném promyšlení děl Augustinových, k jichž četbě jsme přistoupili bez veškerých předsudků a při uvážení všech okolností, za jakých vznikly jeho řeči, jak z následujícího vysvitne, musíme doznati pravý opak zmíněné kritiky a uznati Augustina za velikého, nechceme-li říci svého druhu jedinečného církevního řečníka, a to, což zvýšiti má jeho věhlas, nejen praktika, ale i teoretika, neboť on jest prvním ze všech církevních spisovatelů, který nám zanechal v třetí knize spisu „De doctrina christiana libri IV“ své poznatky, bohaté zkušenosti a zásady homiletické. Tato kniha jest tudíž prvním pokusem systematické teorie duchovního řečnictví. Zde nenalezne se snad nikdo, kdo by popíral zřejmé povolání Augustina k tomuto úkolu, slučovala se přece v nejjemnější harmonii duševního velikána obsáhla pastorální činnost s hlubokým theologickým věděním. A pak konečně, kdo by nevzpomněl jeho dob mládí, kdy s velikým nadšením učil se retorice — nauce o řečnictví? Ve škole karthaginské ihned vynikl mezi spolužáky. Ve škole rétora, kamž chodil na přednášky, byl, jak praví sám „maior“, nejen prvním, ale i hlavou svých druhů. Předčil je ve všem. Retorika byla tehdy velmi obsáhlá a pojímala v sobě všecky části vyučování, také nauky přírodní a filosofii. Augustin se chlubil, že naučil se všemu, čemu se bylo možno tehdy naučiti u učitelů: retorice, dialektice, geometrii, musicce, matematicce. A tato hluboká znalost věd profánních měla později ne jeden kamének poskytnouti do mosaiky řeči duchovních budoucího biskupa a učitele církevního. Ve dvaceti letech dokončil nadaný Augustin svá studia. To byla doba, v níž měl podle tehdejších názorů mladý člověk dokončiti studia na škole, jinak byl pokládán za nepodařence a měl býti úředně poslán domů (L. Bertrand: Sv. Augustin, Praha 1929, IV, 97).

Touhy jeho rodičů, vychovatelů a vlastní jeho ctízádnost i schopnost pudily ho k advokácii. Ale patrně finanční neštěné donutily Augustina, aby si co nejdříve sám vydělával na nejnutnější. Obyčejným prostředkem v podobných případech bylo, aby prodával moudrost, kterou sám od učitelů koupil. Otvěrel si tedy, jak sám praví s pohrdáním v jemné ironii, „krámeček slov“. Tagaste a devítiletý pobyt v Kartha-

gu, to byla místa Augustinova učitelského působení. Vyučuje, učil i sebe. Do té doby spadá většina jeho čebfy, z níž se potom živily jeho traktáty a polemické spisy. Augustin opouští Karthago a cílí do nesmrtelného Říma. Odjížděl jako rétor, aby „kramařil slovy“ a měl se podle neochvějných plánů Boží prozřetelnosti navrátiti jako „dobyvatel duší“. Jemné duši Augustinově znechutil se brzy život v Římě, a co ho ještě více přimělo k odchodu z města rozkoší a mravního rozkladu, byli jeho žáci. Studenti římsí nebyli sice tak nezvedenými jako karthagínští, ale měli zase nechvalitebný zvyk opustiti učitele a nezaplatiti (Bertrand). V Římě, jako Karthagu nemohl ze svého „vznešeného řemesla“ žíti. Příčiněním manichejstických přátel dostalo se mu místa učitele řečnictví, které vypsal město Milán. — Bůh vedl jistou svou rukou k cíli ovečku, již hledání pravdy stalo se vášní. — V Miláně byl biskupem veliký světec, „medomluvný“ Ambrož. Osobní vztahy mezi Augustinem a Ambrožem vznikly brzy po příchodu onoho do sídelního města biskupa. „Začal jsem ho milovati,“ píše Augustin, „nikoliv jako učitele pravdy, neboť o církvi jsem úplně a naprosto pochyboval, nýbrž proto, že se mi jevil dobrotivým. Horlivě navštěvoval jsem kázání, ovšem nikoliv v správném smýšlení a záměru, nýbrž abych se přesvědčil o jeho řečnickém talentu a abych jej přezkoušev, se přesvědčil, odpovídá-li ve skutečnosti oné chvalné jdoucí o něm pověsti. Visel jsem takofka na slovech jeho řeči s naprostou pozorností, pro obsah ale zůstával jsem neúčastným, ba byl jsem i jeho podceňovatelem. Jeho příjemný přednes působil mi potěšení.“ (Citováno: Hertling, Augustin, Weltgeschichte in Charakterbildern, Mainz 1902, 24.) Augustin přijme křest, navrací se do své rodné země, pohřbiv a oplakav dříve v Ostii svou matku sv. Moniku, která svými proudy slz vymohla na Věčném Milosrdenství blažené vplutí v přístav pravdy sv. víry. Augustin stává se přes své velké zdráhání, prosby a slzy knězem v městě Hippo u biskupa Valeria. Tento byl rodem Řek, uměl špatně latinsky a vůbec nedovedl punsky a znalost těchto dvou řečí byla církevnímu hodnostáři nezbytnou, kde většina obyvatelstva mluvila jen starým nářečím karthaginským. Za pobytu Augustinova v Hippo měl Valerius v basilice řeč o nedostatku domorodých kněží, a co následovalo, víme... Augustin donucen přijati kněžství. V Augustinovi našel Vale-

rius mocnou oporu v svém úřadu kazatelském. Špatná znalost domorodé řeči byla mu vítanou záminkou úplně mu tento úřad přepustiti. Až dosud byla povinnost kázání výlučným právem, ale i úkolem biskupů. Bylo to jednak nedostatkem školených kněží, ale i jak sv. Jeronym vytýká, jistým druhem žárlivého střežení pastýřského úřadu, vyplývajícího ze závidění a sebelásky. Že i podobné motivy často se přiměšovaly, možno vyčísti ze slov Augustinových, který opětně zdůrazňuje, že mu Valerius dovolil zastávání kazatelského úřadu bez veškeré nevráživé žárlivosti. Augustinovi otevřelo se pole rozsáhlé činnosti. A co započal jako kněz, v tom ještě horlivěji pokračoval jako biskup — povoláný a odpovědný pastýř nesmrtelných duší hipponských oveček. Okolní biskupové radovali se a přáli hipponské církvi, která byla sužována četnými bludaři, že se jí dostalo onoho vynikajícího učence a řečníka za biskupa. Nepatrným toho budiž dokladem úryvek z dopisu Paulina z Noly adresovaný Romanionovi: „Nepíšeme toto pouze, abychom blahopřáli tomu, že Augustin obdržel biskupství, ale i proto, že boží prozřetelností a dobrotivostí zasloužily církve africké, aby slyšely nebeská slova Augustinova“ (Ep. 32, 2). A ne méně chvályplná jsou slova: „Domini tuba, qua per Augustinum intonat — Polnice Hospodinova, která skrze Augustina zaznívá.“ Ale kázání, tento pravý úřad apoštolský, byla práce unavující. Augustin kázával skoro denně, ba někdy i několikrát za den. To byla zajisté veliká námaha pro člověka „útlých prsou, slabého hlasu, choulostivého krku“ (Bertrand, c. d. 121). A proto musel si častokrát zjednávat klid v posluchačstvu, aby mohl trochu šetřiti svého hlasu. Tím, že skoro denně kázával, vysvětlíme si také, že ne všechna kázání jsou nejpečlivěji propracována. Některá vykazují zase velice pečlivou přípravu a přesný logický postup myšlenek, ale někdy mluví bez přípravy, nechá se uchvátiti ideou právě čteného místa z Písma svatého, které pak zcela libovolně improvisoval. Někdy zase nedostává se řečníkovi dosti času, aby rozvinul své myšlenky, a tu odkazuje na den příští. Tak ku př. řeči 153, 154, 155, 156 a 26 (Migne-ho vydání) byly proneseny v pěti po sobě jdoucích dnech. Podobně traktáty 19 a 23 k evangeliu sv. Jana byly promluveny v pěti dnech. Jest pak se možno ještě, po řečeném, diviti, že snad nejsou všechny řeči hipponského biskupa vypracovány dle přesných dis-

posic homiletických pravidel? Při velké záplavě prací a rozmanitých záležitostí musel Augustin více přihlížeti k jádru učení křesťanského, než k slovům. Nejednalo se mu o jeho osobní slávu, nýbrž o čest Boží a rozšíření a vítězství pravdy učení křesťanského. — Non nobis, sed nomini Tuo da gloriam — ne nám, ale jménu Tvému dej slávy — to byla téměř devisa biskupa hipponského, onoho bývalého ctižádostivého rétora karthaginského.

Z řečí Augustinových možno lépe než z jiných jeho děl vyčísti a vycítiti pozoruhodné smíšení citu s rozumem, kteréž vytváří právě onen jedinečně ryzí charakter Augustinův. Toto smíšení vystupuje do popředí právě tak v jeho mystickém, jakož i scholastickém a dialektickém směru, obé pak v nadpřirozené harmonii slučují v pravý křesťansky zbožný smysl životní. Žhavá jeho fantasmie, živá až k vášnivosti, vystupňovaná obrazotvornost, která souvisí s jeho mocnou náklonností k smyslnosti z jinošských let, až tuťo náklonnost ve svých pozdějších letech dovedl zdolati, produševnití a zušlechtití, přivedla ho právě k tomu směru, který hledá pochopití Nekonečné cítem a na této cestě hledá vyzkoumati a ponořití se do propastných hloubek Věčna. Ony ho přivedly k platonismu a neoplatonismu, těmito pak k Písmu svatému a jím ke křesťanství. Naplnily ho zároveň jakýmsi mysticismem, který našel svou základnu a životní podmínky ve zbožném křesťanském smyslu muže a v hloubce jeho náboženského citění.

Na druhé ale straně vyznačuje se Augustin neobyčejnou bystrostí ducha, která se snaží Nekonečné vyjádřiti a osvětliti slovními pojmy a tak uschopnití k pochopení. Právě tato jeho bystrost ducha, vybavená mimořádnou silou a důsledností, s jakou pokračuje na jedné stanovených principech a základech, učinila Augustina oním nepřekonatelným dialektikem, který proto ze všech theologických rozepří vyšel vždy jako vítěz. Jak jsme se již zmínili, byla právě jeho retorickým vyškolením v mládí přirozená schopnost v rozvíjení a pojednávání filosofických a dogmatických temat ještě více posilněna a tím mohla se rozvinouti v celé vloze jeho charakteru založená síla řeči. Tato pak spojená jsouc s neobyčejnou bystrostí rozumu učinila Augustina ve všech náboženských disputacích nepřemožitelným oproti svým odpůrcům, kteří jistě nestáli vždy daleko za ním svým věd-

ním. Řeč Augustinova ukazuje všude zvučného dialektika a dobře vycvičeného rétora. Ona ale nikde nezneuznává vrozený talent řeči a čerpá z jeho síly, energie a živosti myšlenek, k jejichž vyjádření někdy ani nestačí slova, jak sám praví Augustin: „*Contristor linguam meam cordi meo non potuisse sufficere* — rmoutí mne, že leckdy můj jazyk nemůže srdci postačiti“ (De catech. rudib. 2, 3). Tato slova jsou mohutným dokladem pro vnitřní žár, který planul srdcem Augustinovým. Tím si právě také vysvětlíme časté nahromadění slov a myšlenek, těžkopádnost, ba dokonce i nejasnost, k tomu ještě dlouhé, zamotané věty v mnohá souvětí vzájemně se podřaďující, čímž právě porozumění a pochopení bývá někdy ztěžováno. Ne často postrádáme snadnost provedení a příjemný, stejnotvarý spád řeči, ba dokonce i čistotu výrazů a elegance řeči, s jakou se setkáváme ještě u sv. Jeronyma. Zanedbání ale její musíme nejprve připsati oné nezadržitelné plnosti myšlenek, mohutné síle vnitřního zápalu, který prostupoval celou bytostí Augustinovou. Také se nedá popřít, že Augustin leckdy směřoval k vyvolání určitého dojmu a tomu cíli obětoval pak uhlazenou formu řeči, která byla by bývala železným poutem jeho myšlenkovému bohatství. Augustin jest si však dobře vědom tohoto nedostatku a proto praví: „*Melius est ut reprehendant nos grammatici, quam non intelligant populi* — Jest lépe, aby nás kárali gramatikové, než aby nám lid nerozuměl“ (Enarrationes in Psalmos: 138, 20).

Konečně jest se ještě zmíniti o leckdy přemrštěných slovních hříčkách, daleko hledaných obrazech a alegoriích, umělých metaforách, které jsou mnohdy na závadu celistvosti v jednoduchosti řeči. Z řečnických figur nacházíme u Augustina nejhojněji zastoupeny otázky, protiklady a četné nenapodobitelné slovní hříčky, k nimž ho strhovala nejen jeho neobyčejná živost charakteru, ale i oblíba, jaké se těšily tyto řečnické obraty u Afričanů jeho doby. Prostota a takořka chrismatická hloubka náboženského citění napomáhaly jeho živé obrazotvornosti a tím získávaly jeho řeči nevystižné jemnosti a přitažlivosti. Jeho výrazy dokazují, v jaké míře byla jeho duše naplněna láskou k Bohu a k lidem a jak byl zároveň obdařen oním uměním své city duše sdíletí s jinými.

Cílem řeči Augustinových jest vždy trojí úkol: „*ut doceat, ut delectet, ut flectat* — aby učil, oblažoval a získával“ a tím

chce dosíci tento vášnivý hlasatel pravdy: „ut veritas pateat, veritas placeat, veritas moveat — aby pravda byla zjevnou, aby se líbila, aby jí mala“ (De doctr. chr. IV, 28, 61).

Řeči Augustinovy jsou pravým zlatodolem pro poznání Augustinova smýšlení, jsou bohatě naplněnou pokladnou pro církevní dějiny tehdejších dob, pro kulturní dějiny a i liturgii. Právě ve svých řečech přibližuje se nám tolik sv. Augustin, zde slyšíme, co řekl svým současníkům, ale i co by řekl nám. Jsou přece dnešní poměry v mnohém podobné oněm, které panovaly v době Augustinově. Zříme v nich onoho velikého řečníka a přece opět onoho pokorného biskupa, který o svých řečech v pokoře pronesl: „Mihi probe semper sermo meus displicet — Nikdy se mi má řeč dosti nelíbí“ (De catech. rudib. 2, 3). Přesto však těšily se řeči jeho veliké oblibě u lidu a nezůstávaly bez úspěchu, neboť Boží požehnání spočívalo nad nimi, protože byly živeny a posvěceny duchem modlitby, jak sám praví ve svém spisku, který po dlouholeté praxi sepsal, „De doctrina christiana“ v knize IV. kap. 15. odst. 32: „Orando pro se ac pro aliis quos est allocuturus sit orator antequam dicator — modle se za sebe a za jiné, ke kterým chce mluvit, budiž dříve modlicím než řečnicím“ a na jiném místě doporučuje modlitbu jako nejlepší přípravu na kázání slovy: „...ať se modlí, aby Bůh vložil v ústa jeho příhodnou řeč. Neboť když královna Esther měla prosit krále za časnou spásu pro svůj národ, prosila Boha, aby jí udělil vhodná k tomu slova. Tím více má se tedy modlití, aby tento dar obdržel ten, jenž pracuje pro věčnou spásu lidí slovem a naukou“ (IV. 30, 63).

Kdyby bylo bývalo možno Augustinovi ke konci svého života ještě jednou všechny své řeči prohlédnouti, jak měl v úmyslu (Retract. prolog. 1, II. 93, 2), nebyl by zcela jistě jiných slov použil k závěru než těch, kterých užil k zakončení svého veledíla „De civitate Dei“: „A jak vidím, že jsem s pomocí Boží dostal svému slibu při sepsání tohoto díla; komu se bude zdátí málo nebo mnoho, nechať mi odpustí, komu pak bude se zdátí dostatečné, ne mně, ale spolu se mnou Bohu ať děkuje, se mnou se z toho raduje“ (22, 30). Řeči Augustinovy jsou, abychom krátce na zakončení řekli, nejlepším komentářem k slovům verše žalmu 115: „Credidi, propter quod locutus sum — Uvěřil jsem a proto jsem mluvil.“

Emauzy.

P. Placid Wenzel.

JAKÝCH MILOSTÍ SE DOSTALO SV. GERTRUDĚ NA SVÁTEK NAROZENÍ PANNY MARIE

Když se Gertruda na slavný svátek Narození nejblahoslavenější Panny pomodlila tolikrát „Ave Maria“, kolik dní přejasná Hvězda mořská rostla v lůně matčině, a když jí tyto Zdrávasy nábožně obětovala, tázala se jí zároveň, co si zaslouží u její dobroty ti, kteří by se k její cti pomodlili právě tolikrát Pozdravení andělské. Přelaskavá Panna jí odpovíděla: „Zaslouží si, aby se mnou v nebi na věky měli se zvláštní sladkostí podíl na všech radostech, které jsem obdržela a stále ještě bez přerušení obdržuji pro každou ctnost, ke které blažená a slavná Trojice podle své líbezné vůle duši mou na každý den přiměřeně učinila schopnou.“

Při antifoně „Ave decus“ (Zdrávas, ozdobo) ukázalo se nebe otevřené a službou svatých andělů byl spuštěn jakýsi vysoký trůn vprostřed choru; na trůně seděla v největší cti a slávě chvályhodná královna („Imperatrix“, vlastně „císařovna“) nebes, která s podivuhodnou laskavostí a přívětivostí se nabízela, že přijme milostivě prosby klášterní družiny. Svatí andělé pak obklopující trůn a uctivě jej držíce s radostí vzdávali veškerou úctu předúctojné Matce svého Pána. Mimo to vojsko blažených duchů se přidružovalo k oběma řadám choru, zpívající s nimi jednotlivá slova a oslavující Královnu nebes. Také stál před každou pannou anděl, který držel ve svých rukou krásnou zelenající se ratolest; z těchto ratolestí vypučely květy a vyrostly plody různých barev, naznačující tak různý stupeň nábožnosti jednotlivých panen. Když pak vše bylo skončeno, každý anděl s nesmírnou radostí nesl svou ratolest Panenské Matce a položili je kolem trůnu, na kterém seděla, k rozmnožení zvláštní slávy a ozdoby. Tu Gertruda pravila Matce Páně: „Běda mi, milá Matko, že já nehodná nezasluhuji, abych se připojila k choru zpívajících.“ Laskavá Panna jí odvětila: „Tvá dobrá vůle úplně nahrazuje všechno a nábožný úmysl, s kterým jsi sledovala nešpory k mé cti, používajíc podle svého obyčeje libě znějícího nástroje Srdce mého nejsladšího Syna, daleko předčí veškerý tělesný výkon. Na důkaz toho já vlastní rukou obětuji ratolest pro tebe určenou, půvabnou

překrásnými a sladkými plody tvé dobré vůle, před tváří vždy úctyhodné Trojice, k její veliké rozkoši.“

Při ranních hodinkách (Matutinum) poznala v duchu, jak svatí andělé přinášeli shromážděné květy a plody různých úmyslů a nábožnosti klášterní družiny a co nejuctivěji je obětovali panenské Matce. Tyto květy a plody byly krásnější a půvabnější podle větší námahy jednotlivých panen a stávaly se sladšími v té míře, v jaké byly úmysl a nábožnost každé z nich čistší. Když potom Gertruda při Gloria Patri (Sláva Otci) čtvrtého responsoria spolu chválila nevýslovné chvály hodnou všemohoucnost Boha Otce, přeopdivnou moudrost Boha Syna, jakož i úžas budící přízeň Utěšitele Ducha svatého, kterýmižto vlastnostmi Trojice, vždy klanění hodná, dovedla a ráčila k našemu spasení stvořiti Pannu tak plnou veškeré milosti, kteréž tak štědře udělila hojnost své božské blaženosti, tu povstala přeslavná Matka a uctivě stojíc před tváří blažené Trojice, snažně prosila, aby této (t. j. Gertrudě) podle božské všemohoucnosti, moudrosti a dobrotivosti tolik milosti udělila, kolik může člověk v tomto životě pojmouti. K její prosbě celá klaněníhodná Trojice milostivě se sklonila a přehojným požehnáním nebeským její duši obdařila. Účinek toho požehnání byl jako příjemná rosa, kterou byla se všech stran zkropena.

Když zpívala antifonu „Quam pulchra es“ (Jak krásná jsi), Gertruda ji zazpívala v osobě Syna Božího k chvále jeho vznešené Matky. Syn Boží to milostivě přijal a jako by jí kynutím hlavy děkoval a navzájem ji ctil, řekl: „Tuto čest, kterou jsi v mé osobě vzdala přesladké mé Matce, odplatím ti v příhodném čase podle královské velikosti mé božské štědrosti. Když se tedy zpívala antifona „Adest namque Nativitas“ (Nadešlo narození), při slovech: „Ipsa intercedat pro peccatis nostris“ (Ona nechť se přimlouvá za hříchy naše, t. j. za odpuštění hříchů našich), přinesli andělé jakousi listinu, na které byla zlatými písmenami napsána slova „Ipsa intercedat“ (Ona nechať se přimlouvá), a Matka Páně ji uctivě ukázala Synu svému. Načež on laskavě odpověděl: „Ze své všemohoucnosti, důstojná Matko, uděluji ti moc, abys podle libosti prominula hříchy všech, kteří nábožně prosí o pomoc tvé lásky.“

Mezi mší svatou, když se v sekvenci „Ave, praeclara“ zpívala: „Ora, Virgo, nos illo pane caeli dignos effici“ (Oro-

duj, Panno, abychom hodni učiněni byli onoho nebeského chleba), obrátivši se přeslavná Panna k svému Synu, prosila se sepiatýma rukama a radostí zářícíma očima za ty, kteří ji vzývali. K její přimluvě požehnal Pán znamením spasného kříže všem a připravil je tak, aby hodně přijali životodárnou svátost těla a krve jeho a zachovali si její účinek.

Když se zpívalo: „Audi nos, nam te Filius, nihil negans honorat“ (vyslyš nás, neboť Syn tě ctí a nic ti neodepře), přeslavná Panna usedla u Syna svého na vysokém trůně. I oslovila ji Gertruda: „Matko milosrdenství, proč neprosíš za nás?“ Odvětila blahoslavená Panna: „Přimlouvám se za vás srdcem k srdci milovaného Syna svého.“ Když se pak tentýž verš opakoval, královská Panna vztáhla útlou ruku svou ke všem a jako by nutkána jejich přáními, povstala a zároveň s klášterní družinou stála před Synem svým prosíc. Její Syn, nebeský panovník, také povstal, a když se zpíval následující verš: „Salva nos, Jesu, pro quibus Virgo Mater te orat“ (Spasiš nás, Ježíši, za které se u tebe přimlouvá panenská Matka), nejprve se uklonil klášterní družině řka: „Jsem ochoten vyhovět všem vašim přáním.“

Když si při kompletě při „Salve Regina“ (Zdrávas, Královno) stěžovala Pánu na svou nedbalost, že nikdy s povinnou úctou nesloužila jeho Matce, žádajíc, aby Pán to za ni doplnil, a když se snažila věnovat pozornost téže antifoně skrze Srdce Ježíše Krista, vyslal Pán tolik zlatých píšťal ze svého Srdce k Srdci panenské Matky, kolik služeb Gertruda si přála prokázat jeho Matce. Těmito píšťalami zněla něžnost jeho synovské lásky, jakou Pán Ježíš pocituje k své nejsladší Matce, a tím jí byla nahrazována všechna nedbalost Gertrudina.

Když při slovech: „Eia ergo advocata nostra“ (I protož, orodovnice naše) Gertruda vzývala přelaskavou Matku o pomoc, zdálo se, že Matka Boží je přitazena jakýmsi silnými provazy a sklání se k ní. Z toho poznala, že kdykoliv někdo vzývá, nazýváje ji orodovnicí, tímto jménem její mateřská láska je tak pohnuta, že se nemůže zdržet, aby se ne naklonila k jeho prosbám.

Při slovech: „Illos tuos misericordes oculos“ (své milosrdné oči) nejblahoslavenější Panna uchopila něžně bradu svého Syna a nahnula jej k zemi řkouc: „Toto jsou mé nejmilosrdnější oči, které ke všem mne vzývajícím mohu k je-

jich prospěchu obracet, pročez také nejhojnějšího užitku docházejí věčné spásy." Proto také od Pána obdržela poučení, aby aspoň denně vzývala jeho nejblahoslavenější Matku těmito dvěma slovy: „I protož, orodovnice naše“, a „Obrať k nám své milosrdné oči“, jsouc jista, že za to ve své poslední hodině obdrží nemalou útěchu.

Nato obětovala nejblahoslavenější Panně sto padesát Zdrávasů, jež byly říkány k její cti, prosíc, aby v hodinu smrti ráčila při ní státi s mateřskou láskou. A hle, všecka slova, která četla, ukázala se v podobě zlatých denárů (penízků) a byla přinesena před stolicí Soudce a od něho byla odevzdána jeho Matce. Přelaskavá Matka je přijala a jako nejvěrnější rozdatelkyně jednotlivě urovnávala k prospěchu a k útěše její duše, starajíc se s největší péčí, aby až bude odcházeti s tohoto světa, za každou oběť vymohla pro ni u přísného Soudce zvláštní útěchu a jistou pomoc. Také poznala, že když někdo poroučí konec svého života zvláštním modlitbám kteréhokoliv světce, ony modlitby hned jsou doneseny před stolicí Soudce, a onen světec, kterému jsou poručeny, jest ustanoven od Boha nad nimi za zastánce, aby vzhledem na ony modlitby vymohl dobro pro své chráněnce.

Emauzy.

Přeložil P. Bernard Velišek.

SOLESMES

Kdo navštíví Paříž a má jen trochu času, nejen neopomenout si prohlédnutí Versailles, Fontainebleau a Saint-Denis, nýbrž často dá se zlákat reklamou: „Visitez les châteaux sur la Loire!“. Za podmínek celkem velmi výhodných buď autokarem nebo vlakem po velmi frekventované trati Paris—Nantes zajede si do „zahrady Francie“. Z Orléans přes Blois a Tours do Angers je to jedinečné přírodní a kulturní museum pod širým nebem. Není úseku z francouzských dějin, který by v tomto kraji nebyl zanechal stopu. Bohužel jen nepatrné procento turistů se na cestu připravuje cílevědomě. Zpravidla ponechávají vše svému Guide Bleu nebo tendenčnímu Bädeckeru anebo se spolehnou na

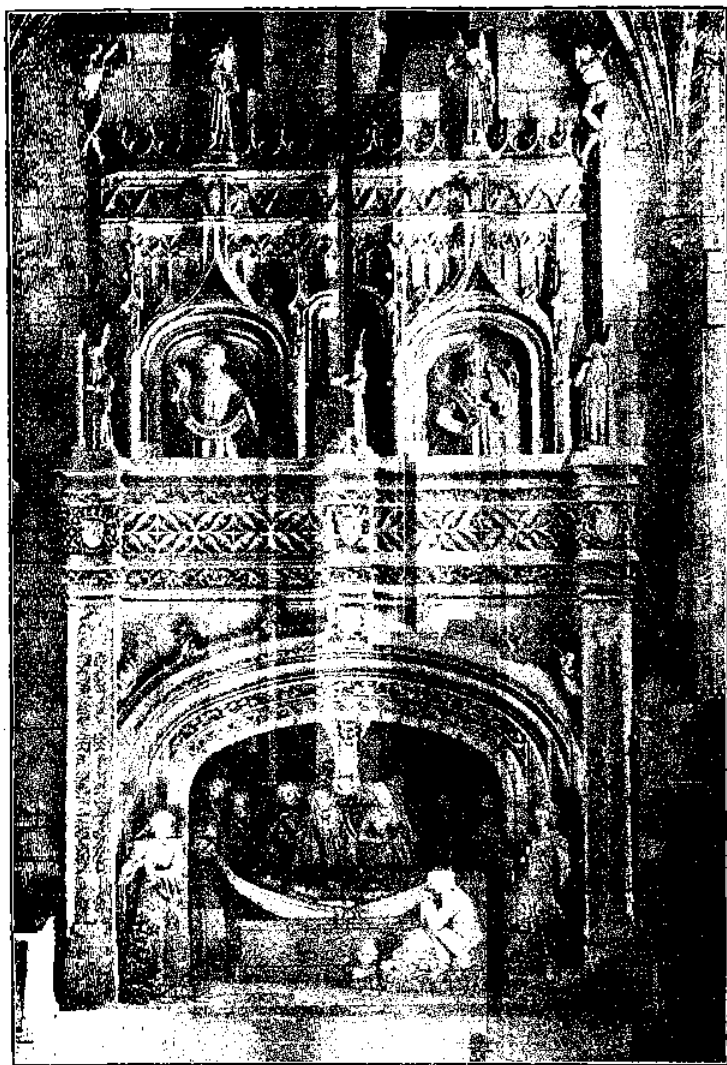
cestovní kancelář. A tak projedou údolím Loiry až do Angers a pak se vracejí proti proudu do údolí jejich přítoků Vienne, Indry a Cher. A netuší, že pár kilometrů drahou na sever od Angers přes La Flèche je na břehu říčky Sarthe místo, jež svým hospodářským významem přesahuje hranice kraje, sociálním významem obsáhlo celou Francii a kulturním významem patří celému světu. Je to opatství Solesmes.

* * *

Solesmes mají slavnou historii. Podle dávné tradice hlásala se tam víra v Ježíše Krista a slavila eucharistická oběť již za dob apoštolských (Mabillon, *Vetera analecta* III, str. 64). V písemných dokladech se objevují r. 802, kdy se tam razily mince (Hucher, *Essai sur les monnaies du Maine*, str. 702). Tehdy byly tvrzí Ludvíka Dobrotivého. Když však nedaleko byl založen hrad Sablé, jejich světská sláva počala zanikat. Ale bylo jim určeno posvěcení vyšší. R. 1010 od tehdejšího pána Raoula de Beaumont koupil tvrz jeho bratr Gotfrid I. Starší, jenž vlastnil Sablé, a rozhodl se, že ji přemění v klášter „pro redemptione animae meae et omnium parentum meorum qui ante me fuerunt et qui post me futuri sunt - - pro spásu duše své i svých předků a potomků“ (zakládací listina). Na mysli měl jako vzor Bernona, jenž před sto lety založil burgundské Cluny. Nový převorát svatého Petra v Solesmes byl podřízen nedalekému opatství Saint-Pierre-de-la-Couture v Le Mans. Byl bohatě dotován a měl povinnost pečovatí o pohřby všeho Gottfridova potomstva a udržovat jejich hroby. Posvěcení chrámu bylo velikou slavností.

„Solesmes jako převorát neměly dějiny ani dlouhé ani zvláštní. Byly na venkově, od svého založení podléhaly bohatému a mocnému opatství, nikdy neexistovaly samostatně a proto nemohly dosíci velkého významu. Po osm století byl tento domov pokoje otevřen přátelům samoty a modlitby. Za klášterní zdí zářily čisté ctnosti světu neznámé a často jím podceňované, a ukázala-li se i tam přece někdy lidská slabost — kterypak dům lidmi vystavěný má po tolika staletích své kroniky úplně prosté chyb, na něž má právo poukazovat toliko Bůh, protože jedině on je svatý?“ Tak charakterisuje v klášterní kronice mistrovská ruka dějiny

kláštera v době od XI. do XIV. století. Robert IV. ze Sablé daroval klášteru r. 1158 drahocenný ostátek frnu z koruny Páně. Ročně je drahocenná památka uctívána o velikonoč-

„Solesmesští svatí“: pohřeb Dáně.

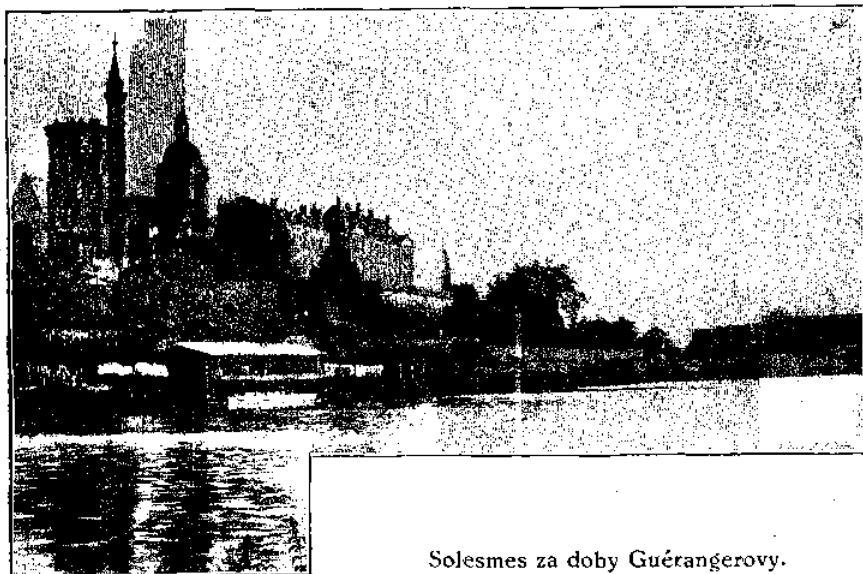
ním pondělí. Klášterní archiv uchoval četné vzácné listiny. Pro okolí měl klášter hned od počátku velký hospodářský význam. Mniši vystavěli řádné silnice a zdymadlo jimi ve XIV. století vybudované slouží dodnes pro splavnění řeky

Sarty. Za stoleté války Francie s Anglií byly Solesmes roku 1375 zpusťošeny a r. 1425 požárem skoro úplně zničeny. Je bolestné číst klášterní anály těch let (v pařížské Bibliothèque nationale).

Pak měly Solesmes vzácné štěstí, že v čele mu stáli lidé Bohem zvláště osvícení. Léta 1470 — 1556 jsou dobou „velikých převorů“ Filiberta de la Croix, Matouše de la Motte, Viléma Cheminarta, Filipa Moreau-de-Saint-Hilaire a Jana Bouglera. Chrám při opravách přišel o postranní lodi a ztratil tak ráz basilikální. Od té doby se podobá obrovské kapli. Druhý převor si zajistil nesmrtelnou památku tak zvanými „Solesmeskými svatými“. Kromě umělecké ceny tyto milé reprodukce událostí ze života Krista Pána mají též svůj význam historický. Jsou to portréty současných osob a archiv klášterní nám zachoval též jejich jména. Solesmes tedy povstaly k nové slávě a zaskvěly se novou nádherou.

Po smrti Jana Bouglera zmocnil se kláštera světský pán a vykořisťoval jmění uchvácené prebendy. Disciplína upadala, nadešla dekadence. Francii zachvacují fanatické náboženské boje. Jen stěži se podařilo zachránit „solesmeské svaté“ před násilím zuřivých obrazoborců. A přece i v tomto smutném čase prozařuje paprsek idealismu ze Solesmes. V pařížské Bibliothèque nationale je rukopis číslo 14983 F Fr, jenž svědčí, jak hluboce liturgicky solesmeská komunita sama žila i vedla okolní lid v XVI. století. Jsou to adventní a vánoční zpěvy, hluboce inspirované svatými tajemstvími doby církevního roku. Dobré jádro nebylo zničeno. Proto také Solesmes jsou jedním z prvních klášterů, jichž se ujímají Maurini. A klášter po druhé vstává z těžké mdloby. Avšak maurinská restaurace je počátkem posledního období převorátu. Jeho místní význam se ztrácí v jednotném typu maurinské kongregace. A tak třebaže reforma byla dobrodiním, renesancí nebyla. Žádný z převorů nedosáhl výše Jana Bouglera. Ale již zase zuří velká revoluce. Roku 1790 ruší řády. Hned po Novém roce 1791 mniši jsou ze Solesmes vyhnáni. Dne 4. dubna r. 1791 stát prodává klášter soukromníkovi panu Lenoirovi de Chanteloup, který ihned chrám zavírá. Ovšem nelze neuznat, že prodej byl vlastně záchrannou: jako soukromý majetek byl klášter uchráněn vandalismu. Tento stav trval do konkordátu r. 1801, jenž pro Francii byl restaurací katolického kultu.

Dne 1. května r. 1807 městská rada v Sablé jmenovala ředitelem městského gymnasia pana Petra Guérangera. Nový ředitel měl dvouletého synka, jemuž Prozřetelnost určila za úkol obnovu Solesmes. Dítě od nejútlejšího mládí slyšelo v rodině ony starodávné zpěvy adventní a vánoční. Své první kroky konalo na cestě ze Sablé do Solesmes. Úctyhodná budova klášterní, třeba silně zanedbaná a zpustlá plnila dětskou duši posvátnou úctou a často zaměstnávala jeho fantasi.

Solesmes za doby Guérangerovy.

Plných sto let čekaly zříceniny na svého obnovitele. Po převoru Janu Bouglerovi je opravdovým otcem kláštera teprve opat Dom Prosper-Louis-Pascal Guéranger. Solesmes mu dalo povolání kněžské, on za to jim vrátil život a zajistil věčnou slávu. Po dlouhých bojích a nesnázích konečně na svátek svatého Benedikta 11. července r. 1833 mladý novokněz Guéranger s několika oddanými přáteli kněžími osídluje klášter zatím na dluh získaný podporou Lamennaisovou a počíná tam pět chvály Boží.

Komunita záhy přijala roucho svatého Benedikta. Je těžko do rozsahu pouhého článku uložit celou životní činnost Guérangerovu a jeho Solesmes. Výstižně tak učinil sám kardinál Pacelli, když letos k jubileu století obnovy jménem

svatého Otce blahopřál nynějšímu solesmeskému panu opatovi Dom Cozienovi:

Nejdůstojnější pane!

Oslava století klášterní obnovy Solesmes nemohla nepoutat dobrořivou pozornost svatého Otce. Jak jsem šťasten, že mohu Vám podatí tuto zprávu o jeho dobrořivé pozornosti!

První století obnovených Solesmes bude vždy do své nynější činnosti počítati řadu prací, jež jsou hodny toho, aby vyplnily několik nejskvělejších stránek dějin Církve ve Francii. Horlivost, jež zříceninám Solesmes vrátila život, byla diktována hlavně láskou k Bohu, k Církvi a k Řádu, který vždy bude státi mezi nejslavnějšími průkopníky křesťanské civilisace.

Dom Guéranger jsa předně sám a dále s celou svou řeholní rodinou zcela oddán chvále Boží, spojil s touto první povinností takový přírůstek děl základní důležitosti, že dojista zasluhuje vděčnosti všech, komu na srdci leží sláva Boží a spása duší. Četná nová vydání jeho *Année liturgique* jsou toho nejlepším dokladem, neboť autor a jeho pokračovatel zpřístupnili věřícím vody, jež tryskají až do života věčného. Co pak říci o jeho *Monarchie pontificale*, ne-li to, že je výrazem Guérangerovy stejně osvěcené jako hluboké lásky k náměstku Ježíše Krista a jeho právům? A jeho nádherná práce *Immaculée Conception* opět nám ukazuje duši přetékanou projevy zbožnosti k Tě, jež po svatém člověčenství je nejkrásnějším veledílem přirozenosti a milosti, jaké jen vyšlo ze Stvořitelových rukou.

Svatý Otec rovněž nemůže zapomenout na prvořadou službu, již Dom Guéranger prokázal římské liturgii tím, že svými jasnými a osvěcenými *Institutions liturgiques* pastýřům i věřícím vyložil nutnost uvést v čest kanonické modlitby římské Církve a opěvovat Snoubence slovem i nápevem Nevěsty.

Není tedy divu, že papež Pius IX. blahé paměti shrnul zásluhy tohoto velikého služebníka Církve ve slova apoštolského breve „*Gaudeamus omnes*“, zasláného poitierskému biskupovi Msgru Pie dne 29. března r. 1875: „Byl nástrojem Prozřetelnosti, jež Bůh připravil Francii proto, aby povznesl řeholní Řády, byl oporou římské Církvi v tom, že obnovoval jednotnost ritu pokaženého nepravostí času, aby

oživil výsady a práva apoštolské Stolice a odmítl bludy a názory, honosící se jako sláva naší doby."

Dom Guéranger neomezil svůj monastický apoštolát pouze na Solesmes. Ještě za svého života obnovil dvě nová ohniska benediktinského života: v Ligugé a v Marseille. A poslední léta jeho žití potěšilo uvedení řeholnic k svaté Cecilii, které nedaleko Solesmes byly a jsou reprodukcí onoho svatě harmonického sousedství modliteb, jež k nebesům se nesou z Monte-Cassina a z kláštera svaté Scholastiky.

Klášter sv. Cecilie: rajska zahrada.

A což v této chvíli se nechvěje radostí ve svém hrobě veliký propagátor benediktinského Řádu, když počítá 15 opatství a 5 převorátů Francouzské kongregace?

Minulost tak bohatá na díla pro Církev, tak bohatá na posvátné vědy a hlavně tak bohatá na gregoriánské melodie může jen zajistit ještě větší budoucnost stejně plnou zásluh před Bohem. Svätý Otec rád konstatuje, že solesmeské století spadá v jeden rok s 1900letím Vykoupení, a vroucně si přeje, aby Francouzská benediktinská kongregace byla stále, ba více než dříve jedním z nejúčinnějších nástrojů na šíření dobrodiní tohoto božského Vykoupení.

Jako záruku své otcovské dobrotivosti Nejvyšší Velekněz z hloubi srdce posílá zvláštní apoštolské požehnání Vám, Vaší klášterní rodině a dílu Vašeho apoštolátu.

Jsa šťasten, že při této velkolepé příležitosti mohu Vám

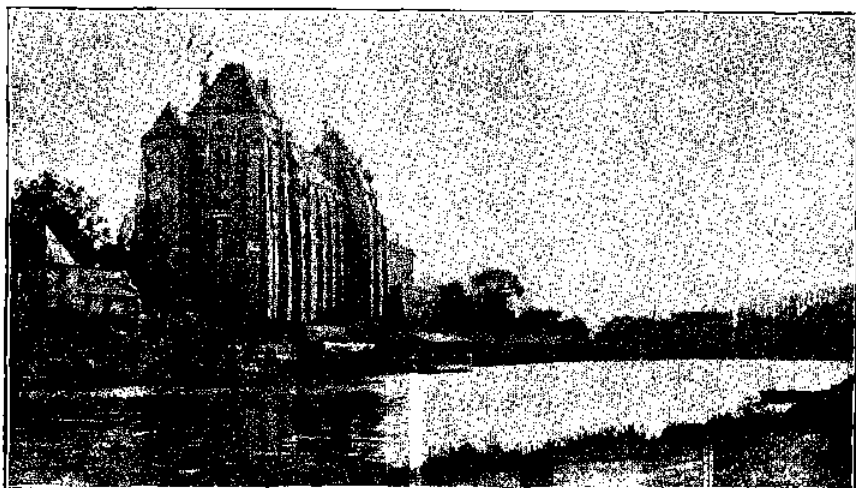
tlumočit krásná slova Esdrášova: „Accipite jucunditatem gloriae vestrae gratias agentes Deo,“ prosím Vás, nejdůstojnější pane opate, abyste s mým blahopřáním přijal též ujištění mé úcty. V Kristu Pánu zcela oddaný

kardinál Pacelli.

Ve Vatikáně dne 4. července 1933.

* * *

Dílo Guérangerovo nezničila ani jeho smrt ani nové vyhnání mnichů 6. listopadu 1880 ani rozlukové zákony roku 1906. Je stále „citadelou římské liturgie, pevností, nad níž vlaje prapor pontifikální monarchie, náspem, jenž odolal

Solesmes: dnešní podoba.

útokům galikánského kacířství a bludům XIX. století“ (E. Cartier, *Les sculptures de Solesmes*, str. 87). Rostlo vnitřně a šířilo se mocnou expansí do celého světa. Do Solesmes často zajížděli zakladatelé Beuronské kongregace Dom Maurus a Placidus Wolterové. Tam dělal svůj noviciát první emauzský beuronský opat Dom Benedikt Sauter.

Guéranger dnes není jen pouhým jménem opata, je programem objektivního chápání liturgie. Solesmes nejsou jen opatstvím, jsou symbolem a normou jedině správného přednesu a interpretace gregoriánského chorálu.

Bez Guérangera a jeho Solesmes nemohla vzniknout celá

ona dynastie odborníků: Dom Pothier, Dom Mocquereau, Dom Suñol. Bez nich nelze si myslit ani Graduál ani Antifonář. Bez nich nemohlo dojít k slavné chvále Boží v benediktinských i katedrálních chrámech. Bez nich by nebylo Beuronu ani Maria Laachu ani skvělého liturgického hnutí belgického ani klosterneuburgského střediska. Oni prostudovali historicky a technicky přes 900 nejstarších rukopisů, jež pečlivě ošetřují ve svém archivu, a tím dali základ k Paléographie musicale a celé veliké vědě o nejstarší disciplině dějin hudby, jež dnes vítězně si razí cestu již na vědecká učeliště světového významu.

Celý benediktinský svět a valná část hudebního světa mezinárodního dlela osobně nebo v duchu v Solesmes 11. července tohoto roku. A tam století úžasné práce se oslavovalo způsobem nejskvělejším. Beze vši světské okázalosti. Na první pohled tak tiše jako právě před sto lety, když biskup šest nadšenců uváděl do zpustlých prostor kláštera. Ale ve skutečnosti byla to slavná liturgická chvála Boží, jak to plně odpovídá duchu Dom Guérangera.

BOJ IDEALISMU A MATERIALISMU V IZRAELI

(Pokračování.)

Každé společenství nutně musí mít lidskou vrchnost, aby dbala na právo a řád a vedla celek. Vládní forma má při tom pouze podřadnou úlohu. Jde jen o to, aby dočasná vrchnost si byla dobře vědoma své povinnosti a odpovědnosti a aby na ní bylo vidět, že je Božím zástupcem. Monarchická autokracie (hlavně jde-li o dědičné království) skrývá v sobě veliké nebezpečí, že nositelé moci zneužijí panovnické moci Boží milostí jim svěřené a na místo pravého a jediného Zákonnodárce posunou do popředí autoritu a kult vlastní své osoby. Proto pravil Bůh: „Ne tebe (Samuela) zavrhli, nýbrž mne (Boha a Pána) zavrhli, abych nad nimi nekraloval“ (1 Král 8, 7).

Podle úradků Boží Prozřetelnosti nebyl Izrael povolán k tomu, aby dělal nějakou velikou světovou politiku. Jediněné přednostní postavení Abrahamových potomků záleželo spíš v tom, že byli nade všechny národy vyvoleni k tomu, aby byli strážci pravého náboženství a nositeli zaslíbení spásy. Ke splnění tohoto úkolu stačilo jim dosavadní zařízení, totiž hierarchická vrchnost, k níž beztak se přiřazovala občanská správa soudců. Kdyby Izrael se byl vmyslíl do svého privilegovaného zvláštního postavení a byl zůstal věren své původní patriarchální ústavě, byl by mu býval vždy věrný pastýř svého stádece nesporně udělil i v časných potřebách své požeňání, na něž prostřednictvím Mojžíše mělo vyhlídku královské kněžství jeho lidu. Izrael by se byl stal šťastným národem. Ve svých podnikách byl by měl pěkný úspěch, takže by byl dospěl též k pozemskému blahobytu, jak Pán mu to přislíbil. Byl by pěvně lpěl na svých prostých mravech a na svém náboženství dík svému obsáhlému poznání Boha a životní moudrosti. Byl by se stal předmětem obdivu ostatních národů. V dějinách lidstva byl by hrál úlohu, jakou nehrál ani jediný starověký národ.

Reformu ústavy ve prospěch pevné centrální moci v podobě dědičné monarchie lid důrazně vyžaduje jako bezpodmínečnou nutnost a vadné politické výsledky připisuje na účet dosavadního společenského zřízení. Ale v tom se zle mýlí. Rány osudu, jež Izrael zažil v období soudců, byly kletbou zlých skutků. Bylo to navštívení trestající Boží spravedlností za porušení úmluvy. Vždyť tak se to výslovně podotýká v každém jednotlivém případě pragmatického výkladu dějin období soudců. Spravedlivý trest Boží za odpad lidu nebyl by mohl zadržet ani jediný král. Pán je a zůstane ředitelem osudu lidstva. Kde on žehná, tam je pokrok a zdar. Kde on proklíná, tam se jeví nezdar.

Jestliže nyní Pán Bůh proroka Samuela konejší a věnuje sluch požadavkům lidu, tím nijak se nevzdává svých nezadatelných práv. Izrael dostane svého krále. Ale království nebude neomezeným a sebezbožňujícím režimem, který se bude pyšnit rozvojem vnější moci a obklopovat skvělým přepychem, stavět na odiv své bohatství a uvolovat se k dobývání světa, nýbrž monarchie bude „královstvím Božím“, bude mít za základ zákon Boží, bude ohraničeno neporušitelnými právy hierarchického řádu, bude spravováno v duchu

„mužů Božích“, totiž proroků, jichž ústy Pán zjeví svou vůli králi i lidu.

Touha lidu po zřízení království nevytryskla z ryziho srdce. Prorok řádně a slavnostně vyzývá Pána za svědka a vyprošuje si zázračné zjevení vůči obci (1 Král 12, 16). Přímou v době sklizně pšenice (tedy v době, kdy bouře je v Palestině naprosto vyloučena) zaburáci dunění hromu. Lid se tedy obrací nyní na Samuela s prosbou o přímluvu: „Modli se za své služebníky k Hospodinu, svému Bohu, abychom nezemřeli, neboť ke všem svým hříchům přidali jsme ještě to zlé, že jsme si žádali krále!“ (1 Král 12, 19). Prorok jim dává potěšující ujištění pro případ, že věrně setrvají při Bohu; zato „budete-li však i nadále činit zlé, zahynete vy i král s vámi“ (1 Král 12, 25).

Bohužel tušení Samuelovo až příliš záhy se stalo skutkem. Další vývoj dějin ukazuje, jak děsné hrozby jím předpověděné se vyplnily na knížeti i lidu, nejdříve ovšem na Saulovi jako prvním králi (1 Král 13, 11 – 14; 15, 23). „A neviděl již Samuel Saula až do dne své smrti, přece však Samuel Saula lítoval, protože Hospodin želel toho, že ho ustanovil králem nad Izraelem“ (1 Král 15, 35).

Izrael tedy pohrdl pastýřskou berlou kněžských knížat a soudců a zaměnil ji za králův meč. Samuel sice se neřídil podle přepjatého titulu „vládce“ a neobklopoval se běžným leskem mocných tohoto světa, ale přes to v jeho prsou bilo srdce vpravdě královské a každá píď této ctihodné královské postavy prozrazovala osvícenou ušlechtilou duši. Jako muž krajně nezištný vedl život nanejvýš nenáročný a v patriarchální prostotě a při tom starostí o blaho jeho lidu vyčerpávaly celou jeho sílu. Když pak se svého soudcovského úřadu ustupoval do pozadí, tu ve své řeči na rozloučenou s čistým svědomím mohl se Boha dovolávat za svědka: „Řekněte mi před Hospodinem a před jeho pomazaným, vzal-li jsem komu býka nebo osla? Znásilni-li jsem koho? Utiskoval-li jsem koho? Vzal-li jsem úplatek z něčí ruky? Ještě dnes se toho vzdám a nahradím vám“. A musili mu dosvědčiti: „Neučinil jsi nám násilí, aniž jsi nás utiskoval, aniž jsi co vzal z něčí ruky“ (1 Král 12, 3; podobně Sir 46, 22): A lid tuto výpověď dotvrdil ještě přísahou.

Samuel jako soudce Bohem povoláný nejen nad izraelskou obcí vykonával právo, nýbrž též pevnou rukou vedl lid od

vítězství k vítězství nad jeho utiskovateli. Byl zcela proniknut duchem Božího zjevení. Tak ideje a plány od Mojžíše zachované snažil se uskutečnit v nejširším rozsahu. Lze na něho plným právem hledět jako na druhého zakladatele izraelské obce. Čím bledší vnější lesk obklopoval skromného Efráimistu z Ramathaim Zofim, tím skvěleji ho ozařovala gloriola ctnosti a moudrosti.

Čím jasnější světlo zalévá ideální postavu tohoto státníka židovských dějin, čím bezúhonnější se jeví jeho jednání a skutky v očích kritiky, čím ryzejší je jeho povaha (byl prost všeho sobectví a zjištnosti a celým srdcem jsa oddán svému povolání hledá jen zájem svého lidu a čest Boží), tím nápadnější jest volání lidu po králi, jako prý i ostatní národové mají korunovanou hlavu za správce země.

I kdyby ideál čistě theokratické ústavy byl se zdánlivě jevil jako neuskutečnitelný a kdyby podle lidského úsudku dějinná nutnost byla by naléhala na to, aby formálně se ustavilo království, ani pak vina jistě by nebyla bývala v tom, že mojžíšský společenský řád neodpovídal životním podmínkám, nýbrž v tom, že mladší generace vlivem okolních kultur se zvrhly ve svobodomyšlné chápání života a světového názoru. Požadavek království byl vlastně znesvěcením posvátné úmluvy. Tím se Izrael snížil na úroveň běžného kanaanského národa. Ve své krátkozrakosti se domníval, že vnější okázalostí královského režimu získá na slávě a vážnosti.

Věštecké oko Samuelovo prohlédlo smýšlení a touhy Izraelovy. Jeho tušení a obavy byly velmi odůvodněné. Reformou ústavy se vytvořila silná centrální moc. Národ úmluvy politicky sjednocený stále víc a více rozšiřoval hranice říše. Bohatství a blahobyt očividně vzrůstaly. Také za hranicemi židovská monarchie svým poměrem k sousedním státům dosahovala většího a většího vlivu. Vzrůstem politické moci a současným povznesením hmotné kultury zchudl však lid ve svém vlastním majetku. S cizím zbožím vnikl do Izraele též světský duch. Zákon o králi v 5. knize Mojžíšově (17, 11—20) předvídá již zneužití královské moci, jež konečně lidu se stane osudnou a přivedí pád říše.

Sotva 100 let uplynulo od počátku Saulovy jediuvlády a již jednota Izraele byla na věky rozbita. Neboť kolem r. 931 př. Kr. nadešlo rozdělení říše. Severní a jižní kmeny od

té doby vedly neustálé války. Palácové revoluce a násilné zmocňování se vlády jsou v Samařsku na denním pořádku a králové říše desítky kmenů závodí s Kananejskými v modloslužbě.

Monarchie, jež zahrnovala všechny kmeny, trvala celkem 100 let, totiž 1031—931 př. Kr. Toto století se dělí na vlády:

Saul	20 let...	(Flavius Jos., Antiq. X, 8, 4)	1031—1011,
David	40 let...	(1 Par 3, 4; 29, 26—27)...	1011—971,
Šalomoun	40 let...	(2 Par 9, 30)...	971—931.

Po úplném rozdělení říše hned po Šalomounově smrti již nikdy nedošlo ke spojení. Naopak severní království (říše Izrael) bylo s jižní říší (království Juda) téměř neustále v bratrovražedné válce. S politickým zrušením jednoty říše šly ruku v ruce též náboženský úpadek a mravní pokles.

Právě 1000 let po ustavení království (tedy po Saulově nastoupení na trůn kolem r. 1031 př. Kr.), totiž po bitvě u Actia roku 31—30 př. Kr. byl Augustem oficiálně potvrzen za židovského krále Idumejec Herodes (Schürer, Geschichte des jüdischen Volkes I, 384 a 365). Roku 1000 př. Kr. přesídlil David z Hebronu do Jerusalema a byl tam uznán celým Izraelem za krále. O dalších 1000 let později, totiž r. 5—4 př. Kr. (Herodes zemřel r. 4 př. Kr.) objevují se v Jerusalemě mudrcové od východu a ptají se po novorozeném králi židovském.

* * *

Pohlížíme-li pozorně na dějiny Izraele, tu zjistíme pozoruhodnou podívanou:

„Dva mohutné duchovní proudy (nazveme je idealismus a materialismus) vespolek bojují. Na jedné straně sebevědomí lidu vyžaduje, aby se stalo nositelem vyšší ideje a mělo světové náboženské poslání a dosáhlo praktického uznání. Na druhé straně vzdouvá se kolem proud, který by byl s to vtáhnout lid úmluvy do věci čistě světských a do tehdejších světských styků s vysoce vzdělanými pohanskými a kulturními národy a s jejich smyslým životním požitkářstvím. Tak ovšem Izrael byl by zapomněl na svou náboženskou úlohu. Zápas obou proudů, jejich převaha a podléhání, kdy hned ten a hned onen zdál se vítězit (i když se to obrátí v úzkém rámci theokratického státního bytí), činí dějiny starožidovského hospodářství tak bohatými na změny a tak na-

pínavými. A malý izraelský národ mimoděk upoutává každého, kdo věří ve význam ideálních faktorů i pro běh a shon hospodářského života.“

Právě za vlády prvního izraelského krále duchovní moc opírající se o božskou autoritu dostává se do rozporu s občanskou správou nově založenou. To vedlo k faktu, že prorok Samuel zavrhl Saula. Teokrat musí ustoupit hierarchovi, který u vědomí svého božského poslání a plné moci vystupuje s takovou důstojností a vznešeností, že zemská moc bez odporu musí se před ním sklonit.

Třebaže samostatný hrdina Saul měl četné skvělé vlastnosti a podivuhodné charakterové rysy a veliké zásluhy o Izraele, přece jen jeho životní dráha končí strašlivou tragikou. Uniká mu živý duch víry a plná oddanost k přesvědčení, že on má toliko vykonávat vůli vlastního izraelského krále, Boha, za jehož mluvčího je určen Samuel, jak Saul sám musí doznat. Přeceňování jeho právní moci zavede ho k преступkům hranic práva, pokud toto podléhá výslovně a výlučně duchovní autoritě a jurisdikci.

Vládce na počátku tak skromný a nenáročný, ježž Bůh na trůn pozvedl přímo od pluhu, úspěchem zaslepen baží po sebezbožňování se zásadami teokratické monarchie naprosto neslučitelném. Používá nečistých prostředků, aby si vytvořil stranu, jež by byla příprěží k jeho cíli a účelu (viz 1 Král 22, 7 násl.).

Přísnost skoro nepochopitelná, s níž Samuel (vlastně sám Bůh prostřednictvím kněze a proroka jako svého vyvoleného nástroje) vystupuje proti Saulovi, dá se snadno vysvětlit, považíme-li, že právě při zakládání izraelského království mělo pro celou budoucnost rozhodující význam to, že s nesmrtelnou odhodlaností pevně chápal ideu teokracie v celém jejím rozsahu bez jakéhokoli oslabujícího ústupku, jenž byl by s to prolomit zásady. Vždyť politická moc a neodvislost Izraele spočívala právě na věrnosti k zákonu. Izraelský národ byl odkázán sám na sebe, porušil svatou úmluvu, kterou uzavřel na Sinai, zapomněl na své vyšší určení, na svou mimořádnou úlohu a povinnost, na ono poslání, jež mu bylo přisouzeno v úradku Božím, a tak v krátké době byl by snadno býval potlačen přesilou národů maloasijských nad sebe mnohem mocnějších a beze stopy byl by zmizel s dějiště světových dějin.

Jedině proto, že se shromáždil kolem korouhve víry a dal se proniknout duchem náboženství, jež mu dalo do ruky normu soukromého i veřejného života, lid Boží měl zbraň politické samostatnosti nejvyšším ředitelem osudu mu zaručenou. Jeho nejideálnější majetek, totiž duševní nezávislost, nemohl být napaden žádnou pozemskou mocí. Ba dokonce plně se uplatnil teprve tehdy, až Izrael za trest za svou nevěrnost neměl již ani potuchy o nějaké autonomní vládě.

Ideu teokratické královské moci vidíme nejskvěleji ztělesněnu v Davidovi. Jeho vláda bohatě požehnaná skvělými úspěchy dokazuje, že ve věrnosti k úmluvě (totiž v bezvýhradném dodržování zásad zjeveného náboženství po otcích zděděného) záleží jediné správná politika, již Izrael mohl dělat.

David, ježž Pán povolal od pasení ovcí, aby ho ustanovil za pastýře Izraele, byl mužem víry a žil životem modlitby. Duch, který ho oživoval, dýše nám požehnaně z jeho žalmů. I když jeho životní obraz je zastíněn lidskými slabostmi, i když někdy dokonce nespoutaná vášně vrhne svůj stín na jeho vznešenou světlou postavu, přece jen ve víře nikdy nepobloudil. Ve všech životních okolnostech pokládá se za sluhu Božího a je plně proniknut vědomím své odpovědnosti. I když dosáhl vrcholu pozemské moci, nikdy s očí nespouští fakt, že je pouhým nástrojem v rukou Božích a že na jeho bedrech leží odpovědnost tím větší, k čím vyšší důstojnosti Prozřetelnost ho povýšila.

Základní rys jeho povahy je upřímná pokora, opravdová zbožnost (viz 1 Král 6, 21) a účelivá poslušnost. Z tohoto duševního stavu prýští jeho vděčnost a oddanost Pánu (viz 1 Král 7, 18). Královský pěvec arcí se dopouští též velikých chyb, ale zase též v pravé zkroušenosti srdce otevřeně uznává svou vinu, v slzách lítosti se sklání před trestem proroků Bohem seslaných a s opravdově kajícím smýšlením podřizuje se soudu božské spravedlnosti.

Jako s rozžhaveného uhlí stoupá vonné kadidlo, tak se nese vzhůru k Otci jeho vroucí úpění o smilování (v 50. žalmu):

„Smiluj se na mě mnou, Bože, podle svého velikého
milosrdenství
a podle svého hojného smilování znič mou nepravost!

Dokonale se mě smyj mou nepravost
a očisti mne od mého hříchu!
Neboť jsem si vědom své nepravosti
a svůj hřích nám stále na myslí.
Hřešil jsem proti tobě samému a páchal, co u tebe je zlem,
abys byl ospravedlněn ve svých výrocích
a zvítězil, kdybys byl souzen.
Áno, byl jsem totiž počat v nepravostech
a má matka mne počala v hříších.
Áno, vždyť ty miluješ upřímnost,
zjevil jsi mi svou tajnou a skrytou moudrost.

Pokrop mne yzopem a budu očištěn,
obmyj mne a budu bělejší nad sníh!
Mému sluchu dopřeješ radost a veselí
a rozdrčené kosti zaplesají.

Odvrát svou tvář od mých hříchů
a znič všechny mé nepravosti!
Bože, stvoř ve mně čisté srdce
a v mém nitru obnov pravého ducha!
Nezamítej mne od své tváře
a neodnímej mi svého svatého ducha!
Navrať mi radost ze své pomoci
a posilni mne ochotným duchem!

Budu ukazovat tvou cestu nespravedlivým
a bezbožníci se k tobě obrátí.
Bože, Bože mé spásy, osvobod' mne od hříchu

za prolitou krev!

A můj jazyk bude se radovat nad tvou spravedlností.
Pane, otevři mi rty
a má ústa budou hlásat tvou chválu.
Neboť kdybys byl chtěl oběti, byl bych je jistě přinesl,
ale nelibuješ si v celopalech.
Obětí bohumilou je zkroušený duch:
Bože, nepohrdáš srdcem zkroušeným a pokorným.

Pane, v dobré vůli rač nakládat se Sionem,
aby zdi Jerusalema se zbudovaly.
Potom přijmeš zákonité oběti, dary a celopaly,
pak na tvůj oltář položí býčky.“

(Pokračování.)

P. Jindřich Hänsler.

• Emauzy.

SV. CYPRIÁN O MODLITBĚ PÁNĚ

Učí nás Pán nejen, že bohatstvím máme pohrdati, nýbrž že je i nebezpečné. V něm že je kořen svůdného zla, které klame zaslepeného lidského ducha skrytou lstí. Proto také Bůh káral poštilého bohatce, který myslil jen na časný blahobyt a honosil se množstvím přebohaté sklizně. Pravil mu totiž: „Blázne, této noci požádají duše tvé od tebe a čí bude to, co jsi připravil?“ (Luk. 12, 20.) Blázen radoval se ze své sklizně a přece měl již těžce noci zemřít, a zatím co jeho život byl již blízký konci, myslil ještě na hojnost zásob pro tento život. Naopak však ten bude úplně dokonalým podle učení Páně, kdo všechno své jmění prodá a rozdá k dobru chudých a tak si shromáždí poklad v nebi. Jen ten, praví Kristus, může ho následovati a napodobiti slávu utrpení jeho, kdo všeho jsa zbaven a opásán, není zapleten v žádná osidla pozemského jmění, nýbrž prost a svoboden následuje své jmění, jež poslal napřed ke svému Pánu. Aby se každý z nás mohl připravit ke stejnému jednání, učíme se takto modliti a z předepsaného znění slov modlitby se učíme poznávati, jakými máme být.

21. Spravedlivému se totiž nemůže nedostávat denního pokrmu, neboť jest psáno: „Nedá Hospodin hladem zhynouti spravedlivému“ (Přís. 10, 3) a opět jinde: „Mlád jsem býval a zestárl jsem a nezřel jsem, aby byl opuštěn spravedlivý ani aby potomstvo jeho chodilo žebrat“ (Ž. 36, 25). Totéž slibuje nám i Pán, jenž praví: „Nepečujte úzkostlivě, říkajíc: Co budeme jísti anebo co budeme pít aneb čím se budeme odívat? Neboť to vše pohané hledají; ví zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. Hledejte nejprve království Boží a spravedlnost jeho a toto všechno bude vám přidáno“ (Mat. 6, 31—33). Hledajícím království a spravedlnost Boží slibuje, že jim vše přidá. Neboť Bohu náleží vše a proto tomu, kdo má Boha, nic nebude chyběti, jestliže on sám se od Boha neodloučí. Tak Danielovi byl obstarán pokrm řízením Božím, když byl na rozkaz králův zavřen do jámy lvové, a muž Boží byl živen uprostřed dravé zvěře, která přes svůj hlad ho ušetřila. Tak byl živen Eliáš při svém útěku a v poušti od krkavců, kteří mu posluhovali,

a od ptáků, kteří mu přinášeli pokrm, byl posilován v době pronásledování. Ó zoškliveníhodná ukrutnost lidské zloby — divá zvěř krotí svoji dravost, ptáci přinášejí pokrm a lidé — činí nástrahy a zuří.

22. Potom prosíme i za své hříchy, říkájíc: „A odpust' nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.“ Po prosbě o poskytnutí potravy následuje prosba o odpuštění hříchů, aby ten, jenž je od Boha živen, také v Bohu žil a aby nepečoval jen o přítomný a časný život, nýbrž i o život věčný. Neboť toho může člověk dosíci, jestliže mu budou odpuštěny hříchy, jež Pán nazývá dluhy, jak praví ve svém evangeliu: „Všechn dluh odpustil jsem tobě, poně vadž jsi mne prosil.“ (Mat. 18, 32). Jak potřebná však jest, jak jest prozřetelná a spasitelná pro nás připomínka na to, že jsme hříšníci a nutnost prositi za své hříchy, neboť když prosíme Boha o odpuštění, duše se rozpomene na své viny. Aby pak nikdo nenalézal v sobě přílišné zalíbení, jako by byl nevinný, a aby svým vyvyšováním neklesl ještě hlouběji do zkázy, proto je každý poučován, že denně hřeší, když se mu přikazuje denně se modliti za své hříchy. Tak nás napomíná i Jan ve svém listě, kde praví: „Řekneme-li, že hříchů nemáme, sami sebe klameme a pravdy v nás není. Jestliže však vyznáme hříchů své, Pán jest věrný a spravedlivý, aby odpustil nám hříchy“ (1 Jan, 1, 8—9). Ve své epístole zahrnul oboje, jak to, že máme prositi za hříchy, tak rovněž, že dosáhneme odpuštění, když prosíme. Proto také nazval Pána věrným v odpouštění hříchů, protože svému slibu zůstává věren. Ten totiž, který nás učil modliti se za své viny a hříchy, přislíbil nám také, že Otcovo milosrdenství a odpuštění bude následovati naše prosby!

23. Doněvadž nás zavázal pevnou podmínkou a slavným závazkem, připojil a dodal k tomu ovšem ještě předpis: že máme prositi o odpuštění našich vin právě tak, jako máme také odpouštět našim vinníkům. Neboť máme býti jisti, že nemůžeme dosáhnouti toho, oč prosíme, za své hříchy, ne učiníme-li totéž i svým dlužníkům. Proto řekl také na jiném místě: „Jakou měrou měříte, takovou bude vám odměřeno“ (Mat. 7, 2). A služebník, jenž nechtěl svému spoluslužebníkovi dluh odpustiti, když jemu samému přece pán dluh byl slevil, uvržen jest do vězení (srov. Mat. 18,

34). Protože nechtěl poshověti svému spoluslužebníkovi, ztratil to, co mu od pána již předtím bylo prominuto. Kristus ve svých přikázáních ještě výrazněji nám to předkládá s plnou přísností svého soudu. „A když stojíte,“ praví, „a modlíte se, odpouštějte, máte-li co proti komu, aby též Otec váš, jenž jest v nebesích, odpustil vám hříchy vaše. Jestliže vy neodpustíte, neodpustí ani Otec váš nebeský hříchů vašich“ (Mar. 11, 25 n.). Žádná výmluva ti nezbyvá na den soudu, podle svého vlastního výroku budeš souzen, a co činíš jiným, zakusíš i ty. Bůh nám přikázal, abychom byli v jeho domě mírumilovní, svorní a jednomyslní, a chce, abychom my, kteří jsme byli znovu zrozeni, zůstali takovými, jakými nás učinil při tomto druhém zrození. My tedy, kteří jsme synové Boží, máme setrvati v míru Božím, a kteří máme jednoho ducha, máme býti též jednoho srdce a jedné mysli. Proto Bůh také nepřijímá oběti nesmířlivého člověka a přikazuje mu vrátiti se od oltáře a nejprve se s bratrem smířiti, aby pokojnými prosbami došel též u Boha míru. Větší obětí Bohu je, žijeme-li v míru a bratrské svornosti a je-li všechen lid spojen v jednotě Otce i Syna i Ducha svatého.

24. Vždyť ani při obětech, které Abel a Kain nejprve přinesli, neshlížel Bůh na jejich dary, nýbrž na jejich srdce a tak se jemu zalíbil svým darem ten, jenž se mu líbil svým srdcem. Mírumilovný a spravedlivý Abel obětoval Bohu v nevinnosti a tím učil i ostatní, že když přináší svůj dar k oltáři, mají právě tak přistupovati s bázní Boží, s prostotou srdce, podle zákona spravedlnosti, v pokoji a svornosti. Právem ten, jenž byl tak vzorným v obětování Bohu, stal se sám Boží obětí a jako první mučedník slávou své krve byl právě on předchůdcem utrpení Páně, jenž měl nejen spravedlnost Páně, nýbrž i jeho pokoj. Takoví budou od Pána korunováni, ti v den soudu budou s Pánem souditi. Kdo však žije v nesvornosti a v nesmířitelném nepřátelství a s bratry nezachovává mír, ten podle svědectví svatého apoštola a Písma svatého neujde obvinění z bratrského nesváru ani tehdy, kdyby podstoupil smrt pro jméno (Kristovo); neboť, jak psáno jest, každý, kdo nenávidí bratra svého, je vražedník (1 Jan 3, 15), vrah však nedojde království nebeského a nebude žiti s Bohem. Nemůže býti s Kristem ten, jenž je raději následovníkem Jidášovým než následovníkem Kristo-

vým. Jak veliký přečin to jest, který nemůže býti smyt ani křtem krve; jaký jest to hřích, který nemůže býti smířen ani mučednictvím!

25. Také to je nutné, aby nás Pán napomenul říkají v modlitbě: „A neuvod' nás v pokušení.“ V této části se ukazuje, že odpůrce nic proti nám nezmůže, nedopustí-li to Bůh; proto se má všechna naše bázeň, oddanost a naše poslušnost obrátiti k Bohu, neboť ďábel při pokušeních nic proti nám nezmůže, není-li mu dána od něho moc. To potvrzuje Písmo svaté, když praví: „Nabuchodonosor, král babylonský, přišel k Jerusalemu a dobýval jej a Pán dal jej v ruce jeho“ (2. Král. 24, 11). Moc nad námi je dána zlému jen pro naše hříchy, jak jest psáno: „Kdo vydal v rozchvácení Jakoba a Izraele hubitelům jeho? Zdali ne Hospodin, proti němuž zhřešili, a nechtěli po cestách jeho choditi, ani poslouchati zákona jeho? A proto vylil na ně rozhněvání prchlivosti své“ (Is. 42, 24 n.). A opět se praví, když Šalomoun zhřešil a uchýlil se od přikázání a cest Páně: „I vzbudil Pán protivníka samému Šalomounovi“ (1 Král. 11, 14).

26. Moc však oproti nám je ďáblovi dávana z dvojího důvodu: buď k potrestání, když hřešíme, nebo k oslavení, když jsme zkoušeni. Tak tomu bylo, jak vidíme, u Joba; tu Bůh vysvětluje a praví k satanovi: „Hle, všechny věci, které má, v moci tvé jsou, toliko na něj nevztahuj ruky své“ (Job 1, 12). A Pán praví v Evangeliu v době svého utrpení: „Neměl bys žádné moci proti mně, kdyby ti nebyla dána shůry“ (Jan 18, 11). Když však prosíme o to, abychom nebyli uvedeni v pokušení, jsme upomínáni na vlastní bezmocnost a slabost. Modlíme se tak proto, aby se žádný pln odvážlivostí nevyvyšoval, aby nikdo pln pýchy a marnivosti si něco neosvojoval, aby si nikdo nepřivlastňoval slávu pro vyznání jména Kristova nebo pro utrpení. Pán sám přece učil nás pokoře a pravil: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení; duch zajisté hotov jest, a tělo nemocno“ (Mat. 26, 41). Když totiž předesíláme pokorné a ponížené vyznání a vše připisujeme Bohu, obdržíme jistě od jeho láskyplné dobroty vše to, oč zkroušeně v bázni a v úctě k Bohu prosíme.

(Dokončení.)

AMEN

Všimlí jsme si v předešlém čísle liturgické aklamace, která svou podstatou je pozdravem a proto patří k oné skupině aklamací, jež vyjadřují vzájemný vztah kněze a lidu. Tentokrát bude platit náš zájem aklamací, jež sice také náleží k této skupině, avšak má jiný ráz než známé nám „*Domini vobiscum*“. Je to malé a zdánlivě nepatrné slůvko Amen.

Církev svatá ho užívá jako zakončení a potvrzení svých modliteb. Biskup nebo kněz se modlí orací a shromáždění věřících anebo aspoň chor je zastupující dodává potvrzovací „Amen“.

Než však se obrátíme k používání tohoto slova u křesťanů a v katolické liturgii, objasníme si poněkud jeho původní význam a též v hlavních rysech přihlédneme k jeho používání v Písmu svatém a u židů. Učiníme tím zadost jakési úplnosti, spolu pak znalost původu nám leccos vysvětlí a též spíš pochopíme, proč „Amen“ v liturgii Církve svaté hraje nebo alespoň hrálo tak významnou roli.

„Amen“ je slovo původu hebrejského a používalo se u židů již v pradávných dobách. Jako podstatné jméno znamená tolik jako pravda, věrnost, víra (viz Gesenius, *Hebräisches und chaldäisches Wörterbuch*). V tomto významu se s ním setkáváme ve Starém zákoně dokonce jako se jménem Božím a znamená tu Boha pravdy, Boha věrného a pravdomluvného — *elohé amen*. Tak na př. čteme u proroka Izajáše: „*In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: et qui jurat in terra, jurabit in Deo amen: quia oblivioni traditae sunt angustiae priores et quia absconditae sunt ab oculis meis — proto kde se bude žehnat na zemi, bude se žehnat Bohem pravdy, a kdo bude přísahat na zemi, bude přísahat skrze Boha pravdy, neboť zapomenuto bude na podobné úzkosti předešlé a skryjí se mým očím*“ (65, 16).

Velký význam tohoto jména plyne z protikladu k předešlým veršům, kde prorok mluví o tom, že jména bezbožníků a jejich tresty stanou se příslovečnými a předmětem kletby. Skutky však spravedlivých konané ve jménu Boha amen, Boha pravdy, budou taktéž příslovečné, ale budou předmětem požehnání a štěstí, a jméno toho, skrze něhož se konají, stane se spásonosným a proslaveným a všichni budou při tom jménu přísahat.

Podobně ve smyslu jména Božího nutno brát slovo „Amen“ ve Zjevení svatého Jana (3, 14): „A andělu církve laodicejské napiš: Toto praví Amen, svědek věrný a opravdový, počátek tvorstva Božího.“

Pak ovšem možno též chápat „Amen“ jako přídavné jméno a znamená pak: věrný, pravdivý, pevný.

Zpravidla však a nejčastěji se ho užívalo jako příslovce: vskutku, zajisté, budiž, staň se!

„Et ait Jeremias propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua quae prophetasti — řekl tedy prorok Jeremiáš: Amen! Učiň tak Hospodin! Splň Hospodin tvá slova, jež jsi prorokoval!“ (Jer 28, 6).

V tomto smyslu, totiž jako potvrzovací formulky, užívalo se „Amen“, kdykoli jednotlivec nebo celý národ potvrzoval kletbu, smlouvu nebo přísahu.

V nejslavnějších a nejdůležitějších, avšak i v nejhroznějších okamžicích a příležitostech veřejného i náboženského života izraelského setkáváme se s „Amen“. Tak ve Starém zákoně žena, jež byla v podezření z cizoložství, musila přijít do chrámu a byla přinesena tak zvaná oběť řevnivosti, při které kněz pronášel slova kletby a zaklínal ji, dopustila-li se toho zločinu, a žena odpovídala: „Amen, amen“. A při odchodu Izraelitů z Egypta do zaslíbené země Mojžíš přikázal lidu toto: „Až přejdete Jordán, postaví se na hoře Garizim, aby dobrořečili národu, títo: Simeon, Lévi, Juda, Izachar, Josef a Benjamin; naproti, aby zlořečili, postaví se na hoře Hebal títo: Ruben, Gad, Asser, Zabulon, Dan a Neftali; a Levité začnou volat na všechny muže izraelské zvukným hlasem: Zlořečen, kdo si udělá řezbu nebo slitinu, ohavnost Hospodinu, dílo rukou řemeslníků a postaví si ji skrytě. A všechen lid ať odpoví: Amen. Zlořečen, kdo nectí svého otce nebo matku. A všechen lid řekne: Amen. Zlořečen, kdo překládá mezníky svého bližního. A všechen lid řekne: Amen“ (5 Mojž 27, 12 — 17). — A je-li správné tvrzení exegetů, že tento obřad na hoře Garizim není novou úmlouvou, nýbrž obnovou smlouvy na hoře Sinai (to by bylo potvrzeno tím, že seznam kleteb se opírá o Desatero a že hříchy v těchto kletbách obsažené jsou vzaty z 2. a 3. knihy Mojžíšovy), pak si můžeme představit, že i tenkrát při onom slavném a hrůzostrašném okamžiku, kdy Hospodin na Sinaji dával svůj zákon a ústy Mojžíšovými jej sděloval svému vyvolenému

národu, se konaly podobné obřady jako u hory Garizim a že i tehdy lid přisvědčoval mohutným „Amen“.

Tedy základy Starého zákona, základy veškerého náboženského a veřejného života židovského, ba více, základy veškerého mravního a sociálního řádu byly potvrzeny slovem „Amen“. A když po návratu izraelského lidu z babylonského zajetí vypukl hlad a lichváři využívali nouze svých bratří, tu Nehemiáš mocně jal se hájit práva nešťastníků a kázal jim, aby navrátili dlužníkům pole, vinice, olivové zahrady i domy. I řekli: „Navrátíme a nic na nich nebudeme pohledávat, učiníme tak, jak pravíš.“ A prorok pokračuje: „Povolal jsem tedy kněze a přísahou jsem je zavázal, že učiní, jak jsem řekl. K tomu jsem vytrásal svá řadra a řekl jsem: Tak vytřes Bůh každého člověka, který by nesplnil tohoto slova, z jeho domu i výdělku, tak buď vytřesen a prázden! I řeklo všechno množství: Amen“ (2 Esdr 5, 13).

A když izraelský národ po babylonském zajetí zase se usídlil ve svých městech, tu obnovil svou smlouvu s Bohem. Znalec Písma Esdráš četl v knize Mojžíšova zákona a „dobrořečil Hospodinu, Bohu velikému, i odpověděl všechen lid pozdvihuje své ruce: Amen! Amen!“ A sklonili se a klaněli se Bohu tváří k zemi (2 Esdr 8, 6). Třeba si představit, jak hlubokým dojmem to působilo, když celé množství lidu jednohlasně dávalo svůj souhlas, jaká v tom byla vyjádřena řekli bychom živelní moc a síla! Tedy důležitost takového „Amen“ byla právě v tom, že neřekl je kněz, nýbrž samotný lid, jenž tím sám si dával a vědomě přijímal zákony, potvrzoval modlitby i pravdivost kleteb. V tom byla přímo mravní síla malého slůvka, že vyjadřovalo vědomý a dobrovolný souhlas. A my víme, že právě v tom, že člověk má dar svobodné vůle, spočívá jeho mravní cena a hodnota: každý jeho skutek plyne z nějakého rozhodnutí vůle a jen toto rozhodnutí vůle je směrodatné při oceňování toho kterého skutku. Skutek sám o sobě by byl indiferentní, ale tím, že jej koná člověk, tvor se svobodnou vůlí, stává se buď dobrým anebo špatným a třetí možnost není.

„Amen“ tedy vyslovené s úmyslem dobrým mělo ohromnou výchovnou sílu: člověk tím sám se zavazoval k plnění svých povinností vůči Bohu a bližnímu, ale bylo též vyjádřením celé tragiky lidské vůle, když svolávalo a zpečetilo kletbu, porušil-li člověk smlouvu nebo mravní a sociální řád.

„Amen“ nesmělo nikdy chybět při žádné modlitbě, a byli obsah modlitby chválou Boží, potvrzovalo, že vše, co lid se modlil, že to pravil s plným přesvědčením, anebo měla-li modlitba ráz prosebný, vyjadřovalo touhu, aby se stalo tak, jak si všichni přáli.

S takovým „Amen“ prvního druhu se setkáváme v Písmě velmi často na konci doxologie nějakého zpěvu nebo modlitby. Na př. na konci 40. žalmu: „Benedictus Dominus Deus Izrael a saeculo et usque in saeculum: fiat, fiat — buď pochválen Pán Bůh Izraele od věků a až na věky! Staň se! Staň se!“. Vulgata nemá původních slov „Amen, amen“, protože není překladem původního textu hebrejského, nýbrž textu Septuaginty, jenž má „génoito, génoito - - staň se, staň se“. Podobně pak žalm 71, 19; 88, 53; 105, 48.

Příklad pro „Amen“ druhého druhu máme na konci modlitby Páně: „Ā neuved' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého. Amen“ (Mat 6, 13).

Nyní chápeme účtu, ba řekli bychom bázeň, s níž se tohoto slůvka užívalo. Bylo židům jakýmsi talismanem a připisovali mu dokonce magické a čarovné síly, jež působily zdar nebo nezdar podle toho, jak se ho užívalo.

Talmudští židé rozeznávali troji špatné a nezákonné „Amen“: Amen chatufá (surreptitium — ukvapené), Amen k'tufá (sectile - - zkrácené) a Āmen j'tumá (pupillum — osiřelé).

„Nemá se říkat ani Amen ukvapené (totiž dřív než modlitba je skončena, anebo polyká-li se první slabika) ani Amen zkrácené (tím, že se polyká „n“ na konci) ani Āmen osiřelé (říká-li totiž někdo Āmen k něčemu, čemu vůbec nerozuměl). Neboť kdo říká osiřelé Āmen, toho děti záhy osiří; kdo říká ukvapené Āmen, toho dni života kvapně uplynou, a kdo používá Āmen zkráceného, toho život nebude dlouho trvat“ (Massecheth Berachet fol. 47; srv. Angelus Caninius, in Novum Test. cap. 5).

I mystika číslic se dala provést tímto slovem. U židů totiž každé písmeno spolu znamená také číslici a tak kabalisté přišli na to, že písmena slova „Amen“ dávají dohromady 91. K tomuto číslu dojdeme, sečteme-li součet písmen Božího jména Jahve (totiž 26) se součtem písmen Božího jména Adonai (totiž 65). Tím byl tedy dán i s této strany vztah k Bohu a proto také chápeme, proč slůvko „Amen“ se nepře-

kládalo do jiných jazyků. Ano kabalisté jdouce za Zoroastrem, který žádal, aby cizí slova při bohoslužbách se nepřekládala, a za Platonisty, tvrdili, že slova tak starodávná při bohoslužbách mají větší účinek, protože vše, co je staré, spíš se přibližuje věčnosti a tím Bohu, který je samotnou věčností (Kard. Bona, De div. psalm. cap. XVI).

Podobně též svatý Augustin odůvodňuje užívání slova „Amen“. Práví v 2. knize De doctrina christiana v 11. kapitole, jež pojednává o tom, jak by se mohlo odpomoci neporozumění jistých výrazů při čtení Písma sv. a bohoslužbách, že sice jsou hebrejská slova v knihách nepřeložená, jako na př. Amen, Aleluja atd., ale je-li tomu tak, pak prý se to děje ze dvou důvodů: buď jsou ponechána beze změny schválně „propter sanctiorem auctoritatem — pro posvátnější svou vážnost“, ačkoli by se snad přetlumočit dala (jako právě Amen a Aleluja), nebo se prostě přeložit nedají (Migne, Patrol. lat., 34, 42). A tak jsme dospěli k používání slůvka „Amen“ u křesťanů a v katolické liturgii.

„Amen“, jež znamenalo židům tak mnoho a bylo jim slovem svatým, mělo a má též u křesťanů svůj velký význam jednak proto, že liturgie prvotní Církve, jež kotví v liturgii synagogální, převzala mnoho prvků z náboženského a sakrálního života židovského (mezi ně náleželo i „Amen“), jednak proto, že slůvko toto bylo posvěceno častým užíváním Spasitele samotného a jeho učedníků. Kdo by neznal z biblické dějepavy a z četby Evangelia ono zlaté „Amen, amen pravím vám“, s nímž náš Pán Ježíš Kristus zahajoval své řeči a učení!

Používal toho slova hlavně tehdy, chtěl-li upozorniti na důležitost dalšího obsahu řeči. „Amen: quo saepe in approbationem eorum quae dicta sunt, Dominus utitur in Evangelio: Amen, amen dico vobis (Jan 5, 19) — Amen, jehož Pán častěji užívá k potvrzení toho, co je řečeno: Amen, amen, pravím vám“ (sv. Jeronym, Comm. in Isaiam, l. 18 c. 65). Byl to způsob užívání „Amen“ jedinečný a jemu vlastní, jenž se nikde jinde v celé hebrejské literatuře nevyskytuje a měl znamenat asi tolik: „Vpravdě pravím vám“. Pěkně a výstižně charakterisuje toto „Amen“ Pána Ježíše opat Joachim: „Hoc verbo utitur Dominus in Evangelio, sed et nos cum aliquid affirmare volumus, respondere solemus Amen. Hoc tamen distat, quia Deus in principio, nos autem in fine

stejně jako to činí i kněz. A díkyčiněním po svatém Přijímání je krátká část Mše svaté, která následuje po svatém Přijímání. Jako kněz, tak i věřící by měli ještě vykonati krátké díkyčinění za svatou Oběť. Není tedy správné, pak-li ti, kteří přijímali, bezprostředně po svaté Oběti odcházejí z kostela, není-li to naprosto nutné. Zajisté i v té věci bychom měli mít svobodu dítek Božích. Díkyčinění za svatou Oběť se může konati různým způsobem. Můžeme je ještě konati, když již jsme na cestě za svým denním zaměstnáním. Zcela bludné je jíti k svatému Přijímání na počátku svaté Oběti z důvodu, aby Mše svaté bylo pak použito jako díkyčinění.

Příprava na prvé svaté Přijímání by se měla díti zcela jiným způsobem, než se konala u nás starých. Podle přání Církve svaté příprava na prvé sv. Přijímání měla by se vlastně díti již v nejtěplejším věku. Děti mají býti obeznámeny s Obětí Mše sv. Neříkejme, to je nemožné. Nemožné je to tehdy, když se takřka utápíme ve všech možných podrobnostech nebo když přicházíme se zbytečnými teoriemi oběti. Je to zcela lehce možné, držíme-li se toho, co učí koncil tridentický, že Mše svatá je tajuplné zpřítomnění oběti kříže. To je dětské mysli velmi srozumitelné, neboť jest to něco Božího a vše, co je Boží, je jednoduché. Těžkosti vznikají tehdy, když do Božího vnášíme lidské. Znam brožuru, která má za účel objasnití a vysvětlití pro vyučování katechismu Oběť Mše svaté; avšak k tomu, aby se jí mohlo rozumět, respektive, aby její bludy byly ospravedlněny, musely by být sepsány celé komentáře.

Bylo by i pro nás, theology, velmi dobré, kdybychom si někdy chtěli vzpomenouti na „bláznovství kříže“, kdybychom se svatým Pavlem nechtěli přijíti „se slovy lidské moudrosti“. Dítě při učení má být přivedeno až tak daleko, že při prvé svatém Přijímání nemyslí jednostranně na Přijímání, nýbrž na svatou Oběť a že to má za samozřejmé, že při svaté Oběti přijme rovněž obětní hostinu. Potom vyroste nové pokolení, pokolení silné, pokolení obětavé. Ne tak ve spolcích a všech těch nesčetných podnicích hnutí mládeže vytvoříme z našich mladých opravdové křesťany, nýbrž u oltáře. Věští mládež k oltáři, to musí býti posledním účelem hnutí mládeže. Zde se nevykládá mládeži o jejím „významu“, který jí na konec nutně vychovává k velikášství a nevážnosti vůči autoritě. — Krátká doba kancléřství německého říšské-

CUSTODES HOMINUM

(Hymnus k nešporám a matutinu svátku Andělů strážných. 2. října.)

Ochránce lidí dnes slavně chcem opěvat,
jež Otec nebeský nám slabým ráčil dát,
by nás co průvodci před léčkou chránili,
již strojí škůdce zavilý.

Neb anděl-svůdce, jenž, byv svržen, dolů kles'
s výšin těch, na něž jej Bůh ve své lásce vznes',
snaží se odehnat v závistné zlobě své
ty, ježto Bůh v ráj nebe zve.

Sem proto slétni hned, ty bdělý strážce náš
a ode vlasti, již v svou stráž dānu máš,
jak nemoc ducha zlou, tak vše rač odvrátit,
co dětem jejím bere klid!

Přesvaté Trojici chvála se zbožná přej,
jejížto moudrostí trojího světa* děj
od věků řízen je, jejížto oslava
po všechny věky zůstává. Amen.

Bellarmin († 1621).

* Totiž světa nebeského, pozemského a podsvětí.

MŠE SVATÁ

Svaté Přijímání.

Svaté Přijímání je poslední ze tří tak zvaných hlavních částí Mše svaté. Náleží však nutněji ke Mši svaté než Obětování. To je, jak jsme viděli, jen přípravou k Proměňování. Naproti tomu patří k pojmu Mše svaté, aby účastníci svaté Oběti přistoupili též k svatému Přijímání. Viděli jsme, že Proměňování je velkým úkolem pro křesťana. Má být stejně ochoten k oběti jako Kristus. Sám ze sebe to nemůže. K tomu ho chce vyzbrojití svaté Přijímání. V něm totiž je přeměněn v druhého Krista, je naplněn duchem a životem Kristovým a proto také může to, co mohl Kristus.

Svaté Přijímání je proto obětní hostinou. Křesťanovi má vltit smýšlení Kristovo. Smýšlením však Kristovým je smýšlení poslušnosti, obětavosti, sebezáporu, oddanosti k Otci. To vše činí Spasitel před námi v Proměňování a sílu k tomu nám dává ve svatém Přijímání. Bylo doopravdy politování hodné, že svého času nebylo správně porozuměno velikému, svatému papeži Piu X. Ten totiž chtěl učiniti Mši svatou opět středem duchovního života, a místo toho se rozšiřovalo jen jednostranně časté nebo denní svaté Přijímání, velmi často jen oddělené ode Mše svaté. Tím si věřící velmi málo uvědomili, že svaté Přijímání je nejen zcela obdivuhodným a vznešeným darem našeho Spasitele, nýbrž že znamená pro nás též určitou povinnost: činiti to, co Kristus činil. Velmi mnozí z denních komunikantů podle toho si učinili ze svatého Přijímání spíše subjektivní soukromou pobožnost. Pomodlili se jako přípravu před ním a jako díkůčinění po něm, určitý počet modliteb, vzbudili city, často také pocítili vnitřní radost. Ale tím byla věc pro ně vyřizena. Nemysleli vůbec na to, že svaté Přijímání by je mělo vnitřně vybudovati, učiniti je novými lidmi, vychovati je k životu v pravdě křesťanskému.

Svaté Přijímání musí proto opět zaujmouti místo, které mu náleží. Patří do svaté Oběti. Mělo by opět dojít k tomu, aby, když věřící říkají, že jdou na Mši svatou, značilo to totéž, jako že přijmou svaté Přijímání. Přípravou pro svaté Přijímání mělo by pro ně být stejně jako pro kněze slavení svaté Oběti. Na ni bychom se měli alespoň krátce připravit,

stejně jako to činí i kněz. A díkyčiněním po svatém Přijímání je krátká část Mše svaté, která následuje po svatém Přijímání. Jako kněz, tak i věřící by měli ještě vykonati krátké díkyčinění za svatou Oběť. Není tedy správné, pak-li ti, kteří přijímali, bezprostředně po svaté Oběti odcházejí z kostela, není-li to naprosto nutné. Zajisté i v té věci bychom měli míti svobodu dítek Božích. Díkyčinění za svatou Oběť se může konati různým způsobem. Můžeme je ještě konati, když již jsme na cestě za svým denním zaměstnáním. Zcela bludné je jíti k svatému Přijímání na počátku svaté Oběti z důvodu, aby Mše svaté bylo pak použito jako díkyčinění.

Příprava na prvé svaté Přijímání by se měla díti zcela jiným způsobem, než se konala u nás starých. Podle přání Církve svaté příprava na prvé sv. Přijímání měla by se vlastně díti již v nejtútlejším věku. Děti mají býti obeznámeny s Obětí Mše sv. Neříkejme, to je nemožné. Nemožné je to tehdy, když se takřka utápíme ve všech možných podrobnostech nebo když přicházíme se zbytečnými teoriemi oběti. Je to zcela lehce možné, držíme-li se toho, co učí koncil tridentský, že Mše svatá je tajuplné zpřítomnění oběti kříže. To je dětské myslí velmi srozumitelné, neboť jest to něco Božího a vše, co je Boží, je jednoduché. Těžkosti vznikají tehdy, když do Božího vnášíme lidské. Znáám brožuru, která má za účel objasniti a vysvětliti pro vyučování katechismu Oběť Mše svaté; avšak k tomu, aby se jí mohlo rozumět, respektive, aby její bludy byly ospravedlněny, musely by být sepsány celé komentáře.

Bylo by i pro nás, theology, velmi dobré, kdybychom si někdy chtěli vzpomenouti na „bláznovství kříže“, kdybychom se svatým Pavlem nechtěli přijíti „se slovy lidské moudrosti“. Dítě při učení má být přivedeno až tak daleko, že při prvé svatém Přijímání nemyslí jednostranně na Přijímání, nýbrž na svatou Oběť a že to má za samozřejmé, že při svaté Oběti přijme rovněž obětní hostinu. Potom vyroste nové pokolení, pokolení silné, pokolení obětavé. Ne tak ve spolicích a všech těch nesčetných podnicích hnutí mládeže vytvoříme z našich mladých opravdové křesťany, nýbrž u oltáře. Věsti mládež k oltáři, to musí býti posledním účelem hnutí mládeže. Zde se nevykládá mládeži o jejím „významu“, který jí na konec nutně vychovává k velikášství a nevážnosti vůči autoritě. — Krátká doba kancléřství německého říšské-

ho kancléře Schleichera nebyla jistě slavná, ale ta okolnost, že hned při prvé své řeči rozhlasem varoval před dnešním zbožným mládeže, ukázala, že přece viděl poslední toho důsledky. — U oltáře, tu bude i mládež zcela malá, když stojí proti nekonečnému Bohu a nechá na sebe působiti vzor ukřižovaného Krista.

Svaté Přijímání je souhrnem všech darů nám od Boha udělených. V něm proudí požehnání kříže ve své plnosti. Naplňuje nás neustále smýšlením a životem Kristovým. V něm jsou shrnuty všechny milosti života Kristova. Zde se nám totiž dává Kristus sám. Svatým Přijímáním se vžíváme stále více v Krista. Nezáleží tak na krátkém okamžiku časovém, v němž je Kristus v nás přítomen. Tato přítomnost přestává. Nepřestává však to, co Kristus za tuto dobu v nás způsobil. Tu rozmnožil v nás svoji milost, tu učinil nás sobě podobnějšími, tu rozmnožil v nás lásku k sobě. Zde vzrostlo naše přátelství s ním, zde obdrželo i naše tělo něco z jeho oslaveného těla, zde byl uložen do nás zárodek nesmrtelnosti. Zde se zmenšil žár zlých žádostí, tu jsme se stali ještě více chrámem trojjediného Boha. Zde v zárodku stala se naším majetkem nebeská velebnost. O *sacrum convivium* — ó svatá hostino!

Slova: *Ite Missa est*, byla v užívání u starých Římanů. Velké podniky byly zakončovány voláním: *Ite Missa est* — jděte, je rozpuštění. Největším podnikem, jaký může vůbec existovati, je Mše svatá. V ní se zpřítomňuje největší děj světových dějin, umírání Bohočlověka.

Svatá Oběť je souhrnem všech tajemství víry. Tu stojí před námi tajemství Nejsvětější Trojice, k jejíž počtě se oběť přináší. Dále se zjevuje před naším zrakem tajemství vtělení Syna Božího. Hrozné tajemství zla a jeho následků nemůže ničím lépe býti znázorněno, než utrpením a smrtí Bohočlověka. Cena milosti, blažené věčnosti a synovství Božího nemůže ničím býti lépe osvětlena než úkonem Mše svaté. Sama panenská Matka Boží přistupuje zde, jak praví svatý Bonaventura, v bezprostřední blízkost kněze.

Svatá Oběť objímá čas i věčnost. Ten, který zde na oltáři vstupuje v meze času, je zároveň Pánem věčnosti. Mše svatá je tak pro nás neustálým napomenutím, bychom na vše hleděli ve světle věčnosti.

Svatá Oběť je nejúčinnější školou ctností. Královnou a

matkou všech cností je láska. V Proměňování při každé svaté Oběti Spasitel nám ji napřed osvědčuje, a ve svatém Přijímání vlévá do naší duše sílu k tomu, abychom se v ní cvičili. Mše svatá jest nejmocnější prostředek proti hříchu a pokušení. Kdo se ve svaté Oběti stále více naplňuje duchem našeho Spasitele, nad tím nebude zlo trvalým pánem.

Má proto rozhodující důležitost pro náš život, abychom zaujímali správné postavení k oběti Mše svaté. Proto ještě několik praktických pokynů. Máme co nejhluběji býti přesvědčeni o tom, že se při Mši svaté jedná o nás samotné. Mše svatá v našich očích nesmí býti jen úkonem kněze, který ji k našemu dobru slouží. Musíme sami s knězem spoluobětovati. Jak jsme viděli, jsme k tomu posvěceni křtem a biřmováním. Nesmíme také jednostranně přihlížeti ke svému užítku, když spoluslavíme Mši svatou. Máme věděti, že zde plníme nejideálnějším způsobem svůj velký životní úkol, uctění a oslavení Boha, a tím si zároveň připravujeme nejideálnějším způsobem vlastní spásu. V prvé řadě záleží tedy na tom, abychom byli uchvácení velkým dějem Mše svaté. Proto jsme se také snažili, základní myšlenky Mše svaté podati pokud možno jednoduše.

Církev svatá pak obestřela tento úkon Mše svaté věncem obřadů a modliteb hlubokého významu. Modlitby jsou sebrány v Římském misále. Je žádoucí, aby se věřící tyto modlitby modlili spolu s knězem, ale není to nevyhnutelně nutné k důstojnému a užitečnému slavení svaté Oběti. Hlavní věcí jest, jak již bylo řečeno, aby na sebe nechali působiti myšlenky svaté Oběti. K tomu má však spolumodlení modliteb napomáhati. Protože věřící jsou spoluobětujícími, je to dáno již věcí samou, že se mají také modlitby modlití spolu s knězem. Je to též usnadněno překladem Misálu do mateřské řeči. Laik však má počítí se společnou modlitbou jen znenáhla, nemá chtítí hned od počátku vše společně se modlití. To má činiti teprve tehdy, když dosáhl určité zručnosti v užívání Misálu, a ani tehdy to není nutné. Mnohem méně je nutná sborová Mše svatá, zpívání chorálu, atd. To vše je výrazem účasti na svaté Oběti, je to však jen prostředkem k účelu, a má nám to napomáhati k tomu, abychom byli zcela zaujati úkonem svaté Oběti. Bohužel, lidé při těchto věcech zůstávají mnohdy lpěti jen na zevnějším.

Je dokonce též možné Mši svatou správným způsobem

slaví s modlitební knihou v ruce, když modlitby v ní obsažené vystihují smysl jednotlivých částí svaté Oběti. V mnohých případech bohužel tomu tak není. Proto zůstane mešní kniha Církve svaté ideální modlitební knihou každého křesťana. A když se s ní již pořádně seznámil, nebude jí nikdy moci pohřešovati. Žádná jiná modlitební kniha ani z daleka se jí nevyrovná co se týče obsahu, formy, hloubky a životních pravd modliteb. Z Misálu Církve svaté se dá vybudovati obdivuhodná nauka o víře. V těchto modlitbách je též zvláště patrna tvořivá síla svaté víry pro život. Není to nic abstraktního, mlhavého, vše je blízké životu, životně pravdivé a životně silné. Tato životní nauka Misálu je zároveň doprovázena životní silou svaté Oběti. Není tu jen nauka, nýbrž i síla k přeměnění nauky ve skutek, nejen světlo, nýbrž i teplo. Můžeme klidně Misál nazvatí nejdůležitější knihou světové literatury. Čtenář si bude mysliti, tou že je přece Písmo svaté. Nemáme však nejkrásnější místa Starého a Nového Zákona v mešní knize Církve svaté? Tím, že jich Církev svatá při svém obětním úkonu používá, padá na ně zvláštní světlo, stávají se takřka živými, vidíme okamžitě, čím mají a chtějí býti našemu životu. Smíme zcela klidně říci, že Misál Církve svaté vznikl pod vlivem Ducha Svätého. Mezi různými pomůckami, jež v nás mají stále více prohloubiti chápání svaté Oběti, je Misál na prvním místě.

Ite missa est není jen zvolání při propuštění, je to i vybidnutí, abychom žili mezi dnem ze Mše svaté; jděte, nyní začíná vaše úloha, nyní počíná mše života, volá k nám zároveň kněz.

Mezi dnem dá nám Bůh svou vůli na jevo nejrozmanitějším způsobem. Tu máme tedy ukázati, bylo-li upřímné, s onou ochotou vyplniti svatou vůli Boží, kterou jsme dávali najevo při Proměňování. Tu máme ukázati, zda máme skutečně onu skálopevnou důvěru v sílu svätého Přijímání, která nám dává říci se svätým Pavlem: „Mohu vše v tom, který mě sílí.“

Jak vypadá tato mše života, uvidíme v pozdějších článcích. Pro tentokrát chceme skončiti srdečným díkem troj-jedinému Bohu, jenž nám daroval oběť Mše svaté, kterou se pokaždé „koná dílo našeho vykoupení“. (Tichá modlitba 9. neděle po sv. Duchu.)

Grüssava.

P. Justin Albrecht.

KRISTUS-KRÁL

*„Christum Regem adoremus d
nantem gentibus — Klanějme se i
tu Králi vládnoucimu národům.“
(Invit. off. Božího U*

Když hučí bouře, hřímá hrom, šílený vichor v div
vzdouvá zápase jekotnou vlnu hladiny a tmám se sm
bílý blesk, tehdy tím jasněji poznáváme nutnost a nezbe
nost na pevné skále vybudovaného, světlozářného majá
Čím rozbouřenému moři jest svítící maják, tím rozváš
ným dobám jsou velké myšlenky. — Když papež Lev XI
vydal encykliku „Annum sacrum“, žádalo pět kardinálů
mnoho biskupů, mezi nimi i pozdější papež Pius X. a sl
ný arcibiskup milánský kardinál Terrari, aby byl zaved
zvláštní svátek Kristova království. Nynější svatý Otec P
XI. uzavíraje Milostivé léto, encyklikou „Quas primas“
dne 11. prosince 1925 zavádí svátek Krista Krále: „Autori
svoji apoštolskou ustanovujeme svátek Pána našeho Je
Krista Krále, jenž každoročně v poslední neděli měsíce
na, která totiž slavnosti Všech Svatých nejbliže předch
po veškeré zemi má býti svěcen.“ (Encykl. B. II. 16.)

Nový svátek vzniklý vykristalisováním staré idee. —
ště dříve než Věčný Syn Otce svou božskou spojil přiro
nost s lidskou ve své osobě, byl Otcem korunován na Kr
v říši pravdy. Slovo apoštolovo „Ježíš Kristus týž vě
i dnes i na věky“ (Hebr. 13, 8), zaručuje nám jistotu, že K
tus byl od počátku Králem lidstva a zůstane jím na vě
Bezprostředně po prvotním pádu prarodičů Ādama a E
vstoupil Kristus na trůn pravdy. On se sice nezjevil ihr
našim prarodičům v smrtelném těle, ale přeci alespoň v
řící hvězdě zaslíbení. Prohlášením protoevangelia sla
Kristus svůj mystický příchod na svět. Od té vlastně ch
začal neviditelně vládnouti královstvím pravdy. Kristus j
oním celým lidstvem očekávaným Spasitelem světa. V
ších kristologických člancích ne jednou jsme šířeji rozvir
onu myšlenku očekávání Spasitele všemi národy. Očeká
ný spasitel u pohanů mohl býti jenom král, neboť osoba k
lova byla ztělesněným bohem, nebo alespoň účastna na r
rozenosti božské a jako takový byl jedině on přímo, vzne

ností totiž svého původu, k tomu povolán zjednatí lidstvu smír s božstvem a tak přinést vyprahlé zemi toužený mír a založit tak království blažených. Z dějin pak národa zaslíbeného víme, že i u něho idea mesiánská, tato sladká krůpěj, již dalo milosrdenství boží skanouti v kalich utrpení lidstva, byla idea království pozemského. Základnou všech proroctví starozákonních jest vladařský charakter Mesiáše. Kristus žil jako král v tajuplném lůně zaslíbení Božích, on žil jako král ve víře a naději národů pohanských a v žhavé touze svého vyvoleného národa israelského. Již v nejstarších zprávách Písem, v nichž Hospodin slibuje Spasitele, předpovídá se o něm, že bude očekáváním národů, v němž budou všechna pokolení země požeňána. Z kmene Jakubova vzejde ten, jenž bude vládcem. A stejně mluví i proroci o Mesiáši králi. V prorockém patření dí Isaiáš: „Maličký se nám narodil a Syn jest nám dán; na rameno jeho jest vloženo knížetství. Jméno jeho bude nazváno Podivný, Rádce, Bůh Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje. Panování jeho bude rozšířeno a pokoje nebude konce. Na trůnu Davidově bude sedět i a v jeho bude vládnouti království“ (9, 6–7). Daniel líčí jeho příchod jako malého kamene, jenž vyrostl v obrovský balvan a naplní celou zemi. Jeho moc rozšíří se na všechno pozemské království a zůstane na věky. Sv. Augustin k tomu dodává: „Nepodivujeme se ani tak tomu, že nepoznali toho, kterého nepochopili jako malý kámen ležící u nohou jejich, ale čemu se podivujeme jest to, že odpírají uznati takovou horu“ (Enar. in ps. 45, 12). U proroka pak Malachiáše čteme: „Přijde do chrámu svého Panovník“ (3, 1). Mesiášské žalmy kat' exochen opěvují královskou důstojnost Mesiáše. Heroldem mezi nimi, vybízejícím všechny k vzdání cti a slávy nebeskému Králi, jest žalm 23: „Pozdvihněte knížata svých bran a věčné otevřte veřeje, neboť vchází král slávy. Kdo jest ten král slávy? Hospodin mocností, onť jest tím králem slávy“ (9–10).

Kristus vstoupil z mlžného lůna zaslíbení do jasného světla pozemského života. Bůh sám, když nadešla plnost času, uvedl svého Jednorozeného, zaslíbeného Syna, jakožto Krále na svět. Archanděl Gabriel, který přinesl Panně Marii zvěst, že má zroditi lidstvu touženého Vykupitele, poukázal na jeho království: „Pán dá mu trůn Davida otce jeho a bude kralovati v domě Jakubově na věky a království jeho

nebude konce“ (Luk. 1, 32). V pozemském životě Vykupitele světa, v jeho jméně již vyslovená idea království dvakrát stala se velikou krisí. Otázka: „Kde jest novorozený král židovský?“ (Luk. 1, 31–33), měla v důsledku útěk Božího dítěte do Egypta a zavraždění nevinátek v Betlemě. — A druhá otázka: „Ty jsi králem židovským?“ (Jan 18, 33), stala se katastrofální. Odpověď na ni: „Já jsem králem“, rozhodla o Ježíšově pozemském životě a uvedla ho na trůn kříže, který mu vztýčil národ židovský a korunovala ho trním. Zmrtvýchvstání a nanebevstoupení dokončily ideu o království Kristově. Ještě čtyřicet dní poučoval po svém vítězném zmrtvýchvstání učedníky o království Božím a pak odebral se zpět do své velebné nebeské nádhery na pravici Otce. Zde vládne jako „král nad králi a Pán nad pány“ (Zjev. 19, 16). A odsud přijde na oblacích nebeských s mocí velikou a s velebností, aby uvedl své vyvolené do království božího. „Tehdy pak řekne král těm, kteří budou na pravici jeho: „Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím připraveným vám od ustanovení světa“ (Math. 25, 34).

Sledujmež stručně ohlas těchto ideí o králi nebeském v posvátných textech liturgických, jak se nám jeví během církevního roku a pokud tomu dovolí rozsah této úvahy.

Na samém prahu církevního roku udává ideovou směrnicí invitatorium jitřních hodin: „Regem venturum Dominum, venite adoremus — králi, který má přijíti, pojdme a klanějme se.“ Responsorie pak osvětlují čtení při jitřních hodinách, základní myšlenkou celého adventu: „Pohlížeje do dálky — ejhle, tu zřím přicházející moc Hospodinovu a mlha pokrývá veškeru zemi. Jděte mu vstříc a řcete: Oznam nám, jsi-li ty ten, který má kralovati nad lidem Israelským? Vy synové země a dítěta lidská, vy všichni dohromady, ať bohatí nebo chudí, vyjděte mu v ústrety a řcete: Ty vůdče lidu Israelského, shlédni na nás, ty, který řídíš dítky Josefovy jako pastýř své ovečky. Oznam nám, jsi-li ty tím králem. Vysoko vyzdvihněte, vy mocní, vaše brány, otevřte dokořán veřeje věčnosti! Král věčnosti chce slaviti svůj příchod, ten král, který má vládnouti v národě Israelském“ (I. Resp. I. ned. adv.). Již sám název „Adventus — Příchod“ jest výrazem technickým návštěvy krále nebo císaře, stejně jako „Epifanie — Zjevení“, jak jsme se již zmínili v prvním čísle našeho časopisu. Rysy královské důstojnosti, jakou ji přioděl Orient

oslepující nádherou vztahují se v našich adventních zpěvech s etickými vlastnostmi netoliko k úřadu, ale i k osobě krále. „Viz, přichází Pán, v zářícím jasu sestupuje a jeho síla ho provází, chce přivésti lid svůj opět k pokoji a založiti nad ním život věčný“ (XI. Resp. II. ned. adv.). Příští vladař jest králem spravedlnosti; mír, mírnost jsou sloupy jeho královského trůnu. On bude vládnouti od moře až k moři — celým tedy lidstvem. Veškera touha lidstva po Spasiteli, po ideálním onom králi, oděném všemi absolutními ctnostmi vladaře, jest ztělesněna v myšlenkově hlubokých a bohatých, ale k pochopení přec tak prostičkých O-antifonách: „Ó, králi národů, ty který jsi jimi vytoužený úhelný kámen, který dvě spojuješ, přijď a vykup člověka, jehož jsi z hlíny stvořil“ (22. prosince). — „Ó, Emanueli, králi a zákonodárče náš, očekávání národů a jich Spasiteli, přijď nás spasit.“* V antifoně I. nešpor Narození Páně pje církev svatá: „Až vzejde slunce na nebi, uzříte krále králů vycházejícího od Otce, jako ženicha ze své komnaty.“ Vánoce samy jsou svátkem královským. Slyšme, co nám praví posvátná liturgie v I. responsoriu jitřních hodin: „Dnes z Panny ráčil se zroditi Král nebes, aby ztraceného člověka zpět přivedl do nebeské říše. Radují se voje andělů, neboť zjevila se lidskému pokolení věčná spása.“ O Matce pak Spasitelově pje církev: „Genuit puerpera regem — Zrodila rodička Krále, jemuž jest věčné jméno.“ Jak převyšovala svým jasem hvězda belflemská všechny ostatní, podobně i svátek Zjevení Páně převyšuje bohatostí svých myšlenek o králi ostatní texty. Idea Krista-Krále dominuje v tomto svátku a svůj slávý jas rozlévá na texty liturgické po celý rok. Plnou září velebnosti královské oslňuje nás ještě ve svátek Hromnic. Liturgie tohoto svátku, který, jak jsme se také již zmínili, jest v prvé řadě svátkem Páně, předvádí ve svých textech k průvodu slavný příchod Krále-Spasitele do Svatého města, do chrámu Božského. „Vyzdob siň svou, Sione, a přivítej Krále Krista. Pojmi Marii, která jest branou nebeskou; onať nese Krále slávý nového světla.“ S pojmem krále jest absolutně sloučen pojem království a tak se též tyto dva pojmy vzájemně doplňují v textech liturgie adventní a vánoční, jakož pak vůbec celého církevního roku.

Božství Kristovo, které ozařovalo v době po svátku Zje-

* 25. prosince.

vení Páně jeho lidskou přirozenost adventem již počínaje, ustupuje neděli „Devítník“ do pozadí. Nyní stojí v popředí jen lidství Kristovo. Devítníkem počínaje předvádějí liturgické texty otevřený boj mezi králem světla a knížetem temnot. Umlká triumfální zpěv království božího „aleluja“, ale nikoliv královský pozdrav „Chvála tobě, králi věčné slávy“. Uprostřed největšího bolu a utrpení, jehož blahodárnými paprsky uzráli jsme opět v dítku Boží, zůstává Kristus Králem, synem Davidovým. S vážnými myšlenkami v době svatopostní pozdravují texty přesvatý kříž Kristův, jako „prapor Krále“ v hymnu *Vexilla regis prodeunt*, neboť s kříže kraluje Bůh. Nesmíme v této naší úvaze zapomenouti dramatických provolání království Kristova na Květnou neděli. Průvod v tuto neděli jest novou epifanií, se všemi jejími charakteristickými znaky. „Tentož jest, jenž přijítí má ke spáse lidu! Tento jest spása naše a vykoupení Israelovo! Jak veliký jest ten, jemuž Trůnové a Panstva spěchají v ústřety! Neboj se, dcero Sionská; hle král tvůj přichází k tobě, sedě na oslátku, jakož jest psáno. Zdráv buď, Králi, Tvůrce světa, jenž jsi přišel nás vykoupiti“ (2 antíf. k průvodu). Jása vě zní vždy opakující se verš hymnu: „Sláva, chvála a čest tobě, Králi, Kriste, Vykupiteli, jemuž výkvět mládeže Hosana pěl zbožné.“ „Spěchají zástupové s kvítím a palmami Vykupiteli v ústřety a budoucímu slavnému vítězi důstojný vzdávají hold.“ Velebná církevní poesie jako by chtěla ve své majestátné radosti bezprostředně před posledním zápasem předvésti ještě jednou před zraky všech královskou důstojnost Vykupitele, k útěše a posile království božího. Pak zřítme k vítězství vytrhnuvšího, slaveného Krále, svrženého do nejtemnější propasti duševního utrpení: „Pane, nezůstávej daleko ode mne se svou pomocí; přispěj mi ku pomoci! Vysvobod' mne z tlamy lví a od rohů búvolích — mne ztrápeného. Bože, Bože můj, shlédni na mne. Proč jsi mne opustil?“ (Vstup mše sv. na Květ. neděli.)

Největší drama světa dostupuje svého vrcholu. Kristus přijal hold lidu Israelského, jakožto skutečný král. To bylo záminkou velekněžím, fariseům a zákoníkům, povolati ho před soudnou stolicí. Velekněz zapřisahá ho při jménu Božím, zda trvá na dřívějších svých výrocích, jež pronesl jako učící Mistr. „Ty jsi řekl, já jsem Syn Boží.“ Ale vůdcové lidu nevěří mu. Zaslepeni vášní nechtějí ho uznati Synem

Božím, žádaným Mesiášem, Králem. Vlekou ho před soudný tribunál římského vladaře a žádají, aby byl ukřižován, neboť se činí králem. Výron zloby lidu může končiti jen hroznou katastrofou — královraždou. Jednou probuzená nenávisť nespočine dříve, dokud neuzří nad nakloněnou hlavou Syna Božího — odvěkého krále veškerenstva — nápis: „Rex Judeorum — Král židovský.“ Nadešel okamžik, na nějž čekala staletí. Odpověď, od níž závisí blaho veškerenstva. — „Tedy králem jsi ty?“ „Ano, já jsem králem.“ Jasněji nemohlo býti toto dogma definováno. Věčná je promluvilá, vtělená Pravda. Ten, který před soudnou stolicí Pilátovou pronesl se vši určitostí: „Já jsem králem,“ ten nedávno před zástupy lidu prohlásil se Pravdou a k tomu že přišel na svět, aby svědectví vydal pravdě (Jan 18, 33). Ale Pilát nemá porozumění pro království Boží, prohlašuje, že nenalézá na Kristu viny, podléhá však nátlakům Židů a odsuzuje Syna Božího k smrti. Aniž by si byl toho vědom, dává svědectví pravdě, když na kříž dává připevniti tabulku s nápisem, který nyní má celému světu hlásat majestát Páně: „Ježíš Nazaretský, král židovský.“ Regnavit a ligno Deus — Kraluje s kříže Bůh. „Nakloň větve, strome velký, údy rozpjaté uvolni a ta tvrdost nechť se zjemní, kterou od přírody máš; údy nebeského krále napni měkém na kmeni“ — tak se modlí Církev v hymnu k uctívání sv. kříže na Velký Pátek. Zemřel Kristus Král — aby zmrtvýchvstal a vládl životu. Jako jiskra vykřesaná z kamene na Bílou Sobotu, tak zazáříš náhle opět z hrobu vznešená velebností Syna Božího. „Lumen Christi — Světlo Kristovo“ — volá jáhen na Bílou Sobotu, když v šero svatyně opět zazáří oblažující světlo. Rozpomínáme se Krista Světla, jehož jsme o svátku Hromnic oslavovali a zdravíme nyní v radostných zpěvech nový příchod, nový adventus, novou epifanii oslaveného krále, krále, jenž přemohl temnotu smrti a vládne nad jasem života. Jako vítězného Krále - Victor Rex (Sequence) — oslavuje ve svých textech církev Krista po celou velikonoční dobu. V jaké posvátné city ladí církev struny harfy duše svých dítek, když dává zaznívati jedinečně krásným melodiím a textům z „praeconium paschale“, „exultet“, kde ihned v prvých větách mohutná ozývá se výzva k radosti nad vítězstvím, jehož nám vydobyl Kristus Král. „Plesej již andělský zástup na nebesích! Plesejte boží tajemství a k vítězství

tak velikého krále, nechť zazní polnice spásy; raduj se i země, tak oslňujícími ozářena jasy a věčného krále leskem osvícena nechť pozná, že pozbyla temnoty na celém svém okrsku.“ A při hymnu jitřních hodiněk hned prvním veršem oslovuje církevní básník Krista jakožto Krále: „Králi věčný, Pane, všech věcí Stvořiteli, Synu, který jsi byl s Otcem vždy před věky!“ Jas vzkříšeného Krále ozařuje pak celou liturgií doby povelikonoční a paprsky Slunce nového života láskou se jak v prismať v různých svátcích církevního roku a vždy novými a krásnějšími září barvami. Jen ještě nepatrnou perličku z textů na doklad toho. Ve svátek trůnu, s něhož vládne Kristus, v den Nalezení svatého kříže, nadšenou vzdáváme chválu v antifonách: „Ó, požehnaný kříži, ty jediný jsi byl důstojným nésti Krále nebes. — Ó, svatý kříži, na němž Král andělů triumfuje. — Svatý kříž jest uctíván všemi králi, žezlo královské jest vztýčeno, na němž triumfoval Vykupitel — tak zní zase antifona svátku Povýšení sv. kříže. Kříž nikoliv již krví zbrocený jest žezlem Krista Krále, ale crux gemmata — kříž drahokamy ozdobený, jaký vztýčil Konstantín v Jerusalemě. „Ó, vítězný kříži, podivuhodný znaku, dej nám získati vítězství v nebeském paláci“ (Antif. svátku). O svátku Nanebevstoupení Páně nejedna překrásná myšlenka vyjadřuje vstup Krista Krále do nebeského království jen nepatrný opět kamének, jaký zde můžeme v naši mosaikovou úvahu zasaditi: „Ó, věčný Králi, nejvyšší Pane a Spasiteli tvých věřících! Tam, kde zanikla smrt, přemožena, milostí triumfu jest cesta uvolněna (I. verš z hymnu k jitřním). A kdo by zde nevzpomněl té, kterou Syn Boží, jakožto svou milenou matku na nebe vzal? Ani církev nezapomíná a proto v invitatoriu svátku Nanebevzetí Panny Marie nás vybízí: „Pojďte a klanějte se Králi králů, jehož Panenská Matka dnes vzata jest na nebe“ — a v 2. antifoně nešpor zpíváme: „Maria Panna vzata jest do vzdušné komnaty, kde Král králů na hvězdném sedí trůně“ a k radosti nad tímto vyvýšením Panenské Matky nabádá nás antifona druhých nešpor svátku: „Dnes Maria Panna vstoupila do nebes, radujte se, neboť s Kristem kraluje na věky.“

Svátky Svatodušní jsou slavnou inauguračí království Kristova. On jest Králem pravdy a jeho království jest královstvím pravdy v opozici ke knížectví lži, odvěkého vládce lži, Satana. A proto rozpomíná se na prosby své nevěsty cír-

kve sv., která v den jeho slavného vstupu k Otci v antifoně k Magnifikat druhých nešpor prosí: „Ó, Králi Slávy, který jsi dnes jakožto triumfátor vstoupil na nebesa, neopouštěj nás sirotky a sešli v nás zaslíbeného Ducha pravdy.“ Krťem svatým stali jsme se občany království pravdy. Ale my nyní zříme tajemství boží pod závojem a v zrcadle, později však uvidíme svého krále tváří v tvář, tak jakým jest (1. Kor. 13, 11; 1. Jan 3, 2), nikoliv již v tajemstvích. To jest naším životním cílem a v tom bude spočívati naše blaženost. A proto církev svatá nás často během roku u příležitosti svátku těch, kteří z našeho středu vyšli a nyní již přijali korunu slávy z rukou svého Krále Ježíše Krista, nabádá, abychom se v úctě spojili s našimi svatými bratřimi a sestrami, požívajícími již věčné blaženosti a abychom se s nimi klaněli věčnému Králi. Hlas církve v invitatoriích různých svátků volá: „Králi, Předchůdcovu, Pánu, Králi apoštolů, Králi mučedníků, Králi vyznavačů, Králi panen, pojdmež a klanějme se.

A konečně v posvátném enthusiasmu líčí nám liturgie slávu nebeského Jerusalema — města božského — v němž vládne Beránek neposkvrněný — Kristus Král. Takořka bezmocna vylíčiti lidskými slovy krásu a velebnost tohoto království, prostými slovy pjeje v antifoně druhých nešpor svátku Všech svatých: „Ó, jak slavné jest království, v němž s Kristem radují se všichni svatí, oděni bílými rouchy, následují Beránka kamkoliv jde.“ Ani v officiu za zemřelé nezapomíná liturgie oné útěšné idee království Kristova a proto nás vybízí v invitatoriu: „Králi, jemuž vše žije, pojdmež a klanějme se!“

Mohli jsme zde jenom poukázati na krásu několika jednotlivých kamének z onoho velikého mosaikového obrazu Krista Krále, jaký sestavila Církev svatá v textech své posvátné liturgie, jenž jest odleskem oněch četných obrazů starokřesťanského umění mosaikového, které tak rádo zobrazovalo Krista Pána v jeho Majestas Domini.

„Drapory Kristus přeslavné
do šira vítěz rozvíjí;
pokorně, lidé, přistupte
a Králi Králů plesejte.“

(Z hymnu svátku Krista Krále.)

Emauzy.

P. Placid Wenzel.

BOJ IDEALISMU A MATERIALISMU V IZRAELI

Naprosto není pochyby, že David vynikal význačnými panovníckými ctnostmi. Jeví velikou obratnost ve všech státních záležitostech. Nikdy si nenechá předpisovat maličerným sobectvím. Při svém vystupování spojuje vznešenost a důstojnost s láskyplnou přívětivostí. Nikdy s myslí neztrácí blaho celku. Druhá kniha Královská (8, 15) mu vydává pochvalné svědectví, že „vykonával právo a spravedlnost všemu svému lidu“. A proto jako vzorný panovník zasluhuje slavné pověsti, jíž u svého národa se těší podnes. Jeho přirozené přednosti a schopnosti oduševňovala a osvětcovala hluboká zbožnost a pokora, jež učelivé srdce obracela bezvýhradně k Bohu i pak, když prorokova slova vyřkla strašlivá slova a žádala pokání (2 Král 12). Uznával se za nástroj božského cíle spásy. Byl proniknut živým přesvědčením, že král jen tehdy je požehnáním pro lid a podporou Boží vlády, když pokorně se sklání před vyšší mocí, před Božím řízením, jak se mu dostává ve výrocích a předpovědích proroků. Podle pojetí pozdější doby jedině vládce v duchu Davidově byl s to znovu obnovit teokracii Bohem chtěnou a sám byl jen vzorem budoucího vykupitele Mesiáše.

Máme-li na mysli Davidova poblouzení, tu jejich kalný zdroj nevidíme v rozkoši pohledu a v pýše života, nýbrž ve smyslné náruživosti. Základem neštěstí je hospodářství harému, jež přivodilo zlé důsledky též v řádu čistě přirozeném. Vzpomeňme jen na boje o nástupnictví na trůn! Za tyto hříchy David dělal veřejné pokání a Pán Bůh za jeho upřímnou lítost ukázal mu své milosrdenství. Vysoké stanovisko, jež ho ovládalo při jeho vládě, dochází svého výrazu v písni, jež se nám zachovala jen jako zlomek (2 Král 23, 1—7).

* * *

Za syna a nástupce Davidova, za moudrého Šalomouna, dosahuje Izrael vrchole své politické moci. Jak již naznačuje jeho významné jméno „říše pokoje“ nebo „král míru“, rozšiřoval hranice své říše diplomatickou obratností a stát

uvnitř upevňova
ky s králi souse
voji izraelské ob
ní moc soustředí
mo vycítuje ide
ostychu zasahuj
vlády silně ustup
děl od královsk
upadl u něho v n
ského prostředn
důležitější a nej
kona náležely k
3, 4; 8, 54; 8, 62
stavěl naprosto
řadou osobností
oni byli pouze p
thanův vliv na I
thanův syn Zab
4, 5) a že Zachar
vyšší dvorský úř
moudrosti a vlas
u jiných. V tom
osudných poblo

Národ měl di
čerpávaly a roz
sáhlo zase dosti
že národní svaz
zvláštní důraz n
náboženství bylo
to nad jeho zce
ležitějšího. Tom
ského chrámu.

s neslýchaným
sídlem královstv
ského národa. Ž
nitého místa ofi
roztříštěnost kul
na hoře Moriah
3, 17; 3 Král 8, 29

Tak prožil Izr
kulturního živo

ností modloslužby. Bůh Izraele, jemuž vystavěl podivuhodnou svatyni na hoře Moriah, byl nyní snižen na soupeře a konkurenta četných jiných bůžků. Byl to nejhroznější útok na Boží velebnost. Za tento zločin byl mu oznámen trestní rozsudek a jediné s ohledem na zásluhy jeho otce spravedlnost Boží zadržela osud až po Šalomounově smrti. Zda v této lhůtě milosti šel kajičně do sebe a upřímně se ještě obrátil, nevíme.

Exegeti starší doby pokládali knihu Koheleth za dílo Šalomounovo, jak staré podání mu ji skutečně připisuje. Podle tohoto domnělého autorství uznávali v oněch vyznáních upřímnou lítost a obrácení stárnoucího krále. Můžeme-li právem knihu Kazatel připsat odpadlíkovi probouzejícímu se k vědomí, pak měli bychom tím dostatečnou záruku pro upřímnou změnu jeho mravů. Protože však vznik této kanonické knihy spadá do doby mnohem pozdější (a totéž platí rovněž o knize Moudrosti), dá se z toho dovodit jen tolik, že u židů spolu s památkou na lesk a okázalost jejich panstva žije dále též vzpomínka na jeho dřívější osvětu a znalost. — „Při prvním nahlédnutí do textu knihy Kazatel vnučuje se každému znalci přesvědčení, že hebrejšтина zde má známky období mnohem staršího, než je doba Šalomounova a hlavně než je klasická doba židovské literatury... Kdo věří v historický vývoj hebrejštiny, nemůže dnešní text Kazatele pokládat za dílo Šalomounovo. I když pak nelze text pokládat za přepsání původní jazykové formy z doby po zajištění, přece jen Kazatel stejně jako kniha Moudrosti pochází od autora z doby po zajištění a řeč se králi Šalomounovi pouze vkládá do úst, jako by byl vlastním zástupcem oněch úvah“ (Kaulen-Hoberg, Einleitung II, str. 172). Kniha tedy pochází z doby po zajištění, asi z III. století př. Kr. nebo ještě později.

Z knihy Sirachovy vycitujeme, jak hluboko poklesl Šalomoun v očích lidu. Nad bílými kostmi krále nádherly zaznívá příšerná pohrobní píseň. V prvním díle se oslavuje skvělý a mnohoslibný počátek jeho vlády, kdežto konec doznívá žalostnou ozvěnou: „Jak moudrý jsi byl ve svém mládí! (47, 15)... Ale své lůno naklonil jsi k ženám a dal jsi jim moc nad svým tělem. Poskrvnil jsi svou slávu, své potomstvo jsi znesvětil, na své děti jsi uvalil hněv, dav se strhnout svým bláznovstvím, takže království jsi rozdělil na dva díly“ (47, 21—23; 3 Král 11, 1—8).

Jediná naděje na šťastný konec jeho života se zakládá na výslovném znění Písma svatého: „Šalomoun zesnul se svými otci“ (3 Král 11, 3; 2 Par 9, 31; Sir 47, 26). Co pak se týče jeho obrácení, jistě plným právem se odvoláváme na zaslíbení dané Davidovi: „Budu mu. (dědici a synu Šalomounovi, který vystaví chrám) otcem a on mi bude synem; učiní-li něco nepravého, budu ho trestat metlou lidí a ranami synů lidských, ale své milosrdenství mu neodejmu, jak jsem je vzal Saulovi, kterého jsem od sebe zavrhl“ (2 Král 7, 14–15). V tomto smyslu chápe Boží výrok většina svatých Otců.

Jistý je fakt, který může být vážnou výstrahou celému světu, že totiž nadšený opěvovatel Boží lásky katastrofální obrat svého života si přivodil kultem smyslnosti a nezřízenou vášní lásky k ženám a že konečně jeho proslavená moudrost jako trest za slavomam a za nezměrné povyšování se ho přivedla k šilenství. Jak zaslepené bylo, že pod oslňujícím dojmem vnější moci nevěnoval pozornost upevnění vnitřních záležitostí, jichž pevný základ jedineč byl s to zaručit na venek šťastnou budoucnost státního útvaru! Důsledek jeho zaslepenosti bylo zhroucení izraelské říše. Sotva byl pochován a již jeho hrob pokryly trosky jeho říše.

Rozdělení říše, k němuž došlo hned po Šalomounovi smrti, je Písmem svatým výslovně uváděno jako Boží dopuštění a jako kletba za zlý skutek: „Šalomoun ctil sidonskou bohyni Astartu a amonitskou modlu Molocha. Tak dělal, co se nelíbilo Hospodinu, a nechodil dokonale za Hospodinem jako jeho otec David. Tehdy vystavěl svatyni moabské modle Chamosovi na hoře, jež je proti Jerusalemu, a modle Ammonových synů Molochovi. A tak to udělal po vůli všem svým ženám cizinkám, jež svým bůžkům pálily kadidlo a obětovaly jim. Proto rozhněval se Hospodin na Šalomouna... a řekl mu: Protože jsi tak hluboce klesl, že jsi nedbal mé úmluvy a mých příkazů, jež jsem ti dal, jistě ti odejmu království a dám je tvému služebníkovvi. Avšak za tvých dnů to neučiním pro tvého otce Davida, odejmu je z ruky tvého syna“ (3 Král 11, 5–12). Podobně o jeho cestách do Ofir (3 Král 9, 27–28; 10, 11) a o jeho bohatství (3 Král 10, 14–23).

Způsob Šalomounova jednání je ostrou protivou zákonitým ustanovením Deuteronomia: „Nevejdeš s nimi (pohany) ve smlouvu, neslituješ se nad nimi a manželstvím se s nimi

nespřízníš. Své dcery nedávej jejich synům ani jejich dcery neber svým synům, neboť svedou tvé syny, aby nechodili za mnou, nýbrž raději sloužili cizím bohům. Spíš jim učíte toto: jejich oltáře zbořte, sloupy rozbijte, háje posekejte a řezby spalte, nebo jsi národ zasvěcený Pánu Bohu svému“ (5 Mojž 7, 2–6).

Jeho chování směřuje obzvláště přímo proti zákonu o králi, kde se stanoví: „Král ať si nechová mnoho koní a ať nemá mnoho žen, jež by k sobě připoutaly jeho mysl, ani příliš mnoho stříbra a zlata“ (5 Mojž 17, 16–17).

A zatím v třetí knize Královské se píše o Šalomounovi: „Nashromáždil vozů i jezdců, že měl 1400 vozů a 12000 jezdců; rozložil je po hrazených městech, něco však zůstalo v Jerusalemě u krále. Způsobil, že v Jerusalemě bylo stříbra jako kamení a cedrového dříví bylo jako planého fíkoví, jež roste na poli. Koně přiváděli Šalomounovi z Egypta a z Koy. Královští kupci totiž je kupovali v Koa a přiváděli je za pevnou cenu (10, 26–28) ... Zamiloval si mnoho cizinek kromě dcery faraonovy: Moabky, Ammonky, Edomky, Sidonky a Heřanky a z těch národů, o nichž Pán řekl synům Izraelovým: Nevejdete k nim a z nich nevejdou k vašim, neboť jistě odvrátí vaše srdce, abyste chodili za jejich bohy. K těm tedy přilnul Šalomoun plamenou láskou. Žen jako královen měl 700 a kuběn 300 a ty ženy zvrátily jeho srdce. Když tedy již stárl, jeho srdce těmito ženami se zkazilo, takže chodil za bohy cizími“ (11, 1–4; 2 Mojž 34, 16; Sir 47, 21).

Soudě podle další zprávy třetí knihy Královské nejen Šalomoun falešný kult trpěl, nýbrž dokonce bůžkům vzdával osobně poctu. Neboť je viněn, že „se klaněl sidonské bohyni Astartě, moabskému bůžku Chamosovi a bůžku Ammonových synů Molochovi“ (11, 33).

Molochův kult (Moloch znamená „král“) vyžadoval oběti dětí. Byl totiž fyzickým bohem slunce či ohně a jako pokrm žádal na rodičích jejich děti. Jedno takové místo jeho kultu v době králů bylo též v údolí Hinnom u Jerusalema. Slulo Tofet, to je „Vyvržení“, aby se vyjádřil hnus nad touto ohavností (viz Jer 32, 35; 19, 5; 4 Král 16, 3; 23, 10). Později platilo za nečisté (Jer 19, 12). Odtamtud zvěstoval Jeremiáš odpadlému městu Jerusalemu jeho zkázu (19, 14–15).

Chamos (hebrejsky Kemoš) je moabský bůžek. Moab se označuje za Chamosův lid (4 Mojž 21, 29; Jer 48, 46). Je

analogický amonskému Molochovi a základní rysy krutosti a chlípnosti zřejmě se jeví též v moabském kultu. I jemu se přinášely lidské oběti (4 Král 3, 26; Amos 2, 1) a to jako celopaly, aby to odpovídalo jeho charakteru boha ohně. Z IX. století (kolem 850 př. Kr.) máme doklad o králi Meša, nalezený v Dibanu, který vrhá ostré světlo na politické poměry v době Achabově. Též v tomto nápisu hraje Kemoš úlohu hlavního boha Moabitů.

Tomuto mužskému božstvu (bůh slunce) staví se důstojně po bok ženský typ Āstarty (bohyně měsíce). Jeremiáš ji nazývá „královnou nebes“ (7, 18). Jejím symbolem byla jitřenka (Venuše). V kultu má podobu posvátného stromu. Je bohyní života přírody, hlavně sexuálního života, smyslnosti, a rozkoše. Její kult je tedy nemravný.

Emauzy.

P. Jindřich Hänslar.

AMEN

(Dokončení.)

Nejčastěji pak setkáváme se s „Amen“ v epištolách svatého Pavla. Zajímavé je místo: „Neboť velebiš-li duchem, kterak k tvému díkyčinění řekne Amen ten, kdo má místo nevědomého? Vždyť neví, co pravíš. Ty ovšem pěkně děkuješ, ale druhý se nevzdělává“ (1. Kor 14, 16). Apoštol tu naráží na zvyk zavedený do původní Církve podle způsobu synagogy. Věřící shromáždění k bohoslužbám odpovídají „Amen“ na chvalořečení a modlitby jednoho, který bezpochyby celé shromáždění vede, aby se tak s ním spojili a přisvojili si to, co on jménem všech vyslovil a vyjádřil. A bylo to zajisté něco důležitého, protože to mělo být řečeno všem srozumitelně, aby všichni mohli na to odpovědět „Amen“. Pozoruhodný je tu moment společenský, moment vzájemného vztahu, starost o druhého: ty ovšem děkuješ pěkně, ale druhý se nevzdělává... Záleží na tom, aby celé společenství shromážděných mělo živou účast na chvalořečení a díkyčinění. Toto místo nám dává tušit celou krásu ideálního společenského života, jímž žili naši předkové v Kristu v dobách

apoštolských, krásu, o níž dnes nemáme již ani potuchy. Ale pro prvotní křesťany byla něčím samozřejmým. Všechny epistolý svatého Pavla dýší duchem vzájemné lásky, jež kotví v téže víře, a život křesťanů uváděl tuto víru a lásku ve skutečnost.

„Amen“ tedy nejen vyjadřovalo souhlas, nýbrž bylo též heslem pravého bratrství: „Haec autem gratia Domini Jesu non cum omnibus est, sed cum his qui fratres ab Apostolo merentur vocari, fratres fideles, fratresque germani, quod Amen verbum significat hebraeum. Amen enim septuaginta interpretes „fiat“, Aquila, Symmachus et Theodoti „fideliter“ sive „vere“ interpretati sunt — milost ovšem Pána Ježíše není se všemi, nýbrž jen s těmi, kdo zasluhují být nazváni apoštolem bratry, bratry věrnými, bratry pravými, neboť to znamená hebrejské slovo „Amen“. Sedmdesát překladatelů „Amen“ překládá sice „budiž“, avšak Aquila, Symmachus a Teodotius je překládají „věrně“ nebo „vpravdě“ (sv. Jeroným, Comm. in ep. ad Gal. 1. 3 c. 6).

Avšak jaké to bylo díkůčinění, o kterém apoštol tu mluví a na něž odpovídalo shromáždění věřících? Je jisté, že to byla oficiální modlitba, veřejný liturgický úkon. A jakou liturgii slavili apoštolové? Po nanebevstoupení Páně ještě neměli svou vlastní liturgii, a protože Pán Ježíš při ustanovení svátosti oltářní slavil židovskou hostinu velikonoční, obřady, jež apoštolové konali, svou podstatou se řídily pořadem, jak se konala židovská hostina.

Při židovské hostině pán domu po prvním poháru zapěl t. zv. Hallel (chvalozpěv), a to dva žalmy (113 a 114) a pak po třetím poháru druhou část chvalozpěvu (žalm 115 až 118). Tyto žalmy obsahovaly chválu Boží moci a vznešenosti, oslavovaly Hospodina jako záštitu všech spravedlivých a děkovaly mu za záchranu z neštěstí a nebezpečí. Při slovech posledního žalmu (118, 26): „Benedictus qui venit in nomine Domini — buď veleben, kdo přichází ve jménu Páně“ pán domu žehnal čtvrtý pohár, napil se z něho a všichni ostatní učinili podobně (viz Scholz, Die heiligen Altertümer des Volkes Israel II). A podobně činil Pán Ježíš při poslední večeři. Na konec hostiny po chvalozpěvu Hallel požehnal chléb a víno a pronesl konsekrační slova.

Příkladu mistrova následovali apoštolové. Protože však chvalozpěv Hallel měl ráz výlučně židovský a obsahoval

mnohá prorocství, jež byla již splněná, musil se přizpůsobit poměrům křesťanským. Žalmy buď dostaly význam ryze křesťanský nebo musily ustoupit jinému chvalozpěvu nebo líčení života, umučení a oslavení Páně.

Tím byl dán úvod k vlastnímu úkonu novozákonní liturgie, ke konsekraci. Děkůčinění, eucharistia, o níž se zmiňuje apoštol (1 Kor 14, 16), nebyla nic jiného než novozákonní Hallel, jenž přímo předcházel konsekraci. Totéž byla eucharistie, děkůčinění, o níž se dočítáme ve Skutcích apoštolských „Denně pak trvali jednomyslně ve chrámě a lámajíce po domech chléb přijímali pokrm s veselím a prostotou srdce chválíce Boha“ (2, 46—47). A nyní „Amen“, jímž shromáždění mělo odpovídat na eucharistii, jeví se nám ve své funkci nejvznešenější: Amen konsekracní mělo doprovázet a potvrzovat eucharistii a konsekraci.

Doklady pro tento význam našeho slůvka nutno hledat v nejstarších liturgiích a u církevních Otců. Tak na př. *Constitutiones apostolicae*, jež v 8. knize nám zachovaly nejstarší nám dosud známou liturgii mešní, předvádějí nám takovou eucharistii: „*Verum sis noster adjutor, opitulator, propugnator, per Christum tuum: cum quo tibi gloria, honor, laus, glorificatio, gratiarum actio et sancto Spiritui in saecula Amen. Et postquam omnes dixerint Amen, diaconus dicat: Attendamus. Ac episcopus ita ad populum proloquatur: Sancta sanctis. Populusque respondeat: Unus sanctus, unus Dominus, unus Jesus Christus in gloriam Dei Patris benedictus in saecula Amen* — buď vpravdě naším pomocníkem, obdarovatelem, obhájcem, skrze Krista tvého, s nímž tobě sláva, čest, chvála, oslavení i díky a Duchu svatému na věky Amen. A když všichni řekli „Amen“, jáhen ať řekne: „Dávejme pozor!“ a biskup oslovuje věřící taktó: „Svaté svatým!“ a lid odpovídá: „Jeden svatý, jeden Pán, jeden Ježíš Kristus ke slávě Boha Otce požehnaný na věky Amen“ (*Const. ap. VIII, 13; MG 1, 1108*). Tedy opět vzájemná účast celebranta a shromážděných věřících.

Tak se s tím shledáváme ve všech starších liturgiích, že totiž úkon a modlitba eucharistická bývá zakončena slůvkem „Amen“. Tak v liturgii Církve antiochenské, v liturgii syrské (V. stol.), v liturgii Pseudodionysiově, v liturgii pontských Otců, jakož i v byzantské liturgii před VIII. stol. (viz Brightman, *Liturgies eastern and western I, str. 474* násl.).

„Amen“ však mělo význam nejen pouhého responsoria, jímž věřící vyjadřovali svou společnou účast na modlitbách, svůj souhlas k jejich obsahu a svou prosbu o vyslyšení, nýbrž bylo též prosbou, aby Bůh proměnil způsoby chleba a vína, bylo potvrzením konsekračních slov a výrazem víry v přítomnost svátostného Spasitele. Ručí nám za to svatý Justín, když praví: „Postquam preces et eucharistiam absolvit: populus omnis acclamat Amen. Amen autem hebraica lingua idem valet ac Fiat... Atque hoc alimentum apud nos vocatur eucharistia, cujus nemini alii licet esse participi, nisi qui credat vera esse quae docemus — když (kněz) skončil modlitby a díkyčinění, všechen lid zvolá „Amen“. Amen však v hebrejštině znamená totéž jako „staň se“... A pokrm tento u nás se nazývá eucharistií, na níž nesmí mít účast nikdo, než kdo věří v pravdivost toho, čemu učíme“ (Apologia I, 65; MG 6, 427).

A svatý Augustin praví o témže „Amen“: „Apud acta Dei respondetis: sic sit. Quae aguntur in precibus sanctis, ut accedente verbo fiat corpus et sanguis Christi et fiat sacramentum ad hoc dicitis Amen — při Božím úkonu odpovídáte: tak ať je! Aby to, co se koná ve svatých modlitbách, připojeným slovem se stalo tělem a krví Kristovou a bylo svátostí, proto pravíte: Amen“ (Sermo ad pop. contra Pelag).

A jestliže toto „Amen“ má spíš ráz epiklese (vzývání Duha svatého, aby proměnil eucharistické způsoby), přece jen nemizí jeho charakter jako potvrzení a výrazu víry, protože vše to spolu souvisí: nemohu přece vzývat Boha, aby proměnil chléb a víno, nevěřím-li, že vůbec proměněny být mohou!

Tento poslední význam (Amen jako výraz víry) velmi jasně se nám jeví v etiopské liturgii, kde lid konsekračních slovech odpovídá: „Amen, Amen, Amen, credimus et certi sumus, laudamus, te, Domine Deus noster, hoc est vere et ita credimus, corpus tuum, Amen, vere est sanguis tuus, credimus — Amen, amen, amen, věříme a jsme si jisti, chválíme tebe, Pane Bože náš, toť je vpravdě, a tak věříme, tělo tvé, a amen, vpravdě krev tvá“ (Renaudot I, str. 517). Podobně také v koptických liturgiích svatého Basilia, Řehoře a Cyrila, jakož i v řecko-alexandrijské liturgii svatého Basilia se setkáváme s několikrát opakovaným „Amen“ v líčení o ustanovení svátosti k slovům „benedixit, sanctificavit, fregit“.

Toto „Amen“ však spíš vyjadřuje víru v pravdivost líčení než víru v přítomnost svátostnou Kristovu. Avšak i zde máme pak na konci „Amen“, jež potvrzuje víru v eucharistickou přítomnost.

V koptické liturgii svatého Řehoře má toto „Amen“ ještě přidavek: „ita est in rei veritate — tak je ve skutečnosti, což poukazuje na to, že to, o čem byla řeč ve vypravování o vykupitelském díle Spasitelově, se stalo skutečností.

V mozarabské liturgii, jež koncem VI. nebo počátkem VII. století převzala některé liturgické zvyky od církve cařihradské, setkáváme se též s „Amen“ po konsekraci: „Accipite et manducate: hoc est corpus meum... quotiescumque manducaveritis, hoc facite in meam commemorationem. Responsum: Amen — přijměte a jezte, toto je tělo mé; kdykoli budete jíst, to číňte na mou památku. Odpověď: Amen“. „Similiter et calicem postquam coenavit dicens: Hic est calix sanguinis mei, quotiescumque biberitis, hoc facite in meam commemorationem. Responsum: Amen — podobně (vzal) i kalich po večeři a pravil: toto je kalich mé krve; kolikrátkoli budete pít, to číňte na mou památku. Odpověď Amen“.

Dalo by se uvést ještě více příkladů, ale spokojíme se s tím, co praví Jan Maro o konsekrčním „Amen“, jak bylo ve zvyku v syrské liturgii svatého Jakuba: „Nos autem dicimus duplicem sensum habere tó ámén. Unum quidem desiderii et orationis, alterum vero affirmationis et fidei: ac secundum utrumque sensum Ámen a populo dicendum asserimus, et in primo quidem sensu, quia nobis peccata dimitti vitamque aeternam concedi optantes sacerdoti dicenti: Et datur in remissionem peccatorum et in vitam aeternam respondemus, in altero vero affirmamus veraque esse asserimus haec quae sacerdos dixit: hoc est enim corpus meum et hic est enim calix sanguinis mei — my pak tvrdíme, že Ámen má dvojí význam: jeden význam sice touhy a modlitby, druhý význam však přisvědčení a víry, ale že jej lid má říkat podle obojího významu, totiž v prvním významu proto, že odpovídáme, řekne-li kněz: a dává se pro odpuštění hříchů k životu věčnému, s prosbou, aby nám bylo dopřáno odpuštění hříchů a život věčný, v druhém však významu přisvědčujeme a za pravdivé uznáváme to, co kněz řekl: toto je mé tělo a toto je kalich mé krve“ (Expositio min. oblationis divi Jacobi cap. 30).

Pro zajímavost nutno poznamenat, že latinské liturgii je konsekrační „Amen“ neznámé, ovšem konsekrační „Amen“ v užším smyslu slova. Neboť vezmeme-li všechny tyto jednotlivé díly mešního kánonu (prefaci, líčení o ustanovení poslední večeře, anamnesi a epiklezi) jako jeden jediný a nerozdílný děj a úkon, ve kterém se přináší v oběť chléb a víno a proměňuje se v tělo a krev Páně a svolává se Duch svatý, pak můžeme celý tento úkon nazvat konsekrací a pak i „Amen“, jež skvělou doxologií zakončuje tento úkon, lze nazvat „Amen konsekračním“: *per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor et gloria Amen* — jím, s ním a v něm je ti, Bohu Otci všemohoucímu, v jednotě Ducha svatého všechna čest a chvála Amen (mešní kánon). Tímto „Amen“ vlastně kánon končí a zachovalo se podnes i v římské liturgii.

Druhý způsob užívání slůvka „Amen“ v prvotní liturgii je „Amen“ po svatém přijímání. Má tu ráz čistě afirmativní a je i zde vyznáním víry v přítomnost svátostného Krista právě jako „Amen“ konsekrační.

Avšak jeden rozdíl tu byl: „Amen“ konsekrační bylo vysloveno celým shromážděním najednou, bylo to hromadně nadšené vyznání víry: „ubi sic ad similitudinem coelestis tonitruí Amen reboat vacua idolorum templa quatiuntur — kde se tak ozývá „Amen“ na způsob nebeského hromu a prázdné svatyně model se otrásají“ (sv. Jeroným, *Comm. in ep. ad Gal. 1. II c. 2*), praví svatý Jeroným o římských věřících. Avšak při svatém přijímání každý jednotlivec zvláště, když kněz mu podával tělo Páně, vyznával svou víru slůvkem „Amen“. Tak čteme již v Konstitucích apoštolských: „Ac episcopus quidem tribuat oblatam dicens: corpus Christi, et qui respondeat: Amen; diaconus vero teneat calicem ac tradendo dicat: sanguis Christi calix vitae; et qui bibit Amen respondeat — a biskup ať podává oběť řka: Tělo Kristovo; a ten, kdo přijímá, ať odpovídá: Amen; jáhen pak ať drží kalich a podává je ať říká: Krev Kristova, kalich života; a ten, kdo pije, odpovídá: Amen“ (VIII, 13; MG 1, 1109). Podobně svatý Cyríl Jerusalemský: „Adiens igitur ne expansis manuum volis neque disjunctis digitis accede, sed sinistram velut thronum subiciens dexteræ utpote Regem suscepturæ: et concava manu suscipe corpus Christi respondens Amen — když přicházíš (ke stolu Páně) nepřicházej

s rozpjatýma rukama ani s roztaženými prsty, nýbrž levou rukou podejmi pravou a učiň tak takřka trůn, ježto má krále přijmout a dlaní přijmi tělo Kristovo odpovídaje: Amen“ (Cat. myst. 5, 21; MG 33, 1126). Tehdy totiž se podávalo tělo Páně věřícím do rukou.

Á že věřící vyznával svou víru v přítomnost Kristovu, výslovně praví svatý Ambrož: „Ipsse clamare Jesus: hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum coelestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Et tu dicis Amen, hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur, quod sermo sonat, affectus sentiat — sám Ježíš volá: toto je tělo mé. Před požehnáním nebeskými slovy je řeč o jiné způsobě, po konsekraci tato způsoba znamená již tělo. Á ty pravíš: Amen, to je pravda. Co vysloví ústa, ať vyznává vnitřní mysl, co hlásá řeč, ať vycítí cit“ (De myster. c. IX. n. 53).

Ačkoli tu jde o individuální vyznání víry, přece jen poměr a vztah k celku křesťanské obce nikdy nezmizel. Á jak také mohl zmizet? Vždyť sama eucharistie, samotné tělo Páně bylo zárukou onoho mystického spojení křesťanů navzájem, mystického těla Kristova! „Amen“ při svatém přijímání potvrzovalo tedy toto společenství a souhlasilo s ním, stalo se heslem křesťanské bratrské lásky: „Si ergo vos estis corpus Christi et membra, mysterium vestrum in mensa dominica positum est: mysterium vestrum accipitis. Ad id, quod estis, Amen respondetis, et respondendo subscribitis. Audis enim corpus Christi et respondes Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sis Amen — jestliže tedy jste tělem Kristovým a jeho údy, vaše tajemství je uloženo na stole Páně: své tajemství přijímáte. K tomu, čím jste, odpovídáte „amen“ a svou odpověď podepisujete. Slyšíš totiž „tělo Páně“ a odpovídáš „amen“. Buď údem Kristova těla, aby „amen“ bylo pravdivé“ (sv. Augustín, Sermo 272). Podobně na toto mystické spojení naráží rovněž svatý Augustín: „Habet magnam vocem Christi sanguis in terra, cum eo accepto ab omnibus gentibus respondetur Amen — Krev Kristova volá na zemi velikým hlasem, protože po jejím přijetí všichni národové odpovídají: Amen“ (Contra Faust. 1. XII c. 10).

Á řekl-li někdo toto „Amen“, pak již se mohlo předpokládat, že je vyslovil s pravým úmyslem. Bylo heslem pravověrnosti a křesťanské lásky a uznávalo se za výraz upřímný

i u těch, kdo snad byli v podezření z herese. Pokud se zřejmě nezřekli církevního společenství a používali tohoto „Amen“, naděje ještě nebyla ztracena. Tak praví svatý Dionysius Alexandrijský ve své epištole Xystovi: „nam qui gratiarum actionem frequenter audierit et qui cum ceteris responderit Amen, qui ad sacram mensam astiterit et manus ad suscipiendum sacrum cibum porrexit atque illum exceperit eum ego de integro renovare non auserim — neboť, kdo tak často slyšel díkyčinění a s ostatními odpovídal „Amen“, kdo přistupoval k svatému stolu a nastavoval ruce k přijetí pokrmu a přijímal jej, toho se neodvážím zcela obnovit“ (to znamená: kdo tak často se zúčastnil svaté oběti, o tom pochybuji, že bych ho musil znovu obracet, ten jistě se od společenství Církve skutečně docela nevzdálil).

„Amen“ však předpokládalo též u kněze skutečně upřimné smýšlení, protože věřící jen tehdy mohl s plnou důvěrou se mu svěřit a přijmout od něho chléb života. Běda, když tomu tak nebylo! Svatý Jeroným si stěžuje: „Qua conscientia ad eucharistiam Christi accedam et respondebo Amen, cum de caritate dubitem porrigentis? — s jakým vědomím (pocítem) mám přistoupit ke Kristově eucharistii a odpovědět „Amen“, když musím pochybovat o lásce toho, kdo mi ji podává?“ (Ep. 62; ML. 22, 737). Takový případ máme doložený již v nejstarší křesťanské době. Právě vznešený okamžik při svatém přijímání, kdy vzájemná láska a jednota v Církvi měla se projevit, právě ten si vyhlédl Novatian (kolem r. 250), aby přiměl věřící k odpadu od papeže Kornelia. Dějepisec Eusebius nám zachoval dopis tohoto papeže Fabianovi z Antiochie, kde si tento stěžuje na Novatiana: „Po skončené oběti každému jednotlivci rozdělával částku, a mezitím, co ji podával, přinutil nešťastníky místo k chvalořečení k přísaze: držel ruce toho, který částku přijímal, oběma svými rukama a nepopouštěl je dříve, dokud pod přísahou neřekli: Přisáhám při tělu a krvi Páně, že nikdy neopustím tvou stranu a že nikdy se neobráťm ke Kornelioví. Tak onen nešťastník nesměl přijímat dřív, než sám na sebe nesvolal svou zkázu. A ačkoli by měl přijímaje tento chléb říci „Amen“, on místo toho praví: již nikdy se nevrátím ke Kornelioví“ (Hist. eccl. 1. VI.; MG 20, 627).

Mělo tedy „Amen“ velký význam jako vyznání víry a církevní jednoty a nemělo se sesvětšřovat tím, že se ho pou-

žívalo v profanním životě: „illas manus quas ad Dominum extuleris postmodum laudando histrionem fatigare? Ex ore quo Amen in Sancto protuleris, gladiatorum testimonium reddere — jaký to způsob tytéž ruce, jež jsi zdvihl k Pánu, unavovat zdravením herce! A ústy, jimiž jsi provolával Svatého (t. j. Kristu) „Amen“, vzdávat svědectví gladiatorovi?“ (Tert., De spect. c. 25; ML 1, 657).

V dnešní liturgii ztratilo „Amen“ po svatém přijímání svůj význam a zachovalo se jen jako zakončení formulky, kterou říká kněz, podáváje: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista zachovej tvou duši do věčného života. Amen.“ I když však již se ho dnes tak nepoužívá, snažme se alespoň osvojit si ducha živé víry a lásky, kterým ony doby byly prodchnuty, pokud „Amen“ se používalo ještě v onom významu!

Všechny ostatní způsoby používání slůvka „Amen“ lze shrnout pod všeobecný název: Amen na konci doxologií a liturgických formulí. Jedině v této podobě se zachovalo až podnes a netřeba se tu mnoho zdržovat. Zde již je nutné pozorně sledovat liturgii v jejích obřadech a textech. A tu vidíme, že „Amen“ vesměs má ráz potvrzovací formulky, že vyjadřuje souhlas a spoluúčast věřících. Je přirozeným zakončením doxologií, hymnů, orací a veršů. Význam je týž, jak jsme se s ním setkali již ve Starém zákoně a v epistolách svatého Pavla.

Dobře nám líčí tento význam Theodoretus: „Non solus sacerdos orans offert hymnum, sed etiam qui Amen adiungit est oblatae glorificationis particeps — ne pouze kněz sám při své modlitbě obětuje chválu, nýbrž i ten, kdo dodává „Amen“, stává se účastníkem obětované chvalořeči“ (In epist 2 ad Cor. cap. 1). A svatý Cyril Jerusalemský modlitby zakončené „Amen“ nazývá „obsignatae — zpečetěné“. „Amen vestrum subscriptio vestra est, consensio vestra est, adstipulatio vestra est — vaše Amen je vašim podpisem, je vašim souhlasem, je vašim závazkem“, praví svatý Augustin.

Co se týče dějin tohoto „Amen“, nutno poznamenat, že v nejstarších dobách se často setkáváme též s doxologiemi bez jakéhokoli zakončení. I křestní formulky a i Otčenáš jsou někdy bez „Amen“. To je důkazem, že „Amen“ k těm kterým druhům modliteb se připojovalo až v pozdějších dobách, a to liturgickým používáním. Pak ovšem poněmhu se stávalo častějším a všeobecným. Bylo přirozeným zakonče-

ním různých vyznání víry, často se ho používalo ke křtu.

Koptická křestní liturgie má tuto formuli: „Posvět tuto vodu a tento olej. Amen. K životu věčnému. Amen“. (Denzinger, Ritus orientalium I, str. 204). V křestním formuláři řecké církve přicházelo třikrát, totiž po vyzvání každé jednotlivé božské osoby.

Nejčastěji však se opakuje „Amen“ jako refren při prefacích, žehnáních a podobně. V mozarabské liturgii mimo to, že „Amen“ je po konsekraci a po přijímání, přichází též na konci epištoly, lekcí, kreda (jako stejně v římské liturgii), na konci orací a v Pater noster po každé prosbě (Missale mozarabicum ML. 85, 109 násl.).

Směli jsme nahlédnout do pokladnice liturgie a vyjmout z jejího ohromného bohatství jediný malý drahokam, třpytící se všemi barvami. Ukládáme jej nyní opět, když jsme se pokochali jeho krásou, s vědomím, že se nedají prostě vyčerpát všechny jeho možnosti najednou, že je tu zapotřebí dlouhého pozorování a bádání, abychom jen poněkud vnikli do jeho smyslu. „Amen“ podle slov Zjevení je slovem božským, nebeským, prozpěvovaným Církví vítěznou v nebi po celou věčnost. A jestliže my smrtelníci smíme vyslovit „Amen“, je to Amen poutníků, Amen touhy, abychom měli jednou přijít k němu, jenž je věčné Amen, věčná a nejvyšší Pravda, a směli naslouchat onomu andělskému Amen a souhlasit s ním, radující se, že Bůh je to, co je.

Emauzy.

P. Basil Lang.

SV. CYPRIÁN O MODLITBĚ PÁNĚ

(Dokončení.)

27. Po všem tom přichází na konec modlitby závěrečná věta, která stručnou krátkostí shrnuje všechny naše žádosti a prosby. Končíme totiž slovy: „A le zbav nás od zlého.“ Tím shrnujeme všechna protivenství, která proti nám zamýšlí nepřítel v tomto světě. Proti nim můžeme mít jen tehdy pevnou a spolehlivou ochranu, když Bůh nás vysvobodí, když nám na naše prosby a zkroušené žádosti poskytne

svou pomoc. Když však říkáme: zbav nás od zlého, nezbyvá nám již nic, oč bychom měli ještě prositi. Jakmile totiž jednou žádáme o ochranu Boží proti zlému, když jsme jí dosáhli, jsme bezpečni a klidni proti všem nástrahám ďábla i světa. Neboť kdo se může báti světa, když Bůh je ve světě jeho ochráncem?

28. Jaký div, bratří nejmilejší, že je modlitba tak krátká! Učil jí přece Bůh, jenž svým naučením shrnul krátce všechny naše prosby ve spasitelných slovech. To bylo již předpověděno prorokem Isaiášem, když on, pln Ducha svatého, mluvil o Boží velebnosti a dobrotě. „Slovo dokončujíc,“ praví, „a zkracujíc ve spravedlnosti, neboť krátkou řeč učiní Bůh na celém okruhu zemském“ (Is. 10, 22). Neboť když Boží Slovo, Pán náš Ježíš Kristus přišel pro všechny (shromažďoval totiž bez rozdílu učené i neučené a každému pohlaví a věku dal svá spasitelná přikázání), tehdy učinil velkolepý souhrn svých přikázání, aby se nenamáhala paměť těch, kteří se učí nebeské nauce, ale aby si rychle osvojila, co je nutné k prosté víře. Tak na příklad, když učil, co jest život věčný, obsáhl svaté tajemství života velkou a božskou krátkostí, řka: „To pak jest život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista.“ Stejně mluvil, když vyvolil první a nejdůležitější přikázání ze zákona a proroků: „Slyš, Israeli, Hospodin, Bůh tvůj, Bůh jediný jest; a milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své a ze vši síly své. To jest první přikázání. Druhé pak jest podobné jemu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. Na těch dvou přikázáních spočívá veškerý zákon i proroci (Mark. 12, 29-31; Mat. 22, 40). A opět: „Vše, cokoli chcete, aby vám činili lidé dobrého, i vy činite jim; toť zajisté jest zákon i proroci“ (Mat. 7, 12).

29. Nejen slovy, ale i skutky Bůh nás učil se modliti. Modlil se a zkroušeně Boha často prosil a ukazoval nám, co máme činiti, důkazem svého příkladu, jako jest psáno: „On však se uchýloval na poušť a modlil se“ (Luk. 5, 16), a jinde opět: „Vyšel na horu se modlit a přes noc trval na modlitbě k Bohu“ (Luk. 6, 12).

Jestliže se tedy modlil on, jenž byl bez hříchu, oč více musí se pak modlití hříšníci? A když on po celou noc bez přerušeni bděl a vytrvale se zkroušeně modlil, oč více musíme pak my probdítí noc v horlivých modlitbách?

30. Pán se však nemodlil za sebe — neboť oč by měl on, nevinný, prosití? — nýbrž za naše hříchy. Sám to dal najevo, když řekl Petrovi: „Hle, satan vyžádal si vás, aby vás tříbil jako pšenici, ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá“ (Luk. 22, 31). A potom přimlouval se u Otce za všechny, řka: „Neprosím pak toliko za ně, nýbrž i za ty, kteří skrze slovo jejich uvěří ve mne, aby všichni jedno byli, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli“ (Jan 17, 20 n.). Tak velká je dobrota Boží k naší spáse a zároveň i láska, že se nespokojil jen s tím, že nás krví svou vykoupil, ale mimo to se za nás ještě modlil. Pozorujte však, jak jeho toužebné přání při zmíněné prosbě směřovalo k tomu, abychom, jako Otec a Syn jedno jsou, tak i my zůstali ve stejné jednotě. Z toho také můžeme poznati, jak těžce se prohřešuje ten, jenž ruší jednotu a pokoj, když se za ni Pán dokonce modlil. Chtěl totiž, aby jeho lid žil, a věděl, že nesvornost nevejde do království nebeského.

III.

31. Když však stojíme při modlitbě, bratří nejmilejší, musíme se jí oddati bedlivě a celým srdcem. Každá myšlenka tělesná a světská nechť odstoupí, a ať nemyslí duch na nic jiného, než na to, oč prosí. Proto také předesílá kněz před modlitbou úvodní slova a připravuje srdce bratří, tím že říká: „Vzhůru srdce!“, aby si shromáždění, které na to odpovídá: „Máme k Hospodinu“, připomnělo, že nemá na nic jiného myslití, než na Pána. Srdce má býti uzavřeno protivníkovi, jediné Bohu má býti otevřeno; nepříteli Božímu v době modlitby přístup nemá býti povolen. Neboť často se vplíží a veře k nám a odvrací nenápadnou lstí naši modlitbu od Boha, takže máme něco jiného v srdci, než na jazyku. A přece není to zvuk hlasu, nýbrž duše a mysl, které se mají k Bohu modlití s čistou zbožností. Jaká liknavost a vlašnost to však jest, necháš-li se odklonití a zaměst-

naši nevhodnými a hříšnými myšlenkami, když se modlíš k Pánu, jako by bylo něco, nač se má více mysliti, než na to, o čem mluvíš s Bohem. Jak můžeš žádati od Boha, aby tě vyslyšel, když sám sebe neslyšíš? Chceš, aby Bůh, když ho prosíš, na tebe myslil, přes to, že ty sám na sebe nemyslíš? To značí nechrániti se vůbec před nepřitelem, to značí, když se modlíš k Bohu, urážeti velebnost Boží nedbalostí modlitby, to jest bděti očima a spáti srdcem. A přece má křesťan bděti srdcem i tehdy, když spí očima, jako jest psáno ve Velepísni, kde o Církvě se praví: „Spím, ale mé srdce bdí“ (Píseň písní 5, 2). Proto bdělou pečlivostí napomíná nás Apoštol, řka: „Trvejte na modlitbě, bdíce v ní“ (Kol. 4, 2); tím nás chce poučiti, že jen ti mohou dosáhnouti od Boha splnění svých přání, které Bůh vidí při modlitbě bděti.

32. Modlíci se pak nemají přicházeti k Bohu s neplodnými a prázdnými prosbami. Žádost je bez účinku, když prosíme Boha neplodnou modlitbou. Neboť jako každý strom, který nenese ovoce, bude vyřazen a na oheň uvržen, tak také neplodná řeč nemůže získati u Boha zásluhy, neboť se nemůže prokázati žádnými dobrými skutky. Proto učí Písmo svaté a praví: „Dobrá jest modlitba s postem a almužnou“ (Tob. 12, 8). Neboť ten, jenž v den soudu bude uděleni odměnu za dobré skutky a almužny, dopřává i dnes laskavě sluchu modlitbám doprovázeným dobrými skutky. Proto i setník Kornelius si zasloužil býti vyslyšen, když se modlil. Udělen totiž hojně almužny lidu a neustále se modlil k Bohu. K němu přišel anděl o deváté hodině, když se modlil. Ten vydal svědectví o jeho skutcích a pravil: „Kornelie, modlitby tvé i almužny tvé vstoupily na paměť před Bohem“ (Sk. ap. 10, 4).

33. Modlitby, které doprovázejí zásluhy dobrých skutků, rychle stoupají k Bohu. Tak přišel také anděl Rafael k Tobiašovi stále se modlicímu a neustále konajcímu dobré skutky a pravil mu: „Boží skutky zjevovati a velebiti je čestno. Neboť když jsi se modlil se Sarrrou, přednášel jsem paměť vašich modliteb před tvář velebnosti Boží. Když jsi pochovával jednoduše mrtvé, a protože jsi neváhal opustiti své jídlo, nýbrž šel jsi a ukrýval jsi mrtvé, byl jsem poslán zkoušeti tě. A opět

mne poslal Hospodin, abych uzdravil tebe a manželku tvého syna. Já jsem totiž Rafael, jeden ze sedmi spravedlivých andělů, kteří stojíme a kráčíme před velebností Boží“ (Tob 13, 12 nn.). Také prostřednictvím Isaiáše napomíná nás Pán a učí nás, dokazuje podobně: „Zruš,“ praví, „svazky bezbožnosti, rozvaž dusivé nucení nemírných požadavků, propusť ty, kteří utištění jsou, na svobodu a každý nespravedlivý záznam roztrhni. Lámej lačnému chléb svůj, a nuzné i pocestné uveď do domu svého. Když užjíš nahého, přioděj ho, a příslušníky svého semene nepohrdej. Tehdy vyrazí jako jitro světlé tvé a zastkvěje se vbrzce šat tvůj a předcházeťi bude tvář tvou spravedlnost tvá a sláva Hospodinova obklíčí tě. Tehdy budeš volati a Bůh tě vyslyší. Zatím co ještě budeš mluvit, řekne: Hle, tu jsem“ (Is. 58, 6 nn.). Pán slibuje, že bude přítomen a ujišťuje nás, že vyslyší a bude chrániti ty, kteří odstraňují ze srdce svazky nepravosti a kteří dávají almužnu příslušníkům Božím podle jeho přikázání. Zatím co poslouchají, co Bůh konati přikázal, zaslouží si sami též býti od Boha vyslyšeni. Svatý Pavel, když mu bylo od bratří pomůženo v tísní, nazval skutky, které mu byly prokázány, obětí Bohu. „Mám všeho dostatek,“ praví, „obdržev od Epafrodita, co jste poslali, vůni to líbeznou, oběť příjemnou a milou Bohu“ (Fil. 4, 18). Neboť když se někdo slituje nad chudým, půjčuje Bohu na úrok a ten, jenž dá jednomu z nejmenších, Bohu dává, a obětuje tak Bohu vůni líbeznosti.

34. Co se týče konání modlitby, vidíme, že Daniel a tři mládenci, kteří byli tak pevní ve víře a v zajetí zůstali vítězi, zachovávali hodinu třetí, šestou a devátou; činili to zajiště vzhledem k tajemství Nejsvětější Trojice, která se měla na konec zjevití. Neboť první hodina až do třetí vykažuje dokonalé číslo trojice, stejně hlásá druhou trojici hodina čtvrtá, postupující až k šesté, a rovněž třemi hodinami, které uplynou od hodiny sedmé až do deváté, splní se opět počet trojice. Toto rozdělení hodin ustanovili ctitelé Boží duchovním způsobem již před dávnými časy a sloužili Bohu v době k modlitbě určené. A později se skutečně ukázalo,

že tajuplné vztahy jsou toho podkladem, že se spravedliví před tím modlili právě v tyto hodiny. Neboť o třetí hodině sestoupil na učedníky Duch svatý, jenž splnil milostiplný příslib Páně. Stejně i Petr, když o hodině šesté vystupoval na střechu, znamením a zároveň též napomínajícím hlasem Božím byl poučen, aby k milosti spásy připustil všechny, neboť před tím byl v pochybnostech stran očišťování pohanů. A Pán, ukřížovaný o hodině šesté, o hodině deváté smyl svou krví naše hříchy, a aby nás mohl vykoupiti a přivésti k životu, utrpením dokončil tehdy své vítězství.

35. Nám však, bratří nejmilejší, kromě hodin odedávna zachovávaných rozmnožily se jen doby modliteb, nýbrž i tajemství k nim se vztahující. Tak máme se modlíti i ráno, aby ranní modlitbou bylo oslaveno zmrtvýchvstání Páně. To naznačil kdysi Duch svatý v žalmech slovy: „Králi můj a Bože můj! Modlím se k Tobě zrána, Pane, v slyš volání mé, zrána se ti představím a poznám tě“ (Ž. 5, 3 n.). A opět praví Pán prostřednictvím proroka: „Z rána povstanou ke mně, řkouce: „Pojďme a navraťme se k Pánu Bohu našemu“ (Os. 6, 1). Rovněž je nutno, abychom se modlili, když se slunce chýlí k západu a den se končí. Neboť Kristus jest pravé slunce a pravý den. Jako se tedy modlíme při západu časného slunce a při konci časného dne, aby nám opět vzešlo světlo, tak prosíme o příchod Krista, jenž nám má přinésti milost věčného světla. To však, že Kristus jest nazýván dnem, dokazuje Duch svatý v žalmech. „Kámen,“ praví, „který zavrhli stavitelé, ten stal se kamenem úhelným. Řízením Hospodinovým se to stalo a je to podivuhodné v našich očích. To jest den, jež učinil Hospodin, plesejme a veselme se v něm“ (Ž. 117, 22 n.). Stejně dokazuje prorok Malachiáš, že je Kristus nazýván sluncem, řka: „Vám však, kteří se bojíte jména Páně, vzejde Slunce spravedlnosti a uzdravení bude pod křídly jeho“ (Mal. 4, 2). Když tedy podle Písma svatého Kristus jest pravým sluncem a pravým dnem, nesmí pro křesťany minouti hodina bez pilného a neustálého klanění Bohu. Proto my, kteří jsme v Kristu, to jest v pravém slunci a pravém dni, máme se též oddávati prosbám a modlitbám po celý den. A když se podle přírodního zákona ve stálém

střídání navrátí noc a nastoupí místo dne, nemůže nikterak noční temnota býti na závalu člověku, jenž se modlí, neboť pro dívky světla i noc je dnem. Kdy postrádá světla ten, jenž má svělo v srdci? Nebo kdy chybí slunce a den tomu, pro něhož je Kristus sluncem i dnem?

36. My však, kteří jsme stále v Kristu, to jest ve světle, neustávejme ani v noci od modlitby. Tak vdova Anna snažila se ustavičnou modlitbou a neustálým bděním získati si zásluhy u Boha, jak je psáno v Evangelii: „Nevycházela z chrámu, sloužíc Bohu posty a modlitbami dnem i nocí“ (Luk. 2, 37). Co na tom, vidí-li nás pohané, kteří nejsou ještě osvíceni, nebo Židé, kteří opustili světlo a zůstali v temnotách? My, nejmilejší bratři, kteří jsme stále ve světle Pána, kteří rozjímáme a držíme se toho, čím jsme počali býti, když jsme přijali milost, my chceme noc považovati za den. Buďme přesvědčeni, že kráčíme ve světle a nenechme se znepokojovati temnotami, kterým jsme unikli. Hodiny noční nesmějí překážeti našim prosbám, lenivost a liknavost nemají přerušiti naše modlitby. Milostí Boží duchovně znovustvoření a znovuzrození, chceme se cvičiti v tom, čím máme býti. Protože v království nebeském budeme míti jen den, nerušený žádnou nocí, proto budme bdělí za noci stejně jako za jasného dne, a protože se jednou budeme k Bohu neustále modlíti a jemu děkovati, neustávejme ani zde v modlitbě a díkůčinění!

Francouzský král Filip chce býti pohřben u sv. Benedikta. Kronikář Orderich Vitalis († 1142) podává nám zprávu (Hist. eccl. liber IX.), že francouzský král Filip I., když citil svůj blízký konec, pravil: „Vím, že pohřebištěm francouzských králů je opatství Saint Denis. Vím však též, že jsem veliký hříšník a neodvažuji se míti hrob v blízkosti těla tak slavného mučedníka (svatého Dionisia). Nicméně mám též v úctě svatého Benedikta, láskyplného Otce mnichů, a proto přeji si býti pochován v jeho kostele na Loiře.“ To se též stalo mezi chórem a oltářem roku 1108.

BISKUPSKÁ BERLA Z LUÇONU

Luçonská biskupská berla zasluhuje proto pozornosti, že dosud stále je skvělým kusem duchovního inventáře, i když nepřízní doby není již dávno majetkem našeho Řádu. Pochází z poloviny XIII. století a je mistrovským dílem slavných kovolijeckých a smaltových dílen v Li-

mous. Mezi dochovanými středověkými biskupskými a opatskými berlami platí za jednu z nejkrásnějších a nejelegantnějších.

Opatství Luçon v kraji Vendée bylo vzkříšeno po normanském vyplenění a roku 675 byl mu v čelo postaven svatý Philibert jako první opat. Papežem Janem XXIII. bylo povýšeno na biskupské sídlo a současně bylo nařízeno, že tehdejší opat Petr de la Veyrie bude jeho prvním pánem.

Při stavebních pracích u příležitosti obnovy kláštera byla v křížové klášterní chodbě nalezena biskupská berla v hrobě jednoho z posledních opatů. V ohybu její křivule je zobrazen svatý archanděl Michael, jak bojuje s drakem.

Draci jako motivy symbolicky i k okrase snadno upotřebitelné byli ve středověkém umění vůbec velmi oblíbeni. Proto znovu a znovu se objevují též na dolních částech této biskupské berly. V hlavici jsou jemně a tvarově pěkně propracováni i v postoji, jak spolu navzájem bojují. Na části, jež je spojujícím článkem mezi holí a křivulí, jsou zobrazeni, jak se klouzají po berle dolů.

Emauzy.

P. Kornel Kniel.

PRVNÍ LITURGICKÝ TÝDEN V OPATSTVÍ EMAUZSKÉM V PRAZE

od 10. do 13. října 1933

pod protektorátem J. Ex. Dr. KARLA KAŠPARA, arcibiskupa
pražského.

ČESTNÉ PŘEDSEDNICTVO:

Předseda: J. Ex. ndp. arcibiskup pražský.

Místopředsedové: J. Ex. Dr. František Zapletal, světící biskup pražský a
probošt.

J. Ex. Dr. Antonín Eltschkner, světící biskup pražský.

J. Ex. Dr. Jan Remiger, světící biskup pražský.

Členové předsednictva: J. M. Dr. Bohumil Opatrný, generální vikář.

J. M. Dr. Method Zavoral, opat strahovský.

J. M. Dr. Josef Vlasák, generál řádu křižovnického.

J. M. Dr. Dominik Prokop, opat břevnovsko-broumovský.

J. M. Msgr Dr. Jan Hejčl, universitní profesor.

Msgr Dr. Josef Čihák, metropolitní kanovník.

Msgr Dr. Otto Stanovský, kanovník vyšehradský.

ŘEDITELSTVÍ TÝDNE:

Předseda: J. M. Arnošt Vykoukal, opat emauzský.

Místopředsedové: Msgr Dr. Josef Foltynovský, univ. profesor a kanov.

Vdp. Karel Reban, spirituál semináře českobudějovického.

Vdp. Marian Schaller O. S. B.

Sekretáři: Vdp. P. Method Klement O. S. B.

Čtp. Antonín Stehlík, bohoslovec.

Pracovní program:

Úterý 10. října, oficium všedního dne:

7 hodin: Missa recitata (svatováclavská kaple v Emauzích).

8 hodin: Zpívaná Nona a pontifikální Mše sv.: votivní Mše sv. k sv. Benediktu.

9.30 hodin: Zahájení prací Týdne:

Úvodní proslov J. Ex. ndp. arcibiskupa pražského.

1. Liturgické snahy a cíle moderní doby (J. M. opat Arnošt Vykoukal O. S. B.).
2. Modlitba individuální a liturgická v životě křesťanském (prof. P. Emilián Soukup O. P.).

15 hodin:

3. Prožívání církevního roku (Dr. František Cinek).
4. Účast křesťana na kněžství Ježíše Krista (P. Placid Wenzel O. S. B.).

17.30 hodin: Pontifikální nešpory a svátostné požehnání.

20 hodin: Přednáška se světelnými obrazy: svěcení kněžstva kard. Mercierem. Přednáší P. Method Klement O. S. B.

Středa 11. října, svátek Mateřství Panny Marie:

7 hodin: Missa recitata (svatováclavská kaple v Emauzích).

8 hodin: Zpívaná Terce, Missa solemnis, Sexta (gregoriánský zpěv emauzských Benediktinů. — U varhan po celý Týden Prof. Bedřich Wiedermann).

9.30 hodin:

5. Mše svatá centrem křesťanského života (P. Marian Schaller O. S. B.).
6. Poesie v liturgii, zvláště v římském misálu (odb. rada Dr. Alfred Fuchs).

15 hodin:

7. Sociální význam svátostí (kan. Msgr Dr. Josef Foltynovský).
8. Mše svatá v životě inteligenta (Dr. Josef Krlín).

17.30 hodin: Slavné nešpory a svátostné požehnání.

20 hodin: Reprodukované zpěvy gregoriánského chorálu mnichů ze Solesmes, Maria Laachu a Beuronu. — Přednáší P. Bernard Velíšek O. S. B., převor a první kantor v Emauzích.

Čtvrtek 12. října, oficium všedního dne:

7 hodin: Missa recitata (svatováclavská kaple v Emauzích).

8 hodin: Zpívaná Nona, Missa solemnis: votivní Mše sv. k Nejsvětější Svátosti.

9.30 hodin:

9. Liturgie jako součást náboženské výuky (prof. Dr. Josef Beran).

10. Liturgická orientace života farní osady (Dr. Augustin Schubert O. S. Aug.).

15 hodin:

11. Katolická akce a liturgie (spirituál P. Karel Reban).

12. Liturgie a mládež (P. Method Klement O. S. B.).

17.30 hodin: Pontifikální nešpory a svátostné požehnání.

Pátek 13. října, oficium všedního dne:

7 hodin: Missa recitata (svatováclavská kaple v Emauzích).

8 hodin: Zpívaná Sexta, pontifikální Mše svatá (z minulé neděle).

9.30 hodin: Závěrečná schůze liturgického Týdne:

Zpráva o pracích Týdne (J. M. opat Arnošt Vykoukal O. S. B.).

Závěrečný proslov J. Ex. ndp. arcibiskupa pražského.

Acclamations solemnes (Laudes Hincmari) přednesené emauzskými Benediktiny.

S liturgickým Týdnem je spojena výstavka nejnovější liturgické literatury a časopisů.

Prodlouženo až do neděle.

Místo přednášek: sál Emauzského opatství.

Debata: koná se po každé přednášce.

Legitimace na přednášky: na celý týden 20 Kč, pro studující 10 Kč,
na jednotlivé dny 5 Kč, pro studující 3 Kč.

Sborník Liturgického týdnu v Praze

Od 10. do 13. října 1933

PAX č. 11-12

OPATSTVÍ EMAUZSKÉ, PRAHA

S Ordinariálním schválením
v Praze, dne 17. listopadu 1933
Nr. O. 15170.

ÚVOD

Práci předchozích let v jednotlivých přednáškách i celých cyklech a zvláště články časopisu „Pax“ byla konečně i v Československu půda liturgicky tak připravena, že bylo lze vystoupiti na veřejnost a uspořádati „Liturgický týden“ podle víceletých zkušeností odborně vybavený. Touha a volání po takovémto veřejném liturgickém projevu, jenž měl býti povelem k soustavné další práci, se již dávno ozývaly a co jest pozoruhodno, byly to hlavně hlasy laiků. Jest to důkazem, že náš katolický lid žádá instinktivně, aby byl uváděn soustavně v myšlenkové poklady služeb Božích a že se domáhá aktivní účasti na liturgii, jak mu ji projevy posledních papežů zajišťují.

Opatství Emauzské, svou dlouholetou liturgickou tradicí i k zahájení nového období nad jiné povoláné, vykonalo všechny přípravné práce a svolalo první toho druhu český „Liturgický týden“ na dny 10. až 13. října 1933 do Emauz samých. Řízení sjezdu se ujal opat Vykoukal. Potěšitelným objevem bylo, že česká veřejnost disponuje již překvapujícím počtem odborně vzdělaných znalců a nadšených milovníků liturgie, nejprve v řadách kněží, ale i mezi laiky. Proto mohly referáty býti svěřeny přednášejícím opravdu zkušeným a nebylo nutno volati na pomoc referentů cizojazyčných.

Předností a faktem povzbuzujícím bylo dále, že nejdůstojnější arcipastýř Pražské arcidiecése, J. E. Dr. Karel Kašpar, význam „Liturgického týdne“ pro duchovní život věřících plně pochopil a postavil se v čelo celého podniku. Sám proslavem práci Týdne zahájil a těšícími slovy i uzavřel. Tím byl náš „Liturgický týden“ povýšen nad soukromý podnik a byl oficiálně zařazen v arcidiecéšní akci katolickou.

Předmětem přednášek byla liturgie ve své trojí funkci: 1. Jako modlitba. 2. Jako oběť. 3. Jako společenský úkon. Po nutném úvodu opata Ārnořta Vykoukala o liturgických snahách a cílech naší doby odpovídaly vždy přednášky jednoho dne celkem jednomu z oněch tři hledisk. Otiskujeme přednášky v pořadí, jak byly prosloveny. Do této uvedené řady byly zařazeny dva večerní referáty, totiž referát o svěcení kněžstva se světelnými obrazy, jež přednesl P. Method Klement O. S. B. z Emauz, a referát o chorálním zpěvu, který jako úvod k gramofonovým reprodukcím chorálních zpěvů mnichů ze Solesmes, Beuronu a Maria Laachu podal převor a první kantor opatství Emauzského P. Bernard Velišek. Poslední přednáška jeřt zde pro svou zásadní důležitost v celém rozsahu otiřtěna.

Dokonalým rámcem přednášek byla pontifikální ranní a večerní bohoslužba v chrámě Emauzském. V kapli svatováclavské v Emauzích se konala denně missa recitata. Mnoho poučení a podnětů skýtala výstavka všech liturgických časopisů a nejnovější liturgické literatury ve všech jazycích.

Účast na „Liturgickém týdnu“ byla potěšitelná a přítomní, jak to několikrát doznali, obsažnými přednáškami teprve pochopili, co liturgie jeřt a jak prostupuje život individuální, církevní, sociální, takže bez ní nelze náboženským projevům lidstva rozuměti. Pro tento význam si přejeme, aby sbírka přednášek „Liturgického týdne“ se octla v rukou i mnohých, již se osobně nezúčastnili, a konečně všech, kdo mají zájem o duchovní vzrůst našeho národa.

Sem zapadá i trojí přání, jež vyslovil opat Vykoukal ve svém krásném závěrečném referátě — neotiskujeme jej pro některé styčné myřlenky s doslovem njdp. arcib. — totiž:

1. Aby všeobecné Liturgické týdny se konaly každoročně.
2. Aby mezi rokem se liturgicky zpracovávaly jednotlivé katolické skupiny podle věku a stavů.
3. Aby se vydávaly liturgické texty a příručky, o co má býti postaráno sbírkou liturgických spisů, již opatství Emauzské ve spojení s čelnými pracovníky pořídí. Avřak nutno také, aby se tyto spisy a časopisy jako „Pax“ více odebíraly a četly.

Že zájem o liturgii u nás je a rořte, to dokázal právě náš „Liturgický týden“, a to nás naplňuje též dobrou nadějí pro budoucnost.

ÚVODNÍ PROSLOV

J. E. NEJDP. DRA KARLA KAŠPARA, ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO

Z plna srdce vítám milé hosty liturgického týdne a děkuji J. M. nejdp. opatu dru Vykoukalovi za uspořádání těchto v pravém slova smyslu drahocenných duchovních hodů.

Když jsem o prázdninách měl trochu času uvažovati o tom, čeho by bylo třeba k povznesení náboženského života, dospěl jsem k poznání, že bude nutno v některých alespoň chrámech pražských zavést náboženské poučování lidu, jak k tomu mám i duchovenstvo působící mimo Prahu.

Před 14 dny, vlivem řádu Dominikánského, uspořádán byl Akademický týden v benediktinském klášteře břevnovském, který přinesl ovoce hojné. A dnes započínáme týden liturgický, dík neúnavně obětavému nejdp. opatovi dru Vykoukalovi. — Jak jsem mu za to povděčen! U jiných národů patří podobné liturgické týdny a sjezdy k něčemu, co se rozumí samo sebou. Proto u nich vidíme vroucí náboženský život, nelekající se žádné oběti, žádné překážky, které samozřejmě staví se v cestu životu podle víry. Vždyť „království nebeské trpí násilí, a jen ti, kdož násilí si činí, je uchvacují.“ Obdivujeme se právem prvním křesťanům, kteří neváhali s radostí obětovati i život pro své přesvědčení! A jak krásný, vzorný vedli život! Ne nadarmo bývali zváni „svatými“! Odkud čerpali sílu a statečnost? Je známo, že pilně se shromažďovali při slavení nejsv. Oběti Mše svaté, při níž zároveň s knězem se posilovali nebeským pokrmem — Tělem Ježíše Krista! — Z něho čerpali sílu, přemáhali všeliké zlo a vítězili v každém pokušení. Svátostný Spasitel je sílil, že bez bázně, ano s nadšením snášeli raději muky, nežli by se byli zpronevěřili svému Pánu a Bohu.

Je snad dnes pokušení méně? Nikoliv! Ale čeho se nedostává, to jsou ony zárné příklady ideálního života věřícího, vznešené a hrdinné příklady nevinných jinochů a čistých panen, vyznavačů a mučedníků, kteří všichni nalézali pomoc jen v Eucharistii.

Spojení úzce s Kristem Pánem, zvláště při nejdražší Oběti Mše sv., spojení budeme úzce jak oni i my, i s jeho Církví,

a kdo takto s Církví Kristovou je spojen, jest jejím živým údem, živoucí ratolestí. K tomu právě směřuje učení katolické liturgie.

Proto, jako arcibiskup této arcidiecése, a tím první v ní liturg — opětuji — že z té duše se raduji z pořádání liturgického týdne, v němž mají býti předváděny čisté pramenky katolické zbožnosti. A jest vroucí mou touhou, aby liturgický týden nejen splnil svůj vznešený úkol, ale i rok co rok se opakoval, tak aby i u nás se pochopila a ocenila jedinečná síla a krása důkladně prováděné liturgie.

Nikdo pak nemohl lépe zahájit liturgický týden, jako právě zdejší synové sv. Benedikta! Vždyť po léta je známo, s jakou svědomitostí vzorně se konají v Emauzích posvátné úkony!

Chovám vroucí přání, aby z liturgických týdnů čerpalo hojně mé milé duchovenstvo a bylo proniknuto liturgickým životem Církve svaté, tryskajícím z centra, t. j. z nejsv. Oběti Mše sv. — Z toho neskonale bohatého pramene čerpají budou sílu nejen pro své veřejné působení, dnes dosti obtížné, ale v první řadě i sílu pro své vlastní posvěcení, které jest zároveň nejmocnějším prostředkem k obětavému a plodnému působení na posvěcování duší jiných.

Kéž i věřící lid zamiluje sobě krásu liturgie, kéž pronikne tajemství nejdražší Oběti Mše svaté, kterou Církev sv. zahálila v překrásný liturgický háv, kéž nejsv. tuto Obět sobě zamiluje, jednotlivé její částky s porozuměním sleduje a následuje takto první křesťany, kteří — jak jsem se již zmínil — podíl brali na obětování Ježíše Krista při Mši sv. tím, že kdykoli jí byli přítomni, Krista Pána eucharistického také skutečně přijímali.

Proto vyprošuji pracem liturgického týdne hojně požehnaní Božího!

LITURGICKÉ SNAHY A CÍLE MODERNÍ DOBY

V duchovním životě moderního světa posledních desíti-letí jeví se nový myšlenkový proud, obrodné hnutí tak mocné, že bylo označeno za duchovní zjev od dávných dob nejmohutnější. Jest to stále se stupňující zájem a hluboké porozumění pro veřejnou, oficiální bohoslužbu Církve katolické, jest to soustavná a do důsledků jdoucí snaha, čerpat podstatu duchovního života, milost, z prvotních pramenů, jež Církev ve svých svátostech, svátostinách a modlitbách otevírá, jest to zvláště teoretické přesvědčení, že středem veškerého života duchovního jest jenom Kristus, a proto, že prakticky jest pro křesťana nutno hledati pravdu a život v oběti Kristově — jedním slovem, duchovní život posledních desíti-letí provádí nezadržitelně heslo: Vědomý a integrální návrat k liturgii Církve katolické.

Snad se nám nejeví „liturgické hnutí“, jak byl tento vnitřní vývoj v Církvi katolické nazván, tak nápadně v bezprostředním našem okolí. Ale že jeho vlny se rozlily i přes hranice české, to dosvědčuje: dvojí vydání římského misálu naším P. Marianem Schallerem, krásné dvousvazkové dílo „Mše svatá v bohoslužebném řádu církevního roku“ od prof. Dra Cinka, loni vydaná Liturgika od prof. Dra Foltynovského; k tomu přidejme překlady textů preláta Dra Hejčla, náš časopis „Pax“ a jiné. Praktickým střediskem, kde se konala ode dávna dokonalým způsobem liturgie a sama sebou působila na široké vrstvy, byly a jsou dodnes naše Emauzy. Aby to neznělo jako sebechvála, budiž citován článek „Liturgisches Apostolat vor 50 Jahren“, uveřejněný v časopise Dra Parsche z Klosterneuburgu „Bibel und Liturgie“, ročník 17—18 (1931 až 1932), str. 389—394. Pisatel tam vypravuje, jak na něho jako akademika působila liturgie v Emauzích. — A slyšev o pořádání tohoto Liturgického týdne, napsal nám gymnasiální profesor-laik: „Plně oceňuji význam podniku i jako laik, který miluje posvátný zpěv a tím i liturgii, jež je jeho základnou. Vzpomínám tu mile na svá akademická studia

v Praze před 25 — 30 lety, kdy jsem jako student dobrým instinktem, či lépe, veden Boží prozřetelností mezi všemi způsoby církevního zpěvu, jaký tehdy bylo slýchatí v pražských kostelích, oblíbil si trvale chorál a jeho vzácnou svatyni na Slovanech. Myslím, že právě liturgie ochránila i upevnila mé náboženské přesvědčení a vychovala mou mladistvou duši.“

Chceme-li si však učiniti představu o živelní takřka síle liturgického hnutí, pohledme do ciziny, zvláště do Belgie, Holandska, Rakouska, Němec. Výstavka liturgické literatury je k tomu nejlepším komentářem. Liturgicko-propagační spisy se množí do nekonečna. Necháváme stranou vědeckou literaturu z oboru dějin liturgie, která vzrostla tak, že se vyrovná každému jinému oboru dějin profánních nebo církevních, ať jde o vydávání pramenů nebo o jejich zpracování. Zde nám jde více o zhodnocení liturgie pro život duchovní. Tu je produktivita přímo úžasná. Krátký přehled nám to objasní.

Liturgické hnutí disponuje 22 odbornými časopisy; Belgie jich má 7, Itálie 5, vydávají se v Německu, v Rakousku, v Polsku, u nás, v Portugalsku, v Severní i Jižní Americe.

Nejstarším a také zajisté nejdokonalejším mezi Misály je Misál Schottův, vydávaný u Herdera v osmi rozličných typech, z nichž úplný Misál latinsko-německý má již 36 vydání s více snad než milionem výtisků. Vedle toho mají Němci ještě řadu jiných vydání Misálů, tak u Benzigera, Laumanna, v Klosterneuburgu a jiné. V Belgii, v opatství sv. Ondřeje u Bruges, byl vydán P. Lefevrem Misál, rozšířený prý nyní asi ve dvou milionech výtisků. Všude jinde se vydávají misály, po českém vyšel i polský a právě se připravuje i lužický.

Mimo mši sv. jsou ve všech řečech příručky pro všechny svátosti, důležitá svěcení, pro officium významných svátků. Liturgie vniká do škol, jak dokazuje řada liturgických katechismů, obrazů, diapositivů a jiných učebních předmětů a pomůcek. — Pohlednice, papír na psaní, obrázky s liturgickými náměty zaměstnávají opravdové umělce.

Potěšitelným zjevem jest, že lid není již čistě pasivní při liturgických úkonech, zvláště při mši svaté. Sborová mše sv., *missa recitata* či *dialogata*, se ujímá a postupně se účastní lid i zpěvu chorálu, jak si to přeje výslovně svatý

Otec Pius XI. I u nás byly učiněny začátky a dá Bůh, že nyní budeme spěť rychleji vpřed.

Pojednání o liturgii, jejím obsahu, kráse a hloubce, výklady textů a obřadů, liturgická rozjímání, homilie, kázání, exercicie obohacují a oživují víc a více asketickou literaturu. V Belgii vydali ve vlámské řeči řadu liturgických her, a ve Frankfurtě nad Mohanem se zabývali na pracovním sjezdu v srpnu tohoto roku katoličtí literáti a theologové otázkou, jak by se daly oživit středověké liturgické hry a mysteria, aby se tím došlo k velkolepému a křesťanskému vytvoření lidových slavností a ke katolickému řešení veškerého lidového a světského divadelnictví.

Liturgické týdny, tridua, přednášky se konají ve všech zemích ve velkém počtu. I my jsme zde měli v březnu r. 1926 již jeden Liturgický týden, ovšem ne tak vybavený jako nyní. O velikonocích téhož roku byla uspořádána při Cyrilo-Methodějské fakultě v Olomouci Liturgická extense; jejím organisátorem byl náš místopředseda pan prof. Dr. Foltynovský; vydal přednesené tam referáty tiskem. V červenci r. 1930 měli jsme v Antverpách první mezinárodní sjezd Liturgický. Liturgické časopisy přinášejí o těchto sjezdech a Týdnech zajímavé zprávy.

Střediska nejintenzivnější liturgické činnosti literární a propagační jsou: benediktinské opatství Mont César v Lovani, Saint André u Bruges, Maria Laach v Porýní, nyní i Grüsava, Lidový liturgický apoštolát v Klosterneuburgu s neúnavným Drem Parschem v čele.

Bylo nutno začítí tímto skoro unavujícím přehledem, abychom poznali, že v Církvi katolické raší nový život, že před našima očima se valí proud, jež už nic nezastaví, že právě moderní doba v nejhlubším nitru pociťuje s uspokojením, že našla, po čem dávno toužila, skrytý poklad, perlu království Božího. Fakt mocného liturgického hnutí je zde, to nikdo nepopře. Inteligence i prostý lid se vrací ke katolické liturgii a váží z ní „vodu živou“ pro své vyprahlé duše.

II.

Po zjištění skutečnosti, před níž nelze již oči zavíratí, vystává otázka, čím máme vysvětlit toto nadšení moderní doby pro liturgii. Moderní člověk je spíše skeptický,

dá se těžce přesvědčit. Proto to nemůže být jen jakýsi romantismus, estheticismus, dokonce i libertinismus, nebo jen záliba Benediktinů, již dali podnět k liturgickému životu a stále více jej zesilují. Tyto námitky byly již častěji vyvráceny a nedostačují. Z dalšího rozboru vyplyne jejich bezdůvodnost.

Liturgické snahy a cíle mají na své straně celou a u t o r i t u posledních tří p a p e ž ů, kteří vysvětlují cíl a prostředky Liturgické akce.

Pius X., který liturgický ruch vlastně zahájil, píše v první své Konstituci ze dne 22. listopadu 1903: „Aby pravý duch křesťanský zkvetl všemožně a udržel se ve všech věřících... jest třeba jej čerpati... z jeho prvotního a nenahraditelného pramene: z činné účasti na posvátných tajemstvích a na veřejné a slavné modlitbě Církve svaté.“

Benedikt XV. přidává: „Podivuhodně zajisté bude pomáhati živit zbožnost lidu, sílit jeho víru, napravovat jeho život, bude-li se rozšiřovat mezi věřícími přesná znalost liturgie, vlévat v jejich srdce posvátná chuť modliteb, obřadů a zpěvů, jimiž ve spojení se svou matkou Církví vzdávají úctu Bohu, a budou-li přibráni k aktivní účasti při svatých tajemstvích a církevních slavnostech.“

Významný projev Svatého Otce Pia XI. z roku 1925 o Církevním roce a liturgii uslyšíme ještě později. — Ale i nejnovější čin Pia XI., vypsání Svatého roku, jest mohutným projevem pro liturgickou obnovu. Odkazuje nás ke kříži K r i s t o v u, ukazuje nám sílu k r v e K r i s t o v y, již musíme čerpat v O b ě t i M š e s v a t é, nebo jí vůbec nedostaneme.

Má-li liturgie míti účinek o b n o v y lidstva, pak ji musíme s p r á v n ě chápat. Někteří její stoupenci zůstali státí na periferii, kladli největší váhu na vedlejší věci. Nestačí míti misál, zpívat trochu chorálu, zavést missa recitata. Musíme proniknout do poslední h l o u b k y — tak nám to praví Svatý rok docela jasně. A můžeme v tom viděti šťastnou předzvěst, že první liturgické rokování v ČSR. spadá ve Svatý rok. Liturgie, život z liturgie není nic jiného než se rozpo-
menout opět na v š e c h n u t u sílu, která přichází s k ř í ž e, jenž se týčil před 1900 lety na Golgotě, na němž se konalo před 1900 lety po prvé to jedinečné „leitón ergon“, čin za celé lidstvo, liturgie oběti kříže.

A tu se nedejme másti jubileem. Jubilea oslavují obyčejně

věci náležející minulosti. Zde však se stává minulost zároveň posvátnou přítomností. Oběť kříže se ve Mši svaté nekrvavě obnovuje: „Quoties huius hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur — Kolikrát památka této Oběti se slaví, dílo našeho vykoupení se koná.“ (Sekreta 9. neděle po Sv. Duchu.)

V oběti Mše svaté nám dává Spasitel celé své vykupitelské dílo, abychom mohli uskutečnit svůj životní úkol: oslavení Boha ve spojení s Kristem. Tedy celý život Ježíše Krista se všemi jeho poklady a bohatstvím nám dává liturgie, když ji takto rozumíme. A rozumíme-li ji tak, pak je samozřejmo, že liturgie je jediným pramenem posvěcení a i konečně časného blaha pro celé lidstvo, jak to opět vyslovuje Jubilejní encyklika.

Lidé instinktivně vycitují, čím jim je liturgie a poznávají její účinky na sobě, i když nejsou vždy zcela určitě vysloveny. Liturgie není na prvním místě kázáním, poučováním, nýbrž k onáním, dějem. Pokusme se vytyčit, co v liturgii, takto chápané, moderní svět hledá a co mu dává.

III.

Dnešní lidé chtějí především žít, samovolně, bezprostředně, sami od sebe, jak to k životu patří, vivere est movere seipsum. Tento sklon se uplatňuje zvláště v mládeži.

Svatá liturgie, správně chápaná, vychází této touze podivuhodně vstříc. Ona nás staví doprostřed krásného života, který prýští z kříže Kristova. Kdo z něho čerpá, jinými slovy, kdo jest ve stavu posvěcující milosti, žije nejkrásnějším, nejcennějším životem, žije život božský. Ani nemusí na to myslet. Vše, co činí, jest opravdu život, drahocenný život před Bohem.

Jak ubohé jest oproti tomu to, co se vydává často za zbožnost: řada cvičení, úkonů, skoro mechanicky odříkávaných modliteb, členství v různých bratrstvech a spolcích, měření, počítání, odvažování atd. — to vše je tak mdlé anebo hotový opak života.

Vymaňme se z těchto nesprávných názorů a praktik. Postavme se prostě v proud života vycházejícího z kříže. To se děje v liturgii, to jest v Oběti Mše sv., svátostech a svátostinách. V tom je veliký, plný ži-

vot Kristův a ne v rozmnožování lidských úkonů. Jest nutno zase v praktickém duchovním životě více zdůraznit víru a důvěru v opus operatum — moc a milost Boží — oproti opus operantis — přílišné spoléhání na úkony lidské.

Zmiňme se jen mimochodem, jak liturgie i svou zevní formou budí život a uspokojuje celého člověka: krása chrámů a rouch, hudba nádherných varhan, bohaté, dopodrobna propracované obřady — vše to uvádí v činnost celý duchovní život přítomných.

Tím se stane náboženský život méně komplikovaný, jednodušší, ale zároveň podstatnější. I po tom touží moderní člověk a tuto oprávněnou touhu opět splňuje liturgie. My nevidíme často pro samé stromy les. Co se žádá často od zbožných lidí i v klášteřích, ačkoliv víme, že není možno všecko to splnit. A na to jedno velké se zapomíná, co každý den nám svatá liturgie předvádí před oči v nejdražší Oběti: plnění vůle Boží podle příkladu Kristova a ze síly Spasitelovy. To je opravdové křesťanství a tím silné křesťanství, neboť v jednotě je síla a ne v rozštěpenosti. — Jak jednoduchý byl duchovní život prvních křesťanů. Přijali křest, biřmování a eucharistii najednou, a pak měli Oběť Mše sv. a v ní po každé sv. přijímání. To jim stačilo, aby si zachovali víru pevnou jako skála a šli od oltáře, bylo-li třeba, i na arénu. My máme tolik duchovních prostředků — a kde je ta hluboká víra, kde obětavost, která se ničeho neleká, i kdyby poslední dáti musila? Neulpěli jsme příliš ve formách? Vraťme se proto k prvotním pramenům, k činné účasti na tajemstvích Církve svaté.

Síla v oné jednoduchosti života duchovního je tím větší, poněvadž to není síla lidská, nýbrž síla Božská. A to je dalším požehnáním pro moderního člověka, že se mu opět uvědomí, že on sám vše zmůže silou Boží, a že se mu to nejenom připomíná, nýbrž ta síla se mu opravdu dává.

Co se nedaleko od nás namudrují o síle krve a rasy a národnosti. Ale i oni zakusí a musí jednou doznati, že jen síla Krve Kristovy nás může zachránit, že jen včleněním ve svatý lid Boží, v Církvi se rodí pravá národnost, která uznává též práva druhého a nešlape po nich nohama.

Tím přicházíme k největšímu dobru liturgie, k její jednotící a spojující síle. Liturgie je posvátné spo-

lečenství v Kristu. Svatá Oběť je oběť jednotící, svaté přijímání spojuje, svátosti mají sociální význam. Ale zde přichází spojení shora a ne zdola, společenství se nediktuje obušky policie, nýbrž vyrůstá organicky ze síly Krve Kristovy. Lidé se nesejdou vzdor všem řečím a kongresům státníků. Pravé společenství může přijít jen ze spojení s Kristem, a to dává liturgie. Národové, kteří roztrhli nesešivanou suknicí Kristovu, nedospějí ani ve svém státním životě k pravé jednotě. A naopak i protivy mezi jednotlivci a společenskými třídami mohou být vyrovnány jen liturgií, to jest na posledním místě skrze Krista, když všichni jsou jako bratři a sestry spojení v Kristu, respektují jeden práva druhého. V chrámu přestávají takřka rozdíly mezi lidmi, chudý sedí vedle bohatého, všem se láme týž chléb slova a jeden chléb Těla Kristova. Kněz stále volá Oremus, offerimus, gratias agamus, sumpsimus — modleme se, obětujeme, díky vzdávejme, přijímáme — liturgie je modlitbou, díkůčiněním, obětí, ale i silou všech. Účast na liturgii bude nejlepším pojítkem lidstva.

Liturgie dává též správný pojem o autoritě a účtě k ní. Ať nás právě před oltářem sebe úžeji spojuje a toto spojení přenáší i mimo chrám, liturgie vztyčuje nepřekročitelnou bariéru mezi obecným kněžstvím křesťanů a kněžstvím hierarchickým, mezi lodí chrámovou a kněžištěm. Před autoritou kněze se musí sklonit i kníže a král a přijmout rozhřešení, kněz zabraňuje přístup do svatyně nehodnému, byť to byl i císař Theodosius. A i v samém presbyteriu stanovila liturgie sedm stupňů, jež střeží přísná autorita a přikazuje místo každému od ostiáře až ke knězi a biskupovi. Modlitby, obřady, knihy, roucha, výzdoba — vše podléhá až do nejmenších detailů autoritě a zvláštnímu zákonodárství. Ale to vše vyvěrá až do nejmenšího detailu jen z autority nejvyššího liturga, Krista, z autority Boží. Nemyslíme, že dnešní doba, v níž názory na autoritu jsou tak nejasné a v praxi autorita tolika proudy podemílána, právě v návratu k liturgii může nalézt správnou orientaci a pomoc?

Strojnými puškami prosadit svou není žádným uměním, zvláště když je jiným vzali. Ale domnívají-li se, že tím lidi získají a že z nich učiní věrné občany — pak se mýlí, a jakmile se naskytne příležitost, budou pušky obráceny proti nim. Jen kdo se poddá Trojjedinému Bohu, tak jak

to neustále učí liturgie, ten čerpá z pramene veškeré autority.

Lidé dnešní doby vzdychají pod celým tím neklidem a tou nejistotou. Vše se kolísá, dnes nevíme, co nám přinese zítřek. Rozvážní si uvědomují, jak bezradným a bezmocným je lidstvo. Jak pomoci?

Liturgie nás učí, abychom na prvním místě důvěřovali v Boha. Ona zdůrazňuje primát milosti. Vlastně je to samozřejmé, že milost je první — „Beze mne nemůžete nic činiti“ (Jan 15, 5). A přece se lidé chovají tak, jako by vše na prvním místě záleželo na nás. Pak se nedivme, že je ve světě tolik skleslosti, malomyslnosti, pesimismu. Naopak postavíme-li se odvážně, věřice a důvěřující v proud života, jenž vychází z kříže, pak se nám sdělí nadšenost, síla, svatý optimismus. Liturgie vytahuje člověka z jeho maličkosti a ubohosti, učí jej zakotvit v zázračném světě Božích činů, jež se spojují v kříži Kristově, zpřítomnělém v oběti na oltáři. — Ať zuří bída a nemoc, ať duní děla války, ať jednohlavec je zmítán boji a pronásledován lidmi — Církev sedmkrát za den vysílá šiky svých kněží a řeholníků s mocným voláním: „Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandam me festina,“ zpívá klidně a uklidňujíc své Aleluja, slaví od východu slunce na západ čistou Oběť, ať v lesku katedrál nebo v přítmí katakomb, denně volá znavené duše a podává jim chléb života a vlévá naději do srdcí a neustává od kříže, od oltáře volati: „Christus heri et hodie, ipse et in saecula — Kristus včera, dnes, on i na věky“ (Hebr. 13, 8). Xus vincit — Xus regnat — Xus imperat!

Velkým problémem dnešní doby je rodina. Tento problém bude vyřešen opět jen od oltáře. Jen když muž a žena před oltářem si podávají ruce a jen když od oltáře budeme svádět všechnu sílu kříže skrze svatosti v jejich duše — jen tehdy vychováme opět čisté, svaté pokolení. Ale musíme vést již dítko časným a častým přijímáním k Spasiteli. Proto dovoluje Církev, aby již v sedmi letech dítky přijímaly sílu Ducha Svatého ve sv. biřmování. Proto volejme dospívající mládež, když ne místo nedělních výletů, alespoň před nimi na Mši svatou, proto se postarejme, aby i dospělí rádi a s porozuměním se zúčastnili služeb Božích, které podle toho stanovme v příhodnou hodinu a slavme důstojně — pak se bude

menší počet sňatků civilních a budou se množit rodiny katolické, svaté, čisté.

Shrňme všechno dosavadní a řekněme krátce, že liturgie je nejlepší školou víry. Svatý Otec Pius XI. praví ve své Encyklice *Quas primas* ze dne 11. prosince 1925: „K vyučování lidu v božských pravdách a k naplnění duší vnitřními radostmi působí krása liturgie mnohem účinněji než slavnostní projevy učitelského úřadu Církve, ať jsou sebe vážnější a důležitější. Neboť tyto výnosy se oceňují většinou od několika vzdělaných katolíků, kdežto slavnosti uchvacují a poučují věřící všechny. Výnosy jsou uveřejněny jen jednou, svátky však mluví rok co rok v pravidelně se vracejícím kruhu liturgickém. Výnosy se obracejí hlavně na rozum, svátky působí i na srdce, tedy na člověka celého. Poněvadž člověk, sestávající z těla a duše, má potřebu, aby byl uchvacován krásou a změnou zevního kultu, obřady vnikají jako poučení až do nitra jeho bytosti. Toto vyučování se přelévá jako míza do krve duchovního života, jenž tím sílí a stává se plodným.“

Co zde praví Svatý Otec o církevním roce, platí o liturgii všeobecně. Ona učí věřit ne suchými slovy, nýbrž posvátným názorným vyučováním a vlévá s milostí zároveň sílu v duši, abychom podle víry mohli žít. „Viděli jsme jej plného milosti a pravdy“ (Jan 1, 14), platí zvláště o liturgii. Náboženské nevědomosti dnešních lidí se dá úspěšně čelit jen když jim umožníme opět účast na liturgii, která není jenom kázáním — to mají i herefici — ale zároveň Obětí — a tu máme jen my.

V prvotních dobách byla liturgie jediným vyučováním věřících. V době Karla Velikého při obrácení národů germánských a slovanských hraje liturgie opět vynikající úlohu, jak nám samo tehdejší zákonodárství ukazuje, v němž je plno předpisů o liturgii. A přijďte jednou k nám o velkých slavnostech, kdy kostel je věřícími naplněn do posledního místa. Lidé tu stojí jako u vytržení, nehnou se hodinu, dvě hodiny, a když po skončených bohoslužbách vyjdou, tu nemluví a musí se takřka násilím vymaňovat z mocných dojmů liturgie a vracet na zemi.

IV.

Nedošli bychom konce, kdybychom chtěli vypočítávat veškeré požehnání, jež vychází z liturgie a proč tak působí právě

na dnešní moderní lidi. Místo toho vyslovme jakási závěrečná přání a ukažme směrnic pro další práci na poli liturgické obnovy.

1. Hledme, abychom v těchto dnech i později šli až na podstatu věci. Středem musí být svatá Oběť. Ona jest liturgií. Její síla a požehnání se převádí ve svátostech do duší. Oběť jest pravým životem, ona dává život, ona spojuje národy a lidi. Ona spojuje čas i věčnost. Ona vyvádí člověka z maličkostí a nepatrností jeho vlastního života a jednání a staví jej doprostřed života a jednání Božího. Oběť dává sílu a vytrvalost, abychom dovedli ovládat život, stůj co stůj.

2. Má-li svatá Oběť vydat toto ovoce, musí se na prvním místě zdůrazňovat velký děj svaté Oběti. Obřady, svaté texty, sborová mše jsou jen pomůckami, ovšem pomůckami velmi cennými.

3. Chápejme s Tridentským sněmem oběť Mše svaté jako nekrvavé zpřítomnění oběti kříže. Tím se uchrání liturgické hnutí také jakéhosi libertinismu, jenž se mu někdy vyčítá.

Kdo se při Mši svaté postaví v duchu víry pod kříž Kristův, ten bude čím dále tím více chápat, že život křesťana musí být následováním Krista.

Tím bude správná účast na liturgii také lékem proti jedné z hlavních vad našeho moderního křesťanství -- nedostatku obětavosti.

4. V praktickém poučování věřících neodlučujme od sebe dogma a liturgii. Proto vysvětlujme lidu nejprve posvátný děj, jeho dogmatický obsah a význam a potom teprve texty, posvátný zpěv, církevní rok.

5. Konečně si pamatujme, že význam liturgie se nenaučíme jednostranně teoreticky, nýbrž že ji musíme zároveň žít, tedy obcovat s věřící účastí Mši svaté, přijímat často a hodně sv. svátosti, používat s vírou a důvěrou svátostin.

Skončeme! Sledujeme-li liturgické snahy a cíle moderní doby, dospíváme k poznání, že Prozřetelnost Boží má pro každou dobu přiměřený lék. Lékem proti zkáze a nedostatkům dnešní doby, a nejenom lékem pro nemoci, nýbrž i opravdovou pomocí pro oprávněné požadavky a snahy doby je Liturgie Církve svaté. Liturgické hnutí dosvědčuje, že lidé tento význam liturgie chápou. Opravdovou obnovou života

duchovního bude však jen tehdy, budeme-li upřímně a s dobrou vůlí konat, co slavíme. Pak bude dokázáno, a my to na sobě a celé dnešní společnosti pocítíme, že liturgie je velkou odpovědí Boha na všechny ty otázky, jenž hýbou lidmi dnešního světa.

MODLITBA LITURGICKÁ A INDIVIDUÁLNÍ V ŽIVOTĚ KŘESŤANSKÉM

V lidstvu se probudilo nevýslovně hladové hledání společnosti. Dlouho si člověk zakládal na své osamocenosti, na své osobitosti; ale příroda se ukázala silnější než člověk, samota, soběstačnost způsobily člověku takové bolesti, že jedině v pospolitosti vidí cestu k vyléčení a vykoupení. Není bez vyšší příčiny, že právě do té doby zapadá tak zvané liturgické hnutí, to jest hnutí za náboženskou pospolitost. Milost přišla na pomoc přirozenosti, neboť i náboženský individualismus zabořel. Ve světském úsilí o pospolitost jest nejnaléhavějším a nejtěžším problémem, jak stanoví vzájemný poměr jedince a pospolitosti; také v liturgickém hnutí patří do nejhlubších teoretických problémů poměr modlitby jedincovy a modlitby společnosti: neboť modlitba jest duší náboženského života i života liturgického. Hlavní náš zájem jest ovšem na modlitbě liturgické, aby se náležitě vytkl její ráz; neboť ráz modlitby individuální jest velmi dobře známý.

Naznačím ráz obojí modlitby s hlediska dějinného, naukového a mravního. Tak se snad nejlépe ukáže nejen ráz, nýbrž i vzájemný poměr obojí modlitby, jakož i rozsah, který ta i ona musí míti v křesťanském životě. Jen k vůli metodické úplnosti si na začátku připomeňme, že liturgickou modlitbou rozumíme výraz klanění, díků, smíření a prosby, jež ve spojení s Obětí se konají způsobem stanoveným církevní autoritou a jménem celku Církve, a v nějakém spojení s celkem Církve. — Modlitbou individuální rozumíme modlitbu, kterou se jedincova mysl povznáší k Bohu podle vlastního způsobu, vlastním jménem, vedle celku Církve, to jest vedle společného hlasu modlitby celku.

Liturgická modlitba s hlediska dějinného. Tu se liturgická modlitba jeví na zcela výsadním postavení na počátku Církve. Čím pozorněji hledíme do dějin liturgické modlitby, tím více se staví do popředí myšlenka, že ona v prvotní Církvi měla postavení nejen výsadní, nýbrž vý-

lučné. Když postavíme vedle sebe oba výroky Páně o modlitbě, můžeme již něco z toho tušiti. Pán praví: „Takto se budete modliti vy: Otče náš, jenž jsi na nebesích...“ Rovněž praví Pán: „Když pak ty se modlíš, vejdi do pokojíka svého, zavři dveře a pomodli se k Otci svému skrytě...“ Ne- ní pochybnosti, že modlitbou Otčenáš jest ustanovena modlitba liturgická, jak to tak dobře cítily první křesťanské liturgie, stavíce tu- to modlitbu na druhé význačné místo liturgie obětní. Příliš jasně tu mluví důsledně opakované slovo náš. Kdybychom pak při druhém textu spoléhali na přesnost pořadí výroků Páně v šesté hlavě svatého Matouše, mohli bychom bez násilnosti říci, že ve slově o soukromé modlitbě, které jest napřed, jest nedopověděno, co Pán praví v Otčenáši: v pokojíku se modli k Otci takto: Otče náš... čili, že i za zavřenými dveřmi jest nejlépe konati modlitbu celku a s celkem.

Skutky Apoštolské, mluvíce o modlitbě křesťanů, naznačují opět modlitbu liturgickou, „trvali jednomyslně na modlitbách“, modlili se jako celek. Ukazují, že křesťané zachovávali starozákonní doby liturgické modlitby, že jejich soukromou modlitbou byla modlitba liturgická. Svatý Pavel nabádá k modlitbě liturgické: „Mluvíce k sobě vespolu v žalmech a hymnech a v duchovních písních“; i tu se nám jeví soukromá modlitba jako pokračování, opakování modlitby liturgické. Liturgický tón má jeho slovo Římanům: „Nevíme totiž, zač bychom se měli modliti, jak jest potřeba, ale Duch sám se přimlouvá za nás.“ Že je tu jasná narážka na modlitbu liturgickou, potvrzují zprávy Didaché, Justina Mučedníka, Tertuliána, že v bohopoctných shromážděních prvotních křesťanů byla pěstována od charismatiků improvisace modliteb, a že zde vznikaly hymny, výrazy modlitební, jež shromážděním, tedy celkem, byly schvalovány, přijímány za modlitbu celku a jež jednotlivci doma opako- vali. Skrze pneumatiky tedy Duch pověděl celku, zač se modliti a jak se modliti. Přidejme ještě usnesení synody Hipponské z roku 303: „Et quascumque preces sibi aliquis describit, non eis utatur, nisi eas prius cum instructionibus fratrum contulerit.“ To je zřetelné vanutí ducha, jenž se snaží všechnu individuální modlitbu vtáhnouti do celku, učiní ji liturgickou. — Konečně, pokud jest nám dopřán pohled do způsobu soukromých modliteb prvotních křesťanů, vidíme modlitby pro-

vážené gesty, slyšíme také jen o pouhých liturgických gestech opakovaných doma, vidíme mučedníky liturgické modlitby, jež tofiž vydávala pronásledovatelům jejich dychtivost modlitby liturgické.

Toto místo modlitby liturgické v životě prvních křesťanů se stane samozřejmým, hledíme-li na liturgickou modlitbu se stanoviska dogmatického. Hluboko v duších prvokřesťanů byla nauková hodnota liturgické modlitby, protože jim dosud nedozněla slova svatého Pavla o spojení Krista s Církví, byť si nebyl každý přesně vědom jejich dosahu. Ale učitelé to věděli. Svatý Augustin napsal: „Per Christi fide[m], quae morte et resurrectione ejus formata est, millia credentium Christi corpori copulantur et sub tanto capite uno ejus spiritu fidelia membra vegetantur: věrou v Krista, která jest upevněna jeho smrtí a vzkříšením, tisíce věřících jsou spojeni v Kristovo Tělo, a pod takovou hlavou jedním jeho duchem jsou živeny věrné údy.“ To je theologicky zpracovaný výraz myšlenky svatého Pavla, a to je základ dogmatického postavení liturgické modlitby v křesťanském životě. Není třeba opakovati podivuhodná slova svatého Pavla o Kristu, hlavě Církve, a o věřících, živených vlivem této hlavy ve svém náboženském životě.

Dogmatická spekulace ukazuje, že taková jest Boží myšlenka od začátku, že taková Boží myšlenka se jeví ve veškerém Božím díle na venek. Svatý Tomáš Aquinský ji vyjadřuje právě ve svém pojednání o modlitbě takto: „Habet hoc divinus ordo, ut ex superiorum excellentia in inferiora refundatur, sicut ex claritate solis in aërem: to má Boží řád, že s výsosti vyšších přetéká na nižší, jako z jasnosti slunce do vzduchu“ (2. II. 83, II). To jest myšlenka Boží a proto je to jediná skutečnost: tvorstvo ustanovil Bůh jako jeden souvislý celek, jenž má všeho dosáhnouti právě ve své celkovosti a skrze spojení v celkovosti. V řádě milosti tato myšlenka dostala výraz a vyvrcholení a poslední dokonání v osobě vtěleného Syna Božího. Písmo praví, že „není v žádném jiném spásy“. A z téhož Písma jest nauka o dítkách Božích, které nejsou dítkami jako rozptýlení jednotlivci, nýbrž zase jako celek. Theologicky je to u svatého Tomáše Aquinského (III. 8, 5) pověděno skvělou a krátkou větou, že milost, kterou každý věřící dostává od Krista jako hlavy, jest podíl na Kristově osobní milosti. Kristus jest hlavou

celku, pro celek jest jeho osobní milost, a proto jest Boží myšlenka plně uskutečněna teprve; když celek je s ním vědomě spojen jako celek.

„Nebesa vypravují čest a slávu Boží,“ jako celek ve své souřadnosti. Svatý Tomáš Aquinský praví, že člověk tuto svou povinnost, s ostatním tvorstvem společnou, vyjadřuje modlitbou: „Per orationem homo Deo reverentiam exhibet, scilicet in quantum se ei subjicit et proficitur orando, se eo indigere ut auctore suorum bonorum: skrze modlitbu člověk vzdává Bohu úctu, že totiž se mu modlitbou podrobuje a vyznává, že ho potřebuje jakožto původce svých dober.“ Tak můžeme jasně viděti celou dogmatickou stránku liturgické modlitby: je to Boží myšlenkou požadovaný způsob vzdávati Bohu čest způsobem, který odpovídá lidské bytosti a jejímu postavení ve stvoření. Z toho je zřejmá poznámka Romana Guardiniho: „Jest nasnadě otázka, zda životní sjednocenost lidstva jest vůbec možná bez Církve.“ Lze směle odpověděti záporně. A právě tak lze důvodně říci, že bez liturgické modlitby není možné lidstvo životně Bohu čest vzdávající. Neboť podle Boží myšlenky v přirozeném i nadpřirozeném řádě není člověk subjektem, nýbrž objektem, není individualitou, nýbrž složkou kolektiva; kdežto jediným subjektem, to jest jediným, nezávislým jedincem jest Bůh sám. Ostatní všechno jest celek se svými závislostmi, jest jako celek myšleno, jako celek udržováno a jako celek i k Bohu vedeno. Ovšem myšleno theologicky, nikoli v obvyklém smyslu běžné filosofické terminologie; ačkoli také zde je velmi pozoruhodné slovo Einsteinovo: „Dosavadní naše zkušenosti opravňují náš pocit jistoty, že příroda jest uskutečněním ideálu matematické jednoduchosti.“ — Tedy dogmatická stránka liturgické modlitby ukazuje, že liturgická modlitba jest ideálem pozdvižení mysli k Bohu i pro jedince, ježto ona odpovídá plně Boží myšlence o poměru člověka k Bohu.

Proto právem praví Clérissac, že liturgická modlitba jest jediná úplná modlitba. Úplná již proto, že jest v ní životně spojeno všechno, čeho theologie vyžaduje k úplnosti modlitby: obsecrationes, postulationes, orationes, gratiarum actiones, a to všechno zase je živě spojeno s nejvyšším náboženským projevem a proto i s nejvyšším projevem modlitby, totiž s Obětí. Všechny liturgické modlitby mají v jistém

smyslu vlastně cenu Oběti, protože se čím dále více ukazuje, že všechny liturgické modlitby jsou doprovodem a ohlasem nejdražší Oběti, a že i soustava mimoobětní liturgie jest organisována podle liturgie obětní. To jest plnost obsahu liturgické modlitby.

Druhá plnost liturgické modlitby jest úplnost intence, úmyslu. Má ji právě pro své spojení s Obětí novozákonní. Souladnost s obrazem vtěleného Syna Božího, jakožto prvorozeného z množství bratří, se jeví základově v úmyslech. Úmysly vtěleného Syna Božího jsou podstatně úmysly obětovaného Syna Božího. Proto čtyři úmysly jeho obětování obsahují všechny úmysly, všechny cíle naší víry a lásky. Ten čtverý úmysl vidíme stále vyznačený jako základní tón také u liturgické modlitby; tyto úmysly nás mnohem hlouběji a mnohem bezpečněji uvádějí do spojení s hlavou celku, Ježíšem, než jakékoli úmysly soukromé, individuální, které nikdy nemohou míti této úplnosti samy o sobě. V liturgické modlitbě není nebezpečí, že by se jeden úmysl pěstoval příliš na úkor druhého, a že by byla nedokonalá služba. Ponořením úmyslů osobních do úmyslů celku a hlavy celku v liturgické modlitbě, nejen že se koná určitá obdoba hrdinského úkonu, oddanosti celku-Církvi, nýbrž úmysly modlitčích jsou zbaveny svých nedokonalostí, omezeností a třeba i malicherností a duše ke svému štěstí a k dokonalému zalíbení Božímu splývá s celkem „oratoria adorace a děků, usmíření a prosby“.

Liturgická modlitba jediná má plnost účinnosti. Svátý Tomáš Aquinský činí účinnost modlitby závislou na úmyslech, na tom, jak a oč se prosí, s jakým smýšlením se koná klanění a ostatní. Naše úmysly jsou vždy ve velikém nebezpečí nedokonalosti, úmysly Církve nemohou býti než nejdokonalejší. Neboť tyto úmysly nejen jsou vnukány hlavou a srdcem Církve, vtěleným Synem Božím a Duchem Svatým, nýbrž jsou to i samy úmysly Ježíše Krista. V liturgické modlitbě jest jistota, že jsme spojeni s úmysly Božími. Jest jistota, že pro toto spojení se naše úmysly shodují se zalíbením Božím, a že pro toto spojení má modlitba zvláštní výsady účinnosti. Neboť jen při liturgické modlitbě lze říci obdobně se svatým Pavlem: „Nemodlím se já, ale modlí se ve mně Kristus.“ A stejně: „Byl vyslyšen pro svou uctivost.“ Tedy

s dogmatického hlediska musíme říci, že jediné liturgické modlitbě přísluší výsostně název katolické modlitby.

Se stanoviska mravního vidíme totéž. Bylo krásně řečeno (Clérissac), že liturgická modlitba má modelovací sílu, že může uvést pořádek do naší duše, do naší osobnosti a do našeho života. A to pořádek nejzákladnější, na němž je přímo závislá dokonalost a snaha o dokonalost křesťanského života. Individuální život a osobnost člověka noří se do nadpřirozeného života celku Církve a do neviditelné sice, ale neustále činné působnosti v duších; osobnost člověka se noří do celku a tím do osobnosti Ježíše Krista. To znamená cestu odporu proti sobeckosti, odkládání sobeckosti, základ to a vlastní začátek cesty křesťanské dokonalosti. Právě při morální stránce liturgické modlitby nejvíce vynikají oba póly, objektivno a individuálno, věčnost a osobitost.

Pro katolický náboženský život věčnost znamená věčnost — mimochodem řečeno: naše filosofie také praví, že bytnosti věcí jsou věčné — ponoření do věčnosti, unikání časovosti, to je podstata cesty křesťanských mravů a křesťanské dokonalosti. Liturgická modlitba je svou bytností věčná, nikoli osobní, proto má tento rys věčnosti právě svým zapojováním člověka do celku, jenž jest věčný, pro věčnost a má hlavou Krále věčnosti.“ Jak dalece je člověk zapojen do Krista, jak dalece je Kristus v něm vyjádřen, tak dalece je člověk věčným, objektivním, protože Kristus jest bytnost bytností, věčný obraz, podle něhož jest učiněno vše, co bylo učiněno“ (Romano Guardini). Teprve tehdy se člověk a jeho život stane celou skutečností ve svém pozdvižení myslí k Bohu, když je spojen se svým pravzorem v jeho pozdvižení myslí.

S morálního hlediska jest liturgie výrazem člověka — ale člověka, jaký má být, ne jaký jest, jest výrazem člověka, jaký tu ještě není. Proto povrchnímu člověku se velmi snadno zdá liturgická modlitba neopravdovou; vlastně se musí zdát takovou. Neboť na povrchu je cit, kdežto podstata jest v hloubce, cit chce nespoutanost, kdežto podstata vyžaduje kázně. A tak liturgická modlitba je vysokou školou křesťanské kázně.

To je liturgická modlitba v křesťanském životě s hlediska dějin, víry a mravů. Jest ideální modlitbou křesťanského života pro křesťana.

A modlitba individuální? Postavme se zase na trojí hledisko, dějin, víry a mravů. Většina lidí tvrdí, že nemají buňky pro filosofii, ale přece u všech lidí filosofie utváří a mění život. Renaissance a reformace rozpoutaly subjektivnost a individuálnost, na místo metafysiky přišlo rozbíjení atomů, experimentálnost. Na místo modlitby liturgické se vedrala modlitba individuální, takže liturgická modlitba zůstala skoro jen u oltáře. Na místo celkovostního řádu nastoupila soběstačná individuálnost a subjektivistický kult osobního. Jako filosofie vytrhla člověka z celku, tak časem důsledky této filosofie vytrhly z celku i člověka v jeho modlitbě. Jednotlivci se ztratila katolicky samozřejmá spojitost s celkem, byla stále více oslabována schopnost žítí bez námitek ve vědomí jednoty s celkem, schopnost býti údem celku. Ztrácel se smysl pro tradici v modlitbě a nastala i v modlitbě osamělost moderního člověka. Člověk se modlí, ale většinou se modlí jen dnes a z dnešku a pro dnešek, modlí se ze sebe, za sebe, a je značná obava, že také jen pro sebe.

S hlediska naukového bychom snad nejzřetelněji vyjádřili význam a ráz modlitby individuální užitím definice, kterou Romano Guardini označuje liturgii samu: „Liturgie jest náboženský čin osvobozeného a vykoupeného lidstva.“ Z toho plyne, že liturgická modlitba jest modlitba vykoupeného a obrozeného lidstva. Podle toho modlitba individuální jest modlitba osamělého člověka, který sám usiluje o dobrodiní vykoupení. Podmínky a výsledek zase lze viděti na naukové skutečnosti, že řeholnice, která nerozumí ani slova z liturgické modlitby, konajíc ji liturgickou řečí, přece koná skutečnou modlitbu, která má za stejných duševních podmínek právě takovou cenu jako modlitba, kterou má táž modlitba muže, jenž zná všechny jemnosti věd, zabývajících se tou modlitbou, kdežto modlitba individuální, to jest modlitba jednotlivce vytrženého z celku, stojí a padá s jeho osobním uvědoměním a s jeho osobními city.

S mravního hlediska takový jest výchovný význam individuální modlitby, taková jest její síla, jaký jest význam a jaká je síla jednotlivce osamělého. S náležitými výhradami také tu platí slovo svatého Bernarda: Magni passus — extra viam. Totiž mimo cestu Bohem postavenou jako pravidlo. Osamělý člověk pozdvihuje svou osamělou duši k Bohu. Mi-

losrdenství Boží jest nekonečné a jest psáno, že vyjde vstříc i třtině nalomené a knotku, který již jen doutná. Ale přes to vše zůstává pravdou celé náboženské nebezpečí individualismu, zůstává pravdou, že individuálnost znamená podržení sebe a nebezpečí, že v individuální odloučenosti člověk příliš záhy stane u mezí, přes které se nedostane. Mravní význam modlitby individuální ve srovnání s mravní silou modlitby liturgické vyjadřuje Romano Guardini rozdílem mezi prožitím lyrické básně nebo intimní novely a prožitím grandiosního díla Dantova. Jako v životě se má k sobě ukázněnost a romantismus, tak v mravním ohledu se může snadno státi s významem mravním individuální modlitby.

P r a k t i c k é d ů s l e d k y z toho jsou nasnadě a také jsou předmětem jiných přednášek; proto končím slovy několi-kráté citovaného Romana Guardiniho: „Když někdo má raději malou pobožnost než ukázněnou vážnost mešního officia, nebudiž mu bráněno. Ale není mu dovoleno říci, že liturgická modlitba není život, a sice větší a cennější život, než jaký obsahuje jeho individuální modlitební kniha, když nemůže ještě zvládnouti tyto silné a širé tvary. Ne, musíme uznati, jak hluboko trčíme v individualismu a subjektivismu, jak nevýslovně jsme změkčili, jak malé jsou rozměry našeho náboženského života. Musíme opět probouzeti touhu po velkém stylu modlitby.“ (Liturgische Bildung.)

PROŽÍVÁNÍ CÍRKEVNÍHO ROKU

Liturgický řád církevního roku jest jakýmsi regulátorem nadpřirozených sil, které proudí z Krista v jeho duchovním Těle-Církvi. Směřuje k tomu, aby život milosti ve vykoupeném lidstvu účelně a soustavně se rozvíjel, vzámáhal, zrál a špěl k svému dokonání.

Dílo vykupitelské ve svém dějinném průběhu a objektivním dovršení dalo člověčenstvu nadlidský, božský život milosti. Liturgická soustava církevního roku se soujmem posvětých prostředků převádí všechno vnitřní bohatství tohoto života v lidstvo.

Liturgie v ročním okruží spojuje nás životně s Kristem, zpřítomňuje nám životní dílo Vykupitelovo, plánovitě nám rozvinuje jeho vztahy k našemu životu, odhaluje po všech stránkách neobsažitelnou náplň jeho požehnání a při tom napájí nás z nadpřirozených zdrojů milosti, přivlastňuje nám plody vykoupení podle řádu Kristem zřízeného.

Tak upevňuje neustále království Boží v lidstvu a utvrzuje panství Boží pravdy v Boží milosti na zemi vykoupené.

Tak udržuje bohatství nadpřirozeného života v jeho subjektivním růstu a rozvoji. Aby bylo lze ozřejmit to šířeji a zároveň ukázat, jak jest prožívatí církevní rok, dlužno vyjítí ode Mše svaté.

Základním dělidlem času je rok. Délka roku měří se podle doby, v níž se země točí kolem slunce. Pohybem země kolem osy a postupným pohybem kolem slunce, jakož i větší nebo menší vzdáleností země od slunce povstává na zemi den a noc a čtvero ročních počasí. Přijímajíc tato přirozená dělidla času ovládá a posvěcuje je Církev duchovními normami, jimiž usměrňuje život vykoupeného lidstva. Délku roku měříme podle oběhu země kolem slunce, z něhož všecek pozemský, fysický život čerpá světlo a zúrodnující teplo.

Čím je slunce fysickému životu naší země, tím je Vykupitel lidstva, slunce spravedlnosti, pro duchovně mravní život člověčenstva. Z něho proudí milost, která nadpřirozeně osvětluje, zahřívá a zúrodnuje, plodíc nadpřirozený život, který

přejde po dokonání pouťi pozemské v život věčný v Bohu.

Církev, používajíc přirozených měřítek času, vyvyšuje je a posvěcuje. Dává jim nadpřirozenou výplň přiměřenou nadpřirozenému cíli vykoupeného lidstva i svému vznešenému úkolu. Usilujíc nadpřirozeně usměrňovat život vykoupeného člověčenstva, spojuje nás životně s dílem vykupitelským. Posvěcuje rok, pevně jej vížíc k přesvátnému ohnisku a spasnému zdroji, z něhož tryská světlo a zúrodnující síla milosti do našeho života. Činíc středem roku Krista Vykupitele, představuje nám ve své liturgii v rámci ročního okruží dílo vykupitelské v časovém pořadu. Konajíc takřka cestu kolem Krista a jeho spasného díla, udržuje v nás životní spojení s ním. Dílo vtěleného Boha nelze však zúžití na 33 let pozemského života. Započíná dějinami lidstva, hlavně slavnou příповědí vykoupení na prahu Starého zákona. Roste a rozvíjí se, až konečně v plnosti času naplňuje se a dokonává, aby do skonání světa udržovalo nadpřirozený život na zemi vykoupené.

Dílo vykupitelské ve svých veškerých dějinách předvádí, zobrazuje a zpřítomňuje Církev ve svém liturgickém roku. Neběží však tu jen o dějinnou vzpomínku, byť dramaticky sytě oživenou. Církev dílo vykupitelské nejen zobrazuje, nýbrž tajemně obnovuje. Církev je duchovním Tělem Kristovým. Kristus v Církvi žije a dílo své neustále obnovuje a skrze liturgický kult mešní i svátostný ovoce vykoupení v lidstvo převádí. Veškerá činnost Vykupitele vyúsťuje a vrcholí v úřadu velekněžském. A tento úřad ustavičně vykonává v oběti Mše sv., která jest s obětí kalvarskou totožna. Ustavičně obnovovaná oběť vykupitelská zůstává v Církvi ústředním, živým zdrojem milosti.

Vykupitelská oběť na kříži je zdrojem všech milostí. Z ní čerpají všechny spasné prostředky svou sílu a působivost. Ve Mši sv. obnovuje se tajemně, ale skutečně oběť kříže a s obětním úkonem (vlastní Kr. leitón ergón), pramenem všeho posvěcení, vskutku zpřítomňuje se i poklad všech milostí. Zdroj vši spásy posunuje se Mší sv. neustále z minulosti do přítomnosti. Ústřední spasný pramen, jenž vyprýštil na Kalvarii, tryská ustavičně v našem středu a z něho napájejí se všechny svátostné toky.

Všechna spasitelná milost proudí prvotně z oběti kříže, ale nám se jí dostává prostřednictvím Mše sv. Na oltáři napájí

se sedmero svátostných vodotoků, jež milost v lidstvo objektivně vykoupené rozvádějí.

K svátostným posvětným prostředkům, jež Kristus spjal s ústřední studnicí spasného požehnání, druží se svátostiny. Jsou to podružné posvětné vodotoky, jež k studnici milosti připojuje Církev.

Posvětná instituce Církve snaží se co nejbohatěji rozlévat požehnání vykoupení tvorstva a usiluje svátostinami zjednatí nám co největší účast na pokladech, jež jí jsou svěřeny.

Oběť Mše sv., denně sloužená, dodává církevnímu liturgickému roku vlastního podstatného milostiplného obsahu. Ve Mši sv. obnovuje se celé dílo vykupitelské, jež rozvinuje se v liturgii církevního roku v jednotlivých svých fázích. Denně otáčí se země kolem své osy. Toto denní otáčení působí, že se nám slunce vynořuje, „vychází“ a koná svou životodárnou pouť, ač stojí a my se otáčíme kol něho. Každý den posvěcuje Mše sv. Každý den vychází nám slunce nadpřirozené a rozlévá proudy nadpřirozeného světla a tepla do veškerého našeho života. Denně obnovovaná oběť Kristova je střediskem, z něhož proudí nadpřirozený život. Fysické slunce ovládá podle přírodních zákonů fysických život na naší zeměkouli. Život fysický v tvorstvu rozvíjí se sluncem v jednotlivých částech roku. Má svá údobí: jarní, letní, podzimní a zimní. Slunce udržuje a podmiňuje rytmus, řád a rozvoj života v klíčení, zrání a ustavičném rozvoji. Vše se uzpůsobuje podle působení slunce.

Poněvadž v dílech Božích vládne soulad, vidíme v duchovním, nadpřirozeném životě obdobu. Oběť mešní je nadpřirozeným sluncem našeho života. Denně vycházející slunce podmiňuje zdraví, plodný rytmus a rozvoj duchovního života. Ze Mše sv. se vylévá světlo a zúrodnující teplo. Všecky ostatní svátostné i mimosvátostné prostředky spjatý jsou se Mší sv. jako se svým ústředím. Jestliže Oběť mešní totožná s obětí vykupitelskou. Nuže, Církev usilujíc udržovati a pojišťovati zdravý rozvoj našeho nadpřirozeného života, soustřeďuje všecek náš duchovní život kolem Mše sv. Soustavou církevního liturgického roku vede nás pak v rámci ročního období takřka okružní cestou kolem díla vykupitelského, ve Mši sv. obnovovaného, které v jednotlivé fáze rozvinuje — jako země, denně otáčející se kolem své osy, denně sluncem oživovaná, koná svůj roční okružní pohyb kolem

svého životního slunečního zřídla. Jako za tohoto postupného pohybu a větší neb menší vzdálenosti od slunce vzniká čtvero ročních počasí a slunce působení své projevuje jinak na jaře, jinak v létě, jinak na podzim a v zimě, rozvinují postupný, zdravý rozvoj a rytmus života — tak obdobně ovlivňuje roční liturgický okruh rozvoj našeho života nadpřirozeného podle jednočlívých fází vykupitelského díla, jež v liturgickém kultu stále v plné síle oživuje a s námi životně spojuje. Třeba se tedy vroucně přimknout ke Mši sv. jako ke zdroji života a dáti se vésti liturgickým rokem.

Církevní rok v nynějším svém útvaru vykazuje dva slavnostní cykly s příslušným předhodím i pohodím: vánoční a velikonoční. Myšlenkově oba cykly spolu souvisejí, tvoříce podstatnou nosnou základnu a ideovou kostru církevního ročního okruhu v liturgii. Nelze je vnitřně oddělit. Jsouť organickým celkem. V rámci ročního údobí ustavičně připomínají, dramaticky zobrazují a ideálně zpřítomňují v časovém postupu dílo vykoupení, jehož počátkem je příchod Vykupitelův na svět (vtělení, narození, zjevení), středem smrt a zmrtvýchvstání a ovocem vylití Ducha svatého. Třetího okruhu církevního roku není. Vžitě rozdělování církevního roku na tři cykly (vánoční, velikonoční a svatodušní) není liturgické. Oslava seslání Ducha svatého patří liturgicky k době velikonoční. Je druhým hlavním svátkem a zároveň závěrem svátečního okruhu velikonočního. Sesláním Ducha sv. bylo objektivně dokonáno dílo vykoupení. Vylití Ducha sv. je vrcholně závěrečným činem Krista — Vykupitele. Znamená vdechnutí božského životního principu posvětné instituci Církve.

Organické cykly s vlastním předhodím i pohodím jsou v organismu církevního roku pouze dva: vánoční a velikonoční.

Co do formy nejsou to přesné okruhy, nýbrž mají spíše útvar eliptický s dvěma ohnisky. Oběma cyklům vévodí dva hlavní svátky. Cyklu vánočnímu Narození Páně a Zjevení (Epifania), době velikonoční Hod Boží velikonoční a Hod Boží svatodušní. Kol těchto dvojsvátků soustřeďuje se harmonicky slavnostní předhodí i pohodí.

Oba cykly spojují dvě volné periody neděl po Zjevení Páně a po sv. Duchu. Tyto dva úseky netvoří samostatného svátečního liturgického okruhu.

Neděle tohoto údobí nejsou žádnou ústřední slavností ovládány, formuláře jejich nespojuje žádná jednotící myšlenka, jako v době vánoční a velikonoční. Ani svátky v této době slavené netvoří historického nebo liturgického organického celku v rámci slavnostního okruhu, aniž vykazují jednotného liturgického rázu.

Neděle po sv. Duchu podržely svůj starokřesťanský nedělní charakter. Neděle v křesťanském starověku byla jako „Den Páně“ svátkem zmrtvýchvstání Páně, vděčnou oslavou díla vykoupení. Připomínala požehnání vykoupení, hlavně duchovní zmrtvýchvstání k nadpřirozenému životu. Střediskem nedělních pobožností byla obnova vykupitelské oběti při společné liturgii, s počátku se společným svatým Přijímáním.

Všechny pokusy o zjištění vůdčí tématické myšlenky ve formulářích neděl po sv. Duchu ztroskotávají. Pouze tři jakési společné motivy lze konstatovat v povšechné myšlenkové stavbě liturgie této volné periody liturgické (*Per annum*). První se odnáší retrospektivně do minulosti, druhý přihlíží k přítomnosti, třetí k budoucnosti: 1. ozvěna velikonoc, 2. úkoly pozemského zápolení se zlem, s překážkami naší spásy, 3. útěchy plná naděje na vítězné dosažení cíle a koruny slávy (druhý příchod Páně, *Parusie*). Poslední motiv vyznívá zvláště z formulářů posledních neděl. V nejstarších dobách, kdy Církev se brodila krví popravišť, rozechvíval tento motiv zvlášť tklivě a pronikavě. Není divu, že byl tolik zdůrazňován. Stará, pronásledovaná Církev kráčela životem do domoviny věčnosti v zkrváceném rouchu poutnickém se žhavou nostalgií po shledání s Pánem... Echo modliteb mučedníků „*Maranatha*“ — „Přijď, Pane Ježíši, přijď...“ — dosud zní v liturgii nedělní...

Tak vykazuje budova církevního roku (*Proprium de Tempore*) dvě hlavní součásti (cyklus vánoční a velikonoční) s dvěma bočními trakty. Kolem tohoto monumentálního stavebního komplexu vznikl velkolepý sad (svátků svatých). Po staletí byl upravován a rozšiřován. Starobylá budova jím velmi získala na kráse. Stále obohacovaný rámeček církevních svátků nádherně ověnil pestrostí své květeny starobylý masiv budov. Kalendář svatých (*Proprium sanctorum*) spojen s okružím církevního roku (*Proprium de Tempore*) v ladný

celek. Od středověku však počal se rámcový věnec sadů tak bujně rozrůstatí, že starobylá budova v něm znenáhla mizela. Počet svátků tak rozmnožován, že církevní rok zdál se ustupovati do pozadí. Vzájemný správný vztah církevní doby ke kalendariu svatých značně byl porušen přemírou nádherné duchovní vegetace. I neděle zatlačovány stále více svátky svatých. Církevní rok jevil se téměř jen bohatým okružím svátků svatých. Veliký papež Pius X. (podobně jako sv. Pius V.) zasáhl moudrou reformou a dal podstatné součásti církevního roku zase vyniknouti. Svatyně církevního roku zaskvěla se opět ve své vznešené kráse, aniž by byla rámcová ozdoba živého věnce svátků svatých podstatně utrpěla.

Podstatnou páteří ročního liturgického okruží jest *Proprium de tempore*, jež nás spojuje s dílem Kristovým. V církevním roce křísí v nás Církev postupně památku všech nejdůležitějších událostí ze života Páně i z jeho spasného díla. Chronologicky je před námi rozvinuje, aby božský příklad Spasitelův nám stále zářil před očima. Ve spojení s církevním rokem skrze Mši sv. a sv. svátosti rozlévá neustále v nitro naše nadpřirozené proudy milostí, skýtajíc nám sílu, abychom se Kristu stále více připodobňovali, aby nadpřirozený život, jenž z Krista v Církví stále tryská, ustavičně se v nás rozhojňoval. Svatí, jichž oslavu Církev v liturgickém okruží roku vřazuje, mají napomáhat naší slabosti. Jsou nám vzory, kterak máme se s Kristem spojovati a jemu se připodobňovati. Svatým vzdává tak Církev povinný hold lásky a Bohu děkuje za milosti, jež jim udělil. Z nejstarších formulářů svátků patrně, že oslavou svatých oslavována především požehnaná účinnost milosti, kterou nám Kristus na kříži zjednal. V životech svatých ukazuje nám Církev cestu ke Kristu. Svátí mimo to i svou přímluvou u Boha jsou nám nápomocni.

A čím více se jednotlivci připodobňují Kristu, čím více přibývá Církví spravedlivých na zemi a svatých v nebi, tím utěšeněji a požehnaněji v ní proudí zúrodnující pramen milosti a zásluh. Tento vzrůst Církve jeví se i ve vnějším rozvoji církevního roku. Nové svátky svatých jsou známkou stále se vzdávající síly Církve.

Přesto však podstata církevního roku tkví v soustavném

zobrazování, připomínání díla vykupitelského, života i působení Kristova a v životním spojování s ním, nikoliv v kalendariu svatých.

V díle vtěleného Boha vynikají zvláště dvě události, dva činy: vtělení a vykoupení. I v roce církevním tvoří dvě hlavní fáze vykupitelských dějin. Vtělení (respektive příchod a zjevení Spasitele) jest myšlenkovým střediskem cyklu vánočního, kdežto vykoupení jest hlavním předmětem liturgických oslav okruhu velikonočního. Oba cykly předmětně i dějinně spolu souvisí. Veliký čin Boží lásky rozvinují s dvojího hlediska a zároveň v časovém postupu jej rozvádějí. Vánoční okruh předvádí děj života Páně až po veřejnou činnost, velikonoční cyklus plasticky křísí vzpomínku na vykupitelskou činnost, hlavně na utrpení a oslavu. O vánocích si připomínáme příchod Spasitele i jeho království s náplní spasných dober. Pedagogicky připomíná nám tak Církev požehnání příchodu Kristova a království mesiášského, učí nás cenit jeho blahodárny vliv, budí touhu po jeho ovoci a zvyšuje naše úsilí o přivlastnění jeho účinků v duši. Vládnouc bohatstvím liturgických pomůcek a posvětných prostředků, vskutku mistrně snaží se Církev zvroutnět naši snahu o podmětné vykoupení. Budí v nás touhu po království Božím, rozzezvučuje všechny struny našeho srdce, mluví k nám o tmě, kterou rozptýlití může pouze mesiášský Spasitel, o ranách, jež vyléčiti může toliko jeho dobrota, o slabostech, jež odstraní jedině jeho síla. Nabádá nás k očistě srdce, k odstranění překážek milosti Boží. Křísí v nás radost nad štěstím, že žijeme v epoše mesiášské — radost z příchodu a zjevení božského osvoboditele.

Totéž úsilí projevuje v době velikonoční, jen v jiné formě, ve větších rozměrech a se stupňovanou intenzitou. Oslava vykoupení má býti hlavní a pronikavou roční obnovou našeho vnitřního života.

Liturgické okruhy velikonoční rozvinuje před námi vlastní dílo vykupitelské v jeho průběhu, v jeho dokonání i v jeho požehnaných plodech. Doba velikonoční, připomínajíc nám, jak bylo dílo vykoupení vykonáno, zvláště pronikavě nás učí, kterak máme jeho ovoce si přisvojovati.

Velikonoce jsou po stránce mravní výročí našeho nadpřirozeného znovuzrození, které jest účastí na smrti a zmrtvýchvstání Vykupitelově. Jsou nejpamátnějším výročí

našeho křtu, svátkem osvícení v Kristu, svátkem našeho nadpřirozeného zmrtvýchvstání a vzkříšení k životu věčnému. Církev usiluje tedy, aby doba velikonoční byla dobou našeho obrození v křestní spravedlnosti.

Po stránce podmětne podpírá liturgicky cyklus velikonoční, hlavně svým dlouhým kajícím předhodím, přímo velkolepé úsilí Církve o vnitřní obrodu a nový rozvoj nadpřirozeného života, Vykupitelem dobytého, křtem sdíleného a v posvětné instituci Církve stále živeného.

A zaléhá-li ohlas myšlenek vánočních i do volného údobí neděl po Zjevení Páně, rozvádí-li tu liturgie další vztahy k mesiášskému království v našem životě, pak perioda 24 neděl po sv. Duchu jest obdobím praktické křesťanské aktivity pod vedením Církve na zápolišti životním, obdobím mužného zápolení a práce i nového vzrůstu po obnově velikonoční.

Tak Církev snaží se nás účelně vychovávatí pro nebe, posvěcuje soustavně a plánovitě v církevním roce náš život, udržujíc nás v trvalém soužití s Kristem a pro Krista...

V liturgii zvlášť požehnaně obcujeme se svatými. Liturgie udržuje, obnovuje a stále upevňuje svazky, jež vízí duchovní rodinu Páně. V liturgii spojuje nás Církev s našimi oslavenými bratřími a sestrami, v nichž máme vzory, vůdce a pomocníky. V liturgii ožívá před zraky našimi příklad jejich ctnostného života. Nejen v hodinkách breviáře, nýbrž i v mešních formulářích křísí Církev před námi duchovní podoby (fysiognomie) svatých, jichž památku oslavuje. V životopisném obrazu (v jitřních hodinkách) líčí Církev jejich přední ctnosti, jež pak v hranolech liturgických textů hodinkových a hlavně mešních bohatě rozvádí. Měňivé texty v mešních formulářích o svátcích svatých křísí živě a plasticky profil oslavovaných mravních hrdinů. Mešní modlitba (kolekta) zdůrazňuje zpravidla hlavní ctnost světcovu, aneb podtrhuje význačně rysy jeho duchovní fysiognomie. V mešních čteních (v epištole a evangeliu) jest světec charakterisován slovy Písma svatého a za vzor nám postaven. V rozjímavých zpěvních textech mešních opěvuje liturgie s různých hledisk svatost a nebeskou oslavu světcovu, posiluje tak naši důvěru a vzpružuje nás k trpělivosti a vytrvalosti v boji se zlem. Mezitím co nám ukazuje příklad svatých, budí v nás živé vědomí, že svatí jsou našimi sourozenci a při slavení oltářní Oběti našimi spoluobětníky a spojuje nás

s nimi v modlitbách, jimiž se jménem naším přimluvy jejich dovolává.

Tak náš kult svatých v mešní liturgii ještě vroucněji přimyká k svatému zdroji, z něhož všechny toky milosti prýští, aby zavlažovaly, osvěžovaly a omlazovaly údy duchovního Těla Kristova. Mše sv. ukazuje se nám v stále novém světle jako neskonale úrodná štěpnice všech ctností. Vrcholný vzor ctností, který máme v Božském Obětníku na oltáři, svatí nezastiňují, nýbrž nám jej naší slabostí přibližují. Vždyť příklad svatých jest názorným výkladem nejvyššího vzoru, který máme v Kristu, výkladem přiblíženým k našim bědnostem ve všech životních situacích.

Arci, že v Kristu na oltáři se obětujícím máme nejdokonalější vzor nejsvětější lásky k Bohu i k lidem. Ve Mši sv. nabádá nás Pán, abychom jej následovali ve velkodušné obětavosti pro oslavu Boží a spásu lidstva, učí nás zříkati se smyslných dober a vydávati těla svá v oběť živou, svatou a Bohu libou (Řím. 12, 1), učí nás pokoře, milosrdenství a všem ostatním ctnostem.

Ale svatí, s nimiž se při oltářní Oběti spojujeme, nejvyšší vzor Kristův, příklady svých ctností, převádějí nám ho názorně do všech našich poměrů životních, do všech stavů a povolání, do všech našich běd. Ukazují nám konkrétně, jak máme Krista následovati a zároveň ctnostmi svými vydávají nám svědectví o neskonale požehnané účinnosti milosti Boží, která z Oběti oltářní tryská. Vždyť u oltáře naučili se svatí mučedníci hrdinské obětavosti, vyznavači hrdinské věrnosti a panenské duše hrdinské čistotě.

Právě obcování se svatými při Mši sv. ukazuje, čím je lidstvu oltářní ohnisko obětavé lásky, z něhož proudy milosti se rozlévají a zahřívají ledové ovzduší sobeckých zásad, jimiž svět se řídí. Právě kult svatých v mešní liturgii výmluvně nám hlásá, čím Církev (duchovní Tělo Kristovo) ustavičně se obcerstvue, osvěžuje, omlazuje, neustále kvete a neušlechtilější ovoce přináší.

U oltáře, tohoto pramene svaté lásky — dí Hettinger — rostou lilie panenství, které se výlučně a navždy zasubují Pánu; zde čerpá srdce odvalu státi se chudým s chudým Ježíšem v jesličkách; zde se učí člověk bratry milovati tak, jak je miloval Pán, a čerpatí sílu, aby se všecek odevzdal službě chudých a nemocných... Zde léčí se všechny rány,

uzrávají všechny veliké záměry, odtud pocházejí všechny činy svatého heroismu, jenž přemáhá svět. A věřící křesťan neodejde odtud, aby nebyl uslyšel tajemných hlasův, aby nebyl nabyl nadzemské síly, aby si neodnesl tesknotu v srdci po oblasti klidu, která ho vždy opět a opět táhne tam, kde jest jeho Bůh a jeho nejvyšší dobro. (Apologie des Christentums, 3. vyd. II. 2. 242.)

Vzájemně živé spojení mezi nebem a zemí, mezi Církví vítěznou a bojující projevuje se hlavně ve Mši svaté. A právem. Vždyť vykupitelská Oběť Kříže, obnovovaná Obětí oltářní, posvětila a neustále posvěcuje duchovní svazky, jež nás se svatými v nebi (a též s budoucími svatými — dušemi v očistci) spojují. Oběť Mše sv. přináší Církev bojující ve spojení s Církví vítěznou, s níž tvoří jedno Království Boží. Právě obnovou obětního úkonu, který spojuje zemi s nebem, stále utužuje Církev bojující své spojení s vítězným nebeským svým předvojem v blaženosti věčné. O zásluhy a přimluvy blažených nebešťanů opírá Církev své prosby při obnově vykupitelské Oběti.

Ve spojení s nebeským Jerusalemem, pod záštitou a za vznešeného doprovodu nebeského vojska svatých obětuje vykupitelskou žertvu, kterou jí do rukou vložila láska Boží. Se svatými nebešťany objímá živý Kříž, který se při Proměňování tyčí na mystické Kalvarii oltářní.

Před Proměňováním vyprošuje liturgie Církvi bojující ochrannou pomoc pro zásluhy a přimluvy Církve vítězné, po Proměňování prosí za Církev trpící a při závěru kánonu zkroutěně se modlí za blažené společenství s Církví vítěznou.

Zvláštní pozornost obrací Církev v mešní liturgii k světcům, jehož svátek slaví. V měnivých součástech mešních (v měnivém mešním formuláři) oslavuje jeho blahou památku, mluví o jeho ctnostech, velebí jeho triumf a přibližuje jeho příklad k našemu životu. Světec objevuje se takřka ve středu shromážděné obce věřících. Mše svatá duchovně zpřítomňuje jeho život, smrt i oslavu. Děje se tak zpravidla v den, jenž je výročím slavného jeho vstupu do nebe. Dále nás liturgie přenáší v duchu k jeho hrobu. Každá Mše sv. ke cti svatého slaví se vlastně na jeho hrobě. Každý chrám zastupuje ten den svatyni nad hrobem světcovým.

Mešní formulář křísí živě zjev světcův ve středu našem.

Ve sv. Oběti obnovuje se tajemně smrt i oslavení světcovo s Pánem.

Ve Mši sv. ožívá tedy spojení naše s blaženým nebešťanem. Oslavený úd Církve jeví se spojujícím článkem mezi námi a obětujícím se Pánem. Vede nás v mystickou smrt Páně i v jeho oslavu. Světec drží takřka jednou rukou Krista a druhou nás. Vmyslíme-li se v to, rozumíme mluvě mešních tekstů u oltáře.

V přípravné části Mše sv. (až po Obětování) je blažený vítěz hlavním předmětem naší pozornosti. Stojí po našem boku i v Introitu jako náš vůdce, v mešní modlitbě jako náš přímluvce, v Epištole jako náš učitel. V Evangeliu stojí vedle Pána, který naň ukazuje a vydává mu svědectví (velebí jej, že splnil příkazy jeho). Na počátku obětní části Mše sv. (při obětním zpěvu a obětním průvodu) jest světec naším chórovým průvodcem k obětišti. Jako orel vábí svá mláďata do výšin slunečních, tak pobízí nás světec k duchovní účasti na obnově oběti Páně. Nabádá nás, abychom se spojili s Obětí; která se na oltáři obnovuje. Ještě na samých prazích vlastního přeposvátného úkonu vzýváme jej (v tiché modlitbě) o přímluvu.

Potom však ustupuje světec pokorně stranou. Na posvátné scéně oltářní vévodí svatý děj obětní. V tajemství obnovy Oběti vykupitelské zmlká hlas světcův. Mystický závoj, který zachoňuje obětiště oltářní, halí i zjev světcův. Ve chvíli, kdy otevírají se nebesa a Slovo věčné za holdu andělů sestupuje na eucharistické obětiště, ožívá u oltáře setkání světcovo s Pánem, objetí lásky ve smrti světcově, dokonání sjednocení s Pánem i vstup do slávy věčné...

Teprve, když opět přistupujeme k oltáři, abychom přijali svatý plod obětní, objevuje se zase světec v našem středu. Za zpěvu k přijímání vede nás k stolu Beránkovu, a v děkovné modlitbě po svatém Přijímání stojí po našem boku jako přímluvný orodovník o spasné účinky vykupitelské Oběti pro život časný i věčný.

Po „Ite missa est“ provází nás z chrámu k denní práci. Ozvěna jeho svatého naučení, oživeného v liturgii, zní přes den naší duší. Ohlas jeho příkladu chví se v našich myšlenkách. Přímluva jeho sílí nás pod tíhou vezdejší lopoty. Po našem boku... Památka jeho posvěcuje náš denní život v práci, boji proti zlu, v radostech i bolestech. Den, který

prožíváme, je svátkem. Svátkem svatého. Svátkem, který obnovuje a zvroucňuje pojítka svatého obcování v rodině Páně, svatě společenství, v němž druh druhu pomáhá.

Tak vede nás liturgie v ročním okruží kalendářem svatých. Světec za světce vstupuje do našeho středu. Apoštolé, mučedníci, vyznavači, panny, svaté vdovy... Mezi nimi vynořuje se občas zářný zjev Matky Páně.

Tak stále se uvíjí a obnovuje svazek jednoty lásky v království Páně, posvátný řetěz bratrství.

Jest nutno, aby duch náš a srdce naše měly praktický užitek z bohatství skrytého v liturgii, aby se úžeji přimykaly k Církvi a utužovaly k spojení s Kristem stále vroucnějšímu a účinnějšímu. Tak uvolníme mohutný přítok nadpřirozených sil pro rozvoj svého vnitřního života.

Jestliže duše naše v roce církevním a v jednotlivých jeho údobích živí se tajemstvím života a díla Kristova, pak jistě podlehe jeho blahodárnému vlivu.

Taková tajemství nás proniknou nejenom jako abstraktní pravda, nýbrž uchvátí úplně celou naši bytost, vzrušujíc i naše smysly, aby pohnula srdcem naším a přiměla naši vůli.

To není jen prostá vzpomínka na minulost, nýbrž skutečnost, kterou Církev skutečně v přítomnu provádí a již se i my skutečně účastníme.

V každém období církevního roku září nám v liturgii nový paprsek lásky Toho, jenž jest naším Králem, Učitelem, Lékařem, Těšitelem, Vykupitelem a Přitelem. Jako kdysi v Betlemě, v Nazarei nebo na březích jezera Genezaretského zjevuje se Ježíš na oltáři, je uprostřed nás jako Světlo, Láska, Milosrdenství.

Tak nám liturgie přibližuje Pána, udržuje jej stále skutečně mezi námi, spojuje nás s ním. Tak máme liturgií podíl na životě Církve a na životě Krista. V okruhu církevního roku máme stálý podíl na tajemstvích Kristova života skrytého, veřejného, na jeho utrpení i oslavení. Liturgií také sklízíme jeho ovoce. Mimo to nabýváme pravidelnými slavnostmi svatých, kteří Pána nejlépe následovali, více světla a síly, poněvadž jejich příklady budí v nás lásku ke ctnosti a vštěpují ducha evangelia.

Jak hluboce pravdivé slovo pronesl veliký Pius X., když řekl, že v liturgii... máme první a nenahraditelný zdroj pravého křesťanského ducha.

Snažme se tedy, aby náš život splynul s liturgií života Církve, usilujme, aby všechny naše modlitby a duchovní cvičení byly spojeny s liturgií. Volme částky rozjímání se zřetelem k příslušné době nebo k příslušnému svátku církevního roku. Obcujme v modlitbách plně v duchu církevního roku s dítkem Ježíšem, s Ježíšem trpícím, s Ježíšem oslaveným, s Ježíšem žijícím ve své Církvi.

Varujme se nesprávné liturgické zbožnosti. Liturgický život nezáleží v poetických požiticích nebo v poutavém studiu náboženské liturgické archeologie. Chraňme se především zbožnosti, která by se klonila ke kvietismu a jeho následkům, to jest oslabení vnitřního života, oslabení bázně Boží, naděje, touhy po dokonalosti, boje proti chybám a úsilovné snahy o ctnost. Prosme Pána, aby vzdálil od nás všechnu přecitlivělou zbožnost, která vidí liturgický život jen v dojmech a ve vzrušováních a vůli nechává v nevolnictví obrazivosti a citlivosti.

Pán od nás nežádá, abychom byli lhostejni ke kráse a k posvátné poesii v liturgii. Svými zpěvy a obřady obrací se Církev výslovně k smyslům, aby ještě více uchvátila duši svých dítek, aby jejich vůle uchvátila pravá dobra a tím jistěji, lehčeji a dokonaleji je pozvedla k Bohu.

Mohu tedy okoušeti veškeré nepomijivé a spasitelné svěžestí dogmat, jež nám znázorňuje liturgie. Mohu se dáti uchvátiti velebností slavné Mše sv., mohu se kochati v kráse modliteb, v úchvatných obřadech...

Nesmím však zapomínati, že všechny zdroje, jež mi liturgie otvírá, jsou toliko prostředky, abych dosáhl jediného cíle veškerého vnitřního života: abych odumřel starému člověku, a na jeho místě, abys žil a vládl ty, ó Ježíši.

Žiji pravým liturgickým životem, jestliže prožívám Mši svatou, modlitby a obřady, abych se vroucněji spojil s Církví a skrze ní měl podíl na vnitřním životě Ježíše Krista, na jeho ctnostech, aby tak lépe ze mne vyzařovaly.

Liturgický život nás trvale učí, ve všem jednati z pohnutek nadpřirozených. Uvádí nás do nadpřirozeného ovzduší

Jestli vedeme život liturgický, zcela nás proniká c t n o s t z b o ž n ý c h. Vždyť veškerá liturgie není nic, leč ustavičný a veřejný úkon této ctnosti, po božských ctnostech nejvznešenější.

Liturgie zcela zachvacuje naši bytost. Souhrnem obřadů, symbolů, adorace, zpěvů, modliteb — které působí na smysly: na sluch, na citlivost, na obraznost, na rozum a na srdce, obrací nás liturgie úplně k Bohu. Připomíná nám, že všechno v nás musí se vztahovati k Bohu.

V liturgii všechno mluví o Bohu, o jeho dokonalostech, o jeho dobrodiních; všechno nás přivádí k Bohu.

Liturgií stále mluvíme k Bohu a projevujeme svoji zbožnost nejrůznějším způsobem. Liturgie je školou přítomnosti Boží a to školou přítomnosti našeho Boha, jak nám ho zjevilo vtělení, nebo spíše školou přítomnosti Ježíšovy a školou jeho lásky.

Láska se řídí poznáním, jak láskyhodná jest bytost milovaná, řídí se důkazy lásky, které nám dala milovaná bytost; především však — jak praví učitel andělský — živí se její přítomností.

Liturgie nám opakuje, vysvětluje, zpřítomňuje různé projevy života Ježíšova mezi námi. V liturgii pokračuje Spasitel ve svém velkolepém vyučování a ve svých projevech lásky. Uprostřed nás se stále obětuje — zjevuje lásku i dobrotu svého Srdce.

Poznáváme Pána víc a více, nejen historicky, to je zahaleného staletími, ani ne tak, jak jej často pozorují bohoslovectví badatelé těžkými úvahami. Je s námi, mezi námi, je vždycky Emanuel, Bůh s námi, se svou Církví a proto s každým z nás.

Slavnostmi církevního roku, čteními z evangelia a ze spisů apoštolských, podivuhodnými paprsky, jež vyzařují z jeho svátostí, hlavně z Nejsvětější svátosti Oltářní, žije mezi námi, takže slyšíme takřka údery jeho nejsvětějšího Srdce. Ježíš žije v nás a chce v nás působiti, nečiníme-li tomu překážky.

Všecky formy lásky vyzařují z podivuhodných kolekt, živlů, obřadů a pronikají moji duši. Jestliže stále žiji ve spojení s Ježíšem živým, přítomným, všecek můj nadpřirozený život se mohutně sílí, rozvíjí a zdokonaluje.

Mám-li se něčeho zříci, v něčem se zapřítí, vyplniti těžkou povinností, snášeti utrpení neb křivdu, ztrácí při tom duchovní boj, ctnost a zkouška svůj hořký, bolestný a odpudivý osten — jestliže místo holého kříže, vidím na kříži

Tebe — můj Spasiteli — Tebe živého v mé blízkosti — jenž ukazuje mi své rány, žádáš po mně této oběti na důkaz lásky.

Liturgie je mi při tom ustavičnou podporou, opakujíc mi, že při těchto projevech lásky nejsem sám. Nejsem sám v boji proti přirozenosti, která mne hledí stále ovládati. Církev provází mne mateřsky, dává mi podíl na zásluhách milionů duší, s nimiž jsem v obcování svatých, duší, které mluví touž řečí lásky jako já a obnovuje mě v jistotě, že nebe a očistec jsou jen k tomu, aby mne povzbuzovaly a pomáhaly.

Cineš František: Mše sv. v bohoslužebném řádu církevního roku. Olomouc 1931—1932. (Dosud 2 svazky.) Autor v tomto nádherném díle medituje Mši sv. během církevního roku a ukazuje tak její mnohotvárnou mystickou krásu, které se nikdy nenasytíme a jejíhož dna se nikdy nedočerpáme.

ÚČAST KŘESŤANA NA KNĚŽSTVÍ KRISTOVĚ

Úvod.

Přisahal Hospodin a nebude toho želeti: Ty jsi Knězem na věky, podle řádu Melchisedechova“ (Žalm 109, 4) — to jsou slova velkého proroctví, které bylo dáno tomu, o němž svatý Pavel ve svém listu k Židům praví: „Máme Velikého Ježíše Krista“, a svatý Petr dodává: „K němu přistupujete, kameni to živému, jenž byl od lidí zavržen, od Boha však vyvolen a poctěn, také sami se jako kameny živé na něm vzdělávejte v duchovní dům, v kněžstvo svaté, abyste podávali duchovní oběti příjemné Bohu, skrze Ježíše Krista“ (I. Petr. 2, 4). „Skrze Ježíše Krista“ — tato formulka vždy se v posvátných liturgických textech opakuje, nachází se již v nejstarších křesťanských liturgických modlitbách, a to jak v eucharistické modlitbě, tak v katechumenátu, křtu a svěceních. Dojemným jest tuto formuli, tento závěrečný úkon, tento vůdčí motiv při prolísování liturgických knih nalézt na každé stránce, jakožto znamení něžné péče Církve svaté, její a naše spojení s Kristem vždy přesvědčivěji, tepleji a krásněji utvářeti. Kristus jest heroldem, vůdcem, pánem našich modliteb. Není v liturgii modlitby bez vztahu ku Kristu, bez onoho kristologického znamení. Společenství s Bohem jest podmíněno společenstvím s Kristem.

„Skrze Ježíše Krista“, tímto se vyjadřuje, že teprve skrze Krista, jakožto zprostředkovatele smíru, dostává se našim chválám, díkům, prosbám a obětím jejich vnější a vnitřní oprávněnosti, neboť hříchem stali jsme se Božími nepřáteli a proto nesmíme se odvažovati předstoupiti před Boha. Bohu nepřátelské srdce a hříšné rty nemají práva na vyslyšení. Kristus stal se však naším „smířením“ (Efes. 2, 14), „v něm máme zmužilost a přístup s důvěrou a skrze víru k Bohu“ (Efes. 3, 12), „neboť Bůh v Kristu svět se sebou smířil“ (2. Kor. 5, 19), „smrtí totiž svého Syna“ (Řím. 5, 10).

Skrze Krista-Vykupitele dostává se našim modlitbám a

činům síly, zásluhy, posvěcení a ceny. Skrze Krista-hlavu, s níž my jakožto údové k jednomu organismu, k jednomu nadpřirozenému společenství jsme sloučeni, jsou naše modlitby přednášeny Bohu. S námi přistupuje Kristus před Boha a činí naše modlitby svými modlitbami, naši oběť svou obětí a my opět jeho Oběť, kterou za nás přinesl, smíme činiti naši obětí. Kristem jsou obětovány naše modlitby na zlaté pateně jeho věčného kněžství. „Jeden jest prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš“ (1. Tim. 2, 5).

Kristus jakožto prostředník překlenul onu nezměrnou propast mezi Bohem a přenáší nás ze závratné vzdálenosti k jeho blízkosti. Veškero naše obcování s Bohem, zvláště však liturgické, jest v nerozlučné a nezbytné souvislosti s Kristem. Tato absolutní skutečnost, „Kristus náš prostředník“, prostupuje jakožto silné a plodné životní jádro celou liturgií. Každá milost, která v liturgii s nebes výšin k níž nám země sestupuje, nalézá svou cestu jen skrze Krista a naopak každé klanění, každý dík a pocta, která chce v liturgii vystoupiti k trůnu Boha Otce, prochází skrze Krista-Prostředníka. V liturgii jest Kristus cestou, branou, úhelním kamenem, který jest zasazen do středu světa. „Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne,“ tak praví sama vtělená Boží Pravda Ježíš Kristus (Jan 19, 6).

Prostřednictví Kristovo zahrnuje v sobě úřad prorocký, královský a kněžský. Každé z těchto tří důstojenství zasazuje v diadém prostřednictví nový drahokam. Úřad kněžský — safír — přináší oběti. V den vtělení byl Kristus nebeským svým Otcem pomazán olejem posvěcení svatého Kněžství a oděn rouchem Božské velebnosti. Přinášení oběti jest speciálním úřadem kněžským. Kristus stal se svým vtělením opět druhým Adamem, který byl hlavou celého lidstva podle těla a Kristus jest opět hlavou obrozeného lidstva podle ducha. My jsme tak údy toho mystického Těla, jehož jest Kristus hlavou. A tak přináší-li hlava oběti, přinášejí je zároveň s ní spojené všechny údy onoho mystického Těla. Je-li tedy úkon obětovati úkonem speciálně kněžským, jsme tak všichni účastni oné funkce kněžské, jsme-li sjednoceni s Kristem-Veleknězem. Jak jest to možno a jakým způsobem se toto uskutečňuje, jest úkolem našeho pojednání o účasti křesťana na kněžství Kristově.

I.

Nezbytným základem pro pochopení celého učení katolické Církve v theorii i praxi a taktéž pro každý nepatrný zlomek z jejího učení a pro porozumění našeho námětu jest Církví svatou neochvějně hláсанé dogma o dědičném hříchu. A proto dříve než přikročíme k rozvinutí našeho thematic, jest nezbytno předeslati několik myšlenek o prvotním hříchu.

„Dědičný hřích jest v očích lidí bláznovstvím, ale toto šílenství jest moudřejší než veškerá lidská moudrost, neboť jak jinak chceme vysvětliti pokaženou přirozenost lidskou? Celá její podstata závisí od tohoto nepochopitelného tajemství. Jakmile křesťanské náboženství vysvětlilo tuto nauku, otevřely se mi oči a zřel jsem všude doklady této veliké pravdy. Neboť celý svět hlásá ztraceného Boha a kleslou přirozenost,“ tak praví Pascal.

A tak popřením nebo přehlédnutím tohoto základního dogmatu klesají všechna ostatní dogmata a pak nikdy bychom nepochopili, k čemu jest nám třeba Prostředníka-Velekněze, Ježíše Krista. Adam, praotec lidského pokolení, byl stvořen ve svatosti a spravedlnosti. Tato prvotní svatost byla darem nadpřirozeným a neměla tedy svého kořene v přirozenosti lidské. Byla účastenstvím na přirozenosti Božské.

Nadpřirozenost tohoto prastavu není sice výslovně Tridentinem formulována, ale slova „sanctitas et iustitia“ připouštějí svým někdejšíím užíváním toliko smysl „nadpřirozené svatosti a spravedlnosti“. Každá pochybnost mizí pozdějším zavržením a odsouzením bludů Baja a Quesnela. Prvotní spravedlnost a svatost byly náplní milosti Ducha Svatého, byly vyzdvižením do stavu dítek Božích a projevovaly se v důvěrném a láskyplném obcování s Bohem. To vyvozuje se opět ze stavu člověka obrozeného ve křtu svatém. Neboť svatý Petr nazývá jej „úcastenstvím na přirozenosti Božské“ (2. Petr. 1, 4). Tato svatost byla kořenem naprosté svobody od veškeré vnitřní žádostivosti po protibožském. Všecky síly člověka, smyslné jako duševní, ze sebe nesměřovaly k ničemu jinému než k plnění vůle Boží. Pokušení k hříchu mohlo přistoupení k člověku vnějškem. K nadpřirozené svatosti a mravní svobodě družil se další dar: síla a jasnost rozumu. Bůh dal lidem, jak líčí Písmo svaté v kni-

ze Sirachově: „Rozum, jazyk, oči, uši, srdce k myšlení a naplnil je moudrým nazíráním, cit vлил do jejich srdce, aby jim ukázal velikost svých skutků, aby chválili jeho svaté Jméno, velebili jeho divy a vypravovali o velikosti jeho činů, neboť slávu jeho velebností viděly oči jejich a uši jejich slyšely slavný jeho hlas. K tomu všemu obdaroval je vnitřní kázní a dal jim v dědictví zákon života“ (7, 5—11).

První člověk, jakožto přirozená hlava viditelného světa, tím že jeho lidská přirozenost byla povýšena do nadpřirozena, oním nadpřirozeným darem prvotní svatosti a spravedlnosti, byl tajuplným způsobem prorokem celého kosmu, který v něm a za něj zvěstoval mystickou chválu Boží; člověk byl králem celého světa; jeho užíváním měl sám sloužiti Bohu a tím vtěliti celou přírodu v službu Boha; člověk byl pak knězem, neboť zasvěcoval kosmos se sebou jako oběť provanutou Duchem Svatým, tehdy sebe sama, jsa čistá a prostá veškerou poskvrny, obětoval člověk v oběť čistou. První člověk ve stavu prvotní svatosti a spravedlnosti byl obětníkem i obětí. Analogii uvidíme pak u Krista — druhého to Adama obnoveného světa.

Zatím co byli naši prarodičové prosti vnitřní žádostivosti, dali svůj souhlas vnějšmu pokušení k odboji proti Bohu. Tím, že souhlasili s myšlenkou, kterou jim vnukl ďábel, býti rovnými Bohu, netoliko mu podobnými, netoliko býti v láskyplné závislosti pod jeho majestátem otcovství, nýbrž býti mu rovnými, tímto pouhým souhlasem k odboji, neposlusností se projevivším, dopustili se onoho hrozného činu, který nazýváme hříchem. Poslušnost vůči zákonu Božímu byla podstatnou částí a vrcholem, ba řekněme přímo jedinou obětí, kterou lidstvo mělo a musilo vzdávati Bohu jakožto Tvůrci, na důkaz své závislosti na něm. Jakmile první lidé začali tíživě snášeti onen nezbytný fakt: „Bůh jest nad námi“, vnikl v tento svět onen problém, který stále tíží všechny moderní pohany, snažící se svrhnouti toto sladké jho. A v tom spočívá právě podstata veškeré pýchy, neboť jak praví svatý Augustín: „Pýcha jest tam, kde člověk více miluje býti ve své, než v Boží moci“ (Enchiridion č. 45).

Přes život v mravní svobodě a v rozumovém bohatství, přes lásku Boží a zaslíbení věčného stavu prvotní blaženosti, byl náhle Dárce všech těchto neocenitelných darů poci-

těn jako břímě, protože v sluch prvních lidí, tedy čistě vnější smyslovou percepcí vstoupila ona myšlenka v duši, promluvená oním prvním odbojníkem vůči nejvyšší Autoritě: „Nezemřete smrtí! Ví zajisté Bůh, že v kterýkoli den budete jísti se stromu života, otevrou se oči vaše a vy budete jako bohové, vědouce dobré i zlé“ (Gen. 3, 4). Tato slova Luciferova vešla v lidská srdce. Byl projeven souhlas k nim. A tímto souhlasem, provázeným činem, přervána byla všechna něžná pouta stavu dítek Božích, zničen dar prvotní nadpřirozené svatosti a spravedlnosti, Duch Svátý odstoupil od člověka a tento ubohý člověk klesl s výšin nadpřirozena k hroudě přirozena a svým nesmírným pádem roztříštil celou onu monumentální stavbu chrámu Ducha Svatého – nadpřirozeného života. „Skrze jednoho člověka přišel hřích na tento svět a skrze hřích smrt, a tak na všechny lidi přišla smrt, poněvadž se tím stalo, že všichni zhřešili“ (Řím 5, 12). Na těchto slovech apoštola Pavla staví církev své dogma o dědičném hříchu. Na ně odvolává se vždy, kdykoliv ve svých učitelských rozhodnutích zakročuje proti různým bludům, popírajícím základní nauku o dědičném hříchu. Tak již na koncili Kartaginském roku 418, který byl potvrzen papežem Zosimem, cituje tato Pavlova slova a praví: „Jinak není rozuměti, co praví Apoštol, než jak katolická Církev, která jest všude rozšířená, to vždy rozuměla (Denzinger 102). A za jedenáct set let Tridentský koncil (1546) zcela přesně svou definicí stanoví učení o podstatě a následcích prvotního hříchu: „Nevyzná-li někdo, že první člověk, když přestoupil v ráji zákon Boží, ihned svatost a spravedlnost, v níž byl stvořen, ztratil, a hříchem tohoto vzepření uvalil na sebe hněv Boží a nemilost, jakož i smrt, kterou mu Bůh předtím hrozil, smrtí pak že vešel pod moc toho, který od oné doby měl vládu nad smrtí, t. j. ďábla, a že celý Adam tímto hříchem vzpoury na těle i na duši byl přeměněn k horšímu, ten budiž v klatbě.“ Anathema pak pokračuje: „A kdyby někdo tvrdil, že vzepření se Adamovo uškodilo jenom jemu samotnému a nikoliv jeho potomkům, a že ztratil jenom pro sebe Bohem danou svatost a spravedlnost, nebo že když se poskrvnil hříchem neposlušností, toliko smrt a tresty hříchu na celé pokolení lidské přivedl, ale nikoliv zároveň hřích, který jest smrtí duše, ten budiž dán do klatby, neboť od-

poruje Apoštolovi.“ (Denzinger 789—9.) To jest zcela přesně a určitě definované učení naší katolické Církve o dědičném hříchu a jeho následcích.

II.

Hříchem odepřel tvor Tvůrci povinnou poslušnost a v pýše chtěl si osobiti právo, které přísluší jedině Bohu. Nenalezl se již žádný člověk schopným přiblížiti se opět Bohu s obětí čistou a neposkvrněnou, již by byl vzdal chválu a prosbu smíru, neboť vše to, co by mohl obětovati Bohu na poslušnosti a sebezapíravé lásce, to bylo mu nemožným. Pouze kdyby se byl vyskytl člověk, který nebyl Bohu povinen poslušností, a z naprosté lásky by přinesl obět, pak by existovala s lidské strany možnost zadostiučinění. Obé zdá se nemožným. „Apud homines hoc impossibile est, apud Deum omnia suntabilia. — U lidí jest to nemožným, ale u Boha je vše možným“ — praví Písmo svaté (Math. 19, 26). A tak tžž Apoštol, který nás poučil o skutečnosti dědičného hříchu, a tžž Církev, která tuto hroznou skutečnost výše zmíněnými větami vysvětlila, učí nás zároveň v bezprostřední souvislosti textu víře ve Vykupitele z poroby hříchu, který, stav se za nás Obětí a Obětníkem, přivedl nás opět ve stav dítek Božích. To jsou ovšem tajemství milosrdenství Božího, která jsou nám směrodatná, tajemství, jichž nemůžeme vyzkoumati, ale která dovolují nám nahlédnutí v nauce o vykoupení do nezměrných propastí zachraňujícího milosrdenství a odpouštějící lásky.

Bůh mohl sice hřích prostě odpustiti tím, že vlitím nových sil milostí by byl přivedl člověka k úplnému poznání jeho vzepření se Bohu, pak k lítosti a konečně k opětovnému vstupu do stavu dítek Božích. Ale zdaž by nezůstal přece určitý nedostatek, ne sice v člověku, ale v linii světového řádu? A tak Bůh ve své nezměrné moudrosti a lásce našel prostředek, jímž by bylo zadostiučiněno za spáchaný hřích odepření oběti poslušnosti, aniž byl porušen jím jednou stanovený mravní řád. Nebeský Otec, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy, seslal svého Syna Ježíše Krista k lidem, aby je vykoupil a aby všichni mohli opět vejíti v stav dítek Božích. Tohoto nám pak Bůh představil jako Obět smíru za hříchy naše. *Et Verbum caro factum est* —

A Slovo Tělem učiněno jest, to Slovo, ten odvěký Logos, druhá to Božská osoba, Syn Boží, stejné podstaty a důstojnosti s Otcem, nedlužil Otcí poslušnosti, neboť on byl Božskou svou vůlí sám zákonem. Pro něho nebylo povinností, která by stála nad ním. Pro něho nebylo také sebezáporu ve věčném souladu vůle se zákonem, ve věčné lásce k dokonalé podstatě Boží. Neboť On jest a byl vždy identickým se zákonem a Boží podstatou. A tento Logos — Slovo podjal se úkolu státi se poslušným jako člověk vůle Boha Otce. Tento Ježíš Kristus, „jenž jsa ve způsobě Boží, nepokládal za loupež to, že jest rovný Bohu, nýbrž sebe sama zmařil přijav způsobu služebníka tím, že se stal podobným lidem a ve vnějším svém zjevu byl shledán jako člověk. Sebe sama ponížil, stav se poslušným až k smrti a to smrti kříže“ (Filip. 2, 6—8.).

To, co dluží člověk Bohu od přirozenosti, poslušnost a lásku sebezáporu, dá se stručně vyjádřiti slovy: „obět sebe sama“. Neboť obět není ničím jiným, než odevzdáním něčeho Bohu k vyjádření naprosté poslušnosti a poddanosti svému Stvořiteli a Pánu. A tak jest právě obět vrcholným bodem a cílem veškeré bohoslužby všech časů a u všech národů. Obět jest vyjádřením uznání vyšší autority Boží. Podstatou však každé oběti musí býti neviditelný úmysl sebeobětování, projevený na venek obřadem obětním. Aby obět byla dokonalou, musí býti dokonalým dar obětní. Ale nesmíme zapomínati, že kleslý člověk nemohl sebe sama přinést jako obět dokonalou. Jest sice pravdou, že dědičný hřích ho neučinil radikálně zlým, ale dvojitou ztrátou, prvotní svatosti totiž a spravedlnosti, stal se subjektivně neschopným přinést obět latreutickou i propitiatorní objektivní, absolutní hodnoty. Ale člověk, jsa si byť i matně vědom své závislosti na Bohu, hledal náhradu za sebeobět v zástupné oběti destruktivní, symbolicky očištné. Všecky předkřesťanské obětní obřady jsou velkým vyznáním lidstva, že i když ne všude a vždy, přece v hloubi duše přebývalo ono vědomí, že musí lidstvo nějakým úkonem Boha usmířiti, aby dosáhlo odpuštění vin a mohlo mu pak přinášeti oběti čisté, oběti chvály a díků. Zároveň však rituální uzpůsobení těchto obětí, které byly vždy spojeny se zničením zástupného obětního daru, jsou dokladem, že lidstvo samo nebylo schopno tohoto usmíření. Lid-

stvo poznávalo, nebo alespoň, byť snad i nejasně, pociťovalo, že jeho duchovně tělesná přirozenost, která by měla být vlastně souborným principem od něho vyžadované sebeoběti, není již neporušena, nýbrž že jest „tělem hříchu“, a pociťovalo onen nekompromisní zákon nutnosti, jako svatý Pavel, „ut destruat corpus peccati“, aby bylo zničeno tělo hříchu (Řím. 6, 6.). Proto že subjektem vyžadované sebeoběti jest netoliko duch, nýbrž celý, myslící a chtějící, duchovně tělesný člověk, proto v něm musilo být odstraněno vše, co odporuje naprostému odezdání se Bohu, co činí jeho obět nehodnou, zkrátka vše to, co koření v duchovně tělesné přirozenosti, oloupené prvotní integrity, aby se stal čistou obětí. Tato obětní myšlenka je klasicky vyjádřena v kolektě středeční Mše svaté po I. neděli postní: „Pohlédni, Pane, na rodinu svou a uděl, aby před tebou duch náš touhou po tobě zazářil, jenž se umrtvováním těla krotí.“

Náboženským sebezničením nebyl by však mohl člověk opět získati ztracenou neporušenost, již mu bylo kromě svatosti nezbytně nutno, aby se mohl Bohu obětovati jako objektivně dokonalá a příjemná obět zadostiučinění. Neboť on mohl toliko zničit svou zkaženou přirozenost, ale nikoliv ji podrobiti onomu očištnému procesu, který vyhlazuje vše zkažené a nahrazuje neporušeným a proto se musel člověk uchýliti k náhradním prostředkům, takže to, co byl sám povinen, představil na vnějším předměti, totiž na obětním zvířeti, které představovalo jeho dar a na ně vložil symbolicky své hříchy k očištění zničením obětního daru. Ale nesmíme při tomto zapomínati, že tofo zničení jest pouze integrujícím elementem ve smírné oběti kleslého lidstva, nikoliv podstatným prvkem každé oběti. Podstata každé oběti musí zůstávati latreutická, neboť tou byla obět prvního člověka, jak jsme se již zmínili a tou jest také Obět Kristova, neboť ona má být právě obnovením oběti prvního člověka, tím však, že dříve, než mohla být přinesena obět latreutická, muselo dojít k smíru lidstva s Bohem, vystupuje více do popředí prvek propitiatorní.

Všeobecně jest znám onen velkolepý paralelní vztah Adama ke Kristu, který vylíčil svatý Pavel ve svém listu k Římanům. Svatý Pavel staví smrt Kristovu jako *actus contrarius* - úkon pravého opaku k hříchu Ada-

m o v u. A vskutku představují hřích Adamův a Kristova Oběť na kříži absolutní etické opaky. Se stromu poznání chtěl Adam v odbojně neposlušnosti a v zaslepené touze po sebevyvýšení získati plodu pro ještě vyšší život, než jakým byl obdařen. V této neposlušnosti odepřel Bohu úkon povinné poslušnosti, tvorů přiměřený: obětné odevzdání sebe sama Bohu, aby od něho vše očekával a získával zajištěný pokrok požíváním plodu stromu života a stanovenou míru společenství na Boží přirozenosti. Kristus však na stromě Kříže připevnil celý svůj život v pokorné poslušnosti vůči zákonu Otce, v poslušnosti, jíž nebyl povinován, jak jsme se již zmínili. Nikdo nemohl účinněji postaviti pokoru v protiklad pýše onoho: „budete jako bohové“, než ten, který jsa „in forma Dei — nepovažoval to za loupež, že jest rovný Bohu, nýbrž přijal způsobu služebníka.“ Nikým nemohl býti lépe odpykán čin Adamův, kterým chtěl zneužiti svého těla a ducha k emancipaci od Boha, požitím zakázaného plodu, než tím, jehož Tělo, posvěcené hypostatickou jednotou, bylo obětováno v poslušnosti vůči Otci v trpké smrti na kříži. O d p r v n í h o o k a m ž i k u s v é l i d s k é e x i s t e n c e, j i ž v s k r y t u p ř e s v a t é h o l ů n a s v é p a n e n s k é M a t k y, o b ě t o v a l s e s c e l o u s v o u s v o b o d o u, s c e l ý m s v ý m p o z d ě j š í m j e d n á n í m a t r p ě n í m n e b e s k é m u O t c i j a k o O b ě t s m í r u a c h v á l y. To jest nám jakožto Zjevení Boží sděleno v listě k Židům, neboť tam čteme: „Jest nemožno, aby krev býků a kozlů shladila hřichy. Proto vcházaje na svět (Kristus), praví: Obětí krvavých ani darů jsi nechtěl, ale tělo jsi mi připravil; zápalné oběti za hřichy se tobě nelíbily. Tu jsem řekl: Hle, přicházím, jakož jest psáno v závitku knihy o mně, abych vykonal vůli tvou, Bože“ (10, 5—7.). Při vstupu na svět započatá Oběť byla dovršena vnějším dokončením, smrtí na kříži a proto volá umírající: „Dokonáno jest!“ (Jan 19, 30.).

III.

Kristus přinesl tedy onu absolutně čistou a bohubílou Oběť, jež byla obnovením oné oběti, kterou odepřel Adam a sním všichni jeho potomci. Vylitím poslední kapky krve a úplným

odevzdáním své svobodné vůle přinesl Kristus onu Oběť katechén, onu jedinou neposkvrněnou a nekonečně cennou Oběť za celé lidstvo. To jest učení Církve svaté na základě Zjevení Božího. Kde však jest oběť, tam musí býti také kněz. Oběť a kněz, to jsou dva vzájemně se vyžadující pojmy. Býti knězem, znamená v první řadě přinášení oběti. Přinesl-li Kristus onu největší a pravou Oběť, pak jest v logickém důsledku také knězem. Kristovo kněžství bylo již předpověděno ve Starém zákoně a s naprostou určitostí hlásá je Nový zákon. Svatý Pavel nazývá Krista „Veleknězem našeho vyznání“ (Žid. 3, 1.).

V tomto slově dá se shrnouti krátce a jasně obsah listu svatého Pavla k Židům, tohoto listu Nového zákona, tak významného pro liturgii. V kapitole 7., kde zní takořka srdce celého dopisu, předvádí nám svatý Apoštol Krista jakožto Velekněze, jeho tajemný, nadzemský původ, jeho vznešenost nad Abrahamem, praotcem Starého zákona a nad kněžími starozákonními z pokolení Levi. Kristovo povolání a ustanovení slavnou Boží přísahou: Přisahal Hospodin a nebude toho želeť, Ty jsi knězem na věky. A toto slovo přísahy připomíná jeho věčné kněžství v nejsvětějším stánku nebeském, jeho prostřednictví pro vyšší zákon vnitřního ospravedlnění, jeho vstup do svatyně k trůnu velebnosti v nebesích, Oběti vlastní jeho krve. I když Apoštol mluví nejprve o krvavé obětní liturgii kalvarské a nekrvavé nebeské, má zajisté také při svých bystrých výkladech přece na mysli liturgické shromáždění tehdejšího křesťanského světa. Prokmitají pozadí jeho úvah. Kristus není pro něho pouhým Veleknězem, který svou kněžskou činnost již všestranně zakončil, nýbrž on jest jako Velekněz každému křesťanskému shromáždění za účelem liturgickým konanému přítomen.

Z řečeného vyplývá, že dle svatého Pavla jest v křesťanské liturgii Kristus jako Velekněz našeho vyznání. „Kristus Velekněz naší liturgie“, to učí také církevní Otcové a staré liturgické texty. Dle Klementa Římského, který byl dle zpráv svatého Irenea (Adv. haer. III., 3.) třetím nástupcem svatého Petra v Římě, nepřinesl Kristus jen jednou svou Oběť v minulosti, nýbrž jest svou vznešenou osobou uprostřed liturgie křesťanské společnosti. „Kristus jest Veleknězem našich obětních darů, jest zástupcem a podporou naší slabosti. To

jest ta cesta, na níž nalezneme svou spásu, Ježíše Krista, Velekněze našich obětních darů.“ A unášen v starokřesťanském kultu dominujícím radostným nadšením, žije úplně z vědomí, že jest posilován Kristem, naším Prostředníkem, pokračuje: „Skrze něho vytrvale usilujeme po výšinách nebes, skrze něho nazíráme na jeho svatou a vznešenou tvář, skrze něho otevírají se oči našeho srdce, skrze něho prodírá se náš temný rozum ke světlu, skrze něho chtěl nás Pán učiniti účastnými jeho nesmrtelného vědění“ (kap. 36.). Jadrnou modlitbou zakončuje Klement chválu: „tebe, ó Pane, velebíme skrze Velekněze, skrze ochraňujícího vůdce našich duší, Ježíše Krista, skrze něho budiž tobě čest a chvála nyní a od pokolení k pokolení a od věčnosti do věčnosti. Amen.“ (kap. 61). Že tehdy tato představa o Kristu jako Prostředníku a Veleknězi byla živým pojmem, dokazují i svatí mučedníci Ignác a Polykarp. Tertulián (220) praví, že modlitba a díkůčinění dějí se skrze Krista, kněze Otcova (adv. Marc. 4, 9.). Jak tato myšlenka byla ještě svěží v VIII. století, dokazují dvě frankské preface, v nichž se modlí kněz: „Skrze Krista, našeho Pána, pravého a věčného Velekněze, jediného Kněze bez poskvrny a hříchu. Jeho krví jsou očišťována srdce všech. Skrze něho přinášíme obětní dary smíru, nejen za hříchy lidu, nýbrž i za své vlastní urážky. Prosíme tebe, abys odpustil všechny naše viny, jichž jsme se dopustili křehkostí svého těla, na osobní přímluvu našeho Velekněze.“ A v druhé prefaci modlí se kněz: „Skrze Krista, Pána našeho, který svým věčným kněžstvím nás, všechny tobě sloužící kněze, posvěcuje. Neboť smrtelným tělem přioděni, velice potřebujeme denně odpuštění svých vin, že musí krev Velekněze prositi nejen za lid, nýbrž i za nás.“ (Mohlberg, *Das fränk. Sakr. Gelas.*, Münster 1918, 150–177.)

Zřejmě vidíme, že Kristus, který přinesl oběť neposkvrněnou, jest také knězem. Řekli jsme, že Kristus jest druhým Adamem, a jako zastával Adam trojí úkol ve světovém řádu, jsa dotud přioděn prvotní svatostí a spravedlností, podobně i Kristus. V čem spočívalo kněžství Adamovo? Který pojem nezbytně souvisí s pojmem kněžství? Jak jsme již řekli: oběť. Adamovo kněžství projevovalo se přinášením oběti a opakujeme ještě jednou slovy sv. Augustina, jaká byla oběť prvních lidí: „Tehdy, jsouce čistí a neporušení od poskvrny hříchu, přinášeli sebe sama v oběť Bohu“ (De civit. Dei, XX. 26). A K r i s t u s, jako dru-

hý Adam, obětoval rovněž sebe sama jako Oběť bez úhonnou, a tak byl opět restaurován onen prvotní stav, kdy obětující byl zároveň obětí (De civ. Dei, X, 10). Tam jest nejideálnější realizace ideje Oběti, kde obětující a oběť jsou sloučeny v jedné osobě. Oběť v tomto smyslu jest nejreálnějším výrazem kultu.

Kristova Oběť není však toliko osobní obětí nýbrž jest, podobně jako byla oběť Adamova, obětí Hlavy celého lidského pokolení a rozeného Prostředníka mezi Bohem a lidmi. Kněz jest totiž veškerenstvem nebo samotným Bohem ustanovený obětník, který jménem všech má přinést Bohu oběť a tím zaujmouti místo mezi Bohem a lidmi. Bohu má přinést kult lidu a od Boha má opět ony plody oběti zprostředkovati lidu. Ale jako musí kněz lid zastupovati, a aby ho mohl zastupovati, musí k němu náležeti a z něho pocházeti, tak mu musí býti od lidu nabídnut obětní dar, a jako kněz ve své oběti alespoň symbolicky obětuje, tak musí i lid svou účastí na oběti představovati své obětování. Kristus jako kněz musel přijmouti také dar od lidstva, „proto také jest potřebí, aby rovněž on měl něco, co by obětoval“. Musel obětovati: corpus peccati — tělo hříchu —, které však bylo bez hříchu. Podobné tělo neexistovalo a proto opět tajemství Božího milosrdenství učinilo zázrak. Z Panny, která vzhledem k zásluhám Ježíše Krista byla ochráněna poskvrny dědičného hříchu, z tohoto tedy panenského, čistého těla přijal své Tělo, které pak jako čistou Oběť mohl za nás obětovati. Tím tedy, jak učí církevní Otcové prvních století, že náš Kněz přijal od nás, co za nás obětoval, přijetím totiž našeho těla, v němž se pak stal obětním darem, v němž byla zahrnuta veškerá lidská přirozenost, byli jsme i my všichni spoluobětování. Kristus stal se svou Obětí prvotinou nás všech. Oběť Těla jeho jest totiž Bohu zárukou, že všechno tělo, tedy všichni lidé mu budou obětování. Svätý Augustin, vykládaje slova Jobova: „Ad te omnis caro veniet — k tobě přijde veškeré tělo“ — táže se: „Proč přijde k Bohu veškeré tělo? Protože přijal tělo. Jenž byl prvotinou, přijal je z panenského lůna — po přijetí prvotiny bude následovati ostatní, aby oběť byla úplnou.“

IV.

Smrt Kristova, jíž bylo zničeno tělo hříchu a lidská přirozenost opět spojena s Bohem, jest pravou a jedinou obětí Nového zákona. Této oběti jsme všichni účastní, kteří jsme přijali křest, neboť ve křtu byli jsme nadpřirozeným způsobem včleněni v Krista, přijali jsme jeho celou podobu, „configurati in Christum“, jak praví Apoštol. Všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrti byli jsme pokřtěni. Křtem byla realizována ona inkorporace v mystické Tělo, jehož hlavou jest Ježíš Kristus. Neboť, jak praví dále apoštol sv. Pavel, „jestliže jsme byli v něj vštípeni co do podobnosti smrti, zajisté i co do vzkříšení budeme v něj vštípeni, to věduce, že starý člověk náš byl spolu s ním ukřižován, aby se zničilo tělo hříchu“. Touto mystickou smrtí těla hříchu ve křtu svatém přijímáme nový princip vyššího, nadpřirozeného života, a, jak praví Apoštol: „odíváme se v Krista“. Křtem jsme vtěleni v mystické Tělo Kristovo, jehož údem se stáváme. Slovo „mystické“ nemá zde ani zdaleka onen význam co „mystický fenomen“. Je-li řeč o příslušnosti křesťana k mystickému Tělu Ježíše Krista, pak se vždy jedná o naprosto normální vztah, v němž stojí každý křesťan ke Kristu v takovém poměru, aby měl nadpřirozený život, jakým má žít. Ve výrazu „mystický fenomen“ má slovo „mystický“ mnohem užší význam a označuje určitou, poměrně řídkou formu nadpřirozeného života. Nejsme údy Těla Kristova v tom smyslu: „jest tomu tak, jako bychom s ním byli jedno,“ a také ne v tom smyslu: „beru vás pod svou ochranu, vy jste mé vlastnictví, já dovolím, abyste se mnou byli sloučeni, jako byste tvořili podstatnou se mnou část,“ nýbrž „my jsme skutečně jedno s Kristem“, skutečně, pokud tato jednota jest subjektem vlastností a práv. „Mystický“ neznamena jednotu v opaku ke „skutečný“. Jsou skutečností i mimo okruh hmatatelných věcí. Přihlédneme-li přesněji k oněm obrazům, jichž svatý Pavel užívá o těle a údech a jaké z toho vyvozuje důsledky pro praktický život křesťana, musíme si říci: Není možno, abychom tento život, proudící celým organismem, jak jej svatý Pavel popisuje, pokládali za pouhou metaforu. Církevní Učitelé a velikáni duchovního života v tom směru nikdy neměli pochybností. Tak praví svatý Ambrož: „Jako údové Kristovi jsme tělo jeho těla. Spása naše

pozůstává v tom, býti s Kristem za jedno, býti sloučenu s jeho Tělem, zde není vadnutí, zde není stopy po hříchu.“

Přečetná jsou místa podobného znění u svatého Augustina, která mají jen tehdy význam, rozumíme-li jim doslovně. „Hlava a tělo jsou jedno, jeden Ježíš Kristus. Dva jsou jedním tělem; mluví týmž hlasem, trpí totéž utrpení a minula-li doba zkoušky, požívají téhož klidu. Kristus nás v sebe vtělil a učinil nás svými údů. V něm jsme nyní jeden Kristus. V úplné pravdě jsme jeho tělo. V něm náležíme Kristu. Jsme Kristem. Vtělil nás v sebe, abychom byli Kristem.“

Svatý Augustin mluví tedy zcela jasně o tom, co rozumí výrazy: mystické Tělo Kristovo a údů Těla Kristova. V Kristově oběti mají údové jeho mystického Těla spoluobětovati nebeskému Otci. To řekl sám Spasitel, když pravil: „A já, budu-li povýšen od země, potáhnu všechno k sobě. To však řekl, naznačuje, jakou smrti měl zemřítí.“ V oběti na kříži chtěl tedy Kristus všechny k sobě přitáhnouti. A proto praví svatý Pavel v listě k Židům: „V jeho vůli jsme posvěcování obětováním Těla Ježíše Krista jednou provždy, neboť jednou Obětí zdokonalil provždy ty, kteří se posvěcují.“ Jest jedna jediná Oběť: ve vůli Kristově jsme posvěcení obětováním jeho Těla jednou provždy. Jest jeden jediný Kněz: Kristus a údové jeho Těla. Jest jeden jediný obětní dar: Kristus a údové jeho Těla. A proto pravil jeden z nejpřednějších údů jeho Těla, svatý Pavel, v listě ke Kolosenským: „Nyní se raduji z utrpení pro vás, neboť vyplňuji na svém těle to, co zůstává z utrpení Kristova pro jeho Tělo, kterým jest Církev.“ V této stejné myšlence svatý Petr, první viditelná hlava mystického Těla, nazývá celé křesťanstvo „svatým kněžstvem a královským kněžstvem,“ ale zároveň napomíná své čtenáře: „K němu přistupujte, kameni to živému, jenž byl od lidí zavržen, od Boha však vyvolen a poctěn, také sami, jako kameny živé se na něm vzdělávejte v dům duchovní, v kněžstvo svaté, abyste podávali duchovní oběti Bohu příjemné skrze Ježíše Krista.“

Toto včlenění v mystické Tělo, toto zasazení kamene našeho života v duchovní stavbu, čímž se umožňuje všeobecné kněžství údů Kristových, děje se dle Kristova ustanovení svátost-

mi. A přinášení duchovní oběti v živém připojení navždy znova zpřítomněnou Obětí Kříže děje se ve společném slavení eucharistické Oběti. Branou všech svátostí a tím též vstupem do nadpřirozeného života jest křest. Jím dostává se nám nejprve účasti na nadpřirozeném životě, jím stáváme se opět dítkami Božími a tím jsme zároveň určeni a povinni, jakožto údové Kristovi, nadpřirozeným způsobem velebiti a uctívati s Ježíšem Kristem, jenž jest Hlavou mystického Těla, nebeského Otce. Jinými slovy řečeno, my jsme křtem svatým posvěceni k nadpřirozenému, permanentnímu vztahu k našemu Veleknězi. Toto posvěcení našeho vztahu ke Kristu jest podle učení Církve označeno v duši nezrušitelným znamením, jež nazývají theologové svátostným charakterem. Tři jsou svátosti, jež vtiskují toto nezrušitelné znamení: křest, biřmování a svěcení kněžstva. Všecky tyto tři svátosti dle učení svatého Tomáše Aquinského nás určují a uschopňují k účasti na úkonech křesťanského kultu. Křtem jsme včleněni v mystické Tělo — pouze kdo jest pokřtěn, jest schopen přijmouti ostatní svátosti, jimiž proudí život milosti mystickým Tělem. Abychom byli zmužilými dítkami Božími, silnými a účinnými údy Kristovými, přistupuje zároveň jako doplněk křtu biřmování, aby nás ještě úžeji a pevněji spojilo s Kristem, aby nám udělilo ještě vyšší důstojnosti a posvěcení a tím aby ještě hojněji v nás proudila jeho milost. Tím jest skončeno nadpřirozené posvěcení jednotlivého údu Těla Kristova. Ale musí přece také býti údové, kteří zastupují na zemi místo a činnost hlavy mystického Těla, kteří s Kristem vystupují a jednají na jeho místě jako nadpřirození prostředníci mezi Bohem a lidmi. Tito musí býti zcela zvláštním způsobem ve spojení s Kristem, musí obdržeti zcela zvláštní posvěcení a tímto spojením a posvěcením býti účastni mimořádných darů milosti. A toto děje se ve svátosti svěcení kněžstva. Svátostnými tedy charaktery jsme více nebo méně uschopněni a povinováni k účasti při úkonech kultu Krista-Velekněze. Nejdříve kněz charakterem jest tak připodobněn Kristu, že jest schopným Obět Kristovu, tuto nejvznešenější činnost, která obsahuje nejvyšší kult Bohu, vykonávati a přináseti, ale křesťaním charakte-

rem jsou také všichni ostatní uschopněni tuto Obět, třebaž ne vykonávají, přece jenom jako jejich vlastní, účastí totiž údů mystického Těla, přinášet jako obět Bohu. Oběma charaktery zároveň jsou kromě toho křesťané povinni a schopni v životě milosti, který jim zároveň přináší jejich charakter, obětovati sebe Bohu jako živou obět. Charakter biřmování jenom zesiluje tuto schopnost a povinnost k vykonávání vnějších a vnitřních úkonů bohoslužby. A tak každý z těchto tří charakterů nás posvěcuje k aktivnímu účastenství na kněžství Kristově, na onom Božském kněžství, k němuž jeho lidská přirozenost byla posvěcena hypostatickou jednotou.

V.

„Ježíš Kristus, náš Bůh a Pán, přinesl sebe sama vytrpěním smrti na oltáři kříže svému Otci v obět. Protože ale jeho smrtí nemělo zaniknouti jeho kněžství, chtěl zanechatí své Nevěště, Církvi svaté, jak toho lidská jeho přirozenost vyžaduje, viditelnou obět. Touto měla se ona krvavá Obět na kříži zpřítomňovati, měla jako památka trvati až do skonání časů. Proto prokázal se v oné noci zrady, při poslední večeři, jako Kněz podle řádu Melchisedechova na věky, a přinesl svému Otci Tělo své a Krev svou pod způsoby chleba a vína. Pak podal obě apoštolům, které tehdy ustanovil jako kněze Nového zákona a dal jim příkaz jakož i jejich nástupcům v kněžství, aby totéž obětovali, tím, že řekl: „To čiňte na mou památku!“ To jsou slova učení koncilu Tridentského. A tentýž koncil pak vysvětluje, že Mše svatá jest pravou obětí, kteráž představuje a obnovuje Kristovu Obět na kříži. Mše svatá se obětuje jako pravá obět. V Oběti Mše svaté jest nekrvavým způsobem obsažen a obětován tentýž Kristus, který se za nás obětoval krvavým způsobem na kříži. Tentýž Kristus, který se na kříži obětoval, obětuje se nyní skrze ruce knězovy. Rozdíl pozůstává toliko ve způsobu přinášení oběti. Podstatou této eucharistické Oběti jest tedy stejné sebeobětování Kristovo v pravém slova smyslu, jako v Oběti kříže. A proto tuto Obět přináší Kristus a nikoliv kněz, který jest pouze prostředníkem a nástrojem. K r i s t u s

jest tedy i zde při Mši svaté jediným a pravým Knězem, za nás a s námi se přinášejícím svému nebeskému Otci v Oběť! Účast na liturgické bohoslužbě Oběti naší svaté Církve jest nejreálnější účastí na kněžské činnosti Kristově.

Jak jsme se již zmínili, vtěluje se duše přijetím křtu v mystické Tělo Kristovo a tím jest včleněna ve společenství s mystickou hlavou Krista-Velekněze. Kdo tedy ještě není pokřtěn, nebo kdo jest odloučen těžkým hříchem od společenství s Kristem, ten není buď schopným nebo hodným předstoupiti před trůn nebeského Otce. Společenství s Kristem jest to, které nám umožňuje vstup do svatyně Nového zákona, k liturgické bohoslužbě. Také žid nebo pohan může míti dnes misálek, ba dokonce může býti i pobožněji přítomen Mši svaté a může s větší vroucností pronášeti posvátné texty než celebrující kněz, ale přece nemá účasti na svaté Oběti, protože z de není oné vnitřní jednoty s obětujícím Veleknězem. V oné hodině neskonalé milosti znovuzrození stali jsme se účastni tohoto velikého vyznamenání. Během křestních obřadů vložil na nás kněz štolu a uvedl nás do domu Božího slovy: „Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Christo in vitam aeternam. — Vstup do chrámu Božího, abys měl účastenství s Kristem pro věčný život.“ T o t o účastenství není však pouhým účastenstvím milosti, nýbrž i účastenstvím lásky, práce a zájmů. Při křtu a birmování byli jsme pomazáni svatým křížmem. Když je biskup na Zelený čtvrtek světil, modlil se, aby věřící měli tímto pomazáním účast na královské, kněžské a prorocké důstojnosti Kristově. Dostalo se nám tedy svátostného poslání k účinnému působení na Kristově královském, kněžském a prorockém poslání. My můžeme, máme a musíme spolupracovati na smíření a vykoupení světa milostí, které se nám dostává přimknutím se k činnosti našeho Velekněze. Ve Mši svaté, této naší společné oběti s Kristem, hlavou mystického Těla, ožívují se všechny společné zájmy a potřeby. Srůstáme vždy více s naším Veleknězem. Jeho královský, kněžský a prorocký duch nás více a více naplňuje a posiluje. Věrné vykonávání královského kněžství, k němuž jsou všichni posvěceni, jest také posláním, kterého se nám dostává z obětního společenství v sociálním životě s věčným Vele-

knězem. Nejprve pracovati na posvěcení a zdokonalení sebe sama, tak aby „náš život byl zvěstováním slávy toho, jenž nás povolal z temnoty ku podivnému svému světlu.“

Účastenství na kněžství Kristově vyžaduje od nás také účastenství na oné kněžské činnosti katexochén — na oběti. Již ta slova, jichž užil Kristus k ustanovení nejsvětější Oběti, vylučují veškeru pasivitu a žádají také naši aktivitu. Když proměnil chléb a víno a rozdal obětní pokrm učedníkům, pokračuje Spasitel: „To čiňte na mou památku!“ Tedy nikoliv pasivitu vyžaduje Kristus při nejsvětější Oběti, nýbrž aktivitu. Jest sice pravdou, že tato slova platí nejprve těm, kteří jsou nositeli svátostného kněžského posvěcení, kteří jakožto nástrojové velekněžské plnomoci přijali moc proměňovati obětní dary v Tělo a Krev Kristovu. Platí však tento příkaz Kristův i o všech těch, kteří křtem přijali posvěcení na všeobecné, královské kněžství. Také jejich účast na nejsvětější Oběti nesmí býti pouhou pasivitou, nýbrž aktivitou — oni mají spoluobětovati s knězem u oltáře. Tak jest rozuměti slovům svatého Petra, která vyjadřují všeobecné kněžství věřících. Zde se nejlépe realizuje nauka o mystickém Těle Kristově. Onen duch obětování, který měl Kristus, jakožto hlava mystického Těla, již při vstupu na tento svět, a který vyvrcholil v dokonání Oběti na kříži, tentýž duch, jako miza vinného kmene proniká do větví, tak musí prostupovati a oživovati celé tělo a každý jednotlivý úd. Tato vůle sebeobětování hlavy Ježíše Krista musí planouti též v našich srdcích. V liturgických textech a obřadech misálu nalézáme autentický výraz tohoto ducha lásky a vůle k sebeobětování. Vyjádřením pak tohoto ducha lásky a vůle sebeobětování jest ona aktivita. Nemáme býti proto pouhými posluchači Mše svaté, nýbrž spoluobětíky; a to nejen vnitřními úkony, nýbrž, je-li to možno, i vnějšími. To dobře pochopila původní církevní praxe, kdy věřící přinášeli sami své obětní dary na oltář, když střídavými modlitbami a zpěvy se udržoval stálý kontakt věřících s knězem. A proto jest jen vítati opět ony litur-

gické snahy, aby lid byl ve stálém spojení s knězem, slavícím u oltáře nejsvětější Oběť.

Pomůckou k probuzení a prohloubení vědomí spoluoběti má být i tak zv. missa recitata, lidový chorál a podobné aktivní účastenství věřících na Mši svaté. Tuto aktivitu vyžadují a vyjadřují různé mešní texty, jimž porozumíme jenom po znalosti dějinného vývoje Mše svaté. Zmínili jsme se, že v prvotní církvi přinášeli věřící své dary v průvodě na oltář. Tento průvod s obětními dary byl vyjádřením vnitřní vůle se obětovati. To byl zřejmý výraz aktivního účastenství na liturgii, zřejmý důkaz, že věřící se nepokládali za pouhé posluchače Mše svaté, jaké z nich udělala barokní doba, nýbrž za spoluobětující. Proto přicházeli věřící a přinášeli obětní dary, chléb a víno, nebo jiné, k účelům charitativním. Ještě r. 1078 ustanovil papež Řehoř VII. na římském koncilu, že věřící nemají přicházeti k nejsvětější Oběti s prázdnýma rukama, nýbrž mají přinášeti dar, který by pak spoluobětovali.

Dnešní zindividualisovaný člověk ostýchá se projevit veřejně svou vůli a ochotu k obětem. Příliš hluboko zapsal tento nezdravý individualismus v srdce lidská onen základní blud veškeré lhostejnosti a povrchnosti v náboženském životě, že náboženství jest věcí privátní. Dnešní člověk se domnívá, že náboženství a nábožnost náležejí k vnitřnímu světu, ony že jsou oborem, za nějž si každý sám nese odpovědnost. To má být věcí jen osobního svědomí a Pána Boha. Ale zde jest, jako v mnoha jiných věcech, liturgie, nebo řekněme to ještě zřetelněji, Kristus, náš liturg, nejlepším vychovatelem. Náboženství není věcí privátní. Pouze jako člen společnosti, úd těla, vstupuje člověk do nadpřirozeného života. Křest, biřmování, pokání, svátost manželství, svěcení kněžstva a poslední pomazání nejsou svátostmi čistě osobními, nýbrž jsou záležitostí společnou — záležitostí života celé Církve svaté. Tak vychovává Církev svou liturgií již od dob apoštolských. Majíce před očima krvavou Oběť kalvarskou, přidružovali se první křesťané k obětnímu průvodu se svými dary, a tam čerpali sílu a posvěcení pro hrdinnou oběť mučednictví. Ve všech dobách jest život svědomitého křesťana určitým mučednic-

tvím, byť i nekrvavým. Kdo by zde nebyl hluboce proniknut touhou, denně nebo alespoň v neděli zajistiti si posilu a posvěcení k této oběti? Ta nutnost zůstává i dnes stejně jako v prvních dobách křesťanských. Tak musíme se i my přidružovati ke Kristově Oběti a ji doplňovati svou obětí, jak to činil a učil svatý Pavel, jak jsme se již zmínili, a tak se připojovati k vykonávání velekněžského úřadu Kristova. Nahlédněme zběžně v několik liturgických textů na potvrzení těchto myšlenek. V sekretě V. neděle po svato-dušních svátcích dodnes prosí Církev svatá: „Milostiv buď, Pane, snažným našim prosbám a tyto oběti služebníků a služebnic svých dobrotivě přijmi, aby to, co jednotlivci obětovali, všem prospělo k spáse.“ Dříve než se kněz modlí sekretu, obrací se k lidu a vybízí: „Modlete se, bratří, aby moje i vaše oběť stala se příjemnou u Boha Otce všemohoucího.“ Tedy i dnes, ačkoliv není již onoho průvodu s obětními dary, předpokládá modlící se a obětující Církev, že chléb a víno jsou netoliko obětními dary kněze, nýbrž také našimi dary, jimiž jsou symbolisovány naše dary duchovní, vůle a ochota obětovati a tak uznávati Boha za svého Pána a jemu povinnou chválu vzdávati. Při vzpomínce živých před proměňováním modlí se Církev: „Pomni, Pane, služebníků a služebnic svých i všech vůkol stojících, jejichž zbožnost jest tobě povědoma, za které ti přinášíme, nebo kteří tobě přinášejí tuto oběť chvály.“ — A pak se modlí kněz, když vztahuje ruce nad obětinami: „Tuto tedy oběť naší služebnosti, ale i veškeré své rodiny, prosíme, Pane, abys usmířen přijal.“ — To jsou jen nepatrné doklady, že posvátná liturgie žádá naši aktivitu při nejsvětější Oběti Mše svaté, kterou přinášíme jako živí údové mystického Těla ve spojení s jeho Hlavou, jíž jest Kristus, náš „veliký Velekněz“. Musíme opět oživití onu ideu skutečnosti, že Mše svatá jest Obětí Kristovou i obětí naší.

Mše svatá má pak nesmírně veliký sociální význam a úkol, aby totiž lidi učila žítí v obětavosti. Nepřijde na to, kdo lépe dovede filosofovati o theorii oběti, nýbrž na to, kdo sám dovede oběť žítí. Svatí mučedníci a církevní Otcové nepsali, nebo alespoň velice málo, theoretického o oběti, ale oni byli nám zářivým příkladem pro život oběti. „Dopřejte mi té veliké milosti, abych byl Bohu obětován, dokud jest oltář ještě připraven“ — to jsou slova,

hodná mučedníka prvního století, sv. Ignáce Antiochenského. (Řím. 2, 2.) Dle učení svatých Otců přetvořuje nás eucharistická Oběť v krvavou oběť pro Boha. Proto „pili křesťané denně kalich krve Kristovy, aby sami mohli svou krev pro Krista vylítí,“ píše sv. Cyprián (ep. 58, 1.). Dokud není našemu katolickému lidu jasným význam oběti Mše svaté, dotud budou jednotlivci i celí národové cizí křesťanství v nejhlubším a nejpravdivějším životním pojetí. Do oboru náboženství vede jen jedna jediná cesta, cesta odříkání, cesta oběti. Dogma a mravní zákon vyžadují oběti. Oběť náleží k obsahu, srdci veškerého náboženství, obzvláště však křesťanského. A proto jest nejušlechtlejším symbolem křesťanství kříž a jeho denní realizace, Mše svatá, ona Oběť čistá, již Beránek neposkvrněný „nás svou Krví vykupuje a činí nás Bohu našemu královstvím a kněžími“ (Zjev. 5, 10.).

Z á v ě r. V několika málo větách podáme ještě shrnutí celého našeho námětu. Vyšli jsme ze základního dogmatu o prvotním hříchu, který spočíval v odepření kultu Bohu-Tvůrci, povinnou poslušností, která zároveň byla jedinou obětí, již přinášel Adam, jakožto kněz celého tvorstva. Následek tohoto odepření oběti byla ztráta účastenství na životě Božím a všechny následky s tím spojené. Možnost obnovy byla schopna jenom bytostí, která nedlužila Bohu poslušností. Tou byl Kristus, neboť on sám jest sobě odvěkým zákonem. Tento přijal na se úkol prostředníka mezi Bohem a lidmi, který vrcholí v kněžské činnosti, přinesení Oběti. Oběť musela býti paralellou oběti odepřené. Tedy oběť poslušnosti. Tato oběť byla přinesena smrtí na kříži. Kristus jest však Veleknězem na věky. Proto Oběť svou krvavou denně chtěl obnovovati nekrvavě. Proto ustanovil Oběť eucharistickou. Kristus však nepřinesl tuto oběť toliko za sebe jako člověka, nýbrž za celé lidstvo. My jsme vtělení v jeho Oběť křtem, a tím béřeme podíl na jeho kněžské činnosti jakožto údové jeho mystického Těla. Účast nesmí však býti pasivní, nýbrž aktivní — obnovováním totiž úmyslu, touhy a vůle spoluobětovati při „Oběti čisté, Oběti svaté, Oběti neposkvrněné“, která byla jako „Oběť všechny v sobě zahrnující Bohu přinesena skrze Velekněze, jenž sám byl knězem obětujícím i darem obětním“. (Augustín, De civ. Dei X, 6.) Skrze něho, s ním a v něm máme účast na jeho sv. kněžství.

MŠE SVATÁ CENTREM KŘESŤAN- SKÉHO ŽIVOTA

Mše svatá je nekrvavé opětování krvavé oběti Kříže na Kalvarii. Oběť Kristova na Kalvarii je pak středem a nejvyšším vrcholem boholidského života Vykupitelova. Spasitel přišel na svět jen proto, aby uskutečnil svou Oběť. Nebudeme se zde zabývat zajímavou otázkou, zdali by Syn Boží stal se člověkem i kdyby Adam a Eva nezhřešili, nýbrž vezměme skutečnost, jaká je: Syn Boží se v tělil, aby nás vykoupil.

Pád prvního člověka povstal tím, že člověk odklonil se od Boha a přissál své srdce k věcem stvořeným. Ztratil touhu po Bohu a odevzdal se tvorům konečným.

Vykupitel, který nám byl nekonečným milosrdenstvím Božím darován v osobě jednorozeného Syna Božího, měl tuto zvrácenost člověka odčinit a napravit, aby se obnovila harmonie, porušená vzpourou Adama. Bůh jako Stvořitel jediný má právo žárlit, neboť všechno stvořil pro sebe, ale první člověk vlastní vůlí vytrhl se z této odvislosti od Boha.

Kristus jako Syn Boží a náš bratr učinil za nás opravdu zadosť. On neznal jiné vůle nad vůli Otce svého. On se vtělil, protože si to Otec přál. Jeho pokrmem bylo plnit vůli Otce nebeského.

Z vůle Otce nebeského nám dal příklad chudoby, pokory a poslušnosti ve svém zrození, dětství a učení a tím nám vysloužil mnoho milostí pro náš obnovený život.

Vrcholem však jeho poslání na tento svět měla být hrozná, ale pro nás nekonečně drahocenná oběť na kříži.

O tomto obětním poslání Vykupitelově věděla už jeho panská Matka při zvěstování Andělském a v dokonalé lásce k Bohu svolila k tomu spolupůsobiti, třeba její „Fiat — staň se“ stálo jí velká muka duchovní.

O tomto obětním poslání svém vědělo sladké Jezulátko v Betlemě, u jehož chudobné kolébky v jeslích my prožíváme tolik poesie a slasti duchovních.

Na toto své poslání obětní mysli pachole Ježíš i dospělý

Rabi, jenž opustil svou milovanou Matku, aby každým krokem více se přibližoval svému obětnímu oltáři na kříži.

Jak se z toho těšil předobrá náš Spasitel, že nebudou Otci už podávány obyčejné dary a oběti, které nemohly uraženého Boha usmířiti, nýbrž že on bude moci přinést pravou a dokonalou obětinu ve svém těle, jak stojí v listě k Židům: „Oběti a dary jsi nechtěl; avšak připravil jsi mi tělo. Hle, přicházím, abych vykonal tvou vůli!“ (10, 5. 7.)

Jen z dokonalé lásky k Otci a z naprosté odevzdanosti do jeho vůle chápeme, že Kristus toužil po svém utrpení, že jej to nutilo, aby byl pokřtěn ve vlastní krvi: „Mám však pokřtěn býti křtem, a kterak jsem tísněn, dokavad se nevykoná“ (Luk. 12, 50). Jak spěchal naposled do Jerusalema, aby tam trpěl, takže učedníci se divili: „Byli pak na cestě do Jerusalema, a Ježíš předcházel je a jdouce za ním, báli se“ (Mar. 10, 30). Z touhy přinést svou oběť, ustanovil ve večer dle ještě před svou krvavou smrtí Svátost oltářní a přinesl první nekrvavou Oběť novozákonní.

Životním programem Kristovým byla oběť, která stála na počátku i na konci všech jeho spasitelských konů. Ba můžeme v jistém smyslu říci, že i jeho život ve věčné slávě Otce je neustálou obětí, neboť jako velekněz Nového zákona předkládá se svému Otci jako neposkvrněný Beránek. Takovým způsobem pokračuje Kristus na nebi ve své pozemské oběti.

Je-li Kristus naším prvorozeným bratrem, je i naším vzorem, jemuž se máme podobati. Podle něho má býti naše nitro naplněno ochotou k obětem — o b ě t o v n o s t í, která našemu pokolení tolik schází! Naším životním programem křesťanským má býti jako u Krista Oběť.

Naší první obětinou nebudeme však my sami, nýbrž Kristus. Jeho nevystihlá láska vymyslela způsob, jak bychom ve společenství ostatních věřících mohli tuto přesvatou obětinu denně přináseti. Jest to oběť novozákonní nekrvavá — Mše svatá. V ní se denně a na všech místech opakuje to, co u Krista bylo vyvrcholením spasitelského života a jeho celoživotním programem — oběť Kalvarská.

Ve Mši svaté je naším obětním Beránkem sám Kristus, přítomný se stejnou ochotou k oběti jako na Kalvarii na dřevě Kříže. I On se zde sám obětuje, jak to činil na Kříži. Vidíme to hlavně v nejdůležitějším okamžiku Mše svaté — při

Proměňování, kdy osobnost kněze se takřka úplně ztrácí a u oltáře mluví sám Kristus: „Totoť jest Tělo mé — totoť jest krev má!“ Neteče-li na oltáři krev, je to podřadné, neboť podstatou i kalvarské oběti byla ochotná vůle a poslušnost Kristova.

Ve křtu svätém stali jsme se články a údy mystického těla Kristova. Musí tedy v nás proudit jeho krev, jeho myšlenky a jeho tužby. Byla-li Jeho programem na světě, a je i nyní na nebi, Oběť a ochota k obětování, musí to být i výrazem našeho úzkého spojení s Kristem.

Církev svatá, společnost věřících křesťanů, opravdu také žije bez ustání v myšlenkách na Oběť. Celý její bohospočetný život, nebo-li kult, je nasycen eucharistickou vůní novozákonní oběti. Celá katolická liturgie vznikla ze Mše svaté, nebo se k ní obrací a bere z ní svou životní mízu. Bez oběti mizí liturgie a bledne veškerý kultus, jak to vidíme u nekatolíků.

Mše svatá je středem církevního roku a každého svátku. Kolem Mše svaté se řadí všechny svátosti. Biskupové, kněží a klerici se světí ve Mši svaté. Sväté Biřmování udílí se ve spojení se Mši svatou. Katechumeni křtili se přede Mši svatou, neboť křtem svatým byli posvěceni k společenství na Mši svaté. Dosud světí se křestní voda o Bílou sobotu přede Mši. Křížmo a oleje nemocných světí se o Zelený čtvrtek ve Mši svaté. Požehnání ženichovi a nevěstě udílí se ve Mši svaté. Také celá chórová bohoslužba je odvislá od Mše svaté.

Soukromý život věřícího nelze oddělit od jeho církevního života, neboť křesťanství nejde odkládat jako roucho. Proto i soukromý život křesťana má obíhat kolem novozákonní Oběti jako kolem svého středu. Kdyby tomu tak bylo, jako od prvních století až do středověku, nepocítili bychom nynější hrozná krise. Bohatí i chudí by se sešli u oltáře a tam by zmizely všechny rozdíly a těžkosti.

Denní svůj život bychom měli započítí přítomností při Mši svaté, kde bychom živě pocítíli své spojení s Kristem a odnesli si toto vědomí pro všechny své práce, starosti a radosti domů.

Jak blažené byly doby, kdy na konci jedné Mše těšili se už na příští! Kolik moudrosti měl středověk, — o němž se tvrdí, že byl temný — v němž úřady a obchody začínaly teprve po Mši svaté!

V jak ubohé době žijeme, když Církev musí nařizovat,

aby křesťané chodili v neděli a ve svátky na Mši svatou! Kolik jich však ani na tento rozkaz nejde a přece si myslí, že jsou křesťany a že berou svůj život z Krista!

Křesťan, jenž si uvědomil své spojení s Kristem a nechal kolovat živé míze Kristově ve své duši, bude z hloubi svého srdce po tom toužit, aby mohl Otci nebeskému často přinést Oběť čistou, svatou a neposkvrněnou, která se mu podává ve Mši.

Mše svatá se mu stane sluncem, které mu bude svítit po celý den do všech temnot a zmatků života, rozhojní mu každou radost a prozáří každou bolest.

Nezapomeňme však, že k novozákonní oběti patří nejen Obětování a Proměňování, ale také Přijímání. Snažme se o to, aby naše účastenství na Mši svaté bylo dokonalé také tím, že přiklekneme k obětní hostině. Zajistíme si tím, že i na věčnosti zůstaneme v nejužším spojení se svým Veleknězem a zároveň Beránkem, který se za nás obětoval u Otce a vymohl nám království, jehož krásu a slasti si teď nedovedeme představití.

I kdyby nám všechno na tomto světě scházelo, budeme bohatí a šťastní, pakli katolické oltáře budou vysílat vůni obětovaného Beránka.

K vánocům vyjde od *P. Mariana Schallera* kniha „*Liturgie*“, ve které autor pojednává slohem pro všechny přístupným o všech otázkách, týkajících se katolické liturgie. Vychází při tom z pramene veškeré liturgické Mše svaté. Kniha vyjde nákladem „Dědictví svatoprokopského“.

POESIE V LITURGII, ZVLÁŠTĚ V ŘÍMSKÉM MISÁLU

Podle programu Liturgického týdne zní thema mojí přednášky „Poesie římského misálu“. Musím však toto thema poněkud restringovat. Bude zníti: „Básně v římském misálu“. Nemohu říci, že by moje přednáška jednala o všech básnických částech římského misálu, neboť by to znamenalo probírat celý misál, list za listem. Nejsou básněmi žalmy? — Nemají svou poesii epištoly a perikopy? — Nejsou preface nebo orace básněmi, v nichž byl ideálně rozřešen problém volného verše? — To by však bylo thema pro celý dlouhý kurs, nikoli pro jednu přednášku. Omezím se tedy na ony části misálu, jež jsou psány řečí vázanou, na básně.

Otevřeme-li misál, hned na prvních stránkách setkáme se s verši, a to v samotném úvodě k Mešní knize tam, kde jest předepsáno díkůčinění po Mši svaté. Mezi těmi „Orationes post celebrationem“, mezi nimiž si může kněz vybrati podle libosti, jest také „Rhythmus Sancti Thomae ad sacram Eucharistiam“. Jest to hymnus „Adoro te devote latens Deitas“.

Adoro te devote.

Adoro te devote, latens
Deitas,
quae sub his figuris vere
latitas.

Tibi se cor meum totum subjicit,
quia te contemplans totum deficit.

Visus, tactus, gustus in te
fallitur,
sed auditu solo tuto creditur.
Credo, quicquid dixit Dei Filius,
nil hoc verbo veritatis
verius.

In cruce latebat sola Deitas,
at hic latet simul et humanitas.

Oddán ctím, ó Pane, skryté Božství
Tvé,
Jenž jsi skryl se zcela v těchto
způsob dvé.

Tobě se mé srdce zcela poddává,
rozplývá se, když se Tobě oddává.

Zrak, hmat, chuť se v Tobě klamou
bezděčně,
ale sluchu svému věřím bezpečně.
Věřím všemu, Syn čím poučuje nás,
není pravdou pranic nad ten Pravdy
hlas.

Na kříži Tvé Božství zřítí nebylo,
zde se však i Tvoje lidství ukrylo.

Ambo tamen credens atque confitens peto quod petivit latro poenitens.	V obé věřím, chci, co po Tvé pravici kdysi s touhou přál si lotr kající.
Plagas, sicut Thomas, non intueor: Deum tamen meum te confiteor. Fac me tibi semper magis credere, in te spem habere, te diligere.	Ke Tvým ranám sice zrak se nevznáší, Dán můj, Bůh můj, díím však roven Tomáši. Dej, bych s větší věrou stále k Tobě zřel, více miloval Tě, větší naděj měl.
O memoriale mortis Domini! Panis vivus vitam praestans homini. Praesta meae menti de te vivere, et te illi semper dulce sapere.	Pomníku, že Kristus kdysi umřel těž. Chlebe živý, život lidem sděluješ. Dej, bych Tobě mysl připodobňoval, abych sladce chutnal Tebe dál a dál.
Pie Pelicane, Jesu Domine, me immundum munda tuo sanguine, cuius una stilla salvum facere totum mundum quit ab omni scelere.	Milý Pelikáne, Jesu, Pane náš, kéž mně nečistému lázeň Krve dáš. Jednať kapka této Krve nevinné smyje všeho světa skvrny zločinné.
Jesu, quem velatum nunc aspicio oro fiat illud, quod tam sitio: Ut te revelata cernens facie visu sim beatus tuae gloriae. Amen.	Jesu, zahaleného Tě nazírám: Dejž, ať utiší se mojí žízně plam, abych odhalenou spatřil Tvoji tvář, blažen hledě na Tvé slávy svatozář. Amen.

Dříve, než se pokusíme o rozbor tohoto hymnu, řekneme si něco o básníkovi. Zdálo by se na první pohled snad podivným, že největším básníkem eucharistickým jest právě svatý Tomáš Akvinský, největší filosof Církve, mistr syllogismu. Vede nějaká cesta od zdánlivého suchoparu filosofické spekulace k poesii? Tato cesta existuje a její existence nás poučuje o podstatě liturgické poesie, v níž není nic fantastického, v níž i básně jsou produktem pevného řádu. Existuje intelektuální básnictví i intelektuální mystika. Rozum se tak dlouho hrouží do posvátných pravd, až se dostaví i básnické nadšení. Není pravda, že básnictví spočívá pouze a jedině na citu a na obraznosti. K napsání dobré básně jest třeba také zdravého rozumu. Byl to Platon, který učil, že prý básník tvoří v jakémsi „svatém šílenství“. Toto svaté šílenství se však může vztahovati někdy snad nanejvýš na chvíli inspirace, ale nikdy na chvíli skutečného tvoření, architektury slova a stylu. Existuje i v básnictví typ apo-

linský a dionyský. Typ apolinský, tvořící za rozumové kontroly, je vyšší. U nás je takovým intelektuálním mystikem Otakar Březina:

„Ó sílo extasí a snů, z níž umění
plá barev vějířem a v tónech burácí!
Tvým kouzlem z myšlenek se záře pramení,
jak z étheru se světlo nítí vibrací!“

Éther sám nezáří, ale jest nositelem světla. Musí býti rozehvěn. Myšlenka sama ovšem nás do extase neuvede. Jest třeba i ohně s nebe. Ale myšlenka, úkon rozumu, jest základem. Teprve má-li básník myšlenku, může prosit:

„Na oběť duše mé svůj žhavý sešli příval,
ó moci vítězná, jež v inspiraci pláš,
jak v oltář kamenný se oheň s nebe slíval,
když oběť krvavou naň kladl Eliáš!“

V moři světla jest třeba pevných bodů, nemá-li se básník ztratit sám sobě. Proto:

„myšlenek oblaky jak ostrovy do moře světla ční
pokryté fosforeskující vegetací měsíční
a našich srdcí zachvění je zazvoněním na březích,
při odpoutání člunů zakotvených na stříbrných řetězích.
A zraků v lásce zhroužení je plavba v němá zamoří,
kde šlehají jak plameny duchových světů pohoří.“

U Andělského Učitele jsou i „myšlenek oblaky“, i „zachvění srdce“ při kontemplaci tajemství Eucharistie a jest ovšem u něho i „zraků v lásce zhroužení“, jež vede v duchovní zamoří extase. Každý opravdu hluboký myslitel jest i básníkem. Krásně to řekl kdysi Carlyle, že každá hluboká myšlenka má svou melodii.

Jak se ještě dovíme, skládal svatý Tomáš celé eucharistické officium ke svátku Božského Těla. Ale hymnus „Adoro Te“ není ani hymnem brevířovým, ani mešní sekvencí. Básník byl při skládání této básně nejvolnější, nejméně vázán liturgickými předpisy a tradicí, mohl si vésti nejsamostatněji, protože nešlo o ritus v pravém slova smyslu, nýbrž o dí-

kůčinění. Krásy této písně pozná každý, kdo si ji nahlas přečte. Chtěl bych nyní upozornit na některá místa, jež snad potřebují vysvětlení a na některé detaily skladby:

1. „Plagas sicut Thomas non intueor.“

Toto místo se vztahuje k ev. sv. Jana XX. 27, 28, kde Ježíš praví Tomášovi, aby vztáhl prst do ran v rukou a v boku Spasitelově, a aby nebyl nevěřící, nýbrž věřící a kterak Tomáš odpověděl: „Pán můj a Bůh můj!“

2. „Pie Pelicane, Jesu Domine.“

Staří věřili o ptáku pelikánovi, že si rozdirá vlastní hrud, aby napojil mláďata a sytí je svou krví. Proto se stal symbolem eucharistického Krista a velmi často se setkáváme s obrazem pelikána v křesťanské ikonografii.

Dále bych chtěl upozornit, jak krásně se v první a v třetí strofě vrací táž intonace, ale s různým odstínem:

Adoro te devote latens Deitas.

In cruce latebat sola Deitas.

Mimo to upozorňuji na alliteraci:

„Nil hoc v e r b o v e r itatis v e r ius,

což jsem se snažil napodobit ve svém překladě:

Není p r a vdou p r a nic nad t e n p r a v dy hlas.

*

Listujeme-li v misálu dále, nalézáme v officiu Květné neděle opět verše, elegické distichon: „Gloria laus et honor“.

Gloria laus et honor.

Gloria laus et honor tibi sit, Rex
Christe, Redemptor,
cui puerile decus prompsit Hosanna
pium.

Budiž ti sláva a čest, ó Králi spásy
náš, Kriste,
dítky ti vzdávají hold ve zbožném
Hosanna svém.

Israel es tu Rex, Davidis et inclita
proles,
nomine qui (in) Domini, Rex
benedicte, venis.

Israele tys Král i ratolest Davida
slavná,
ve jménu Páně jenž jdeš, Králi Ty
požehnaný.

Coelus in excelsis te laudat coelicus
omnis,
et mortalis homo, et cuncta creata
simul.

V nebesích andělský voj tě
veškeren chválí a pěje
spolu i smrtelný lid, veškeren plesá
ti tvor.

Plebs Hebraea tibi cum palmis
obvia venit.
Cum prece, vot(o), hymnis,
adsumus ecce tibi.

Hebreů s palmami dav ti jásaje
v ústřety vyšel.
Prosba a píseň slib z našich ti
zaznívá úst.

Hi tibi passuro solvebant munia
laudis.
Nos tibi regnanti pangimus ecce
melos.

Když jsi měl na muka jít, hle, chvály
ti vzdávali oni.
Tobě, jenž nyní jsi Král, líbezné
písň chcem pět.

Hi placuere tibi, placeat devotio
nostra,
Rex bone, Rex clemens, cui bona
cuncta placent.

Líbil se tobě jich hlas, kéž naše též
zbožnost se líbí,
laskavý Králi ty náš! Všechno, co
dobré, máš rád!

Tyto verše pocházejí bezpochyby od Theodulfa Orleánského, který zemřel r. 827. Autory středověkých hymnů jest těžko zjišťovati, protože středověk neznal autorské ješitnosti a díla byla opisována a měněna bez udání autorů. Na těchto verších z dob ranného středověku vidíme vliv antiky, jejíž kulturu zachránilo křesťanství. Vliv Vergiliův je zřejmý. („Davidis et inclita proles.“) Nejprve přejímala křesťanská hymnodika antická metra. Začínala je však recitovati přízvučně, protože přízvučná prosodie byla latině přiměřenější, kdežto časomíra byla převzata uměle z řečtiny, jež měla přízvuk musikální, nikoli exspirační jako latina. Lidové verše latinské byly vždy přízvučné. Proto Církev recituje sapfické strofy:

Iste confessor Domini colentes
nikoli po horáciovsku

Iste confessor Domini colentes.

Později jest přejímán z lidové poesie i rým, jež klasické básnictví zavrhovalo. Vniká nejprve do caesur elegických distich:

Virginis intactae dum veneris ante figuram,
praetereundo cave / ne sileatur Ave.

Nebo známý sodálský pozdrav mariánský:

Nos cum Prole pia / benedicat Virgo Maria.

Či známá benediktinská průpovídka:

Porta patens esto / nulli claudatur honesto.

Zde je rým přímo v caesuře hexametru. Objevením rýmu dostala latina nový úžasný půvab:

Recitujte si jen takové verše, jako jest:

Omni die / dic Mariae
 mea laudes anima,
 ejus festa / ejus gesta
 cole devotissima;
 ipsam cole / ut de mole
 criminum te liberet,
 hanc appella / ne procella
 vitiorum superet; atd.

Není pravda, že středověk znamená úpadek latiny. Dal jí nové krásy a do středoškolského vyučování latině by měla být pojata i křesťanská hymnodika!

*

O několik listů dále nalezneme v misálu opět verše. V officiu Zeleného čtvrtku v theoforickém průvodě jest předepsán zpěv hymnu „Pange lingua gloriosi Corporis mysterium“.

Pange lingua... Corporis.

Pange, lingua, gloriosi
 Corporis mysterium,
 Sanguinisque pretiosi,
 quem in mundi pretium
 fructus ventris generosi,
 Rex effudit Gentium.

Jazyku můj, hlásej Pána,
 tajemný Chléb Těla chval,
 drahou Krev, jež lidem dána,
 kterou v cenu světa dal
 Ten, Jež dala světu Panna,
 národů, jež všech je Král.

Nobis datus, nobis natus
 ex intacta Virgine,
 et in mundo conversatus,
 sparso verbi semine,
 sui moras incolatus
 miro clausit ordine.

Nám se zrodil, k nám se sklání
 Bůh náš Pán, syn Mariin,
 s lidmi maje oboování
 slovo zasil v země klín,
 pozemské své obývání
 divem skončil Boží Syn.

In supremae nocte oenae
 recumbens cum fratribus,
 observata lege plene
 cibus in legalibus,
 cibum turbae duodenae
 Se dat suis manibus.

Na poslední na hostině,
 s bratřími když zasedal,
 po zákonu věrně čině,
 chleba s nimi požíval,
 v nekvašeném chlebě, víně
 Svýma rukama Se dal.

Verbum caro, panem verum
 verbo carnem efficit;
 fitque sanguis Christi merum:
 etsi sensus deficit.
 Ad firmandum cor sincorum
 sola fides sufficit.

Slovo Vtělené chléb mění,
 Tělo stvořil slovem svým,
 ve Krev vína obrácení
 mizí smyslům mámvým.
 V čistých duších blud však není,
 neboť víra stačí jim.

Tantum ergo Sacramentum
 veneremur cernui:
 et antiquum documentum
 novo cedat ritui:
 praestet fides supplementum
 sensuum defectui.

Ejhle, Svátost převeliká!
 Sklonem chcem ji uctívat,
 nový slavný obřad vzniká,
 ustupuje starý řád.
 Víc nám pevná víra říká,
 než lze smysly poznávat.

Genitori, Genitoque
 laus et jubilatio,
 salus honor virtus quoque
 sit et benedictio:
 procedenti ab Utroque
 compar sit laudatio.

Zroditeli, Zrozenému
 zazní sláva v šíř i v dál,
 slavně zazní světu všemu
 jásoť, dík a píseň chval,
 dejme zazníť zpěvu svému,
 by i Ducha opěval!

Amen.

Amen.

Zase se tu setkáváme s dílem svatého Tomáše Akvinského. Tento hymnus jest součástí officia Božího Těla. Svatý Tomáš skládal celé toto officium na rozkaz papeže Urbana IV. Svátek Božího Těla byl zaveden v celé Církvi roku 1264 na základě vidění blahoslavené Juliány, představené kláštera v Mont Cornilloně u Lutychu. V lutyšské diecési byl již zaveden dříve. Svatý Tomáš vzal za základ starší officium lutyšské, ale jeho hymny jsou originální. Podle Drévesa obsahuje lutyšské officium hymny k jiným hodinkám, než k těm, k nimž je skládal Andělský Učitel.

Nyní si opět vysvětlíme některé detaily.

1. „Recumbens cum fratribus.“

Židům bylo předepsáno, aby při rituální hostině, nařízené na velikonoční svátky, o nichž Izrael slavil svůj východ z Egypta, seděli opřeni, na znamení, že již nejsou otroky.

2. „Cibis in legalibus.“

Jde o chleby přesné, předepsané v Písmě, o macesy. Židé nesmějí o velikonocích jísti nic kvašeného, (Mojž. II. 13. 5—7.) na památku toho, že jejich východ z Egypta byl tak spěšný, že neměli ani čas upéci si chleby a musili si dáti usušiti placky sluncem na trní. (Proto jsou židovské macesy dírkované.)

Zachovávajíc tento starozákonní předpis, jenž byl předobrazem Hostiny eucharistické, užívá západní Církev závazně k nejsvětější Oběti chlebů nekvašených. Východ z Egypta jest předobrazem vykoupení, velikonoční beránek je předobrazem Spasitelovým.

Ještě bychom dodali, že Cisterciánské breviáře obsahují v tomto hymnu za druhou strofou ještě tyto verše:

Ipsse Verbum, quo creavit	Slovo, kterým svět se stvoří,
Alpha cuncta primitus	věčný všeho Počátek
Ens antiquum incarnavit	v naše zemské bytí vnoří
immensus Paraclitus,	Těšitel již v onen věk.
hic nos suo carne pavit	Tělem svým nás sytí v hoři,
Deus homo genitus.	Člověk Bůh jsa lidem lék.

O mirandum Sacramentum,	Svátosti ty plná jasu!
idem quando nascitur	Týž Pán při svém zrození
se daturus alimentum	v chléb, hle, stoupí, v naši spásu,
in praesepe ponitur,	v jeslích má své určení:
novum autem testamentum	Nový zákon v novém času,
cum pascha recollitur.	nové paschy učení.

Je ovšem těžko říci, zda tyto verše jsou autentické.

V hymnu „Pange lingua“ opěvováno v rámci hymnu na Eucharistii celé dílo vykupitelské.

Jako ve filosofii, tak i v básnictví navazoval svatý Tomáš na tradici. Začátek „Pange lingua“ jest tradiční. Za chvíli poznáme starý hymnus Venantia Fortunata, jenž začíná stejně, ale opěvuje Kříž:

„Pange lingua gloriosi
lauream certaminis.“

Ale u Drevese jest celá řada hymnů (Chevalier jich uvádí asi 150), jež takto začínají:

Hymnus k svatému Benediktu:

„Pange lingua gloriosum confessorem Domini.“

Na utrpení Kristovo:

„Pange, lingua, gloriosae lanceae praeconium.“

O svaté Anežce, z 12. století:

„Pange, lingua, gloriosae Virginis martyrium.“

O svatém Tomáši Lancasterském:

„Pange, lingua, gloriosi confessoris sedula.“

O svatém Štěpánu Kalatinském:

„Pange, lingua, gloriosum decus alte praesulum.“

O svatém Mikuláši Myrském:

„Pange, lingua, Nicolai praesulis praeconium.“

Zvláště krásné jest však „Pange lingua“ na svatou Maří Magdalenu, jež skládal Filip de Grève, který byl v roce 1236 kancléřem Sorbonny, blízky svatému Tomáši i časově.

Pange, lingua, Magdalenae
lacrymas et gaudium,
sonent voces laude plenae
de concentu cordium,
et concordet philomenae
turturis suspirium.

Jazyku můj, Magdaleny
hlásej žalost, hlásej jas,
nechať není bez ozvěny
souzvuk srdcí všechen čas;
v slavíka zpěv drahocenný
hrdliččin též zavzni hlas!

Do formy, již diktovala stará tradice, vložil však svatý Tomáš Akvinský nový, eucharistický obsah.

*

Při obřadu umývání nohou nalezneme verše z prvních staletí křesťanských, jež se zpívaly již při agapách.

„Congregavit nos in unum Christi amor“,
prokládaný refrémem:

„Kde láska a milování, tam je Bůh.“

Congregavit.

Refr.: Kde dobrota a láska, tam je Bůh. 1. Joann. 2—4.

Congregavit nos in unum Christi
amor.

Exsultemus, et in ipso jucundemur,
timeamus, et amemus Deum vivum
et ex corde diligamus nos
sincero.

Simul ergo cum in unum
congregamur,
ne nos mente dividamur
caveamus;

cessent iurgia maligna, cessent
lites

Společně nás láska Krista
shromáždila,

radujme se tedy v něm a veselme se,
Boha živého se bojme, milujme Jej
z plna srdce, milujme se čistou
láskou!

Společně když v jednotě jsme
shromáždění,
střezme se, ať rozdvojení nejsme
v mysli.

Zmiztež spory zlomyslné, zmiztež
sváry,

et in medio nostri sit Christus

Deus.

Simul quoque cum beatis videamus
glorianter vultum tuum, Christe

Deus,

gaudium, quod est immensum atque
probum

saecula per infinita saeculorum,

Amen.

ale v našem středu budiž Ježíš

Kristus.

Nechť jednou uvidíme s blaženými
v plné slávě, Kriste Pane, zář tvé

líce,

což je radost nezměrná a pravá, ryzí
trvajících nekonečné věky věkův!

Amen.

Jsmo v obřadech Velkého pátku. K průvodu svatého Kříže
ještě předepsán zpěv velkolepé vykupitelské epeje Venan-
tia Fortunata, biskupa v Poitiers (530—600).

„Pange, lingua, gloriosi lauream certaminis.“

Pange lingua... lauream.

Pange, lingua, gloriosi
lauream certaminis,
et super Crucis trophaeum
dic triumphum nobilem,
qualiter Redemptor orbis
immolatus vicerit.

Refr.:

Crux fidelis, inter omnes
arbor una nobilis!
Nulla silva talem profert,
fronde, flore, germine.
Dulce lignum, dulces clavos
dulce pondus sustinet!

De parentis protoplasti
fraude factor condolens,
quando pomi noxialis
in necem morsu ruit:
ipse lignum tunc notavit,
damna lign(i) ut solveret.

Hoc opus nostrae salutis
ordo depoposcerat;
multiformis proditoris
ars ut artem falleret,
et medelam ferret inde,
hostis unde laeserat.

Quando venit ergo sacri
plenitudo temporis,

Zvěstuj boje vznešeného
jazyku náš vítězství,
hlásej u trofeje Kříže
triumf slávy vítězné,
kterak Vykupitel světa
obětován zvítězil!

Refr.:

Kříži věrný, mezi všemi
jeden strome vznešený,
v žádném lese nevyrostá
listí, květ a sítě tvé,
sladký kmen tvůj, sladké hřeby,
sladké břímě, strome máš!

S otcem prvním Bůh, jež stvořil,
podvedeným soucít měl,
v jablko když kousl škodné,
kousnutím se zřítíl v smrt.
Sám tu dřevo poznamenal
škody dřeva léčící.

Toto dílo spásy naší
odevěký žádal řád,
umění by podvodníka
umění zas podvedlo,
lék pak by přišel odtud,
odkud ranil nepřítel.

Když se tedy naplnila
ona svatá doba let,

missus est ab arce Patris
Natus, orbis Conditor;
atque ventre virginali
carn(e) amictus prodiit.

Vagit infans inter arcta
conditus praesepia:
membra pannis involuta
Virgo Mater alligat,
et Dei manus pedesque
stricta cingit fascia!

Lustra sex qui jam peregit,
tempus implens corporis
sponte libera Redemptor
passioni deditus,
Agnus in Crucis levatur
immolandus stipite.

Felle potu ecce languet,
spina, clavi, lancea
mite corpus perforarunt,
unda manat et Cruor.
Terra, pontus, astra, mundus,
quo lavantur flumine!

Flecte ramos, arbor alta,
tensa, laxa viscera,
et rigor lentescat ille,
quem dedit nativitas;
et superni membra Regis
tende mihi stipite!

Sola digna tu fuisti
ferre mundi victimam;
atque portum praeparare
arca mundo naufrago,
quam sacer Cruor perunxit
fusus Agni Corpore!

Sempiterna sit beatae
Trinitati gloria,
aequa Patri, Filioque;
par decus Paraclito:
unius Trinique nomen
laudet universitas!

Amen!

poslán z Hradu Otce svého
Syn, jenž vesmír založil,
ze života panenského
oděn tělem člověka.

Pláče malé nemluvnátka
v úzkých jeslích složené,
jeho svaté údy plenkou
Panna Matka ovíjí.
Boží ruce, Boží nohy
svíjí úzký povijan!

Šest když prožil pětiletí,
naplnil se těla čas.
Vykupitel z vlastní vůle
utrpení odevzdán,
k oběti již pozvedán je
na kříž Boží Beránek!

Žluč a trní, hřeby, kopí
o sílu jej připraví,
něžné tělo probodaly,
prýští z něho voda, krev.
Země, moře, hvězdy, vesmír,
jaká řeka obmývá!

Skloň své větve, strome kříže,
popuť údům rozpjatým,
nechať zvláční ona tuhost,
kterou dalo zrození.
Kmeni kříže, budiž mírný
ke Králi všech království!

Strome kříže, byl jsi hoden
nésti Žertvu světa sám!
Sám jsi přístav připravoval,
Archo, svět když v troskách plul.
Svatá Krev ji pomazala,
z boku Beránkova proud!

Neustálá sláva budiž
Nejsvětější Trojici,
stejná Otci, stejná Synu,
stejná Utěšiteli.
Jméno Trojjediné hlásej
věčně vesmír veškeren!

Amen!

Několik vysvětlivek k textu:

1. „Ipse lignum tunc notavit,
damna lign(i) ut solveret.“

Podle křesťanské tradice bylo prý dřevo Kříže ze stromu života v ráji. Ještě dnes nalezneme v klášteřích (na př. i v emauzské zahrádce kvadratury) nápis na kříži:

„Ecce lignum vitae in medio paradisi! — Hle, strom života uprostřed ráje!“

Tato myšlenka, ovšem bez onoho legendárního zabarvení, se vrací i v prefaci svatého Kříže. „Ut qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur...“

2. Ars ut artem falleret.

Ve středověku si rádi představovali zápas o spásu lidí jako proces mezi Bohem a ďáblem, jenž měl v rukou úpis na lidské duše, ale Kristus smrtí na kříži tento úpis zničil. Některé středověké knihy líčí celé mysterium vykoupení ve formě právního procesu (i náš staročeský Barlaam a Jozafat), kde právní umění Boží přemůže advokátskou chytrost ďábelskou.

3. Missus est ab arce Patris.

Zářný Syn jede z hradu Otce. Kulturně historický doklad rytířského nazírání na život. Proto jsme nazvali tento hymnus epopéjí vykoupení, triumfálním zpěvem Kříže.

4. Tensa laxa viscera.

U tohoto verše se různí názory překladatelů. Někteří pokládají „laxa“ za adjektivum: laxa viscera — liknavé nitro, t. j. naše nitro. Pak by překlad zněl: „Rozšiř nitra liknavá.“

Daleko pravděpodobnější jest však výklad, že „laxa“ jest imperativ od „laxare“:

„Popuť údům rozpjatým.“

*

Ritus křížového průvodu velkopátečního předpisuje i zpěv jiného hymnu od téhož básníka:

„Vexilla Regis prodeunt.“

Vexilla Regis prodeunt.

Vexilla Regis prodeunt,
fulget Crucis mysterium,
qua vita mortem pertulit
et morte vitam protulit.

Již vlají Krále korouhve
a září Kříže tajemství,
jímž snesl Život záhubu
a vnesl život záhubou.

Quae vulnerata lanceae
mucrone diro, crimum
ut nos lavaret sordibus,
manavit und(a) et sanguine.

Ježž ranil kopí ostrý hrot;
by ze hříchu a zločinu
nás umyl z kalu hrozného,
dal těci vodě s krví svou!

Impleta sunt, quae concinit
David fideli carmine,
dicendo nationibus:
„Regnavit a ligno Deus!“

Tak splněno, co zpívá se
v té věrné písni Davida,
jenž hlásal světa národům,
že s dřeva vládnout bude Bůh!

Arbor decor(a) et fulgida,
ornata Regis purpura,
electa digno st'píte
tam sancta membra tangere!

Ó strome zářný, vznešený,
ježž zdobí purpur královský,
tvůj slavný kmen byl vyvolen,
by svatých údů dotkl se!

Beata, cuius brachiis
pretium pependit saeculi.
Statera facta Corporis,
tulitque praedam tartari.

Ó blahý! Tobě na loktech
kdys Cena světa visela;
jsi váhou Těla učiněn
a peklu's kořist odnesl!

O Crux, ave, spes unica,
hoc passionis tempore
plis adauge gratiam,
reisque dele crimina.

Ó kříži, naděj jediná,
buď zdrav a v této pašiji
rač milost zbožným rozmnožit
a viny hříšných zahladit!

Te fons salutis, Trinitas,
collaudet omnis spiritus,
quibus crucis victoriam
largiris, adde praemium.

Ty zdroji spásy, Trojice,
buď od všech duchů chválena.
Kdož mají kříže vítězství,
dej, by též měli odměnu.

Amen.

Amen.

K této korouhevní písni Kříže bychom jenom poznamenali, že ve Svatém týdnu se zpívá:

„hoc Passionis tempore“,

kdežto jinak se zpívá

„in hac triumphu gloria“.

Když letos na Milostivé léto konané na paměť 1900. výročí vykoupení lidstva vstupovala v Římě procesí do svatých bran basilik, zpívala obyčejně tuto triumfální píseň svatého Kříže. Můžeme si i vzpomenout, jak Dante, když vstupuje na okraj pekla, používá těchto slov, aby naznačil, že zde začíná říše Kristova nepřítele:

„Vexilla regis prodeunt inferni
již proti nám.“

Stojí proti sobě dva prapory, dvě vojska. Vzpomeňme na svatého Ignáce!

Tím jsme absolvovali ony básně, jež jsou sice vloženy do Mši svatých, ale nejsou součástí mešního formuláře, neboť Církev, jak zde již řekl ndp. opat Vykoukal, vkládá svoje radosti a bolesti nejraději do Mše svaté; vždyť středem veškeré liturgie jest nejsvětější Oběť.

Nyní přicházíme k t. zv. sekvencím. Ve Foltýnovského Liturgice se o jejich vzniku dovídáme, že na počátku bývalo při zpěvu prodlužováno koncové „a“ při zpěvu „Aleluja“ před evangeliem. Tím vznikala dlouhá a bohatá melodie, jíž se říkalo „jubilus“ nebo „jubilatio“. Tyto melodie byly vždy stejné a byly zpívány střídavě dvěma sbory. Protože se opakovaly, říkalo se jim *sequentiae*. V VIII. stol. byl pod tyto melodie ve francouzských klášteřích podložen text původně prosaický. V devátém století dostaly všechny jubilace texty, a to kolik noť, tolik slabik. Dříve mívala svou sekvenci každá mše. Bylo několik básníků, kteří prosluli jako skladatelé sekvencí, zejména Notker Balbulus, autor proslulého zpěvu „*Media vita in morte sumus*“, který zemřel roku 912, nebo Adam a Sancto Victore (zemř. r. 1192).

*

První sekvence, se kterou se v misálu setkáváme, jest sekvence velikonoční: „*Victimae paschali*.“

Její skladatelem jest Vipo z Burgundu, který žil v polovici 13. století. Tato sekvence jest částečně dialogická. Z ní se vyvinuly středověké velikonoční hry a z nich středověké drama vůbec, na něž navázalo drama moderní. Měla i vliv na středověkou dramatickou literaturu staročeskou.

Victimae paschali.

*Victimae paschali
laudes immolent christiani.
Agnus redemit oves,
Christus innocens Patri
reconciliavit peccatores.*

Oběti velikonoční
chvály ať křesťané obětují.
Beránek ovce vykoupil.
Nevinný Kristus Otce se hříšníky
smířil.

*Mors et vita duello
confluxere mirando.
Dux vitae, mortuus,
Regnat vivus.*

Smrt a život bojem svým
utkaly se podivným:
Mrtvý Kniže Života
vládne živý.

„*Dic nobis, Maria,
quid vidisti in via?*“

„*Marie, ó, řekni nám,
co jsi uviděla tam?*“

„Sepulchrum Christi viventis
et gloriam vidi resurgentis.

Angelicos testes.
sudarium et vestes.
Surrexit Christus, spes mea,
praecedet vos in Galileam.“

Scimus Christum surrexisse
a mortuis vere,
tu nobis Victor, Rex miserere.

Amen, Alleluja.

„Hrob Krista živého
a slávu zmrtvých vstavšého,

svědky jeho, Anděly,
šátek, šat tam ležely.
Vstalť Kristus Pán, moje naděje,
Vás předejde do Galileje.“

Víme nyní o pravdivém
Krista zmrtvýchvstání:
Vítězný ty Králi, ukaž
nám své smilování.

Amen, Aleluja.

*

Další sekvence jest svatodušní:

„Veni Sancte Spiritus.“

Jejím autorem jest patrně Štěpán Langton, arcibiskup
Canterburský. Podle jiných byl autorem král Robert II.
francouzský (996—1031). Podle ještě jiné verze papež Inno-
cenc III.

Veni Sancte Spiritus.

Veni, Sancte Spiritus,
et emitte coelitus
lucis tuae radium.
Veni, Pater pauperum,
veni, Dator munerum,
veni, Lumen cordium.

Consolator optime,
dulcis hospes animae,
dulce refrigerium.
In labore requies,
in aestu temperies,
in fletu solatium.

O lux beatissima,
reple cordis intima
tuorum fidelium!
Sine tuo numine,
nihil est in homine,
nihil est innocium.

Lava, quod est sordidum,
riga, quod est aridum,

Duše Svatý, sestup v nás,
sešli nám svůj nebes jas,
paprskem rač ozářit!
Otče chudých, sestup k nám,
dárce darů, přijď ty sám,
ty, který jsi srdce svít!

Těšiteli ve strastech,
sladký hosti duší všech,
sladký's okřívání klid!
Odpočinek je tvůj dar,
chládkem jsi, když pálí žár,
v pláči umíš potěšit.

Světla zář tvá přeblahá
ve hloub srdce zasahá,
naplň jí svůj věrný lid!
Vnuknutím nám vyjdi vstříc,
jinak v lidech není nic,
všecko může uškodit.

Kalné očisť od kalu,
zavlaž, oo schne v úpalu,

sana, quod est saucium.
Flecte, quod est rigidum,
fove, quod est frigidum,
rege, quod est devium.

Da tuis fidelibus
in te confidentibus
sacrum septenarium!
Da virtutis meritum,
da salutis exitum,
da perenne gaudium!

Amen.

raněné rač vyléčit!
Ztuhlé vše rač ohýbat,
zahřej tam, kde studí chlad,
na scestí rač vůdcem být!

Račiž v tebe věřícím.
Duše Svatý, věrným svým
Sedmero své udělit!
Čtnosti zásluhu rač dát,
spasně dej nám umírat,
ve věčné dej slasti žít!

Amen.

*

V další sekvenci se opět setkáváme s Učitelem Andělským. Jest totiž autorem sekvence „Lauda Sion Salvatore“, jež jest obsažena v mešním formuláři Božího Těla.

Lauda Sion.

Lauda Sion Salvatore,
lauda ducem et pastorem,
in hymnis et canticis!
Quantum potes, tantum aude,
quia major omni laude,
nec laudare sufficis.

Laudis thema specialis,
panis vivus et vitalis
hodie proponitur.
Quem in sacrae mensa cenae,
turbae fratrum duodenae
datum non ambigitur.

Sit laus plena, sit sonora,
sit jucunda, sit decora.
mentis jubilatio.
Dies enim solemnis agitur,
in qua mensae prima recolitur
hujus institutio.

In hac mensa novi Regis,
novum Pascha, novae legis,
Phase vetus terminat.
Vetustatem novitas,
umbram fugat veritas,
noctem lux eliminat.

Sion Spasitele hlásej,
pastýři a vůdci jásej,
zpěvy písne, hymny pěj,
odvažuj se, jak jen možné,
většit je než chvály zbožné,
nepostačíš chválit Jej.

Zcela zvláštní lá'ka chvály:
„Živý Chléb, zdroj žití stálý“
pro den dnešní nastala.
Chléb, jež v hodech za večera
četa Bratří dvanáctera
zcela jistě dostala.

Buď zpěv plný, buď zpěv hlasný,
budiž libý, budiž jasný
jásoť myslí, píes a vděk.
Dnes je slavnost, o níž se vzpomíná,
kterak povstala prvně ta hostina,
hodu toho počátek.

Obět nové Smlouvy vzniká:
Stůl nového Panovníka
odděluje starý čas.
Staré ničí novota,
prchla pravdou temnota,
noc již zahnal denní jas.

Quod in coena Christus gessit,
faciendum hoc expressit
in sui memoriam.

Docti sacris institutis,
panem, vinum in salutis
consecramus hostiam.

Dogma datur Christianis,
quod in carnem transit panis
et vinum in sanguinem.
Quod non capis, quod non vides,
animosa firmat fides,
praeter rerum ordinem.

Sub diversis speciebus,
signis tantum, et non rebus,
latent res eximiae.
Caro cibus, sanguis potus,
manet tamen Christus totus
sub utraque specie.

A sumente non concisus,
non confractus, non divisus:
integer accipitur,
sumit unus, sumunt mille,
quantum isti, tantum ille,
nec sumptus consumitur.

Sumunt boni, sumunt mali,
sorte tamen inaequali,
vitae vel interitus.
Mors est malis, vita bonis:
vide paris sumptionis,
quam sit dispar exitus.

Fracto demum Sacramento,
ne vacilles, sed memento,
tantum esse sub fragmento,
quantum toto tegitur.

Nulla rei fit scissura,
signi tantum fit fractura,
qua nec status, nec statura
signati minuuntur.

Ecce Panis Angelorum,
factus cibus viatorum,
vere panis filiorum,
non mitendus canibus.

Kristus při hostině svaté
děl: „Co činím, činit máte
na mne vzpomínající.“
Svatá stanovení ctíme:
Chléb a víno přinášíme,
obět spásy světíce.

Dogma křesťanům se dává,
že se z chleba Tělo stává,
z vína že se stává Krev,
Nechápe duch, nedozírá,
horlivá však sílí víra,
ač je jiný věci zjev.

Pod různými vzezřeními,
věcmi ne, leč znameními
výborný je Předmět skryt.
Nápoj krve, pokrm těla,
v obou Kristus je však zcela,
nepřestává celý být.

Přijímáš-li, zůstal celý,
neláme se, nerozdělí,
nikdy pranic neschází:
bere jeden, tisíc bere,
jako jeden davy steré,
aniž množství dochází.

Dobří, špatní, přijímají,
nestejný však osud mají:
život, smrti objetí.
Smrt je zlým a dobrým žití:
Zříš, jak různý může být
účin téhož přijetí.

Když se potom Svátost láme,
nechť se věrou nevíkláme,
pod úlomkem tolik máme,
kolik celek uhostí.

Netrpí věc těmi ději,
způsobu jen rozbíjejí,
ale věc a stavy její
potrvají v Svátosti.

Chléb, jenž blaží Nebešťany,
poutníkům, hle, v pokrm daný,
vpravdě synům uchystaný
není pokrm stěňátek.

In figuris praesignatur,
cum Isaac immolatur,
Agnus Paschae deputatur:
datur manna patribus.

Bone Pastor, Panis vere,
Jesu nostri miserere:
tu nos pasce nos tuere,
tu nos bona fac videre
in terra viventium.

Tu, qui cuncta scis et vales,
qui nos pascis hic mortales,
tuos ibi commensales,
cohaeredes et sodales
fac sanctorum civium.

Oběť v předobrazech známá:
Isák, žertva Abrahama,
velkonoční oběť sama,
manna otcům v onen věk.

Dobry's Pastýř, Chléb jsi pravý,
smiluj se, slyš hlas náš ikavý:
Pasiž, hlídej naše davy,
dobro dej nám, Přelaskavý,
v zemi Živých jednou zřít.

Vševědoucí, Převeliký,
jenž nás paseš, smrtelníky.
Svémi spolustolovníky,
dědici a účastníky
svatých rač nás učinit.

Amen.

Amen.

Tato sekvence, jako celý svátek vůbec, má připomenouti katolíkům ryzí učení o Nejsvětější Svátosti Oltářní, čehož bylo tehdy třeba zejména proti valdenským a katharům.

Některá místa vyžadují výkladu:

1. Panis vivus ac vitalis.

Chléb živý a životodárný. Vztahuje se k evangeliu sv. Jana VI. 58, kde se mluví o Chlebě sestoupivším s nebe, nepodobném manně otců, kteří zemřeli. Kdo jí Chléb tento, žije na věky.

O tomto hymnu platí, co jsme řekli o inspiraci vycházející z intelektu. Místy jest zveršována přímo dogmatika.

Dogma datur Christianis,
quod in carnem transit panis atd.

Ale jaký je tu přes to vzlet, jaké plnozvučné verše!

Sit laus plena, sit sonora,
sit jucunda, sit decora
mentis jubilatio!

I v tomto hymnu se vrací myšlenka, že nová pascha vystřídala starou rituální hostinu židovskou, jež byla jejím předobrazem:

2. K jinému místu Písma se vztahují verše:

„mors est malis, vita bonis“.

Jsou ohlasem epištoly svatého Pavla ke Korintským (I. 27, 29), kde varuje apoštol před nehodným požíváním Těla a Krve Páně, neboť kdo jí nehodně, odsouzení sobě jí a pije. Obě citovaná místa Písem jsou i v mešním officiu.

Jak jsme již řekli, dostavuje se po dogmatickém výkladu poetický vzlet:

„Ecce Panis Angelorum!“

Ale ani tato metafora není libovolná a fantastická, neboť nic neodporuje liturgické kázni tak, jak fantastika a libovolnost. Filippo Ermini při výkladu tohoto hymnu se dovolává svatého Matouše (VI. 2.) a sv. Lukáše (11. 3): Místo toto zní řecky:

„ton arton ton epiúision.“

Ani svatý Jeroným ani Itala nepřekládají toto místo „panem nostrum quotidianum“ — „chléb náš vezdejší“, t. j. každodenní — „veš den“, nýbrž slovo „epiúision“ překládají slovem „transsubstantialem“ — „chléb nadpostatný“.

Podle tohoto výkladu, jež je ovšem nutno přijímati s jistou rezervou, bychom tedy i v modlitbě Páně prosili o chléb nadpodstatný, t. j. o Chléb, jehož účinky trvají i ve věčném životě, který jest tedy v pravém slova smyslu viaticum.

3. Vere panis filiorum,
non mittendus canibus.

Může se vztahovati ke dvěma místům Písem. Buď k evangeliu sv. Matouše (VII. 6), kde Spasitel varuje, abychom nedávali svatých věcí psům, nebo na scénu se ženou kananejskou (Mat. XV. 24—26, či podle Marka s Řekyní syrofenitskou), jež prosila Krista Pána o uzdravení. Ale Ježíš jí odpověděl, že jest poslán především ke ztraceným ovcím domu izraelského. Ona se mu však klaněla dále a žádala o pomoc. Ježíš pak jí odpověděl, že není slušné vzít chléb dětem a vrci jej štěňatům.

Za tohoto výkladu by básník naznačoval, že někdejší starozákonná vyvolenost Židů ustoupila vyvolenosti všech věřících údů církve Kristovy.

Není třeba připomínat, že srovnání Nejsvětější Svátosti s obětí Abrahamovou, s beránkem paschy a s mannou není pouhou metaforou, nýbrž opět výrazem typologického pojetí Starého zákona.

4. „In terra viventium“ se vztahuje na slova Žalmu (114, 9):
„Ustavičně budu choditi před Hospodinem v zemi Živých!“

O formě tohoto hymnu: Jest složen v adamiánské strofě heterometrické. (Adamiánská podle Adama a Scto Victore.) O velkém umění básníkově svědčí, že nebyl otrokem for-

my a dovedl ji podle obsahu prolomiti. V jásavých verších:

„vetustatem novitas
fugat umbram claritas“

jest verš zkrácen, kdežto opět tam, kde jest třeba líčiti hloubku tajemství, básník hýří bohatstvím výmluvnosti a rýmů a místo dvou veršů nalézáme tři. Míníme místo začínající:

„Fracto demum sacramento“,

jako by chtěl básník naznačiti, že nával myšlenek láme tuhost formy. Jistě lze přisvědčiti soudu Erminiho, který praví o tomto hymnu, že „pojí jasnost myšlenky s koncisním stylem a s mystickou sladkostí citu“. Tento hymnus měl také značný vliv na českou duchovní píseň nejen v době předhusitské, ale i v době husitské.

*

Další sekvencí vstupujeme do doby zcela jiné, do údobí františkánského, kdy lidstvo se soustřeďuje uprostřed bojů a jiných metel Božích k nové kajícínosti. Tato doba dává světu velkého básníka, Jacopone da Todi, jenž zavrhl život bohatého advokáta a volil raději pohnutý život „blázna pro Krista“, jak dodnes hlásá jeho náhrobek.

Jacopone da Todi obohatil misál svou básní „Stabat Mater dolorosa“, jež je zařazena jako sekvence na den Sedmi bolestí Nejblahoslavenější Panny Marie.

Stabat Mater dolorosa.

Stabat Mater dolorosa,
juxta Crucem lacrymosa,
dum pendebat Filius,
cujus animam gementem,
contristatam et dolentem
pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
fuit illa benedicta
Mater Unigeniti!
Quae moerebat, et dolebat,
pia Mater, dum videbat
Nati poenas inclyti.

Quis est homo, qui non fleret,
Matrem Christi si videret

Stojí Matka zarmoucená,
slzy prolévá a sténá
u Kříže, kde Syn jí pněl.
Její duši bědující,
plnou smutku, bolestící,
pronik meč a v hrudi tkvěl.

Kterak sklácena je Panna,
jak je smutná Požehnaná,
která Boží Matkou jest!
Jak jen lkala, nařikala,
Rodička když nazírala
na slavného Syna trest!

Kdož by mohl neplakati,
kdyby viděl Krista Máti

in tanto supplicio?
 Quis non posset contristari,
 Christi Matrem contemplari
 dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
 vidit Jesum in tormentis,
 et flagellis subditum.
 Vidit suum dulcem Natum,
 moriendo desolatum,
 dum emisit spiritum.

Eja, Mater, fons amoris,
 me sentire vim doloris,
 fac, ut tecum lugeam.
 Fac, ut ardeat cor meum
 in amando Christum Deum,
 ut sibi complaceam.

Sancta Mater, istud agas:
 Crucifixi fige plagas
 cordi meo valide.
 Tui nati vulnerati,
 tam dignati, pro me pati,
 poenas mecum divide!

Fac me tecum pie flere,
 Crucifixo condolere,
 donec ego vixero.
 Juxta Crucem tecum stare,
 et me tibi sociare
 in placentu desidero!

Virgo virginum praeclara,
 mihi jam non sis amara,
 fac me tecum plangere.
 Fac ut portem Christi mortem,
 passionis fac consortem
 et plagas recolare.

Fac me plagis vulnerari,
 fac me cruc(e) inebriari
 et Cruore Filii.
 Flammis ne urar succensus,
 per te, Virgo, sim defensus
 in die judicii.

Christe, cum sis hinc exire,
 da per Matrem me venire

v tomto ponížení zlém?
 Komu srdce nerozdírá,
 na Matku když Boží zírá,
 kterak truchlí se Synem?

Pro hřích, z rodu svého lidí
 Syna na mučidlech vidí,
 vidí metly, přival ran.
 Zří jej zmírat oko Matky,
 zří, jak opuštěn Syn sladký,
 zří, jak pustil duši Pán!

Eja, Matko, lásky zdroji,
 dej mi cítit bolest svoji,
 dej, bych s tebou, Matko, lkal.
 Dej, by srdce moje plálo,
 dej, by Boha milovalo,
 abych Kristu srdce dal!

O to prosím, Matko milá,
 bys mi rány v srdce vryla,
 dej, by můj byl Kristův kříž,
 každá rána, jež mu dána,
 muka Pána požehnaná
 se mnou, matko, rozděliž.

Dej mi s tebou slzy líti,
 se Synem dej soustrast míti,
 dokud budu žítí jen.
 Dej mi místo vedle kříže,
 společenství svojí tíže,
 dej, ať sdílím bol a sten!

Danno Panen, v celém žití
 nemáš mi již trpkou býti,
 se mnou, Matko, sdílej pláč.
 Dej, bych snesl, Pán že klesl,
 k účastenství muk se vznesl.
 Sčítat rány — dáti rač,

bych byl ranou Syna zraněn,
 křížem opojen a chráněn,
 krví Syna očištěn,
 zbaven věčných žárů trudu.
 Skrze tebe chráněn budu,
 Matko Páně, v soudný den!

Až mi bude odtud jíti,
 Kriste, rač mi udělíti

ad palmam victoriae.
Quando corpus morietur,
fac, ut animae donetur
Paradisi gloria.

Amen.

Matkou palmu vítěznou.
Tělo bude umíratí,
duši mé pak račiž dáti
slávu ráje na věky.

Amen.

Jeho životní osud byl ve stručnosti takový:

Byl bohatým advokátem v Todi a žil šťastně se svou krásnou manželkou, kterou miloval. O věci království Božího se mnoho nestaral. Do jeho šťastného života však náhle udeřila hromová rána. Při hrách, jimž přihlížela i jeho choť, se prolomilo lešení a pohřbilo pod svými troskami jeho manželku. Když ji vytáhli ze ssutin a uvolnili šat, uviděli, že pod bohatým hedvábným a aksamitovým rouchem bohaté dámy nosila žíněné roucho nejpřísnějších kajícnic. Tento pohled působil na Jacopona da Todiho tak, že rozdal všecek majetek a šel kázat Krista. Pokládali jej za blázna a pokřikovali naň. Později žádal, aby byl přijat u Františkánů. Ale i oni jej pokládali za šilence. Aby je přesvědčil o svém zdravém rozumu, ukázal jim prý svoje básně. Jacopone da Todi psal nejenom latinsky, ale i italsky, čímž se stal jedním z předchůdců Danteových. Jeho nejmohutnějším výrazem rozchodu se světem jest báseň „Cur mundus militat“ čili „Rhythmus de contemptu mundi.“* Vedle „Stabat Mater dolorosa“ napsal také „Stabat Mater speciosa“, radostnou koledu vánoční, jež jest profějškem naší sekvence.

Stabat Mater speciosa.

Stabat Mater speciosa,
juxta foenum gaudiosa,
dum jacebat Parvulus.

Cujus animam gaudentem
laetabundam et ferventem
pertransivit jubilus.

O quam laeta et beata
fuit ill(a) immaculata,
Mater Unigeniti!

Quae gaudebat et ridebat,
exultabat, dum videbat!
Nati partum inclyti!

Stála Matka zárná, krásná,
rozradostněná a jasná
u jeslí, kde ležel Syn.

Plný štěstí, jásající,
veselý a plesající
tehdy byl duch Mariin.

Ó, jak veselá je Panna,
bez poskvrny, Požehnaná,
jejímž Synem Ježíš byl!

Jak jen plesá, jak jen jásá,
jak svou radost světu hlásá,
Syn že se jí narodil!

* Bude uveřejněn v příštím čísle v novém ročníku.

Quis jam est, qui non gauderet,
Christi Matrem si videret
in tanto solatio?

Kdo by mohl nejásati,
kdyby viděl Krista Máti,
v potěšení takovém?

Quis non posset collaetari,
Christi Matrem contemplari
ludentem cum Filio?

Kdopak by se neradoval,
kdyby Matku pozoroval,
jak si hraje se Synem?

Pro peccatis suae gentis
vidit Jesum cum iumentis
et algori subditum.

Pro hřích z rodu svého lidí
Syna s dobytčaty vidí,
jak je zimě podroben.

Vidit suum dulcem Natum,
vagientem, adoratum,
vili diversorio.

Zří jej plakat oko Matky,
zří, jak vzýván je Syn sladký,
jak je chrámem nuzný chlév.

Nato Christo in praesepe
coeli cives canunt laete,
cum immenso gaudio.

Když se zrodil, vedle jeslí
andělské se sbory snesly,
pěly slastný chvalozpěv.

Stabat senex cum puella
non cum verbo, nec loquela
stupescentes cordibus.

Vedle starců dívky stály,
ani slova neříkali,
srdcem jen se divili.

Eia, Mater, fons amoris,
me sentire vim ardoris,
fac, ut tecum sentiam.

Eja, Matko, lásky zdroji,
dej mi ten žár duše svojí,
dej, bych pocítil těch sil.

Fac, ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi complaceam.

Dej, by srdce moje plálo,
aby Boha milovalo
bych si Krista oblíbil,

Sancta Mater, istud agas,
prone introducas plagas
cordi fixas valide.

O to prosím, Matko milá,
bys mi rány v srdce vryla,
do duše mi všechno vpiš.

Tui Nati coelo lapsi,
tam dignati foeno nasci
poenas mecum divide.

Syna, jenž k nám přišel s nebe,
v seně zrodiv se, dav Sebe,
strasti se mnou rozděliž!

Fac me vere congaudere,
Jesulino cohaerere,
donec ego vixero.

Ty jsi sladká naše Matka,
dej se těšit z Jezulátka,
dokud budu žít jen.

In me sistat ardor tui,
Puerino fac me frui,
dum sum in exilio.

Abych žádal jenom tebe,
aby měla Syna s nebe
duše z ráje vyhnaná.

Hunc ardorem fac communem
ne me facias immunem
ab hoc desiderio.

Žárem svým mne, Matko, prolni,
ať se nikdy neuvolní
od té touhy duše má.

Virgo virginum praeclara,
mihi jam non sis amara,
fac me Parvum rapere.

Panno panen v celém žití
nemáš mi již trpkou býti,
dej mi Syna objímat.

Fac, ut pulchr(um) infantem portem,
qui nascendo vicít mortem,
volens vitam tradere.

Dej, bych s dítětem tvým chodil,
jenž sklál smrt tím, že se zrodil,
chtěje nám zas život dát.

Fac me tecum satiari,
Nato tu(o) inebriari,
stans inter tripudio.

Dej mi s Tebou sytým býti,
Synem Tvým se opojiti,
bych byl zmámen veselím!

Inflammatu et accensus
obstupescit omnis senus
tali de commercio.

Planu žáry plamennými,
smysly všechny přechází mi
oboováním takovým!

Fac me nato custodiri,
Verbo Dei praemuniri,
Conservari gratia.

Dej, ať Syn se ke mně sklání,
ať mne Boží slovo chrání,
ať si milost zachovám.

Quando corpus morietur,
fac, ut animae donetur
Tui Nati visio.

Tělo bude umíratí,
duši mé pak račiž dáti
Syna svého vidění.

Amen.

Amen.

Báseň „Stabat Mater dolorosa“ vznikla jako prosebná píseň v době moru za těžkých dob bojů mezi Velfy a Ghibeliny. Původně zněly její poslední strofy takto:

„Alma, salus Advocata,
morte Christi desolata
miserere populi!
Virgo dulcis, Virgo pia,
virgo clemens, o Maria,
audi preces servuli!“

Jak umělá je forma při zdánlivé prostotě, ukazuje na př. dovednost, s níž básník na důrazných místech dovedl užití vnitřního rýmu:

Tui nati / vulnerati
tam dignati / pro me pati

nebo

Fac ut portem / Christi mortem,
passionis fac consortem

atd.

V sekvenci mešní jest podobně jako v sekvenci *Dies irae* forma konce schválně porušena, aby byl naznačen zlom duševní.

Čekali bychom:

Christe, dum sis hinc exire,
da per Matrem me venire
ad palmam victoriae.
Quando corpus morietur,
fac ut animae donetur
Paradisus gloriae.

Místo toho však čteme nerýmované „*Paradisi gloria*“, ač rým byl na snadě. Jest to jedna z oněch velkých drobností, jimiž dovedli skladatelé mešní knihy učiniti liturgii zvláště působivou.

*

Také poslední sekvence, s níž se v misálu setkáváme, jest z doby františkánské. Jest to skladba „*Dies irae, dies illa*“ od františkána Tomáše de Celano (zemř. po roce 1250), zařazená do mešního formuláře za zemřelé.

Dies irae.

Dies irae, dies illa
solvet saeculum in favilla,
teste David cum Sibylla.

Onen den, den hněvu lkavý,
zruší čas, dým vzejde tmavý; —
David, Sibylla tak praví.

Quantus tremor est futurus,
quando Judex est venturus,
cuncta stricte discussurus!

Strašné chvění, bázeň hrozná,
až se tvorstvo Soudci dozná,
jenž hned řeší vše a pozná.

Tuba mirum spargens sonum
per sepulcra regionum,
coquet omnes ante thronum.

Zní hlas trouby, divně duně,
volá spáče v hrobu lůně,
Pán kde sedl na svém trůně.

Mors stupebit et natura,
cum resurget creatura,
judicanti responsura.

Smrt a příroda tu trnou,
když se těla z hrobů hrnou,
k Soudci každý s hříšnou skvrnou.

Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus iudicetur.

Přinesena psaná kniha,
je v ní všecka hříchu tíha,
z ní pak Soudce viny stíhá.

Judex ergo cum sedebit,
quidquid latet, apparebit;
nil inultum remanebit.

Soudce zasedat až bude,
zjeví se, co skryto všude.
Bez pomsty zda něco zbude?

Quid sum miser tunc dicturus?
quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus?

Co mám, běda, promluvíti?
Obhájcem kdo má mi býti,
když i dobrý hrůzu cítí?

Rex tremendae Majestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis!

Hrůzné velebnosti Králi.
Spasiž, kdož si spásy přáli.
Spas mne, lásky zdroji stálý!

Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae,
ne me perdas illa die.

Vzpomeň si, ó Jesu milý,
žes šel pro mne k svému cíli.
Nezatrať mne v oné chvíli!

Quaerens me, sedisti lassus,
redemisti crucem passus,
tantus labor non sit cassus.

Klesls, hledaje mne, znaven.
Pro mne byl kůl kříže vstaven.
Nebud' čin ten plodů zbaven.

Juste Judex ultionis,
donum fac remissionis
ante diem rationis!

Soudce pomsty spravedlivé,
dej dar odpuštění dřívě,
nežli sečteš činy křivé!

Ingemisco tamquam reus,
culpa rubet vultus meus:
supplicantí parce Deus!

Sténám pod vinami svými,
líce hříchy rumění mi.
Slituj se nad vzdechy mými!

Qui Mariam absolvisti,
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Marii's dal rozhřešení.
Lotr hřšníkem již není.
Těž smím čekat vykoupení!

Preces meae non sunt dignae,
sed tu bonus fac benigne,
ne perenni cremer igne!

Nehodně tě prosím, Pane,
dobrotou však tvou se stane:
kol mne oheň nezaplane.

Inter oves locum praesta,
et ab hedīs me sequestra,
statuens in parte dextra!

Rač mne mezi ovce vzítí,
od kozlů mne oddělítí,
dej mi po pravici dlítí!

Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.

Až se zachvějí kdys klatí,
až je ostrý plamen schvátí,
rač mne k sobě povolati.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis,
gere curam mei finis!

Lacrimosa dies illa,
qua resurget ex favilla
iudicandus homo reus.

Huic ergo parce, Deus!
Pie Jesu Domine,
dona eis requiem. Amen.

Duše prosí, lká, se rmoutí,
v popel se mé srdce hrouť;
rač smrt dobrou poskytnoutí!

Ó, den slzavý a lkavý!
Člověk vstane — dým kol tmavý —
z hrobového svého lože.

Tohoto pak šetři, Bože!
Rač jim, milý Jesu, dát
lehké odpočinutí. Amen.

Výkladu vyžaduje v této mohutné obžalobě člověka a v apelu na milosrdenství Boží snad jenom místo „teste David cum Sibylla“.

Středověk se dovolával i svědectví antických, spínaje tak celé dějiny v jediný mohutný proud modlitby. V Římě jsou kostely, kde křesťané přímo pokračovali v modlitbách pohanů, vzývavších neznámého Boha. (Ara coeli na Kapitolu.)

Verše

„Teste David cum Sibylla“

jsou tedy jeden z dokladů oné anticko-křesťanské syntesy, které jsme si navykli říkat evropská kultura a jejíž tradici pomáhala tvořit i katolická liturgie.

Po stránce formální upozorňuji na onomatopoiu

„Tuba mirum spargit sonum“,

což jsem se pokusil napodobit ve svém překladě slovy:

„Zní hlas trouby divně duně.“

Také úsečná a těžce doléhající trojverší této sekvence jsou ke konci neočekávaně zlomena nerýmovaným:

„pie Jesu Domine,
dona eis requiem.“

Sama forma básně jako by symbolisovala zlomení svíce života lidského.

*

To jsou všechny sekvence římského misálu, ale nikoli ještě všechna veršovaná místa. Zbývá ještě jedno, jediný to hexametr obsažený v introitu k votivním Mším Mariánským. Jest to verš, citát z básně Coelia Sedulia (V. stol.) „Carmen saeculare“, líčící vykoupení lidstva:

„Salve sancta Parens enixa puerpera Regem“,
 typický hexametr, jakých je v rituálních knihách mnoho, ač
 dnešní recitace dává na rytmus často zapomenouti. (Jsou
 mnozí, kteří po celý život recitovali na př. „Alma Redem-
 ptoris Mater“, aniž seznali, že jsou to pravidelné hexametry.)
 Verše Coelia Sedulia jsou přímo křesťanskou obdobou ver-
 šů, jež napsal Vergilius, pius vates:

„Salve magna Parens.“

*

Tím jsme asi vyčerpali látku, kterou jsme si stanovili, ale
 ovšem nikoli poesii misálu. Ale i tento zlomek zlomku nám
 ukazuje, jak velkolepou stavbou jest římský misál Církve,
 jaké časové úseky zabírá a z kolika kultur dovedl vybrati
 krásu a vznešenost. Snad by se mohl římský misál po této
 stránce srovnati jen se stavbou Města, po němž se jmenuje,
 s Římem. V Římě jsou na sobě navršeny kultura antická,
 křesťanská a novodobá. Cestovatelé, kteří tam přicházejí a
 šlapou po prachu staletí, si uvědomují, jak malicherné jsou
 naše jednodenní spory, sváry a tužby u srovnání s touto epo-
 pejí věků, kde mizejí celá staletí. Byron dal této myšlence
 výraz ve své „Childe Haroldově pouťi“ verši:

„Mé duše město, vlasti má, ó Říme,
 ty mrtvých říší máti samotná!
 Svá síra srdce k tobě obracíme,
 ať vidí, jak jsou malá, nicotná
 ta jejich utrpení nezkrotná,
 kde ční tvé cypřiše, zní skuhrot výra,
 a chrámy, trůny noha klopotná
 v rum zdupává. Nás chvílka žalu svírá
 a svět nám pod nohou jak prach náš křehký zmírá!

Rozvádím svou paralelu dále: Jak malé, nezkrotné a ni-
 cotné jsou často naše soukromé pobožnosti u srovnání s tou-
 to monumentální knihou, s monumentální liturgií katolické
 Církve, kterou bychom měli seznati v celé její kráse a hloub-
 ce!

DR. JOSEF FOLTYNOVSKÝ

KANOVNÍK A PROF. BOHOSLOVECKÉ FAKULTY V OLOMOUCI

SOCIÁLNÍ VÝZNAM SVÁTOSTÍ

Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“ (Jan 1, 14). Tělem stalo se věčné Slovo, aby přineslo světu vykoupení. Mohl ovšem Bůh ve své nejvyšší moudrosti a všemohoucnosti vykoupiti svět i způsobem jiným, i způsobem smyslům lidským nepřístupným; ale moudrost Boží zvolila právě způsob viditelný, aby člověk tím jistěji věděl o svém vykoupení a aby lépe vnímal a chápal jeho účinky. A právě tak jako mohl Bůh ve své všemohoucnosti vykoupiti svět způsobem neviditelným, tak mohl i cestou neviditelnou přenášeti milosti vykoupení na duše jednotlivce. Bůh však zvolil moudře opět prostředky viditelné — svátosti —, aby každý věděl, že se mu dostalo milosti a kdy se mu jí dostalo. Právem píše svatý Jan Zlatoušty: „Kdybys byl bytostí bez těla, byl by ti Bůh udělil dary holé a netělesné, ale že duše spojena je s tělem, ve hmotných věcech duchovní dary ti ušetřuje.“ Jsou tedy svátosti součástí, doplňkem vykoupení Kristova, protože nám přivlastňují ovoce jeho a zásluhy. A jsou doplňkem nutným. Co prospělo by rostlinstvu a všemu živočišstvu na zemi, kdyby sebe více vod shromážděno bylo v oceánech, kdyby vody tyto nepřenášely se na celou zeměkouli? Ale právě tak jako vody z oceánů vystupují v parách vzhůru a zanášeny bývají do všech končin světa, aby zde v úrodných kapkách dešťových svažovaly zemi, tak i proudy milostí Kristových přenášejí se svátostmi do duší lidských a dávají jim nadpřirozený život.

Ježíš Kristus svou naukou a svou smrtí výkupnou změnil úplně tvářnost světa. Jeho dílo nemělo vlivu pouze na vnitřný život člověka, nýbrž projevilo se i v životě zevnějším. Jeho milosti v první řadě obrodily duše, ale změnily i zevnější stav lidstva. A tak i svátosti jeho nezůstávají svými účinky pouze v duších, nýbrž působí i na zevnější život člověka, ba i na prostředí, v němž člověk žije.

Pomiňme vnitřné účinky svátosti v duši člověka; nepřihlížejme k tomu, jak duši — ba i tělo — připravují pro život posmrtný. Vizme jen, jaký význam mají svátosti Kristovy pro život časný, a to jak pro jednotlivce samého, pokud je

členem společnosti lidské, tak pro rodinu, jež jest základním prvkem lidské společnosti, a konečně pro lidskou společnost celou: tedy jaký mají svátosti význam sociální.

Nelze upříti oprávnění lidské touze po eugenese, t. j., aby se rodily děti tělesně i duševně zdravé, s bohatými a dobrými vlohami. Ale křesťan cítí se mnohem šťastnější eugenese nadpřirozenou, zrozením z vody a z Ducha Svatého na křtu sv. Zde vchází v nový poměr k Bohu, v poměr milého dítěte k Otci. Může nyní Boha plným právem nazývat Otcem. Jak dojemné bývalo to v křesťanském starověku, když křtěnec vystoupiv z vody, anebo hned po křtu sv. při Mši sv. se modlil — jistě z plné duše — O t ě n á š. Ale toto synovství Boží uvádí křtěnce zároveň ve zvláštní vztah také k Ježíši Kristu. S ním, podle slov apoštolových (Řím. 6, 3—4, Kol. 2, 12), povstává křesťan na křtu k novému životu, ba stává se jaksi „alter Christus“. Proto také bývá křtěnec mazán sv. oleji, takže se stává Christos — Pomazaný. Má vésti život podle Krista, tedy křesťanský. Život ten potřebuje jiných smyslů tělesných; proto posvěcují se i smysly křtěncovy obřady na čidlech: na jazyku a rtech, na uších a nosu. Život křesťanův má býti čistý, (proto bílá rouška na křtěnci), má to býti život světla (proto hořící svíce v rukou kmoťrových). Cílem tohoto života má býti spojení s Bohem, zde na světě jen nedokonalé, ale úplné v budoucí věčnosti, kde víra přejde v nazírání, naděje ve skutečnost.

Je tedy podstatným výsledkem svátostné milosti křestní: nový člověk s novými vlohami, s novým životem, s novým cílem; křesťan stal se dítětem Božím, s Kristovým obrazem v duši, s Kristem jako životním principem, s Kristem i jako životním cílem.

Nuže, když společnost lidská se bude skládati ze samých takových synů Božích, obdařených novými vlohami a novým životem, nebude to společnost krásná, vznešená? Je pravda, že v křesťanském starověku dospělý křtěnec si lépe uvědomil tuto proměnu svou ve křtu sv., nežli při nynějším křtu nemluvněte; ale tím křest sv. svých vzácných účinků a svého významu nepozbývá. Jen třeba dospělé dítě nechati znovu prožítí ty křestní milosti, aby jejich síla se projevila v celém dalším životě.

Ve staré Církvi udílela se po křtu hned svátost birmování. Proto až dosud máže kněz dítě hned po křtu svatým kříž-

mem. I dnes může a má svátost biřm o v á n í znamenati důležitý úkon v životě jinocha nebo dívky, významný i pro jeho postavení ve společnosti.

Dítě dospívá k věku, kdy nastává jakési rozpoltnění jeho bytosti: dospívající dítě začíná kolísati mezi světem ideálním, který mu v duši aspoň zazářil, a mezi světem silných smyslných pudů. Je zároveň ve věku, kdy člověk začíná si uvědomovati své „já“, kdy osobnost jeho nabývá individuálního výrazu, kdy však snadno může zaběhnouti mladý člověk v přeceňování sebe, v samolibost, ve vzdor. Tu přináší svátost biřmování pomoc, nová milost posílí biřmovance v boji proti zlu a dává správný směr jeho touze po uplatnění vlastního já: biřmovanec má se státi bojovníkem Božím, nejen proti pokušením ve vlastním nitru, ale má býti i pomocníkem Kristovým v boji za rozšíření jeho království. Křesťan biřmovaný nemá mysliti již jen na sebe, nýbrž svým ctnostným životem, statečným projevem své víry a ochotou i protiventství snášeti pro Krista má vydávati svědectví Kristu a pracovati o rozšíření jeho království. Tím ono sociální cítění, které se v mladém věku v člověku probouzí, nabývá správného usměrnění, povinnost mysliti na druhé a starati se také o ně uklidňuje probouzející se sociální touhy a stává se člověku opravdovým strážným andělem. Právem proto soudí theologové, že ve svátosti biřmování dostává se člověku posvěcení a poslání ke Katolické akci, sv. Otcem nynějším tak doporučované, poslání k hierarchickému apoštolátu v Církvi Kristově, tedy — poslání sociálního.

Sociální význam svátosti křtu a biřmování je jistě veliký; ale jest nedoceněn, poněvadž není tak patrný a člověku myslícímu jen na blaho časné není tak nápadný. Mnohem patrnější již je sociální význam nejsvětější E u c h a r i s t i e, tohoto srdce našeho sv. náboženství.

Jak vzácně vyrovnává Svátost Oltářní rozdíly stavovské a třídní, které bývají tak často příčinou sociální nespokojenosti! I sebe větší chudšas přiklekaje ke sv. přijímání ví, že přijímá téhož dobrého Krista, s týmiž, případně ještě s hojnějšími milostmi, jako mocný a bohatý, který klečí vedle něho. Jak učí tato svátost pokoře mocného a skromnosti bohatého, když ví, že se zde blíží Tomu, který je vlastním pánem všech jeho statků a původcem vši jeho moci! Jak štěstí, které sv. přijímání přináší, nabádá ty, kdož oplývají pozem-

skými statky, aby uštedřili nuznému ze svých přebytků a aspoň poněkud jej obšťastnili! Či nevidáme to, jak lidé odcházejíce z chrámu Páně po sv. přijímání nebo na poutních místech sdělují se se svým štěstím po sv. přijímání hojnějším udílením almužny? Ó, vpravdě, kdyby dnes bohatí a mocní tohoto světa hojněji a opravdověji přistupovali k eucharistickému stolu, kdyby dnes podřízení a dělníci vedle chleba časného pečovali i o „pokrm, který zůstává k životu věčnému“ (Jan 6, 27), — věru, aspoň část bolavé otázky sociální by se rozřešila. Zde u Krista svátostného odkládali by sobectví a touhu po mamonu, zde eucharistický Kristus naučil by je pravé lásce bliženské, která ráda druhému dává, ale také druhému nezávidí, zde místo v plamenných řečech, v rozpravách a konferencích, řešily by se mnohé sociální problémy v tichu duše a řešily by se věru úspěšně!

Nejsvětější Eucharistie nejen jako svátost, ale i jako oběť má sociální význam dalekosáhlý. Nevěříme jen v práci národohospodářů, státníků a odborníků: věříme také v Prozřetelnost Boží. Víme, že blaha časného dosáhnouti nelze prostředky jen přirozenými, nýbrž že dlužno mysliti i na prostředky nadpřirozené. Dnešní hospodářská krise je toho názorným dokladem. A tu právě ve Mši sv. máme nejúčinnější prostředek, kterým můžeme Boha prositi i o hmotné dary, o časné blaho. Proto častěji se obrací Církev sv. při Mši sv. k Bohu s prosbou o dary časné. Vzpomeňte jen na modlitbu „A cunctis“, kde prosíme za odvrácení „nebezpečí duše i těla“, vzpomeňte na modlitby a mešní formuláře za odvrácení moru, války, za déšť nebo jasné počasí, za nemocné, za ty, kdož jsou na cestách. Ano, nejsvětější Svátost stává se, jak dí postcommunio 11. neděle po Sv. Duchu, „ochranou duše i těla!“ Ba i pro celou společnost lidskou má oběť nejsvětější nesmírný význam. Nejsou jen prázdná slova, co napsal sv. Leonard a Porto Mauricio: „Kdyby nebylo Mše sv., byl by již svět zahynul, poněvadž již by nemohl unéstí břemene tolika hříchů.“ Ano, trestající ruka Boží dojistá dávno byla by dolehla na mnohý národ, na mnohou zemi, kdyby nebylo usmířující Oběti na oltářích křesťanských!

Ještě patrněji než v Eucharistii jeví se sociální účinky ve svátosti p o k á n í. A tu možno říci: Žádná instituce nějakého jiného náboženství nepřinesla světu tolik štěstí jako svátost pokání. Mimo duchovní znovuzrození u těch, kdož ztratili

milost křestní, kolik blahodárných účinků má svátost tato pro časné blaho jednotlivců, rodin i celé společnosti! Zavazuje k věrnosti v povinnostech nejen k Bohu a k sobě, nýbrž i k bližnímu; vychovává k čistotě, jež mladé duše zušlechťuje a připravuje pro budoucí povinnosti manželské; důrazně navádí k poctivosti, tak důležité pro lidskou společnost; zavazuje k nápravě cti druhých, k náhradě škody, k navrácení cizího majetku; posiluje v lásce a ve svornosti rodiny, smiřuje nepřátelství v obcích. V kolika vnitřních bouřích byla také svátost pokání poslední záchranou, kolikrát způsobila, že smrtící zbraň zoufalci vypadla z rukou, že se vzdal sebevražedných myšlenek a nabyl opět odvahy k dalšímu životu! To vše utajeno je nyní zrakům většiny lidí, až kdysi soudný den ukáže překvapenému světu blahodárné účinky tohoto díla Božího. Dojista nic nepůsobí tolik na zušlechtění jednotlivce a tudíž i na zušlechtění celých národů, jako zbožně přijímaná svátost pokání a s ní spojené svátostné přijímání. Nedivno proto, že na počátku středního věku po oněch velkých politických i duchovních převratech, způsobených stěhováním národů, volala Církev národy do chrámů, rozmnožovala svátky, aby národové častěji se povznášeli od pozemských starostí k věcem vyšším, nutkala je k častějšímu přijímání svátostí, aby se jejich mravy zušlechťovaly. Vidíme tu v různých diecésích závaznou povinnost přistupovati do roka i několikrát k sv. svátostem, až teprve sněm lateránský IV. (1215) stanoví jednotnou praxi pro celou Církev, přijetí totiž sv. svátostí aspoň jedenkrát do roka. Chápeme tedy podle těch účinků svátostí pokání toužebné volání některých protestantských konfesí, aby znovu byla zavedena zpověď. Ale katolík musí se tázati: „Kdo by vám dal k tomu právo? Když jste lidskou mocí zrušili instituci Boží, je možno lidskou mocí způsobiti to, co činiti může pouze Bůh?“

Na vrcholu lidského života čekají člověka dvě sociálně velmi významné svátosti. Když člověk dospěje, volá ho Bůh, aby vstoupil do služeb společnosti. Jsou pak dva stavy, tak důležité pro zachování společnosti; pro zachování společnosti občanské stav manželský, pro zachování společnosti církevní stav kněžský. Proto oba tyto stavy dostávají na počátku milosti ve svátostech, ba stav manželský stává se sám pramenem milosti, tedy svátostí.

Svátost stavu manželského jest podle sv. Pavla

(Ef. 5, 21—33) symbolem spojení Krista s Církví. Manžel jest symbolem Krista, manželka symbolem jeho Církve. Ale více! Manžel nejen jest obrazem Kristovým: v křesťanském muži žije duchovně Kristus sám. A manželka není pouze obrazem Církve, nýbrž i v ní, jako v Církvi, žije Kristus. Oba manželé jsou tak úzce spjati Kristem v nich bydlícím. Oni jsou takřka Církví Kristovou v malém: „Kde dva nebo tři jsou shromážděni ve jménu mém, jsem já uprostřed nich“ (Mat. 18, 20).

Svátost stavu manželského má velký význam sociální: vznešené pojetí této svátosti a svátostná milost sílí manžely po celý další život v utrpeních a dodává jim podpory v povinnostech manželských.

Tím, že posvěcuje i účel stavu manželského a vyprošuje manželům při oddavkové Mši sv. požehnání na dětech, pracuje tato svátost proti nebezpečnému uhýbání se rození dítek.

Tím, že podle nařízení Kristova zavazuje tato svátost k svazku nerozlučitelnému, předem chrání manžely od mnohého pokušení a poblouzení. A chrání i dívky, které při rozlukách trpí nejvíce.

Tím, že brání smíšeným manželstvím, zdůrazňuje, že manželství nesmí býti stavěno na pouhém citu. Že musí býti i jednotou srdcí v nejsvětějších citech, v citech náboženských, má-li býti manželství šťastné.

Jak veliké jsou sociální účinky svátosti stavu manželského, možno zvláště a *contrario* pozorovati tam, kde stírá se s manželství svatost a toto snižuje se na pouhou smlouvu, založenou jen na citu nebo dokonce jen na hmotě.

Kdežto svátost stavu manželského slouží k zachování společnosti světské, slouží svátost *svěcení kněžstva* k zachování Církve. A jestliže jest manželství vznešeným symbolem spojení Krista s Církví, nastává ve svátosti svěcení kněžstva přímé zasnoubení kněze s Církví. Kněz tu znázorňuje Božského Snoubence, který dává své Církvi život, který se za ni obětuje, v ní a s ní žije. V tom tkví také hlubší smysl celibátu, k němuž Církev zavazuje své kněze. A v tomto svém poslání má kněz také velký sociální význam, neboť bez kněží nebylo by rozdávačů svátostí a svět byl by ochuzen o ony sociální účinky, jaké mají svátosti na jednotlivce i na celou společnost lidskou. A je to právě svátost svěcení kněžstva,

která dává lidem moc ve jménu Kristově svátosti věřícím udíleti.

V moderní době častěji ozývá se volání po euthanasii, po tom, jak by člověku byla umožněna lehká smrt. Věřící křesťan zná nejlepší prostředek pro euthanasii: je to opět svátost, svátost posledního pomazání. V této svátosti soustřeďují se takřka účinky křtu, pokání a biřmování. Nemocný svléká opět se sebe člověka starého a obléká nového, stává se opět *Christos — Pomazaný*. Toť účinek cenný pro případ opětného uzdravení a tím cennější a potěšitelnější pro případ smrti. Tu stává se poslední pomazání novým biřmováním, které nemocného posiluje pro poslední boj a hrůzu před věčností. Ale často docházejí též vyslyšení několi kráte se opakující prosby Církve: „*Dolores cunctos mentis et corporis ab eo expelle*“, „*plenamque inferius et exterius sanitatem redde*“, „*ut famulum tuum ab aegritudine liberatum et sanitate donatum... Ecclesiae tuae restituas*“ a podobně se opakující modlitby za uzdravení. Vpravdě svátost to opět velkého významu sociálního.

Církev Boží jest mystickým Tělem Kristovým. Není to pouhé prázdné rčení, jest to pravda, založená na výroch samého Písma sv. V Církvi jako v živé révě proudí životodárná milost, vycházející z Krista. A tepnami tohoto živého Těla Kristova jsou svátosti. Jejich pak blahodárné účinky neomezují se, jak jsme viděli, pouze na vnitřný život jednotlivcův, nýbrž projevují se i v jeho životě zevním a společenském a rozlévají se i po celé společnosti lidské. A proto nejenom my, věřící katolíci, jsme z hloubi duše vděčni Božskému Původci svátostí, nýbrž i nevěřící část společnosti lidské musí býti Ježíši Kristu vděčna za všechny ty účinky a dary, jež jeho svátosti lidstvu přinášejí. A kdyby všichni křesťané hojněji a zbožněji přijímali svátosti Kristovy, brzy by se změnila na lepší stránku i sociální tvářnost společnosti lidské.

MŠE SVATÁ V ŽIVOTĚ INTELIGENTA

Hledme si poněkud, pokud je to možné člověku, který dnes je a zítra není, představit rozpětí časové mezi dvěma letopočty; mezi rokem, hodinou a minutou, kdy se Kalvarie stala prvním oltářem, na kterém byla přinášena krvavá oběť Pánu nebes i země za veškeré člověčenstvo. A mezi rokem a hodinou, jež jsou utajeny poznání člověkovu, rokem a hodinou budoucnosti, kdy na posledním oltáři na světě bude knězem obětována poslední oběť nejsvětější, kdy kněz poslední naposledy bude proměňovat chléb v Tělo a víno v Krev Páně. A v tomto rozpětí časovém neurčitelném si hledme představit nespočítatelné Mše svaté, které byly obětovány v nepřehledném množství svatyní křesťanských. Snažme se vtěsnati si do světového prostoru miliardy věřících, stojících nebo klečících, věkem věků před oltáři při svatém obětním daru. Pojdme ještě dále. Okem svého ducha, brannou své inteligence přehlédněme vrcholky, nejvyšší hory národa a národů, nedejme se oslepit září, která se z nich line, myslím květy národů, inteligenci, myslitele, básníky, umělce, světce. Směstnejme si je kolem oltářů, ruce spínající a duchem víry a lásky obcující Mši svaté. Zpívající překrásné hymny a písně ke cti Eucharistie. S chvěním a bázní pozdvihující oči na Hostii, která se vznáší nad oltářem v rukou kněžských. Žíznivě a dychtivě sbírající nejnádhernější a nejsytější slova, aby vypověděli nevypověditelné a neproniknutelné taje Eucharistie, a zároveň údiv tvora nehodného a přece povoláného, aby zpíval, modlil se, koktal, jásal nad jedinou bělostí krásy Hostie. Nechme mluvit jen vrcholky moudrosti a svatosti, od prvých hlasatelů ustanovení Svátosti Nejsvětější, Evangelistů a sv. Pavla, přes Augustina a Jeronyma, Bernarda a Bonaventury, Alberta a Tomáše Aquinského, kteří se zamýšleli, geniové a svatí lidstva, nad nevystihlým tajemstvím Mše svaté.

A kdybychom byli s to všechno si představit, kdybychom mohli vytvořit a pochopit žár jejich lásky a intenzitu jejich víry, jež jako by zalévaly oltář vůní neviditelného kadidla, měli bychom odpověď na otázku: Čím jest Mše svatá pro in-

teligenta. Proto s třesením jen mohu na ni odpovídat já, který ničím nejsem.

Při Mši svaté, začínající písní o mládí, kterou Prorok jako by tvořil pro Mši svatou, omilostněn Duchem Svatým, a končící nejnádhernější apotheosou Slova, která kdy přešla rty lidskými, stává se člověk svědkem největšího zázraku Proměňování. Jeho duše je vedena po cestách lítosti od stupňů oltářních, po cestách poznání, pramenícího z inspirovaných Duchem Svatým slov Písma, Proroků, Evangelistů, svatých, jež Církev pozdvihla k té výsostné cti, po cestách dávání se a konečně po cestách jásavého vjezdu do Jerusalema, Sanctus a Hosanna, vústujících k srdci tajemství samého, je po nich vedena do ráje slávy.

Ernest Hello, který ve svých „Slovech Božích“ zahlédl záblesk Světla, řekl, že inteligent je člověk, který proniká ke kořenům věcí, qui intus legit. To znamená, že jeho pohled vyznačuje se ostrostí, jež více nebo méně proráží obal, zahalující jádro samé, k němuž míří všechno jeho úsilí. Často se mu to nepodaří, opomenul-li něco, třeba přioslítit nebo rozšířit svůj pohled, změřit správně vzdálenost povrchu od jádra, nebo neměl-li dosti vytrvalosti, obezřetnosti a pokory.

Proč Mše svatá, bez níž si nelze představit žádného světce, při níž se Syn Boží opět a opět dává v obět Otci nebeskému, Syn Boží, který je cesta, pravda a život, který nekonečně miloval a miluje člověka a přinesl mu darem nejvyšší blaženost, proč tato Mše svatá, proč Eucharistie se stala příčinou pádu mnohých? Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev nehodně, odsouzení sobě jí a pije. Proč tolik vzdělaných lidí nechce chápat Mši svatou, nebo se jí dokonce rouhá?

Není nic většího na světě nad Mši svatou. Nekonečná láska Boží protíná všechny pomyslitelné hranice a kolmé břevno kříže, které ji představuje, ztrácí se v záři nebeského světla. Z Krve Spravedlivého vyrostly nejkrásnější květy svatosti, z nejcennějšího daru nebes, který byl podáván světu ve Večeřadle, žije, žilo a žít bude lidstvo do skonání věků. Církev má jedno synonymum a tím je život. Od Kalvarie přes katakomby, přes staletí jest Církev svatá hlasem, potvrzením, ztělesněním života, a i tehdy, kdy její nepřátelé jásají, že ji srazili ku patě kříže přeraženého, se rozvíjí v nejvroucnější květ a právě tehdy projevuje nejintenzivněji svoji životnost. Ten život probíhá a rozlévá se do celého těla Cír-

kve ze srdce, jímž jest Eucharistie. Mše svatá, která je podstatně táž jako oběť Kristova na Kříži. Uvědomíme-li si jen trošinku dosah této pravdy, objasní se nám jedno veliké dobrodiní lásky ke Mši svaté: spojuje nás úžeji, důvěrněji, plněji s Matkou Církví, prohlubuje v nás vědomí synovství, znemožňuje a zesiluje naše cítění s Církví — sentire cum Ecclesia. Naše osobnost, náš růst, naše vnitřní i vnější činnost vycházejí a zároveň se sbíhají v jednom středu. Není proto divu, že lidstvo, když se nenasycuje s tohoto Stolu života, odvrací se od Církev, zmítá se v bolestech a řítí do propasti. Láska dětí k Matce Církví neúměrně roste s láskou jejich k Eucharistii, a rovněž tak i jejich plodnost. A Církev, jež jest Matkou milující, od malička vede děti své k oltáři, aby jim dala užítí slastí nebeských přijímáním Eucharistického Spasitele, aby přiblížila jejich život pravému životu a učinila je velkými v Bohu, na něhož mají jednou patřiti tváří v tvář.

V minulém století začal své charitativní dílo francouzský student Bedřich Ozanam. Rodily se vincenciánské konference. Chudí a ubozí potřebovali chleba, neboť hynuli hladem. K životu je zachraňoval Ozanam, poněvadž mu tak rozkazovala láska. A když budeme čísti životopis tohoto velikého muže, zahlédneme snadno zdroje, z nichž čerpal tento zachránce lidských životů: Je to Eucharistie, Mše svatá. Čtěme jen jeho deník a nebudeme o tom pochybovat. Ozanam denně byl na Mši svaté a často přijímal Tělo Páně, snad též denně. A když se stal universitním profesorem, zmohutněla ještě jeho láska k chudým. Ustavičným stykem se Svátostným Spasitelem získávalo jeho poslání. Kristus nemluvil nadarmo, když, přislubuje Nejsvětější Svátost Oltářní, spojil svaté přijímání Těla a Krve Páně se životem. „Neboť chléb Boží jest ten, který sestupuje s nebe a dává život světu. Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nebude lačněti a kdo věří ve mne, nebude žízňiti nikdy. Kdo věří ve mne, má život věčný.“ (Sv. Jan, VI.)

Mše svatá dává člověku život. Pravý, veliký život, jehož zákonem je láska a jehož ovocem jest oběť. Životy světců jsou vědomým dáváním se a obětováním se po příkladu Toho, jehož nade vše milují. Opravdový život je veledílem a každé dílo se rodí s bolestí. Poslední večeře, ustanovení Eucharistie, jest oblita bolestí a Kalvarie je zkropena krví.

Mše svatá nám mluví o životě samém. Já jsem život. Život je tím větší a plodnější, čím je čistší Confiteor, lítost. Introit ukazuje jednu z cest, již třeba nastoupiti. Epištola, Evangelium kladou základy. Se Suscipe — Přijmi, svatý Otče, jímž začíná obětování, člověk klade svůj život k Hostii, podává jej ve služebnost Boží. Čím upřímnější je tento slib, tím ušlechtlejší je tvořivost. Propasti i výšiny lidského života jsou závislé na důvěrnosti jeho spojení se životem božským. Kdyby si toho bylo lidstvo vědomo, žilo by krásným a radostným životem. Mše svatá má moc naučiti je tomu.

P. De Sérent O. M. dal své knize „La spiritualité chrétienne d'après la Liturgie“ toto motto: Avec le Missel ont peu faire une vraie Somme de théologie — S Misálem jest možno vytvořiti opravdovou Summu theologickou. Není třeba dlouze vykládati, co je to Summa theologie, ani není třeba se příliš šířiti o významu znalosti theologie pro život. Myšlenka má důvěrný vztah se životem a je dlužno v ní hledati příčiny štěstí nebo neštěstí lidí. Jestliže moderní lidstvo zašlo na cesty bludné, pak se to přihodilo proto, že myšlenka, již se živí, jest bludná. Misál je knihou pravdy samé. Mluví v něm Duch Svatý prostřednictvím svatého Pavla, svatého Jana, Evangelistů, apoštolů a Církve svaté. Kdybychom četli Misál, jako čteme každou jinou knihu theologickou nebo dílo hlubokých myslitelů, s úctou a opravdovostí, sbírali bychom ustavičně poklady nevýslovné krásy, z každé věty bychom ssáli pro svůj rozum zdravý med pravdy věčné. Ale při Mši svaté se děje ještě něco neskonale většího. Misál v ruce člověkově při Mši svaté není jen knihou, utajující vznešené pravdy svaté nauky, jest i knihou modliteb zasvěcující nás v nejvroucnější tajemství Oběti nejsvětější. Jest vůdcem při nejvyšším konu bohopocty. Ta malá knížečka, jež se dá lehce uschovati do kapsy, obsahuje slova, jimiž se děje největší zázrak. — Toto jest Tělo mé, Toto jest Krev má — a slova, jimiž se vchází jako tajemnými dveřmi do Sancta sanctorum. Misál při Mši svaté neživí jen našeho rozumu svatými myšlenkami pravdy věčné, — a již to jest ohromující, — nýbrž bere nás celé, takové, jací jsme, zčišťuje nás, vrhá na kolena a povznáší k oltáři, na kterém se obětuje Kristus za nás.

Za nás. Ne jen za mne, ne jen za lidi z mého národa, nýbrž za lidi všech národů, všech věků, za všechny. Ne jen za uče-

né, vysoce postavené, nýbrž i za neučené, za bohaté i chudé. Tu oběť přináší za všechny jednomu Bohu, Stvořiteli nebe i země. Církev svatá jest jedna a jedna jest její nejsvětější oběť, táž na celém světě. Jeden je řád, ordo. Starokřesťanský mučedník prvního století odpověděl hluboce na otázku: Co je Eucharistie? Je to chléb, totiž nespočetné množství zrn rozemletých a smíšených v jednotě téhož těsta. Je to víno, totiž nespočetné množství hroznů rozmačkaných v kádi a dávajících jeden nápoj. A tento chléb a toto víno jsou vyvoleny, aby představovaly Tělo Pána našeho Ježíše Krista, zničené našimi hříchy, rozemleté pod kamenem bolesti, aby bylo učiněno zadost Spravedlnosti Boží.

Jednota. Řád. Inteligentní člověk má býti tvůrcem i bojovníkem za jednotu a za řád. Hle, jakou řečí k nám mluví Mše svatá: Řečí jednoty kříže. Řečí prolité krve Kristovy, z níž vyrostly nejkrásnější a nejvroucnější květy na stromu Církve. Řečí jedné lásky, nekonečné a nikdy neuhasínající, která obepíná celý svět a všechny věky, minulost, přítomnost i budoucnost. Řečí jedné milosti, která jest vržením člověka na cestu vedoucí do království blaženosti věčné. Řečí jedné Oběti, která je, jak praví svatý František Saleský, „sluncem všech duchovních cvičení, srdcem pobožnosti, duší zbožnosti, plamenem božské lásky, propastí božské dobrofivosti a nejvzácnějším prostředkem, jímž nám Bůh své vlastnosti přivlastňuje.“

Když to všechno uvážíme, pochopíme, proč četní anglikáni a protestanté, hlásící se ke katolisujícím vysokým církvím — High Church v Anglii, Hochkirche v Německu — tolik žízni po Mši svaté a jejich duchovní ji zavádějí ve svých chrámech. Všem u jejich počínání schází střed, jímž je kříž, Kristus, který se dává za lidstvo a lidstvu. Schází jim život, poněvadž nemají chléb života. Schází jim láska, poněvadž vytrhli oběť, která je nejtrvanlivější její pečetí. Vítězství Církve Kristovy je právě v tom, že všechno má v míře vrchovaté. Lidstvo nemůže býti živo bez oltáře. Poněvadž člověk je tvor tak veliký, že nic pozemského, ani kdyby to byla vláda nad celým světem, ho neuspokojí a nedá mu pravého štěstí, proto jediné tajemství, k němuž se přibližuje v bázni v doprovodu světců, jež Církev vyzývá v Kánonu Mše svaté, ho činí šťastným.

Nemyslíte, že korunou lásky jest jednota? Již pozemská

láska, je-li opravdová, touží po jednotě a milující člověk by chtěl být jedno s milovaným. Církev svatá posvěcuje manželství pronáší též slovo: unum — jedno. Ve své velekněžské modlitbě Ježíš Kristus prosil, aby všichni jedno byli a tato jednota má stát na základech lásky. Nejsvětější Oběť jest dílem, darem nekonečné lásky Boží a jest písní jednoty. Nejohrožnější ranou reformace lidstvu bylo, že je zbavila Eucharistie, Mše svatě. Tím zabila jednotu, neznávši lásky. Jak by jí lidstvo dnes potřebovalo! Volá po sjednocení církví, poněvadž se bojí smrti v nevěře. Musí jít na Kalvarii, chce-li se zachránit. A jeden kněz, sloužící u oltáře Oběť nejsvětější tak blízko nich, jim s jistotou naprostou ukazuje, kde je spása a jediná cesta k jednotě. Oni to ostatně ti četní pracovníci protestantští a anglikánští pro unii dobře tuší.

Všechny texty a všechno dění při Mši svatě mají cílem chválu Trojjediného. Člověk, obcující nejsvětější Oběti, připojuje se k zástupům pozemským i nebeským, velebícím Boha. Jest jen nepatrnou částíčkou v tom nepřehledném množství — při Mši svatě se nejkrásněji projevuje dogma o obcování svatých —, ale jest účastníkem. Církev do celého prostoru a do všech věků volá, prohlašuje Kredem svoji víru a s ní tak činí člověk. Hlásí se k jedné víře a padá při tom na kolena. Vyznává i klaní se a činí tak po Epištole a Evangelium a před Obětováním. — Evangelium ukazuje duši království Boží a Epištola vyjevuje, jak si ta která duše začala dobývatí světa, jak lidé, vyvolení Bohem, přitahovali myslí lidské a seskupovali je kolem této duše, jak se tedy rodila říše Boží a jací mají být všichni údové její. Zároveň však — třeba pomocí listů svatého Pavla — Církev jako by vábila náš pohled na rozvíjení té duše. Spojme Epištolu, Evangelium a Kredo při Mši svatě a otažme se, čím hovoří myslícímu člověku?

Praví mu předně, že je nesmírně veliký a nesmírně malý — oltář máme stále před sebou, oltář s křížem —. Nesmírně veliký, poněvadž může slyšet slovo Páně a nésti je mezi všechny lidi. Nesmírně malý, poněvadž by byl ztracen, kdyby se nebyl za něho obětoval Ježíš Kristus, kdyby mu nebyl přinesl spásu. Harmonií povýšenosti a malosti je pokora. Mluví mu dále a rozkazují mu ve jménu Kalvarie, která bude do konce světa strměti nad národy a nad světem, aby se stal služebníkem, když byl vyvolen za přítele. Aby se přičlenil

k veliké řadě svatých a světic Božích, vyznavačů Kristových, a ne jen drobty z hostiny dával ostatním. Aby jim sděloval Slovo, ukazoval jeho krásu a jeho spasitelnost. Aby roznášel štěstí ve jménu Páně. Kredo, které se člověk s Církví po Evangeliu modlí, jest vyznáním, ale i přísahou. Je souhlasem, ale i chválou. Tak se někdy zdá, jako by tím Kredem člověk, z lásky k němuž Bohočlověk podstoupil potupnou smrt kříže, před Obětováním lehal před oltář, šťasten tím, že může věřit, dával se celý do služeb Božích a sliboval, že s radostí vykoná vše, co bude od něho Bůh žádat.

Nic nenaučí člověka poznání vlastní malosti, jako Mše svatá, ale nic ho též tolik nepovznáší.

Bojím se mluvit o Kánonu. Povolanejší ústa budou o něm mluvit, já bych jen ve vši pokoře a u vědomí své nehodnosti chtěl ukázat na jedno slovo, jež jest do něho zařazeno, slovo vyvolené, neboť slova, která čteme v Kánonu, jsou všechna opravdu vyvolená. Je to slovo igitur — tedy, druhé slovo v Kánonu. Ono nás spojuje s předcházejícími. Jest nám vstupujícím v arcana, v tajemno, jakoby úvodem a původním listem naší totožnosti. My tedy, které jsi, Pane, ve své dobrotě a ve svém milosrdenství nevýslovně přijal do Církve, kteří mezi nesčetnými miliony tvých dětí nic neznamenáme, kteří se mezi nimi ztrácíme jako zrnko písku v širé poušti, Tě úpěnlivě prosíme, abys přijal naše dary. Druhé slovo Kánonu, které jest vyjádřením naší podstaty: Prosba, úpěnlivá prosba! Opakuji ještě jednou: Nikde se neprojevuje ve světle tak zázračně jasně velikost dogmatu o obcování svatých, jako právě v Kánonu: v okamžicích, předcházejících proměňování, stavíme se v modlitbě, prosbě, se svatými apoštoly a mučedníky a vyznavači, s přemnohými bratřími a sestrami celého katolického světa a všech věků, v jednotě víry, naděje a lásky, se vším doufáním, se vším, čím jsme, i čím bychom chtěli býti, se vši bolestí i radostí svého srdce, se všemi tužbami své duše, stavíme se pod kříž, s něhož kane krev Vykupitele všeho lidstva a prosíme, aby i nás přijal s těmi posvěcenými dary. Tehdy se k nám nejdůrazněji hovoří o svatém společenství, i co pro nás z něho plyne.

Pokusil jsem se několika slabými myšlenkami vypovědět, co jest Mše svatá pro inteligenta.

Inteligence je solí národů, a je-li sůl zkažena, hyne otravou národ. A opáčně, je-li sůl zdravá, je zdravý národ. Jak

bychom se tedy neměli radovat, že v dnešní době, rozvrácené bludnými ideologiemi, mohutní liturgické hnutí právě v řadách inteligence? Letošního roku oslavovali ve Francii sté výročí založení benediktinského kláštera v Solesmes. Nemáme snad dne v roce, aby v tomto klášteře několik vzdělaných lidí — a jsou mezi nimi uznávaní básníci, spisovatelé, umělci, myslitelé, vědci — s uctivostí, pokorou, ale i s nadšením neobcovali přesvaté Oběti, aby tam nekonali duchovních cvičení a nehledali pokoje svým duším. Odcházejí jako horlitelé pro svatou liturgii. Přibývá jich stále na celém světě. Ale bylo k utvoření této avantgardy třeba ducha nesmrtelného Dom Guérangera a jeho veledila „L'Année liturgique“. A jak se neradovati, že i u nás roste mezi inteligencí láska k liturgii, že máme dílo dra Cinka, dychtivě čtené vzdělanými lidmi. A že máme Emauzy, které, jak dokazuje tento týden, chápou, že jejich krásným a velkým posláním jest, aby se staly Solesmes v našem státě!

GREGORIÁNSKÝ CHORÁL V LITURGII

Katolická Církev má veliké poklady, které co nejpečlivěji střeží a nedovolí, aby z nich bylo něco porušeno nebo ztraceno. Sem patří především učení Ježíše Krista, ať obsažené ve svatých evangeliích a ostatních knihách Nového Zákona, ať šířené ústním podáním. To všecko je shrnuto ve slově „depositum“ (t. j. svěřený statek; řecky „paratheke“), jehož užil svatý Pavel ve svém prvním listě k Timotheovi (6, 20). Sem patří dále Písmo Starého Zákona, na něž se Kristus Pán tolikrát odvolává a o němž praví: „Nepřišel jsem zrušit zákon nebo proroky, nýbrž naplnit“ (Mat. 5, 17). K těmto pokladům patří také liturgické texty, zvláště ty, které jsou schváleny a závazny pro celou Církev, jako na př. liturgické texty misálu. K pokladům katolické Církve patří konečně také spisy svatých Otců a Učitelů církevních. V těchto spisech jsou uloženy výklady Písma svatého Starého i Nového Zákona, které nikdy nepozbudou ceny, jakož i velmi užitečné věroučné a mravoučné traktáty, které vedle svatých Písem budou po všechny časy základem katolické dogmatiky a morálky. Značné části jejich výkladů a traktátů byly od pradávna přijaty jako lekce do breviáře. S jakou úctou mluví o církevních Otcích svatý Benedikt. Ustanovuje čtení či lekce pro Vigilie čili noční hodinky, praví: „Při Vigiliích nechať se čtou knihy božského původu Starého i Nového Zákona, ale i jejich výklady, které jsou složeny od známých a pravověrných katolických Otců“ (S. Benedicti Regula, caput IX.).

K liturgickým textům se téměř nerozlučně pojí zpěv. V starých dobách, na př. za časů svatého Benedikta, nebylo v choru recitovaných hodinek; všechny zpěvné části, jako žalmy, hymny a responsoria, se zpívaly. Také liturgii Mše svaté si beze zpěvu sotva můžeme mysliti, i když záhy, jistě již v první polovici osmého století, sloužily se také tiché Mše.

Kdo by tedy mohl pochybovati, že také liturgický zpěv

patří k pokladům Církve, které ona cení nad zlato a stříbro a drahé kameny?

Podle řehole svatého Benedikta je samozřejmé, že se při církevních hodinkách zpívají žalmy. Při Vigiliích, Chválách a Nešporách se mezi verše žalmů vkládaly antifony, taktéž při menších hodinkách, t. j. primě, terci, sextě a noně, ale jen tehdy, byl-li větší počet mnichů; jinak se zpívaly žalmy menších hodinek, žalmy pak Kompletu vždycky bez antifon („in directum“).

Řehole svatého Benedikta není nejstarším svědectvím liturgického zpěvu; vždyť víme, že již v druhé polovici čtvrtého století svatý biskup Ambrož v Miláně pěstoval liturgický zpěv, z něhož se nám zachovalo dosti památek. Svatý Augustin vypravuje ve svých „Vyznáních“, jak naslouchával v Miláně zpěvu žalmů a býval k slzám dojat. „Jak jsem plakal,“ tak vyznává Pánu Bohu na konci šesté hlavy deváté knihy, „naslouchaje zpěvu tvých hymnů a písní, jsa mocně pohnut hlasy líbezně pějící Církve tvé. Ony hlasy plynuly v můj sluch a tvá pravda se vlévala do srdce mého a z ní vzplanul oheň nábožnosti a po tváři tekly slzy, a bylo mi při tom blaze.“

Jestliže učený a svatý biskup Ambrož horlivě pěstoval také liturgický zpěv, a jestliže druhý slavný Učitel a Otec církevní tak vděčně se zmiňuje o posvátném zpěvu, pak se nedivme, že svatý Benedikt mu věnoval velikou pozornost.

Mohl-li si pak liturgického zpěvu nevšímatí tak veliký papež, jakým byl svatý Řehoř I.? Což se nenaučil ve škole svatého Otce Benedikta, že ničemu se nesmí dávatí přednost před dílem Božím, t. j. před službou Boží? Že by se nebyl v této škole naučil cenit a milovat liturgický zpěv? Skutečně se svatý Řehoř osvědčil jako pravý duchovní syn svatého Otce Benedikta. Starosti o celou Církev mu nebránily, aby se staral také o liturgický zpěv, aby sebral a znova uspořádal staré památky tohoto zpěvu, aby sám cvičil se svými zpěváčky. Tak velkých zásluh si získal tento papež o posvátný zpěv, že od té doby bývá po něm nazýván „gregoriánským“, jako by on sám byl jeho původcem. Ale je dosti pravděpodobno, že nejenom uspořádal a upravil staré zpěvy, nýbrž že také z vnuknutí Božího sám některé složil. Pak by nebyly nadsázkou obrazy tohoto svatého papeže, které nalézáme v některých starých rukopisech gregoriánského cho-

rálu, na př. v antifonári svatohavelském z 10. století, a v rukopisu veronském z 12. století. Takové obrazy představují nám svatého Řehoře s holubičkou, symbolem to Ducha Svatého, našeptávající mu do ucha, a před ním sedí klerik, který zapisuje neумы (chorální značky). Obrazy tyto bývají na listě, na kterém je Introit první neděle adventní. Po obou stranách obrazu jsou následující slova s chorálním nápěvem: „Sanctissimus namque Gregorius dum preces funderet ad Dominum, ut musicum tonum ei desuper in carminibus dedisset; tunc descendit Spiritus Sanctus super eum in specie columbae et illustravit cor ejus, et sic demum exorsus est canere ita dicendo: Ad te levavi — Když vysílal svatý Řehoř prosby k Pánu, aby mu dal shůry hudební tón (t. j. nápěv) pro písně; tu sestoupil Duch Svatý na něho v podobě holubice a osvítil srdce jeho, i začal konečně takto pěti: Ad te levavi“ (začátek Introitu první neděle adventní).

Svatý Řehoř Veliký umřel roku 604. Gregoriánský chorál se těšil úctě jako vzácný odkaz velikého světce a slavného papeže a byl jediným církevním zpěvem. Pokud bylo třeba, romznožili Bohem nadšení pěvci poklad gregoriánského chorálu. Jeho zlatý věk a rozkvět lze klásti od svatého Řehoře až do konce prvního tisíciletí. Od té doby již se jeví jakýsi úpadek, neboť do chrámu vniká tak zvaný discantus, t. j. jakýsi doprovod vedlejšími hlasy, začátek to polyfonie. Máme sice také z následujících století, 11., 12. a 13. chorální skladby, které nepostrádají hudební ceny a jakési zvláštní krásy, na př. chorální nápěvy pro církevní hodinky svátku Božího Těla, avšak tyto skladby nemají oné klasické jednoduchosti a hloubky melodií starověku a raného středověku. Čím více se pak blížil nový věk, tím více ustupoval gregoriánský chorál před polyfonií, až zbylo z něho sotva víc, než co kněz zpíval u oltáře. Na všeobecném církevním sněmu v Tridentu v polovici 16. století byl učiněn jakýsi pokus, vyhostiti polyfonii z katolických chrámů a uvésti tam opět gregoriánský chorál, ale pokus ten se nezdařil. Ve stoletích 17. a 18. byl úpadek gregoriánského chorálu úplný. Vydání římského graduálu se zkrácenými melodiemi, tak zvané „medicejské“ (1614—1615), nemohlo nahraditi staré rukopisy s bohatými chorálními melodiemi a proto také nemohlo zabránit úpadku chorálu.

Nedivme se, že se papežové 17. a 18. století nezasadili

energičtěji o obnovu gregoriánského chorálu; měliť dosti jiných starostí, na př. o obnovu katolicismu v evropských zemích, zpusťošených protestantskou reformací a válkami, jakož i o hájení těchto zemí proti náporu mohamedánských Turků. A jaké starostí a bolestí způsobily papežům některé moderní bludy, jako jansenismus a racionalismus (rozumářství)!

Lepší časy nastaly pro gregoriánský chorál až v 19. století. Jeho obnova měla své začátky ve Francii. Jak mnoho vzácných starých památek tam zničila v předešlém století velká revoluce, ale díky Bohu, nezničila všechny památky, nezničila staré rukopisy gregoriánského chorálu.

Opat Guéranger, který v první polovici minulého století si získal veliké zásluhy o zvelebení liturgie ve Francii, dal také podnět k obnovení původního gregoriánského chorálu.

Svým dílem „L'Année Liturgique“ (Liturgický rok) roznítil v tisících srdcí oheň nadšení pro liturgii. Sám nebyl sice tak hudebně nadán, aby probadal staré rukopisy chorálu, opisoval a vydával, co bylo potřebné pro vědecké publikace, nebo pro praktickou liturgii, ale Pán Bůh mu poslal schopné pracovníky.

První, který studoval a opisoval staré chorální rukopisy, byl mnich z benediktinského kláštera Solesmes (Solém), kdež právě opat Guéranger nedlouho předtím obnovil řád benediktinský ve Francii a položil základy francouzské kongregace téhož řádu. Dom Pavel Jaussions — tak se jmenoval onen mnich — se nedočkal ovoce své práce; umřel předčasně roku 1870. V jeho práci pokračoval Dom Josef Pothier, který vstoupil do řádu jako světský kněz a později se stal opatem kláštera Saint Wandrille († 1923). Roku 1880 vydal knihu „Les Mélodies Grégoriennes“, důkladný to úvod do gregoriánského chorálu. Jako první vzácné ovoce práce solesmeských benediktinů vyšel „Liber Gradualis“, t. j. kniha obsahující mešní zpěvy pro chor. Obě díla, totiž „Les Mélodies Grégoriennes“ a „Liber Gradualis“, byla tisknuta v Belgii u firmy Desclée, Lefebvre & Cie. Ale již roku 1893 vydali solesmesští benediktini „Liber Antiphonarius“, t. j. knihu obsahující texty a zpěvy pro denní hodinky podle řehole svatého Benedikta, tištěnou ve vlastní knihtiskárně. Brzy potom vydali také „Liber Antiphonarius“ podle římského breviáře. Ale všechny jejich knihy měly pouze biskupské schvá-

lení, a tak byly jen privátními vydáními. Římské schválení mělo dosud jen vydání graduálu a antifonáře se zkrácenými melodiemi chorálu, tištěné u firmy Friedrich Pustet v Řezně.

Nová doba pro gregoriánský chorál nastala, když nově zvolený papež Pius X. vydal na svátek sv. Cecilie, 22. listopadu 1903 své „Motu proprio“, začínající slovy „Mezi starostmi pastýřského úřadu“. Tímto Motu-propriem zahájil Pius X. pronikavou reformu církevního zpěvu a církevní hudby. Nařizuje, aby z chrámu Páně byla vyhoštěna nedůstojná hudba a při službách Božích aby se zase v hojné míře používalo gregoriánského zpěvu. Pius X. nevylučuje ani moderní polyfonní hudbu, jen když jsou to skladby důstojné chrámu Páně. „Bude třeba,“ tak praví ve svém Motu proprio, „s největší bedlivostí přihlížeti k tomu, aby hudební skladby slohu moderního, jež se připouštějí do kostela, neměly do sebe nic světského, aby nepřipomínaly motivů divadelních, a aby nebyly ani ve svých formách vnějších vytvořeny na způsob kusů světských.“

Je pozoruhodno, jak charakterisuje papež Pius X. posvátnou hudbu.

„Posvátná hudba,“ tak praví hned na začátku svých instrukcí v uvedeném Motu proprio, „jakožto podstatná součást slavnostní liturgie, má s ní společný hlavní cíl, slávu Boží a posvěcení a vzdělání věřících. Přispívá k zvětšení krásy a skvělosti obřadů církevních, a jako základním úkolem jejím jest přiodívati vhodnou melodií liturgický text, jenž uvádí se na mysl věřícím, tak jejím vlastním účelem jest dodávati textu větší účinnosti, aby věřící takto snáze byli rozníceni k nábožnosti a způsobilejší sbírali plody milosti ze svatých tajemství.“

Z toho hned vyvozuje Pius X., že posvátná hudba musí mítí všechny vlastnosti liturgie. „Budiž s v a t á,“ tak praví dále na uvedeném místě, „tedy prosta všeliké světskosti, netoliko sama v sobě, nýbrž i ve způsobu, jakým se podává od účinkujících.“

Budiž pravým uměním, neboť nemožno, aby jinak měla na ducha posluchačova oné působivosti, již zamýšlí Církev dosíci, přibírajíc umění zvukové do své liturgie.

Ale budiž zároveň v š e o b e c n á v tom smyslu, že třebas dovoleno jest jednotlivým národům užívati při skladbách

kostelních oněch zvláštních forem, v nichž jest jaksi samostatný ráz jejich národní hudby, přece budtež formy ty takovým způsobem podřízeny hlavním rysům posvátné hudby, aby na někoho z jiného národa při poslouchání nezanechaly dojmu nedobrého.“

Který druh hudby nebo zpěvu má tyto vlastnosti v míře největší?

Pius X. neváhá ani okamžik odpověděti, že gregoriánský chorál.

Celý ten odstavec jeho instrukce je chvalozpěvem gregoriánského chorálu v ústech nejvyššího kněze. „S vlastnostmi těmi,“ tak prohlašuje Pius X., „setkáváme se v nejvyšším stupni v chorálu gregoriánském, jenž jest proto vlastním zpěvem Církve Římské, jediným zpěvem, jež zdědila po prarocích, jež zárlivě střežila po dlouhá staletí ve svých knihách liturgických, jež jako svůj přímo předkládá věřícím, jež v některých částech liturgie výhradně předpisuje, a je muž nejnovější studie tak šťastně navrátily bývalou jeho ryzost a čistotu.

Z těchto důvodů byl zpěv gregoriánský vždycky považován za nejvyšší vzor posvátné hudby, a možno stanoviti vším právem tento generální zákon: Hudební skladba chrámová je tím posvátnější a liturgičtější, čím více blíží se svým chodem, invencí a chutí melodii gregoriánské, a tím méně hodna jest chrámu, čím nesrovnalejší shledává se s tímto nejvyšším vzorem.

Starobylý zpěv gregoriánský, tradicí dochovaný, dlužno tedy hojně zaváděti znovu v úkony bohoslužebné, a budtež si všichni toho pevně vědomi, že žádný úkon církevní neztratí na své slavnosti, i když nebude doprovázen jinou hudbou než jenom touto.

Obzvláště bedlivě budiž zaváděn zpěv gregoriánský mezi lid, aby věřící byli zase činněji účastni církevních obřadů, jak bývalo za starodávna.“

Kromě gregoriánského chorálu chválí a doporučuje Pius X. klasickou polyfonii, která se velmi blíží nejvyššímu vzoru veškeré posvátné hudby, zpěvu gregoriánskému, a z toho důvodu zasloužila, aby byla spolu se zpěvem gregoriánským přibrána k nejslavnostnějším výkonům Církve, jako jsou výkony Kapelly Papežské.

Jakých hudebních nástrojů lze použiti k doprovodu zpě-

vu? Pius X. stanoví: „Třebas vlastní hudbou církevní jest hudba jen vokální, přece jest dovolena také hudba s průvodem varhan. V některých zvláštních případech, v povinných mezích a s příslušnými ohledy, lze také připustiti jiné nástroje, ale nikdy bez zvláštního povolení biskupova, podle předpisu Biskupského Ceremoniálu.“

Tento doprovod musí však býti takový, aby zpěv podporoval, nikoliv přehlušoval. Proto je zakázáno užívatí v kostele hřmotných nástrojů, jako bubnu, bubínku, talířů, zvonků a pod.

Jelikož posvátný zpěv je tak úzce spjat s liturgickými úkony, patří vlastně klerikům. Nicméně jsou připuštěni do sboru zpěváků laikové, kteří se vyznamenávají zbožností a počestným životem, nejsou však připuštěny ženy. „Chceli se tudíž užítí hlasů sopránových nebo altových, buďtež k tomu vzati hoši podle prastarého obyčeje Církve.“

Několik dní po vydání svého Motu-propria zaslal Pius X. delší list svému římskému generálnímu vikáři, kardinálu P. Respighimu, kterým mu ukládá provedení ustanovení Motu-propria v římských svatyních. Zde opět jasně mluví Pius X. o obnově starého gregoriánského zpěvu. „Byly doby,“ praví, „abychom řekli pravdu, kdy zpěv gregoriánský již skoro ani nebyl znám, leč z knih daremných, porušených, kusých. Důkladné však a dlouhé studium, jež mu věnovali mužové věhlasní a o posvátné umění velezasloužili, změnilo tvářnost věci. Zpěv gregoriánský, obnovený způsobem tak uspokojivým v původní svou čistotu, jak jsme jej zdědili po otcích a jak nalézáme jej v kodexích leckterých chrámů, jeví se sladkým, lahodným, velmi snadno pochopitelným, a krásy tak nové a netušené, že, kde byl zaveden, právě nadšení mladých zpěváků nedalo na sebe dlouho čekatí. Nuže, když k plnění povinností přistoupí záliba, vše koná se s větší čilostí a s ovocem trvalejším. Chceme tudíž, aby do všech kolejí a seminářů tohoto vznešeného Města znovu byl uveden starodávný chorál římský, jenž zazníval již v našich chrámech a basilikách a působil rozkoše minulým pokolením v nejkrásnějších dobách křesťanské zbožnosti. A jako kdysi z církve římské roznesl se zpěv tento do jiných církví západních, tak si přejeme, aby mladí klerikové, vychovaní pod Našima očima, zanesli jej a rozšířili znova ve svých diecé-

sích, až se tam navrátí jako kněží, aby pracovali pro slávu Boží.“

Následujícího roku z nařízení papežského byla sestavena komise pro vydání nových chorálních knih. Předsedou komise byl jmenován opat Pothier. Členy komise byli kromě francouzských benediktinů také znalci gregoriánského chorálu z jiných národností, ale redakce zpěvů nových knih byla svatým Otcem Piem X. výslovně svěřena francouzským benediktinům. (Motu-proprio ze dne 25. dubna 1904.) Vydání nových chorálních knih mělo mít za základ nejstarší chorální rukopisy. Vědeckým dílem „Paleographie musicale“, které od roku 1889 pod vedením výborného znalce, Dom Ondřeje Mocqereau vydávali francouzští benediktini, a ve kterém byly fototypicky uveřejňovány nejstarší chorální rukopisy, byla půda již velmi dobře připravena.

Asi za dva roky vyšlo vatikánské Kyriale a za dvě další léta, r. 1908, vyšlo Graduale. Když předseda komise, opat Pothier, odevzdával sv. Otcí exemplář nového Graduálu, Pius X. jej s radostí přijal a hned sám z něho něco zazpíval. Roku 1912 byl vydán Liber Antiphonarius pro diurnis horis (Antifonář pro denní hodinky) a konečně r. 1925 vyšlo Rituale Romanum, které také obsahuje některé zpěvy, na př. k církevním procesím a ritus pohřební s hodinkami za zemřelé.

Koncem roku 1928 uplynulo dvacet pět let od vydání Motu-propria Pia X. Té příležitosti použil Papež Pius XI., aby připomenul ustanovení svého předchůdce o posvátné hudbě. Shledal totiž, že se těchto ustanovení všude nedbalo. Proto vydal dne 20. prosince roku 1928 apoštolskou konstituci, kterou potvrzuje, co před dvaceti pěti léty nařizoval papež Pius X.; a nejen potvrzuje, nýbrž i doplňuje a přísněji nařizuje. Některá z jeho zvláštních ustanovení jsou, že v seminářích, v řeholních domech a v církevních studijních ústavech se kandidáti kněžství mají často, ba denně cvičiti v gregoriánském zpěvu a posvátné hudbě, a aby všechny řády kanovníků a taktéž řeholní komunity v určitých konferencích jednaly o záležitostech posvátné hudby. Sv. Otec Pius XI. doporučuje hudební kapely pro větší basiliky a kostely, jakož i zakládání škol chlapců (zpěváků) nejenom u větších chrámů, nýbrž i u menších a farních kostelů. Konečně klade důraz na to, že by se měl gregoriánský zpěv

v těch částech, které patří lidu, státi opět lidovým zpěvem, a proto ukládá biskupům a místním představeným, aby buď sami nebo prostřednictvím jiných, kteří to dovedou, se starali o liturgické a hudební vzdělání lidu, což úzce souvisí s křesťanským učením.

Snad smíme doufat, že tato nejnovější připomenutí a nařízení papeže Pia XI. naleznou všude porozumění a přinesou nejlepší ovoce.

P. KAREL REBAN

SPIRITUÁL SEMINÁŘE V BUDĚJOVICÍCH:

KATOLICKÁ AKCE A LITURGICKÉ HNUTÍ

Jen povrchní pohled spatří zdánlivou bezspojitost, klade-li vedle sebe tyto dva pojmy: Katolickou akci a liturgické hnutí. Ve skutečnosti jsou to pojmy tak spjité a duševní oblasti tak sebe pronikající, že je nesmíme klásti vedle sebe, nýbrž do sebe, protože jsou částmi jednoho a téhož života Církve, protože jeden z těchto dvou prvků předchází druhý a oba vzájemně sebe ovlivňují.

Mezi Katolickou akcí a liturgickým hnutím existuje dvojitá spojitost: spojení ideové a praktické.

Na spojení ideovém, jež záleží v tom, že liturgie je živnou půdou Katolické akce, na štěstí netřeba a nemožno nic měniti -- to spojení je tu dáno. Je však nutno, zvláště v našich poměrech, kde dosud nepronikáme až na kořeny Katolické akce, pracovati o praktickou součinnost obou živlů či správněji řečeno, o vyprýštění Katolické akce z liturgie, což ovšem Katolická akce splatí liturgii tím, že ji učiní jedním ze svých nejpřednějších oborů činnosti.

Tím jest dán také postup naší úvahy.

Ideové spojení.

1. Z dějin Katolické akce a liturgického hnutí.

Katolická akce je technický termín pro předmět, který v historii církevní vždy byl a podle své živočnosti, rozsáhlosti a účinnosti spolutvořil slávu a požehnání katolické Církve. Je však příznačno, že v naší době musí sama Hlava Církve, náměstek Ježíše Krista, formulovati tento pojem a jím oživotiti organismus Církve, vnášeti jej do církevního života jako ideál, princip, zákon. Je to svědectvím, že aktivita katolická jednak byla dočasně ochromena, jednak byla postavena před zcela nové nutnosti. Proto musí Svatý Otec hlásati a organisovati Katolickou akci.

Dříve toho nebylo třeba. Důkazem živé víry a hlubokého

života náboženského byly skutky víry, co dnes jmenujeme Katolickou akcí. A kdy toto spojení víry a života bylo nejpevnější? Musili bychom v retrospektivě sestoupiti až na prahy křesťanství, do prvních století éry křesťanské. V dobách, kdy se rodila katolická liturgie, byla Katolická akce ve smyslu života z víry a pro víru něčím samozřejmým. A později, v klasické době, kdy celá Církev a všichni věřící žili liturgicky, kvetla též Katolická akce, činné křesťanství. S úbytkem liturgického vědomí a citu ubývalo v širokých kruzích věřících smyslu pro Církev, pro dobro duší, pro apoštolát. A tak se stalo nutností výslovně naléhati na povinnost katolíků vzhledem k činnosti, proto máme církevně příkázanou Katolickou akcí. Tento příkaz je kusem mravní reformy, kterou podniká Církev sama ku prohloubení svého života, k tomu, by víra jejích věřících měla také důsledky praktické. Nenadsazujeme, domníváme-li se, že na živosti a čistotě liturgického uvědomění a života věřících závisí praktické osvědčování víry na všech polích, tedy to, proč máme dnes úhrnný název Katolická akce.

2. Pojmy a skutečnosti.

Co nám ověřují dějiny církevní, že totiž akce liturgická je matkou akce činnostní, apoštolátní, je prostě důsledkem vnitřní souvislosti mezi Katolickou akcí a liturgickým hnutím.

a) Oběma pojmům, Katolické akce i liturgického hnutí, je společné nadpřirozené, božské.

Katolická akce dosahuje pouze tehdy svého cíle, je-li vpravdě katolickou, rozumějme nadpřirozenou. V nadpřirozeném je její podstatný znak, neboť je myšlena Církví jako přímý opak laicismu, zesvětštění, znaturalisování života. Aktivita sama, třeba by byla od katolíků sebe horlivěji pěstěna, není ještě akcí katolickou, není-li nadpřirozenou co do svých pohnutek a cílů, třebaže tu a tam má přirozený obsah a užívá přirozených prostředků. To jsou první stupně, na nichž Katolická akce nechce uváznouti, ale stoupá do sféry nadpřirozené obsahem i prostředky. Oslava Boží a zduchovnění života jednotlivcova i společnosti křesťanské je nadpřirozeným účelem Katolické akce, láska k Bohu a k bližnímu pro Boha je nadpřirozeným pramenem jejím. I když potom užívá přirozených prostředků a vyplňuje prostý, všední život, jest to život a jeho cesty proniknuté věrou

a milostí Boží, jako je právě cílem křesťanství, aby svou pravdou a milostí produševnilo a přerodilo všecken život, vnášejíc jej do úrovně vyšší, nadpřirozené.

Je-li v liturgii bezprostředním cílem, obsahem, posvěcení jednotlivcovo i celku a užívá-li liturgie prostředků bytostně nadpřirozených anebo aspoň vyvýšených z přirozena do nadpřirozena, potom Katolická akce to vše činí také, avšak ne vždy bezprostředně, nýbrž tak, že připravuje, disponuje k tomu svět, v němž je katolíkům žítí, eventuelně nadpřirozený jeho ráz, jeho křesťanskost zajišťuje, chrání. Jeví se tedy již takto Katolická akce pokračováním, aplikací, vyvozením důsledků z liturgie. Co liturgií počíná jako živoční ideál, má být Katolickou akcí realizováno: všecek život má se státi královstvím Božím, oslavou Boha Trojjedného a oblažením lidstva láskou a pokojem Kristovým. Je to jeden proud, vycházející od Osoby Ježíše Krista, od Jeho mystického Těla, Církve totiž, který tu postupně, tu zase současně je liturgií i akcí, modlitbou i prací, bohopoctou i sociální činností. Tak mají Katolická akce i liturgie společný nadpřirozený živel, totiž život Kristův a Jeho Církve. Jak viděti v dějinách Církve, prožití liturgie vede k činné víře, ke skutkům víry, neboli ke Katolické akci. Již z toho vysvítá nedocenitelná důležitost liturgie pro Katolickou akci: tato musí vyvěratí z Boha, tedy také z liturgie, třebaže tato není jediným jejím pramenem, a musí se k Bohu vracet, vedouc k Němu lidstvo vykoupené, shromážděné v rodině Církve.

b) Oběma pojmům, Katolické akci i liturgickému hnutí, je rovněž společná organičnost a kolektivita.

Katolická liturgie je krásně zákonitá, zkanonisovaná zbožnost. Podobně náleží ku podstatným vlastnostem Katolické akce její pravidelnost, soustavnost, odbornost, organické učlenění co do metod pracovních i výkonů. Rovněž tak je liturgie společnou, kolektivní bohopoctou. A opět: Katolická akce je společnou prací všech živých údů Těla Kristova, jímž je Církev. Katolická akce i liturgické hnutí mají nejen společný cíl a společnou činnost, pokřesťanění života, setbu Kristovy pravdy a lásky, nýbrž stýkají se spolu i svým kolektivním charakterem: V liturgii církevní kolektivum slouží Bohu, v Katolické akci slouží společnosti přímo a bezprostředně v posledních intencích ovšem také Bohu. Je mezi nimi obě-

ma jednotná tendence: liturgické hnutí usiluje o rozšíření liturgického života mezi laiky, podstatou Katolické akce je živel laický, získaný pro život církevní. Tak úzká analogie akce s liturgií nebyla by možná, kdyby mezi oběma nebylo oné spojitosti nadpřirozeného, božského prvku, kterou jsme si již ukázali.

c) Hledejme dále, co dává liturgie Katolické akci — dojdeme k výsledkům překvapujícím.

Liturgie obsahuje v sobě prvky, které pro jednotlivce i pro obec věřících jsou zákonem a silou činnosti. Ukládají povinnost práce, poskytují však také síly a schopnosti k ní. Poslední a nejvyšší prameny jejich jsou ovšem v půdě křesťanské víry a lásky k Bohu a k bližnímu. Avšak liturgie je bohopoctným výrazem této víry a lásky. Jest poučením a činem zároveň, jak ctí Boha a jak sebe posvěcovati. Je formou, kterou duše se stýká s Bohem a nabývá života božského. Volá: „Modli se, klaněj se Bohu,“ ale také: Pracuj, tvoř, působ k tomu, by všechn lidský život stal se naplněním andělského hymnu nad Betlemem: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle...“ Modlitba sama beze skutků byla by neplodným stromem. K účinkům liturgie náleží nejen toto povzbuzení, nýbrž skutečný vliv na schopnosti naše, bychom se práce chopili a naplnili svět oslavou Boží a milostmi pro duše. Je to zase tajemné působení Kristovo, které přechází k nám prostřednictvím liturgie.

Křest je počátkem nadpřirozeného života, zrozením z Boha. Avšak život jeví se úkony, božský život v duši i na venek do světa vnikající jeví se skutky podle Boha a pro Boha konanými. Pokřtěný podléhá povinnosti takové práce, je tedy křest zrozením Katolické akce.

Břimování je naplněním křesťana Duchem Božím. Mimo posvěcující a zvláštní posilující účinky znovubuduje v duši příslušnost do rodiny Boží, činí z břimovance bojovníka Božího, apoštola — opět nový, vydatný pramen Katolické akce.

Eucharistie jako chléb života chce nás uschnouti k tvořivé činnosti — je nejúčinnější pohnutkou a silou její.

Slovo Boží, jež liturgie zvěstuje tak často, jednak kázáním, jednak poučnými částmi svými, nespokojuje se s vnitřním vlivem, nýbrž dožaduje se naplnění skutkem. Věčná slova

Kristova na př. o ceně dítěte, o skutcích duchovního a tělesného milosrdenství a jiná, která jsou základem sociální spravedlnosti a lásky, znějí již po 19 století z liturgie do duší věřících a tam odtud vycházejí v podobě dobrých skutků do života vnějšího.

Všechn život Církve a s Církví učí nás a nakloňuje nás mysliti na jiné, šířiti dobro slovem a hlavně činem. Jako je křesťanský kostel ohniskem kultury, tak jest i východiskem charity, sociálního řádu a života dobročinného. Podobně církevní rok a jeho rozmanité obřady a obyčeje vedou přímo do života ku práci pro právo Církve, mravní řád, život rodinný, pro vytvoření království Božího ve skutečných poměrech. S ochabnutím tohoto náboženského života ochabují všechna dobrá díla, inspirovaná věrou a láskou k Bohu.

Mše sv. přináší rovněž hodnoty všeobecně užitečné: pravý smysl obětování jistě žádá, abychom dali Bohu svou práci, a to práci pro společné, obecné dobro Církve, nikoli jen soukromé zájmy. Poslání, s nímž nás propouští mešní liturgie („Ite, missa est!“), chce přímo vyvolati činnost takovou.

A takových prvků, podněcujících tvořivou činnost k oslavě Boží, slávě Církve, k prospěchu duší, jest obsaženo v liturgii mnoho, třebaže působí někdy pouze podvědomě, protože jsme povážlivě pozbyli citu pro tyto vlivy liturgické a trháme od sebe, co organicky je jednotné, odlučujeme činnost od modlitby a bohopocty, hledající pro Katolickou akci důvody na př. v činnosti nepřátel, anebo v jiných vzdálených a nevlastních příčinách. Tak jest liturgie zdrojem Katolické akce.

3. Ukázky z liturgie. — Vzory a typy.

Než neupřílišňujeme z entusiasmu ve prospěch liturgie? Nikoliv, tvrzení naše jest ověřeno skutečnostmi.

Kdybychom mohli podrobně projíti všemi kruhy liturgie, našli bychom hojně ukázek toho, co řečeno: Liturgie vede přímo nebo nepřímou k činům. Neopakujeme, co již často pověděno o souvislosti práce, praktického života, s liturgií, jak často práce přímo pokračuje v tom, co začala liturgie. Liturgické myšlenky a náměty podávají vysoké ideály, programy činnosti soukromé, rodinné, veřejné. Pozorujme s toho hlediska liturgii, prorozjímejme tyto její stránky a seznáme, jak těsně souvisí se životem a jak jej obohacuje. Bez mála celou výchovu mravní a duševní lze na ní vybudovati.

Odkazují zvláště na knihy Linus Bopp-a: Die erzieherischen Eigenwerte der katholischen Kirche, Paderborn 1927; Liturgische Erziehung, Freiburg in Br. 1929; Wir sind die Zeit, tamže 1931.

Stejně tak dokazují životy svatých pravdu o spojitosti liturgie s Katolickou akcí. Kněz čte v breviáři život takového sv. Vincence de Paula, Jana de la Salle, Petra Kanisia, našeho sv. Václava: kolik tu vzorů a přímo typů Katolické akce i dnes časových.

Nesmíme ponechávatí tyto možnosti v liturgii ladem, musíme je hledatí, zjišťovatí a převádětí je v činy. Hromadění ojedinelých ctnostných konů povahy sociální a církevní, oživených jednotným duchem vanoucím z liturgie, dá vznik Katolické akci.

4. Zvláště časový význam liturgie pro Katolickou akci.

Vždy byla liturgie schránou objektivity, a tím též ochranou před libovůlí a scestím subjektivismu a příliš osobitých, úzkých, dílčích zájmů a rozmarů. Tak je liturgie ochranou objektivity Katolické akce, dávajíc jí orientaci věcnou a pravdivou. — Do všeho vniká duch doby se svými zálibami, jednostrannostmi. Vždyť ani liturgie sama nezůstala toho vždy zcela ušetřena. Tak i činnost a veřejná práce katolíků podléhá dobovému vkusu, názorům, které trpí neúplností, protože se neobracejí na celek katolického života z Boha.

Máme za sebou takové období. Odchýlili jsme se od vlastního, podstatně katolického žvlu a sestrojovali jsme si nové konstrukce. V našich českých poměrech uplatnila se také novost, nezkušenost toho, co nám bylo rychle budovatí na všech polích katolické aktivity v době popřevratové. Diletantství a přizpůsobování se vedlejším ohledům, kompromisy zkřivily podobu a vývoj toho, co by mělo býti Katolickou akcí. Dnes počíná se jinak chápatí, jinak cítití a tvořití Katol. akce. V celém světě a ve všech duševních oborech procítá nový způsob života a práce. I my musíme se přeorientovatí, a to tím spíše, že se tím neděje nic jiného než návrat k původnosti a čistotě katolictví. Snad by bylo osudné, kdybychom nepostihli právě nyní, k čemu volá Bůh a k čemu připravuje nás Církev v přítomnosti. Skutečně také zvolna ustupují starší formy, jež původem svým sahají do doby barokní a potom se množí a pestře rozrůžňují — zvláště u někte-

rých národů katolických — v nové době v útvary, zpravidla složité a značně se vzdalující od objektivní církevní zbožnosti, zato však favorisující individuální výrazy zbožnosti. Nyní však počíná svítati, že s námahou jsme hledali, co dávno Církev má v plné sytosti. Od nadmíry citů a subjektivismu vracíme se k dogmatu a k základním etickým požadavkům. Probouzí se vědomí a pocit sounáležitosti v Církev, osobní zbožnost poznává, jaké přednosti má zbožnost liturgická, a tak krise křesťanské spirituality přechází v uzákoněnou, hlubokou a plodnou zbožnost Církve, vlastně v úkony Krista Velekněze. Tento návrat ku podstatě a snaze o celistvost života jednotně proniknutého milostí Boží a silou Církve nezastavil se na prahu našich chrámů. Jde na výboj do světa myšlení i činů. Životní filosofie i prakse opouští balast malicherností a hledá silný vůdčí směr. Až do politického života sahá tento vliv; a čím dříve provedeme vnitř Církve organické navázání a vstřípení vši aktivity na proudy života Božího a na duši Církve, tím lépe.

K základům je nutno se vrátit: jenom tak nabudeme stability i vnitřní působivosti — jenom návratem k základům křesťanských dogmat, mravních zákonů a liturgického života nabudeme síly, která přemáhá svět. V tom je časový význam liturgie pro Katolickou akci, je to odpověď na volání po věčnosti a přímé připojení na prameny nadpřirozené, na tajemství Boží v čase — Církev — a na věčnosti, na vnitřní život v Bohu. Přináší tudíž liturgie katolické aktivitě právě ono vnitřní přetvoření, duševní změnu a nová stanoviska, jakých právě dnešek žádá.

5. Nebezpečí liturgického hnutí?

Jsme upřímní a nezapomínáme, že také liturgické hnutí — jako ostatně i nejkrásnější a nejvznešenější ideje — má sobě vlastní nebezpečí.

Nesmí se státi hrou, módou pro znužené a znavené duše. Nesmí se pouštět do extrémů, domáhajíc se práva na život výlučně pro sebe, dokonce pro libůstky, zvláštnosti, upřílišněnosti. Nesmí znamenati v duchovním a mravním životě Církve zeslabení askese, jakýsi semikvietismus, jak kdosi nazval příbuzné směry. Zvláště pak nesmí liturgické hnutí podceňovati práci, veřejnou činnost, nesmí se jí vyhýbatí, nesmí ji odsuzovati, bez starosti o to, co bude s křesťanstvím

u nás. Musí se chránití povýšenosti, která hledí s patra na jiné formy pobožnosti.

Nebojíme se těchto nebezpečí. K nám přichází liturgické hnutí později než k jiným národům, zato však jsme u výhodě, že můžeme pečlivě voliti podle dobrých i méně dobrých zkušeností odjinud. A staly-li se kdy v liturgickém hnutí chyby, stalo se tak z nepochopení vlastního ducha liturgie. Čím dokonaleji k němu pronikneme, tím správnější budou praktické jeho důsledky.

6. Povinnosti Katolické akce k liturgii.

Co musí tedy Katolická akce činiti pro liturgii?

Jako z liturgie vychází, tak musí k ní směřovati: jinak dopouští se chybných kroků, ocítáme se v akci, která není oduševněna katolictvím, jsme v tom, co nazval kardinál Mermillod „heresí činů“, kde se pracuje pouze přirozeně a nadpřirozeno při tom trpí. Chautard, Duše veškerého apoštolátu, varuje výmluvně před tímto zesvětštěním katolického života a hned již také dává návod, kterak mu čeliti prostředky života liturgického. Má-li Katolická akce za svou přední povinnost náboženskou obnovu, nesmí se chovati chladně k mocnému jejímu prostředku, k liturgii. Normou a kriteriem Katolické akce jest, na kolik splňuje poslání liturgie. Zle by bylo, kdyby zde byl fakt, že Katolická akce sice potřebuje liturgie, že však ji zanedbává. Tím ocítáme se na poli konkrétní skutečnosti.

Spojení praktické.

Kde Katolická akce šíří liturgické hnutí, vzniká liturgický apoštolát. Kdybychom měli vypočítávat všechna desiderata toho druhu, znamenalo by to kresliti plán organizace liturgického hnutí. Omezujeme se na nejnutnější.

Především je nutno kněžstvo získati pro liturgické hnutí. Z toho by vyplynul zisk pro kněze samotného, mnohem hlubší totiž vniknutí do liturgie, její zužitkování pro život modlitby a mravní, její důstojné konání a apoštolát kněžstva pro liturgické hnutí mezi laiky. Bohužel, bývá i pro kněze samotné liturgie skrytým pokladem, jehož ceny neznají, ano jemuž z neznalosti a s nesprávného hlediska přisuzují nejednu vadu.

Jsme-li si toho vědomi, že liturgické hnutí není pouhou de-

korací, estétstvím, podivnůstkou, položíme si se vši vážností otázku, co lze v širších vrstvách z liturgického hnutí uskutečňovati.

1. Positivní úkoly.

Je to celá skupina otázek a úkolů: co lze a co je nutno pro sblížení lidu s liturgií a pro náboženskou obnovu vlivy liturgickými vykonati ve farnosti, v katechesi mládeže i dospělých, v kázání, ve spolicích, v lidových pobožnostech.

Nutno začítí s mládeží, která z vnitřních potřeb a z vniterného založení se instinktivně obrací k liturgii jakožto zdroji života.

V duchu liturgie musí býti farnost východiskem a organizačním základem společnou, rodinnou modlitbou, obětí, svatostí, prací.

Katolické spolky musí šetřiti liturgického rázu a projevů církevních.

Dvojí cestou, která se mnohonásobně stýká a doplňuje, dlužno pokračovati: teoretickým poučováním a praktickým cvičením.

Poučujme v liturgických přednáškách a kursech o zásadách liturgických. Při kostelích a spolicích konejme liturgické semináře, kde jednak soustavně uvádějme v porozumění a konání liturgie, jednak od případu k případu vykládejme obsah i formu liturgie výkladem mešního formuláře, obřadů a dob. Často ve spojení s výkladem postupuje názor (světelné obrazy, film) a cvičení. Dogmatické a historické základy liturgické zbožnosti potřebují jistě zvláště jasného poučování.

Pomocnými prostředky bude liturgická literatura. Pronikáme již z prvních počátků do šíře a do hloubky. Máme list „Pax“, máme latinsko-český misál, dlouhou řadu překladů Hejčlových, populární pomůcky ve sbírce brožur „Životem“. Katolické časopisy a noviny měly by míti pravidelnou rubriku liturgických poznámek a reflexí. Na místo pochybných zábav a večírků spolkových zavádějme liturgické večery s ozvěnou liturgických modliteb, čtení, poesie, legend atd. Samostatným polem liturgické propagace, u nás bohužel stále tolik zanedbávaným, je péče o liturgický zpěv a hudbu.

Rovněž péče o čistotu, vkus, úpravu bohoslužebných míst,

předmětů a rouch otevírá velice mnoho možností krásných a záslužných pro jednotlivce i spolky.

2. Neméně záslužné jsou úkoly negativní.

Nehorujeme pro rigorismus ani pro fanatický purismus, ale není možno býti lhostejným k tomu, jak se někde stírá všecken liturgický pel, vypuzuje duch církevní zbožnosti a propaguje nevкус a libovůle. Nelze schvalovati, nešetří-li katolické spolky neděle, dne svátečního zábavami, ne sice špatnými, ale naprosto bezduchými a zbavenými všeho křesťanství. V době svatopostní fraška na ochotnickém jevišti katolickém je nemístná. Politické a spolkové stranictví je na újmu účelu liturgie a pastoraci. Pořádání neděl pod určitými zájmovými hesly rozmohlo se více než je zdrávo. Povážlivějším je ještě, označí-li se některá neděle přímo za den jedné politické skupiny („lidové neděle“), čímž ostatní katolíci se zbytečně dráždí a odpuzují. Blížkost některých vyhraněných, okrojovaných korporací při Božím hrobě, průvodech náboženských je také s tohoto stanoviska spíše překážkou pastorace, nemluvě o tom, že vede k chování naprosto neliturgickému.

T. zv. lidová zbožnost a lidové pobožnosti potřebovaly by přísnější censury, aby se blížily k liturgii vlastní, nevyhovovaly tak široce subjektivismu, nenechávaly tak daleko od sebe dogmatickou pravdu a tradice liturgické. Nezdravým zjevem je opomíjení slova Božího při veřejných slavnostech katolických, zatím co na frázovitě dlouhé řeči najde se vždy dosti času.

V těch věcech je nutné tříbení a zkoušení, větší zřetel na ducha liturgického. Život s Církví, zvláště v prožívání církevního roku, musí pronikat do našich farností, spolků, rodin, domácností, spolkových místností. Tak se snažíme o liturgický rytmus života.

Závěr.

U nás obě hnutí v teorii i v praxi, jak Katolická akce, tak liturgické hnutí, mají též tu společnou okolnost, že se teprve pomalu a s obtížemi, z nichž největší je nedostatek správných zásad a správného pochopení, tvoří. Buďme si vědomi úzké ideové i praktické jejich spojitosti, řiďme je tak, aby si vzájemně sloužila a prospívala. Musí nám na tom záležeti

a musíme o to usilovati, aby Katolická akce i liturgické hnutí měly společnou pouť a společný vzrůst.

Srv. téhož autora články: Skrytý poklad, v revui Život, roč. VII. (1924), seš. 4. — Liturgická obnova našeho lidu v ČKD. 1926, str. 72—79. — Vraťme se k liturgii! Sv. Eucharistie 1925, seš. 3—12. — Liturgické kapitoly. Na hlubinu II. (1927), seš. 2—10.

LITURGICKÁ ORIENTACE ŽIVOTA FARNÍ OSADY

Cílem duchovní správy jest nesporně pokračování v spasitelském díle Ježíše Krista. Spasitel velký tento úkol svěřil své nevěstě-Církvi a během doby se ustálilo realizování tohoto úkolu ve formě organisované duchovní správy. Kdežto systematická duchovní správa jest myslitelná v okolí každé k tomuto úřadu posvěcené kněžské osoby, pověřila mimo to církev určité kněžské osoby přímo duchovní správou věřících určitého území a vyzbrojila je pro toto území zvláštní autoritou a pravomocí: farář a farní osada. Tak se v dnešní době setkáváme s duchovní správou dvoji: mimořádnou, která se většinou soustřeďuje kolem klášterů, a úřední, která jest viditelně organisována ve farnostech, vikariátech, biskupstvích atd.

Pojmům faráře a farní osady se v přítomné době, zvláště v našich poměrech, dostalo velmi zředené náplně. Tím, že stát pověřil faráře částí státní agendy, učinil z něj státní úřední osobu v přenesené působnosti; dalším vývojem pak, podmíněným nedostatkem kněží, stal se touto agendou přetížený kněz-farář v představě našeho lidu církevně státním byrokratem, příp. církevním organisátorem, k němuž většina farníků nemá zvláštního vnitřního vztahu. A právě tím, že věřící pozbyli hlubšího poměru k svému faráři, se také zeslaboval a pozvolna ztrácel opravdový význam farní osady.

Farní osada není ničím jiným než starokřesťanská „ecclesia“, shromážděním, souhrnem věřících určitého území. Farář (biskup), jenž jest postaven v čelo této místní církve, jest povoláním prostředníkem mezi věřícími a Bohem. Podstatou jeho úřadu jest uplatňovati práva Boží vůči věřícím, zdůrazňovati povinnosti věřících vůči Bohu a hlavně: zprostředkovati věřícím Boží milost. Kněz-farář je proto hlasatelem radostného poselství a prostředníkem darů Božích. Je-li úkolem duchovní správy pokračování v spasitelském díle Páně, pochopíme, že z různých kněžských funkcí jsou hlásání desatera a evangelia práce přípravné, a hlavní, k čemuž tato

příprava směřuje, jest právě účast na životě nadpřirozeném, jenž prostřednictvím kněze má plynouti do nadpřirozeného organismu farní osady. Ještě jasněji se proto vyjádříme, řekneme-li, že konečným a hlavním úkolem duchovní správy jest zprostředkování, udržování a rozmnožení nadpřirozeného života farní osady.

Jak však vyhlíží dnes ve skutečnosti působení kněze, jenž žije v našich představách jako ideál duchovního správce? On káže, zpovídá, slouží Mši sv., vyučuje ve škole, je činný v životě spolkovém, má organisovanou charitu, mládež, tisk atd. Z této činnosti poznáváme, že práce dnešní duchovní správy se omezuje z převážné většiny na funkce přípravné: hlásání evangelia a získávání věřících, a že se těmto funkcím dnes věnuje všemožná péče a veškerý důmysl.

Tyto metody zavedou věřící sice do svatyně, tam ale většinou zůstávají přenechání sami sobě, tam zůstávají státi před tajemstvím Božského života, vniknou většinou pouze na jeho periferii a mnohý z nich se na této periferii pohybuje doživotně, jiní zase, nenasyceni, se obrací zády k tomu, co jim tak mnoho slibovalo a pak — zklamalo. Nemá to býti výtka duchovním správcům, ale je to pouhé konstatování, že dnešní pastorální metodou se staráme o záchranu duší a o získání vlašných a odpadlých, že však — alespoň u nás — dnešní naše pastorálka se nestará dostatečně o to, zdali věřící uvnitř církve nehladoví aneb se neživí podřadnější duchovní stravou, ačkoliv bohatý stůl duchovních pokrmů jest prostřen. Není to nic jiného, než konstatování skutečnosti, že dnes je zbožnost našeho lidu prakticky decentralisována. Kdežto se staráme úsilovně o obrácení hříšníků, příp. o udržení věřících ve víře, nestaráme se stejnou mírou o to, aby získaní a zachránění ve svém náboženském životě pokračovali. Pokrok v náboženském životě jest podmíněn rozmnožením milosti posvěcující a tohoto vzrůstu nadpřirozeného života se stává účastna pouze malá část našich věřících, která nám svěřuje své duchovní vedení ve zpovědnici. Důkaz této praktické decentralisace je skutečnost, že větší oblibě než Mše svatá se těší odpolední kázání s pobožností, že tonou v záplavě květů oltáře a sochy určitých světců a světic, kdežto mnohý svatostánek je téměř opuštěný a bez ozdoby, že celá liturgie Svatého týdne nepřiláká do chrámu tolik věřících jako kdejaké triduum a m. j. Aniž bychom po-

pírali prospěšnost uvedených pobožností, přece musíme tvrditi, že zde neprýští ony živé prameny Boží milosti, že náš lid se mnohdy napájí z cisterny a pramen zůstává nepovšimnut. Nechceme upíratí našim věřícím upřímné náboženské snažení, ale musíme přiznati, že dnešní typ lidové zbožnosti rozhodně nevede k středu života nadpřirozeného, nevyužívá bohatství, které mu církev nabízí a že právě v této pochybené pastorální pedagogice musíme spatřovati příčinu poměrně slabé úrovně náboženského života u nás. Nedo-
týkáme se tím vroucností náboženského citění našeho lidu, ale poukazujeme tím na příčinu neuspokojující kvality katolictví v naší vlasti. Budeme-li lidu dávatí stále drobty místo řádných krajíců, neodstraníme nikdy u nás rozšířenou duchovní podvýživu.

Snahy po náboženském obrození našeho lidu musí nás vésti přímo k pramenům Božského života a pakli nás k těmto pramenům nedovedli dnešní pastorální metody, musíme se vrátit k metodám, které nám nabízí svým vlastním životem Církev.

Církev jako mystické tělo Kristovo žije životem Kristovým a vrcholem života Kristova byla obětná smrt; každý jednotlivý úd mystického těla Kristova musí žíti tím samým životem jako Kristus a možnost účasti na tomto životě nám poskytuje liturgie, kterou můžeme nazvatí oběhem krve tohoto mystického těla. Právě tak jako mystické tělo Kristovo má své lidské a své božské složky a spojení těchto složek jedním životem dává živého mystického Krista — Církev, právě tak má i liturgie svou lidskou a svou božskou stránku: v liturgii neslouží pouze (v Církvi sjednocené) lidstvo Bohu, nýbrž v liturgii je skryto také božské působení: vlévání Božského života do lidských složek mystického těla. Jinými slovy: liturgií se včleňují lidské buňky do nadpřirozeného mystického těla Kristova, organismu, skrze liturgii je nám umožněna účast na Božském životě.

Vytkli jsme jako konečný cíl duchovní správy zprostředkování, udržování a rozmnožování nadpřirozeného života; viděli jsme jak liturgie nás včleňuje do mystického života Krista — Církve a pochopíme proto, že každá duchovní správa musí k dosažení svého cíle používatí jako jeden z nej-
přednějších prostředků liturgie. Ovšem že není liturgie snad pouhým pedagogickým prostředkem. Protože každá farní

osada se svým farářem jakožto místní ecclesia jest také místní, viditelnou materialisací mystického Krista, liturgie se strany Boží, ale jest stále opakování života Kristova, kterýžto život se viditelně manifestuje v liturgii, proto jest liturgie životní funkcí farní osady, t. j. věřících ve spojení se svým farářem.

V této skutečnosti musí zakotvit pojem farní osady, do kteréhož pojmu jest farář včleněn jako její integrální část. Právě tak jako Církev není pouhým organizačním útvarem, pouhou morální institucí, pouhým filosofickým systémem, právě tak ani farní osadu nesmíme pojímati jako pouhou církevně administrativní složku, nýbrž musíme ji chápat jako živou část mystického těla Kristova; i v této části, poněvadž je živá, proudí život Kristův, jenž nalézá svou viditelnou manifestaci v liturgii. Tím ale je přikázána liturgii v životě farní osady tak základní funkce, že vše ostatní, co spojujeme s pojmem duchovní správy, při správném chápání splyne s liturgickou činností. Zdá se to býti snad na první pohled nadsázka, ale pohled na skutečný duchovní život osad starokřesťanských nás poučí o správnosti tohoto tvrzení: nenajdeme tam téměř žádný jiný výraz osadního života než společné bohoslužby, v nichž se kolem nejsvětější Oběti seskupili ostatní svaté svátosti. Z nich a skrze ně křesťanská osada žila a kvetla. Nemá tím býti popírána důležitost a nutnost všeho ostatního, co dnes je spojeno s životem farní osady: život spolkový, organizace charity, tisku a p. Tím, že se těchto nutných v dnešní době věcí pastorační ujala, nezabloudila, ale je nutno důrazně na to upozorniti, že se život farní osady v těchto věcech nemůže vyčerpávat, neboť je to pouhá obrana, příprava a cesta k umožnění a zabezpečení nejvlastnějšího života farní osady; jejích společných bohoslužeb, v kterých se skrývá, a skrze něž se uděluje ono unum necessarium: život nadpřirozený. Vše, čím dnes je duchovní správa tak napěchována, je oprávněné tehdy, sleduje-li cíl, připravití a otevřítí lidské duše pro nadpřirozený život, který proudí mystickým tělem Kristovým.

Knězi, jenž stojí uprostřed praktické duchovní správy, se zasteskne, když obrátí svůj zrak od tohoto ideálního obrazu farní osady ke konkrétním formám, kterých nabyla dnes jeho farní osada. Situace není však tak zoufalá, jak by se na první pohled zdálo, neboť vytčený život farní osady jest zde,

objektivně existuje, jeho hodnoty jsou však většinou zakopanou hřivnou, pokladem nevyužitkováným. Úkolem duchovní správy proto jest probuditi porozumění u věřících pro to, co jim Církev poskytuje, sejmout clonu s jejich očí a uvésti je do netušených hlubin skutečného vnitřního života katolické farní osady. Pokusy o to a prostředky k dosažení tohoto cíle nejsou dnes již žádnou prvotinou a pokusíme se proto pouze sestaviti je za účelem přehledu a se zřetelem na praktické upotřebení.

Vrcholným skutkem života Krista Pána byla jeho obětní smrt na kříži. Vrcholným a ústředním bodem života farní osady, representující místně a viditelně mystického Krista, musí proto býti opakování této obětní smrti Páně — Mše svatá. Skutečná duchovní správa musí mítí své východisko u obětního oltáře. Znamé jest hrubé nepochopení jak podstaty, tak i významu Mše svaté, s kterým se setkáváme dnes u našich věřících. Nepochopení toto má svou příčinu jednak v nedostatečném poučení věřících i školních dítek, jednak je ale též zaviněno různými okolnostmi, které toto neuznání Mše sv. podporují. Pohled do mnohého chrámu nás poučí o tom, jak se zanedbáváním liturgických předpisů pro výzdobu chrámovou již vnějším dojmem zatlačuje do pozadí význam oltáře jako místa Oběti, jak mnohý oltář je skladištěm devocionálií, jak mnohý chrám je dle své úpravy spíše přístřeším pro vyzdobené sochy a obrazy svatých než místem nejsv. Oběti, jak stojan, kde se obětují svíčky za zemřelé, se těší větší pozornosti věřících než místo, kde se za jejich duše obětuje Mše svatá. Přední starostí duchovního správce musí proto býti přesným dodržováním předpisů pro výzdobu chrámovou a důmyslným postupem při celkové úpravě chrámu působiti k tomu, aby již vnější dojem kostela byl soustředěn k hlavnímu účelu, jemuž má sloužiti: slavení nejsv. Oběti.

Co se týče poučení věřících o podstatě a obřadech Mše svaté, je třeba vytrvalé a soustavné práce, nejen na kazatelně, ale právě také ve spolcích, obzvláště mládeže. Nemysleme si, že několik kázání neb přednášek dokáže zázraky; co bylo dlouho zanedbáváno, nelze rázem napravit; Mše svatá a její výklad musí se státi předmětem stálé koncentrace duchovního správce. Dále musí býti starostí duchovního správce, aby vrátil Mši svaté centrální postavení ve veřejných bo-

hoslužbách farnosti, aby jiné neliturgické pobožnosti nebyly vybavovány nádherou takovou, která sice lehce upoutá, obzvláště průměrného člověka, ale od významu Mše svaté odvádí.

Dalším krokem bude, že lidu dáme v nějaké formě do ruky liturgické t e x t y. Divadla a koncerty vydávají programy a texty, jen náš lid sedí v lavicích a nemá mnohdy při Mši svaté důležitější práce, než zahánět nudu a roztržitost. Rozhodným krokem proto je, vzbuditi u věřících vědomí, že oni s knězem společně slaví Mši svatou, že liturgie počítá s jejich aktivní účastí, že to jest také jejich dílo, jejich obětní dary, že obětují současně s knězem, že v posvátném ději u oltáře navazuje ka ž d ý j e d n o t l i v e c v chrámě přítomný nadpřirozené styky s mystickým tělem Kristovým, a že právě v okamžiku Mše svaté je každý křesťan nadpřirozeně tak aktivní jako nikdy jindy.

K dosažení této aktivní účasti věřících při Mši svaté je možno zvoliti různé způsoby, které tuto možnost poskytují: od tiché účasti s misálkem v ruce až po účast při gregoriánském chorálu. Nutno však dbáti toho, aby žádný ze způsobů nebyl zaváděn násilně přes odpor věřících, nýbrž je třeba trpělivě věřící vésti postupně k stále hlubší účasti. První a snadně proveditelný krok je, že při Mši sv. s lidovým zpěvem necháme hráti pouze mešní písně, které svým textem skutečně sledují liturgický postup Mše svaté a svou melodií srdce věřících opravdu povznášejí. V českém kancionálu o ně bohudík není nouze. Varujme se toho, abychom hraním písní, jichž text je sice zbožný, ale nemá nic společného se Mši svatou, nepodporovali vnitřní neúčast věřících na posvátném ději.

Další způsob — m i s s a r e c i t a t a — v různých odstínech a kombinacích předpokládá, že máme po ruce vycvičené celky — školní mládež, spolky a j., které tvoří pevný kádr a k nimž se během času věřící připojí, — ovšem zase patřičně poučení a texty vyzbrojení.

Vrcholem liturgických tužeb a přání je aktivní účast lidu při g r e g o r i á n s k é m z p ě v u. Není to ani tak neuskutečnitelné, jak nepřátelé chorálu tvrdí a při dobré vůli učitelů a regenta choru se v osadách dají docílit v poměrně krátké době krásné výsledky. Podmínkou ovšem je, aby kněz chorál sám správně zpíval a miloval. Netřeba rozváděti, že tento

způsob účasti na Mši svaté, je-li dokonale ovládnán, takže jeho provedení neodvádí pozornost od zbožnosti, upoutá a povznesse skutečně celého člověka. Družiny a spolky mládeže jsou opět cennou pomocí pro zavedení chorálu ve farní osadě, kde však obtíže jsou prozatím příliš velké, tam dbejme toho, aby při zpívání Mši sv. byl alespoň introit, graduál, offertorium a communio zpívány chorálně, nesmíme však trpět, aby tyto části byly odbývány tak, že chorál by byl v osadě jednou provždy diskreditován. Zde musí kněz býti co možná přítomen zkouškám sboru a svým výkladem vzbudí pochopení pro krásu chorálních melodií.

Nechť se zvolí kterýkoliv způsob, umožňující aktivní účast věřících při oběti Mše svaté, vždy dbejme toho, abychom se vyvarovali pouhých liturgických hříček, přehánění na venek viditelné účasti, v které si mnohá osoba pak libuje, aniž by vnitřního užitku měla. Neberme lidu žádný z jeho dosavadních, byť nedokonalých způsobů účasti, aniž bychom měli zaručeno, že mu dáme za náhradu něco lepšího a skutečně dokonalejšího. Nezapomeňme nikdy, že nám nejde o pouhou změnu v nější formy, nýbrž o vnitřní prohloubení. Naším cílem jest, aby se farní osada shromažďovala kol faráře u vědomí, že společně s ním stojí při Mši svaté pod křížem Kristovým, že Mše svatá jest pro ni její způsob účasti na životě a tajuplné smrti mystického Krista, že Mše svatá není mrtvým pietním aktem, nýbrž viditelným znázorněním neviditelného opakování obětné smrti Spasitele a proto stále znova prýstícím pramenem naší spásy. V lidu se musí probudit vědomí, že Mše svatá je opus operatum, je deštěm, který přináší nadpřirozený život a jejich účast je opus operantis, které spočívá v otevření duše, aby tato rosa Boží milosti mohla vniknouti hluboce do orné půdy jejich srdce; že opus operatum spojené s opus operantis je skutečné braní účasti na hodnotách nadpřirozených a ne pouhou příležitostí k modlitbě. Farní osada, v které tohoto jest dosaženo, je pak také vědomou a živou částí mystického těla Kristova a přechází z pouhého vitálního života náboženského v život uvědomělý a proto nejcennější.

Mimo centrální liturgii Mše sv. projevuje se i jinak spasitelské působení Kristovo přebohatým způsobem, jakým se Kristus postaral o posvěcení svých věřících. Pakli již centrum liturgie, Mše sv., je vystaveno tak hrubému nepochopení se

strany věřících, sdružených ve farní osadě, musíme konstatovati ještě méně spojitosti osadního života s ostatními svátostmi.

I všechny ostatní svátosti a svátostiny směřují k udělení neb rozmnožení života nadpřirozeného a jsou proto rovněž hlavními prostředky duchovní správy. Opětně musíme zdůrazňovati, že hlavním úkolem duchovní správy nemůže býti morální a dogmatické vzdělání věřících, nýbrž jejich posvěcování. Je proto v první řadě třeba, aby věřící opětně nabýli vědomí, jak důmyslně se o jejich posvěcení stará Církev udílením svatých svátostí, křest, sv. biřmování, sv. zpověď, uzavření svazku manželského, poslední pomazání atd. jsou dnes pro věřící většinou mimořádné události odehrávající se v kostele, aniž by si uvědomili, jak hluboce zasahují do křesťanského života; farní osada musí nabýti opět vědomí, že její život a tím i život každého jednotlivce jest štěpen na půdě, která jest soustavně zavlažována tímto sedmerym pramenem milosti Boží, a že bez vláhy tohoto pramene zůstává půda, do které jsou jejich duše zasazeny, vypráhlou a proto neúrodnou. Starostí faráře musí býti uvéstí prameny této živé vody zase do života osady. Stane se tak opětně jednak soustavným poučováním, ale neméně stejnou částí přiměřenou liturgickou praxí.

Jak na příklad mají věřící pochopiti základní význam sv. křtu, když se právě tato svátost udílí v době, kdy kostel je úplně opuštěn a obřady se konají více jako událost jediné rodiny někde v sakristii neb koutu chrámovém? Musíme se pokusiti o výchovu našeho lidu v tom smyslu, že ze sv. křtu uděláme opětně záležitost celé farní osady, která se raduje z nového přírůstku mystického těla Kristova. Konejme sv. křest ve spojení s dopoledními neb odpoledními bohoslužbami, aby účast osady byla co největší, ohlašme jej co možná předem věřícím, vykládejme příležitostně obřady křestní. Nechť také nezanikne svěcení křestní vody na Bílou sobotu a v sobotu před svatodušním Božím Hodem v kvapu ostatních obřadů, nechť osada ví, že zde se světi prvotní pramen nadpřirozeného žití, nechť ve vědomí každého jednotlivce zůstává vzpomínka na jeho křest slavným dnem, kdy i jemu se otevřela tato janua sacramentorum — brána svátostí. Velmi mnoho se dá vykonati jak pro jednotlivce, tak pro celou osadu tím, že svatému křtu uvolníme v církevních obřadech

a v životě osady ono místo, které zaujímal v době starokřesťanské, t. j. hned vedle Eucharistie. Vědomí člověka pokřtěného, odpovědného za milost při sv. křtu přijatou, musí se státi jedním ze základních pilířů křesťanské životosprávy a bude mít hluboký význam pro celkové utváření náboženského života, jak se ještě pokusíme ukázati.

Oproti skutečnosti, že sv. křest zůstává věřícími téměř nepovšimnut, stojí skutečnost, že svátost biřmování se těší velké pozornosti věřících, ovšem že více ve smyslu společenském, protože jest spojeno s příchodem biskupa do farní osady. Také biřmování musí býti náboženskou událostí pro farní osadu, která tímto posvátným úkonem vzrůstá o nové bojovníky Ježíše Krista. Je velmi snadné u příležitosti sv. biřmování v celé farní osadě vzbuditi také vědomí o apoštolské hierarchii církve, která markantně vystupuje u příležitosti udílení svátosti, která jest svěřena biskupům. (Svěcení kněžské v rodné osadě neb poblíž je krásným příkladem a velkým povzbuzením.)

Obzvláště ve městech čím dále tím více se odlučuje uzavírání křesťanského manželství od Mše sv. Pro sponso et sponsa a s ní spojeného žehnání nevěsty při této Mši. Ale právě znovuzavedením tohoto zvyku včleníme i svátost manželství do liturgických bohoslužeb osady, když položíme oddavky před farní bohoslužby a při Mši sv. udělíme nevěstě požehnání. A znovu nabudou věřící vědomí, jak dokonale je postaráno o jejich blaho se strany církve a posvátnost manželství bude se jeviti ve světle ještě vznešenějším, když bude patrné, že žehnání posvátnému tomuto svazku je církvi včleněno přímo do centrální liturgie Mše sv.

O udílení svátosti posledního pomazání v rámci liturgického farního života je dnes smutno mluvíti. Liturgické předpisy stran slavného udílení této svátosti se dnes zachovávají jen v málokteré dědince, že v městech bylo od slavného způsobu již delší dobu upuštěno, je více méně pochopitelné. A právě zaopatřování nemocného, patrné celé osadě a za účasti okolí, manifestuje tak krásně organickou soudružnost farní osady. Liturgie při této příležitosti opouští posvátné místo a spěchá za nemocným do jeho obydlí, farář v této chvíli je patrný jako opravdový pastýř a je to živá památka lásky Kristovy, která se sklání k trpícím. Snad by se v městech mohlo při farních bohoslužbách nedělních

alespoň oznamovati, kdo byl sv. svátostmi zaopatřen, aby osadníci při této příležitosti si uvědomili, že nemocní a umírající jejich spoluosadníci jsou též předmětem péče církevní a mají být předmětem jejich modlitby.

I všechny ostatní liturgické funkce, ať pohřby, úvody, různá svěcení atd., patří do okruhu liturgického života osady, je nutno vyvésti je ven z ústraní účasti několika soukromníků a včlenit je tam, kam patří, do veřejných bohoslužeb, které jsou záležitostí celé osady.

V liturgickém životě osady zrcadlí se dále oběh církevního roku. I zde je třeba učinit jej věřícím srozumitelným, podporovati toto porozumění zachováváním rubrik pro úpravu chrámovou (půst!) a při mimořádných událostech církevního roku umožniti aktivní účast věřících, po které různé liturgické události přímo volají! Jakým dramatem se může státi v liturgicky orientované osadě na př. procesí na Květnou neděli a jak snadné jest aktivní účast věřících uspořádati. Svatý týden musí vůbec znamenati liturgický vrchol farního života. Co je zde skryto krásy v liturgických textech, co dramatiky v ději, co náboženského výrazu ve zpěvech a jak smutně tyto obřady v mnohých chrámech vyhlíží. Výmluv zde žádných není, neboť máme předpisy, které umožní i jednotlivému knězi důstojné provedení těchto obřadů, ovšem že si musí vzít práci, nacvičiti ministranty a kostelníka, vznést své požadavky k chrámovému sboru (nemá-li k dispozici chorální zpěváky) a pečlivě vše připravit. Všechny tyto krásy ovšem dnes potřebují vysvětlení, láskyplného úvodu a pietního provedení, aby našly ohlas ve farní osadě. Účast věřících je na venkově i v tyto dny možna, a co je dnes ve městě již laiků, kteří z lásky k posvátným obřadům Svatého týdne se uvolní ze svého povolání, jen aby mohli být účastni velkého dramatu Svatého týdne.

Chceme-li plně využítí jednotlivé události církevního roku pro život naší osady, je ovšem nutno svolati věřící před slavností; jednak k výkladu, ale též k nacvičení event. aktivní účasti. Zanedbávání těchto příležitostí k oživení liturgického vědomí a života osady je těžkým opomenutím obzvláště v dnešní době, kdy člověk potřebuje stálých a mocných impulsů náboženských, aby jeho vnitřní život neustrnul ve všeobecném, náboženství nepřátelském prostředí, které jej stále obklopuje.

Připamatujme si, že ve farní osadě, té místní „ecclesia“, vidíme lokální viditelnou manifestaci mystického Krista a pochopíme, že nutně i patrný život, který prožívá mystický Kristus v obřadech církevního roku, musí být v životě farní osady a nejen v obřadech, které kněz koná u oltáře, bez vnitřní účasti věřících.

Mimo tuto oficiální bohoslužbu a duchovní správu, obsaženou v centrální liturgii, a liturgii sv. svátostí a církevního roku, shledáme se také s různými pobožnostmi, většinou odpoledními a večerními, které rovněž musí čerpat z oficiální zbožnosti Církve. Modliteb, které pro tyto odpolední pobožnosti jsou Církví skutečně schválené, je poměrně málo a proto jsou tyto buďto jednotvárné, neb přiči se církevním předpisům. Liturgické hnutí klade proto na místo těchto pobožností oficiální modlitbu Církve, t. j. ve většině případů nešpory a kompletář. Zase vyvstává otázka, jakou účast umožní lidu při těchto bohoslužbách. Úplné chorální provedení latinských nešpor věřícím lidem je sice cíl velice ideální, ale těžce dosažitelný. Proto byly uspořádány různé překlady a úpravy, které v podstatě přináší zpěv některých žalmů v mateřštině, zpěv hymnu, modlitba kněze a mariánskou antifonu. Myslím, že více než na doslovném překladu žalmů musí záležeti na tom, aby text byl lehce pochopitelný a k melodii žalmové přirozeně přiléhal, a podával skutečně biblickou zbožnost. Snad se bude při takových úpravách pak více jednat o parafrázi žalmů, což jistě nebude tak velkou škodou, než kdybychom převzali známé obtíže žalmových překladů.

Tím jsme ovšem již přistoupili k důsledku -- vlastně předpokladu liturgického hnutí: protože liturgie čerpá převážně z Písma svatého, přivádí nás liturgické hnutí ve farní osadě k intensivnějšímu pěstování znalosti Písma sv. Netřeba se o tom šířiti, že je neúplné, co přináší dětem z Písma biblická dějprava, že také nedělní perikopy nejsou dostatečným doplněním znalostí biblických. Proto vedle církevní liturgie otevřeme našim věřícím další bohatou klenotnici církevních skvostů: Písmo svaté. Proto se souběžně s liturgickým hnutím organizují kroužky biblické, jichž úkolem jest obeznámiti věřící s celým Písmem svatým. Není to práce snadná pro kněze, jenž s úspěchem takovýto kroužek má vésti, ale je to práce naprosto nutná a velice plodná. Soustavnou čet-

bou a výkladem Písma sv. podáme lidu organicky celou mravouku a věrouku, dotkneme se historie písemnictví církevního, máme příležitost k všestranným exkursům, zkrátka pěstujeme nejpřirozenější vyučování náboženství. Jak krásně by se takovýmto soustavným výkladem Písma sv. dal oživit dnes zanikající zvyk „křesťanského cvičení“ v neděli odpoledne! Rozmnožením náboženských vědomostí přivádíme nové oživení látky do vnitřního života jednotlivců, prohlubujeme jejich prožívání liturgie a přibližujeme se tím opětně cíli duchovní správy: rozmnožení a upevnění nadpřirozeného života.

Pěstováním liturgie a Písma sv. (a obě tyto složky patří neodlučně k sobě) dostaví se ještě jeden pozoruhodný důsledek: pozvolná změna rázu našeho duchovního života. Více, než by se na první pohled zdálo, je dnes duchovní život jednotlivců ovládán několika určitými školami. Není každému dáno, aby následoval systémy a metody různých těchto škol. Každému však se liturgie může státi bezpečnou učitelkou duchovního života a je to duchovní život neumělkováný, radostný a v patřičných hloubkách zakotvený, který plyne z důsledně promyšleného liturgického prohloubení. Kde bychom snadněji a současně důkladněji poznali vznešenost Boží než v liturgických modlitbách a liturgických skutcích! Z tohoto správného, nikterak však zdrcujícího dojmu vznešenosti Boží vyroste přirozeně pojem lidské nicotnosti a tím základ veškeré dokonalosti, nelíčená pokora. Liturgie neponechá však člověka zdrceného velikostí Boží v prachu pozemském, ona jej pokorného povznáší k Bohu tím, že jej organicky včlení do mystického těla Kristova. Správné toto napětí mezi oběma póly: Bůh — a člověk hříšný, ale vykoupený — toť zdravý duchovní život. Život modlitby obohatí liturgie zvláštním, snadným a přirozeným způsobem meditace, která nemá na sobě nic násilného a je pro duchovní život pravou nebeskou vláhou, přinášející bohatý užitek. I zde jest tudíž patrné, že výsledek liturgie je rozmnožení Božského života v nás.

Často vytýkané nebezpečí quietismu neb semiquietismu liturgická orientace v sobě neskrývá, neboť liturgie vede k činu, k oběti a správně uspořádává poměr Boží milosti a našeho spolupůsobení s ní.

Chceme-li ještě jednou shrnouti, co znamená liturgická orientace pro život farní osady, můžeme říci:

V liturgické orientaci má dnešní pastorační prostředky nemít být účelem, nýbrž prostředkem pastorační, která nutně musí vyústit v liturgii. Komu by se toto tvrzení zdálo přehnané, nemá správný pojem o liturgii.

V liturgii, jakožto své životní funkci, najde farní osada svůj nejhlubší smysl.

Liturgii se správně vytváří poměr faráře k jeho osadě.

Ostatní dnes naprosto nutné pastorační prostředky nesmí být účelem, nýbrž prostředkem pastorační, která nutně musí vyústit v liturgii. Komu by se toto tvrzení zdálo přehnané, nemá správný pojem o liturgii.

Správné chápání liturgického hnutí znamená proto novou orientaci duchovní správy, neb lépe řečeno, návrat k osvědčené starokřesťanské pastorační.

Středem života farní osady musí se stát Mše svatá, jakožto vrcholný a v liturgii stále opakovaný čin boholidského a spasitelského působení Ježíše Krista. Je proto nutno budit pochopení pro Mši sv. jakožto živou oběť, pro základní její význam v díle našeho spasení a posvěcení a umožněním živé účasti věřících na Mši svaté učiniti věřící účastny v míře co největší bohatých užitků Mše svaté. Právě tak jest nutno probudit smysl pro funkci ostatních svátostí a svátostí v našem životě, docílit živou účast na oběhu církevního roku a vrátit Písmu svatému význam, který mu v duchovním životě přísluší.

Zdar liturgického hnutí ve farní osadě bude záležeti jen na zanícenosti duchovního správce pro liturgii, jeho obratnosti a vytrvalosti. Východiskem jeho činnosti jakožto liturgického apoštola musí být vědomí, v jakém poměru je církev k jeho osadě ustanovila.

Ve svém 340. sermonu praví náš sv. Otec Augustin křesťanům své osady: „Pro vás jsem biskupem, s vámi jsem křesťanem: ono znamená povinnost, toto znamená milost, tamto jest odpovědnost, zde jest společná spása.“ Nad těmi slovy by se měl duchovní správce často zamyslet a pod jejich dojmem revidovati svůj poměr k osadě i svou vlastní činnost. Ano, on dnes musí být organisátorem, spolkařem, i kancelářským úředníkem, ale jeho kněžská hodnost je zakotvena ve velekněžství Ježíše Krista... Nechť nezapomíná, že jeho farní osada je v místě viditelným mystickým

Kristem a on viditelnou hlavou tohoto organismu. Pro své věřící je knězem, s nimi je částí mystického těla. Za ně odpovídá a s nimi se posvěcuje. Jim jest povinen život nadpřirozený zprostředkovati a život tento proudí v církevní liturgii. Nejvznešenějším úkolem kněžským je a zůstane jeho liturgická funkce a nikdy není více knězem, než když uprostřed a se svými věřícími slaví nejsvětější Obět a splývá s Veleknězem Ježíšem Kristem.

LITURGIE JAKO SOUČÁST NÁBOŽENSKÉ VÝUKY

Pro lepší pochopení tématu je nutno nejdříve vymezit jasně pojmy. Mluvíme o „liturgii“ a ne o „liturgice“. Liturgika je nauka o liturgii. K záměně liturgiky s liturgií by mohl vésti i výraz „výuka“ náboženská. Výukou proto nerozumím jen vyučování, nýbrž i výchovu, neb výchovné vyučování. A jestliže v jiných oborech právem je poukazováno na to, že velkou škodu pro vzdělanost zavinil neblahý herbartismus extrémně racionalisující a jen rozum „vzdělávající“, tím více škody pouhým vyučováním naděláno v oboru náboženství, neboť jednou z hlavních příčin odpadu inteligence byla ta, že bylo náboženství vyučováno, ale náboženská výchova úplně zanedbána. Je nutné tedy zdůraznit spíše výchovnou hodnotu liturgie, a dlužno jen litovat, že právě této hodnoty bylo až dosud tak málo dbáno při náboženské výchově.

Přednáška má dvě části, teoretickou a praktickou. — V teoretické promluvíme o výchovné hodnotě a ceně liturgie vůbec.

I. Liturgií zde rozumíme souhrn všech úkonů bohopocty, kultu. Bohopocta pak se musí vztahovati na celou bytost lidskou, na celého člověka. Celou bytostí svou je člověk na Bohu závislý, celou bytostí musí člověk vědomí této své závislosti projevovat v kultu. Celá bytost je také zúčastněna, když se dopustí hříchu, celou bytostí tedy musí v rámci bohopocty Boha usmiřovat. K celé bytosti lidské pak patří tělo i duše se všemi schopnostmi poznávacími, se stránkou citovou a se snahami. Proto v liturgii, v kultu musí býti účastna celá bytost lidská. A to je právě základ výchovné hodnoty liturgie. Neboť čeho je třeba, aby některý prostředek kulturní měl opravdu hodnotu a cenu výchovnou? — Musí být schopen obohatit poznatky naše, pěstít city a usměrňovat snahy. Má liturgie schopnost zapůsobit tímto trojím vlivem na výchovu lidské bytosti? — Odpověď kladnou dokážeme rozbořením.

1. Liturgie značnou měrou obohacuje poznatky náboženské. — Ve smyslu klasické zásady církevní „ut legem credendi lex statuat supplicandi“ — z toho, co se modlíme (rozumí se modlitba liturgická, oficiálně církevní), může být stanoveno to, čemu máme věřit, — bývá liturgie nazývána „regula fidei“, „regula credendi“. Card. Dr. Schuster nazývá ji „breviarium revelationis“, krátké kompendium a populární výklad revelace, zjevení Božího (Liber sacramentorum, VI, str. 41). Ze všech těchto označení jasně plyne, že liturgie je schopna obohatit náboženské poznatky všech, kdož nejsou k jejímu poučování hlouzí a slepí. Mohli bychom uvést kterýkoliv článek věroučný, vždy bychom našli nějaký názorný odraz jeho v liturgii, a podobně je tomu i se zásadami mravoučnými, jež jsou tak potřebné k životu podle víry. Úryvky z Písma sv. a sv. Otců, jimiž je vyplněna liturgie, poučují o víře z dob nejstarších a o pravidlech mravnosti pro jednotlivé případy. Totéž možno říci o asketice. Ano, liturgie byla v nejstarších dobách jediným názorným prostředkem vyučovacím, ona tvořila vždy podstatnou část významné „biblia pauperum“.

Není tedy sporu o tom. Liturgie po této stránce, obohacováním v poznacích náboženských, má velkou cenu výchovnou.

2. Podobně je tomu vzhledem k pěstění citů. — Náboženství není jen věcí citů. Bylo by osudné zaměňovati náboženství s estefismem. Pobavit se a potěšit se při liturgii lahodností celku a obřadů složitých i jednoduchých, anebo jemností a citovostí hudby a zpěvu není ještě prožívat náboženství. Ale již existence estefismu je důkazem, že liturgie má v sobě schopnost pěstění citovou stránku lidské přirozenosti. A poněvadž jak pro výchovu vůbec, tak pro výchovu náboženskou, pokud je součástí výchovy charakteru, je v nemalé míře rozhodující i pěstění citů, proto i s této stránky má liturgie cenu výchovnou.

Co by také bylo umění bez liturgie? Mluvím o umění v pravém slova smyslu, ne o umění dekadentním. Vztahuje se pak vliv liturgie na umění všech odvětví; hudbu, zpěv, malířství, sochařství i stavitelství, zlatnictví, pasířství i různé druhy ručních prací ženských. Pěstuje city nižší, ušlechtilou radost z pozorovaného krásna i vyšší, city pro pravdu a dobro. A velmi často prostý venkovský kostelík je celým svým

prostředím a pestrostí bohoslužeb jediný vychovatelem dobrého vkusu venkovského lidu. Není proto přehnané tvrzení, že hloubka lidové poesie v písních a bájích stejně jako originalnost lidového umění všech druhů mělo svůj výživný fond právě v náboženství, tedy v liturgii obsahem i formou pěstící vkus a procítění umělecké. Vždyť i značný úpadek uměleckého tvoření lidového vývojově i vnitřně je zaviněn celkovým úpadkem náboženským.

3. A vzhledem k snahám? — Správné usměrňování snah nižších i vyšších je ve vztahu s usměrňením motorické činnosti naší. Pohotovost a přesnost pohybů v celku i v částech vycvičená rozumným sportem má blahodárný vliv na výchovu vůle a snah vůbec. U slabomyslných právě pozvolným zvyšováním činnosti motorické zvyšuje se i činnost snah ve smyslu aktivním. Z řečeného již plyne také vliv liturgie na usměrňení snaživosti lidské. I v liturgii je pohotovost a přesnost pohybů jak celkových tak jednotlivých nezbytností. Při obřadech, jež často svou komplikovaností předčí i nejsložitější cvičení prostná, musí se jednotlivci ztráct v lahodnosti celku, ale při tom i jednotlivostmi úkonů vlastních zvýšiti rytmickou krásu liturgie. Totéž platí i o zpěvu, hudbě liturgické. Ano, pohotovosti a přesnosti je třeba v liturgii, a tím cvičí se výkonnost motorická, tedy fyziologický předpoklad rozvoje snah. V liturgii přesnými pravidly dopodrobna řízené není ponecháno účastníku libovolně se rozhodovati. Liturgie ukázně a nutí k sebezapření vlastního pohodlí, když věk nebo ochablost by sváděly k určitému uvolnění. Má tedy liturgie i vzhledem k výchově snah značný význam, a znova opakují: Škoda, že této výchovné stránky katolické liturgie bylo dosud tak málo využito při náboženské výuce.

II. V praktické části bych chtěl alespoň přehledně naznačiti, jak možno z výchovné hodnoty liturgie těžiti pro náboženskou výchovu dětí.

Připomínám, že chceme-li t. zv. liturgické hnutí u nás přivésti k nějakému rozvoji, musíme začít s dětmi. Když byl nařízen oficielně jednotný zpěvník, kancionál, všeobecně se mluvilo i psalo, že se nařízení to nedá provést. Kde začali s dospělými, pak ovšem brzy všechna i nejlepší snaha ztroskotala. Kde však nový text písní byl zprvu nacvičen s dětmi a pak hromadně dětmi též v kostele zpíván, tam po-

stupně i přes počáteční odpor dospělých se „reforma“ podařila. Podobně liturgické hnutí jako reformní směr musí zachvátit děti. Pomocí dětí mnohý z dospělých dá se získat, a i když ne, z těchto dětí vzejde nová generace s pochopením hlubším pro liturgii vůbec. A je třeba začít s nejmenšími. Proto pojednáme o liturgické výchově dětí a mládeže v době předškolní, v době povinné školní docházky a v době další.

1. V době předškolní. — Čeští bratři měli vlastní liturgie velmi málo, a přece Komenský v „Informatoriu školy mateřské“ ukazuje, jak již na klíně mateřském dítě má býti v náboženském cítění posilováno výchovou liturgickou. Co jiného jest dítě záhy učiti zbožně dělat znamená kříže, spínat ručky, správně se modlit a při modlitbě jiných tíše se chovat? (Srovnej na př. kap. X.) Náš arcipastýř i rodiče vybízí, aby již záhy vodili děti do kostela. A má to jistě svůj význam, zejména když rodiče při tom sledují soustavně určitý výchovný cíl. Rozumná matka ovšem nevezme své malé dítě do kostela hned na dlouhé pobožnosti. Požadovat od dětí při dlouhých pobožnostech stálé ticho a klidné, pokojné chování, je upřílišněné. Dítě má býti zvykáno na správné chování v kostele při kratších pobožnostech, které také spíše jeho živou pozornost a fantasií zaujmou. Musí býti pak vskutku k dobrému chování vychovááno. Upozornil jsem kdysi matku, jež s dítětem seděla v kostele, že by bylo dobře, aby hoch sňal s hlavy čepici. „Ale, vždyť dítě tomu ještě nerozumí, Pán Ježíš mu to jistě odpustí,“ zněla odpověď. O tom nikdo nepochybuje, ale jak naopak výchovně na dítě působí, když matka hned u vchodu do kostela upozorní: „Sejmi pěkně klobouček, jsme teď v kostele.“ Dítě nepochopí třeba proč, ale uvědomí si, že být v kostele je něco jiného, než býti na ulici. Podobně je i s jinými věcmi. Dítě v kostele mluví. Matka jednou je zakřikne, a když dítě nepřestane, zlostně je vezme a jde s ním z kostela. Jak jinak na dítě zapůsobí, když se mu řekne: „Tady se nesmí mluvit.“ — „Proč ne?“ — „Poněvadž je tady Ježíšek.“ — „A kde je?“ — „Tam na oltáři. Vidíš ta zlatá dvířka, tam je uzamčený.“ — To musí v dětské duši vzbuditi dojem tajemnosti. Samo ztichne a dá pracovati své dětské fantasi, jak asi Ježíšek vypadá, proč je tam zavřený a pod. Otázky, které si zatím odpoví samo, ale které obnoví pak na cestě z kostela. Jestliže pak ještě nad to matka neb otec dítěti v kostele ukáží, čeho

se má na oltáři neb sochách a obrazech zvlášť všimnout, pak si jistě dítě poznenáhlu zvykne chovat se v kostele dobře a je možné je vzít i na delší pobožnosti a na bohoslužby.

2. V době povinné školní docházky. — Je to věru smutný pohled na školní mládež, jak se „nudí“ při bohoslužbách. Tím smutnější, uvážíme-li, že máme vlastně teď na Mši svaté jen děti „opravdu katolické“, které se „dobrovolně“ zúčastňují služeb Božích. Na chování dětí pozorujeme, že se necítí v kostele „doma“, že je jim vše příliš cizí, že „tam vlastně nic není“. Dětem schází zájem o bohoslužby, a nemají zájmu, poněvadž nedovedou brát účast na liturgii. K tomu je třeba vychovávat. Jakým způsobem?

a) Nutno je seznámiti podrobně se vším, co je v kostele. Pak budou mít zájem. Vysvětliti jim vše jak po stránce historické, tak i po stránce dogmatické, a pokud věkem na to stačí, i po stránce umělecké. Děti se musí vyznat v kostele, musí zdomácnět v zevním prostředí bohoslužeb, musí znát liturgický inventář, pak s větším zájmem budou sledovat i všechny obřady.

b) Musí rozumět Mši svaté. — Jak směšně působí, když děti zcela bezmyšlenkovitě a bezúčelně při každém zazvonení se začnou křížovat, a jak křížovat! V arcidiocési pražské je nařízeno, že si děti mají při jednotlivých důležitějších částech Mše svaté kratičkou modlitbou uvědomit význam příslušné části. Kde se toto nařízení zachovává, tam jeví mládež větší účast na Mši svaté. Škoda, že praktický návod k tomu, jak jej podává „Oltář“ nezapomenutelného biskupa Brynycha, i v diecési hradecké upadá již v zapomnutí. Brynych byl i po jiných stránkách průkopníkem liturgického hnutí. Nepochopen a neoceněn i v tomto oboru! — Zdejší výstavka liturgických pomůcek nasvědčuje tomu, že v cizině i tímto směrem chtějí pomocí názoru mládeži usnadnit živější účast na tajemstvích nejhlubších. — Ostatně stálo by za to zavést všeobecné ministrování, to jest naučit ministranci všechny hochy, podobně jako učitel učí celou třídu básním neb písním v oborech světských. Společné memorování by mnohému práci tu usnadnilo, kněz by měl výběr v ministrantech, a i ti, kdož by ve skutečnosti neminstrovali, přece by pomocí ministrance lépe vnikli do jednotlivých částí Mše svaté.

c) K vzbuzení zájmu a udržení jeho mnoho také přispěje

soustavné zvelebování bohoslužeb. Kostel, jak jsem pravil, bývá zejména na venkově jediným vychovávatelem uměleckého vkusu. Je jím však jen tenkrát, když opravdu vše v něm je vkusné. Tedy čistota, jednoduchost, harmonicky zladěná s pestrostí a mnohotvárností. Zpěv i hudba za daných poměrů nejlepší, a i zevnějšek kostela a pořádek i urovnanost na hřbitově mají doplňovat liturgické prostředí tolik rozhodující pro výchovný vliv liturgie. Vzorné chování ministrantů u oltáře a kostelníka v kostele i sakristii nesmí být také přehlíženo. Velmi lze doporučit v předsíni kostela umístění týdenní kalendář s vyznačením jednotlivých svátků a zvláštností bohoslužeb, jak co do stupně slavnosti, tak co do historického významu. I vhodné a slavnosti přiměřené střídání lepších rouch bohoslužebných a nádob budí pozornost i účast věřících na liturgii.

Liturgie tedy poskytuje dost prostředků, jimiž může být duše vnímavá a materialismem neotrávená uchválena, kéž by jen kněžstvo dovedlo těžit z této vlastnosti katolické bohopocty!

3. V době po skončení povinnosti školní docházky. — Podrobnosti probrány budou jistě v referátu dalším, proto nebudu se o nich zmiňovat. Jen všeobecně podotknu, že zejména u studentstva mělo by být pracováno více v duchu liturgického hnutí. Mládež studující je schopna hlubšího porozumění, v mnohých případech i znalost latiny umožní snažší vniknutí do liturgie, je proto třeba počítati s tím a mládež liturgií vychováti. Jestliže nevzdělanci nestačí jen pasivní účast na bohoslužbách, tím méně stačí inteligentu, a jen uvědomělou účastí inteligence na liturgii docílíme nějakých úspěchů v náboženském obrození našeho národa.

Snad vynikla rozbořem učiněným pravdivost tvrzení o výchovné ceně a hodnotě katolické liturgie. Nezapomínejme na tento tak mocný, poněvadž budí zájem prostředek náboženské výuky. Obohacujme zejména duševní život inteligence znalostí a uvědomělou účastí na liturgii. Velmi výstižně končí kard. Dr. Schuster na uvedeném místě (str. 50): „Mysleme si celého člověka, tak jak je: smysly, srdce, fantazie, mysl — a každou tuto věc povznesme k Bohu. Hleďme však na prvním místě vychovávat kormidelníka této lodi, náčelníka tohoto sboru, kterým je rozum. Tyto schopnosti nechtějí též způsob podnětů. Smysly se nesou ke krásnu, srdce k dob-

ru, rozum k pravdě. Každá ta schopnost je vzrušena svým vlastním způsobem, ale při tom je třeba přihlížeti jak k jednotnosti lidské bytosti, tak k jednotnosti Boha a náboženství, jež tuto bytost oživuje. Jeden Bůh, jedna Církev, jedna forma katolické bohopocty, jedna v celistvosti, než mnohotvárná různými odlesky, podobná organismu složitému a zároveň vnitřně souvislému, neb lépe, podobná harmonii vzniklé nekonečným počtem tónů. Zním jedinou bohopoctu, jež odpovídá všem těmto požadavkům a objímá harmonicky teologii, umění, architekturu, hudbu, zkrátka vše, co je v tomto ubohém světě nejpravdivější, nejkrásnější a nejlepší, a tou je ona, již jsem na začátku v nejširším slova smyslu nazval: „katolickou liturgií“. Slovy těmi končím i já.

LITURGIE A MLÁDEŽ

Moderním světem — a to hlavně v mládeži — v základech nově tvořící se společnosti a nového společenského řádu v důsledku sociálních teorií — hýbou dvě velké myšlenky. Je to myšlenka kolektivu (masy, houfu, množství), který uložením si vzájemné i krajní oběti dosahuje konečného cíle osvobozujícím činem (akcí) a tímto cílem jest spása lidstva v uskutečnění ráje na zemi. A druhá myšlenka, použití prostředků k dosažení tohoto cíle: pomocí nejvyšší možné jednoduchosti dosáhnouti co možno největšího účinku a zisku ve prospěch tohoto kolektivního celku jako takového. (Symbolem toho je moderní architektura... nejvyšší jednoduchostí, nejvyšší praktický účín.) Toto vše ale přivedeno ve strašlivou závislost na hmotě, na zemi a její plodnosti a produktivnosti, je v závislosti zase na ryze lidské moci a snaze, vybičované nejvyšší úsilností intelektu. Nejvyššími hodnotami toho jsou stroj a práce, povýšeny na ideál a božstvo, jemuž se jedině slouží. Chimerický efekt tohoto snažení... opium, jímž se opájí dav nových věřících tohoto božstva i hierarchie. Ráj na zemi za každou cenu i krve a ohně.

Jsou to myšlenky Leniny, logicky s přísnou a ledovou důsledností zpracované v komunismu (stalinismu), které tvoří vpravdě dnes nové a strašlivé hnutí náboženské bez Boha... a to s vlastním kultem a „liturgií“.

Po prvé byl jsem upozorněn na kvasí kulturní hnutí bolševismu ruského generálním duchovním vůdcem belgického J. O. C. (katolická mládež dělnická), který na thema: Liturgie a masa měl přednášku na liturgickém týdnu v Lovani před dvěma roky. Mluvil asi v tomto smyslu: Víte, co je liturgie..? Viděli jste někdy socialistické a komunistické průvody... jejich ohromné rudé vlající prapory? Slyšeli jste kdy zpívat 10.000 lidí hymnus internacionály..? Znáte jejich kolektivní slavnosti, chorové provolávání a vyřazení aklamací a hesel... pohřby jejich obětí s masovými projevy, při kterých se zachvějete..? To je kolektiv liturgie... to je

ukázněná masa, která má svůj kult i svoje ceremonie, při kterých nechybí ani procesí, ani ceremonáři.

Berlínský Dr. Alegermissen, nejlepší současný znalec komunismu se strany katolické, ve svém nejnovějším díle: „Die Gottlosenbewegung der Gegenwart“ to potvrzuje ještě detailněji. Mluví o bezbožeckém kultu... o spontánním rudém ritu: místo křtu zavedli z v e z d e n i e (zasvěcení rudé hvězdy). Za zvuků internacionály otevírá se rudý závěs na podiu, kde u červeně pokrytého stolu sedí rodiče... Jakýsi sekretář zavěsí dítěti na krk odznak rudé hvězdy komunistické Internacionály mládeže, zahalí dítě do rudého praporu SSSR se srpem a kladivem a dává mu i jméno, ovšem podle revoluce, pětiletky atd.... Sepíše se také o tom skutečný protokol a tak je nový občan vřazen v kolektiv SSSR.

Rudý pohřeb. Kremacemi se ještě nepodařilo odstraniti nadobro pochovávání do země. Tedy rakev s mrtvým se postaví na rudě pokrytý katafalk s odznaky sovětské republiky. Několik apoštolů komunismu přichází v rudých šatech. Průvod se dává do pohybu a za ním hraje hudba smuteční pochody nebo revoluční písně. U hrobu se vztyčuje veliký symbol Rudé Hvězdy, kladivo a srp. Internacionálou se končí.

Nemluvě ani o kultu hrobu Leninova a k němu pořádaných skutečných procesí a pouťí. Vzpomeňme i podivného chování zfanatisovaného popa, který na místě chrámové ikony Kristovy zasadil do zlatého rámu Leninův obraz a dával jej k uctívání. V domácnostech staré ikonové k o u t y musely ustoupiti koutům komunistických vůdců, jimž se při vkročení do domu podle staroruského zvyku vzdává čest jako ikonám.

Potřeba kultu i jeho veřejného či tajného projevu leží v člověku. Připomínám trampa s trampkou v jejich boudě na Sázavě, kteří večer zbožně klečí v hlubokém usebrání před jakýmsi nemožným f e t i š e m. Co děláš, ptá se neočekávaně vstoupivší vůdce trupy. M o d l í m s e...

Dáme-li pečlivý pozor, poznáme, že prvky antikristního kultu a služby jsou vzaty, ba ukradeny z pokladnic Církve. Z jejího kultu a její liturgie.

Církev je kolektiv, jehož cílem jest dosažení p o k o j e a m í r u na této zemi u lidí d o b r é v ů l e, a to na základech n e j v y š š í o b ě t a v o s t i v e v z á j e m n é s p o l e č n é l á s c e

(Kristus). Toho se dosahuje nejvyšší jednoduchostí poslůžnosti víry, a to v nejučinnější síle Božství Ježíše Krista, který veškeru svoji boholidskou podstatu vlévá v nejvyšší prostotu jednoduchosti Eucharistie, a to v nejvyšší účinnosti spásy lidstva časné i věčné... s konečnou apotheosou věčného proměnění v nebeské slávě po překročení hranic smrti.

A jasným, viditelným a slyšitelným stálým hlasatelem těchto tajemství, školou a dílnou této nauky od pradob Církve v počátcích apoštolských skutků a katakomb jest k a t o l i c k á l i t u r g i e ve své každodenní a každoroční kolektivní jednoduché a srozumitelné praxi.

Mládež naše, chce-li v budoucnosti pracovat na uskutečnění vlastního hesla, které si sama dala (vzato ze svatého Pavla), Kristus středem života a práce — musí pamatovat, že toto heslo svaté a vznešené — nemá-li se stát jen prázdným sjezdovým heslem — nemůže se stát pravdou a skutečností, jestliže se tato mládež neponoří plně do liturgické praxe, t. j. neučiní-li právě liturgii, t. j. uzákoněnou veřejnou sváteční bohoslužbu, pravidelnou a vroucí, středem a cílem svého životního snažení jak individuálního, tak kolektivního.

Exercicie jsou ohromná a důležitá věc, ale nepomohou, nebo jen málo, pakli mládež theorie exercicií po exerciciích nebude praktikovat v Bohoslužbě; a ani heslo častého svatého Přijímání nebude mít plného účinku žádaného a očekávaného, pakli nebude toto časté svaté Přijímání nejen nahodilým (ač podstatným) fragmentem náboženského života, nýbrž integrální částí celé liturgie jak mešní, tak celoroční, jak ji Církev v úsilovné pečlivosti k blahu svých dítek budovala 2000 let své existence.

Ukážeme a dokážeme na dalším.

Křesťanský člověk, chce-li jím být opravdu a plně, musí být vklíněn, ponořen do liturgie — bohoslužby. Vždyť člověk je přirozeností svou sluhou Božím (svatý Pavel to vyjadřuje ostřeji: otrokem Božím); Pascal ve svých „Myšlenkách“ praví: „Věra začíná kropením se svěcenou vodou....“ a právem. Můžeme říci jinak a ještě jednodušeji a zřetelně česky: chozením do kostela.

Chrá m.

Tak často se v přítomné době naskýtá otázka: Kde je Kristus? Je ve společnosti moderní? Ne... Je ve státě? Ne... Je v parlamentech? Ne... Je v moderním peněžnictví? Ne... Je na světových burzách? Ne... Je v mezinárodním hospodářství a průmyslu a obchodu? Tím méně... Je v rodinách? Někde. Je ve spolicích katolických? Snad aspoň někdy a někde... Ale kde je určitě a jistě a skutečně a vždy... to je v chrámě... v tichosti tabernaklu, v nepatrnosti svatých způsob hostie. Je ve Mši svaté. Je v liturgii. Bezpečně. Ó, by bylo možno v krátkosti jen naznačiti, co je křesťanský chrám. Chrám vybudovaný moudrostí Církve v běhu tisíciletí. Bylo by třeba zde otevřít poklady breviře... hodiněk Posvěcení chrámu Páně a formuláře Mše svaté. Toto officium je vlastním úvodem do celé liturgie a bez porozumění těmto liturgickým skutečnostem breviře, misálu a pontifikálu, není možno mluvit o porozumění liturgii. Zde má svůj počátek a pramen. Bylo by třeba mluvit o kladení základního kamene... o obřadu svěcení chrámu a svěcení oltáře a všem, co souvisí s chrámovou liturgií, zvláště pak se symbolikou; ale budiž dovoleno, abych upustil od podrobného provedení důkazu; bude podáno ve zvláštní studii pro „Pax“: Chrám je ohromným symbolem, nabitým takovou mocnou náplní myšlenkovou, že člověka probírajícího se těmito propastmi Ducha Svatého, tvořícího nesmírné tyto poklady moudrosti a umění, pojímá závrať. Zde může mládež hledat pravý život náboženský. Liturgie v chrámě dává život, o kterém se neznalému těchto tajemství vůbec nikdy nezdálo.

Ale o jednom se musím rozhovět.

Křesťan vstupující do chrámu se setkává se sterými věcmi, jichž obsah musí mu býti pobídkou k hlasné zvědavosti, co vše to a k čemu. Vidí křtitelnicí... vidí oltář, postřehne zpovědnici a najde schránku na svaté oleje v blízkosti oltáře. Vidí kněze v liturgickém rouchu a vidí věřící přistupující ke Stolu Páně. Zde přichází přirozená otázka: Nač to všechno? Co se to zde děje? Co se za tím vším skrývá?

A tu připadají nádherné obrazy na mysl z dob trečenta a kvatročenta... Kříž jakoby vodotrysk Krve, která pěti otevřenými ranami Těla Bohočlověka tryská do vodojemu nádrže... ze které se zase sedmi otvory a sedmi proudy roz-

lévá do nastavených lidských rukou a srdcí... A maně se člověk rozpomíná na veliké a jedno z posledních podobenství Páně... Já jsem kmen vinný a vy jste ratolesti... podobenství o m í z e t a j e m n é, která z kořene kmenem musí vtékati do ratolestí, aby tyto měly život a zelenaly se a květy a přinášely ovoce; bez této mízy není života. Na nesčetných místech mluví se v Evangeliiu o tomto tajemství... a chrám o něm hovoří vším a stále, nač se tam podíváme...; je to *Mysterium Milosti Posvěcující*.

A patří k nejstrašnějším skutečnostem našeho náboženského života, že křesťané již v tolika případech úplně ztratili ze svého uvědomění tuto hloubku skutečné božské reality, kterou nám právě zprostředkoval *K r i s t u s* k věčnému posvěcení. Jak často se táži v exerciciích účastníků, studentů, akademiků a často i katolických inteligentů: Víte, co jest to *Milost posvěcující*? A odpovědi bývá zdrcující pokrčení ramen... a rozpačitá tvářnost obličeje... A přece je to pravda a tajemství, bez něhož není a nemůže být vůbec pochopení správného křesťanského života ani u těch, kteří třeba denně přistupují k svatému *Přijímání*. Na porozumění tomuto bodu spočívá téměř veškeré proniknutí *Evangelia Krista a Círky*.

A tím přecházím k tajemství *Sedmi svatých Svátostí*.

Při studiu tohoto bodu napadlo mi slovo *Písma* z proroka *Ezechiele* kap. XXXVII. v. 1—14. Prorok vyveden byl *Hospodinem* na pole pusté, plné suchých kostí. Pán se ho ptá: „Synu člověka, myslíš-li, že žítí budou kosti tyto?“ A prorok odpovídá, jakoby v rozpacích: „Jen ty, *Hospodine*, víš...“

A při vzpomínce na skutečnost v zacházení s našimi sedmi Svátostmi (vyjma právě *Nejsvětější Svátosti Oltární a Svěcení kněžstva*) řekl jsem si totéž. Není-li to již jakoby pole pusté, plné suchých kostí? A je naděje že tato přeskvostná liturgie Svátostí znovu o ž i v n e? Byla řeč v thematech tohoto liturgického týdne o sociálním významu Svátostí... Ale jak, když stěží se vůbec chápou a ještě hůře se v denní praxi s nimi zachází.

K ř e s t? Zůstane odsouzen jako nemožná popelka liturgická do sakristií s nejstručnějším provedením nějaké báby a kostelníků? Tato Svátost, která je b r a n o u všech ostatních Svátostí, ve které se uskutečňuje ono nesmírné proměnění

podstaty chatrného tvora člověka v dítě Boží a dědice království? Udivuje se kardinál Schuster ve svém díle „Liber Sacramentorum“: Jaký že to musel být g e n i u s, nadaný všemi dary Ducha Svatého, který nám z pradávna Církve prvotní nechal tento klenot obřadů svatého Křtu -- Liturgický obřad, který upadl v naprosté zapomenutí a nepochopení křesťanských mas? Východisko pochopení všeho, co poskytuje Církev svým dětem. Zrození nového života duše, co základ pro tajemství další.

Biřmování? Svátost, která se uděluje v množství, ale za okolností, které mnohdy vhnějí slzy do očí, s jakou pustotou se přistupuje, s jakou rozháraností, kde jediným bodem kladným zůstávají biřmovací šaty a present kmotrů. Kde zůstává mysterium přijetí Ducha Svatého, daného **Apoštolům** v den Letnic?

Nejsvětější Svátost Oltářní. Bylo tolik a tak krásného promluveno v těchto dnech o tajemství Mše svaté, že skutečně se mi zdá zbytečno hovořiti více. Jen jedno bych připomněl: Snažit se, vložit vždy svaté Přijímání do středu Mše svaté a zamezovat co možno nejvíce zlovyk Přijímání mimo Mši svatou. Je dovoleno, ale není ideálem. A dále snaha mladých zvláště o nejpečlivější a nejkrásnější vypravení prvního svatého Přijímání dětí. Jak to někdy bývá žalostně odbyto a jak se tím ubíjí dětská duše!

Svátost Pokání. Mládež ať pečuje o správná zpovědání. Liturgicky úplně a správné. Je teskno někdy viděti společné zpovědi školní a t. zv. organizační. K tomuto liturgickému úkonu znovuzískání hříchem ztracené reality Milosti posvěcující jest zapotřebí usebrání a přípravy. V liturgickém textu „Vyznávám se... jsou obsaženy nutné prvky platnosti — lítost a předsevzetí, zvl. organizační cechy při hromadné sv. zpovědi, udělejte si společnou přípravu v chrámě s malou promluvou kněze a společným vzbuzením lítosti a předsevzetí. Vždyť je svatá zpověď něco tak vznešeného — nedělejme z toho nudnou a trapnou formalitu svojí nedbalostí a leností.

Zvláště bych však mládeži položil na srdce péči o liturgické dodržení předpisů v udílení Svátosti posledního pomazání v domácnostech. Předně vůbec o to pečlivě dbát, aby nemocní včas a dobře mohli býti zaopatřeni posledními útěchami Církve a pak aby se tak staly s pečli-

vostí, jaká návštěvě Nejsvětějšího v domácnosti přísluší. Hlučín vydal o tom již velmi pěknou brožurku, která by zasloužila velikého rozšíření, neboť neznalost v těchto obyčejných věcech je často h r o z n á.

A pak v úvahu přicházejí pohřby. Mladé generaci bude příslušet zde ohromná práce ve snaze po nápravě. Ovšem nemůžeme zde probírat tyto otázky a není to také naším úkolem. Ale mládeži musím položit na srdce, aby se snažila co možno, zvláště na venkově (v městě je to téměř vyloučeno), o pohřeb se Mší svatou a pak i důstojné vypravení pohřbu na hřbitov a důstojné uložení v hrob. Správné provedení obřadů... mládež by se mohla naučit klidně texty obřadů; takové De profundis a nějaké dobré zpěvy, aby to vše bylo vždy důstojné a krásné.

Svátost manželství. Jak daleko jsme zde od liturgického ideálu sňatkového obřadu! Víím, že právě mládež to je, která již dávno se o to snaží, aby v tomto směru nastala náprava. Byl jsem sám přítomen krásným sňatkům našich akademiků v kapli svatováclavské s celou liturgickou nádherou, i členů S. K. M., které jsem sám oddával a kteří si výslovně vyměnili, že to chtějí mít podle ideálu Církve, jak Misál předpisuje, se Mší svatou a svatým Přijímáním novomanželů a velikým požehnáním nevěsty... ale kolik je takových! Odbývá se to. Na odpoledne odkládá atd.... Jak veliký to apoštolát do budoucnosti!

Svěcení kněžstva nespadá do našeho odboru, ale aspoň tolik se může připomenouti, že mezi mládeží se o této Svátosti více musí m l u v i t, přednášet a uvědomovat, aby se zase pochopilo, co je podle liturgie katolický kněz, aby se nejen probudila zase stará ú c t a ke knězi, jakožto zástupci Kristovu, v plné hodnotě, ale aby se tím též propagovala povolání kněžská, o která je taková nouze.

Jaké to ohromné úkoly pro mládež, aby ona se postarala svou vlastní touhou a trváním na svých ideálních požadavcích, aby tato liturgická ossa arida — kosti suché přivedeny byly zase k životu. Dá se tolik dokázat, jen chtít a vytrvat.

Tedy v chrámě a ve Svátostech... v liturgii chrámové a Svátostí vlévá se člověku prostřednictvím viditelných znamení a náznaků, z vůle samotného Ježíše Krista onen život nadpřirozený, život milosti a světla, který tryská podle vlastních slov Páně u studnice Jakobovy až do věčného života.

Je to milost posvěcující. Jak úžasně o tom mluví ona modlitba žehnání v liturgii Mše svaté, když kněz žehná vodu pro smíšení s vínem eucharistickým: „Bože, který si důstojnost přirozenosti lidské podivuhodně stvořil a podivuhodněji ještě obnovil, dej nám, prosíme, abychom skrze tajemství této vody a vína B o ž s t v í j e h o účastníky se stali, jenž na člověčenství našem ráčil podíl vzíti.“

Nebo jak tak úžasně krásně zpívá antifona z oktávu Narození Páně:

„Ó s m ě n a p o d i v u h o d n á! Stvořitel pokolení lidského lidské tělo na se vzav, z Panny narodil se nám a člověkem se stav, bez lidského sémě, uštedřil nám Božství své...“

Chrám a liturgie hýří těmito tajemstvími a ubohý člověk jasnou mluvu liturgie při nejvyšším theologickém vzdělání sotva někdy stačí sledovat a chápat, a jen kulturou dlouhých let naučí se správně pohybovat se v tomto nekonečném éteru bohoslužebných krás.

Liturgie je nejkrásnějším katechismem; katechismem obrazkovým nejbájnějších ilustrací geniálních mistrů dogmatiky i mystiky. Je dramatem, ve kterém živým postupem se nám jakoby v divadle představují nejvznešenější mysteria světa. Je to trojdílná B o ž s k á K o m e d i e, ve které se nám otevírají tajemství nebes, očiště i pekla. Je to Calderonovo Autos... katechismové divadlo, daleko dokonalejší než nejgeniálnější jeho D i v a d l o s v ě t a. Je to dogmatica illustrata... stálá Biblia pauperum jejíž listy se denodenně obrací; bible kreslená a malovaná všemi druhy umění od prostorové architektury až do slova a paramentiky... od hudby barev až po hudbu tónů...

Ale k tomuto porozumění chce-li mládež naše dojít, chtějí proniknouti nádheru těchto nesmírných barevných oken liturgické stavby Církve, pak musí v tento chrám vejít skutečně a vroucně a zbožně...

A k tomu, aby mládež ve chrám vešla, k tomu jí slouží právě

Den Sváteční.

A tu jsme u nesmírně důležitého bodu, který se musí vpravdě státi pramenem liturgického nového života, jsa správně plněn a správně chápán celou nově dorůstající mladou generací. Zde se nesmí znáti kompromisu. Není žádného. Nesmí býti. Zde stojí plamenné slovo Dekalogu... De-

satera: Pomni, abys den sváteční světil... Třetí přikázání, které vyvěrá z obou prvních. K tomu přistupuje Církev, která pod těžkým hříchem stanoví svoje přikázání podle tridentina:

1. Neděle a svátky světiti.

2. V neděle a svátky celou Mši svatou pobožně slyšeti.

3. Ustanovené posty zachovávat.

4. Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a Nejsvětější Svátost Oltářní přijímat — v čase velikonočím.

Mládež musí zde přikročiti co nejpřísněji a nejdůsledněji k reformě svěcení dne sedmého, neděle a svátků. Zde přiložily nepřátelské moci první svoji ruku k dílu, a aby zničily každou památku na den VII. stanovily pětidení, by mladá generace ani nevzdychla po dni svátečním, který by jí jen z dálky připomněl chrám a Boha.

Zde musí nastoupiti poslušnost Církve. Církev to rozkazuje a děti Církve musí poslechnout. Disciplína v království Božím na této zemi jest jediným sloupem nosnosti tohoto království a má nás snad zahanbit takový komsomolec, který by to pokládal za pokálení své komunistické cti co člena Kominterny, kdyby neposlechl svého sovětu... A my katolíci... Zdaž jsme nepřisáhli poslušnost Ježíši Kristu ve svém liturgickém křestním protokolu?

Hanbit by se musela naše mládež, aby se zde nechala předstihnout syny rudých temnot, když jest přeci tou mládeží, která slavně odprisáhla obléci na sebe odění světla a postaviti se pod prapor nejlepšího Krále...

Neděle a svátek musí se nezbytně státi katolické mládeži něčím nedotknutelným a posvátným... A nejen přítomnost na Mši svaté... ale i svěcení celého nedělního dne a dne svátečního musí pro liturgickou budoucnost vzítí na sebe nový charakter. Proč znesvěcujeme i my svou neděli nesprávnými zábavami... sportem... tancem... divadly... aneb snad dokonce i prací?...

Pravil kdosi onehdy, že největším spolutvůrcem na světové krisi je znesvěcení dne svátečního a porušení posvátného klidu sedmého dne. Zamysleme se nad tím slovem...

I ty svaté posty patří do liturgie. A právě svaté posty zdaž

nejsou ukazovateli právě liturgických posvátných dnů a slavností a svátků? Co nám zbylo z postů? Kolik jich ještě máme a jak je vůbec zachováváme? Mohou stále a všude platit výmluvy na naši moderní křehkost zkrachovaného člověka?... Taková slečna zachovává přísnou dietu, jen aby si zachovala potřebnou módní štíhlost a k smrti bychom ji urazili, kdybychom jí řekli, že se postí. Ona se nepostí, ona zachovává dietu... Takový břichopásek, který by se krutě vysmál každému církevnímu postu... jakmile mu lékař zjistí tisícinu procenta cukru... začne zachovávat dietu až, až..., ale on se nepostí. To je dieta. A co moderní sportsmann zkusí dietu? Ale to je dieta, to není půst. A my katolíci? Pro Krista, z lásky k němu nejsme ničeho schopni?

Á pak svaté Přijímání... a myslím, že zde mládeži nemusím mnoho připomínat... když sám jejich předseda jim to řekl tak krásně na jejich sjezdě v létě... Přiveďte moderní mládež k dennímu svatému Přijímání a rozluštili jste světovou krizi.

A nezapomeňme, že Církev toto všechno nařizuje pod trestem těžkého hříchu. Sověty mají na neposlušnost browning, nechce-li komunistický otrok poslouchat. Ale Církev má horší zbraň, a tou je těžký hřích. Nezabíjí tělo, ale duši... a to je horší. Hřích je již poslední bariérou nad propastí. Dejme pozor!

Tedy logický závěr. Svěcením dne svátečního dostane se naše mládež do chrámu. Bude-li tam chodit neděli co neděli pečlivě a svátek co svátek... dostane se během ročního oběhu neděl a svátků v nádherném liturgickém roce k celému liturgickému tajemství a má rozluštěny všechny záhady. Co nemůže dát ani sebe čtenější literatura, to může dát takový liturgický cyklus pečlivě sledovaný s misálkem v ruce a poslouchání pečlivých kázání duchovního vůdce během jednoho roku... a to opěťováno po více let, ano po celý život katolíka dává onen zvláštní pevný a zlatý katolický charakter, který z člověka dělá pak pravého a moudrého služebníka Božího.

Ale k dopracování se tohoto ideálu zbývá ještě jedna důležitá podmínka: A to je soukromý život jednotlivce i celých rodin v ústraní domácnosti... Toto jistě každého překvapí a asi by to mnohý nečekal, že toto bude projednáváno na liturgickém Týdnu. A přece mi dáte za pravdu.

Stará praxe církevní zbožnosti dávno a dávno od nejstarších dob čerpala pro liturgii ze soukromých domácností a zase zpětně z veliké liturgie zanášela svoje poklady do domácností. A tak velká liturgie byla pramenem posvěcení rodin a domácí život rodinný stal se přípravou na velkou liturgii.

Liturgie veřejná vůbec... po rozchodu národa vyvoleného z okolí Stánku prostě přenesla se do soukromých domácností Izraele po zemi zaslíbené rozděleného. A jen v posvátné S a b a t h slévala se do Synagóg, a to ještě ne v plnosti zákona... poněvadž plnost slavné liturgie byla vyhrazena chrámu Jerusalemskému, kam se alespoň ve dny sváteční, najmě k velikonočům, veškeren lid židovský scházival povinně. Těpl Jerusalemský byl divem světa a liturgie na základech daných na poušti Mojžíšovi rozkazem Božím zařízením Davida krále a Šalomouna byla vybudována k takové plnosti a nádheře, že nemáme již ani představy.

Rovněž křesťanská liturgie rozvíjela se vlastně pozvolna z liturgie soukromé, téměř z domácí pobožnosti rodiny apoštolské ve večeradle a ze soukromých zbožných rodinných kroužků prvních křesťanů. A sama prvotní liturgie Lá m á n í c h l e b a konala se podle svědectví Písem v soukromých domech. V Jerusalemě i v Římě a jinde. (Dům sv. Klementa... sv. Cecílie a jiných). Soukromá pohřebiště za Římem stala se základem katakomb. I původ denních církevních hodinek jest hledati v privátních rodinách na základech pobožností a schůzek synagogy.

A sama monastická (mnišská) rodina není ničím jiným, než prvotní až na naše časy zachovanou křesťanskou rodinnou obcí, která vykonává vedle úřední společné liturgie M š e s v a t é — L á m á n í C h l e b a své rodinné, soukromé pobožnosti všeho druhu, jako kanonické hodinky, které zase nejsou ničím jiným než společnou upravenou ranní a večerní modlitbou, modlitbou před prací dne a po práci, modlitbou mezi dnem, před a po jídle, modlitbou za mrtvé členy rodiny a a pod....

Až po ediktu milánském dostává se soukromá liturgie na veřejnost a pomalu se jí dává úřední pevný ráz a tabernakl veřejné svatyně konstantinské.

Musí tedy naše mládež pamaťovati na znovuzavedení dobrých starých, téměř patriarchálních zvyků jakési liturgie

soukromé čili domácí. K tomu patří nesporně ranní a večerní modlitba. Společná modlitba rodiny před a po jídle. Třikráte denně Anděl Páně, k němuž je dáváno na kostele liturgické znamení zvonem. Snad i společná modlitba sv. Růžence, který je takřka liturgickou zkratkou liturgických dob Církve. Aspoň tak je v originále míněn. Sem patří domácí společné čtení Písma svatého... (či snad jen protestanté mají právo na bibli?).

A pak nezapomenout na liturgické památky lidové, které buď jsou přímo původu liturgického, neb z velké liturgie pocházejí jakožto vzácné svátostní spojené s milostmi pro rodinu a nositele... Svěcená voda v domácí kropence. Správně svěcená Hromnička ze svátku Očišťování. Žehnání tříkrálové v přímém spojení s liturgií velebného svátku Epifanie... Kočičky Neděle Květné... zvláště k účelu domácímu svěcené pro chrám. Věnečky Božítělové co připomínka nesmírné radosti Církve a milosti Nejsvětější Svátosti vynesené na ulice města. Žehnání se svatým křížem při vcházení a vycházení z domu, zbožné a vroucí.

Sem patří i úprava domácích oltářů. Důstojná a vkusná. Ve spojení s jakýmsi domácím koutkem co svatyňkou... ano, i klekátka by nemělo v křesťanských rodinách scházet. Vůbec společná domácí modlitba všech k leče, třeba i na holé zemi.

Domácí rodinná katolická knihovnička zbožných knih, s tím spojená četba domácí, ano i určité rozjímání. Společná rodinná cesta do chrámu... společné nastupování k rodinnému svatému Přijímání. Rodinné slavnosti domácích svátků.

Památka svatého Křtu, nikoliv pouhý svátek co jméno světce. To je liturgická vzpomínka na mysterium svatého Křtu přijatého pod ochranou životního patrona. Památky rodinných událostí: Prvního svatého Přijímání... Biřmování... Sňatku rodičů... zvláště úmrtí členů rodiny... Jaké to vzácné příležitosti... zvláště když rodina za mrtvého člena dá sloužití vzpomínkovou výroční Mši svatou, které se všichni zúčastní... třeba i se společným svatým Přijímáním... Jaký to bohatý a nevyčerpatelný ohlas velké liturgie...!

A toto vše opřeno právě o velkou liturgii pečlivým rodinným slavením neděle a dne svátečního... musí nut-

ně jak z velké liturgie vyvěratí, tak k ní opětně zpět vésť a naopak...

Úpadkem pak tohoto domácího prvku individuální zbožnosti... této domácí a rodinné liturgie... upadá přirozeně i zájem o liturgii velkou a s tím jde ruku v ruce i úpadek jakéhokoliv zájmu a napotom i porozumění. Toho jsme svědky právě v naší české moderní, chrámu zcela odcizené společnosti, která již ani neví, jak by se v chrámě chovala, když tam náhodou při některé příležitosti společenské má co dělati.

Nebudiž zapomenuto na správnou výchovu k řádnému liturgickému se chování v chrámě od nejčasnějších let. Kropení svěcenou vodou. Slušné chování ve svatyni. Pokleknutí před tabernáklem. Chování se správně liturgicky při Mši svaté, při veřejných liturgických projevech, procesích... obřadech... atd.... Velmi důležité!

Toto vše, ač je toho mnoho, musí si naše mládež všechna, akademici, studenti, mládež z S. K. M. i Orla, naše žactvo atd., hluboce uvědomit a k těmto ideálním cílům energicky a vytrvale pracovat.

Zde musí nastoupiti cílevědomá uvědomovací práce v organisacích. Ne v masách, ale od jednotlivce k jednotlivci. Liturgie se nenechá pěstovat jako politika en gros, ale v individuálních apoštolských kroužcích, právě tak jako správná a intenzivní práce charitativní neb sociální.

Kursy a tridua liturgická. Příprava liturgická na veliké církevní svátky. Na příklad na svátky velikonoční. To by se zvláště dalo dokázat souručenstvím katolických spolků stejného věku a typu.

Exercicie se musí věnovati docela zvláště tomuto apoštolátu, poněvadž právě v nich je k tomu místo a čas. Dodá to též zajímavosti a pestrosti, zvláště teď, kdy exercicie se stávají potřebou každého roku a stereotypní podávání stejných themat v témže pořadí, zvláště u mladých není trvale a každoročně možné.

Musí se vybudovati z m ě n a, a liturgie k tomu nabízí bohaté prostředky, aniž by se porušil účel exercicií.

V tisku mládeže musí se těmto thematům věnovati více péče a soustavnosti.

Ale co je nejdůležitějšího pro hnutí liturgické v mládeži, to je bezprostřední příprava k tomu, a to právě zase v rodině,

a to je výchova dítěte k praktické liturgii. Dítě v rodině... dítě ve škole... dítě v Besídce. Jaké a ohromné pole, když uvážíme, že podle pedagogických zásad vývoj dítěte dokonává se podstatně mezi 7.-14. rokem. Mnozí vychovatelé dokonce tvrdí, že charakter dítěte se v těchto letech úplně dodělává v základní struktuře a později že se již může jen opravovat, ale ve většině případů že již bývá pozdě. Jak je zde důležité, aby první vjemy dítěte nasyceny byly i krásou liturgie. Zde není nikdy dost brzy... Ale tato témata jsou již tak obsáhlá a důležitá, že jim budeme muset docela zvláště věnovati zvláštní liturgický týden. V jedné přednášce není možno všechno zmoci.

Končím, thema nemoha nijak vyčerpati. Je to thema příliš veliké.

Liturgie je poslední a nejdůležitější přípravou na věci budoucí.

Pamatujme na nebezpečí, které hrozí se všech stran... A mládež je to, která si to musí uvědomit zvláště, neboť ona je aktivní budovatelkou budoucnosti křesťanstva. Mládež je to, která musí pro budoucnost uvědoměle a ucíleně pracovat.

K budoucnosti musíme nastupovati nově dvěma cestami i podle starého benediktinského hesla: *Ora et Labora*.

Ora — to znamená liturgii v celé šíři i hloubce, její význam, jak byl v přednášce naznačen. *Labora* — znamená onu novou práci sociální na přerodu světa k novému, nebývalému dosud sociálnímu řádu, v jehož základech zas musí ležet Evangelium a křesťanství.

To ora — Modli se — totiž liturgie je to *primarium*. To je nejpřednější. Neboť Pán praví: *Querite primum regnum Dei... et haec omnia adjicientur vobis* (ovšem nikoliv bez práce).

Může se však stát... že nám přičiněním Antikrista může býti vzata veškerá možnost práce ve prospěch člověka společnosti...

Může se stát, že nám náporom satanských snah budou vzaty i chrámy... třeba i proměněny zase v tančírny a biografy... neb i nenávratně zbořeny...

Ale i když by se jim podařilo zničiti všechny chrámy světa, zůstane liturgie...

Bohoslužbu nemůže nikdo zničit, pokud zde na zemi bude

dýchat poslední člověk, jehož rty se mohou pohybovat i v poslední modlitbě... Ta půjde pod zem... do katakomb... do stodol, do opuštěných dolů a lomů... do skrýší a soukromých bytů, ta půjde i do vyhnanství i do vězení... liturgie potřebuje tak málo, třeba jen poslední sousto chleba trpícího vězně a jeho prsa, na nichž by poslední kněz jako na oltáři mohl proměňovat....

Ale tato liturgie i z takových hlubin katakomb a vězení zase vstane a stane se pramenem nového obrození. Církev Kristova je bájný onen Fénix, který ve vlastním ohni a krvi znovu se rodí ve větší ještě kráse...

Až do onoho posledního proměnění, kterým již skončí všechno, kdy řečeno bude ono poslední veliké Amen a na nekonečnou touhu člověka v bolestném Maranatha... veni Domine Jesu, bude odpověděno slavným: Vejděte! a půjdeme pak ve věčný Jerusalem a k nové a věčné Liturgii.

Útržkový kalendář, po jakém jsme dlouho toužili, nám již druhý rok vydává Matice cyrilometodějská v Olomouci. Matiční útržkový týdenní kalendář 1934 zpracovává 365 životopisů svatých, ve vystižných zkratkách, každý týden doprovází vybraným obrázkem světce týdne, v záhlaví uvádí obsah nedělní liturgie a účelně volenou výchovnou směrnicí. Kalendarium přesně dbá církevních předpisů. Máme tedy svůj katolický kalendář, na který lze bezpečně spolehnouti. Cena kalendáře (Kč 10.— jeden exemplář) přístupna nejširším katolickým kruhům.

ZÁVĚREČNÝ PROSLOV

Rychle uplynuly dni, věnované krásám a významu katol. liturgie! Nemoha pro generální visitaci osobně se zúčastniti, sledoval jsem alespoň z denního tisku stručný obsah zajímavých přednášek.

Katolická liturgie! Jaký to nejen přeskvostný šat, odívající bohoslužebné posvátné úkony, ale i jaká krása, pronikající vše aby — pokud na světě jen možno — digne, attente ac devote — důstojně, pozorně a zbožně oslavován byl Pán všech pánů, katolík pak aby se naučil býti ve stálém spojení s Kristem Pánem! — Bohužel význam a krása liturgie pro mnohého dosud je skryta a neznáma!

Jak zřetelně k nám mluví liturgií sám Duch Svatý! Jak povznáší srdce lidské k uctívání Pána Boha vždy dokonalejšímu a přetvořuje naši duši. Ecce, nova facio omnia! — Člověk zapomínáje věci všedních obírá se s porozuměním vždy dokonalejším, s pobožností vždy vřelejší a s nadšením stále vroucnějším dvěma nejdůležitějšími hesly: Bůh a já — já a Bůh!

V promluvách, za které všem přednášejícím ze srdce děkuji, zdůrazňováno bylo, jak je nutno pro duchovní život člověka, aby žil ve stálém spojení po celý rok se svou Matkou-Církví, toužil po Vykupiteli, radoval se z Jeho narození, naslouchal jeho božským slovům, kráčel s Ním odhodlaně cestou křížovou a maje i své oslavení v říši věčné blaženosti stále před očima, pracoval bez ustání na vlastním posvěcování. K tomu nemálo mu pomáhá i živé prožívání svátků mariánských, svatých a světic Božích.

Zdůrazňováno bylo dále, že středem liturgie je Ježíš Kristus, obětovaný denně na oltáři svým zástupcem-knězem. Jak vznešený jest úřad kněžský, nejen však pro duchovní, nýbrž i pro laika, který i sám má býti v jistém smyslu knězem, hotov ke každé oběti z lásky k svému Pánu a Spasiteli! Proto bylo poukazováno na blahodárny zdroj milosti a požehnaní Božího — na nejdražší Obět Mše svaté — pro kněze i všechny zbožné přítomné! Výzva zároveň — samozřejmě — aby každý co nejčastěji, jistě však alespoň v neděli a svát-

ky, posvěcoval milostmi, prýšticími ze svaté hostie a kalichu, své myšlenky, žádosti, řeči, skutky a své utrpení.

Katolická liturgie ukazuje nám i nejčistší umění jak co do slov, tak co do hudby, k počtě Umělce Nejvyššího — Boha.

Vyvrcholením pak liturgického týdne bylo zajisté poukázání na to, že právě v liturgickém životě se jeví Katolická akce v míře svrchované, jež musí počínati u oltáře, má-li státi na pevném základě a přinášeti hojné ovoce.

Jen tenkrát, budou-li ve farních chrámech — a to ne pouze řeholních — konány bohoslužby svědomitě, s důstojným plněním všech předpisů liturgických, z nichž není žádný tak nepatrný, aby mohl býti přehlížen, jen tenkrát, zamíluje-li si každý katolík život ve smyslu posvátné liturgie, lze očekávati osvěžení a rozkvět života náboženského u jednotlivců a celého národa. Proto jest nevyhnutelno, aby děti ve škole, mládež na schůzích a lid s kazatelen poučován byl o katolické liturgii.

Opětuji srdečný dík J. M. ndp. opatu dru Vykoukalovi za uskutečnění tohoto liturgického týdne i všem milým řečníkům, děkuji ze srdce všem účastníkům a prosím Pána Boha, aby símě, které zde bylo zaseto, vyneslo užitek stonásobný!

OBSAH

Úvod	(3)
Úvodní proslov J. Ex. ndp. arcib. Dr. K. Kašpara	(5)
Opat Arnošt Vykoukal O. S. B., Liturgické snahy a cíle nové doby	(7)
Prof. P. Em. Soukup O. P., Modlitba individuální a liturgická v životě křesťanském	(18)
Dr. Fr. Cinek, Prožívání církevního roku	(26)
P. Placid Wenzel O. S. B., Účast křesťana na kněžství Ježíše Krista	(41)
P. Marian Schaller O. S. B., Mše sv. centrem křesťanského života	(62)
Dr. Alfred Fuchs, Poesie v liturgii, zvláště v římském misálu	(66)
Dr. Josef Foltynovský, Sociální význam svátostí	(94)
Dr. Josef Krlín, Mše svatá v životě inteligenta	(101)
P. Bernard Velíšek O. S. B., Gregoriánský chorál v liturgii	(109)
P. Karel Reban, Katolická akce a liturgie	(118)
Dr. Aug. Schubert O. S. Aug., Liturgická orientace života farní osady	(129)
Prof. Dr. Josef Beran, Liturgie jako součást náboženské výuky	(143)
P. Metod Klement O. S. B., Liturgie a mládež	(150)
Závěrečný proslov J. Ex. ndp. arcibiskupa Dra Karla Kašpara	(165)